CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 1 - 21 JANUARI 1995

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

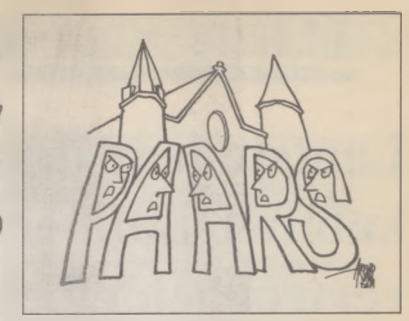

Paars, dat is het nieuwe toverwoord
dat heeft u zeker wel gehoord
Het vertrouwen is inmiddels flink gedaald
de prijs voor besturen wordt betaald
De paarse droom wordt wreed verstoord

Hans Helgers
kandidaat-partijvoorzitter

Provinciale Statenverkiezingen op 8 maart 1995

Op 8 maart a.s. zullen de Provinciale Statenverkiezingen plaatsvinden. In een speciaal uitneembaar middenkatern treft u veel relevante CDA-informatie aan uit alle provincies. Verder o.a. een interview met de jongste CDA-lijsttrekker in Utrecht, Renate Westerlaken op pagina 3.

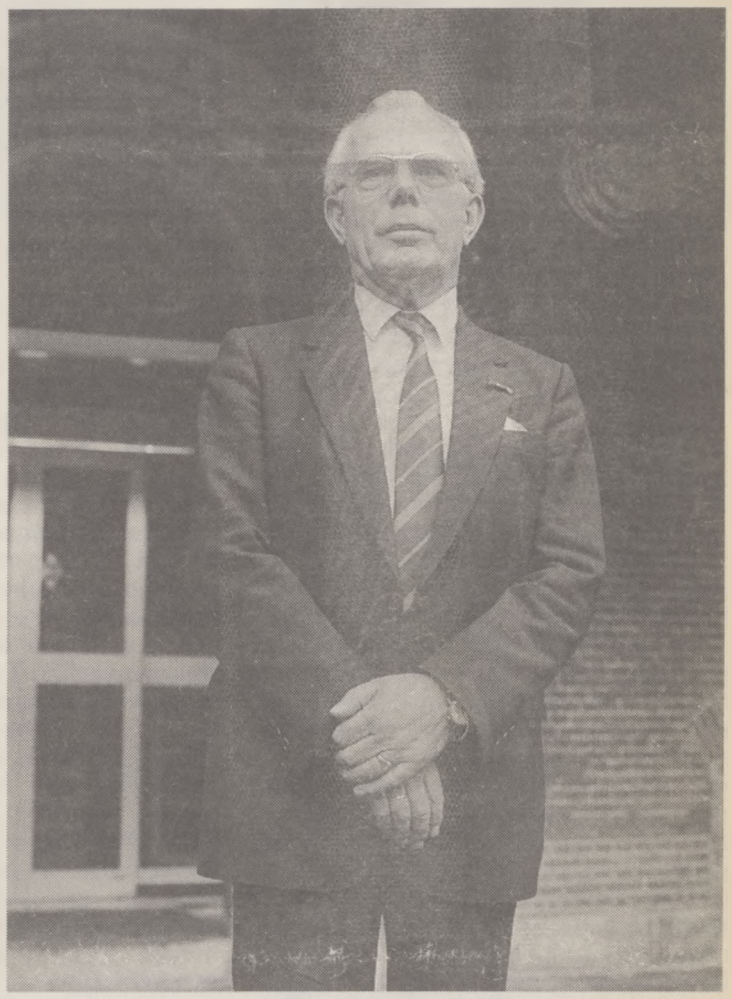

(foto Hans Hordijk)

Korrel

Het jaar 1994 zal voor de Nederlandse christen-democratie de geschiedenis ingaan als een rampjaar. Twee dramatische verkiezingsnederlagen, een mislukte leiderschapswisseling en een verbanning naar de oppositiebanken. Slechts de ijsvogeltjes onder de christen-democraten zijn kalm gebleven. Het CDA heeft in 1995 geen behoefte meer aan een reconstructie ofschoon de lessen wel duidelijk zijn. Het gaat om de toekomst van de christen-democratie. Die toekomst moeten wij vol vertrouwen tegemoet gaan. Een nieuwe, jonge, voorzitter, een Tweede Kamerfractie die op stoom begint te komen, een kabinet dat een nieuw woord heeft uitgevonden voor het verdoezelen van forse tegenstellingen: dualisme. Kortom, werk aan de winkel. Het CDA zal het in de verdieping en verjonging moeten zoeken. De eerste test nadert: de Provinciale Statenverkiezingen op 8 maart aanstaande. Schouders eronder!

CDA moet zich sterk maken voor land- en tuinbouw

Het CDA moet zich sterk maken voor de Nederlandse land- en tuinbouw die zeker toekomst heeft. Dat is de opvatting van een aantal CDA-ers die direct betrokken zijn bij de ontwikkelingen in deze sector. Pagina 10 en 11.

Ad Kaland gaf de Eerste Kamer weer extra kleur

De op 11 januari jl. overleden Ad Kaland, de voormalige CDA-fractievoorzitter in de Eerste Kamer, stond voor zijn taak als volksvertegenwoordiger. Door zijn optreden kreeg de Senaat weer een duidelijke eigen plaats. Luck van Leeuwen, de huidige CDA-fractievoorzitter in de Eerste Kamer herdenkt hem op pagina 7.

(foto Dijkstra BV)

Om te bewaren: informatie Provinciale Statenverkiezingen

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Partijcongres in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Laatste jaar derde kabinet-Lubbers vertroebelde beeld

Oud-staatssecretaris Dieuwke de Graaff-Nauta vindt het jammer dat in Nederland niet - zoals in Engeland - de mogelijkheid bestaat dat een kabinet vervroegd verkiezingen uitschrijft. "Als wij die mogelijkheid hadden gekend dan had het derde kabinet-Lubbers dat in het laatste jaar moeten doen. Dat kabinet is in het laatste jaar naar de verkiezingen op 3 mei toe gesukkeld."

Dieuwke de Graaff-Nauta (64) werd in 1986 staatssecretaris van Binnenlandse Zaken in het tweede kabinet Lubbers. Zij stond in de media te boek als een harde werker, gedegen en nuchter. Misschien ook wat saai. Geconfronteerd met dat imago zegt ze: "Iedereen krijgt nu eenmaal een beeld opgeplakt. Ik ben inderdaad geen feestneus. Ik heb mijn werk zo goed en grondig mogelijk willen doen. Ik kwam zoals ik ben."

De Graaff-Nauta was staatssecretaris onder de ministers Van Dijk en Dales. "Van Dijk en Dales hadden totaal verschillende karakters, maar met beiden heb ik zeer prettig samengewerkt. Het onderling contact was altijd goed."
Dat gold ook voor de onderlinge verhoudingen in de twee kabinetten waar zij deel van uitmaakte. "In het laatste jaar van het tweede kabinet zag je echter duidelijke verwijdering tussen de bewindslieden ontstaan. Het werd moeilijker."
Het derde kabinet begon optimistisch, maar kreeg al snel te maken met een economische recessie. "De financiële dip ging steeds meer de kabinetsvergaderingen overheersen. Je sprak heel vaak over geld, want dat was er gewoon niet. Ook op het ministerie van Binnenlandse Zaken kregen we er volop mee te maken, onder andere door de korting op het Gemeente- en Provinciefonds. Het regeerakkoord bleek te optimistisch voor tijden van economische tegenspoed. Dat akkoord had eigenlijk herzien moeten worden. Dat kon echter niet omdat de PvdA het toch al zo moeilijk had met de overgang van oppositie- naar regeringspartij. Aan het eind van de kabinetsperiode ging het steeds moeizamer hoewel de onderlinge verhoudingen wel goed bleven. Als we- net zoals in Engeland - de mogelijkheid hadden gehad vervroegd verkiezingen uit te schrijven dan had het kabinet dat moeten doen. Dat heb ik toen wel eens gedacht. Het kabinet is naar de verkiezingen op 3 mei toe gesukkeld. Het zat ook heel erg lang, bijna vijf jaar."

De oud-staatssecretaris vindt het erg jammer dat het derde kabinet-Lubbers door het laatste jaar bij velen zo'n slecht imago heeft gekregen. "Dat verdienen dat kabinet en zijn premier absoluut niet. Het kabinet heeft namelijk heel veel werk verzet en ook veel bereikt en een basis gelegd waarop het kabinet-Kok nu voortbouwt. Ik hoop dat in de geschiedschrijving het derde kabinet-Lubbers er beter af komt dan in de commentaren nu. Daar hebben dat kabinet en Lubbers recht op. Lubbers III wordt nu wel erg negatief bekeken."

Dieuwke de Graaff-Nauta *(foto Hans Hordijk)*

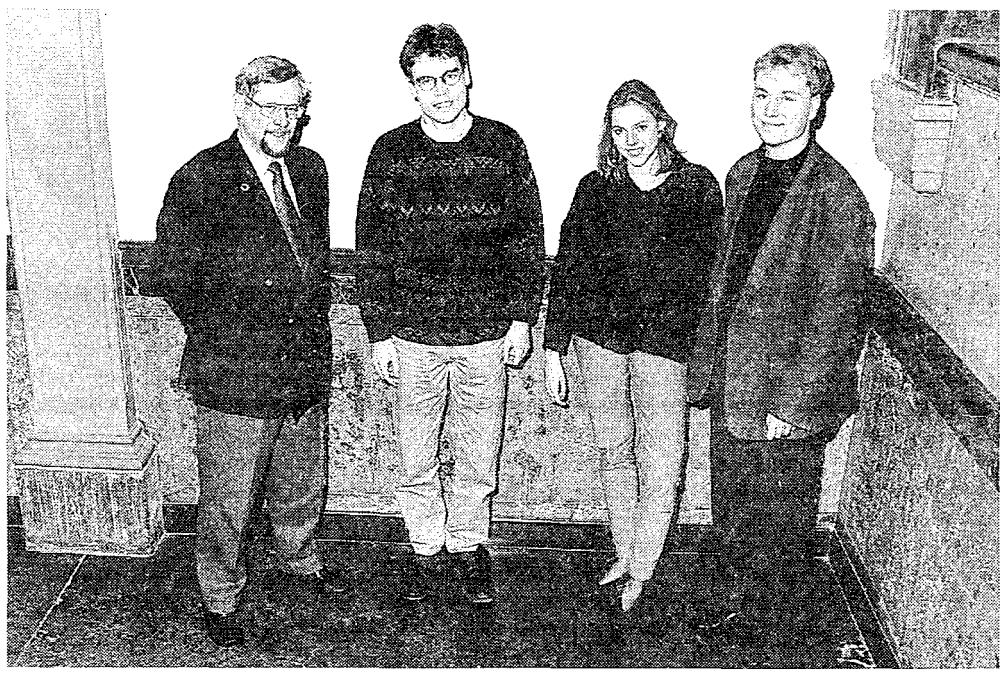

V.l.n.r. Enneüs Heerma, Fons van Reisen, Mirjam Sterk en Hugo Eekhof. *(foto Elzebet Veenendaal)*

Tot de laatste adem vechten voor werk

Fons van Reisen stelt eigenlijk de ultieme vraag aan Enneüs Heerma. De vraag waarin alle zorg en angst van veel jongeren lag samengebald: 'Is volledige werkgelegenheid voor vrouwen en mannen ooit voor elkaar te boksen?' "Nee", zei Heerma eerlijk. Toch is niet iedere bokser na een linkse direkte uit het veld geslagen. Het CDA vecht tot de laatste adem voor werk. Participatie staat centraal. Fons van Reisen (28), studeerde sociale geografie, is werkzaam aan de TU Delft, Mirjam Sterk (21), studente theologie in Utrecht en Hugo Eekhof (25), een werkzoekende uit Groningen legden hun vragen en gedachten op het bordje van de 50-jarige fractievoorzitter van het CDA.

Hugo Eekhof, geboren en getogen in Groningen, studeerde bestuurskunde aan de HEAO, zat twee dagen in militair dienste en werd vervolgens naar huis gestuurd omdat er voor hem geen passende helm (!) was. Hij zit vier maanden zonder werk, doodt zijn tijd met een studie aan de Open Universiteit en als postbesteller bij de PTT. In een paar woorden schetst hij zijn gedachten. "Veel hoogopgeleiden komen, net als ongeschoolden, heel moeilijk aan de slag. Hoger opgeleiden zijn overgeleverd aan uitzendbureaus en/of de sociale diensten. In Amerika is het uitzendbureau Man Power al een grotere werkgever dan General Motors. Wat is de visie van het CDA op de toekomstige arbeidsmarkt? Wordt dat een volledig vrije 24-uursmarkt met onregelmatig uitzendwerk voor velen en vaste banen voor weinigen?"

Een complex vraagstuk, zegt **Heerma**. Mensen worden steeds vaker voor kortere of langere tijd ingehuurd. Als het een keuze is van werkgever en werknemer en wanneer beiden daar plezier aan beleven is er geen vuiltje aan de lucht. Wordt het een eenzijdige keus - en die kant gaat het voor jongeren steeds meer op - dan gaat het pijn doen. Heerma vindt dat het 'waarom' bij het eenzijdige inhuren meer aandacht verdient. Vaste arbeidsplaatsen kosten geld en zijn, voor de werkgever, een drempel geworden. Het vraagt dus om "een stuk nadenken" van alle betrokken partijen. "De werkgever krijgt te snel het gevoel dat wanneer hij een man of vrouw in dienst neemt hij die nooit meer kwijtraakt en dus is het gemakkelijker om even iemand bij het uitzendbureau te halen. Dat is een verkeerde ontwikkeling!"
Heerma wil eerlijk zijn en zegt dat "onzekerheid" de grote crisis is. Loonmatiging biedt op korte termijn geen garantie voor een stortvloed aan banen maar blijft noodzakelijk. De gemiddelde kiezer, die niet gek is, ziet ook wel dat "zekerheid" zowel qua werk als qua veiligheid een schaars goed is. "We zitten in een dip", zegt Heerma, "en het ergste is dat de politiek onvoldoende antwoord heeft op de schreeuwende vraag om werk en veiligheid."

Het gevoel van **Mirjam Sterk** ligt in het verlengde van Hugo Eekhof en lijkt op dat van Fons van Reisen. "Er zijn te lage toelatingseisen voor de universiteit. Voor mijn gevoel lopen er veel te veel mensen die daar niet thuishoren. Doordat er zoveel mensen van de universiteit op de banenmarkt komen worden de lager opgeleiden in een kansloze positie geplaatst. Banen waar iedereen zijn neus voor ophaalt -vuilnisman of schoonmaker- moeten goed betaald worden anders komt er niemand op af. In die sector gaan de salarissen almaar omhoog. Is het niet een taak van het CDA om voor de mensen die buiten de boot vallen (een groep die almaar groter wordt) als een schild te fungeren? Hoe kunnen we die mensen levenszin geven?"

Heerma denkt dat de vergrijzing in Nederland 'vraag en aanbod' op de arbeidsmarkt dichterbij elkaar kan brengen en dat er een opwaardering zal komen voor de ambachtslieden. Het laat onverlet dat er steeds mensen buiten de boot vallen, die het tempo niet bij kunnen benen en dat de werkenden zwaarder belast worden, harder moeten jakkeren, minder tijd voor kinderen, sociale contacten en vrijwilligerswerk krijgen. Hij vreest de tweedeling tussen mensen die almaar meer worden opgeslokt door werk en mensen aan de zijlijn zonder zicht op een baan.
Het is geen antwoord op het dal van de onzekerheid, maar Heerma geeft wel vijf punten die op den duur perspectief bieden. "Zorgen dat de Nederlandse concurrentiekracht op peil blijft. We moeten investeren in de top van de economie. Als er groei is, moet iedereen daarin meedelen. We moeten veel aandacht geven aan de herverdeling van werk. Ruimte geven aan starters. De drempel verlagen zodat meer mensen voor zichzelf kunnen beginnen. Er blijft te veel onvervuld werk liggen. We moeten een brug slaan zodat werkers en werk elkaar makkelijker en sneller bereiken. We kunnen wellicht leren van het vouchersysteem waarmee België bezig is. We moeten meer dan in het verleden ook onorthodoxe mogelijkheden niet te snel afwijzen."
De sigaar in de mond. Hij kijkt nog even naar Hugo Eekhof. De jongen zonder werk. Ineens vraagt Heerma: "Wil je me over een week of acht bellen of schrijven? Ik ben heel erg nieuwsgierig naar je ervaringen."

Goed voor je referentie, zegt **Fons van Reisen**. Als Heerma achter je staat dan.....

Lijsttrekker Van Geel: we zijn weer op goede weg

Het CDA in Brabant heeft een dramatisch jaar achter de rug. De verliezen die bij de verkiezingen voor de gemeenteraad en de Tweede Kamer waren niet gering. Ruim anderhalve maand voor de Statenverkiezingen is de partij al weer aardig aan het terugkrabbelen. Onder de inspirerende leiding van de nieuwe lijsttrekker Pieter van Geel wordt er alles aan gedaan om het vertrouwen van de kiezer terug te winnen. Van Geel - in het dagelijks leven gemeentesecretaris van de gemeente Helmond - zit sinds 1987 in de Provinciale Staten.

In de afgelopen vier jaar heeft Noord-Brabant nogal wat gevoelige onderwerpen op de politieke agenda gehad. De vaststelling van het streekplan en de nog steeds doorlopende discussie over de gemeentelijke herindeling zijn daar twee duidelijke voorbeelden van. "Deze gevoelige onderwerpen" zegt Van Geel, "hebben de relatie tussen het CDA met de achterban nogal belast. We hebben daarom na de zomer heel veel tijd en aandacht besteed aan het bezoeken van de regio's en afdelingen in Brabant. Wat me toen overigens al op viel was de grote opkomst."
Van Geel merkt dat de gelederen in Brabant zich weer aan het sluiten zijn. Er wordt van alles aan gedaan om de groepen die afgehaakt zijn weer binnenboord te krijgen. Dat betreft met name de ouderen en de boeren. Een groep CDA-leden - die deskundig zijn op het gebied van de ouderenzorg - heeft onder leiding van DIen Cornelissen in een viertal bijeenkomsten contact gezocht met de ouderen zelf om te horen wat er leeft. Datzelfde is gebeurd voor de landbouwsector. Deze groep wordt aangevoerd door oud-Landbouwminister Gerrit Braks.
Van Geel weet inmiddels wat het is om lijsttrekker te zijn in een grote provincie. Vooral in november was hij bijna geen avond thuis.
Over enkele weken begint de eigenlijke campagne. Begin januari hebben de kandidaat-statenleden zich een weekend teruggetrokken om zich hier terdege op voor te bereiden. "Er wordt in de campagne veel aandacht besteed aan het afleggen van verantwoording over wat de fractie en de partij de afgelopen periode voor Brabant hebben betekend." De campagne zelf is decentraal opgezet, waarbij de kandidaat-statenleden de kans krijgen om zich persoonlijk te presenteren. Gerrit Braks zal zich persoonlijk inzetten om het vertrouwen van de agrariërs weer terug te winnen. Het verkiezingsprogramma zal in een verkorte en wat provocerende vorm worden gepresenteerd. "Daarbij zal de humor zeker niet ontbreken", verklapt Van Geel alvast. "Ook willen wij aan de kiezer duidelijk maken dat het CDA in Nederland als een eenheid optreedt. Wij hechten daarom zeer aan betrokkenheid van onze Brabantse kamerleden bij de campagne. Het hoogtepunt van de campagne wordt overigens de komst van een CDA-expres op 2 maart, met onder andere Enneüs Heerma. Dat we daarbij onder andere hebben gekozen voor Helmond is natuurlijk niet helemaal toevallig."

Pieter van Geel *(foto Elzebet Veenendaal)*

Als ik mij ergens voor inzet, geef ik alles

Renate Westerlaken is met haar 34 levensjaren de jongste CDA-lijsttrekker bij de Provinciale Statenverkiezingen op 8 maart a.s. Zij is de aanvoerster in de provincie Utrecht.

"Als kind genoot ik al van de Kamerdebatten op televisie. Mannen als Marcus Bakker, Joop den Uyl, Hans Wiegel en Marcel van Dam waren mensen die geweldig konden discussiëren! Daar kon ik uren naar kijken. Ongezouten elkaar de waarheid zeggen en na afloop samen een borrel drinken."

De 34-jarige lijsttrekker beheerst vijf talen: Frans, Duits, Engels, Italiaans en ook Zweeds. "Pipi Langkous en Emiel waren nog op televisie. In de klas brabbelde ik fantasieZweeds. Ik vond het een prachtige taal. Later leerde ik het Zweedse volkslied uit mijn hoofd. Op een dag zong ik dat in de klas net op het moment dat de wiskundeleraar binnenstapte, die tot mijn verrassing mee ging zingen omdat zijn hobby toevallig 'volksliederen' was. Aan de cursus Zweeds heb ik een vriendin, rector van een scholengemeenschap in Hengelo, overgehouden. We praten over alles. Delen veel. Vinden het heerlijk om samen te eten, maar hebben het nooit over politiek!"

Niet alleen haar talenknobbel is goed ontwikkeld, maar zij is volkomen thuis in het Europees recht ("Daar ben ik op afgestudeerd."), heeft in haar portefeuille onderwijs, economie, algemeen bestuurlijke zaken, emancipatie en monumentenbeleid. De juriste Renate Westerlaken (haar zwager is voorzitter van het CNV) is getrouwd, heeft twee kinderen, Willemijn (6) en Rozemarijn (3) en komt uit een hervormd (de confessionele richting) onderwijzersgezin dat opgroeide in Westervoort, onder de rook van Arnhem.

Hang je nog altijd naar die sfeer?
"Ik ben opgegroeid met de Wim Kan onder de dominees, ds. Jacques van Dijk. Hij kon geweldig pakkend preken. Gaf leesadviezen die ik stuk voor stuk volgde. Ik las alles wat hij voorstelde. Hij bracht iets extra's, iets wat dieper ging dan wat ik nu in de Samen op Weg-kerk hoor. Ik heb moeite om mee te gaan met de liturgische vernieuwing. Voor mij draait het in de dienst om de preek. Ik wil iets horen waar ik over na moet denken en met anderen, na kerktijd, lekker over kan bomen."

Op haar 21-ste werd "mejuffrouw Loos" lid van het CDJA want alleen maar rechtenstudie, softbal, badminton en tennis voldeed niet. De CDJA-periode noemt zij de leukste uit haar leven. Zij leerde er haar man, Chris Westerlaken, kennen. In die dagen een "bobo" binnen het jongerenappel.
Met hart en ziel stortte zij zich in het politieke walhalla. Eigenlijk zoals zij alles met hart en ziel deed, doet en doen zal.

Als jij ergens in gelooft, verlies je je erin en geef je de volle honderd procent.
"Zeker! Het gevaar is dat je dan ook hevig teleurgesteld kunt worden. Als ik mij ergens voor inzet, geef ik alles. Wil ik het gewoon tot een goed einde brengen. Ik voel me aangetrokken tot de beginselen van het CDA en dus draag ik de partij een zeer warm hart toe. Ik wilde mijn steentje aan de partij bijdragen. Dat enthousiasme is nooit overgegaan. Al word ik wel steeds kritischer. Soms zijn er dingen die ik anders zou willen."

(foto Elzebet Veenendaal)

Zijn dat scheuren in het fundament of rimpels in een gezicht?
"Het fundament wankelt absoluut niet. Ik heb me zeer ongelukkig gevoeld na de verkiezingsnederlaag. In januari 1994 zag ik al aankomen dat het door een opeenhoping van zaken bergafwaarts zou gaan. Ik zag dat het verkeerd ging, wilde dolgraag het tij keren maar dat machteloze gevoel van alleen maar toe te kunnen kijken hoe de partij, waar je met heel je hebben en houwen aan verknocht bent, de mist ingaat, dat is verschrikkelijk. Het ging mis en steeds erger mis. Tot de klap van 3 mei en toen had ik - kort daarna al - het gevoel van: 'Kom op, nu gaan we er weer iets moois van maken! We laten ons niet kennen.' Rimpels maar een mens wordt daar niet lelijker van."

Je bent een spontane meid. Ben je niet bang dat je die eigenschap -in het harde politieke veld- verliest?
"Nee, zeker niet. Het belangrijkste is dat ik me thuis gelukkig voel, dat ik iets kan betekenen voor de mensen om mij heen en via het CDA iets doe voor de samenleving. Ik ben niet afhankelijk van de politiek. Chris, de kinderen en mijn familie en vrienden staan op de eerste plaats. Ik zet echt niet alles op het spel voor een politieke carrière."

Toch ben je lijsttrekker bij de Statenverkiezingen. Welke ijdelheid zit daar dan achter?
"Om eerlijk te zijn heb ik serieus overwogen om te stoppen. Ik heb acht jaar in de Staten gezeten. Er zijn zoveel andere dingen die ik leuk vind zonder dat ik het CDA in de steek hoef te laten. Een van de dingen die mij heeft bewogen om te blijven, is dat nu het wat minder gaat ik niet af wil haken. Integendeel. Ik ben extra gemotiveerd om het CDA weer de plaats te geven die het verdient. Gewoon met elkaar de mouwen opstropen. We hebben nog altijd een boodschap waar we ons niet voor hoeven te schamen. We moeten alleen een andere houding uitstralen. De arrogantie van de macht breekt je op. Je moet oog hebben voor iedereen. Voor mij zit dat niet in een mooi woord maar vooral in het doen en laten."

Heb je bij het bepalen van die goede houding dan ook iets aan zo'n zondagse preek?
"Niet altijd. Vaak wel. Laatst preekte de dominee over het feit dat Jezus je in allerlei creaties tegemoet kan komen. Een paar dagen later liep ik in Utrecht over de Oude Gracht waar daklozen het straatnieuws verkopen. Eerst liep ik door maar ineens schoot me te binnen: 'Stel je voor dat Jezus zich manifesteert in zo'n dakloze...' Toen heb ik gauw zo'n krant gekocht. Ik vind dat ik daarop aangesproken mag worden. De houding die ik heb achter het stuur, op straat en in mijn werk vind ik heel belangrijk."

Kun je in twee regels de boodschap van het CDA vertellen?
"Simpel. De vier kernbegrippen: gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit, gerechtigheid en rentmeesterschap. In feite is dat ons verhaal. Dat is de basis waarop wij -in woorden en daden- politiek bedrijven en dan is er geen vuiltje aan de lucht."

Denk je dat je je straks op 8 maart veel beter voelt dan op 3 mei vorig jaar?
"We hebben in Utrecht nu nog negentien zetels en we gaan ervoor om die te behouden. Tegen het eind van de avond zullen we wel een glaasje rode port drinken."

Geen generaal pardon voor illegalen

De CDA-fractie werd in het kerstreces kort voor de jaarwisseling onaangenaam verrast door het bericht dat staatssecretaris Schmitz had besloten met ingang van 1 januari 1995 illegalen die hier minimaal zes jaar wonen en " wit" werken, een verblijfsvergunning toe te kennen. De CDA-fractie nam het plotselinge besluit van Schmitz waarover geen overleg met de Kamer was geweest, hoog op. Maxime Verhagen kondigde aan de Kamer van reces terug te willen roepen als de staatssecretaris haar besluit niet wilde opschorten. "Voor zo'n ingrijpend besluit, in de praktijk een generaal pardon, is in ieder geval voorafgaand overleg met de Kamer nodig", zegt Verhagen die vanzelfsprekend tevreden is met het inmiddels gewijzigd inzicht bij de staatssecretaris. Zij ziet in dat zij had horen te overleggen en zegde toe het besluit op te schorten. "Nu de staatssecretaris heeft toegezegd dat aanvragen van deze illegalen voor een verblijfsvergunning slechts in ontvangst en niet in behandeling mogen worden genomen totdat met de Kamer is overlegd over het besluit, is voor ons de noodzaak komen te vervallen om de Kamer nu bijeen te roepen." Verhagen vindt dat legalisering van deze groep illegalen - onduidelijk is overigens om hoeveel mensen het gaat - indruist tegen het overeengekomen restrictieve toelatingsbeleid en de maatregelen die onder het vorig kabinet zijn ingezet om illegaal verblijf en arbeid te bestrijden. De CDA-fractie vindt dat aan deze maatregelen streng de hand moet worden gehouden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn het niet meer kunnen aanvragen van een Sofi-nummer, de legitimatieplicht bij inschrijving in het bevolkingsregister, koppeling van diverse bestanden en hoge boetes voor werkgevers indien zij illegalen te werk stellen. Ook zijn maatregelen genomen om schijnhuwelijken tegen te gaan. De opmerking van Groen Links dat het CDA niet moet piepen omdat thans ook al illegalen die hier langdurig verblijven en werken voor legalisering in aanmerking komen, snijdt volgens Verhagen geen hout. "Tot dusverre werden puur op individuele basis uit humanitaire gronden verblijfsvergunningen verleend. Dat ging dan om zogenoemde krepeergevallen waarbij het voor een ieder duidelijk was dat de wet in dit bijzondere geval niet toegepast hoorde te worden. Wat Schmitz voorstelt is een generaal pardon, zonder aanziens des persoons legaliseren. Dat is fundamenteel iets anders."

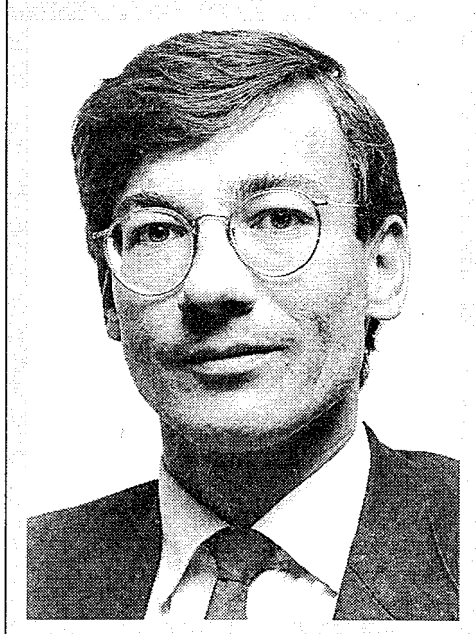

Maxime Verhagen (foto Hans Hordijk)

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Keiharde aanpak Eurofraude nodig

Volgens PAM Cornelissen, CDA-Europarlementariër, moet de Europese fraudebestrijding de hoogste prioriteit hebben. Elke gefraudeerde ECU is er een te veel en EU-fraude is desastreus voor het imago van Europa.

De Tweede Kamer drong onlangs aan op een krachtiger bestrijding van de fraude met Europese gelden. Dit naar aanleiding van het jongste jaarverslag van de Europese Rekenkamer. Ruim drie kwart van de Europese gelden wordt uitgegeven onder toezicht van de nationale autoriteiten. Met een aansporing voor meer controle is men bij de minister van Financiën dan ook aan het goede adres.
Uiteraard hebben ook de Europese instanties grote verantwoordelijkheid op dit punt.
Allereerst de Europese Commissie die volgens het EU-Verdrag verantwoordelijk is voor een doelmatige uitvoering van de Europese begroting.
Ook de Raad van Ministers kan en zal veel meer moeten doen op dit terrein. Ik noem de weigering tot nu toe om de Europese controleurs ruime toegang te geven tot nationale administraties. Ook zullen de nationale controleurs opdracht moeten krijgen om voldoende controle uit te oefenen op de besteding van Europese gelden.
Fraude met Europees geld moet even hard worden aangepakt als fraude met nationaal geld. Dat geldt ook voor de bestraffing inclusief de strafmaat.
Het Europees Parlement dringt al jaren aan op een keiharde aanpak van de Europese fraude. Zo heeft het EP op mijn voorstel tot nu toe geweigerd de Europese Commissie goedkeuring te verlenen voor het gevoerde financiële beleid in 1992. Ik sta er op, dat eerst nadere informatie op tafel komt over enkele zaken zoals de koehandel met Italiaanse melkquota. Hoewel de socialisten daaraan geen behoefte hadden heeft een meerderheid van de commissie Begrotingscontrole me gelukkig gesteund. Aan een andere door mij gestelde voorwaarde is inmiddels voldaan. Het betreft het aanstellen van voldoende nieuwe mensen bij de Europese anti-fraudedienst.
Ik vind dat het tijd wordt om de Europese geldstromen stil te leggen naar die landen die niet op overtuigende wijze aantonen dat er afdoende controle plaats vindt op de besteding van de Europese fondsen. Het gaat om belastinggeld. Elke ECU-fraude is er een te veel en EU-fraude is rampzalig voor het imago van Europa.

PAM Cornelissen

In december 1994 bracht de CDA-delegatie een werkbezoek aan Limburg. De leden kregen een toelichting over een groot aantal Europese en Euregionale projecten rondom Venlo. Ook werden een aantal tuinbouwbedrijven en de veiling Zuidoost-Nederland bezocht.
Op de foto v.l.n.r. Pam Cornelissen, Ria Oomen-Ruijten, Gert Leers (Tweede Kamer), Hanja Maij-Weggen en Frans Wolters. (foto Peter Lommen)

Nieuwe Europese Commissie krijgt het moeilijk

In deze weken zal de nieuwe Europese Commissie met steun van het Europees Parlement definitief van start moeten gaan. In ons nationale parlement kan een nieuwe regering haar werk beginnen na een zogenaamd vertrouwensdebat, waarin de beleidsplannen samengevat in een regeerakkoord de goedkeuring moeten krijgen van een meerderheid van de Tweede Kamer. In feite gebeurt hetzelfde in de Europese Unie. Ook de Europese Commissie krijgt, mede op basis van een meerjarenplan al of niet de steun van het Europees Parlement na een plenair debat. In het Europees Parlement gebeurt echter nog iets wat niet in ons nationale parlement gebeurt.
In het Europees Parlement worden, voorafgaand aan het vertrouwensdebat inclusief een eindstemming, eerst alle commissarissen in de verwante parlementscommissies gehoord en individueel beoordeeld. Deze procedure is te vergelijken met die in de Senaat van de Verenigde Staten. Ook daar vinden zogenaamde 'hearings' plaats van nieuwe ministers die in de Verenigde Staten overigens 'Secretary of State' heten (wat aardig verwarrend is ten opzichte van de Nederlandse situatie, bij ons is een staatssecretaris immers juist geen minister).
De individuele beoordeling van de 20 nieuwe leden van de Europese Commissie vond plaats tussen 4 en 10 januari jl. Erg spannend leek het niet. Een aantal nieuwe commissarissen was al commissaris in de oude Europese Commissie, zoals de heer Van den Broek, de Ier Flynn, de Portugees Pinheiro, de Duitser Bangemann, de Belg Van Miert, de Spanjaarden Oreja en Marin en de Engelsman Sir Leon Brittan. Van de 20 nieuwe commissarissen waren er dus 8 die de Europese Unie eerder hadden gediend. Vier van hen zijn bovendien oud-leden van het Europees Parlement. De meeste van deze acht hebben een goede naam, met uitzondering van Marin en Brittan. De nieuwe voorzitter Santer is echter zo verstandig geweest de taken en verantwoordelijkheden van deze twee commissarissen enigszins te beknotten. Marin heeft taken moeten afstaan aan Pinheiro (de zorg voor 60 zogenaamde ACP-ontwikkelingslanden!) en Brittan heeft moeten inleveren ten gunste van Van den Broek (de zorg voor Centraal- en Oost-Europa). De enige van deze groep die echt in de fout ging was Flynn. Hij liet zich zo bedenkelijk uit over de gelijke behandeling van vrouwen dat hij die taak wellicht weer zal verliezen.
Spannender waren de hoorzittingen met de nieuwelingen waar onder ook vier oud-leden van het Europees Parlement (de Italiaanse Bonino, de Franse Cresson en de Griek Papoutsis en niet te vergeten de nieuwe voorzitter Santer uit Luxemburg). Omdat de heer Santer zijn vuurproef in juli al had doorstaan en de drie oud-Europarlementsleden ook een goede naam hebben in het Europees Parlement bleven ons acht echte nieuwelingen over. De Duitse vakbondsvrouw Wulf-Mathies (regionaal beleid), de Deense mevrouw Bjerregaard (milieu), de Franse De Silguy (economie), de Italiaan Monti (eveneens een economische portefeuille), de Oostenrijker Fischler (landbouw), de Brit Kinnock (transport), de Zweedse mevrouw Gradin (justitie, rechten van de burger) en de Fin Liikanen (begroting). De meesten van hen doorstonden de hoorzittingen goed. De Deense en de Zweedse kandidaten deden dat echter niet, helaas. Eigenlijk faalden beide. Ook de Fin Liikanen maakte een zwakke indruk.
Alle commissarissen kregen overigens het dringende verzoek om beter om te gaan met het Europees Parlement, dat wil zeggen op tijd in de parlementscommissies verschijnen, altijd zelf aanwezig zijn bij wetsbehandelingen, vragen op tijd beantwoorden en vooral de belangen van hun eigen land niet laten prevaleren boven die van Europa.
De nieuwe Commissie krijgt het moeilijk. Overigens gaat het bij de start van een nieuwe Commissie niet alleen om mensen maar vooral om beleid, om het program. En daar schuilt een extra gevaar, het programma zag er goed en evenwichtig uit, maar dat is niet het geval met de samenstelling van de nieuwe Europese Commissie. Met negen socialisten, vier christen-democraten, vier liberalen, twee onafhankelijke leden en één conservatief is de Commissie niet erg evenwichtig samengesteld en geen afspiegeling van het politieke krachtenveld in Europa. Daarin schuilt een grote zwakte van de nieuwe Commissie. De toekomst zal leren of de christen-democraat Santer het evenwicht programmatisch weet te bewaren. Overigens: Alle zwakke commissarissen zijn socialisten. Dat mag best gezegd worden!

Hanja Maij-Weggen

N.B. Op het moment van de deadline voor deze column was de eindstemming over de nieuwe Commissie nog niet bekend.

Hanja Maij-Weggen
Voorzitter CDA Delegatie in het Europees Parlement

Ene Europese munt moet er snel komen

Het ziet er naar uit dat mede door toedoen van Nederland de eerste kans om tot een Europese munt, de ECU, te komen in 1997 gemist wordt. Of de tweede kans, in 1999, wordt benut hangt af van de standvastigheid van de regering die moet zorgen dat aan alle financiële voorwaarden voldaan wordt.

Misschien weet u nog, dat er bij het 'Verdrag van Maastricht' niet alleen gesproken werd over een Politieke Unie, maar ook over een Europese Monetaire Unie (EMU). Eigenlijk kwam tot veler verbazing dat deel van het Verdrag nogal voorspoedig door de verschillende onderhandelingsronden. Terwijl er toch heel wat soevereiniteit van de verschillende lidstaten op het spel stond. Het jaar ná Maastricht was allesbehalve een rustig jaar. We raakten diep in een recessie. Er zat de klad in de werkgelegenheid. Er werd flink gespeculeerd in Europese valuta. Het Britse pond viel onder andere met een klap uit het mandje, de lire ging op drift, de Portugese escudo startte een nogal zweverig bestaan. Kortom, alles wees erop dat die ene Europese munt nog heel lang op zich zou laten wachten. Maar toch, er is een einde gekomen aan de recessie en een flink begin gemaakt met de economische opleving. De meeste regeringen in de Europese Unie zien nog steeds het belang van die ene munt in en zetten alles op alles om er toch meteen van het begin bij te zijn. Wat eigenlijk nog belangrijker is, is dat Europa-wijd het inzicht doorbreekt dat ook zonder die munt de financiële zaken op orde gebracht moeten worden. De voorwaarden, waar alle lidstaten aan moeten voldoen om 'erbij' te kunnen zijn, geven de overheidsfinanciën in de lidstaten gewoon een heel gezonde financiële basis. We mogen de rekeningen van de 20-ste eeuw immers niet doorschuiven naar komende generaties. Voor ons CDA'ers toch een vertrouwd uitgangspunt?
Kijk zelf maar, ik noem de voorwaarden even op:
- Het overheidstekort mag niet hoger zijn dan 3% van het bruto binnenlands produkt (dat redden we).
- De totale overheidsschuld mag niet meer zijn dan 60% van het bruto binnenlands produkt, dan wel daar onafwendbaar (in neerwaartse zin) op afkoersen (dat redden we niet volgens Zalm in de Miljoenennota!).
- We moeten een rustige valutamarkt, een 'houdbare' prijsontwikkeling en een gemiddelde lange termijnrente hebben (alle drie geen probleem).
Uitgaande van de jongste Miljoenennota gaat Nederland er dus voor zorgen, dat de eerste kans in 1997 (afgesproken in Maastricht) om tot een munt te komen gemist wordt. Er moeten namelijk 8 landen, 'de meerderheid', mee kunnen doen. Wij zitten op de wip. Maar tot 1997, zegt Zalm, groeit ons tekort. Het is niet genoeg om aan één van de criteria te voldoen. Men moet aan alle criteria voldoen. De belangen zijn te groot. Het voorstel van minister Zalm in Brussel om ons de miljarden van de pensioenfondsen positief aan te rekenen werd dan ook ijzig van de hand gewezen. Er wordt niet gesjoemeld.
De tweede kans komt in 1999. Die lijkt reëler. De landen die dan voldoen aan de criteria gaan gewoon over tot een munt (en twee snelheden dus). Één Centrale Bank, die toezicht gaat houden op de nationale Centrale Banken en vaste wisselkoersen. Heel belangrijk, zowel in het voortraject als daarna is het eenduidige economische beleid dat de lidstaten dan horen te voeren. Niet de een potverteren en de ander zuinig aan.
Of Nederland er in 1999 bij is, hangt af van de standvastigheid van de regering. Het zal heel belangrijk zijn, dat het CDA in de oppositie de regering telkens zal herinneren aan de norm voor de staatsschuld. Niet alléén vanwege de ECU, maar omdat bovendien een land als Nederland zijn kinderen in een nieuwe eeuw niet mag opzadelen met de rekeningen van onze overconsumptie.

Karla Peijs

Dankzij christen-democratische achtergrond geen nationalist

Wilfried Martens is opgegroeid in Vlaanderen en van jongs af aan in aanraking met de Vlaams-Waalse taalstrijd. Na zijn premierschap in België is hij nu partij- en fractievoorzitter van de EVP. Hij staat o.a. voor de taak verdere uitbreiding van de Europese Unie te bewerkstelligen en de interne organisatie te hervormen.

U heeft een lange staat van dienst. Hoe bent u bij de Christelijke Volkspartij (CVP) betrokken geraakt?
"Mijn ouders hadden een klein boerenbedrijf op het Vlaamse platteland. Zij waren actief in de christelijke arbeiders beweging en de katholieke boerenbond en hebben mij een katholieke opvoeding gegeven. Tijdens de jaren vijftig ging ik studeren aan de Universiteit van Leuven. In die tijd werd België beheerst door de taalstrijd. Ik was zeer actief in de Vlaamse beweging, een beweging voor de emancipatie van de Vlaamse bevolking. Ook was ik lid van de KSA, de Katholieke Studentenactie.
Voor Nederlanders is het wellicht moeilijk zich een voorstelling te maken om te leven in een land waar je je eigen taal moet verdedigen. In België is dit helaas een realiteit. Toen ik nog studeerde sprak men Frans of dialect!
Voor mij was het duidelijk dat wij aansluiting moesten zoeken bij het Nederlands, anders zou de eigenheid van zo'n vijf miljoen Belgen verloren raken. Nu bloeit en groeit de Vlaamse cultuur als nooit tevoren. Ook op de Nederlandse televisie zie ik steeds meer Belgische presentatoren aan het werk!
Dankzij mijn christen-democratische achtergrond ben ik geen nationalist geworden. Vanuit de partijpolitiek ongebonden studentenbeweging ben ik bij de CVP betrokken geraakt. In 1964 werd ik lid van de CVP-jongeren, drie jaar later voorzitter en in 1972 partijvoorzitter van de hele CVP. Ik was toen 36 jaar."

De afgelopen jaren heeft u heel veel functies bekleed binnen uw partij. U was partijvoorzitter, parlementariër, minister-president. Nu bent u partij- en fractievoorzitter van de EVP. Wat raakt u nu het meest binnen de christen-democratie?
"De mens is geen individu maar een persoon. Hij is geen voorwerp, maar onderwerp van de geschiedenis. Iedere menselijke persoon is uniek, is onvervangbaar en heeft een transcendente bestemming. Met dit laatste bedoel ik dat er meer is dan de wereld zoals wij die hier op aarde kunnen waarnemen. De mens moet solidair zijn met zijn gemeenschap en omgekeerd ook kunnen rekenen op die solidariteit. Voor mij zijn er twee bronnen: de sociale leer van de Kerk en het personalisme als mens- en wereldbeeld. Dit gedachtengoed is overigens pan-Europees. Christen-democraten in bijvoorbeeld Griekenland, Spanje, Duitsland, Midden-Europa en noem maar op, kunnen zich er in herkennen. Je vindt het ook terug in het EVP-actieprogramma."

De EVP-fractie heeft de omvang van een volwaardig nationaal parlement. Heeft u buiten uw fractievoorzitterschap om nog tijd voor andere activiteiten?
"Mijn hart ligt in Afrika. Afrika kent een prachtige natuur, klimaat, mensen en culturen. Afrika is mooi in zichzelf. Voor mij zijn bijvoorbeeld Malawi en Angola de mooiste landen van de wereld.
Natuurlijk, je moet je ogen niet sluiten voor alle misstanden in dit werelddeel. Samen met Artsen zonder grenzen heb ik in de afgelopen twee jaar tien Afrikaanse landen bezocht. Er gebeuren daar de meest gruwelijke dingen. Denk maar aan Rwanda. En dat is nog maar wat de kranten haalt. Er zijn ook vergeten oorlogen die nog steeds op volle kracht worden uitgevochten. In Soedan bijvoorbeeld, waar de moslim-fundamentalisten uit het noorden van het land oorlog voeren met de christelijke en animistische volkeren uit het zuiden. We lezen er weinig over... Er moet nog heel veel veranderen. Vanuit de Europese Unie dragen we overigens ons steentje bij. Wij geven niet alleen noodhulp. In het kader van de Lomé-akkoorden zijn bijvoorbeeld ook gunstige handelsverdragen gesloten. Daarnaast geven wij zogenaamde betalingsbalanssteun aan die landen die buiten hun eigen schuld om zijn opgezadeld met een torenhoge overheidsschuld. Denk daarbij aan ontwikkelingslanden die veel voedsel hebben moeten kopen omdat de oogst een aantal jaren achter elkaar is mislukt."

Hoe ziet u de toekomst voor de Europese Unie?
"Wij starten in 1995 een Europese Unie met vijftien lidstaten, en elf talen. Ik zie een onweerstaanbare drang naar veiligheid, intern en extern. Naar mijn overtuiging is daarom een verdere uitbreiding naar Oost- en Middeneuropese landen noodzakelijk. Wij maken dit nog mee. Heel belangrijk is echter dat wij het kind niet met het badwater weggooien. Zo'n uitbreiding van de Unie kan alleen plaatsvinden op voorwaarde dat de supra-nationale verworvenheden niet verloren gaan. Wij werken nu nog met een systeem dat is bedacht voor een Europa van zes landen. We zijn nu gegroeid naar een Europa van vijftien landen. Dit kan niet zo doorgaan. We moeten de interne organisatie van de Unie hervormen. Alleen op die manier houden wij de essentie van de Europese Unie vast. In dit Europese communautaire avontuur is de Benelux altijd solidair geweest. Ook dit moeten wij blijven volhouden."

Wilfried Martens: "Mijn hart ligt in Afrika. Afrika is mooi in zichzelf."

WIE IS WIE?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij de andere leden van de EVP-fractie aan het woord. Wij beginnen met onze EVP-partij- en fractievoorzitter de heer Wilfried Martens.

Nieuw gezicht

Per 1 december jongstleden is Susan Versteeg in dienst getreden bij de persdienst van de EVP-fractie in Brussel. Zij is de nieuwe medewerkster van delegatievoorlichter Eduard Slootweg en zal zich voornamelijk gaan bezighouden met publieksvoorlichting. U kunt bij haar terecht wanneer u een groepsbezoek wilt organiseren aan het CDA in Brussel. U bent altijd welkom! Susan Versteeg is afgestudeerd in Europese Studies en was werkzaam als officemanager op het hoofdkantoor van Prometheus-Europe in Parijs. In het kader van haar studie liep zij tevens stage bij het Bureau van de Europese Commissie in Den Haag.

Susan Versteeg is bereikbaar op het volgende adres:
EVP-fractie in het Europees Parlement. Belliardstraat 97-113, MON 6.17 B-1047 Brussel, telefoon vanuit Nederland: 00-32.2.284.2286 fax vanuit Nederland: 00-32.2.230.6109

Zuidhollandse campagneleider Etienne van Nassau

Nieuwe opzet bij totstandkoming verkiezingsprogram succesvol

Etienne van Nassau, de campagneleider in Zuid-Holland is 47 jaar geleden in Breda geboren. Hij is getrouwd en vader van drie kinderen. Etienne van Nassau schudt vergaande plannen uit zijn mouw. Voor de slotmanifestatie in Pulchri studio in Den Haag op 6 maart zou hij het liefst Elco Brinkman uitnodigen. "Op basis van de Tweede Kamerverkiezingen zouden we 16 zetels halen, maar ik mik op 20..."

Etienne van Nassau, oud-wethouder in Rijswijk: "Ik ben me er goed van bewust dat 95% van de stemmers stemmen aan de hand van wat er zich landelijk in de politiek afspeelt. In de campagne die wij voeren staat Zuid Holland op de eerste plaats, maar wij mogen dat niet loszien van wat er landelijk gebeurt. De mening over paars is op 8 maart doorslaggevend. Op basis daarvan hebben wij een strategisch beraad gevoerd. We willen uitdrukkelijk rekening houden met de kiezer. Honderden mensen hebben een stem gehad in de boodschap waarmee het CDA in Zuid Holland campagne voert. Eind vorig jaar zijn wij met een referendumachtige opzet de provincie ingetrokken. We hebben geluisterd naar de vragen en verlangens van de achterban en dat boodschappenbriefje heeft een grote rol gespeeld bij het vaststellen van ons verkiezingsprogramma."
Bij de vaststelling van het verkiezingsprogram hebben wij de kiezer de kans gegeven prioriteiten te leveren. Wij hebben vier thema-avonden georganiseerd over: werkgelegenheid, agrarische zaken, de zorg en de woningbouw. Daar zijn in totaal honderden mensen op afgekomen. Al die uitspraken van mensen over die vier punten zijn verwerkt in het verkiezingsprogramma.
Ik ben blij dat de opzet van die thema-avonden goed is aangeslagen. Na 8 maart gaan we daar gewoon mee door. We zullen dit jaar nog drie van zulke opiniërende avonden organiseren.
De zaal was aan het woord, de kiezer had het voor het zeggen en wij, de vertegenwoordigers, hebben de opdracht gekregen om de wensen van de mensen uit te voeren. Wij krijgen zogezegd een boodschappenlijstje mee. Het doel van het CDA is een volkspartij te zijn in het hart van de samenleving. Het is alleen wel zo dat een boodschappenlijst niet een verlanglijstje voor je verjaardag mag worden. Je moet natuurlijk eerlijk zeggen wanneer iemand overvraagt. We leven niet in luilekkerland, integendeel. Maar we gaan serieus aan de slag en mochten er dingen anders lopen dan verwacht, dan moeten we de koers bijstellen. Wij hebben de mensen verteld dat we dat niet zomaar doen:'Bijstellen gebeurt in overleg met u!'
We willen de kiezer niet voor de gek houden, maar we zullen alle middelen van stal halen om voor een goed resultaat te zorgen. Paars heeft veel interne discussies, heeft veel meer beloofd dan het waarmaakt en er is oplopende werkloosheid. Dat moet ook in de schijnwerpers komen. Wij vallen aan!"

Campagne-nieuws

* Tijdens het CDA Congres op 4 februari aanstaande wordt in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht het startsein gegeven voor de campagne van de Provinciale Statenverkiezingen

Provincie Expresse

* Op 20 februari aanstaande zal de startmanifestatie van de Provincie Expresse plaatsvinden in Limburg. Vanaf die dag zijn op vrijwel alle volgende dagen activiteiten in een van de kamerkringen gepland. De Provincie Expresse omvat vrijwel dagelijks een programma van 14.00 uur tot 22.00 uur, uitgezonderd op de vrij- en zaterdagen.
Iedere manifestatie zal eindigen met een avondprogramma waaraan prominente CDA-leden zullen deelnemen, zoals de lijsttrekker, kandidaat-statenleden van de betreffende provincie alsmede door leden vanuit de Eerste- en Tweede Kamerfractie, CDA-delegatie Europees Parlement en Dagelijks Bestuur. De slotmanifestatie van de Provincie Expresse zal op 6 maart in Friesland plaatsvinden.

20	februari	Limburg
21	februari	Drenthe
22	februari	Utrecht
23	februari	Gelderland
24	februari	Zuid Holland
27	februari	Groningen
28	februari	Overijssel
2	maart	Brabant
3	maart (vanaf 12.00 uur)	Noord Holland
4	maart	Zeeland
6	maart	Friesland

* De Uitslagenavond van het CDA voor de Provinciale Statenverkiezingen zal plaatsvinden in het Provinciehuis aan de Markt te Arnhem vanaf 19.00 uur.

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekend-arrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

Een sfeervolle vakantie buiten het seizoen in Frankrijk. Direct aan de Tarn, één van de mooiste Franse rivieren vlakbij Lincou (ca. 40 km ten ONO van Albi) is op het grote erf van een boerderij een vrijstaand rustiek **vakantiehuis te huur** (grote kkn./eetk., 2 slkrs., douche/toilet/ bidet). Voor het huis bevindt zich een terras. Frankrijk! Een prachtige omgeving (beschermd natuurgebied) in een nog onontdekt stukje Frankrijk. Veel wandel- en hengelsportmogelijkheden. Huur p.wk. ca. ƒ 350,- (1100 francs). Periode mei, juni, sept., okt. Met belangstellende wordt z.s.m. tel. contact opgenomen. Reacties s.v.p. aan BDU-periodieken, P.b. 67, 3770 AB Barneveld, onder nr. P 274 met vermelding tel.nr.

BUNGALOWPARK „DE ROEK"

Finse chalets met ligbad, c.v., open haard, kleuren tv en telefoon. Op wandelafstand van natuurbad, dorpskern, openbaar vervoer en Nationaal Park de Hoge Veluwe.
Telefoon: 08382-1757.

SCHOONHOVEN *ZILVERSTAD*

ZILVER KOOP JE IN SCHOONHOVEN!

Koffie- en theeserviezen in zilver en verzilverd.

De grootste collectie hedendaags en antiek zilver van Nederland. Vervaardiging van Speciale opdrachten. Ook vakkundige goud- en zilverrestauraties en verzilveringen door onze edelsmeden.

RIKKOERT
Schoonhovens Silverhuys

Vrijdag koopavond.
HAVEN 1-13, SCHOONHOVEN. 01823-82651/85820.

Stichting Brazilië Zending

verzorgt zwerf-kinderen en kinderen uit de armste gezinnen.

Dankzij financiële adoptie is dit mogelijk.

Wij zoeken meer adoptie-ouders.

Voor inlichtingen:
Wil Zeeman, tel. 02279-1803.

GIRO 999

Vijftien miljoen kinderen op de vlucht

Wereldwijd zijn er bijna 15 miljoen kinderen op de vlucht. Kinderen jonger dan 15 jaar.

Stichting Vluchteling helpt hen in hun eigen regio. Met onderwijs en vaccinatieprogramma's. Met voedsel en onderdak als dat nodig is.
Stichting Vluchteling werkt in meer dan 45 arme landen wereldwijd.

Doe mee. Voor ƒ 25,- bijvoorbeeld kan een vluchteling een jaar lang naar school. Steunt u ook ons werk voor hen? Zij hebben het nodig.

GIRO 999. Stichting Vluchteling.

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28. 2517 HZ DEN HAAG

VINK MEUBELEN - PUTTEN

Afdeling **SENIOREN** | **MODERN** | **STOFFEREN**

Vink Meubelen is van alle markten thuis.
Naast een senioren-, tapijt- en stoffeerafdeling is er nu ook een afdeling **modern**.
Met eigentijdse meubels die passen in een modern interieur.

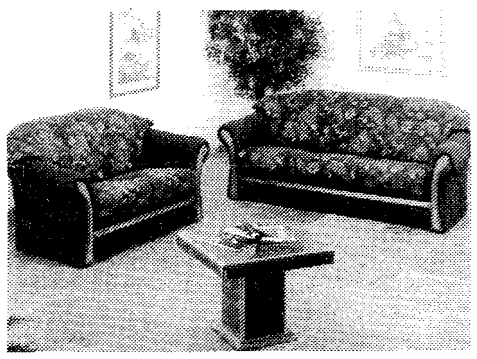

Twee- en driezitsbankjes al vanaf f 895,-

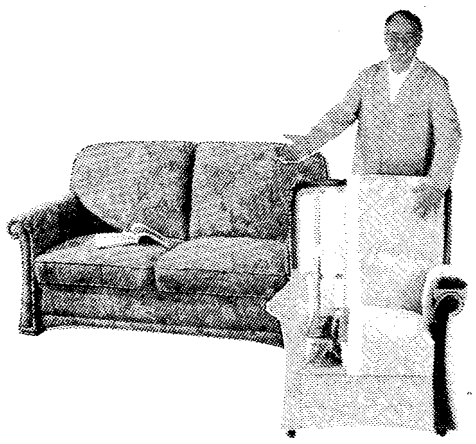

Vink Meubelen staat garant voor een complete woning-inrichting.
De **stoffeerafdeling** maakt hier deel van uit.
Voor uw vloerbedekking, vitrage en overgordijnen.
Maar ook voor het opnieuw bekleden van uw meubels bent u bij Vink Meubelen in Putten op het juiste adres voor een deskundig advies en gedegen vakmanschap!

Vink Meubelen nodigt u uit voor een bezoek!

Vink Meubelen geniet een grote landelijke bekendheid. Waarom? Omdat Vink Meubelen als **grootste senioren-speciaalzaak** bijzonder veel te bieden heeft.
Alles is afgestemd op de wensen van de klant.
En....het meeste is uit voorraad leverbaar!
Vink Meubelen ruilt uw oude meubels in en levert uw nieuwe meubels franco door geheel Nederland.

HALVINKHUIZERWEG 109, 3882 LA PUTTEN, TEL: 03418-54812, FAX: 03418-60008

Openingstijden: ma. t/m vr. van 10.00-17.00 uur, za. van 10.00-16.00 uur, vr. koopavond

Provinciale Statenverkiezingen 8 maart 1995

Om te bewaren !

Kiezen voor de Provinciale Staten doet u straks met uw stem. Zorgen dat het CDA op 8 maart bij de Provinciale Statenverkiezingen een goed resultaat boekt, kan vanaf vandaag al. Hoe? Door uw steun en inzet tijdens de Statencampagne.

In dit uitneembare katern staat informatie over de lijsttrekker, het provinciale verkiezingsprogramma, de kandidatenlijst, de provinciale campagneleider en de kamerkringsteunpunten.

GRONINGEN

In Groningen heeft het CDA 14 zetels in de Provinciale Staten en 2 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Lijstrekker is dr. Henk Bleker (41). Hij is sinds 1982 lid van Provinciale Staten en sinds vier jaar fractievoorzitter. In het dagelijks leven is hij organisatie- en beleidsadviseur voor bedrijven, instellingen en overheden.
Zijn adres is: Wollinghuizerweg 90, 9541 VD Vlagtwedde, tel. 05992-647 (pr)

Titel van het verkiezingsprogramma: Ruimte voor mensen.

Hoofdpunten program
Het Groningse CDA kiest voor een zestal thema's:
* Een ruimtebiedend Groningen: een op groei van de bevolking en economie gericht ruimtelijk beleid en een evenwichtige verdeling van woningbouw over de stad Groningen en het "ommeland";
* Een perspectiefrijk Groningen: economische groei kan (qua ruimte en milieu) en moet in onze provincie en daarom moeten er steeds weer groeivoorwaarden worden geschapen voor behoud en uitbreiding van werkgelegenheid;
* Een sociaal en solidair Groningen: prioriteit voor ouderen- en jeugdbeleid en voor de integratie van nieuwe medeburgers (allochtonen);
- Een duurzaam Groningen: gedegen uitvoeren wat eerder in milieuplannen is bepaald (geen behoefte aan nieuwe plannen) en verhoogde aandacht voor milieurendement en beperking van lasten voor burgers en bedrijven;
* Een bereikbaar Groningen: verder verbeteren van de infrastructuur, doelmatiger gebruik van de auto (onder de erkenning dat de auto voor het platteland van wezenlijk belang is) en realiseren van een nieuw vervoerstelsel op het platteland;

De Groningse campagneleider E. Smid-Pouwer (links) en lijsttrekker H. Bleker. *(foto's Elzebet Veenendaal)*

- Een herkenbaar Groningen: volop aandacht voor de eigen cultuur, taal, monumenten en historie.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij het kamerkringsteunpunt de heer A. Poort, Postbus 1231, 9701 BE Groningen, tel. 05944-2919.

Kandidatenlijst
De eerste 14 kandidaten op de lijst zijn:
1. Bleker, H., Vlagtwedde
2. Van Dijk, J., Oldekerk
3. Fennema, E., Zuidhorn
4. Van Barneveld geb. Krol, K.T., Marum
5. Werkman, W.D.J., Uithuizermeeden
6. Hollenga, D.A., Groningen
7. Musschenga, T.A., Loppersum
8. Maarsingh, A., Stadskanaal
9. Bolhuis geb. Janssens, J., Harkstede
10. Meijndert, L.A., Veendam
11. Vlietstra geb. van Goor, A., Nieuwe Pekela
12. Schiphuis, A.S., Groningen
13. Mesman, H.W.M., Ulrum
14. de Winter geb. Wijffels, A.C.M., Noordbroek

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Groningen is mevrouw J.E. Smid-Pouwer, B. Schönfeldsingel 11, 9671 CE Winschoten, tel. 05970-16106.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het Kamerkringsteunpunt Groningen is A. Poort, Postbus 1231, 9701 BE Groningen, tel. 05944-2919.

FRIESLAND

In de provincie Friesland heeft het CDA momenteel 19 zetels in de Provinciale Staten en 3 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Mevrouw Mony Brandsma-Ydema (47) is lijsttrekker en al 12 jaar lid van de Provinciale Staten. Haar adres is: De Kie 7, 8615 LG Blauwhuis, tel. 05157-9120.

Titel van het verkiezingsprogramma: 'Leven en Werken' (Libje en Wurkje)"

Hoofdpunten program
In de komende periode (1995 - 1999) is de inzet van het CDA tweeledig:
a. Realisering van de in 1994 vastgestelde plannen met name ten behoeve van stimuleren werkgelegenheid. Hierbij moet de nadruk liggen op het realiseren van een goede infrastructuur, het realiseren van een internationaal bedrijvenpark en het goed functioneren van het ingestelde Economische Structuurfonds.
b. Brede aandacht voor leefbaarheidsaspecten. Op grond van de CDA-visie op mens en maatschappij wil het CDA pleiten en opkomen voor bescherming, behoud en versterking van culturele waarden en normen en voor het instandhouden van het cultuurgoed in Friesland. Gelijkwaardigheid en gelijkberechtiging van het Fries en Nederlands is voor het CDA fundamenteel.

Bestelwijze
Het programma is te bestellen bij het CDA-bureau Friesland, Spanjaardslaan 136, 8917 AX Leeuwarden, tel. 058-151537.

Kandidatenlijst
De eerste 19 kandidaten op de kandidatenlijst zijn:
1. Brandsma geb. Ydema, M.B.A. (Monie), Blauwhuis
2. Walsma, Drs. J. (Kobus), Hurdegaryp
3. Jansen, Drs. S. (Siem), Dokkum
4. Hoekstra, D. (Douwe), IJlst
5. Kuipers, F. (Frans), Surhuisterveen
6. Dijkstra, J.S. (Jetze), Molkwerum
7. Schouten geb. Laan, A.J.M. (Afra), Deinum
8. Pauzenga, P. (Piet), Nes
9. Atsma, J. (Joop), Surhuisterveen
10. Smit, Ir. C.C. (Cor), Drachten
11. Pruiksma, Mr. H.S. (Henk), Goutum
12. de Jager, P. (Piet), Stiens
13. Ploeg, J. (Jan), Drachten
14. Bijman, P.A. (Piet), Gytsjerk
15. Los, T. (Teun), Wolvega
16. Heerma, E.J. (Inne), Edens
17. Dijkema geb. Reinders, J. (Jeanet), Leeuwarden
18. Zwaagstra, J.J. (Jacob), Buitenpost
19. Appelhof, J. (Jacob), Dokkum

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Friesland is de heer H. Somsen, De Brogge 21, 8472 AG Wolvega, tel. 05610-13103.

De Friese campagneleider H. Somsen (links) en lijsttrekker M. Brandsma

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt is: E.B. Keuning, Spanjaardslaan 136, 8917 AX Leeuwarden, tel. 05109-1613/ 058-151537.

DRENTHE

In de provincie Drenthe heeft het CDA momenteel 14 zetels in de Provinciale Staten en 2 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Mr. J.J.L. (Jan) Pastoor (59) is lijsttrekker in de provincie Drenthe en sinds 1987 lid van Gedeputeerde Staten. Hij is voorzitter van de landelijke CDA-Bestuurdersvereniging. De heer Pastoor is gehuwd.
Zijn adres is: Cederlaan 10, 9401 RC Assen, tel. 05920-14448 (pr) en 05920-65555 (knt).

Titel van het verkiezingsprogramma: "Toekomst van Drenthe"

Hoofdpunten program
* Mee helpen creëren van een helder bestuurlijk concept met drie bestuurslagen: rijk-provincie-gemeente. Creëren van vitale gemeenten door herindeling; daarnaast een sterke intermediaire bestuurslaag: de provincie.
* Specifieke aandacht vraagt de mogelijkheid van het inpassen van het beheer van natuur en landschap in de agrarische bedrijfsvoering.
* Het ingezette spreidingsbeleid in de ouderenzorg (verzorgingshuizen en verpleeghuizen) dient voortgezet en gestimuleerd te worden: zorg/bedden moeten naar de mensen in plaats van mensen naar de zorg/bedden.
* Het vormgeven van voorwaardenscheppend beleid ter bevordering en in standhouding van voldoende gedifferentieerde werkgelegenheid in de regio.

Bestelwijze
Het programma is de bestellen bij het kamerkringsteunpunt, mw. J. Birza-Boes, Rezaggo 9, 9481 ES Vries, tel. 05921-42493.

Kandidatenlijst
De eerste 14 kandidaten op de Drenthse kandidatenlijst zijn:
1. Pastoor J.J.L., Assen
2. Stavast J.J., Hollandscheveld
3. Vries-Leggedoor G. de, Nieuw Buinen
4. Mastwijk J.J., Hoogeveen
5. Molengraaf J., Emmen
6. Eisses-Timmerman K., Dwingeloo
7. Zomer H., Veenoord
8. Glansbeek R.C.M. van, Paterswolde
9. Holman H., Steenbergen

PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN 8 MAART 1995

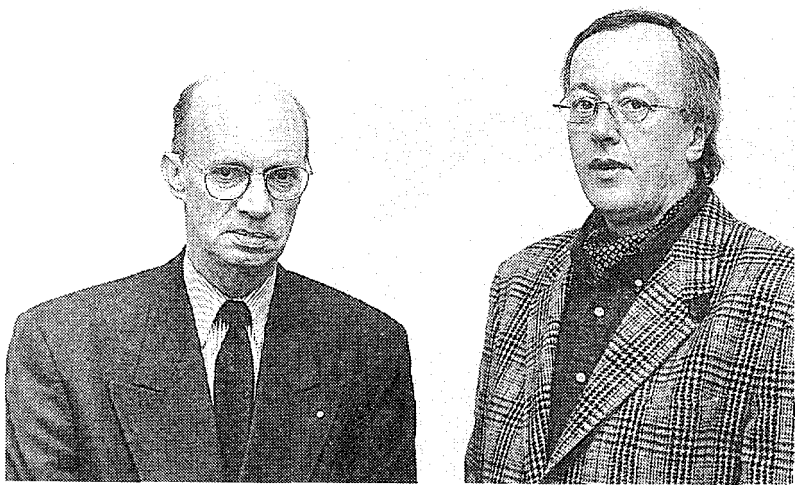

De Drenthse lijsttrekker J. Pastoor en (links) en campagneleider Ph. Deierkauf.

10. Jongma-Roelants C.W.M., Eelde
11. Faber A., Meppel
12. Hazenberg-Smilde M.Ch.A., Eelde
13. Jonker K., Dwingeloo
14. Vries K.J. de, Erica

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Drenthe is de heer Ph. Deierkauf, Zandhoeklaan 23, 9431 BK Westerbork, tel. 05933-33333.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt is: mw. J.J. Birza-Boes, Rezzago 9, 9481 ES Vries, tel. 05921-42493.

OVERIJSSEL

In de provincie Overijssel heeft het CDA momenteel 26 zetels in de Provinciale Staten en 3 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Drs. R. Lanning is lijsttrekker in de provincie Overijssel. Hij is gedeputeerde en heeft als portefeuilles water, verkeer en vervoer, personeel en energie.
Zijn adres is: Hugo de Vrieslaan 9, 8024 BL Zwolle, tel. 038-532804 (pr) en 038-252143 (knt).

Titel van het verkiezingsprogramma: "Zorg om mensen"

Hoofdpunten program
* Het CDA staat opnieuw klaar om de mede-verantwoordelijkheid voor het bestuur van de provincie op zich te nemen.
Wat wil het CDA in Overijssel?:
- bevordering werkgelegenheid
- veiligheid op straat
- verbetering infrastructuur: wegen, spoorwegen en kanalen
- speciale aandacht voor het platteland
- aanpak van knelpunten in de grote steden
- goede gezondheidsvoorzieningen

* Het CDA wil dat er plaats blijft voor pluriformiteit en identiteit van scholen, verenigingen en instellingen. Het CDA vindt dat aan normen en waarden grote betekenis moet worden gehecht.
* Werk, welvaart en welzijn zijn de pijlers voor de toekomst van onze provincie. Daarom zal het CDA zich inzetten voor een gezond bedrijfsklimaat, een goed milieu en duurzame landbouw. Daarnaast zijn nodig: goede betaalbare woningen, goede onderwijsvoorzieningen en bevordering van een rijk geschakeerd cultuuraanbod.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij: H. Nijhuis, Vensweg 3, 7481 TS Haaksbergen of J. Haasjes, Meeleweg 7, 7711 EH Nieuwleusen. De prijs bedraagt *f* 2,50.

Kandidatenlijst
De eerste 26 kandidaten op de lijst zijn:
1. R. Lanning, Zwolle
2. H.J.M. Kemperman, Enschede
3. M.F. Kamperman, Enter
4. W.W.J. Schiphorst, Denekamp
5. H.J. Nap-Borger, Gramsbergen
6. L.P. Heukels, Den Ham
7. J.W.C. Ensing, Paasloo
8. W.F.H. Smeenk, Heino
9. J.H.A. Houba, Hengelo
10. C.J.C. gabor-Koomen, Haaksbergen
11. D. Husselman-Oosterom, Olst
12. G.J. Oude Egberink, Enschede
13. P.Jansen, Nijverdal
14. L.S. Carper, Overdinkel
15. V.H.F. Reus-van den Bergh, Deventer
16. R.W. Leussink, Almelo
17. A.J.H. Hulshof, Dalfsen
18. B. Breunissen, Raalte
19. A. Schreijer-Pierik, Hengevelde
20. C.H.D. Beckmann, IJsselmuiden
21. G. Ranter, Tubbergen
22. H.W.M. Heijman, Haaksbergen
23. J.W. Koldewee, Schalkhaar
24. G.J.M. de Groot-Meuwissen, Zwolle
25. A. Beugelink, Ommen
26. J.B.J.M. Visschedijk-Christenhusz, Oldenzaal

De Overijsselse lijsttrekker R. Lanning (links) en campagneleider J. Offringa.

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Overijssel is J. Offringa, Metzelaarplein 1, 7416 BV Deventer, telefoon: 05700-24204 (pr), fax: 05700-30908 (pr), telefoon: 05700-48921 (knt).

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het Kamerkringsteunpunt Overijssel is: Mw. H. Floors-Voortman, Vogelzang 31, 8141 BG Heino, 05729-3888 (bereikbaar op werkdagen van 10.00 tot 13.00 uur).

GELDERLAND

In Gelderland heeft het CDA momenteel 28 zetels in de Provinciale Staten en 3 gedeputeerden.

Lijsttrekker
De heer Jan van Dijkhuizen (53) uit Kesteren is lijsttrekker in de provincie Gelderland en sinds 1982 statenlid. De afgelopen acht jaar was hij gedeputeerde. Hij is gehuwd en heeft twee dochters.
Zijn adres is: Hoofdstraat 81, 4041 AC Kesteren, tel. 08886-1873.

Titel van het verkiezingsprogramma: Werken, Wonen en Leven in Gelderland

Hoofdpunten program
* werken, betaald of onbetaald, geeft kansen om te laten zien wat je kunt, om gewaardeerd bezig te zijn en om je verder te ontwikkelen.
* wonen is niet alleen voldoende huizen bouwen. Het is ook zorgen voor een goede en veilige leefomgeving, voor wegen en voor openbaar vervoer.
* leven, de school, het ziekenhuis, het verzorgingshuis, kunst, cultuur, recreatie, de bibliotheek. Velel kleine stukjes die bij 'het leven' horen en die het waard zijn om in stand te houden.

Bestelwijze program
Het verkiezingsprogramma (ook in verkorte vorm) ligt bij uw afdeling en kan worden besteld bij: CDA Gelderland, Markt 38, 6811 CJ Arnhem, tel. 085-427159. De kosten, inclusief porti, zijn *f* 5,-.

Kandidatenlijst
De eerste 28 kandidaten op de lijst zijn:
1. J. van Dijkhuizen, Kesteren
2. Chr. G. Voerman, Vorden
3. H.H.L.M. Propper, Beneden Leeuwen
4. P. Dirksen, Nijkerk
5. Mw. Chr. Scheurer, Elst
6. Th.H.C. Peters, Nijmegen
7. R.J.M. Matser, Tiel
8. Mw. A.M.A. Mulleman-Groot Kormelink, Zeddam
9. J.J.W. Esmeijer, Apeldoorn
10. Mw. J.B.M. Lansink-van Dam, Nijmegen
11. J.H. Ketel, Harderwijk

De Gelderse campagneleider H. ten Brinke (links) en lijsttrekker J. van Dijkhuizen.

12. A.A. Heersink, Westendorp
13. J. Buitink, Heerde
14. L.F.M. Cuvelier, Westervoort
15. Mw. C.A.M. Hanselaar-van Loevezijn, Groesbeek
16. N. Groot, Bennekom
17. W.H. Waalderbos, Didam
18. Mw. B.A.J.Th. Peters-van Aken, Steenderen
19. R.H.J. Wander, Arnhem
20. Mw. J.G.G. Gerritsen-Woertman, Zetten
21. A.J.J. Kottelenberg, Lochum
22. H.H. de Vries, Oosterbeek
23. Mw. C.H. Reitsma-van Spanje, Ugchelen
24. W. Eikelboom, Ede
25. A.W. van Beek, Ammerzoden
26. J.K. Klooster, Aalten
27. Th.W.J. Derksen, Heumen
28. Mw. D.S.T. Boonstra, Zutphen

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Gelderland is mevrouw H.D. ten Brinke-van der Voort, p/a Markt 38, 6811 CJ Arnhem, tel. 085-427159 (knt) en 08362-24519 (pr).

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het Kamerkringsteunpunt Gelderland is Markt 38, 6811 CJ Arnhem, tel. 085-427159.

FLEVOLAND

In Flevoland heeft het CDA momenteel 11 zetels in de Provinciale Staten en 1 Gedeputeerde.

Lijsttrekker
Ir. D.H.A. (Dick) van Hemmen is lijsttrekker in de provincie Flevoland en gedeputeerde Staten.
Zijn adres is: Gaastlaan 60, 8304 JC Emmeloord, tel. 05270-98342 (pr) en 03200-72719 (knt).

Titel verkiezingsprogramma: Bouwen aan Flevoland

Hoofdpunten program
* Werkgelegenheidsgroei
* Een goed ouderenbeleid
* Aandacht voor veiligheid, en dan met name verkeersveiligheid en politiezorg. Dit laatste kan een provinciale taak worden.
* Een haalbaar en betaalbaar milieubeleid
* Het CDA staat positief ten aanzien van uitbreiding Luchthaven Lelystad tot business-airport, mits voldaan wordt aan milieurandvoorwaarden
* Geen kerncentrale in Flevoland

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is telefonisch, schriftelijk of per memocom te bestellen bij CDA- bureau Flevoland, mevr. A. Leenders-De Visser, Wisentweg 41, 8255 RC Swifterbant, tel: 03210-15687.

Kandidatenlijst
De eerste 11 kandidaten op de lijst zijn:
1. Dick van Hemmen, Emmeloord
2. Jan de Graaf, Dronten
3. Ton Leijten, Emmeloord
4. Leni van Duin-Voss, Lelystad
5. Tineke Fokkens-Groeneveld, Almere
6. Piet Zijlstra, Zeewolde
7. Marije Oost-de Boer, Urk
8. Janny Oijevaar-v/d Werfhorst, Creil
9. Cees de Kroon, Dronten
10. Pauline van der Horst-Gerdingh, Almere
11. Piebe Reijenga, Emmeloord

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Flevoland is de heer C.J.J. de

De Flevolandse campagneleider C. de Kroon (links) en lijsttrekker D. van Hemmen.

Kroon, Lunaweg 4, 8251 AE Dronten, tel. 03210-16921.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt is: mw. A. Leenders-de Visser, Wisentweg 41, 8255 RC Swifterbant, tel. 03210-15687.

UTRECHT

In Utrecht heeft het CDA momenteel 19 zetels in de Provinciale Staten en 3 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Mr. Renate G. Westerlaken-Loos (34) is lijsttrekker in de provincie Utrecht en sinds 1987 lid van de Provinciale Statenfractie. Zij is gehuwd en heeft twee dochters.
Haar adres is: Ruitercamp 243, 3992 BZ Houten, tel. 03403-76738.

Titel van het verkiezingsprogramma: Omdat het om mensen gaat

Hoofdpunten program
* Vergroting maatschappelijk draagvlak van milieubeleid door versterking van het maatschappelijk rendement (werkgelegenheid e.d.)
* Meer eigen verantwoordelijkheid en meer keuzevrijheid voor ouderen op het gebied van wonen en zorg
* Een eigen provinciaal monumentenbeleid
* Emancipatiebeleid toespitsen op groepen met een aantoonbare achterstand

Bestelwijze program
Het verkiezingsprogramma kan besteld worden op de volgende adressen:
- Provinciaal Bureau CDA-Utrecht, Postbus 12045, 3501 AA, Utrecht, tel. 030 - 312813
- CDA-Statenfractie Provincie Utrecht, Postbus 80300, 3508 TH, Utrecht, tel. 030 - 582373

Kandidatenlijst
De eerste 19 kandidaten op de lijst zijn:
1. Mw. R.G. Westerlaken-Loos
2. P.R. Smink
3. Mw. J.G.J. Kamp
4. A.G.J. Strien
5. M. Nagel
6. A.L.A. Kok
7. Mw. A.A. Ewoldt-Snijders
8. J.J.M. Bunnik
9. Mw. N. Rambocus
10. R.C. Robbertsen
11. Mw. B.H. Scheffen-Versluis
12. T. van Oosterom
13. W.M.A. Smit
14. M.W. Keijzer
15. J. Grootendorst
16. M. van Dijk
17. Mw. A.H. Raven
18. G.H. Hagelstein
19. H. Kuijt

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Utrecht is de heer J. van Breda, Kampereiland 17, 3524 CZ Utrecht, tel. 030-883660 (pr) en 030-861123 (knt).

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt is: CDA-bureau Utrecht, mw. H. van der Rijst, Postbus 12045, 3501 AA Utrecht, tel. 030-321813.

NOORD-HOLLAND

In Noord-Holland heeft het CDA momenteel 20 zetels in de Provinciale Staten en 3 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Bob Verburg (50) is lijsttrekker in de provincie Noord-Holland. Hij is sinds 1992 fractievoorzitter van het CDA in de Provinciale Staten. In het dagelijks leven is hij directeur van het Integraal kankercentrum West te Leiden.
Zijn adres is: Harp 14, 2121 VZ Bennebroek, tel. 02502-47966 (pr) en 071-259759 (knt).

Hoofdpunten program
* Het CDA richt zich op een vijftal kernvraagstukken, te weten: toegankelijkheid zorgvoorzieningen, duurzame concurrentiepositie, bereikbaarheid, de kwaliteit van de sociale en culturele omgeving, de kwaliteit van de fysieke leefomgeving ofwel de claims op ruimte en milieu.
* Bij alle bestuurlijke herindelingen in Noord-Holland wil het CDA rekening houden met de meerwaarde, doelmatigheid, kostenbeheersing en de beoogde effectiviteit. Overleg met de gekozen vertegenwoordigers en het horen, via vormen van inspraak, van burgers is noodzakelijk. De stem van de eigen achterban zal daarbij zwaar moeten wegen.
* Voor het CDA is werk en werkgelegenheid het devies. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat is nodig. Daarbij zal de aandacht zich met name richten op potentiële groeiers zoals: mainports Schiphol en Zeehavens, toeristische sector, bank en verzekeringswezen, landbouw en tuinbouw, MKB, visserij, scheepswerven, media- en telecommunicatie.
* Het open landelijk gebied moet zoveel mogelijk gespaard blijven.
* Het CDA staat voor een gelijkwaardige behandeling van identiteitsgebonden instellingen. Bejaardenoorden zullen nodig blijven. Bij het aanbod van ouderenvoorzieningen behoort ook de beschikbaarheid van thuiszorg, vervoersvoorzieningen en alternatieve mogelijkheden voor ouderenhuisvesting.

De Noordhollandse campagneleider H. Huibers (links) en lijsttrekker B. Verburg.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij het secretariaat van de provinciale afdeling Noord-Holland mw. C. Verdonk-Breek, A. v.d. Hulstlaan 33, 2121 XR Bennebroek, tel. 02502-46850.

Kandidatenlijst
De eerste 20 kandidaten op de Noordhollandse kandidatenlijst zijn:
1. Verburg J.H.J.
2. Goyert mw. A.A.E.
3. Hakvoort B.J.A.
4. Achterstraat J.
5. Lagrand J.P.J
6. Karssen mw. M.A.C.
7. Weegh mw. P.M. op de
8. Vroegindeweij K.
9. Schipper J.J.
10. Ruller H. van
11. Smeele geb. de Kok M.H.A.
12. Springer K.A.
13. Vliet mw. A. van der
14. Zwanenburg W.C.
15. Wardt J.T.G. van der
16. Assem J. van den
17. Berg geb. Molenaar mw. N.A. v.d.
18. Groeneveld J.H.
19. Pfeiffer mw. M.K.
20. Belman geb. v.'t Veer mw. N.D.K.

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Noord-Holland is de heer J.F. Huibers, Dorpsstraat 49, 1688 CB Nibbixwoud, tel. 02297-4484.

Kamerkringsteunpunten
De adressen van de kamerkringsteunpunten zijn:
Amsterdam: H. van der Vlies, Postjesweg 150, 1061 AX Amsterdam, tel. 020-6119456.
Haarlem: P. van Enk, Van Nes van Meerkerklaan 8, 1241 AB Kortenhoef, tel. 035-561948.
Den Helder: J. van der Tuin, Ceder 63, 1628 MX Hoorn, tel. 02290-32897.

ZUID-HOLLAND

In de provincie Zuid-Holland heeft het CDA momenteel 23 zetels in de Provinciale Staten. Het CDA zit in de oppositie.

Lijsttrekker
Jan Heijkoop (41) is lijsttrekker in de provincie Zuid-Holland. Hij is sinds 1982 lid van Provinciale Staten, tevens voorzitter van de CDA-statenfractie. Hij is gehuwd en heeft vier kinderen.
Zijn adres is: Noordzijde 23, 2969 AR Oud-Alblas, tel. 01849-1344.

Titel verkiezingsprogramma: 'Nieuwe stijl!'

Hoofdpunten program
* Het bevorderen van de werkgelegenheid en de economische ontwikkeling. De sterke punten van Zuid-Holland moeten veel meer worden benadrukt. Voorbeelden: de wereldhaven Rotterdam, de agrarische bedrijvigheid, de kennistechnologie, het grote aantal vestigingen van buitenlandse bedrijven en het toerisme. Gezien het belang van deze functies ondersteunt het CDA belangrijke infrastructurele voorzieningen, zoals het vliegveld Zestienhoven, de HSL en de Betuwelijn. Hierdoor kan werkgelegenheid geschapen worden, waarbij mede aandacht kan worden geschonken aan werk voor mindergeschoolden.
* Het CDA heeft oog voor de stijgende woningbehoefte in Zuid-Holland. Een extra financiële inzet is nodig voor versnelde woningbouw in de zogenaamde VINEX-bouwlokaties, met goede ontsluitingen. Voor het Groene Hart geldt een restrictief bouwbeleid. Wel dient de eigen opvang voor de kleine kernen gegarandeerd te zijn, zodat de leefbaarheid in stand blijft.
* Na afsplitsing van de beide provincies Rotterdam en Haaglanden resteert een volwaardige en gelijkwaardige provincie Zuid-Holland.
* Het CDA ondersteunt krachtig het uitgangspunt van zorg op maat in de ouderenzorg. Ouderen moeten zolang dit wenselijk en mogelijk is in de hun vertrouwde omgeving kunnen blijven. Het CDA geeft er de voorkeur aan dat de ouderen zelf, via hun eigen organisaties, voor hun belangen opkomen.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij mw. C.P.W.M.van Jaarsveld-Redegeld, A.Diepenbrocksingel 30, 2353 KP Leiderdorp, tel: 071-414250.

Kandidatenlijst
De eerste 23 kandidaten op de lijst zijn:
1. dhr. J.Heijkoop, Oud Alblas
2. mw. L.H.M.v.Ruijven-v.Leeuwen, Maasland
3. dhr A.P.Kaland, 's-Gravenhage
4. dhr. W.G.van Yperen, Rotterdam
5. dhr. P.Visser, Middelharnis
6. dhr. Sj.J.Veerman, Krimpen a/d Lek
7. dhr. W.J.V.van Katwijk, Vlaardingen
8. mw. G.T.Willemsma, Voorburg
9. mw. L.H.Boersma, 's-Gravenhage
10. dhr. J.A.Klein, Bleskensgraaf
11. dhr. W.Waterreus, Waddinxveen
12. mw. A.W.A.Ammerlaan-Oosterlaan, Pijnacker
13. dhr. L.M.M.Bolsius, Rotterdam
14. dhr. J.A.van Staalduinen, De Lier
15. dhr. L.E.van der Sar, Leimuiden
16. dhr. J.G.H.Draijer, Hillegom
17. dhr. H.H.V.Horlings, Voorschoten
18. mw. J.G.M.D.v.d.Linden-Westhoeve, Zoetermeer
19. dhr. J.F.Mulder, Papendrecht
20. mw.C.J.Kramp-Heitink, Leiden
21. mw. E.M.Hellwig-Kuipers, Rotterdam
22. dhr. J.J.Démoed, Hazerswoude-Dorp
23. dhr. A.J.Tukker, Gouda

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Zuid-Holland is de heer E.W.M. van Nassau, Eiklaan 53, 2282 AS Rijswijk, tel. 070-3904903 (pr) en 070-3905779 (knt).

Kamerkringsteunpunten
De adressen van de kamerkringsteunpunten in Zuid-Holland zijn:
Leiden: mw. C.P.W.M. van Jaarsveld-Redegeld, A. Diepenbrocksingel 30, 2353 KP Leiderdorp, tel. 071-414250.
Den Haag: Arno Vestjens, Laan

De Utrechtse lijsttrekker R. Westerlaken-Loos (links) en campagneleider J. van Breda.

De Zuidhollandse lijsttrekker J. Heijkoop (links) en campagneleider E. van Nassau.

PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN 8 MAART 1995

van Eik en Duinen 8, 2564 GT Den Haag, tel. 070-3259288.
Rotterdam: Coolsingel 40, kamer SH-1, 3011 AD Rotterdam, tel. 010-4172134.
Dordrecht: mw. J.M.J. Houben-Peters, Madeliefje 21, 2671 WV Naaldwijk, tel. 01740-40725.

ZEELAND

Het CDA heeft in Zeeland 13 zetels in Provinciale Staten en 2 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Ing. Adri Dek (53) is lijsttrekker in Zeeland. Hij is sinds 1978 lid van Provinciale Staten. In 1990 werd hij fractievoorzitter en in 1991 gedeputeerde.

Titel van het verkiezingsprogramma: Alle hens aan dek

Hoofdpunten program
* Gezien de aangekondigde kortingen door de Rijksoverheid, zal er opnieuw bezuinigd moeten worden. Het CDA wil daarbij de zwakkeren ontzien, maar ook geen belastingverhogingen.
* Het CDA streeft naar een goed leef-, woon- en werkklimaat. Flexibel en alert moet worden ingespeeld op mogelijkheden en veranderde behoeften, zoals nieuwbouw op het platteland.
* De provincie steunt de landbouw met een goede afstemming van het milieu-, natuur-, ruimtelijke ordening- en waterhuishoudingsbeleid. Uitbouw van recreatie in het Zeeuwse achterland mag, maar aan de kust wordt alleen kwaliteitsverhoging nagestreefd.
* De verkeersveiligheid in met name Zeeuws-Vlaanderen moet sterk verbeterd worden, door parallel wegen en een tunnel onder het kanaal aan te leggen. Het behoud van alle Zeeuwse spoorstations, alsmede de Intercity met de Randstad, is belangrijk.
* Het CDA-Zeeland wil een inspirerende provincie, waar het voor de bevolking prettig leven is. Niemand kan gemist worden bij het werken aan een goede toekomst: alle hens aan dek.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij het kamerkringsteunpunt mw. N.M. Feijtel, Postbus 18, 4424 ZG Wemeldinge, tel. 01180-12307 of bij mw. J.C. Keizer-Barbier, Kingstraat 6, 4336 LG Middelburg, tel. 01180-12307/40882.

Kandidatenlijst
De eerste 13 kandidaten op de lijst zijn:

De Brabantse campagneleider Y. de Grood (links) en lijsttrekker P. van Geel.

1. A.M. Dek, Kapelle
2. L. Coppoolse, Middelburg
3. A. Sandee, Kamperland
4. L. Nederhoed-Zijlstra, Dreischor
5. O.H.M. van Waes-Smet, Westdorpe
6. J. Ramondt, Schoondijke
7. J.A. de Looff-de Wild, Kats
8. Th. Westerveld, St. Philipsland
9. A.J.G. Poppelaars, Veere
10. S. Buijs, Goes
11. P. Berrevoets-Ringelberg, Kerkwerve
12. A.L. Pronk, Vlissingen
13. G.C. Dijkhuis, Terneuzen

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Zeeland is de heer H. Schot, Dorpsweg 45, 4311 RL Bruinisse, tel. 01113-1583.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt Zeeland is mw. N.M. Feijtel, Postbus 18, 4424 ZG Wemeldinge, tel. 01180-12307.

NOORD-BRABANT

In de provincie Noord-Brabant heeft het CDA momenteel 35 zetels in de Provinciale Staten en 4 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Drs. P.L.B.A. (Pieter) van Geel (43) is lijsttrekker in de provincie Noord-Brabant . Hij is sinds 1987 lid van de Provinciale Staten. In het dagelijks leven is hij gemeentesecretaris van Helmond. Van Geel is vice-voorzitter van de CDA-Statenfractie en voorzitter van de CDA-Bestuurdersvereniging, afdeling Noord Brabant. Hij is gehuwd en heeft 3 kinderen.
Zijn adres is: Geeneindsekerkweg 8, 5708 CN Helmond, tel. 04920-34159 (pr) en 04920-87777 (knt).

Titel verkiezingsprogramma: 'Om de toekomst van Brabant, omdat het om mensen gaat'

Hoofdpunten program
* Het zoeken naar een bestuursstijl die probleemoplossend, niet bureaucratisch en klantgericht is, in een provincie met nieuwe taken en nieuw elan. De provincie als partner van andere overheden, maatschappelijke organisaties en burgers, met regelgeving die begrijpelijk en effectief is.
* Het bereiken van een symbiose tussen het landelijk en stedelijk gebied: het versterken van de steden als de motoren van onze welvaart en culturele vernieuwing maar ook het versterken van de vitaliteit van het landelijk gebied. Voor het CDA is er geen plaats voor oneigenlijke tegenstellingen tussen stad en platteland.
* Het verder inhoud en vorm geven aan de zorg voor diegenen die het nodig hebben: ouderen, jongeren, gehandicapten. Niet door het odium van problemen daar aan te koppelen. Wel door allen volwaardig te betrekken bij inrichting van de eigen leefomgeving en bij alles wat er verder in de samenleving gebeurt.
* Natuur en landschap en Brabant zijn begrippen die bij elkaar horen. Wij hebben de wereld in bruikleen en dat zal in het natuur- en milieubeleid inhoud krijgen.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij het CDA-Bureau-Brabant, Walpoort 12, 5211 DK 's Hertogenbosch, tel.: 073-132071.

Kandidatenlijst
De eerste 35 kandidaten op de lijst zijn:
1. P. van Geel
2. L. van Nistelrooij, Nuland
3. J. Melis, Tilburg
4. F. van de Ven-van Lee, Erp
5. A. van Harten, Ulvenhout
6. A. de Zwart, Eindhoven
7. C. Knoop, Dongen
8. J. Biskop, Roosendaal
9. I. Huysmans-van Opstal, Vught
10. J. Bakker, Sleeuwijk
11. mw. C. Jonker, Maarheeze
12. F. Römkens, Breda
13. N. Jacobs-Aarts, Deurne
14. J. Luiten-Monchen, Eersel
15. H. de Groot-Jansen, Mill
16. J. Martens, Udenhout
17. C. Bastiaansen-Jochems, Etten-Leur
18. W. Vos, Oos
19. H. Baken, Valkenswaard
20. W. van Lith, Vorstenbosch
21. M. van de Wielen, Eindhoven
22. A. Kemmeren, Bergen op Zoom
23. R. Augusteijn, Veldhoven
24. H. Reinders, Someren
25. E. Janse de Jonge, 's Hertogenbosch
26. mw. E. Joosten, Eindhoven
27. J. Geene, Wanroy
28. W. Groenenberg, Werkendam
29. C. Noteboom, Klundert
30. mw. L. Hellwig, Loon op Zand
31. J. Vermunt-Schrauwen, Rucphen
32. M. van der Hoff, Rips
33. A. Zondag, Berlicum
34. P. van Heeswijk, Luyksgestel
35. M. den Hoedt-Edenburg, Son

Campagneleider
Campagneleider/contactpersoon in de provincie Noord-Brabant is mevrouw Yke de Grood, Walpoort 12, 5211 DK Den Bosch, tel. 073-132071.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt is: CDA-bureau Brabant, Walpoort 12, 5211 DK Den Bosch, tel. 073-132071.

LIMBURG

Het CDA heeft in Limburg 29 zetels en 4 gedeputeerden.

Lijsttrekker
Lijstrekker in Limburg is J.H.M. Bronckers (49). Hij is sinds 1982 lid van Provinciale Staten en thans gedeputeerde. Hij is gehuwd en heeft twee kinderen.

Titel van het verkiezingsprogramma: Perspectief 2000

Hoofdpunten program
* Het stimuleren van de werkgelegenheid is hét speerpunt van het CDA-Limburg. Het gaat uit het oogpunt van bedrijvigheid en economie momenteel niet slecht in Limburg, maar op hetzelfde moment telt onze provincie nog wel 60.000 werkzoekenden.
* Het bieden van werk is een van de hoekstenen van de samenleving. Maar belangrijk is ook bescherming van het milieu, het creëren en instandhouden van goede zorgvoorzieningen, het stimuleren van sport-, muziek- en kunstuitingen en het voeren van een betrouwbaar en duidelijk beleid, dicht bij de burgers, waarbij de burgers de mogelijkheid geboden wordt zich optimaal te ontplooien.
* Verder zijn belangrijke punten: Een goed woonklimaat voor stad en platteland, een leefbaar Limburg in relatie tot grondstofwinning, duurzame oplossingen voor landbouw- en natuurproblemen, een zorgvuldig milieubeleid, het stimuleren van toerisme en recreatiemogelijkheden, verbetering van de infrastructuur, verhogen van de (verkeers-)veiligheid, veel aandacht voor vrijwilligerswerk, een op maat gesneden ouderen-, jongeren- en gehandicaptenbeleid en een goede samenwerking en afstemming tussen de verschillende zorginstellingen.

Bestelwijze
Het verkiezingsprogramma is te bestellen bij het CDA-bureau Limburg, Kleine Steeg 7, 6131 KJ Sittard, tel. 046-596262.

Kandidatenlijst
Het CDA komt in Limburg met een vijftal regionale lijsten. De eerste 5 kandidaten van deze vijf lijsten zijn:

Noord-Limburg
1. Bronckers, J., Gronsveld
2. Greweldingen-Beudeker, M. Horst
3. Cornelissen, M., Arcen en Velden
4. Knibbe, H., Venlo
5. Rooskens, L., Tegelen

Midden-Limburg
1. Bronckers, J., Gronsveld
2. De Waal, C., Roermond
3. Hermans, W., Ospel
4. Van Kuijk-Blommenstein, H., Weert
5. Van Dael, F., Swalmen

Westelijke Mijnstreek
1. Bronckers, J., Gronsveld
2. Lebens, C., Buchten
3. Govers, H., Urmond
4. Corten, R., Oirsbeek
5. Indemans-Rutten, Y., Susteren
6. Hoedemakers, G., Geleen
7. Spätgens, J., Sittard
8. Vervoort, M., Beek
9. Coumans, H., Susteren
10. Baetens-Derks, Y., Sittard

Heuvelland
1. Bronckers, J., Gronsveld
2. Eurlings, M., Valkenburg a/d Geul
3. Hofman-Ruyters, M., Lemiers/Vaals
4. Claessens, J., Maastricht
5. Rompelberg, M., Noorbeek

Oostelijk- Zuid Limburg
1. Bronckers, J., Gronsveld
2. Sampermans, J., Simpelveld
3. Savelsbergh, P., Kerkrade
4. Pelzer, M., Landgraaf
5. Van der Broeck, P., Kerkrade

Campagneleider
Campagneleider in de provincie Limburg is de heer Th. Stroeken, Tiberiuslaan 10, 5926 TH Venlo, tel. 077-828303.

Kamerkringsteunpunt
Het adres van het kamerkringsteunpunt Limburg is Kleine Steeg 7, 6131 KJ Sittard, tel. 046-596262.

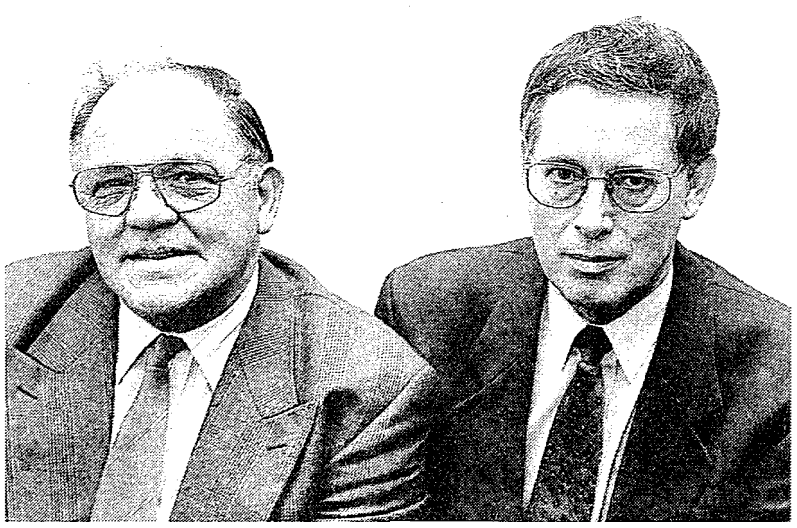

De Zeeuwse campagneleider H. Schot (links) en lijsttrekker A. Dek.

De Limburgse lijsttrekker J. Bronckers (links) en campagneleider Th. Stroeken.

Spreekbeurten

Friesland
2 februari
B. Pronk, lid Europees Parlement, Bowling- en zalencentrum 't Haske, Vegelinsweg 20, Joure, 19.30 uur.

Flevoland
1 februari
K. Peijs, lid Europees Parlement, Kamer van Koophandel, De Schans 19-09, Lelystad, 19.45 uur.

Overijssel
23 januari
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, 't Veerhuis, Veerweg 3, Olst, 20.00 uur.

30 januari
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, De Leerlampe, Almelosestraat 2, Raalte, 10.00 uur.

2 februari
A. Grol-Overling, lid Eerste Kamer, Ontmoetingscentrum, Parallelweg 5a, Wierden, 20.00 uur.

Gelderland
30 januari
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Hof van Gelre, Hoofdstraat, Epe, 20.00 uur.

8 februari
H. Maij-Weggen, voorzitter CDA-delegatie Europees Parlement, Café de Fiets, Grotestraat 8, Nijmegen, 20.00 uur.

Utrecht
6 februari
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, De Herberg van Paulus, Stationsweg 16, Baarn, 20.00 uur.

Zuid-Holland
24 januari 1995
A. Koekkoek, lid Tweede Kamer, Pulchri Studio, Lange Voorhout 15, Den Haag, 20.00 uur.

26 januari
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, Grand Café, Witte de With, Witte de Withstraat, Rotterdam, 20.00 uur.

15 februari
H. Helgers, partijvoorzitter, Krimpenerwaard, 20.00 uur

16 februari
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Pieter Karel Drossaartstraat 65/67, Vlaardingen, 09.30 uur.

Noord-Brabant
2 februari
E. Hirsch Ballin, lid Tweede Kamer, Cultureel Centrum Voorste Venne, Afrikalaan 100, Drunen, 20.00 uur.

16 februari
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Zaal Het Vrijfhof, Molenstraat 6, Oirschot, 20.00 uur.

Limburg
14 februari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Gennip, 's avonds

België
25 januari
H. Maij-Weggen, voorzitter CDA-delegatie Europees Parlement, Abdij Het Roode Klooster, Rode Kloosterstraat 8, Oudegem, 20.00 uur.

Ad Kaland zag het vertegenwoordigen van de mensen in het land als een roeping

11 januari 1995 werd een verdrietige dag. We wisten, dat Ad Kaland erg ziek was en dat het einde van zijn aardse leven nabij was. Toch komt het bericht van overlijden als een grote schok. Je denkt aan hem, aan zijn vrouw Maria, aan hun zoon, hun dochter. Je hebt opeens zoveel herinneringen. Aan goede contacten, aan spannende belevenissen. Ad heeft zijn land via de christen-democratische politiek veertig jaar lang gediend. Hij was pas een paar jaar lid van de CHU toen hij door de jongeren voorgedragen werd voor de gemeenteraad van Middelburg.

Ad Kaland gaf de Eerste Kamer extra kleur. De senaat heeft, vooral ook dankzij hem, weer de eigen duidelijke plaats in de Nederlandse samenleving. (foto Robert Vos)

Wethouderstijd mooiste in leven

Acties van jongeren waren toen ook al succesvol. Ad kwam als nummer twee op de lijst, kwam als 31-jarige in de raad en werd vijf jaar later full-time wethouder. Later zou hij de wethoudersperiode als een van de mooiste uit zijn leven herinneren. Het directe contact met de burgers in de samenleving en de wederopbouw van Middelburg gaven hem zijn levensvreugde.
Na de gemeente kwam de provincie. Zeeland heeft hij zestien jaar gediend als gedeputeerde. De industrie-politiek en daarmee de werkgelegenheid hadden al zijn aandacht. In 1977 werd hij voor de CHU gekozen in de Eerste Kamer, waar hij, later als representant van het CDA, zeventien jaar actief was. Die activiteit kreeg alle klemtoon tijdens zijn fractievoorzitterschap van 1988 tot 1 januari 1994.

Voorstander van gezond dualisme

Ad was de voorzitter, die enthousiasme in de fractie bracht en van de fractie een hecht team maakte. Dat team stond als één man en vrouw achter hem. Ook toen hij, strijdbaar als een koppige Zeeuw betaamt, zijn standpunten in het openbaar besprak. Daarbij kwamen steeds twee onderwerpen helder aan de orde. De grote betekenis van een gezond dualisme en de plicht van elke volksvertegenwoordiger om een open contact te houden met de eigen kiezers. Hij had een oprechte hekel aan te vergaande afspraken tussen parlement en kabinet. Hij verheugde zich in zichtbaar onder spanning staande open discussies in het parlement. Bij al zijn activiteiten volgde hij zijn roeping als vertegenwoordiger van de mensen in het land. Ik heb zelden iemand gekend, die zoveel briefjes en telefoontjes kreeg van mannen en vrouwen, die als CDA-kiezers advies wilden, vragen stelden, of zo maar steun wilden betuigen aan 'hun' Kaland.

Kaland gaf senaat weer extra kleur

Ad Kaland gaf de Eerste Kamer extra kleur. De senaat heeft, vooral ook dankzij hem, weer de eigen duidelijke plaats in de Nederlandse samenleving. Dat werd en wordt door vertegenwoordigers van alle politieke partijen erkend. Dat zagen wij toen hij bij de Algemene Beschouwingen in november 1993 zijn boeiend afscheidsbetoog via een indrukwekkende inbreng in de Kamer hield. Een waardig applaus begeleidde hem bij het verlaten van de Senaat.

Memoires

Daarna is zijn ziekte steeds zwaarder geworden. Ook daar toonde hij zijn doorzettingsvermogen. Tijdens die ziekte waren er momenten van spanning en van ontspanning. Het was een groots moment toen hij onder het toeziend oog van Ruud Lubbers van senaatsvoorzitter Tjeenk Willink één van de hoogste Koninklijke onderscheidingen in ontvangst mocht nemen. Hij zat het laatste jaar niet stil. Hij schreef aan zijn memoires. Een paar weken geleden zei hij: "Luck, ze komen niet meer af, maar wat is het heerlijk om er mee bezig te zijn."

Blijven herdenken

Ad Kaland is niet meer bij ons. Wij blijven hem herdenken. Want herdenken is opnieuw aan iemand denken. En wij blijven steeds weer aan hem denken. Dat doen we in de Eerste Kamer, dat doen ze in de partij, dat doen al die mensen, die van de contacten met hem, waar dan ook in het land, genoten hebben.
Mogen dit herdenken, door zovelen, tot troost dienen voor zijn vrouw, zijn kinderen, zijn kleinkinderen en voor al die anderen, die van Ad Kaland hielden.

L.M. van Leeuwen
voorzitter CDA-Eerste Kamerfractie

Het CDA heeft met ontroering kennis genomen van het overlijden van

A.J. KALAND

In verschillende publieke en maatschappelijke functies heeft hij opvallende bijdragen geleverd aan onder meer het provinciaal bestuur van Zeeland, aan het openbaar bestuur en aan het democratisch bestel van ons land.
Als lid van de Eerste Kamer voor de CHU en daarna als lid en voorzitter van de Eerste Kamerfractie van het CDA heeft hij op inspirerende en herkenbare wijze uitdrukking gegeven aan zijn intense verbondenheid met de parlementaire democratie.

Ad Kaland was een strijdbaar en herkenbaar volksvertegenwoordiger van het CDA.
Een bijzonder doorzettingsvermogen kenmerkte zijn stijl van opereren.

Wij herinneren zijn persoonlijkheid met dankbaarheid en respect.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en familie Gods nabijheid toe om dit verlies te dragen.

Namens de CDA Eerste Kamerfractie,
dr. L.M. van Leeuwen, voorzitter.

Namens het CDA partijbestuur,
mr. P.C.Lodders-Elfferich, voorzitter.

CDJA-bezinningsweekend

Het CDJA organiseert op zaterdag 28 en zondag 29 januari aanstaande in samenwerking met de Dr. Schaepmanstichting een bezinningsweekend met als thema: Christen zijn in deze tijd/christen zijn in de politiek. Het zal plaatsvinden in de Zwanenhof te Ambt-Delden in de provincie Overijssel. Mevrouw Y.C.M.T. van Rooy en de heren G.P. Freeman, H.M. Vroom en mgr. Bär zullen de inleidingen verzorgen.
Het weekend is in het bijzonder bedoeld voor CDJA-ers. Bel voor nadere informatie over tijdstip, programma en overnachting met het CDJA-secretariaat, telefoon 070-3424853.

Decembernummer Bestuursforum

"Voor het CDA op alle niveaus is er maar één oplossing: doe alles wat in uw macht ligt om het gesprek over normen en waarden te verbreden tot idealen en levensbeschouwelijke vragen, met een element van verzet tegen de overheersende cultuur erin." Aldus prof. dr. H.M. Vroom in het decembernummer van Bestuursforum.
Verder in dit nummer onder meer:
- Van calculerende naar participerende burger (drs. F.H. Buddenberg);
- Energiebesparing en lagere overheden (dr. K. Blok);
- Het roemloze einde van de Woonwagenwet (G.C. de Bruijn);
- 'Schakels tussen landbouw, milieu en natuur' (H.J. Slijkhuis en ir. J.L.M. Mandos);
- Houden we arbeidsvoorziening voor gezien? (drs. I.R.W.M. Widdershoven).
Interesse? Vraag een proefnummer of neem een abonnement (ook in 1995 slechts *f* 40,-). CDA-bestuurdersvereniging, tel. 070-3424890.

Eigentijdse politiek vraagt bij de tijdse training

' Eigentijdse politiek vraagt bij de tijdse training'. Dàt is de titel van het activiteitenplan 1995 van het Steenkampinstituut. Het Steenkampinstituut is van mening dat scholing, training en kwaliteit van essentieel belang zijn in een veranderende politieke constellatie voor eigentijdse bestuurders, CDA-politici en betrokken leden. Daarom biedt het Steenkampinstituut u in dit activiteitenplan weer een scala van mogelijkheden aan om uw politieke kennis uit te breiden en uw vaardigheden te optimaliseren.
Heeft u belangstelling? Of wilt u dit activiteitenplan bestellen? Belt u ons dan 070-3424862.

Meer over ... Public Relations

In de serie MEER OVER .... verschijnt medio februari het boek Meer over ... Public Relations. Het boek behandelt naast de noodzakelijke theoretische onderbouwing ook de praktische aanpak van alles wat met public relations te maken heeft. Daarnaast bevat het handige checklisten over bijvoorbeeld persberichten, persconferenties, radio/tv-interviews en een modelopzet voor het maken van een ledencontactblad en van een campagnewerkplan. Een boek wat u niet missen kunt. Prijs *f*. 17,50 Meer over ... Public Relations is te bestellen door overmaking van het bedrag op gironummer 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-032 en het aantal.

Conferentie over provincie en ouderenbeleid

Het integraal ouderenbeleid en de rol van de provincie daarbij staan centraal op de conferentie die zal plaatsvinden op donderdag 23 februari aanstaande te Rosmalen, bij Den Bosch, in het gebouw "De Kentering". De conferentie begint om 10.30 uur en eindigt rond 15.00 uur. Integraal ouderenbeleid is een uiterst actueel thema met de komende Provinciale Statenverkiezingen en de collegevorming van Gedeputeerde Staten in het verschiet.
Het overkoepelende thema zal worden toegespitst op de relatie wonen-zorg, identiteit, participatie in de praktijk en veiligheid, zekerheid en preventie.
Aan deze dag zullen meewerken:
de voorzitters van ANBO, PCOB en Unie KBO, respectievelijk Hoek van Dijke, Baar en mw. van Son;
de gedeputeerden Van Nistelrooy, mw. Nagel-Cornelissen en mw. Brandenburg;
partijvoorzitter Helgers, fractievoorzitter Heerma, mw. mr. P.C.Lodders-Elfferich en dr. R.J.H. Kruisinga respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de CDA commissie ouderenbeleid en anderen.
Deze dag is vooral bedoeld voor diegenen die op de een of andere manier actief betrokken zijn bij ouderenbeleid. Het gesprek tussen ouderen en CDA-vertegenwoordigers staat centraal.
's Ochtends zal er naast enkele korte toespraken in vier workshops over deelthema's worden gediscussieerd. Na de lunch vindt er discussie plaats over de workshop-resultaten.
Er geldt geen toegangsprijs; een bijdrage van tien gulden voor lunch en consumpties worden gevraagd.
Informatie en aanmelding bij: drs. C. Bremmer, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Vermeld op enveloppe: ouderenconferentie. Meer informatie eventueel bij mevr. B. Mounier 070-3424828.

Reader Oppositie Voeren

Het Steenkampinstituut probeert zoveel mogelijk in te spelen op nieuwe ontwikkelingen in het politieke werkveld. Oppositie voeren is voor veel gemeenteraadsfracties realiteit geworden. Reden voor het Steenkampinstiuut om via het regionale scholingswerk cursussen Oppositie Voeren te organiseren en een Reader Oppositie Voeren te ontwikkelen. De reader kost *f*. 7,50 en is te bestellen bij het Steenkampinstituut. Tel. 070 - 3424862

Samenwerking SBI-Steenkampinstituut

Het Steenkampinstituut heeft besloten om voor de uitvoering van een aantal scholingsactiviteiten gebruik te maken van SBI training en advies te Doorn. Per 1 januari zal de uitvoering van de Kaderschool en de kaderopleiding door het SBI worden verzorgd onder verantwoordelijkheid van het Steenkampinstituut.

Regionale conferenties over landbouw

Regionale conferenties naar aanleiding van het rapport 'Schakels tussen Landbouw, Milieu en Natuur' van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA worden georganiseerd in:

KK Drente
1 februari
De Delftlanden - Zuid-Oosthal, Kerkhoflaan 9, Emmen, 20.00 uur.
Inleider: ir. J. Sonneveld (Europees Parlement).
Forum onder leiding van mw. K. Eisses-Timmerman, met dhr. A.H. Esselink (Tweede Kamerlid), mw. G. Huinre (wethouder Emmen), ir. H. van 't Land (Landbouwschap).
De organisatie is in handen van KK Drente in samenwerking met de afdeling Emmen.
Contactadres: mw. J.J. Birza-Boes, CDA-bureau Drente, telefoon 05921-42493.

KK Friesland
8 februari
Zalencentrum Onder de Luifel, Stationsweg 6, Leeuwarden, 20.00 uur.
Inleider: drs. J. Walsma (Gedeputeerde Friesland).
Forum: drs. J. Walsma en ir. R. Boersma (CBTB).
Contactadres: dhr. E.B. Keuning, CDA-bureau Friesland, telefoon 058-151537.

KK Limburg
11 februari
De Spil, Suikerdoossingel 19, Maasbracht, 09.30 - 13.00 uur.
Contactadres: dhr. J. de Hoon, telefoon 04709-98888.

KK Zeeland
14 februari
Zeeuwse Bibliotheek, Kousteensedijk 7, Middelburg, 19.00 uur.
Inleider: mw. K. Eisses-Timmerman.

KK Den Helder
23 februari
Motel Katwoude, bij Volendam, 20.00 uur.
Contactadres: dhr. B. Hakvoort, telefoon 02278-1296.

KK Overijssel
25 februari
Theaterhotel Almelo, Schouwburgplein 1, Almelo, 10.00 - 12.00 uur.
Contactadres: mw. H. Floors-Voortman, CDA-bureau Overijssel, telefoon 05729-3888.

Landelijke conferentie
4 maart
Green Park Hotel, Weigelia 22, Leidschendam.

Nadere informatie over de conferenties (ook die waarvan nog niet alles bekend is) bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, mw. C. Prins, telefoon 070-3424871.

Personeelswisselingen op het partijbureau

Uit het CDA-huis zijn met ingang van 1 januari 1995 vertrokken:
mr. W. Eikelboom, directeur Kaderschool,
mevrouw D.G. van Lieshout, medewerkster Communicatie en Mediamanagement,
mr. S. van Oostrom, hoofd Organisatie.

Per 1 maart aanstaande zal drs. G.H. Groenendijk in dienst treden als directeur van het Partijbureau. Momenteel is hij werkzaam bij het Ministerie van VWS als hoofd van de afdeling financieel-economische aangelegenheden van de directie Kunsten. Hij heeft o.a. sociologie en oudere letterkunde gestudeerd. Daarnaast heeft hij diverse financiële en managementcursussen gevolgd.

Verenigingsconsulenten

Op vrijdag 27 januari aanstaande vindt in Den Haag een bijeenkomst met alle Verenigingsconsulenten plaats. Op deze bijeenkomst worden de eerste effecten van het werk van de Verenigingsconsulenten geëvalueerd.

In de kamerkring Den Haag is mevrouw T. Lont, Stephenson 74, 2561 XZ Den Haag de nieuwe Verenigingsconsulent. Zij komt in de plaats van mevrouw S.E.M. van Keep.

CDA-Congres

Hans Helgers *(foto Ron Hendriks)*

Op zaterdag 4 februari aanstaande zal het CDA-Congres plaatsvinden in het Jaarbeurs Congrescentrum, in de Congreszaal van het Beatrixgebouw aan het Jaarbeursplein te Utrecht. Het Congres begint om 10.30 uur en eindigt om 13.00 uur.
Op het CDA-Congres zal het officiële startsein worden gegeven voor de campagne van de Proviciale Statenverkiezingen. Tevens zal het Congres de uitslag van de schriftelijke stemming over de kandidaat-partijvoorzitter Hans Helgers bekrachtigen.
Het CDA-Congres is voor iedereen gratis toegankelijk. U kunt zich voor 1 februari aanstaande schriftelijk aanmelden bij het CDA-secretariaat, t.a.v. mevrouw M. Knol, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Voor nadere informatie kunt u 's morgens tussen 9.00 en 10.00 bellen met mevrouw Knol, telefoon 070-3424812.

Actie 'opzeggers 1994'

De brief van waarnemend partijvoorzitter Tineke Lodders aan de leden die in 1994 hun CDA-lidmaatschap hebben opgezegd heeft geleid tot een goed resultaat. 78 ex-leden hebben bericht gestuurd dat zij na overweging om opnieuw lid worden dit (nog) niet doen, maar dat de christen-democratie hen, zo liet een aantal weten, wel ter harte blijft gaan. De drie veel genoemde redenen voor de beslissing het lidmaatschap op te zeggen waren: onvrede met de gebeurtenissen in 1994; te hoge contributie; het onvoldoende herkenbaar zijn van de 'C'. 81 ex-leden zijn naar aanleiding van het verzoek zich te beraden, wel opnieuw lid geworden. Veel reacties getuigden van positieve waardering voor dit partij-initiatief. Besloten is daarom ieder jaar een dergelijke actie te ondernemen.

Rectificatie

In het informatiekatern dat onder de titel 'Wij staan voor u klaar!' in de CDA Krant van 3 december 1994 verscheen zijn een aantal storende fouten geslopen.
Bij de leden van het Dagelijks Bestuur is dr. L.M. van Leeuwen, voorzitter van de CDA-Eerste Kamerfractie abusievelijk niet vermeld. Hij maakt als adviserend lid deel uit van het Dagelijks Bestuur.
Bij de leden van het Dagelijks Bestuur is eveneens drs. C. Bremmer niet vermeld. Hij is partijsecretaris.
Bij de adviserende leden van het partijbestuur is mevrouw H. Luiten-Monchen niet vermeld. Zij is in haar hoedanigheid van waarnemend voorzitter van het Curatorium van het Steenkampinstituut adviserend lid van het partijbestuur.

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 18 februari aanstaande.

Historische kans èn opdracht om Europa samen te brengen

1 *Welke voordelen bieden organisaties als de Verenigde Naties (VN) en de Europese Unie (EU) eigenlijk? Ze staan ver van de burger af en hebben immens hoge apparaatskosten?*
P. Walboomers, Deurne

"De VN en de EU tonen zeker grote verschillen maar ook overeenkomsten. Beide willen vrede en welvaart bevorderen, de één op wereldniveau, de ander via regionale samenwerking. De Europese Unie wil via een verregaande vorm van integratie tussen de lid-staten oorlog in haar regio onmogelijk maken. We kunnen nu zonder overdrijving vaststellen dat die opzet is geslaagd: hernieuwde oorlog tussen bijvoorbeeld Frankrijk en Duitsland is nu volstrekt ondenkbaar. Een eerlijke vergelijking met andere organisaties zoals VN en NAVO maakt zonneklaar dat de totale kosten van de EU-administratie de toets van de kritiek zonder meer kunnen doorstaan. Duidelijk is in ieder geval dat thans zoveel problemen op ons afkomen die niet meer enkel op nationaal niveau kunnen worden opgelost dat daarvoor de EU, wanneer ze niet bestond, onmiddellijk zou moeten worden opgericht. De EU is zeker geen panacee voor alle problemen maar zonder haar zouden we bij voorbaat op vele terreinen onmachtig zijn."

2 *Bij de Europese Commissie houdt u zich bezig met Centraal- en Oost-Europa. Een aantal van deze landen wil toetreden tot de EU. Acht u dit mogelijk gezien hun recente economische en sociale ontwikkelingen en - zo ja - aan welke termijn denkt u dan?*
Willem de Vries, Winschoten

"Een idealistisch antwoord is hier zeker op zijn plaats: na de val van de Muur, na het uitbannen van de Oost-Westtegenstelling, hebben we nu een historische kans èn opdracht Europa samen te brengen. De vroegere kunstmatige scheiding van meer dan 40 jaar heeft tot grote verschillen geleid tussen Oost en West, niet alleen in politiek opzicht maar zeker ook economisch gezien. Om Europa tot een geheel te maken zijn daarom nu belangrijke aanpassingen nodig. Daarom heeft de EU een pretoetredingsstrategie ontwikkeld, een proces om toetreding van de nieuwe democratieën in Centraal- en Oost-Europa tot de Europese Unie voor te bereiden. Het is in de eerste plaats aan die landen zelf ervoor zorg te dragen dat de noodzakelijke politieke en economische hervormingen gestalte krijgen, maar de Unie kan en moet daarbij zeker de helpende hand bieden. Opening van onze markten is daartoe een belangrijke bijdrage en ook politiek moet een intensieve vorm van dialoog tot stand worden gebracht. Ik hoop dat tegen het einde van deze eeuw de aanpassingsprocessen zo ver zijn gevorderd dat we met de eerste landen van Centraal- en Oost-Europa daadwerkelijk onderhandelingen over volledig lidmaatschap kunnen openen."

3 *Wordt het gezien de wijze van optreden van Jeltsins troepen in Tsjetsenië geen tijd dat de EU duidelijk afstand neemt van deze schandelijke Russische politiek en daar ook consequenties aan verbindt?*
J.L. van Dijk, den Helder

"De EU heeft geen enkel misverstand laten bestaan hoe ze over het probleem Tsjetsenië denkt: dat land is een onderdeel van de Russische Federatie. Eenzijdige onafhankelijkheid van die republiek wordt door Moskou noch door ons erkend. Maar dat mag niet betekenen dat datzelfde Moskou geweld mag gebruiken op de manier als nu gebeurt. Er bestaat geen enkele rechtvaardiging voor het feit dat niet alleen vele militairen maar ook talloze onschuldige burgers worden gedood. Ook Rusland dient zich te houden aan de principes van democratie en mensenrechten. De Unie heeft dan ook langs diplomatieke weg duidelijk gemaakt dat zij het Russisch optreden zonder meer veroordeelt. We benadrukken dat langs vreedzame weg een politieke oplossing moet worden gezocht waarbij de OVSE als intermediair zou kunnen optreden. Hopelijk zal aldus spoedig uitzicht worden geboden voor oplossing van dit tragische conflict, dat zeker ook voor de Kaukakische regio grote gevaren in zich bergt."

4 *Binnen de EU leven 68 miljoen 60-plussers en dit aantal groeit gestaag. Wat doet het CDA in Europees verband voor belangenbehartiging van deze omvangrijke groep ouderen?*
Leonard Jansen, Vlissingen

"Een sociaal en democratisch Europa houdt onder meer in dat we de ouderen niet afschrijven als staande buiten de samenleving. In tegendeel, ze staan midden in die samenleving en hebben recht op een goede levensavond. Isolement van ouderen verdraagt zich geenszins met christendemocratische solidariteit. Het feit dat het aantal ouderen in de komende jaren nog aanzienlijk zal toenemen, vergroot slechts de noodzaak diezelfde solidariteit overeind te houden. Overigens solidariteit kan niet alleen de groep van ouderen ten goede komen. Ook andere minder kansrijke categorieën dienen extra gesteund te worden, niet in de laatste plaats het veel te hoge aantal werklozen. Ook dat is een probleem dat ons allen aan gaat."

5 *Steeds vaker hoor je dat Europese integratie in meerdere snelheden moet plaatsvinden. Hoe kijkt u hier tegen aan?*
Frances van Lingen, Enschede

"Deze discussie wordt, op weg naar 1996, intensief gevoerd. In dat jaar begint de EU aan een groot zelfonderzoek. De vraag is dan of onze huidige methodes, procedures van samenwerking (die nog stammen uit de tijd dat we met zes waren) nog wel voldoen nu we met vijftien zijn. Aan het eind van deze eeuw staan we waarschijnlijk kort voor het moment van verdere uitbreiding van de Unie met wellicht tien of meer nieuwe lidstaten. Aldus groeien we in de richting van een verenigd Europa. Maar dat zal ook betekenen dat binnen die uitgebreide Unie grotere verschillen mogelijk moeten zijn. Niet ieder land zal het ritme van integratie volledig kunnen volgen. Flexibiliteit zal dus moeten gelden als het op die uitvoering van gemeenschappelijke doelstellingen aan komt. Dat is overigens niet nieuw binnen de Europese samenwerking. Zo participeren nu niet alle lid-staten in de WEU en nog niet iedereen doet mee aan de monetaire samenwerking."

6 *Onlangs heeft Noorwegen bij referendum met nipte meerderheid beslist zich niet aan te willen sluiten bij de EU. Wat zijn volgens u de gevolgen voor (leden en toekomstige leden van) de EU en Noorwegen zelf? Denkt u dat Noorwegen op termijn alsnog zal toetreden?*
L. W. Dorenbosch, Sliedrecht

"We moeten de situatie niet overdramatiseren. Noorwegen blijft een belangrijk Europees land met een sterke democratie en economie. Natuurlijk blijven wij daarmee samenwerken onder meer in de NAVO, VN en OVSE. Bovendien is Noorwegen lid van de Europese Economische Ruimte waardoor wel degelijk een verregaande mate van economische integratie met de EU mogelijk is. Bovendien is ons door de Noorse regering op het hart gedrukt hoezeer men erop gesteld is om de relaties met de EU verder te verstevigen en de politieke dialoog voort te zetten. Wie weet zal Noorwegen op termijn alsnog toetreden. Bij ons staat de deur in ieder geval open."

7 *In het voormalige Joegoslavië heeft de EU hopeloos gefaald. Hoe ziet u de rol van de EU en de toekomst van Joegoslavië?*
Robert Jan van Niekerk, Hoensbroek

"We kennen en onderschrijven de kritiek op het Joegoslavië-beleid van de internationale gemeenschap inclusief dat van de Europese Unie. Ik blijf erbij dat we met zijn allen te laat de draagwijdte van de problemen in het vroegere Joegoslavië hebben onderkend. We waren niet voorbereid op noch vertrouwd met een dergelijk conflict. Nu, een paar jaar later, en na onnoemelijk menselijk lijden, klampen we ons weer vast aan het "staakt het vuren" dat onlangs is afgesproken tussen de partijen. Laten we hopen dat het stand houdt. Vraag me niet of ik optimistisch ben over de mogelijkheden een politieke oplossing - en daar gaat het toch uiteindelijk om - op korte termijn te bewerkstelligen. Iedere poging in die richting is waard ondernomen te worden. Maar we moeten wel consequent blijven: we mogen de Bosnische Serven niet de indruk geven dat nog over het vredesplan van de internationale contactgroep onderhandeld kan worden. De andere partijen, met inbegrip van de zwakste partij, te weten de Bosnische Moslims, hebben dat plan onvoorwaardelijk aanvaard. Pale, dat wil zeggen, de Bosnische Serven moeten nu hetzelfde doen. Het kan niet zo zijn dat de halsstarrige weigering van Karadzic c.s. in feite alsnog zou worden beloond."

8 *Zijn er politici waar u als beginnend politicus tegenop zag, mannen of vrouwen die u graag eens (om welke reden dan ook) had willen ontmoeten, iemand waarvan u de kneepjes van het vak had willen leren?*
Wiese van Oudkerk, Domburg

"Aan veel mensen heb ik het nodige te danken, zo veel dat het gevaarlijk is namen te noemen omdat ik dan zeker hen die ik niet zou noemen te kort zou doen. Dat gezegd zijnde herinner ik me met name één van de allereersten die mij voor de nationale politiek geïnteresseerd heeft, te weten mevrouw Van der Werf-Terpstra, de toenmalige inspirerende voorzitter van de KVP-Kamerkring Gelderland. Zij heeft toentertijd zolang op mij ingepraat dat ik een, zo leek het, onschuldige plaats op de kandidaten-lijst voor de Tweede Kamer accepteerde. Achteraf bleek die plek minder onschuldig.....
Grote voorbeelden? De Rommes en de Beels waren voor mij de politieke grootvaders. De Schmelzers werden vaders. Piet Steenkamp vind ik zeer inspirerend, hem wil ik beslist genoemd hebben. Gorbatsjow heeft grote indruk op mij gemaakt. Hij is de initiator van de grote veranderingen in Europa geweest."

9 *Het begrip olifantenhuid zal u inmiddels niet vreemd zijn. Heeft die dikke huid de weg naar uw hart niet een tikkeltje ontoegankelijk gemaakt?*
Tinke van Swindregt, Haarlem

"Wanneer ik het begrip olifantenhuid hoor, denk ik aan twee dingen. Elke politicus moet flink eelt op de ziel hebben en niet bang zijn voor scherpe kritiek. Tegelijkertijd mag die huid niet zo ondoordringbaar zijn dat je ongevoelig wordt voor kritiek. Ik denk ook aan de vraag: 'Hoe gevoelig ben je nog voor emoties? Daarvan kan ik zeggen dat de directe confrontatie met menselijke ellende - oorlog, burgeroorlog, armoede, honger of natuurramp - mijn emotionaliteit vergroot. Ik heb ondanks mijzelf geleerd om die emoties te beheersen. Als je er iets aan wilt doen om die situatie te verlichten, kun je dat alleen met betrokkenheid en een koel hoofd."

10 *Als u uit politici van CDA-huize een kabinet mocht formeren, wie zou u daar dan beslist voor uitnodigen?*
P. J. van der Voorden, Den Bosch

"Daar begin ik niet aan. Ik wil geen namen noemen. Ik zou de vergetenen onrecht doen. Die verrassing wil ik graag in petto houden voor de dag dat mij die verrassende opdracht wordt gegeven."

CDA moet zich sterk maken voor toekomst Nederlandse land- en tuinbouw

De komende maanden discussieert de CDA-achterban op initiatief van het Wetenschappelijk Instituut in een groot aantal regionale conferenties over het land- en tuinbouwbeleid. Dit gebeurt aan de hand van het rapport 'Schakels tussen landbouw, natuur en milieu' van het Wetenschappelijk Instituut. De CDA Krant vroeg een aantal directbetrokkenen om hun oordeel over de toekomst van de Nederlandse land- en tuinbouw. De conferenties staan op pagina 8 vermeld.

"Het moet anders"

In de loop der jaren heeft de land- en tuinbouw in Nederland op een wijze geproduceerd die heel "vanzelfsprekend" was voor de sector. Weinig belemmeringen die uitbreiding in de weg stonden. De laatste jaren lijkt deze produktiewijze een belasting te worden voor de samenleving.
Met regels en wetten wordt getracht deze te doorbreken. Dat roept weerstand op. Het heeft tijd nodig om een omslag in denken en ondernemen te maken.
Te vaak denken ondernemers, wanneer de "vanzelfsprekendheid" wordt losgelaten, dat er geen sociaal-economische land- en tuinbouw meer mogelijk is.
Het CDA zal zich in de toekomst niet moeten richten op een theoretische-bureaucratische aanpak via regels en wetten, maar op een praktische-kleinschalige aanpak op bedrijfsniveau.
Een beleid met geen "mitsen en maren" dat mensen vertrouwen geeft in hun ondernemerschap.
Met dezelfde "vanzelfsprekendheid" zal de land- en tuinbouw dan weer kiezen voor het CDA.

Joke van Doorn-Van Tuijl
Voorzitter Agrarische Vrouwen NCB

Investeren in de toekomst

Investeren in de toekomst van de Nederlandse land- en tuinbouw vraagt om sociaal, economisch en ecologisch landbouwbeleid. Het CDA moet richting geven aan land- en tuinbouwbeleid waarbij markt en milieu centraal staan. Dit vraagt om een actieve overheid die zich enerzijds richt op sanering en anderzijds op ondersteuning van de herstructurering. Het CDA moet werken aan realistisch, dus haalbaar en betaalbaar milieubeleid. Geen afbraak, maar versterking van het OVO-drieluik, door de vorming van agrarische kenniscentra (AKC). Het CDA moet de rol van de land- en tuinbouw bij landschapsonderhoud en plattelandsvernieuwing erkennen en zich daarom keren tegen eenzijdige blootstelling aan de (wereld)markt van vraag en aanbod.

Dick van Hemmen,
Landbouwgedeputeerde en CDA-lijsttrekker in Flevoland

CDA terug naar de agrarische basis

De landbouw is in Nederland nog altijd van enorm grote betekenis voor de nationale economie. Dat het accent op de economische ontwikkelingen het behoud van natuur en natuurwaarden wel eens naar de achtergrond verdrongen heeft, is ongetwijfeld waar. Om produktie en natuurbeheer op een duurzame manier te kunnen laten samengaan zullen in Nederland spel- en leefregels moeten worden ontwikkeld. Uiteraard dient hierbij de overheid haar verantwoordelijkheid te nemen. Het moet echter niet zo zijn dat er een opeenstapeling van regels ontstaat waardoor de agrarisch ondernemer door de bomen het bos niet meer ziet, en de beoogde effecten totaal voorbij worden geschoten. En tevens de concurrentieslag dreigt te worden verloren.
Dit laatste dient geen enkel doel. Een goed renderende Nederlandse landbouw is de beste garantie voor een goede en verantwoorde vorm van natuurbeheer.
Het is altijd zo geweest, en het zal altijd zo blijven dat de boer vanwege zijn verwevenheid met de natuur van oorsprong de meest aangewezen rentmeester is over natuur en milieu. Het CDA dient snel en nadrukkelijk aan zijn traditionele achterban duidelijk te maken dat het als partij deze lijn onderschrijft. Zoals de boer onlosmakelijk is verbonden met de natuur, is het CDA dat met de agrarische wereld!! Hier ligt een gedeelte van onze gezamenlijke kracht.

Annelien Leenders-De Visser
echtgenote van landbouwer uit Swifterbant

Waar mensen tellen

Een vooraanstaand agrarisch accountantskantoor heeft als credo "waar mensen tellen". Toekomstig landbouwbeleid gaat over mensen. Boeren en tuinders, werknemers. Kortom, mannen en vrouwen die gewassen telen en dieren houden, die de produkten verwerken en verkopen.
Deze mensen voelen zich steeds meer in hun bestaan bedreigd. De oorzaken hiervan zijn:
1. Er is steeds meer kritiek op de wijze waarop boeren en tuinders hun gewassen telen en hun dieren houden.
2. De produkten zijn teveel één pot nat.
3. Vrije wereldhandel is in economenkringen het middel tegen alle kwalen.
4. De Europese Unie is pas af als ook de Oosteuropese landen lid zijn. Het enige echte Europese beleid, namelijk het landbouwbeleid wordt als sta-in-de-weg afgeschilderd.
Toekomstig landbouwbeleid heeft pas perspectief als de overheid en boeren en tuinders samen een antwoord willen geven op deze uitdagingen.
Nu vast een aantal wegwijzers.
ad.1. Boeren en tuinders hebben deze kritiek serieus opgevat en omgezet in een andere koers. Het resultaat in 1995: 50% minder gewasbeschermingsmiddelen hebben gebruikt, duizenden boeren hebben een fosfaatboekhhouding, meer dan *f* 1 miljard is door boeren geïnvesteerd in milieuvriendelijke mestopslag en mestaanwending, biologische ziektebestrijding in de tuinbouw wordt standaard.
Op deze peilers kan de brug tussen consument en producent worden gelegd. De overheid heeft als medebruggenbouwer een taak.
ad.2. Veel regio's in Europa krijgen overheidssteun om de kwaliteit van hun produkten te verbeteren. (Franse wijnboeren, Italiaanse vleesverwerkers). De kunst is de ijzersterke Nederlandse afzetstructuur te benutten om meer gevarieerde produkten te verkopen en de consument te overtuigen dat de prijs niet alleen bepalend is voor het genot...
ad.3. De Nederlandse agrarische sector heeft volmondig, de wereldhandelsovereenkomst geaccepteerd in het besef dat vele landen onder het mom van vrijhandel geprobeerd hebben deze overeenkomst te "gebruiken" voor versterking van de eigen export zonder de importmogelijkheden te verruimen.
Boeren en tuinders zijn dus geen dwarsliggers. Wel is het van belang te weten dat deze GATT-overeenkomst wordt "gebruikt" door een aantal landen om op een andere manier (toeslagen e.d.) de eigen bedrijven te beschermen. Van de overheid mag worden verwacht dat ze erop toeziet dat Nederlandse bedrijven daarvan niet de dupe worden.
ad.4. De bescherming die het Europese landbouwbeleid nog biedt is zeker geen luxe in vergelijking met andere economische blokken. Bovendien is vrijhandel niet de garantie voor een bloei van het platteland in Oost-Europa. Te vaak profiteren producenten niet en handelaren wel van een vrije markt. Bovendien accepteren veel Zuidelijke lidstaten van de EU alleen een vrije markt mits de gevolgen worden gecompenseerd. Beloning en prestatie worden zo los gekoppeld.

De boer is vanwege zijn verwevenheid met de natuur van oorsprong de meest aangewezen rentmeester over natuur en milieu. *(foto ANP)*

De Nederlandse land- en tuinbouw loopt, wat dit betreft, op eieren. Meer dan de helft van de produkten kent geen marktbescherming, terwijl voor andere produkten boeren en tuinders zelf verantwoordelijkheid dragen voor het beleid (zuivel, zetmeel) en soms helemaal zelf betalen (suiker). Voor een echt platteland is gezamenlijk optrekken van landbouw en overheid onontbeerlijk. En voor de Europese Unie geldt: gooi geen oude schoenen weg voor je degelijke nieuwe hebt. Waar mensen tellen. Dat credo kan ook toekomst bieden voor land- en tuinbouw.

Albert Jan Maat
secretaris Noordelijke Land- en Tuinbouworganisatie

Beslissingen nemen over markt en milieu

Het nieuwe jaar betekent voor veel landbouwers het nemen van belangrijke beslissingen over markt en milieu. Het afgelopen jaar is de wereldhandelsovereenkomst, het GATT-akkoord tot stand gekomen. Het betekent minder overheidsingrijpen in het marktgebeuren, landen moeten vrij met elkaar kunnen concurreren. Als veehouder ben ik al jaren bezig om mijn kostenkant te beheersen. Sinds de invoering van de Superheffing en de mestboekhouding zijn we aan een omvang gebonden. Dit betekent efficiënter omgaan met je aanvoerprodukten zoals veevoer en kunstmest. We worden steeds vindingrijker, maar er komt een keer een eind aan die kostenbesparing. Erger nog, de overheid dreigt ons extra kosten op te leggen door onze veestapel in te krimpen en de mest aan te wenden op een manier die nog steeds in discussie is. Dit benadeelt onze positie ten opzichte van ons omliggende (Europese) landen. In onze bedrijfsvoering worden we dagelijks gewezen op het zorgvuldig omgaan met onze produktiefactoren grond, water en lucht. De agrarische ondernemer is zich er steeds meer van bewust dat de consument een eerlijk en heerlijk produkt verlangt. In tijden van een terugtredende overheid past het niet om dergelijke eenzijdige maatregelen te nemen. De overheid moet bij het nemen van beslissingen rekening houden met het Europees landbouwbeleid. Het nemen van nationale maatregelen is een bedreiging voor dit gemeenschappelijk beleid en benadeelt onze concurrentiepositie.

Bert van der Kolk
veehouder in Kampen

Land- en tuinbouw blijft onmisbaar

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is vier jaar geleden begonnen met aan de bel te trek-

'SCHAKELS TUSSEN LANDBOUW, NATUUR EN MILIEU'

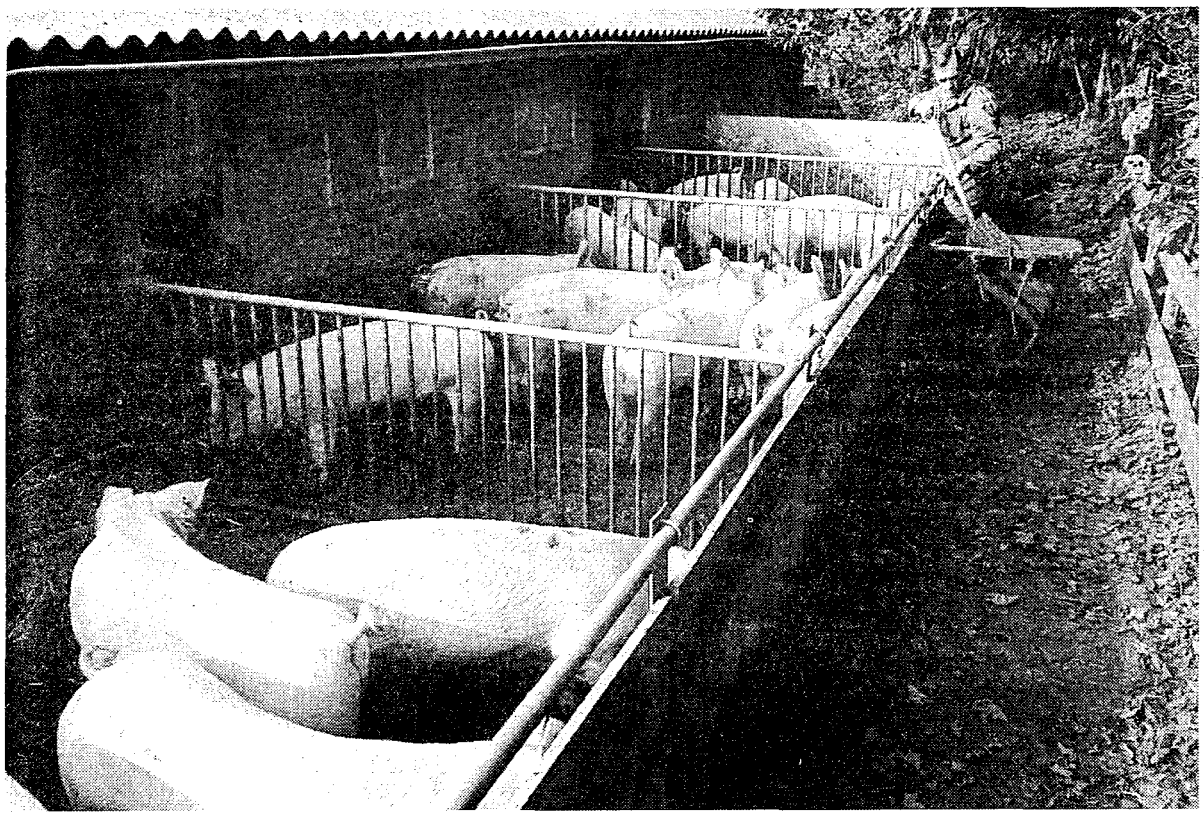

Boeren hebben veel geïnvesteerd in mestopslag en mestaanwending *(foto Mieke Schlaman)*

ken over de ontwikkelingen in de Nederlandse landbouw.
Toen waren het nog de hervorming van het Europese landbouwbeleid en de milieuproblematiek, die speciale aandacht vroegen.
Intussen weten we, dat de omslag in de landbouw daarom zo vergaand is, omdat het bijna alle vooronderstellingen van het naoorlogse beleid op de helling zet.
De consumenten hebben andere voorkeuren en zijn door het grootwinkelbedrijf ook veel machtiger geworden; de maatschappij reageert anders op de landbouw, nu de herinnering aan de noodzaak van veilige voedselvoorziening is weggeëbd; de overheid is veel minder bereid of in staat tot directe opvang van de gerezen problemen, en niet te vergeten: de boeren en tuinders zijn zelfbewuste agrarische ondernemers geworden, met veel kennis, veel kapitaalsinvesteringen en veel verantwoordelijkheid.
Wat gebleven is, is de onmisbare functie van die land- en tuinbouw: voor de betalingsbalans, voor de werkgelegenheid, voor het natuurbeheer en voor een evenwichtige verhouding stad-platteland.
De Verenigde Staten verwacht een voordeel voor de eigen boeren van de wereldhandelsovereenkomst GATT van vele, vele miljarden dollars per jaar.
Zou het echt niet ook zo kunnen zijn, dat over de noodzakelijke omschakelingen en kwaliteitseisen heen, vele Nederlandse agrarische ondernemers ook met succes kunnen inspelen op de nieuwe wereldwijde marktkansen?
Geen onderschatting van de grote, ook sociale, problemen, maar ook een aanduiding van perspectieven en een overheidsbeleid, dat respecteert het vele, wat in de sector op milieugebied gepresteerd is, milieubewust ondernemerschap stimuleert in plaats van met regelgeving verstikt, de natuurbehoudfunctie inhoud geeft en investeert in de toekomst, met name in kennis.
En als het CDA ergens het concept van de verantwoordelijke samenleving kan waarmaken, dan is het in deze sector.....

Jos van Gennip
directeur Wetenschappelijk Instituut

Landbouwschap legt bouwstenen voor de toekomst

De land- en tuinbouw is een belangrijke motor voor de Nederlandse economie en de samenleving. De sector biedt een produktiewaarde in de orde van 36 miljard gulden per jaar en er is direct en indirect werkgelegenheid voor 500.000 mensen. Werkomstandigheden, gezondheidszorg en plattelandontwikkeling zijn voor de sector van groot belang. De toekomst vraagt erom actief in te spelen op de internationale marktontwikkelingen.
Markt en milieu zijn de kaders waarbinnen bedrijven moeten werken aan kostenbesparing en kwaliteit. De vraag van de consument is sterk bepalend, evenals milieuzorg, natuurbeheer, bedrijfshygiëne en dierwelzijn. Het Landbouwschap vraagt de overheid voorwaarden te scheppen voor een gunstig ondernemersklimaat.

drs. J.W.E.M. Mares
voorzitter Landbouwschap

Nieuwe kansen bieden aan boeren en tuinders

De Nederlandse land- en tuinbouw is een belangrijke peiler van de economie. Het perspectief van deze sector reikt veel verder dan de boeren en tuinders zelf. Onderwerpen als werkgelegenheid, voedselpakket en leefbaarheid van het platteland zijn in dit verband van grote betekenis. Daarom moet het CDA streven naar het bieden van nieuwe kansen aan boeren en tuinders; helderheid in wet en regelgeving; meer ruimte voor zelfstandige ondernemers; duidelijkheid omtrent de kerntaken van de overheid en het in acht nemen van de grenzen van de spankracht van de agrarische bedrijven. Het deel uit maken van de EU met een sterk groeiend aantal lidstaten, vraagt niet om meer rapporten in Nederland, wel om een globaler beleid met een duidelijke afbakening van taken tussen de EU, de lidstaten, de regio's en het bedrijfsleven zelf. Mijn stelling is: het CDA staat voor een landbouwbeleid dat gericht is op het bevorderen van de sterke posities van de Nederlandse land- en tuinbouw.

Klaasje Eisses-Timmermans
boerin in Dwingeloo

ANWB

Directeur Paul Nouwen: Recreatie is onze zorg

Hoewel collectieve belangenbehartiging het beeld van de ANWB bepaalt, is juist individuele hulpverlening zijn sterkste punt. Dat betekent wel dat er keuzen moeten worden gemaakt. Nouwen: "Misschien moeten politieke partijen vaker vragen of iemand lid is, voordat zij op de bres springen voor de wensen en belangen." De CDA Krant sprak met directeur Nouwen over de overeenkomsten tussen ANWB en CDA.

De hoofddirecteur van de ANWB valt meteen met de deur in huis. "Als mensen niet meer lid willen zijn moet je ze gewoon eens even opbellen. Als u wilt dat u straks langs de weg wordt geholpen, dat er iemand komt die een ander mens helpt, dan moet je ook iets voor die organisatie over hebben." Zelf heeft mr. P. - zeg maar Paul - Nouwen die gewoonte ook. Als er even tijd is tussen alle 'Haagse' beslommeringen door dan belt hij met opzeggers. Het is gelukt, dat tegen de stroom van deze tijd in, de ANWB van 2,5 miljoen leden in 1987 naar meer dan 3,1 miljoen leden nu is gegroeid. De ANWB is zuinig op zijn leden.
Een gesprek over de overeenkomsten tussen het CDA en de ANWB met de man die vanaf 1987 aan het roer van de ANWB staat maakt je meteen enthousiast. Net als het CDA staat de ANWB midden in de samenleving. "We zijn geen politieke partij, maar er zijn wel parallellen. Onze drie miljoen leden vinden niet allemaal hetzelfde. In een auto kan een milieu-activist zitten of een groot liefhebber van het autorijden. Wij verenigen allerlei soorten van mensen. Dat betekent ook keuzen maken en er voor kiezen je niet overal mee te bemoeien. Zo wil in Noord-Holland Milieudefensie graag dat wij ons uitspreken of Schiphol wel of niet een mainport-functie moet hebben. Dat zijn zaken die je aan de politiek moet overlaten, vinden velen in de ANWB."
De collectieve belangenbehartiging - de inzet voor zuinige auto's, beter openbaar vervoer, schoon oppervlaktewater - bepaalt het beeld van de ANWB. Toch is juist de individuele dienstverlening het sterkste punt. Met een knipoog zegt Nouwen: "Misschien moeten politieke partijen wel eens vaker vragen of iemand lid is, voordat zij op de bres springen voor de wensen en belangen."
Net als het CDA kampt de ANWB ook weleens met een stigmatiserende beeldvorming. "We worden te vaak gezien als de belangenverdediger van de automobiliteit. Alsof we alleen denken aan infrastructuur. Juist de recreatie moet in ons land meer worden geaccentueerd. Er zijn grote nieuwbouwplannen in de Randstad. Onze zorg is dat in de toekomstige woongebieden te weinig aandacht wordt besteed aan de recreatieve voorzieningen. Dan jaag je de mensen wel de auto in naar de bossen in Gelderland." Als welgemeende aanbeveling voor het CDA doet Nouwen de suggestie om het thema recreatie meer op de politieke agenda te plaatsen. "Het behouden van het groen in de woongebieden en daarvan recreatief kunnen genieten is een issue dat niemand op dit moment oppakt. Waarom is er midden op het station in Utrecht wel een stilte-kapel, en straks niet meer in de woongebieden van de Randstad in de vorm van een bos?"
Net als politieke partijen staat de ANWB onder druk van andere concurrerende maatschappelijke organisaties. "Zelfs op het terrein van de bewegwijzering moeten we concurreren. Dat geeft ook niet. Wel waken wij ervoor om naar meer extreme standpunten te worden gedwongen. Iedereen moet zich bij ons thuis kunnen voelen. De milieu-beweging wil ons meer politieke uitspraken laten doen. Dat wil het merendeel van de ANWB-leden niet."
De 'klop op de deur' door de ANWB bij de ministeries en het kabinet is niet veranderd. Wel wordt de ANWB door de discussie over het afslanken van de adviesorganen meer teruggedrongen naar het voeren van overleg in plaats van het geven van advies. "Wat je ziet is dat steeds meer ad hoc commissies in het leven worden geroepen met allerlei deskundige professoren en een hoog abstractieniveau, maar de praktische advisering door een organisaties met drie miljoen Nederlanders als lid mis je wel eens."
Nouwen - zelf liberaal - prijst wel de sfeer van de huidige ministersploeg. "VROM en Verkeer en Waterstaat willen meer gebruik van ons maken. Het beleid wordt op zich niet veranderd, maar zij willen meer gaan uitvoeren. Ze willen met concrete punten komen om te scoren. Maar, voegt hij er voorzichtig aan toe, de daden moeten we nog zien. Een kabinet wordt door de kiezer uiteindelijk niet op het uiterlijk beoordeeld."

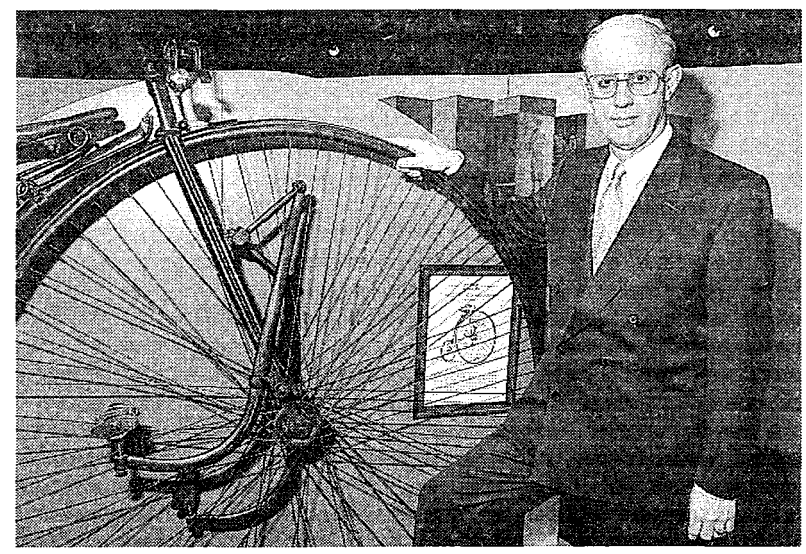

Nouwen: "Onze zorg is dat er te weinig aandacht wordt besteed aan de recreatieve voorzieningen. Dan jaag je de mensen wel de auto in naar de bossen in Gelderland." *(foto Mieke Schlaman)*

Iedereen moet gelijke kansen krijgen om te studeren

Ivar Sleen is achttien jaar en niet zo'n student, of zoals hij zelf zegt: "Ik ben geen leerpik." Hij maakt zich grote zorgen over de werkloosheid, de toenemende criminaliteit en de studiefinanciering.

Ivar Sleen: "Ik ben bang voor de toekomst. Nou, bang... in ieder geval niet optimistisch. Nederland is tolerant en gastvrij. De Randstad zit propvol. 't Is net een huis voor zes personen waar we twintig man in stoppen. Het asielbeleid wordt gelukkig iets strenger. Ik stel voor om ook aan gezinsplanning te werken.

Groot gevaar

Er zijn veel te veel mensen voor te weinig banen. Werkloosheid vind ik een groot gevaar. Er dreigt een steeds maar slechtere economie. En dat is het ergste niet, maar werkloosheid maakt mensen er niet aardiger op. Volgens mij is er een relatie tussen de stijgende werkloosheid en de groeiende criminaliteit.
In Hoog Catharijne -het winkelcentrum in Utrecht- zouden permanent vier bewakers moeten rondlopen. Het gaat niet om mij, maar vorige week is er een blind meisje verkracht door een junk aan wie ze de weg vroeg. Hij zou haar wel even op weg helpen, maar nam haar mee naar een steegje waar hij haar ontredderd achterliet. Het is maar een voorbeeld en toch worden er steeds meer van dit soort verhalen verteld.

Irritaties

Het wordt zo langzamerhand te druk. Je krijgt irritaties. Ik ben van nature een rustige, sociale jongen, maar zelfs ik ga me steeds meer storen aan het feit dat er kennelijk geen halt kan worden toegeroepen aan de werkloosheid.
Het korten op de studiefinanciering doet niet alleen pijn omdat het om geld gaat, maar het lijkt een klassenstrijd te worden die door kansarmen wordt verloren. Kinderen van rijke ouders kunnen studeren en rustig op kamers gaan. Als je ouders het financieel niet zo makkelijk hebben, moet je geld lenen. Je bouwt een schuld op en als je na je studie niet gauw aan de slag kunt, zit je met de gebakken peren.
Ik vind dat iedereen gelijke kansen moet krijgen om te studeren. Het mag niet uitmaken of je vader stratenmaker of kamerlid is. In de politiek hebben ze potjes. Ik begrijp niet waarom er bij Defensie niet een paar gulden wordt gehaald om de tekorten bij Onderwijs aan te zuiveren. Nu worden de studenten gekort, de mensen die graag willen studeren en aan de toekomst willen bouwen. Ik vind dat er uit het verkeerde potje en bij de verkeerde mensen geld wordt gehaald.

Ivar Sleen *(foto Elzebet Veenendaal)*

Onrecht stoort me

Mijn ouders hebben geld. Als ik al had willen studeren, zou dat geen probleem zijn. Ik ben geen leerpik. Ik ben een doener. Het onrecht stoort me. Mensen uit de lagere klasse zijn zeer gemotiveerd om te leren. Ik vind dat zij een kans moeten krijgen. Als ik dan naar de mensen in de Tweede Kamer kijk, zie ik bedrijfsleiders. Mannen en vrouwen die zich te weinig in de schoenen van jongeren verplaatsen. Misschien dat ze dat wel willen, maar het het lijkt er erg op dat ze dat niet kunnen."

Paspoort nieuw lid: Loof

Naam: Bartholomeüs Hendrikus Loof

Geboren: 29 april 1929 te 's-Gravenhage

Beroep: tolk, vertaler, leraar Engels

***W**aarom bent u lid geworden van het CDA?*
"De kiezer heeft het CDA hard laten vallen. Iets te hard, vind ik. Ik ben jarenlang schoolmeester geweest en op een gegeven moment zette je iemand, die vervelend was, op de gang. Als zo'n jongen na een kwartiertje was afgekoeld, mocht hij weer in de klas komen. Ik vroeg dan altijd: 'Joh, gaat het? Kunnen we weer verder?' Zo'n instelling had ik ook van de PvdA verwacht maar het CDA werd op de gang gezet en kreeg geen kans om weer met het spel mee te doen. Ik vind dat het CDA in de regering hoort te zitten en daarom ben ik weer lid geworden."

***W**elke politicus bewondert u in het bijzonder?*
"De politicus die zich geroepen voelt de gemeenschap te dienen. Een christen-politicus heeft daarbij bovendien de inspiratie van de geest en het voorbeeld van de Heer."

***W**elke man/vrouw heeft u leven het meest beïnvloed?*
"Jezus Christus is altijd mijn grootste inspirator geweest. Als ik aan gewone burgers denk, schiet mij Ghandi te binnen. Zijn non violence politiek zorgde voor medezeggenschap! Monseigneur Bär vind ik een groot man. Zijn enorm gevoel voor humor. Zijn schaterlach klinkt me nog in de oren. Iemand die de vrolijkheid in de kerk probeerde te bewaren zonder oppervlakkig te worden. Integendeel. Hij kon buitengewoon ernstig zijn. Ik vind het gemis voor de kerk dat hij uit Rotterdam is vertrokken."

***B**oek:*
"In de ban van de ring van Tolkien."

***F**ilm:*
"Fantasia van Walt Disney."

***M**uziek:*
"Dat is afhankelijk van stemming en leeftijd. Op mijn zestiende jaar vond ik Bach verschrikkelijk totdat ik van de vader van mijn vriendje naar de Mattheüs Passion moest luisteren. Uit een oude Philips radio klonken klanken die mij aanvankelijk niets zeiden, maar na afloop vond ik het prachtig."

***E**en miljoen gulden:*
"Achthonderd duizend gulden voor het internationale Rode Kruis. Honderdduizend gulden voor mensen in mijn directe omgeving die het buitengewoon moeilijk hebben. De laatste honderdduizend is voor mijn vrouw en mij."

***U**it eten met een man of vrouw uit de bijbel...*
"Abraham praatte niet alleen met God maar sjoemelde ook met God. Typisch Jiddisch. Ja, maar als er dan maar tien gelovigen zijn? Met zo'n man zou ik een borrel willen drinken. Dat eten vind ik niet interessant. Een goed glas wijn met Abraham. Liefst in de schaduw van zijn tent."

***B**loemen voor Heerma:*
"Is het niet leuk hem een forse bos vergeet-mij-nietjes te geven?"

Woorden wisselen

Zet de gegeven zeven horizontale woorden in een andere volgorde onder elkaar. In rij 3 en rij 5 (verticaal) staat dan de oplossing.
Onder de goede inzendingen worden 3 CD-bonnen verloot.
Stuur uw oplossing voor 6 februari aanstaande naar redactie CDA Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

i	j	s	e	t	e	r	s
b	e	d	r	a	g	e	n
b	o	o	m	e	e	n	d
m	e	d	e	d	a	a	d
s	p	r	o	k	k	e	l
e	l	l	e	b	o	o	g
b	e	e	i	n	d	i	g

Oplossing Rondje '94
De antwoorden van de puzzel uit de laatste Krant van 1994 zijn:
1. AOV - tien; 2. Brazilië - Ajax; 3. Leeuwen - Enneüs; 4. D-day - Market Garden; 5. Gardeniers - Helgers; 6. Koffietijd - Veronica; 7. Archeon - My fair lady; 8. Mandela -Berlusconi; 9. Nordholt - Hirsch Ballin.
Veerkracht is de oplossing van deze puzzel.
Winnaars zijn: **D. van Leeuwen** uit Boskoop, **S.J. Vliet** uit Dokkum en **A van den Maart** uit Eindhoven.

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Dick Aanen
Marianne Fennema
Tiny Brouwers

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-Van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 2 - 18 FEBRUARI 1995

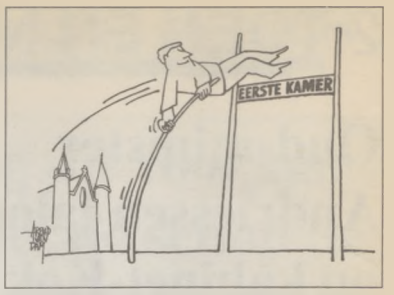

De CDA-fractie zit fiks te praten
in hun kamer der Provinciale Staten
Wie kiezen we nou
in't Senaatsgebouw
Wie houdt het landsbelang goed in de gaten?

Piet Steenkamp
aanvoerder CDA-Eerste Kamerlijst

Hans Helgers nieuwe partijvoorzitter

Het CDA-Congres heeft Hans Helgers 4 februari jl. met overweldigende meerderheid tot partijvoorzitter gekozen. Helgers kreeg het estafettestokje uit handen van waarnemend partijvoorzitter Tineke Lodders. Pagina 13 en 14.

(foto Dirk Hol)

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

(foto Dirk Hol)

Korrel

"Denkend aan Holland zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan ..... en in alle gewesten wordt de stem van het water met zijn eeuwige rampen gevreesd en gehoord", aldus de dichter Hendrik Marsman. Hoe beeldend en pijnlijk treffend zijn deze woorden. Door de "watersnoodramp" is er veel schade aangericht. De poitiek heeft hals-over-kop beloften gedaan. Het CDA zal als oppositiepartij de regering aan die beloften moeten houden. Maar ook als partij vertegenwoordigd is in de verschillende provincies en gemeenten. Het gaat om de veiligheid van onze bewoners. Maar vooral ook om de geloofwaardigheid van de politiek. Want "wie niet meedijkt in nood verbeurt zijn erf"!

Rivierdijken versterken, maar ook schade regelen

De watersnoodramp eist snelle maatregelen om de dijken te versterken, maar ook om schaderegelingen en psychische nazorg voor gedupeerden te treffen. Reacties van dijkgraaf De Jongh, Eerste Kamerlid Eversdijk, Tweede Kamerlid Biesheuvel en Europarlementariër Oomen-Ruijten treft u aan op pagina 15 en van Tweede Kamerlid Van der Hoeven op pagina 3.

Braks: Boeren weten niet meer waar ze aan toe zijn

Landbouwminister Van Aartsen vergroot de onzekerheid en daarmee de onrust van boeren, stelt oud-Landbouwminister Gerrit Braks. Braks vindt verder dat de bijstand geen instrument mag worden voor het beleid jegens boeren. Pagina 7.

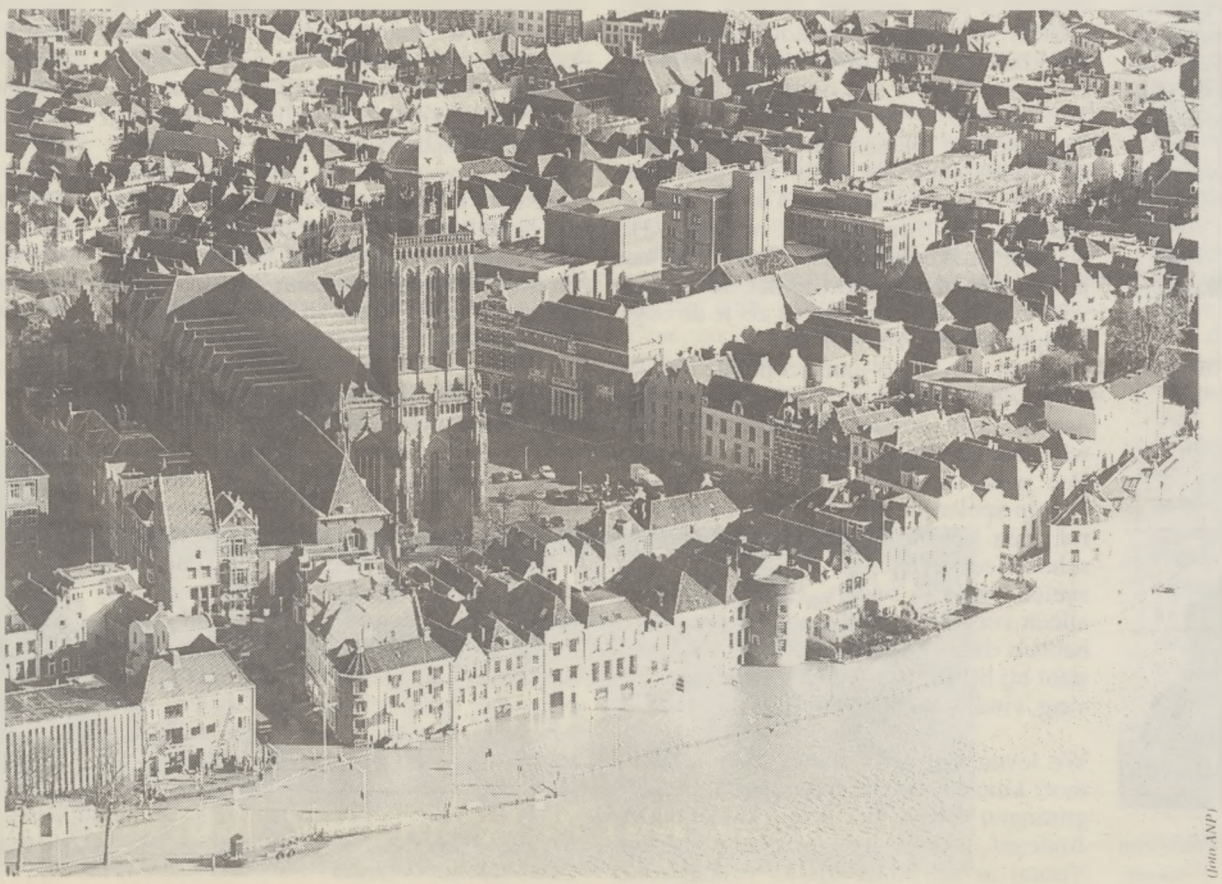

(foto ANP)

Stem CDA bij de Provinciale Staten-verkiezingen op 8 maart

Informatie over de Eerste Kamerkandidaten op pagina 8 en 9

Ingezonden mededeling

DE BRON
CONFERENTIECENTRUM

Eurocongres in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Oud-minister Andriessen jaloers op kabinet-Kok

Het kabinet-Kok, de opvolger van Lubbers III, is nu een half jaar op weg en het is eigenlijk nog te vroeg om een tussenstand op te maken. Veel beleid is nog een voortzetting van het oude, zij het met vertragingen. Daarbij doel ik met name op beslissingen over infrastructuur (Betuwelijn, Schiphol, A 73 e.d.), waar we broodnodige tijd verloren hebben; over scholing waar behalve prijsverhogingen veel nog vaag is gebleven en over vermindering van regelgeving, waar nog geen enkele concrete maatregel is getroffen.

Maar laat ik niet direct beginnen te mopperen. Immers veel van de inzet van paars is bemoedigend en dat is goed, want het land moet behoorlijk worden geregeerd. Maar je hebt er ook wat geluk bij nodig. En dat komt mede door omstandigheden, waar ik soms jaloers op ben.
Het maakt een wereld van verschil of je in een recessie moet regeren en in het laatste jaar de zevende of achtste bezuinigingsronde moet bespreken dan wel te maken hebt met een hoogconjunctuur die direct al een aantal meevallers oplevert.
Dat leidt tot een aanbeveling waar tot dusver niemand op is gekomen. De conjunctuur is redelijk goed te voorspellen. Als we als CDA weer aan de bak willen komen, laten we ons dan ook eens leiden door de vraag of er een goede dan wel slechte economische toestand bestaat of valt te verwachten.
Enige internationale politici kunnen ons daarover informeren. Bush en Lubbers gingen down in de nadagen van een recessie. Kohl werd herkozen na een wending in de conjunctuur en waarschijnlijk staat Balladur hetzelfde te wachten. Moderne kiezers kijken naar eigen welvaart en de regering krijgt de schuld als daaraan iets schort.
Er is nog een reden tot naijver. Het kabinet-Kok heeft een veel lossere trant van regeren. Dat komt oppervlakkig tot uiting in langere vakanties, gezinnen die beter in acht worden genomen, weekeinden die vrij worden gehouden e.d.
Maar iets dieper zitten de soms vrijmoedige uit- en tegenspraken van bewindslieden die we in de kranten lezen. Blijkbaar neemt men elkaar dat niet zo kwalijk en ook dat verraadt een lossere pols van leiding geven. In Lubbers-III zaten we wat dat betreft wel erg in een keurslijf.
Na deze ervaring ben ik geneigd mij af te vragen of het machowerken en het uniform praten door de kiezer wel zo gewaardeerd worden. Een betere verdeling tussen werk en vrije tijd en af en toe wat voor de vuist weg redeneren zijn blijkbaar modernere wegen.
Dat hadden we al jaren geleden van Van Mierlo kunnen leren.

Koos Andriessen
oud-minister van Economische Zaken

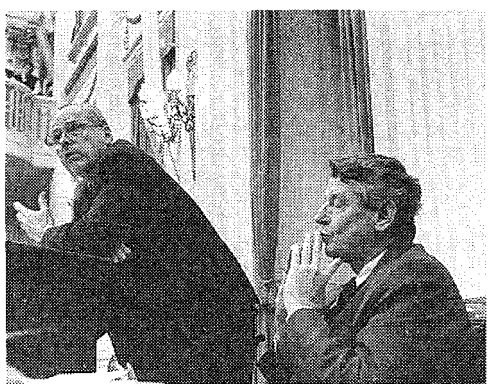

Andriessen vindt dat het kabinet-Kok een lossere trant van regeren heeft. (foto ANP)

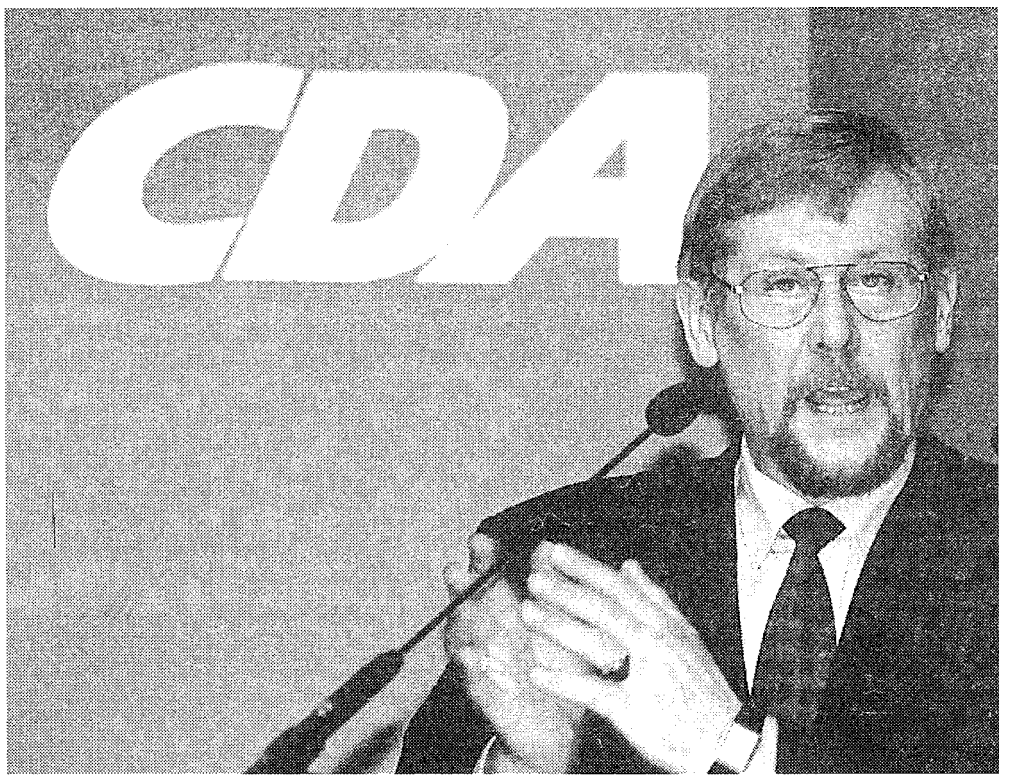

(foto Dirk Hol)

Tijd en ruimte hebben om naar elkaar om te zien

Op 8 maart gaat het om de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Elke provincie van Groningen tot Limburg krijgt een herkenbaar CDA-gezicht. Het CDA is altijd dichtbij mensen. Er is een man of een vrouw die de taal spreekt. De problemen herkent. Je voelt de onderlinge verwevenheid, maar dat neemt niet weg dat een van de eerste taken van de Provinciale Staten is de leden van de Eerste Kamer te kiezen. Kortom, er is een overkoepelende, landelijke lijn. Dat is nodig. Je kunt de problemen niet uitsluitend plaatselijk of regionaal oplossen. Er zit een verbinding zelfs over de grenzen van polders, provincies en gemeenten heen.

Er komen in deze wereld - waarin zoveel dingen aan het veranderen zijn - veel mogelijkheden en zorgen op ons af. In het CDA willen we alles grondig doordenken en stilstaan bij de inhoud. We zien een wereld die almaar jachtiger wordt. Er dreigt een 24-uurs economie. Het komt steeds vaker voor dat er binnen het gezin of samenlevingsverband twee of meer mensen aan het werk zijn. Maar ik vind het belangrijk dat elk kind een vertrouwde plaats heeft waar het warmte en geborgenheid weet. Een plek waar het even bij vader of moeder op verhaal kan komen. Daar ligt een klare taak voor opvoeders, de gemeenschap, de familie, het onderwijs maar ook de overheid.
Veel mensen die aan hun jeugd terugdenken, herkennen die sfeer van geborgenheid. Je kwam uit school en er zat iemand, met een kop thee, op je te wachten. Het was een herkenbaar nest. Onderweg naar je volwassenheid sterkt je dat. Je bent als volwassene beter bewapend als je de bagage hebt van een veilig nest.
De trein van de 24-uurseconomie dendert door. Zeven dagen per week, uur na uur, dag en nacht, zonder ophouden. Het CDA wil een rustpunt scheppen en bewaren. Een punt van bezinning en ontmoeting. Daarin spelen de kinderen een belangrijke rol. Een kind wil aan het eind van een schoolweek even naar opa of oma, even spelen met zijn ouders. En het geldt niet alleen voor de kinderen want volwassenen hebben daar ook behoefte aan. Als je stilstaat bij het (her)inrichten van de samenleving, vind ik dit een van de grote zaken.

We leven met een kabinet waarbij 'alles' moet kunnen. Er zijn autonome schaalvergrotingen die je niet tegen kunt houden. Anderen kunnen wel gestuurd worden. Vooral in het onderwijs en volksgezondheid zijn de schaalvergrotingen doorgeschoten. We moesten bezuinigen en alles moest efficiënter. Je krijgt mammoetstructuren die op korte termijn geld besparen. Maar het is zeer de vraag of het op langere termijn niet duurder is. De mammoetstructuur leidt tot vervreemding. Je komt terecht in een jungle waarin ieder voor zich strijdt. Je ziet dat er een relatie is tussen vervreemding en criminaliteit. Hoe hoog zijn de kosten (niet) van criminaliteitsbestrijding?
De markt is een goed mechanisme om dingen te verdelen. Het is de plaats om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. In een samenleving van alleen sterke mensen zal dat zeker lukken. Maar de samenleving bestaat niet alleen uit sterke mannen en vrouwen die zichzelf kunnen redden. Er zijn ook kwetsbare mensen -om te beginnen met kinderen- die hulp nodig hebben. Er zijn ouderen die we niet mogen vergeten. Je moet wel tijd en ruimte hebben om naar elkaar om te zien. Bij de watersnood hebben we gezien wat het betekent als je naar elkaar omziet.
Hans Helgers zei het heel mooi: 'De mens is niet het eindpunt maar het beginpunt!' Wat kan dat anders betekenen dan dat je er bent om acht te slaan op anderen. Voor het CDA is dat een punt waarin het zich in het bijzonder wil onderscheiden. De menselijke maat, een samenleving waarin plek is voor persoonlijk contact, is ons motto.
Het CDA is een christelijke volkspartij. We doen daarom een àppel op iedereen. We zijn er voor heel het volk. Stad en land. De stad kan niet zonder het platteland en het platteland niet zonder de stad. We doen een beroep op elke Nederlander, op elke provincie en elke gemeente, op de man en de vrouw in de straat en op het plein. Het CDA staat middenin de samenleving.

Woensdag 8 maart is een dag waar ik met veel vertrouwen naar uitkijk. De Statenverkiezingen komen eigenlijk iets te vroeg. We hebben tijd nodig om 'de boel' op orde te brengen. Na de jaarwisseling zijn wij daar heel goed mee gestart met een fractieweekend en bestuursweekend. Het partijcongres waar 1400 mensen waren, die niet eens allemaal naar binnen konden. De belangstelling, het enthousiasme is buitengewoon bemoedigend. Het CDA leeft. Niemand belooft u gouden bergen, maar we staan met twee benen op de grond, stropen de mouwen op en gaan aan de slag.

Enneüs Heerma
CDA-fractievoorzitter

Met watersnood zat Van Dijkhuizen dag en nacht in Provinciehuis

In de portefeuille van de Gelderse gedeputeerde Jan van Dijkhuizen (53) zitten onder andere waterstaatszaken, landbouw, landinrichting, personeelszaken, centrale coördinatie en facilitair bedrijf. De rondborstige, kalende (met een paar laatste grijze haren en slapen) gedeputeerde is bovendien lijsttrekker van het CDA in de provincie Gelderland voor de Statenverkiezingen op 8 maart.

Van Dijkhuizen: "Begin februari stond mijn leven in het teken van water, dijken en mensen die geëvacueerd moesten worden. Ik zat dag en nacht in het provinciehuis, want daar moesten we de zaken goed op een rij hebben en bijhouden. We hadden voortdurend overleg met de deskundige ambtenaren. Waar nodig stonden we de voorzitter van de crisiscommissie, de Commissaris der Koningin Jan Terlouw, terzijde met adviezen. Ik heb een paar bezoeken gebracht aan mensen in het rivierengebied. Wat mij het diepst getroffen heeft, is de instelling van de bevolking. De meeste mensen waren blij met de keus voor evacuatie, want de dreiging was groot. Ik ben niet bang geweest of eigenlijk weet ik niet of ik bang was. Je hebt er geen tijd voor. Ik was zo druk met pakken, regelen, bellen. Kortom, mijn emoties kregen nauwelijks een kans. Bovendien ben ik een man die alles wat hem overkomt sterk relativeert. Ik toon mijn emoties wel, maar dan hak ik geen (zakelijke) knopen door. In gesprekken kan ik goed luisteren en als ik tranen zie, snap ik heel goed waar die vandaan komen."
In een paar woorden vindt hij de kern van het CDA-verkiezingsprogramma voor de provincie Gelderland. "Wij willen graag hard werken, goed wonen en veilig leven in Gelderland. In die zin verschilt de lijn van het CDA niet met andere partijen. Maar binnen het thema 'leven' onderscheiden wij ons wel. Het CDA vecht voor de bescherming van de vertrouwde omgeving van mensen. Wij willen gemeenten, binnen hun grenzen, de kans geven een paar woningen extra te bouwen voor mensen die daar eigenlijk zouden moeten blijven wonen. Volgens de huidige maatstaven kan dat niet, maar die regels willen we versoepelen.

In de CDA-optiek willen we so wie so de Gelderse regelgeving terugdringen. Veel vastgestelde regeltjes en wetjes willen we ter wille van de tijd 'overbodig' verklaren. Als het aan ons ligt, worden de lijnen korter en duidelijker.
Wat betreft de Betuwelijn hebben we een klip en klaar standpunt. Wij hebben nooit gezegd dat we die niet willen. Als de Betuwelijn komt, moet die komen op een manier die aanvaardbaar is voor milieu, geluidsoverlast en bovenal aanvaardbaar voor de mensen. Laat dat een paar miljoen meer kosten, maar pas die lijn goed in. Je ziet nu dat als het nodig is, er toch heel veel kan gebeuren. Als je nu de technologie aanlegt voor de komende honderd jaar moet je dat niet doen op basis van technologie van honderd jaar geleden."

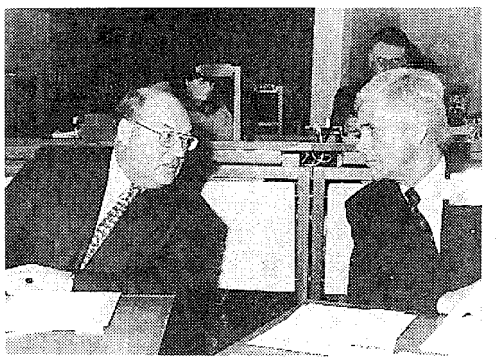

Gedeputeerde Van Dijkhuizen (links) met naast hem zijn collega Voerman (CDA).
(foto Elzebet Veenendaal)

CDA gaat Frans Andriessen nog altijd zeer ter harte

Het telefoontje uit Den Haag had hem verrast, maar na enig nadenken heeft prof. mr. F. H. J. J. (Frans) Andriessen er toch in toegestemd voorzitter van het Strategisch Beraad van het CDA te worden. Deze groep, een 'denktank', gaat wegwijzers voor het middellange- en lange-termijnbeleid van het CDA uitzetten. "Ik heb er dus niet naar gesolliciteerd, maar ik ben op het verzoek ingegaan omdat het CDA mij zeer ter harte gaat," zegt hij in een gesprek op zijn kantoor in Brussel.

Frans Andriessen (65), zoon van een vooraanstaand man in de katholieke arbeidersbeweging, koos na zijn studie voor de volkshuisvesting, in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog een van de heetste hangijzers in de Nederlandse samenleving ('woningnood volksvijand nummer één'). Hij was directeur van het Nederlands katholiek instituut voor volkshuisvesting. In 1958 werd hij voor de KVP lid van provinciale staten van Utrecht, met in zijn portefeuille onderandere ruimtelijke ordening en financiën.
In 1967 werd hij lid van de KVP-fractie in de Tweede Kamer, waar hij zich snel profileerde. De KVP had in 1967 een dramatische verkiezingsnederlaag geleden (van 50 naar 42 zetels). Andriessen kwam in het fractiebestuur en in 1972 (nadat in 1971 het zetelaantal van de KVP was teruggevallen tot 35 zetels) volgde hij fractievoorzitter Veringa op, die met gezondheidsproblemen kampte.

Frans Andriessen was al vroeg voorstander van het samengaan van KVP, ARP en CHU. "Er is geen sprake van dat de KVP zich pas na de scherpe daling van haar zeteltal in de Tweede Kamer voor dit samengaan uitsprak. Al in het midden van de jaren zestig, toen we qua zeteltal op ons hoogtepunt zaten, pleitten wij voor intensieve samenwerking tussen de christelijke partijen." Als directeur van het katholiek instituut voor volkshuisvesting had hij van harte meegewerkt aan de fusie met de protestantse zusterorganisatie.
Nadat Andriessen in 1967 lid van de Tweede Kamer was geworden, kreeg hij naam als KVP-woordvoerder tijdens de toen befaamde Kamerdebatten over volkshuisvesting. Ir. Schut was toen minister en aan deze debatten namen naast Andriessen onder andere de kamerleden Van den Doel (PvdA), Aantjes (ARP) en Wiegel (VVD) deel.
Die debatten waren parlementaire happenings die alle toehoorders van toen zich nog goed kunnen herinneren. Andriessen: "Volkshuisvesting was toen een groot issue en dat is ze vandaag de dag opnieuw. Ik ben daar blij mee want in een wereld die steeds beweeglijker wordt, is wonen voor de mens nog steeds een essentiële zaak."

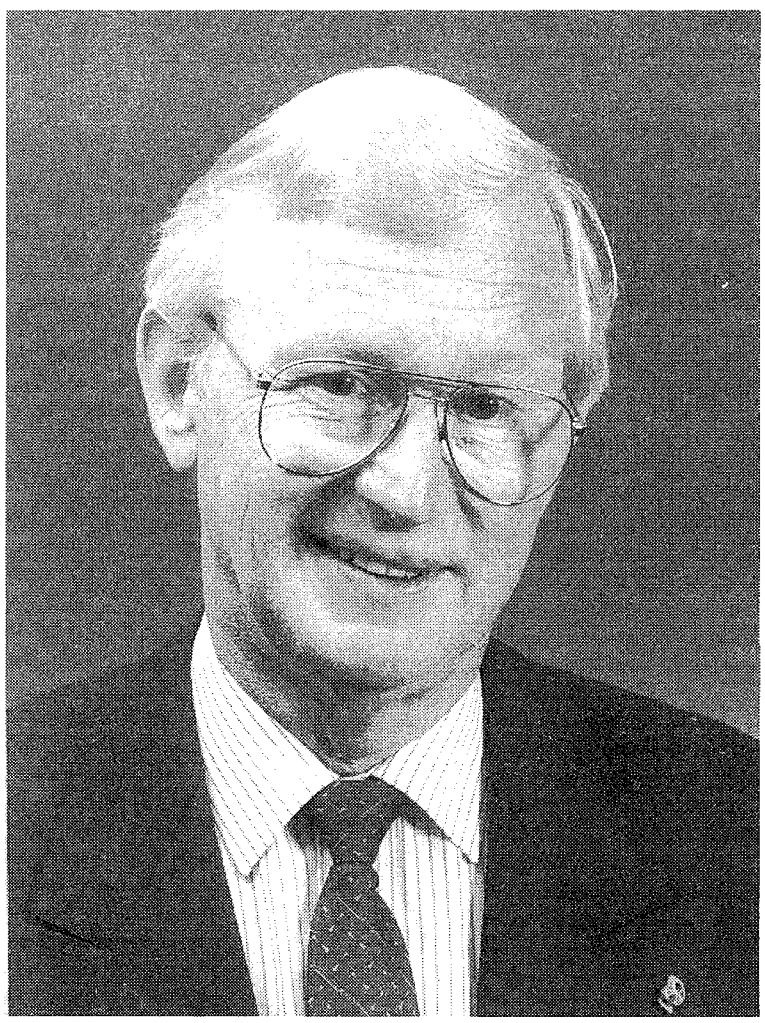

(foto Elzebet Veenendaal)

Frans Andriessen kreeg, nadat hij fractievoorzitter was geworden, te maken met enkele spannende ontwikkelingen: de kabinetsformatie 1972-1973 (die resulteerde in de vorming van het kabinet-Den Uyl) èn de definitieve stappen in de richting van de oprichting van het CDA.

"Ik vind het nog altijd een mirakel dat het CDA er is gekomen, eigenlijk tegen alle politieke logica van toen in," zegt hij nu. "En ik denk met dankbaarheid terug aan de rol die onze basis heeft gespeeld, want het CDA is in sterke mate door de beweging van onderop ('We horen bij elkaar') tot stand gekomen."
Op het CDA-congres in 1975 zei Frans Andriessen onder meer: "Politiek is een zaak van woorden, maar vooral van daden. Onze partijen, de kiezers, wachten op daden. Geloofwaardige daden om de mensen, zeker de mensen die in de knel zitten, meer mogelijkheden te geven zichzelf te ontplooien en gelukkig te zijn. Het gaat tenslotte om de mens die geschapen is naar het beeld van zijn Schepper en daarom uitgenodigd is zijn unieke mogelijkheden te stellen in dienst van de evenmens en het beheer van de schepping."

Met gemengde gevoelens praat hij over de kabinetsformatie-1977 toen de PvdA niet toestond dat zowel hij als Van Agt en Kruisinga in Den Uyls tweede kabinet zitting zouden nemen. Maar in het kabinet-Van Agt-Wiegel was wèl plaats voor Andriessen: hij werd minister van Financiën en mede-grondlegger van Bestek '81, de eerste grote bezuinigingsoperatie van de laatste decennia. Hij trad af in 1980, toen hij moest constateren dat het kabinet de bezuinigingsplannen niet consequent wilde doorzetten. Andriessen verliet in 1981 de nationale politiek: hij werd lid van de Europese Commissie en vertrok dus naar Brussel. In de Europese Commissie bekleedde hij diverse posten (zoals landbouw, visserij, concurrentie, internationale handel, in de laatste jaren vicevoorzitter). Dat deed hij tot 1993.
Andriessen bekleedt nog tal van (vooral internationale) functies, onder andere een bijzonder hoogleraarschap aan de Universiteit Utrecht. Hij is in Brussel blijven wonen.
Vorig jaar, vóór de verkiezingen, werd hem gevraagd of hij wilde nadenken over het voorzitterschap van het CDA. "Maar ik vond dat ik dat niet moest doen: een partij met toekomst heeft behoefte aan een voorzitter met toekomst," zegt hij met lichte zelfspot.

En nu dus het voorzitterschap van het Strategisch Beraad dat zich over het beleid van het CDA voor de toekomst (tot over de eeuwwisseling) moet buigen. "Ik ben al vrij lang uit de nationale politiek; dat kan een nadeel, maar ook een voordeel zijn." Het is bepaald niet de bedoeling dat de groep praat over de eerstkomende jaren (Andriessen: "We zullen onze Tweede-Kamerfractie niet voor de voeten lopen"), maar het gaat echt om de strategie voor de jaren na 1998: "Wellicht kunnen we bijdragen leveren aan het volgende verkiezingsprogramma."

Frans Andriessen is zich bewust van de zwaarte van het karwei, dat bovendien nog aan het eind van komende zomer tot rapportage moet leiden. Het gaat om zaken als structurele verbetering van de werkgelegenheid, de toekomst van ons sociaal stelsel, de spankracht van de samenleving, de positie van Nederland in de Europese Unie, en de verdere uitwerking van de C, de D en de A.
Hij heeft er zin in. "Het CDA is de inspanning ten volle waard."

Nog dit voorjaar moet de schop de grond in

"Ik heb veel evacuées en mensen in de overstroomde gebieden gesproken. Enerzijds viel mij de gelatenheid op , de tevredenheid over de hulpverlening en anderzijds de woede op de overheid die niet voor de juiste beveiliging heeft gezorgd. Ik vind dat we niet met beschuldigende vingers moeten gaan wijzen, ook niet naar de milieubeweging. We hebben wetten gemaakt met inspraakmogelijkheden en daar wordt nu eenmaal gebruik van gemaakt. De zaak moet nu zo worden gereguleerd dat veiligheid bovenaan staat en toch recht wordt gedaan aan inspraak. We moeten dus naar een nieuw evenwicht toe." Het CDA-Kamerlid Maria van der Hoeven, woonachtig in Maastricht, houdt zich vanuit de commissie Binnenlandse Zaken bezig met de gevolgen van de watersnoodramp. Haar collega Pieter Jan Biesheuvel doet het onderdeel dijkverzwaring. Een aantal Kamerleden bezocht in de afgelopen tijd de verschillende getroffen gebieden.
Veiligheid heeft voor het CDA altijd voorop gestaan maar wijst Van der Hoeven erop "het CDA heeft natuurlijk niet alleen geregeerd. Ik uit geen verwijten en loop niet voor verantwoordelijkheid weg,maar de in het verleden genomen beslissingen zijn van het hele kabinet plus de Kamer. Het CDA is er voorstander van dat het dijkverzwaringsprogramma versneld wordt uitgevoerd. Procedures moeten in elkaar worden geschoven en nog dit voorjaar moet de schop de grond in. De nu bekende zwakke dijkvakken moeten worden aangepakt. Noodwetgeving is voor die korte termijnaanpak prima. Maar dit laat onverlet dat procedures moeten worden aangepast om in het jaar 2000 klaar te zijn."
In het vervolgdebat over de schade-afwikkeling zal Van der Hoeven aandacht vragen voor de niet goed geregelde positie van de (kleine) zelfstandig ondernemer, de gezinsbedrijven die geen inkomensschade kunnen claimen. Ook wil zij duidelijkheid over de afwikkeling van de schade die agrariërs leden doordat zij van de overheid moesten evacueren en hun produkten de mist in zagen gaan. "Bij groenten, bloemen en planten is de dagproduktie bepalend. Champignonteelt is ook zoiets. Die moeten bijvoorbeeld iedere dag worden geoogst. Het is de vraag of het kabinet deze schade onder haar omschrijving van het begrip schade laat vallen".
Zij wil weten of het kabinet van plan is het eigen risico van mensen (1000 of 2000 gulden) net als bij de vorige watersnoodramp te laten vervallen. Overigens is het probleem van de verzekerbaarheid van dit soort schade nog altijd niet opgelost. Ook dat staat op haar lijstje met aandachtspunten.
Van der Hoeven zal voorts vragen of de termijn waarin sprake kan zijn van vervolgschade - 6 maanden - misschien toch langer moet zijn omdat deze watersnoodramp heviger was dan de vorige. Van der Hoeven wil duidelijkheid over hoe het gaat met de kosten die gemeenten en ook agrariërs hebben gemaakt door preventieve maatregelen te nemen zoals het aanleggen van nooddijken. "Het is de vraag of dat onder bereddingskosten valt". Van der Hoeven vraagt zich af of die dijken misschien bruikbaar kunnen blijven.
Het is Van der Hoeven tenslotte volstrekt duidelijk geworden uit gesprekken met getroffenen dat er veel psychische noden zijn. De nazorg zal veel aandacht moeten krijgen, zegt zij.

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Ria Oomen: Met beleid van pappen en nathouden helpen we drugsverslaafden niet

Ria Oomen-Ruijten is als lid van de commissie Volksgezondheid betrokken bij het drugsbeleid van de Europese Unie. Momenteel wordt het Europees actieprogramma drugspreventie en bestrijding vastgesteld voor de jaren 1995-1999. Ria Oomen-Ruijten is tegen versoepeling van het Nederlandse drugsbeleid zoals minister Sorgdrager dat voorstelt.

Wat zijn nu precies de nadelen van een soepel drugsbeleid?
"Nederland is geen eiland in Europa. Het drugsbeleid hier moet worden afgestemd op het drugsbeleid in de ons omringende landen. Als we niet oppassen worden we de vergaarbak van alle problemen in Europa. Omdat bij ons de pakkans klein is en de drugs goedkoop, concentreren de handel en de daarmee samenhangende criminaliteit en overlast zich hier. Zo kreeg Maastricht per dag 1500 druggebruikers uit België en Duitsland te verwerken! Nu deze stad het gedoogbeleid heeft aangescherpt is deze stroom

Ria Oomen-Ruijten

teruggebracht tot 100 tot 150. Daarnaast moeten we bedenken dat we de verslaafden zelf niet mogen opgeven. Als christen-democraten mogen we nooit de naaste vergeten. Bij een soepel beleid, in de uiterste vorm van vrije verstrekking van hard-drugs, zoals bijvoorbeeld het plan Dufour voorstelt, zeggen we eigenlijk tegen al die verslaafden: "Zoeken jullie het maar uit. Hier heb je wat je nodig hebt, zodat wij geen last meer hebben dat jullie stelen voor geld om het te kopen." Het is heel hard, maar eigenlijk zeg je: "Spuit je maar dood". Ook verstrekking via een pasjesregeling werkt volgens mij niet. De aanzuigende werking blijft en hoe moet je het aan het buitenland duidelijk maken dat er slechts met een pas drugs worden verstrekt? De criminaliteit zal blijven.
Minister Sorgdrager is zover gelukkig nog niet, maar ik maak mij heel veel zorgen over het feit dat dit soort geluiden steeds nadrukkelijker de kop opsteken."

Welke alternatieven zijn er?
"Ik ben voorstander van een Europees drugsbeleid. Op die manier loont het niet meer om over de grens drugs te kopen. Je bent af van het drugstoerisme. Gemeenten worden dan niet meer overbelast door die instroom en de overheid kan zich volledig concentreren op het helpen van lokale en regionale gebruikers. Afgelopen week werd door de Belgische minister-president Dehaene een programma aangekondigd waarin onze zorg-elementen zijn overgenomen. We zijn hiermee dus op de goede weg.
Voor het Nederlandse beleid pleit ik voor betere preventie in de vorm van voorlichting, ook ten opzichte van soft-drugs. Overigens, een repressief beleid is ook een preventief beleid. In de laatste tien jaar is het aantal soft-drugsgebruikers toegenomen van 300.000 naar 600.000. Onze samenleving is overtuigd dat gewoon roken moet worden ontmoedigd. Deze samenleving moet dan toch van het gebruik van soft-drugs niet de normaalste zaak van de wereld maken?
Naast preventie en een harder optreden van politie en justitie moet ook de hulpverlening aan de verslaafden zelf worden verbeterd. Wellicht moeten ook vormen van verplicht afkicken of met drang afkicken in beeld komen. Onze opdracht is om de 21.000 harddrugsverslaafden in Nederland die aan de rand van de samenleving zijn gekomen weer terug te halen naar de bewoonde wereld. In samenwerking met organisaties van ouders en hulpverleners van drugsverslaafden organiseer ik een breed overleg. Men heeft mij dat gevraagd om zo de krachten te bundelen tegen het liberale beleid. We hebben op dat punt een hele slechte naam in Europa en daar moeten we iets aan doen. Verslaafden en hun omgeving helpen we niet met pappen en nathouden."

Europa en de Provincie

De CDA-campagne voor de Statenverkiezingen is in volle gang. Overal in het land worden werkbezoeken en verkiezingsbijeenkomsten gehouden, waarbij naar de burgers wordt geluisterd om meer zicht te krijgen op hun problemen en waarbij wordt uitgelegd wat de provincie kan doen om te helpen om de problemen op te lossen en welke aanpak het CDA daarbij kiest. Op 20 februari aanstaande start de CDA-Provincie Expresse voor een laatste ronde van 11 grote bijeenkomsten. Wie veel aan sport doet weet dat die laatste inspanning vaak bepalend is voor de afloop van de wedstrijd. Alle hens aan dek dus.
De Statencampagne lijkt wel een beetje op de Eurocampagne. Onze burgers weten vrij goed wat er in hun gemeente of in de Tweede Kamer gebeurt. De regelmatige berichtgeving daarover in de landelijke en regionale pers helpt daarbij.De provincie staat net als Europa wat verder van onze burgers af. Wat de provincie precies doet is bij veel mensen niet bekend. Dat geldt ook voor het Europese beleid. Daarom valt er in de Statencampagne en in de Eurocampagne altijd veel uit te leggen. Eigenlijk maakt dat beide campagnes extra interessant.
Ook anderszins bestaan er heel wat raakvlakken tussen de provincie en Europa. Zo hebben de provincies veel te maken met het landbouwbeleid dat via Brussel wordt aangestuurd. Hetzelfde geldt voor het milieubeleid. Ook op dat gebied heeft Brussel tal van Europese wetten uitgevaardigd, die in de provincies moeten worden uitgevoerd. Als troost meld ik meteen maar dat de Europese milieuwetgeving vaak van globale aard is. Details worden door de lidstaten toegevoegd en we weten dat Den Haag daar erg goed in is.
Nog zo'n raakvlak tussen Europa en de provincie bestaat op het gebied van de structuurversterking. Het Europees Sociaal en Regionaal Fonds probeert mensen en gebieden die op achterstand staan een steun in de rug te geven. Het Europees Sociaal Fonds doet dat via programma's voor her- en bijscholing ten behoeve van langdurig werklozen en het Regionaal Fonds financiert projecten ter verbetering van infrastructuur en herstructureringsprojecten voor landbouw en industrie enz. Het belangrijkste doel is het versterken van de economie en het creëren van werkgelegenheid. Het meeste geld uit deze fondsen gaat naar Zuid-Europa en Ierland, maar Nederland deelt ook een beetje mee en de provincies zijn heel actief met het indienen van projecten in Brussel.
En dan is er natuurlijk nog de grensoverschrijdende samenwerking in de acht Nederlandse Euregio's.Vooral onze grensprovincies kennen heel wat activiteiten samen met de Duitse of Belgische buren. Brussel steunt dat actief. Het bevordert immers de integratie en helpt grensgebieden het nadeel van de periferie om te zetten in een voordeel.
Om al die aspecten van samenwerking tussen de provincies en Europa te onderstrepen organiseert de CDA-delegatie in het Europees Parlement deze weken een tiental werkbezoeken en avondbijeenkomsten in nauwe samenwerking met onze CDA-provinciebestuurders. Zo waren we op 23 januari in Drenthe en op 30 januari in Groningen, op 1 februari in Flevoland, op 2 februari in Friesland, op 7 februari in Zeeland, op 9 februari in Gelderland en op 10 februari in Zuid-Holland. Die bijeenkomsten zijn prima verlopen. De belangstelling was goed en vooral de samenwerking tussen de Euro CDA-ers en de provincie CDA-ers is goed bevallen. Op 25 februari zal er nog een actie zijn in Overijssel en op 6 maart in Utrecht.
Op die manier proberen we niet alleen de verbinding tussen de provincie en Europa over het voetlicht te brengen, maar ook onze CDA-kandidaten voor de Statenverkiezingen een handje te helpen.
En nu maar hopen dat er nog een overeenkomst blijkt tussen Europa en de provincie, namelijk de uitslag van de verkiezingen op 9 juli vorig jaar en die op 8 maart aanstaande. Wij wensen U en ons dat van harte toe.

Hanja Maij-Weggen

Hanja R.H. Maij-Weggen
CDA-delegatieleider in het Europees Parlement.

Jan Sonneveld: Van Aartsen plaatst zich buiten Europese werkelijkheid

"Met zijn pleidooi voor afschaffing van de landbouwsubsidies plaatst minister Van Aartsen zich buiten de Europese werkelijkheid. Hij verzwakt zijn Europese onderhandelingspositie en geeft de Nederlandse boeren volkomen onnodig een flinke psychologische dreun." Dat stelt CDA-Europarlementariër Jan Sonneveld in een reactie op de uitgelekte Prioriteitennota Landbouw van Van Aartsen.

Sonneveld begrijpt niet wat de minister beweegt. "Ik heb er niets tegen als de minister taboes wil doorbreken, maar hij moet natuurlijk niet vergeten dat hij als Landbouwminister minister van Europese landbouw is. Bij de moeizame GATT-onderhandelingen met de Verenigde Staten was voor de EG prioriteit nummer 1 dat de opbrengsten van granen niet zouden wegzakken door de noodzakelijke graanprijsverlaging. Dat werd bij de GATT-onderhandelingen voorkomen door het toestaan van hectare-toeslagen onafhankelijk van de productieomvang en die niet onder de verplichte steun afbraak vallen. Het is een volstrekt waanidee te denken dat die subsidies na die GATT-ronde nu wel afgeschaft kunnen worden. Daar krijgt Van Aartsen zijn Europese collega-ministers nooit in mee. Hij beschadigt alleen zijn eigen onderhandelingspositie en daarmee de positie van de Nederlandse boeren."
Sonneveld beschuldigt de minister van vervlakking van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. "We praten altijd over verbreding en verdieping van de Europese Unie. Wat de minister op landbouwgebied nu doet is de verdieping afbreken. Dat noem ik vervlakking." De CDA-er is er een voorstander van dat er bij de uitbreiding van de Unie een model gemaakt wordt voor de integratie van nieuwe lidstaten na hun toetreding in het Europese landbouwprogramma. "Tegelijkertijd de EU uitbreiden en een nieuw Europees landbouwbeleid maken kan niet. De nieuwe lidstaten moeten zich dus aansluiten bij het bestaande landbouwbeleid. Land voor land moet dan bekeken worden hoe zij geleidelijk in het GLB ingepast kunnen worden."
De CDA-Europarlementariër kan duidelijk merken dat Van Aartsen van liberale huize is. "De markt staat bij Van Aartsen voorop. Maar ik kan verzekeren dat het puur liberale model in de landbouw absoluut niet werkt. Naast de markt behoudt de overheid een belangrijke taak. En dat is ook nodig want per jaar neemt de Europese landbouwbevolking met 3% af."
Sonneveld betreurt het dat de Landbouwminister met zijn uitgelekte plannen de onzekerheid onder de Nederlandse boeren op deze wijze vergroot. "De landbouwwereld heeft twee enorme operaties achter de rug: de GATT en de hervormingen van EG-Landbouwcommissaris MacSharry. Die maatregelen hebben destijds tot grote onzekerheid geleid. We hebben de Nederlandse boeren de maatregelen weten uit te leggen. En dan komt nu de Nederlandse minister volkomen onnodig nieuwe onzekerheid prediken."
Mede door de uitgelekte Prioriteitennota blijft volgens de CDA-er het beeld hangen dat alle boeren gesubsidieerd worden. "Dat beeld klopt niet. Met 60% van onze landbouwprodukten houdt de overheid zich niet bezig en heel veel boeren die failliet gaan hebben nooit een cent subsidie van de overheid gehad."
Sonneveld vindt het tenslotte betreurenswaardig dat de minister wil bezuinigen op research en voorlichting. "Voor de ontwikkeling van de landbouw zijn voorlichting en research zeer belangrijk. Het is voor de door Van Aartsen zo gekoesterde markt heel slecht dat hij juist op deze posten wil bezuinigen."

De Europese Commissie na veel kritiek aan de slag

Met een ruime meerderheid heeft het Europees Parlement de nieuwe Europese Commissie uiteindelijk toch goedgekeurd. Steun was er ook van het overgrote deel van de Christen-Democratische fractie in het Europees Parlement, inclusief het grootste deel van de CDA-delegatie in die fractie.

In nogal wat commentaren wordt gesteld dat het Europees Parlement zich zwak heeft getoond. Wij zijn het daarmee niet eens. Door niet meteen een meerderheidssteun te garanderen en door een aantal heldere eisen te stellen heeft het Europees Parlement heel wat concessies losgeweekt en dat is winst. Het is goed om onze grieven en de concessies van de Europese Commissie nog eens goed op een rijtje te zetten. Het ging om drie punten:
Drie Commissarissen die ter discussie stonden, twee inhoudelijke thema's waarover onenigheid bestond en de samenwerking tussen de Commissie en het Parlement, waarbij het Parlement een aantal procedurewijzigingen wenste.

Drie Commissarissen

Wat de drie "gebuisde" Commissarissen betreft had de Ier Flynn zich bedenkelijk uitgelaten over de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Voorzitter Santer loste dat probleem op door zelf de coördinatie van het gelijke behandelingsbeleid op zich te nemen en een groep Commissarissen rondom Flynn te plaatsen die zich met dat beleid zal gaan bezighouden. Commissaris Flynn, die zich overigens al officieel excuseerde, is dus min of meer onder curatele gesteld.

De tweede problematische Commissaris Anita Gradin, belast met Justitie, Binnenlandse Zaken en Begrotingscontrole, had zich op alle onderdelen slecht geprepareerd getoond, waarbij met name het gevoelige thema begrotingscontrole/fraudebestrijding onaanvaardbaar in de schaduw was gezet. Voorzitter Santer was zeer duidelijk in zijn reactie. Fraudebestrijding noemde hij een topprioriteit van de nieuwe Europese Commissie en hij zegde toe er persoonlijk op toe te zien, dat hier snel een aantal acties zou worden ondernomen.
De derde Commissaris die in gebreke was gebleven was de Deense Bjerregaard. Zij had niet alleen de vragen tijdens de hoorzitting nauwelijks beantwoord, ze had bovendien het Europees Parlement beledigd.
Vlak voor het slotdebat woensdagmorgen stuurde ze een brief naar het Parlement, waarin zij meldde dat zij met betrekking tot de beledigende woorden verkeerd was geciteerd. Deze brief viel zo slecht dat de voorzitter Santer haar in de plenaire zitting corrigeerde door te stellen dat het Europees Parlement een echt Parlement was met controle en medewetgevende bevoegdheid en dat alle Commissarissen, ook Bjerregaard, positief met het Parlement zouden samenwerken, ook met betrekking tot de medewetgeving. Indien het Parlement het recht zou hebben gehad om individuele Commissarissen weg te sturen zouden Bjerregaard en wellicht ook Flynn het veld hebben moeten ruimen. Binnen de bevoegdheden ging Santer echter toch vrij ver in zijn correcties. Wij zien Wim Kok in een vertrouwensdebat nog niet dergelijke uitspraken doen.

Inhoudelijke punten

Wat de twee inhoudelijke punten betreft ging het om de positie van de beleidsterreinen Mensenrechten en Ontwikkelingssamenwerking.
Wat dat laatste betreft wees Santer in het debat de twee Commissarissen aan die hiervoor verantwoordelijk worden gesteld: Marín (die had gezegd Ontwikkelingssamenwerking niet meer in zijn portefeuille te hebben) en Pinheiro. Pinheiro die had gezegd, dat Ontwikkelingssamenwerking een onderdeel was van Buitenlandse Politiek, werd gecorrigeerd door Santer met de melding dat ontwikkelingssamenwerking een zelfstandig Europees beleidsterrein is, in tegenstelling tot de buitenlandse politiek, die nog steeds intergouvernementeel is.
Over het thema Mensenrechten hadden de vier bevoegde Commissarissen zich nogal gevarieerd uitgelaten, waardoor het Parlement opheldering wilde. Santer meldde dat hij dit beleid zelf zou coördineren in samenwerking met Van den Broek en dat hij een eenvormige aanpak garandeerde. Met deze toezeggingen waren de inhoudelijke twijfelpunten Ontwikkelingssamenwerking en Mensenrechten gecorrigeerd.

Nader debat

Over het laatste punt, de procedurewijzigingen inzake de samenwerking tussen het Parlement en de Commissie stelde Santer dat hij de wensenlijst minder dan een week in zijn bezit had en hierover nog nader overleg wilde en graag later een debat. Wel zegde hij al enkele punten toe: wetten die in het Europees Parlement worden weggestemd zullen in het vervolg altijd worden ingetrokken en hij garandeerde dat Commissarissen altijd in het Parlement zullen verschijnen als dat wordt gevraagd. Twee pijnpunten werden hiermee alvast weggenomen. Bovendien meldde Santer dat hij de andere wensen van het Parlement in beginsel positief wilde bejegenen. Hierover komt dus nog een nader debat.

Nog niet tevreden

Al met al heeft de druk, die het Parlement in de afgelopen weken flink heeft opgevoerd, redelijk goed gewerkt. De CDA-delegatie in het Europees Parlement heeft bewust meegewerkt aan het opvoeren van de druk. Wij wilden concessies en die zijn er in redelijke mate gekomen. We zijn nog niet tevreden, maar de niet opgeloste punten waren niet meer zwaar genoeg om de hele Commissie naar huis te sturen. Het merendeel van de delegatie heeft daarom voor de nieuwe Commissie gestemd.
Wat ons deugd doet is dat de meeste Commissarissen, waaronder alle christen-democratische, alle toetsen goed hebben doorstaan. Europees Parlement en Europese Commissie gaan nu aan het werk. Wij wensen die Commissie veel succes. Maar we zullen de nieuwe Commissie verder kritisch volgen en wachten het debat over de samenwerking af.

CDA-delegatie in het Europees Parlement

Santer met naast en achter zich leden van de nieuwe Europese Commissie spreekt het parlement toe. *(foto ANP)*

Friese campagneleider Hans Somsen

Friezen trouwe CDA-ers

Hans Somsen (58) leidt de CDA-campagne in de provincie Friesland. Met een verkiezingsprogramma onder de titel Libje en Wurkje (Leven en Werken) treedt het CDA de Friese kiezers tegemoet.

Somsen is al heel lang in de politiek actief. Op zijn zestiende werd hij lid van de Arjos.
"De bedoeling is dat we stemmen krijgen op basis van een goed, doortimmerd programma plus de persoonlijke motivatie en het charisma van onze mensen. Er worden werkbezoeken afgelegd daar waar onze achterban en potentiële CDA-ers zitten. Ouderen, jeugd, vrouwen en landbouwers. Een dwarsdoorsnee van de Friese bevolking. We staan in het hart van de samenleving.
Wij gaan ervoor. In de thema's draait het om leven en werken. De nadruk ligt op het realiseren van een goede infrastructuur en de bouw van een internationaal bedrijvenpark. Het CDA komt op voor de bescherming en versterking van culturele waarden en normen. Bovendien staan we voor de gelijkwaardigheid van het Nederlands en het Fries.
We hebben nu 19 zetels en ik geloof er heilig in dat we dat aantal weer zullen halen. Ik zie het CDA helemaal opbloeien. En ik niet alleen, ook de afdelingen. Mochten we onverhoopt een of twee zetels verliezen, dan hoeft niemand zich bij ons een verwijt te maken. Wij zetten ons optimaal in. Tot en met 8 maart zijn er in de hele provincie regionale bijeenkomsten, happenings waar lokale en landelijke CDA-sprekers aanwezig zijn. De afdelingen organiseren zowel 's middags als 's avonds tal van activiteiten. De leden hebben voor de campagne 70.000 gulden opgehaald. Dat is een ongelooflijk bedrag. Friezen zijn door dik en dun trouwe CDA-ers, niet alleen in woorden maar ook in daden. Als we winnen, blijven we nuchter en gaan direct beginnen met het waarmaken van onze beloften."

Provincie Expresse

De CDA-Provincie-Expresse gaat maandag 20 februari a.s. van start. 's Middags zijn er werkbezoeken, 's avonds zijn er verkiezingsmanifestaties.

Maandag 20 februari: Limburg
Verkiezingsmanifestatie in Crest Hotel Born te Born., sprekers o.a.: gedeputeerde Bronckers (lijsttrekker Limburg), Heerma en Helgers. Aanvang: 20.00 uur

Dinsdag 21 februari: Drenthe
Verkiezingsmanifestatie in De Tamboer te Hoogeveen (Hoofdstraat 17) sprekers o.a.: gedeputeerde Pastoor (lijsttrekker Drenthe), Heerma, en Helgers. Aanvang 20.00 uur.

Woensdag 22 februari: Utrecht
Verkiezingsmanifestatie in Restaurant De Engel te Houten (Burg. Wallerweg 2)
sprekers o.a.: Westerlaken-Loos (lijsttrekker Utrecht), Heerma, en Helgers. Aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 23 februari: Gelderland
Verkiezingsmanifestatie in de Radstake te Varsseveld (Twenteroute 8, Heelweg) Sprekers o.a.: gedeputeerde Van Dijkhuizen (lijsttrekker Gelderland) en Heerma. Aanvang: 20.00 uur.

Vrijdag 24 februari: Zuid Holland
Werbezoeken: voor nadere informatie kunt u bellen met CDA-Partijvoorlichting tel. 070-3424831

Maandag 27 februari: Groningen
Verkiezingsmanifestatie met als sprekers o.a.: Bleker (lijsttrekker Groningen), Heerma, Helgers en CDA-delegatieleider in Europees Parlement, Maij-Weggen. Voor nadere informatie over lokatie: kamerkringsteunpunt, tel. 05944-2919

Dinsdag 28 februari: Overijssel
Verkiezingsmanifestatie in Hervormd Centrum te Nijverdal. Sprekers o.a.: Lanning (lijsttrekker Overijssel), Helgers en CDA-fractievoorzitter in Eerste Kamer, Van Leeuwen
Aanvang: 20.00 uur

Donderdag 2 maart: Brabant
Verkiezingsmanifestatie in het Speelhuis te Helmond. Sprekers o.a.: Van Geel (lijsttrekker Brabant), Heerma, Helgers, en lijstaanvoerder Eerste Kamerlijst Steenkamp. Aanvang 19.30 uur.

Vrijdag 3 maart: Noord-Holland
Gezinsbijeenkomst in De Nieuwe Slof te Beverwijk. Sprekers o.a.: Verburg (lijsttrekker Noord-Holland), Heerma en Helgers. Verder o.a. mini-playbackshow met Hennie Huisman. Tijdstip: 18.00-21.00 uur.

Zaterdag 4 maart: Zeeland
Werkbezoeken. Voor nadere informatie kunt u bellen met het kamerkringsteunpunt Zeeland, tel. 01180-12307

Maandag 6 maart: Friesland
Verkiezingsmanifestatie / start openhuis in Hotelschool van Christelijke Hogeschool Noord Nederland te Leeuwarden (Rengerslaan 8) Sprekers: mw. Brandsma-Ydema (lijsttrekker Friesland), Heerma en Helgers. Aanvang 18.30 uur.

Nadere informatie: bij uw kamerkringsteunpunt of de CDA-partijvoorlichting, tel. 070-3424831.

Informatie over de Europabijeenkomsten in het kader van de Provinciale Statenverkiezingen en de slotmanifestaties in diverse provincies treft u aan op pagina 12.

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei „Princess". Eigen parkeerterrein. Tevens weekend-arrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

ZILVER KOOP JE IN SCHOONHOVEN!

Tafelbestek in zilver en verzilverd.

Nieuw en occasion.

De grootste collectie hedendaags en antiek zilver van Nederland. Vervaardiging van Speciale opdrachten. Ook vakkundige goud- en zilverrestauraties en verzilveringen door onze edelsmeden.

RIKKOERT Schoonhovens Silverhuys

Vrijdag koopavond.
HAVEN 1-13, SCHOONHOVEN. 01823-82651/85820.

Stichting Brazilië Zending

verzorgt zwerf-kinderen en kinderen uit de armste gezinnen.

Dankzij financiële adoptie is dit mogelijk.

Wij zoeken meer adoptie-ouders.

Voor inlichtingen:
Wil Zeeman, tel. 02279-1803.

GIRO 999

80 ton plantuien voor Bosnië

Dankzij de distributie van zaaigoed konden gevluchte burgers en boeren verleden jaar 400.000 ton voedsel verbouwen, aanzienlijk meer dan aan voedsel van buitenaf het rampgebied binnengebracht kon worden.

De strijd is nu geluwd, maar hulp blijft nodig. Stichting Vluchteling is gevraagd dit voorjaar 80 ton plantuien te distribueren. Daarmee is een bedrag van *f* 240.000,- gemoeid.

Wij kunnen helpen als u meedoet. Giro 999. Stichting Vluchteling, Den Haag.

Giro 999. Helpt vluchtelingen buiten Nederland

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28, 2517 HZ DEN HAAG

GÉÉF OM LEPRA

GIRO 50500

VOOR 50 GULDEN REDT U EEN LEPRA-PATIËNT

*Lepra*Stichting
UW STEUN WAARD

TEXEL

T.h. luxe 4-6-8-pers. **BUNGALOW** met c.v. en ktv., gel. aan de Noordzeekust bij natuurgeb. „De Muy" en „De Slufter". Ook weekend-verhuur.
G. v.d. Star, Bung. Slufteroord, Zanddijk 334, De Slufter-Texel. **Tel. 02220-11277.**

Hotel „Dreyeroord"

Oosterbeek (Arnhem) Zuid-Veluwe
Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit" en meneer zich „thuis" voelt.

Een hotel met een goede sfeer en in een fijne omgeving waar u de vakantiedagen in alle rust kunt doorbrengen.

VINK MEUBELEN - PUTTEN

Afdeling **SENIOREN** **MODERN** **STOFFEREN**

Vink Meubelen is van alle markten thuis.
Naast een senioren-, tapijt- en stoffeerafdeling is er nu ook een afdeling **modern**.
Met eigentijdse meubels die passen in een modern interieur.

Twee- en driezitsbankjes al vanaf f 895,-

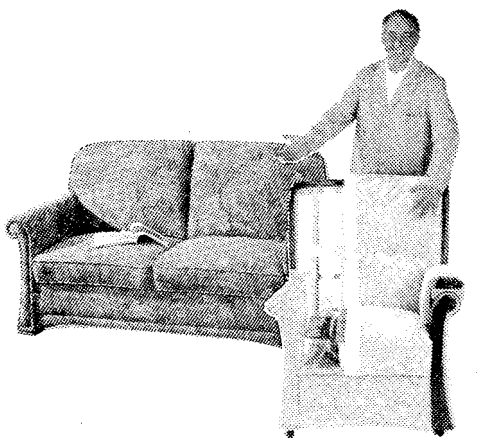

Vink Meubelen staat garant voor een complete woning-inrichting.
De **stoffeerafdeling** maakt hier deel van uit.
Voor uw vloerbedekking, vitrage en overgordijnen.
Maar ook voor het opnieuw bekleden van uw meubels bent u bij Vink Meubelen in Putten op het juiste adres voor een deskundig advies en gedegen vakmanschap!

Vink Meubelen nodigt u uit voor een bezoek!

Vink Meubelen geniet een grote landelijke bekendheid. Waarom? Omdat Vink Meubelen als **grootste senioren-speciaalzaak** bijzonder veel te bieden heeft.
Alles is afgestemd op de wensen van de klant.
En....het meeste is uit voorraad leverbaar!
Vink Meubelen ruilt uw oude meubels in en levert uw nieuwe meubels franco door geheel Nederland.

HALVINKHUIZERWEG 109, 3882 LA PUTTEN, TEL: 03418-54812, FAX: 03418-60008

Openingstijden: ma. t/m vr. van 10.00-17.00 uur, za. van 10.00-16.00 uur, vr. koopavond

Gerrit Braks: Van Aartsen vergroot onzekerheid en daarmee onrust bij boeren

Sinds zijn terugtreden als minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft hij over deze beleidsterreinen in het openbaar vrijwel gezwegen. Inmiddels is hij als KRO-voorzitter alweer ruim vier jaar dagelijks bezig zijn omroep en het publieke bestel aan te passen, om het hoofd te bieden aan het commerciële omroepgeweld dat in Nederland de kop heeft opgestoken. Maar nu jeuken z'n handen om iets over het landbouwbeleid te kunnen zeggen. Voor Gerrit Braks, CDA-Eerste Kamerlid en oud-minister van Landbouw (1980/'81 en 1982/'90), gaan de voornemens van de huidige minister Jozias van Aartsen (VVD) te ver. "De Bijstand is een instrument voor ultieme noodsituaties, maar mag geen instrument worden voor het beleid jegens de boeren."

Ik ben fel tegen het idee van absolute vrijhandel voor de landbouw. (foto Mieke Schlaman)

Als de Brabander ir. Gerrit Braks (61) over de landbouw spreekt gaat hij op het puntje van z'n stoel zitten. Opgegroeid als boerenzoon, tien jaar lang werkzaam op de ouderlijke boerderij en vele jaren bestuurlijk en politiek actief op dit terrein. De ontwikkelingen in deze sector gaan hem aan het hart. "Het is een grote fout als mensen nu menen dat er geen specifiek landbouwbeleid meer nodig zou zijn. Om de voedselzekerheid blijvend te garanderen moet de landbouw toekomst hebben. Ook onze economie is gebaat bij een gezonde sector. Dat alles vraagt van een minister van Landbouw de concurrentiepositie en de duurzaamheid van de Nederlandse landbouw te stimuleren. En dat doe je niet door fors te bezuinigen op beproefde ontwikkelingsinstrumenten als voorlichting, onderwijs, onderzoek en landinrichting. En zeker niet door een keuze te maken voor pure marktwerking waardoor de landbouw overgeleverd wordt aan de zeer negatieve gevolgen van vrijhandel".

Produktiebeperking nodig

Als minister van Landbouw moest u in het begin van de jaren tachtig als eerste beheersmaatregelen voor de land- en tuinbouw treffen. Waardoor is het beeld van de landbouw dan nu pas in korte tijd zo dramatisch verslechterd?

"Eerlijk gezegd ben ik als minister weleens jaloers geweest op mijn na-oorlogse voorgangers. Zij konden landbouwbeleid voeren in een groeiende markt. De Nederlandse landbouw kwam uit een situatie dat voedsel schaars was. Met de stijgende welvaart en een groeiende bevolking, gevoegd bij de voordelen van de Europese eenwording, behoefde geen rekening gehouden te worden met beheersing van de produktie. Dat veranderde snel toen de technologie de produktie tot ongekende hoogte bracht. In korte tijd hadden we overschotten: de bekende bergen en plassen van agrarische produkten. De overschotten werkten zeer verstorend op de wereldmarkt, wat vervolgens weer handelspolitieke conflicten opriep, met name met de Verenigde Staten. De ontwikkelingslanden werden het kind van de rekening. Maar ook in ons land brak het besef door dat van produktie-stimulering moest worden overgegaan naar produktiebeperking. De politieke besluitvorming was te lang gericht geweest op te hoge prijzen in relatie tot de werkelijke kosten.

Ik was ervan overtuigd dat een aangepast landbouwbeleid gevoerd moest worden, wel meer markt-georiënteerd, waardoor de prijzen meer afgestemd werden op de werkelijke internationale kostprijs, maar ook met produktiequota als de superheffing, die mijns inziens nog een lang leven beschoren zullen zijn.

In het derde kabinet-Lubbers heb ik in 1990 nog de Landbouwstructuurnota en het Natuurbeleidsplan gepresenteerd. Daarin werd uitgegaan van meerjarenplannen met een forse financiële intensivering om dat beleid uit te voeren. Binnen een paar jaar (laatstelijk in het regeerakkoord van het kabinet-Kok) is het budget echter met zo'n half miljard verlaagd. Een forse aanslag op de relatief kleine Landbouwbegroting. Daarnaast moest Nederland de GATT en de MacSharryvoorstellen accepteren, waardoor produktie elders in stand wordt gehouden die eigenlijk niet meer efficiënt is. De rest is bekend: de landbouwprijzen zijn fors onder druk komen te staan en de Europese uitgaven zijn opnieuw vrijwel onbeheersbaar geworden."

Tegen absolute vrijhandel

Hoe beoordeelt u de voornemens van de huidige minister van Landbouw?

"Jozias van Aartsen trekt de eerder gekozen optie van meer marktwerking door, maar dan ultiemer. Ik ben fel tegen het idee van absolute vrijhandel voor de landbouw. Vrijhandel komt alleen de handelaren ten goede, èn de producenten in de voedingsen genotmiddelenindustrie. Zij krijgen goedkopere produkten. Maar wat heb je daaraan als het resultaat is dat de landbouw zich kapot concurreert en er straks geen persoonsgebonden gezinsbedrijven meer over zijn? Die hebben altijd mijn voorkeur gehad. Wel moet de toegang tot de internationale markten over en weer vergroot worden.

De huidige minister kiest blijkbaar voor de andere kant. Daarnaast wil hij stringent gaan bezuinigen op die onderdelen die de concurrentiepositie van de landbouw waarborgen. Het is noodzakelijk om de bestaande kennisinfrastructuur in stand te houden. Ik ben mij wild geschrokken van het bericht dat de kans bestaat dat de Landbouwuniversiteit van Wageningen straks niet langer meer als een internationaal vermaard kenniscentrum zal worden gezien.

Tenslotte ben ik het principieel oneens met de gedachte dat de aankoop van natuurterreinen wordt stopgezet. Ik denk dat dit instrument, naast beheersovereenkomsten, nodig blijft om de ecologische structuur in Nederland duurzaam vitaal te maken en te houden."

Wat zou uw oplossing zijn?

"De oplossing is heel simpel: een prijsbeleid voeren dat de reële kostprijs vertegenwoordigt, aangevuld met structuurbeleid voor specifieke regio's en sectoren. Voor een leefbaar platteland is een gezonde agrarische sector immers onontbeerlijk. De omschakeling naar verder marktgericht produceren, rekening houdend met de natuur en milieurandvoorwaarden, kan best. Maar wel met consistent beleid en een belangrijke verantwoordelijkheid bij de agrarische ondernemer zelf."

Onzekerheid en onrust

Van Aartsen wil ook de subsidies - in EU-verband - afschaffen.

"In het verleden hadden we in beginsel alleen een markt- en prijsbeleid, met gemeenschappelijke prijzen waaruit de boer zijn inkomen moest halen. Directe subsidies kreeg de boer nauwelijks. Na de afspraken in het kader van MacSharry en GATT zijn inkomenstoeslagen ingevoerd als compensatie voor het wegvallen van prijsondersteuning, in de vorm van interventie en een deel van de exportsubsidies. Als je dat nu wegneemt, al dan niet eenzijdig, haal je de zekerheid bij de boeren weg. Het gevolg is dat zij niet meer zullen investeren.

Maar psychologisch funester is dat voortdurend kanttekeningen worden geplaatst bij eenmaal overeengekomen beleid. Boeren weten niet waar ze aan toe zijn. Juist een sector als de landbouw met hoge kapitaal-intensieve investeringen is gebaat bij een betrouwbare overheid. Een overheid waar mensen op aan kunnen. Boeren hebben momenteel te weinig zicht op wat hun te wachten staat. En dat veroorzaakt onzekerheid en onrust."

Hoe gaat Van Aartsen straks de geschiedenisboekjes in?

Lachend: "Als de zoveelste Landbouwminister"

Van Aartsen in isolement

Gerrit Braks gelooft absoluut in de goede bedoelingen van Van Aartsen. "Ik heb geen twijfel aan zijn oprechtheid. Wel laat hij telkens blijken iemand van buiten te zijn en suggereert hij daarmee steeds fris tegen de zaak aan te kunnen kijken. Uit de landbouwgeschiedenis weet ik dat het niet wijs is om je steeds neer te zetten als iemand zonder agrarisch verleden. Zeker niet in Europees verband; daar raak je geïsoleerd met nogal uitgesproken opvattingen die internationaal geen schijn van kans maken."

Braks adviseert Van Aartsen aan de praat te blijven met de boeren, hun organisaties en met de Europese collega's met wie je samen de ruimte voor het beleid moet bepalen. "Zelf weet ik hoe belangrijk dat is. Daarom ben ik ook zo blij dat er in dit kabinet toch weer een minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is. Al had het signaal dat de voorzitter van het Landbouwschap, de VVD-er Varekamp niet voor deze post opteerde, wegens het ontbreken van voldoende geld, voor het kabinet voldoende duidelijk moeten zijn."

Achter de schermen is Gerrit Braks de laatste maanden druk bezig met het motiveren van de boeren in Brabant. "Met de Brabanders Theo Meijer, Wim van Lith en anderen zijn we in Brabant bezig met de bespreking van een stuk over de perspectieven voor de Brabantse land- en tuinbouw. We hebben gespreksgroepen met boeren gevormd."

Gerrit Braks gaat voor het CDA tijdens de campagne voor de verkiezingen van provinciale staten op een aantal avondbijeenkomsten de boer op. Met de zesde plaats op de voorlopige kandidatenlijst van het CDA mag hij er zeker van zijn straks zijn lidmaatschap van de Eerste Kamer voort te zetten. Zijn liefde voor de agrarische sector heeft hij niet verloren, zoals uit dit interview moge blijken.

"Uit de landbouwgeschiedenis weet ik dat het niet wijs is om je steeds neer te zetten als iemand zonder agrarisch verleden. Zeker niet in Europees verband; daar raak je geïsoleerd met nogal uitgesproken opvattingen die internationaal geen schijn van kans maken."

EERSTE KAMERLIJST

De CDA-kandidaten

Op 29 mei a.s. kiezen de Provinciale Staten de Eerste tellende Senaat. Op 21 januari jl. stelde het partijbestu lijst was bij het ter perse gaan van de krant nog niet eerste zeventwintig kandidaten op de advieslijst. De

ing. J. (Joeke) Baarda (58)

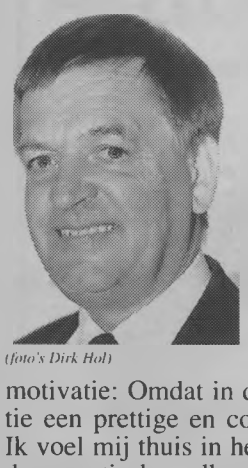
(foto's Dirk Hol)

Meliere 95, 8604 BL Sneek, telnr. 05150 - 14851
functies: Eerste Kamerlid, hoofd van de hoofdafdeling stadsontwikkeling van de gemeente Sneek
specialismen: verkeer en waterstaat; volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer
motivatie: Omdat in de Eerste Kamerfractie een prettige en collegiale sfeer heerst. Ik voel mij thuis in het CDA als christen-democratische volkspartij.

drs. H. (Huib) Eversdijk (61)

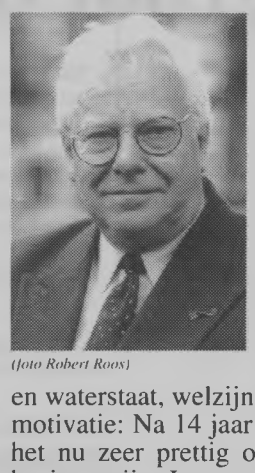
(foto Robert Roos)

Middenhof 4, 4411 RZ Rilland-Bath, telnr. 01135 - 1928
functies: Eerste Kamerlid, aantal commissariaten en adviseurschappen in het bedrijfsleven, Dijkgraaf a.i. nieuw te vormen waterschap Zeeuwse eilanden.
specialismen: Europese zaken, verkeer en waterstaat, welzijn en defensie
motivatie: Na 14 jaar Tweede Kamerlid is het nu zeer prettig om part-time politiek bezig te zijn. Je staat midden in het maatschappelijk leven en doet toch politiek mee.

dr. P.B. (Peter) Boorsma (51)

Kievitstraat 22, 7491 CN Delden, telnr. 05407 - 63353
functies: Eerste Kamerlid, hoogleraar Openbare Financiën Universiteit Twente
specialismen: overheidsfinanciën, privatisering, politie, inrichting openbaar bestuur
motivatie: ik voel me geroepen mee te werken aan de inrichting en vormgeving van onze samenleving en toekomst, met een goed milieu, veiligheid, werkgelegenheid. De Bijbelse inspiratie, de aansprekende beginselen en de rijke traditie van het CDA zijn daarbij voor mij belangrijk.

mr. J.J.A.M. (Jos) van Gennip (56)

Jozef Israëlslaan 38, 2596 AR Den Haag, telnr. 070 - 3247379
functie: Eerste Kamerlid en directeur Wetenschappelijk Instituut voor het CDA
specialismen: problematiek land- en tuinbouw, buitenlandse zaken, ontwikkelingssamenwerking
motivatie: De christen-democratie staat midden in de samenleving met tegelijkertijd beginselvaste en terzake doende visies en oplossingen. Het werk in de Eerste Kamer is daarbij bijzonder nuttig en bevruchtend, juist voor middenlange en lange termijnvraagstukken.

prof.mr. E.M.H. (Ernst) Hirsch Ballin (45)

Bruggenrijt 12, 5032 BH Tilburg, telnr. 013 - 639441
functies: lid Tweede Kamer, hoogleraar internationaal recht KUB Tilburg
specialismen: onderwijs, internationale betrekkingen, staatsrecht, fiscaal juridische zaken
motivatie: als parlementariër, die lid is van de senaat, kan men zijn plaats ook elders in de samenleving innemen en daardoor een goede herkenbare bijdrage leveren aan het uitdragen van het CDA-gedachtengoed. Dat is voor een christen-democraat zeker niet verkeerd.

G. (Gert) Koffeman (47)

(foto Elzebet Veenendaal)

Lijnbaan 24, 3421 JH Oudewater, telnr. 03486 - 2018
functie: directeur Stichting Opleiding Specifieke Beroepen Bouw
specialisme: geïntegreerde veiligheid (politie, criminaliteitsbestrijding, justitie, defensie
motivatie: Politiek is van en voor mensen en daar een spreekbuis van mogen zijn schept verplichtingen. Die lijn wil ik graag doortrekken naar de senaat. Een nieuwe uitdaging, met eigen specifieke verantwoordelijkheden. Het mag er misschien wat minder opgewonden toegaan dan in de Tweede Kamer, maar de boodschap is dezelfde.

ir. G.J.M. (Gerrit) Braks (54)

Ruwenbergstraat 4, 5271 AG St. Michielsgestel, telnr. 04105 - 14759
functies: Eerste Kamerlid, voorzitter KRO en enkele commissariaten
specialismen: landbouw, omroep
motivatie: Ik bewaar als oud-minister goede herinneringen aan de confrontatie met de Eerste Kamer wegens betrokkenheid van vele leden met de dagelijkse praktijk. En omdat de Eerste Kamer voortdurend haar bestaansrecht bewijst.

mr. J.R. (Jaap) Glasz (60)

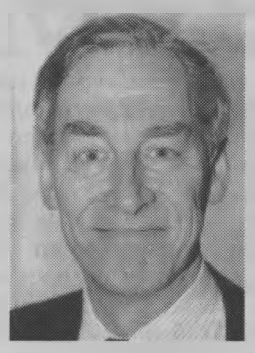

Schapendrift 96, 1261 HS Blaricum, telnr. 02153 - 86632
functies: Eerste Kamerlid, advocaat en rechter-plaatsvervanger te Amsterdam
specialismen: justitie, ondernemingsrecht, bestuur en toezicht, cultuur
motivatie: uitdragen van onze beginselen en daartoe bijdragen aan doelmatige en zorgvuldige wetgeving onder terugkoppeling naar de achterban en het veld, dat de wetten moet uitvoeren.

H. (Henk) Hofstede (57)

Francisushof 193, 4133 BE Vianen, telnr. 03473 - 72497
functies: voorzitter Regionaal Bestuur Arbeidsvoorziening ZO-Brabant, commissariaten en vrijwilligersfuncties
specialismen: sociaal-economisch beleid, ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse werknemers
motivatie: In de afgelopen 30 jaar heb ik brede ervaring opgedaan. In vrijwel alle sociaal-economische geledingen in ons land heb ik een rol kunnen spelen. Wellicht kan ik daarmee het CDA in het bijzonder van nut zijn in de komende jaren.

mw. G.R. (Lia) Kroskinski-de Keulenaar (56)

Rijksstraatweg 556, 2026 RB Haarlem, telnr. 023 - 374375
functie: fractievoorzitter CDA gemeenteraad Haarlem, voorzitter Sociale Werkvoorziening regio Kennemerland, DB lid Federatie Sociale Werkvoorziening Noord-Holland
specialismen: midden- en kleinbedrijf, sociale zaken en werkgelegenheid
motivatie: een bijdrage leveren aan de beïnvloeding van de actuele landelijke politiek en aan de vertaalslag van wat in de samenleving leeft. Vooral de consequenties van het een en ander bij de uitvoering, moet meer aandacht krijgen.

drs. C.P. (Cees) van Dijk (63)

Ghisebrecht Bokellaan 23, 3054 CH Rotterdam, telnr. 010 - 4182115
functies: Eerste Kamerlid, lid CDA-Commissie Buitenland, bestuur Eduardo Freistichting en 12 andere nevenfuncties.
specialismen: binnenlandse zaken, financiën
motivatie: Als 'kamer van bezinning' voert de Eerste Kamer een laatste controle uit in het wetgevingsproces. Doordat zij op enige afstand staat van het dagelijkse politieke bedrijf doet zij dat met een grote mate van onafhankelijkheid. De Eerste Kamer heeft de laatste jaren aan betekenis gewonnen omdat enige herbezinning in het laatste stadium van het wetgevingsproces geen overbodige luxe is. Tot dit college te behoren is een inspirerende en stimulerende bezigheid.

mw. drs. A.C. (Toos) Grol-Overling (64)

Lansinkweg 48, 7553 AL Hengelo, telnr. 074 - 421828
functies: Eerste Kamerlid en voorzitter Hengelose Seniorenraad, commissaris van Schouwburg en Muziekcentrum Enschede, lid van de landelijke geschillencommissie Confessioneel MBO
specialismen: onderwijs en Nederlandse Antillen
motivatie: werk, nevenfuncties en veel contacten met mensen zijn een steun bij het Kamerwerk. Vanuit de CDA-beginselen over elke wet te mogen stemmen beschouw ik als een hoge verantwoordelijkheid en als uitdaging tot brede oriëntatie.

mw. T. (Trees) Huberts-Fokkelman (61)

Groenstraat 2, 5062 NC Oisterwijk, telnr. 04242-85118
functies: Eerste Kamerlid, voorzitter Bestuur van het Bosch Medicenter, lid van het bestuur van de Raad van Toezicht van enkele gezondheidsinstellingen, lid van het bestuur van de Raad van Rechtsbijstand hofressort Den Bosch, lid Raad van Toezicht Stichting Landelijk Katholieke Bouwcorporatie voor Bejaarden
specialismen: volkshuisvesting, binnenlandse zaken
motivatie: lidmaatschap van Eerste Kamer biedt mij mogelijkheid mijn kennis en ervaring binnen fractie en Kamer voor het CDA en in het landsbelang in te zetten.

mw. J. (Hannie) van Leeuwen (69)

Kennemerland 14, 2716 BS Zoetermeer, telnr. 079 - 211803
functies: voorzitter van Regionaal Bestuur Arbeidsvoorziening (RBA) regio Den Haag/Delft, IZA Nederland, KPZ, Permanent Overlegorgaan Publiekrechtelijke Ziektekostenregelingen, lid Voorlopige Raad van Ouderenbeleid, diverse vrijwilligersfuncties
specialismen: sociale zekerheid en volksgezondheid, ouderenbeleid
motivatie: Fundamentele waarden als gerechtigheid en solidariteit moeten steeds weer worden bevochten. Het CDA blijft daarvoor staan: in wetgeving, maar ook door in een open dialoog met de kiezer hiervoor een blijvend draagvlak te creëren.

oor de Eerste Kamer

merleden. Het CDA heeft nu 27 leden in de 75 leden le advieslijst voor de Eerste Kamer vast. De definitieve end. Op deze pagina's treft u informatie aan over de didaten worden in alfabetische volgorde voorgesteld.

drs. D. (Dowlatram) Ramlal (44)

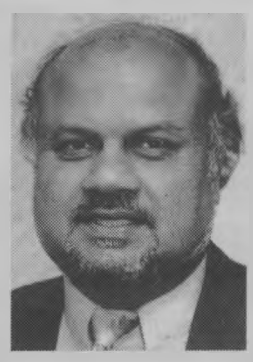

Ursulaland 87, 2591 GV Den Haag, telnr. 070 - 3476163
functie: directeur welzijnsinstelling
specialismen: volkshuisvesting/ruimtelijke ordening, buitenlandse zaken/ ontwikkelingssamenwerking, minderhedenbeleid
motivatie: De Eerste Kamer is voor mij de plaats om vanuit mijn politieke betrokkenheid samen met anderen veranderingen te bewerkstelligen.

mr. W.F.C. (Willem) Stevens (57)

Herman Gorterstraat 10, 1077 WG Amsterdam, telnr. 020 - 6732350
functies: Eerste Kamerlid, senior partner Caron & Stevens/Baker & McKenzie advocaten, belastingadviseurs en notarissen in Amsterdam, commissariaten
specialisme: fiscale wetgeving
motivatie: In de praktijk blijkt dat door de Eerste Kamer in de laatste schakel van het wetgevingsproces belangrijke verbeteringen kunnen worden bereikt. Dit is winst voor de burger, die met deze wetten moet leven. Ik draag daar graag een steentje aan bij.

dr. L.M. (Luck) van Leeuwen (62)

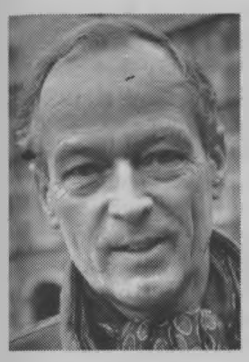

Oostmaaslaan 616, 3063 DJ Rotterdam, telnr. 010 - 4520581
functies: voorzitter CDA-Eerste Kamerfractie, diverse commissariaten en bestuursfuncties in het algemeen belang, bijzonder hoogleraar KUB Tilburg
motivatie: ik geloof in het CDA. De C levert door het Evangelie de inspiratie; de D betekent binnen de partij luisteren en naar buiten proberen een echte volksvertegenwoordiger te zijn en met de A mogen we aanspreken al die mensen die in hun leven hun gedrag afstemmen op de normen en waarden, die zij bij het CDA herkennen.

mw. G.W. (Willemien) van Montfrans-Hartman (54)

Havenrak 27, 1151 AG Broek in Waterland, telnr. 02903 - 3580
functie: partner in Executive Management bij BCG
specialismen: binnenlands bestuur, politie/justitie, natuur en milieu
motivatie: Het gaat om het bestuur van ons land, om werken aan een samenleving van mensen voor mensen. Daar wil ik vanuit de christen-democratie voor staan. Natuurlijk breng ik mijn ervaring uit het binnenlands bestuur mee maar ik wil me ook blijven inzetten voor de bescherming van onze natuur en ons milieu. Dat groen is ook ons groen!

Mr. E.J. (Evert) Rongen (57)

Van der Landelaan 19, 6075 GA Herkenbosch, telnr. 04752 - 2478
functies: Eerste Kamerlid, voorzitter directie DSM Limburg, vice-voorzitter NCW en andere bestuursfuncties
specialismen: economie en onderwijs
motivatie: In de combinatie van de maatschappelijke functies en het lidmaatschap van de Eerste Kamer kan ik naar mijn overtuiging de idealen en doelen van het CDA het beste dienen.

Th.J.H. (Theo) Stroeken (56)

Tiberiuslaan 10, 5926 TH Venlo, telnr. 077 - 828303
functies: adviesbureau bedrijfsleven, projectmanager Technische Opleidingscentra Limburg
specialismen: verkeer en waterstaat, economie, onderwijs, ouderenbeleid
motivatie: Vanuit brede basisactiviteiten - gemeente/provincie, CDA, maatschappij - vormt de Eerste Kamer-kandidatuur een logische stap naar de landelijke politiek. Extra aandacht is wenselijk voor de basis van de partij. Mensen moeten zich thuis blijven voelen bij het CDA, de partij van de samenleving.

M.(Minny) Luimstra-Albeda (59)

Rede 56, 3891 AS Zeewolde, telnr. 03242 - 4601
functies: Eerste Kamerlid, voorzitter Bijbels Museum, voorzitter Woningbouwcorporatie Zeewolde en diverse bestuurslidmaatschappen (o.a. Revalidatiecentrum Amsterdam)
specialismen: cultuur, Europese samenwerking, landbouw en volkshuisvesting
motivatie: Bij het CDA voel ik mij thuis. Het is gewoon 'mijn' partij! Een partij tussen de mensen. De Eerste Kamer is boeiend, noodzakelijk en leuk.

mr. G.J. (Gert Jan) van Muijen (47)

Westeinde 55, 7991 RT Dwingeloo, telnr. 05219 - 8364
functies: Eerste Kamerlid en Raadsheer bij het Gerechtshof te Den Bosch
specialisme: fiscaal juridisch beleid
motivatie: belastingheffing staat aan de basis van onze democratie: "No taxation without representation" en de wens om op dit zeer specifieke terrein een voor het CDA nuttige inbreng te kunnen leveren was de reden om ja te zeggen. Het streven van het CDA naar een rechtvaardig systeem van belastingheffing, vergt nog een substantiële inspanning, waarbij praktijkgerichte ervaring broodnodig is.

R. (Renze) Seegers (63)

Hessenweg 39, 8051 LB Hattem, telnr. 05206 - 42170
functie: fractievoorzitter in de staten
specialismen: binnenlandse zaken (bestuurlijke vernieuwing), natuurbeheer, verkeer en waterstaat, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, milieubeheer, financiën.
motivatie: De Eerste Kamer kenmerkt zich door strijdbaarheid bij beslissingen waarbij politieke beginselen in het geding zijn, revisie als de Tweede Kamer te haastig of te ondoordacht aan het werk is gegaan en democratie door de toetsing van genomen besluiten aan de rechtsovertuiging van het volk.

drs. F.J.M. (Jos) Werner (52)

Van Heemstralaan 100, 6814 KN Arnhem,telnr. 085 - 512064
functie: Eerste Kamerlid, verder o.a. voorzitter Raad van Bestuur van het Academisch ziekenhuis Nijmegen St. Radboud
specialisme: brede terrein van de zorgsector
motivatie: Ik ben al vele jaren binnen het CDA actief in commissies en lever aldus een bijdrage aan de inhoudelijke stellingname en visie van het CDA op mens en samenleving. Ik vind het een fantastische uitdaging om in de Eerste Kamer nu ook mee te helpen onze opvattingen voor het voetlicht te brengen, zeker nu.

mw. mr. I.P. (Irene) Michiels van Kessenich-Hoogendam (55)

Johan van Oldenbarneveldtlaan 78, 2582 NX Den Haag, telnr. 070 - 3506203
functies: Eerste Kamerlid, lid Gerechtshof in Den Haag
specialismen: welzijn en volksgezondheid, ontwikkelingssamenwerking en juridische onderwerpen.
motivatie: Ik wil bij het CDA horen, omdat het CDA de partij is van de medemenselijkheid. In het CDA gaat het om onderlinge verbondenheid en verantwoordelijkheid. Daarbij wijst de Bijbelse inspiratie ons de manier, waarop wij daaraan gestalte kunnen geven.

prof.mr.dr. A. (Andries) Postma (52)

Geerten Gossaertlaan 30, 9721 XJ Groningen, telnr. 050 - 254417
functies: Eerste Kamerlid, hoogleraar Onderwijsrecht VU Amsterdam, universitair Hoofddocent Staatsrecht RU Groningen, lid College van Bestuur van het Instituut voor Onderzoek van het Onderwijs, lid Raad van Advies Algemeen Nederlands Verbond
specialismen: binnenlandse zaken, onderwijs, buitenlandse politiek, regionaal beleid, taalbeleid
motivatie: op de beleidsterreinen Binnenlandse Zaken en Onderwijs zal ik trachten de CDA-noties kleinschaligheid en regionale verbondenheid te realiseren.

dr. P.A.J.M. (Piet) Steenkamp (69)

Icaruslaan 4, 5631 LD Eindhoven, telnr. 040 - 473428
functies: Eerste Kamerlid, diverse commissariaten, vice voorzitter Catharina Ziekenhuis Eindhoven, erevoorzitter CDA
specialismen: sociaal-economische vraagstukken, buitenlandse zaken
motivatie: bijdrage aan het algemeen belang is plicht. Eerste Kamer heeft een onmisbare functie. Ik geloof in het CDA en voel me er ook emotioneel mee verbonden

Conferentie Ouderenbeleid

Het integraal ouderenbeleid en de rol van de provincie daarbij staan centraal op de conferentie die zal plaatsvinden op donderdag 23 februari aanstaande in het gebouw De Kentering aan de Dorpsstraat 54 te Rosmalen. De conferentie begint om 10.30 uur en eindigt rond 15.00 uur. Integraal ouderenbeleid is een uiterst actueel thema met de komende Provinciale Statenverkiezingen en de collegevorming van Gedeputeerde Staten in het verschiet.
Het overkoepelende thema zal worden toegespitst op de relatie wonen-zorg, identiteit, participatie in de praktijk en veiligheid, zekerheid en preventie.
Aan deze dag zullen meewerken: de voorzitters van ANBO, PCOB en Unie KBO, Hoek van Dijke, Baar en mw. van Son; de gedeputeerden Van Nistelrooy, mw. Nagel-Cornelissen en mw. Brandenburg; partijvoorzitter Helgers, fractievoorzitter Heerma, mw. mr. P.C.Lodders-Elfferich en dr. R.J.H. Kruisinga respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de CDA-commissie ouderenbeleid en anderen.
Deze dag is vooral bedoeld voor diegenen die op de een of andere manier actief betrokken zijn bij ouderenbeleid. Het gesprek tussen ouderen en CDA-vertegenwoordigers staat centraal.
's Ochtends zal er naast enkele korte toespraken in vier workshops over deelthema's worden gediscussieerd. Na de lunch volgt er discussie over de workshop-resultaten.
Er geldt geen toegangsprijs, maar er wordt een bijdrage van *f* 10,- voor lunch en consumpties gevraagd.
Informatie en aanmelding bij: drs. C. Bremmer, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Vermeld op enveloppe ouderenconferentie. Meer informatie eventueel bij mevr. B. Mounier 070-3424828.

Regionale conferenties over landbouw

Regionale conferenties naar aanleiding van het rapport 'Schakels tussen Landbouw, Milieu en Natuur' van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA worden georganiseerd in:

KK Den Helder
23 februari 1995
Motel Katwoude, bij Volendam, 20.00 uur.
Contactadres: dhr. B. Hakvoort, telefoon 02278-1296.

KK Overijssel
25 februari 1995
Theaterhotel Almelo, Schouwburgplein 1, Almelo, 10.00 - 12.00 uur.
Contactadres: mw. H. Floors-Voortman, CDA-bureau Overijssel, telefoon 05729-3888.

Landelijke conferentie over Landbouw

De landelijke conferentie over 'Schakels tussen landbouw, milieu en natuur' vindt op zaterdag 4 maart a.s. plaats in het Green Park Hotel aan de Weigelia 20-22 te Leidschendam, telefoon 070-3209280.
Vanaf 9.30 uur is de ontvangst, het programma loopt tot 15.30 uur.
Aan de dag werken onder andere mee: J.J.A.M. van Gennip, mevrouw Eisses-Timmerman, F.P. Luttmer, G.N. Kok, mevrouw P.H.M. Jacobs-Aarts, A.H. Esselink, J. Heijkoop en J. Sonneveld. CDA-fractievoorzitter Heerma houdt de slottoespraak over de christen-democratische visie op de land- en tuinbouw in de komende jaren.
Nadere informatie over de conferenties (ook die waarvan nog niet alles bekend is) bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, mw. C. Prins, telefoon 070-3424871.

Provinciale Statenverkiezingen

Gaat u allen stemmen! Op woensdag 8 maart aanstaande zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Tussen 8.00 uur 's morgens en 19.00 uur 's avonds kunt u uw stem uitbrengen.

Uitslagenavond

Op woensdag 8 maart a.s. vindt in het Provinciehuis aan de Markt 11 te Arnhem de CDA-uitslagenavond van de Provinciale Statenverkiezingen plaats. Vanaf 19.00 uur is men van harte welkom.

Nieuwe leden

Er hebben zich in de periode 31 januari - 10 februari 1995, rondom het CDA-Congres in Utrecht, 72 nieuwe leden aangemeld bij het CDA. Velen maakten gebruik van de nieuwe ledenwerfkaart.

Spontane collecte voor de watersnood

Tijdens het CDA-Congres op 4 februari jongstleden in Utrecht is er spontaan een inzameling voor slachtoffers van de watersnood gehouden. De opbrengst bedraagt *f* 6457,40 en is overgemaakt aan het Rampenfonds.

Nieuw personeel

Per 1 februari jongstleden is bij de CDA-Bestuurdersvereniging in dienst getreden de heer P.W. Tetteroo als bureauredacteur voor Bestuursforum. Binnenkort verwacht hij af te studeren in de juridische bestuurswetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Verschijning CDA Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 8 april aanstaande

PM30+, vereniging van oud CDJA-ers

Een aantal oud-leden van het CDJA stak in 1992 de koppen bij elkaar. Nadat zij hun activiteiten binnen het CDJA beëindigd hadden, bleken de prettige contacten uit het CDJA-bestaan sneller verloren te gaan dan de bedoeling was. En zo werd PM30+ geboren. PM30+ stelt zich ten doel de contacten tussen oud-leden van het CDJA levend te houden. De activiteiten van PM30+ komen van de leden zelf. PM30+ helpt met het bijhouden van adressenbestanden. Ongeveer twee maal per jaar verschijnt het ledenorgaan 'De Brief'.
De eerstvolgende activiteit van PM30+ vindt plaats op 25 maart 1995 in Amsterdam. Deze dag heeft als thema: Perspectieven voor de onderkant van de samenleving. Het is de bedoeling bezoeken te brengen aan een aantal groepen of projecten in de Amsterdamse achterstandswijken die werken aan het inhalen van achterstanden en die soms wonderwel aansluiten bij het christen-democratische verantwoordelijkheidsideaal. Na de (werk)bezoeken zal in een ronde-tafeldebat worden doorgesproken over de ervaringen. Ter afsluiting is er een diner in de Amsterdamse binnenstad.
Een folder over PM30+ kan worden aangevraagd op het CDJA-secretariaat. Ook opgave voor het lidmaatschap is mogelijk, telefoon: 070-3424850.
Inlichtingen over en opgave voor de PM30+-activiteit op 25 maart in Amsterdam bij Harro Hoogerwerf, Fregelaan 40, 1062 KK Amsterdam, telefoon 020-6691202.

CDAtel

CDAtel is de videotexdienst van het CDA met actuele standpunten en nieuws uit de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, het CDA-huis en de Kamerkringen.
Verder treft u hierin aan activiteiten als manifestaties, conferenties en spreekbeurten en (achtergrond-) informatie van en over het CDA.
CDAtel is 24 uur per dag en 7 dagen per week te bereiken via Videotex Nederland, telefoon: 06-7400 (42,5 cent per minuut). Inlichtingen CDA-redactie, telefoon 070-3424840.

Aangepaste lectuur en informatie

Als het lezen moeilijker wordt, maar u wel op de hoogte wilt blijven van CD/Actueel, dan is het mogelijk om u te abonneren op de gesproken versie van CD/Actueel. Iedere twee weken verschijnt een 90 minuten durende versie voor slechts *f* 25,- per jaar. De CBB, de christelijke bibliotheek voor aangepaste lectuur en informatie te Ermelo, maakt dat mogelijk. Voor informatie kunt u bellen met de afdeling klantenservice CBB, 03417-51014.

Wat is er verschenen?

Ledenwerfkaart
De nieuwe ledenwerfkaart 'Met het oog op de toekomst. CDA' is beschikbaar. Nieuwe leden kunnen zich hiermee aanmelden en aangeven waarom ze lid worden van het CDA. De kaart kan zonder postzegel naar het CDA worden gestuurd. Deze aantrekkelijke kaarten zijn te bestellen bij het CDA in Den Haag, telefoon: 070-3424888. De kaart kost 20 cent (exclusief verzendkosten). Bestellingen zijn vanaf 100 stuks per zending mogelijk.

Nieuwe ledenwerffolder
De nieuwe ledenwerffolder 'Het CDA kiest voor...' is vanaf heden verkrijgbaar en kost 25 cent, exclusief verzendkosten. De folder is te bestellen (minimaal 100 stuks per bestelling) bij het CDA-secretariaat in Den Haag, telefoon: 070-3424888.

Nieuwsbrief Herkenbaar en Slagvaardig
De nieuwsbrief 'Herkenbaar en Slagvaardig -voorstellen ter versterking van de organisatie van het CDA-' is vanaf nu beschikbaar. De brief is naar alle afdelingen en kamerkringen gezonden. Voor *f* 1,50 (inclusief verzendkosten) is de nieuwsbrief te bestellen bij het CDA-secretariaat, telefoon: 070-3424888.

Januarinummer Bestuursforum
Het eerste nummer van de 19e jaargang van Bestuursforum staat in het teken van de naderende statenverkiezingen. De provincie wordt in de schijnwerper gezet door jhr. drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland, Commissaris van de Koningin in Utrecht en voorzitter van het Interprovinciaal Overleg. De thema's van de statenverkiezingen komen aan bod in korte bijdragen van de twaalf lijsttrekkers. Eén van die thema's, namelijk de ouderenzorg, is het onderwerp van een bijdrage van de Brabantse gedeputeerde Van Nistelrooij; de ontwikkelingen op dit terrein hebben in Noord-Brabant geleid tot 'samenspel in het veld'. Vergroting van de leefbaarheid in kleine kernen wordt op onorthodoxe manier nagestreefd in De Peel, op de grens van Brabant en Limburg. 'Dicht bij de mensen' is daar een projectgroep van beide provincies, het rijk en de betrokken gewesten bezig met het aanpakken van concrete problemen rond de leefbaarheid. De resultaten daarvan worden belicht in een interview met gedeputeerde Jacobs-Aarts en projectleider Driessen, wethouder in Horst.
Verder in dit nummer onder meer een artikel van burgemeester Burgers over de integrale aanpak van onveiligheid en vuil in Den Bosch en, in de Kroniek, een interessante bijdrage over de 'wereld van verschil' tussen Den Haag en de lokale situatie. De schrijver, mr. W.L. Zielhuis, hekelt het streven naar grootschaligheid en het functioneren van de welig tierende 'zelfstandige bestuursorganen'.
Vraag een gratis proefnummer of neem een abonnement (*f* 40,- per jaar): CDA-bestuurdersvereniging, telefoon: 070-3424890.

Eigentijdse politiek vraagt bij de tijdse training
Dàt is de titel van het activiteitenplan 1995. Het Steenkampinstituut is van mening dat scholing, training en kwaliteit van essentieel belang zijn in een veranderende politieke constellatie voor eigentijdse bestuurders, CDA-politici en betrokken leden.
Daarom biedt het Steenkampinstituut u in dit activiteitenplan weer een scala van mogelijkheden aan om uw politieke kennis uit te breiden en uw vaardigheden te optimaliseren.
Heeft u belangstelling of wilt u dit activiteitenplan (gratis) bestellen? Belt u ons dan even, het telefoonnummer is 070-3424862.

MEER OVER Public Relations
In de serie MEER OVER .....verschijnt eind februari het boek MEER OVER Public Relations. Het boek behandelt naast de noodzakelijke theoretische onderbouwing ook de praktische aanpak van alles wat met public relations te maken heeft. Daarnaast bevat het handige checklisten over bijvoorbeeld persberichten, persconferenties, radio/tv-interview en een modelopzet voor het maken van een ledencontactblad en van een campagnewerkplan. Een boek wat u niet missen kunt. Prijs *f* 17,50.
MEER OVER Public Relations is te bestellen door overmaking van het bedrag op gironummer 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-032 en het aantal.

Supplement MEER OVER Gemeentefinanciën
Ter aanvulling van het boek MEER OVER Gemeentefinanciën is het Supplement MEER OVER Gemeentefinanciën gemaakt. U kunt dit bestellen door overmaking van *f* 2,50 op giro 137000 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA Den Haag o.v.v. titel en aantal exemplaren.
Het boek MEER OVER Gemeentefinanciën, inclusief het Supplement kost *f* 17,50. U kunt dit bestellen door overmaking van het bedrag op gironummer 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-029.

Stemmen bij volmacht of in een stembureau naar keuze

Als u vanwege vakantie of om andere redenen op woensdag 8 maart aanstaande niet persoonlijk uw stem kunt uitbrengen, kunt u een ander machtigen om dit te doen.
Hoe moet dat?
U geeft uw oproepkaart aan een andere kiezer die in hetzelfde stemdistrict staat ingeschreven. De kaart mag pas aan iemand anders worden meegegeven nadat de naam van de gemachtigde is ingevuld. Het nummer van het stemdistrict staat op de voorzijde van de kaart. Op de achterzijde van dezelfde kaart staat een formulier afgedrukt dat moet worden ingevuld en door beiden -de machtiger en de gemachtigde- moet worden ondertekend.
Men mag niet meer dan twee volmachtstemmen uitbrengen.
Het ronselen van volmachtstemmen is wettelijk niet toegestaan.
Voorts bestaat de mogelijkheid om binnen uw provincie aan de stemming deel te nemen in een stembureau van eigen keuze. Hiertoe kan een verzoek worden gedaan aan de burgemeester van de gemeente waar u op 8 maart aanstaande als kiezer staat geregistreerd. Schriftelijk kunt u dit verzoek tot 23 februari 1995 doen. Voor het verzoek wordt gebruik gemaakt van een formulier dat op de gemeentesecretarie kosteloos verkrijgbaar is. Als u uw oproepingskaart al heeft ontvangen, dient u deze bij het verzoek te voegen. Nadat u uw oproepingskaart heeft ontvangen en voor 4 maart kunt u voorts dit verzoek ook mondeling op de gemeentesecretarie doen. Hierbij dient u de oproepingskaart te overleggen.

HOOGLERAAR SOCIOLOGIE

Ook in vette jaren een wijs beleid voeren

Bij de Statenverkiezingen nemen voor het CDA de ouderen een prominente plaats in. De Brabantse gedeputeerde Van Nistelrooy komt met vier speciale speerpunten, Hannie van Leeuwen nodigt de ouderen uit om CDA te stemmen en tenslotte het verhaal van de socioloog prof. Becker over zeven vette en zeven magere koeien ofwel hoe je "zomaar" zeven miljard gulden vrij kunt maken voor de ouderen.

De ouderen van 2030 kunnen niet meer zo gemakkelijk terugvallen op de dan in omvang gekrompen jongere generatie. Er moeten keuzes worden gemaakt ten aanzien van de ouderenzorg. De keuzes zullen minder pijnlijk zijn naarmate zij vroeger worden gemaakt.
Prof. dr. H.A. Becker (61), hoogleraar sociologie aan de Rijksuniversiteit Utrecht hield op 10 november 1994 een lezing over dit onderwerp. Om het verhaal duidelijk te maken moeten we Genesis 41 er even bij pakken. De dromen van de Farao aan de oever van de Nijl over zeven vette en zeven magere koeien...
Prof. dr. Becker:" De Farao diende niet alleen voor de magere jaren graan te sparen maar ook in de tijden van de vette koeien een wijs beleid te voeren.
Een dergelijke, dubbele, wijsheid is ook in onze tijd vereist. Wij moeten niet alleen collectief sparen om straks de kosten van de vergrijzing te kunnen opvangen maar we moeten er op korte termijn ook voor zorgen dat ouderen en jongeren niet zwaar in de knel komen. Daarom moeten wij omzien naar verborgen reserves, die snel geactiveerd kunnen worden, los van het sparen voor langere termijn. Rondkijkend naar verborgen reserves in de samenleving vind je vitale ouderen, die nu met pensioen zijn en vaak de bereidheid en de mogelijkheid hebben om meer bij te dragen tot het functioneren van de samenleving. Bijvoorbeeld door een stuk zorg op zich te nemen voor de hulpbehoevende ouderen.

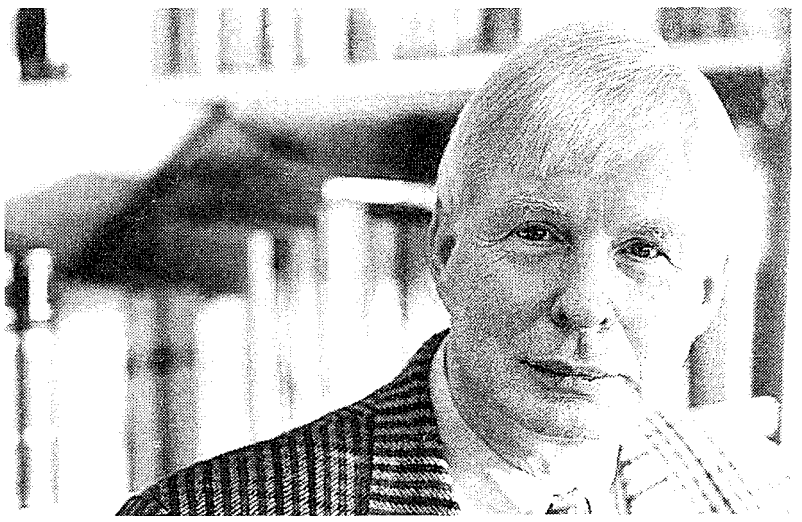

Becker: Op korte termijn er ook voor zorgen dat ouderen en jongeren niet zwaar in de knel komen. *(foto's Elzebet Veenendaal)*

Er is ook een verborgen financiële reserve die wij op korte termijn kunnen activeren. De belegde premies voor de aanvullende pensioenen zijn 600 miljard gulden waard. Hiervan is 480 miljard uitgesteld loon en daar blijven we van af. Daarnaast gaat het om 120 miljard uitgestelde belasting. Ook daar blijven wij van af. Maar de rente op uitgestelde belastingen kunnen we nu reeds gebruiken. Deze bedraagt jaarlijks ongeveer 7.2 miljard.
De verborgen reserve kan geactiveerd worden om iets aan zware knelpunten bij de ouderen - maar ook bij de jongeren - te doen. Deze gedachtengang geeft de CDA-fractie een sterke basis voor haar oppositie. De fractie kan er iedere keer op wijzen dat maatschappelijke verbeteringen mogelijk zijn. Wij kunnen immers door een simpele aanpassing van de wet over deze reserves beschikken."

KANDIDAAT-EERSTE KAMERLID

Toekomst AOW bij CDA in veilige handen

Hannie van Leeuwen werd geboren op 18 januari 1926, zij wordt straks gekozen als Eerste Kamerlid. Zij is onder andere voorzitter van het Regionaal Bureau Arbeidsvoorziening Den Haag-Delft en doet (en deed) duizend dingen op het maatschappelijk vlak. Hannie van Leeuwen toont in eerste instantie "een beetje" begrip voor de ouderen die vorig jaar zwaar teleurgesteld waren in het CDA. In tweede instantie plaatst zij krachtige vraagtekens ("Het CDA kreeg ten onrechte de Zwarte Piet toegespeeld want nu zie je dat de paarse vrienden dezelfde insteek maken...") en tenslotte nodigt zij hen dringend uit -op basis van o.a. solidariteit- opnieuw CDA te stemmen.
"Binnen het CDA leeft de gedachte dat de solidariteit tussen de generaties gehandhaafd moet worden. Ik vind dat een bijbels uitgangspunt. Ik zei vroeger altijd (en dat zeg ik vandaag de dag nog) dat bij de gratie van negen gezonde kinderen dat ene kindje met het afwijkende hartklepje kan worden geholpen. De bereidheid tot meebetalen aan de ziektekosten van je naaste is een uiting van solidariteit. Wanneer je - buiten je schuld om - door een calamiteit getroffen wordt dan brengen we daar samen, naar draagkracht, de premies voor op. Je moet in deze tijd alleen diep nadenken op welke wijze solidariteit, in de huidige sociale zekerheidswetgeving kan en moet worden waargemaakt.
Er zijn ontwikkelingen binnen de volksverzekeringen, bijvoorbeeld de AOW waar we de verzelfstandiging hebben gekregen. Er is met opzet niet gekozen voor volledige individualisering. Al is het een ontwikkeling die je bijna niet kunt tegenhouden. De vraag is:'Hoe bij toenemende verzelfstandiging het begrip solidariteit in het nieuwe stelsel inhoud kan worden gegeven?' De basis is dat we voor elkaar verantwoordelijk blijven. De sterksten moeten de zwakkeren een handje helpen.
Natuurlijk zijn dit geen exclusieve gedachten van het CDA. Maar wij moeten wel herkenbaar zijn op het concreet inhoud geven aan gerechtigheid, verantwoordelijkheid, rentmeesterschap en solidariteit.
Wat betreft het ouderenbeleid hebben we ontzettende heisa gehad over de AOW. Maar de toekomst van de AOW is bij het CDA in veilige handen. Dat staat als een paal boven water.
In de discussies leek het erop alsof ouderen een uitzonderingspositie wilden hebben. Dat kan uiteraard niet. Er zijn ook volledig arbeidsongeschikten onder ons. Ik zal me altijd realiseren dat de ouderen Nederland hebben opgebouwd -dat verplicht ons tot een goed beleid voor de ouderen- maar het gaat niet alleen om de toekomst van de AOW. Minstens zo belangrijk is het beleid dat ouderen de kans geeft in de samenleving te blijven participeren. Er moet dus een integraal ouderenbeleid worden gevoerd waarvan de inkomenskant een van de aspecten is."

Van Leeuwen: Er moet een integraal ouderenbeleid worden gevoerd waarvan de inkomenskant een van de aspecten is.

GEDEPUTEERDE

Aan tafel met de ouderen om samen problemen op te lossen

's Morgens in alle vroegte is er nog een gaatje in zijn agenda. Drs. J.L.L. (Lambertus, Jacubus, Josef) van Nistelrooy (42), geboren in Nuland, lid van Gedeputeerde Staten van Noord Brabant, heeft een bomvolle portefeuille met o.a. volksgezondheid, jeugdhulpverlening en integraal ouderenbeleid. Bovendien is hij actief in tal van maatschappelijke organisaties op provinciaal, landelijk en Europees niveau. Wat betreft het ouderenbeleid in Noord Brabant heeft het CDA voor de verkiezingen van 8 maart vier speerpunten.
Van Nistelrooy:"Het eerste punt is de participatie van ouderen. De afgelopen jaren hebben zij een actievere rol gekregen in de maatschappij en dat wil de provincie direct honoreren. Er is een statenbesluit, "Anders Ouder", waarin de participatie van ouderen zeer wordt bepleit. Bij punt vier kom ik hier nog op terug.
In de tweede plaats: het wonen. In het wonen ligt de directe relatie met zorgverlening. Dus verstandig bouwen! Ouderenhuisvesting met speciale voorzieningen. Voor de ouderen betekent dat in de praktijk dat zij veel langer zelfstandig kunnen wonen.
Punt drie: de zorgverlening. Negen van de tien 65-plussers zijn niet zorgafhankelijk. Het gaat om die ene man of vrouw op de tien waar je naar om moet zien. Allerlei vormen van zorgverlening brengen wij hiervoor bij elkaar. Per regio willen we één loket voor thuiszorg, verpleging en verzorging. Je moet mensen niet meer van het kastje naar de muur sturen. Alle facetten van zorg komen onder één paraplu. Punt vier is van kardinaal belang. In de komende vier jaar wil ik per regio - Brabant heeft er zeven- samen met de ouderen alle voor hen relevante onderwerpen doorlichten. Eigenlijk wil ik met hen aan tafel om de problemen, mogelijkheden en ideeën door te nemen. Ze moeten meesturen. Zij krijgen informatie en geven adviezen."

Van Nistelrooy: Provincie wil participatie ouderen honoreren.

Het getuigt, zegt hij, van een opnieuw opgebloeide relatie tussen het CDA en ouderen. Er wordt opgelucht adem gehaald na het onweer van vorig voorjaar.
"In Brabant is er niks mis met de relatie ouderen-CDA. We hebben, onder leiding van Dien Cornelissen, in oktober vier grote bijeenkomsten gehouden. Toen bleek al dat de AOW-storm enigszins is geluwd. Mijn ervaring is dat er knik in het vertrouwen zat. Het is ernstig geweest, maar door een aantal goede, openhartige gesprekken kunnen we elkaar weer recht in de ogen kijken. De discussies hebben geleid tot een negental amendementen - met betrekking tot de punten die ik net genoemd heb - in het verkiezingsprogramma. Er is goed naar de basis geluisterd en de kritiek is vertaald naar een perfect programma voor ouderen."

De CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- De CDA-Krant is de gratis ledenkrant die negen keer per jaar verschijnt. De krant schenkt aandacht aan de partijpolitieke koers en informeert over en doet verslag van de belangrijkste landelijke partij-activiteiten. De inhoud is een mix van politiek-inhoudelijke artikelen en 'human-interest'-verhalen.

- CD/Actueel is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost *f* 56,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 40,-.

- Christen Democratische Verkenningen is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost *f* 75,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 45,-.

- Bestuursforum is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost *f* 40,-.

- Vrouw en Politiek is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen.
Een jaarabonnement kost *f* 15,-.

- Interruptie wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis.
Een jaarabonnement kost *f* 20,-

- Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publicaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiek inhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost *f* 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement

*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB Den Haag

Spreekbeurten

Groningen
27 maart
A. van Ardenne, Café Drevers, Lammerweg, Jispinghuizen, 20.00 uur.

Overijssel
22 februari
J. de Hoop Scheffer, Hotel Marktzicht, Marktplein, Losser. uur.
28 maart
A. van Ardenne, Gemeentehuis Diepenveen, Kon. Wilhelminalaan 13, Schalkhaar, 19.45 uur.

Gelderland
21 februari
A. van Ardenne, Zaal De Rank, Verl. Maanderweg 33, Ede, 19.45 uur.
6 maart
A. van Ardenne, Haven van Harderwijk, Strandboulevard 8, Harderwijk, 20.30 uur.
27 maart
A.M. Oostlander, Café Hartjes, Rijksweg 226, Gaanderen, 10.00 uur.
E. Heerma, CDA-Eibergen, 20.00 uur

Noord-Holland
1 maart
F.J. van der Heijden, De Meerse, Hoofddorp, 20.00 uur.
13 maart
A. van Ardenne, De Bankeraskerk, Max Havelaarlaan 435, Amstelveen, 09.30 uur.
20 maart
A. van Ardenne, Nicolaas Beetsschool, Sportparklaan 3, Heemstede, 20.00 uur.
1 april
B. Pronk, Cultureel Centrum 'De nieuwe Slof' Kerkstraat 146, Beverdijk, 09.30 uur.

Zuid-Holland
23 februari
A. van Ardenne, Messiaskerk, Debussylaan, Rotterdam/Hillegersberg, 20.00 uur.
20 maart
E. Heerma, CDA-Giessenlanden, 20.00 uur
3 april
A. van Ardenne, Postiljon Hotel, Rijksstraatweg 30, Dordrecht/'s-Gravendeel, 18.30-20.30 uur.
3 april
R. Smits, Het Trefpunt, Maasland, 20.00 uur.

Limburg
19 februari
R. Oomen, café 'Het Brandpunt', Heerlen, 11.30 uur
22 februari
R. Oomen, Kantorencomplex, Kleine Steeg 7, Sittard, 13.30 uur
24 maart
R. Oomen, Provinciehuis Maastricht, 16.00 uur

Statencampagne

Slotmanifestatie in Drenthe
Op dinsdag 7 maart wordt de campagne in Drenthe afgesloten met een slotmanifestatie in het Verkeerspark te Assen. Sprekers zijn de Drentse gedeputeerde en lijsttrekker Pastoor, partijvoorzitter Helgers en vice voorzitter Lodders. Aanvang 20.00 uur

Slotmanifestatie in Zuid Holland
Op dinsdag 7 maart wordt de campagne in Zuid-Holland afgesloten met een manifestatie in Pulchri-studio aan het Lange Voorhout. Sprekers zijn de Zuidhollandse lijsttrekker Heijkoop en Tweede Kamerlid Hirsch Ballin. Aanvang 20.00 uur

Europabijeenkomsten
In het kader van de Provinciale Statenverkiezingen worden er een aantal Europabijeenkomsten gehouden.
* Donderdag 23 februari in motel Katwoude bij Volendam. Sprekers: de Europarlementariërs Pronk en Oomen-Ruijten. Thema: Positie van de landbouw in Europa en de samenhang met de natuur. Aanvang 20.00 uur
* Maandag 6 maart in restaurant Het Oude Tolhuys, Weg naar Rhijnauwen 13-15 te Utrecht. Spreker: Europarlementariër Peijs Thema: Utrecht als distributieknooppunt in Europa. Aanvang 20.00 uur

CDJA

In verband met haar door het Ministerie van VWS goedgekeurde projecten zoekt het CDJA op korte termijn een tijdelijke:
1.Projectcoördinator Vreemdelingenbeleid;
2.Projectcoördinator Participatieonderzoek;

Functie-inhoud:
1.Leiding en inhoudelijk gestalte geven aan de ontwikkeling van een vreemdelingenspel, met behulp van interactieve media;
2.Inhoudelijk vorm geven en leiding geven aan het ontwerp van een onderzoek via de computer. Het onderzoek naar de maatschappelijke participatie van jongeren vindt plaats onder een groot aantal jongeren op scholen.

Functievereisten:
Studerend aan universiteit danwel HBO, affiniteit met het CDJA en het bezitten van onderzoeksvaardigheden.

Afhankelijk van ervaring en beschikbare tijd bestaat er een financiële vergoeding. Benutting voor scriptie en stage is ook mogelijk. Voor meer informatie kun je contact opnemen met Ron van Duffelen, telefoon: 070-3424850.

KOSTBAAR

Meld u als lid/donateur via telefoonnummer 033-638212 of stort uw gift op postbanknummer 2585780.

Landelijk dienstencentrum
Arnhemseweg 23,
3811 NN Amersfoort

„KASTEEL RHEDEROORD"

Een unieke mogelijkheid om op de Zuid-Veluwe tussen Arhem en Dieren op ons prachtige landgoed uw vakantie door te brengen.

In het Christelijke vakantiecentrum „KASTEEL RHEDEROORD" bent u het gehele jaar van harte welkom.
Het jaarprogramma dat voor u klaar ligt, bevat vele mogelijkheden zoals:
* Bustocht-vakanties
* Natuur-vakanties
* Vakantieweken/dagen
* Bijbelstudieweken/weekends

En de prijzen? Vraag daarvoor het jaarprogramma aan, en u zult ontdekken hoe laag de prijzen zijn voor een geheel verzorgde vakantie.

Stuur de onderstaande bon vandaag nog naar:
Antwoordnummer 966, 6950 VX De Steeg, of bel: 08309-59104

Naam: .....
Adres: .....
Postcode: .....
Woonplaats: .....

ZIJ VERDIENT BETER.

Al 35 jaar (!) steunt Vastenaktie-Nederland jaarlijks honderden kleinschalige projecten in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. In haar jubileumjaar vraagt Vastenaktie in het bijzonder aandacht voor de positie van vrouwen: 50% van de wereldbevolking. Maar ze verdienen slechts 10% van het inkomen en bezitten slechts 1% van alle rijkdom. Zij verdienen beter! Investeren in de activiteiten van vrouwen loont. Stort daarom uw bijdrage op giro 5850 van Vastenaktie, Oegstgeest.

Vastenaktie maakt deel uit van de Samenwerking Vastenaktie|Cebemo. Meer informatie? Bel: 071 159515.

VASTENAKTIE/GIRO 5850

'De droefheid voorbij, we hebben er zin in'

Met de slotwoorden van fractievoorzitter Heerma 'De droefheid voorbij, we hebben er zin in' werd het CDA-Congres van 4 februari jongstleden in Utrecht misschien nog wel het best getypeerd. Meer dan 1400 CDA-leden bezochten het vanwege de Watersnoodramp 'versoberde' Congres. De 'feestelementen' waren uit het programma geschrapt. Het belangrijkste agendapunt was echter gehandhaafd: de verkiezing van de nieuwe partijvoorzitter Hans Helgers die met een opmerkelijke toespraak onmiddellijk zijn visitekaartje afgaf.

Oud-premier Lubbers was een van de bijzondere gasten op het Congres. Links van hem Heerma, Helgers en diens echtgenote Rieky.

Waarnemend partijvoorzitter Tineke Lodders legde de talrijke aanwezigen (de zaal was tot de laatste stoel gevuld, velen moesten in de Expozaal het programma via een videoscherm volgen) bij aanvang uit waarom het Congres ondanks de Watersnoodramp toch doorging. "Juist in noodsituaties moet de politiek doorfunctioneren en solidair zijn met de getroffenen. We willen hier vandaag uiting geven aan onze bezorgdheid en verbondenheid met onze landgenoten." Zij riep haar partijgenoten op geld in de collectebussen voor het Rampenfonds te deponeren. Aan het eind van de dag bleek aan dit verzoek ruimschoots voldaan: er was 6500 gulden binnengekomen.
Na Tineke Lodders kwam oud-bisschop mgr. Ernst het podium op. Hij werd aangekondigd door de presentatrice van de dag, de 35-jarige Manita Koop uit Delft. Koop is gemeenteraadslid in deze stad en voorzitter van de CDA-Statenkring Delft.
Monseigneur Ernst ging in op de relatie tussen geloof en politiek. "Politiek wortelt in het geweten, het geloof kan het geweten richting en kracht geven. De vraag blijft hoe dit geschieden moet in een wereld waar het zwaard heerst. Christelijk geïnspireerde politiek zit midden in dit spanningsveld", hield hij de CDA-ers voor.
Vervolgens herdacht het Congres Ad Kaland, de onlangs op 72-jarige leeftijd overleden oud-fractievoorzitter in de Eerste Kamer. Lodders roemde Kaland als een "echte volksvertegenwoordiger die de Eerste Kamer èn de Partijraden van het CDA extra kleur gaf."

Lodders gesteund in moeilijke momenten

Na deze herdenking verwelkomde Lodders de vele bijzondere gasten waaronder tal van ambassadeurs, EVP-fractie- en partijvoorzitter Wilfried Martens en oud-premier Ruud Lubbers. Het Congres klapte luid en langdurig voor Lubbers.

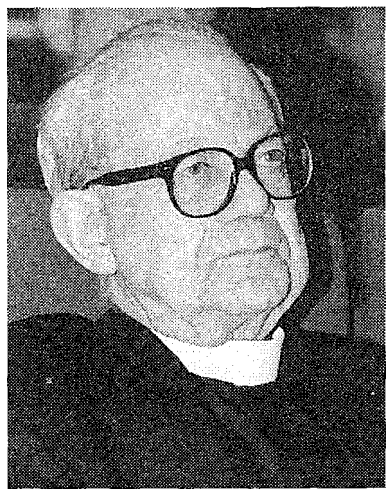

Monseigneur Ernst ging in op de relatie tussen geloof en politiek.

Daarna was het tijd voor het 'grote moment': de verkiezing van Hans Helgers tot nieuwe partijvoorzitter. Dit moment werd ingeluid door de vrouw die bijna elf maanden in zeer moeilijke omstandigheden het roer in handen had: Tineke Lodders. Lodders sprak van een "bijzonder moeilijk en zwaar jaar. Er waren vele moeilijke momenten maar ik heb me door u gesteund gevoeld." Maar voegde zij eraan toe: "Als partij hebben we het uitstekend gedaan. U heeft weer elan, vitaliteit en veerkracht." Onder luid applaus gaf Tineke Lodders vervolgens het woord aan Ineke Giezeman, die als voorzitter van de Stemcommissie bekendmaakte, dat Hans Helgers met 1384 van de 1416 stemmen tot partijvoorzitter was gekozen. De nieuwe partijvoorzitter kwam het podium op en kreeg van Tineke Lodders een estaffettestokje overhandigd. Lodders had nog wel een boodschap voor haar opvolger: "We zijn als personen niet belangrijk, we zijn onderdeel van de beweging. Als partijvoorzitter doe je het niet altijd in de ogen van iedereen goed, bereid je daar op voor. God zegene je in je werk."
Nadat Lodders van het podium verdwenen was, stak Helgers van wal. Hij begon met zijn Grote oren aan CDJA-voorzitter Jack de Vries terug te geven. Deze oren had Helgers in november van het CDJA gehad om zijn luistervaardigheid te stimuleren. Van de CDJA-voorzitter kreeg Helgers een nieuw geschenk: een immense bouwhamer. Wat Helgers de afgelopen maanden op 'luisterbeurten' gehoord had en wat hij zelf daarvan vond vertelde hij vervolgens aan het Congres. Resultaat was een opmerkelijke toespraak die met ovationeel applaus werd begroet. (De verkorte tekst van de toespraak staat op pagina 14 in deze krant)
Na de duidelijke woorden van Helgers was het de beurt aan het IJsselstreijkjeugdorkest uit Kampen. De bomvolle zaal kon zijn optreden - getuige het luide applaus - zeer waarderen.

Schop moet de grond in

Dat de Watersnoodramp hoofd en hart van de Congresgangers bezighield, bleek in het daarop volgende halfuur. Presentatrice Manita Koop leidde een forumdiscussie waaraan de Limburgse

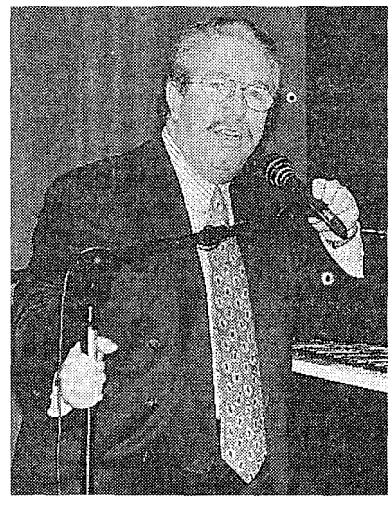

Louis van Dijk vermaakte het publiek met een compositie van de woorden CDA, Helgers en Heerma.

boer Jansen, de Limburgse gedeputeerde en lijsttrekker Broncкers, de Gelderse gedeputeerde en lijsttrekker Van Dijkhuizen en de inmiddels in heel het land bekende burgemeester Maas van de getroffen gemeente West Maas en Waal deelnam. Het gesprek ging vooral over de evacuatie en wat er nu aan dijkversterkingen moet gebeuren. Nog dit jaar moet de schop de grond in, stelden de drie politici in koor. Minister Dijkstal werd door Van Dijkhuizen en burgemeester Maas ("U heeft de minister vanmorgen precies horen voorlezen wat wij gisteren besloten hebben.") verweten in de tweede helft van de 'watersnoodweek' de eer naar zich toe te willen trekken. De zaal kon deze ironie wel waarderen.
Bepaald ironisch konden ook de woorden van de bekende pianist Louis van Dijk worden opgevat. Van Dijk had een compositie voor piano gemaakt waarbij hij gebruik maakte van de muzieknoten uit de woorden CDA, Helgers en Heerma. Het CDA is volgens de pianist 'een omhoogstrevend thema', "Helgers houdt de boel bij elkaar, maar meer muziek zit er niet in" en Heerma is "een vragend thema". De compositie was alleszins acceptabel.

Heerma tegen doorgeschoten schaalvergroting

Daarna hield fractievoorzitter Heerma zijn eerste toespraak tot het Congres. Heerma begon zijn toespraak met een vurig pleidooi voor versnelde dijkverzwaring. "Zo'n watersnood mag niet nog een keer gebeuren. Regels zijn er om mensen te beschermen, niet om ze te bedreigen. De schop moet de grond in en wel zo snel mogelijk."
Vervolgens stelde de op dreef zijnde fractievoorzitter enkele indringende vragen aan het paarse kabinet: "Waar blijven die 10.000 agenten; waar blijft de discussie over de sociale zekerheid, waar blijven de beslissingen over A73 en de Betuwelijn? Het over de Statenverkiezingen heentillen, dat is geen daadkracht of bestuurlijke vernieuwing." Paars is in de ogen van de fractievoorzitter 'grijs' geworden. "Het heeft geen kleur, bekent geen kleur, het stelt uit."
Heerma hekelde Landbouwminister Van Aartsen die volgens hem de indruk wekt dat de boeren naar de bijstand kunnen. "Het CDA zegt: verandering ja, de boeren laten vallen: nee. Van Aartsen slaat de plank hier lelijk mis."
De politiek moet volgens Heerma weer op zoek naar de menselijke maat. "Op het gebied van de schaalvergroting in het openbaar bestuur, onderwijs, gezondheidszorg, is de grens bereikt, zijn we soms doorgeschoten. We moeten weer zoeken naar de menselijke maat. Het is de opdracht van het CDA te zoeken naar structuren die mensen tot verantwoordelijkheid aansporen, die oproepen om gezamenlijk solidariteit te beleven: op school, in de buurt, op het werk."
De ideologie van het regeerakkoord "waarbij PvdA en VVD touwtrekken tussen markt en overheid" is in de ogen van de CDA-fractievoorzitter een doodlopende weg. "Het is een miskenning van de plaats, rol en verantwoordelijkheden van de diverse maatschappelijke organisaties."
Aan het slot van zijn toespraak ging Heerma in op het CDA zelf. "Wij bepalen onze eigen agenda. Minder Binnenhof, meer buitenhof. We hebben de boeken over 1994 gesloten. Wij zijn de droefheid voorbij, we hebben er zin in."
Luid applaus was vervolgens zijn deel. Ook presentatrice Koop kon het waarderen. "Wie nu nog denkt dat Bolkestein de oppositieleider is moet maar een andere krant kopen."
Het Congres vond zijn apotheose in de toespraak van de enthousiaste, inspirerende Piet Steenkamp. Steenkamp legde "door Tineke Lodders in tien minuten geperst" tien punten voor aan het Congres. De tien punten staan op pagina 14 afgedrukt. Gesterkt zongen de honderden Congresgangers ter afsluiting vervolgens uit volle borst het eerste en zesde couplet van het Wilhelmus.

Partijvoorzitter Helgers krijgt van CDJA-voorzitter Jack de Vries een enorme bouwhamer. (foto's Dirk Hol)

In de Expozaal konden de twaalf provincies zich presenteren. Op de foto de marktkraam van het CDA-Limburg.

Thema's waar onze kiezers over praten moeten hoog op politieke agenda gezet worden

Op het CDA-Congres van 4 februari jl. werd Hans Helgers tot partijvoorzitter gekozen. Direct na zijn verkiezing hield Helgers voor de ongeveer 1400 aanwezigen zijn aanvaardingstoespraak. Hieronder volgt een verkorte versie van zijn toespraak.

Hans Helgers: "Ik heb gezegd dat ik zou beginnen met luisteren. Wat heb ik gehoord en wat vind ik daarvan.
Voor mij als voorzitter is het belangrijkste dat we praten over herkenbare thema`s, in herkenbare taal en met herkenbare kandidaten. Herkenbare thema`s zijn die zaken waar U thuis ook over praat. Dat zijn de onderwerpen die op een verjaardag meteen na de koffie en taart besproken worden. Daar is niets mis mee. Soms lijkt het wel alsof politici zich schamen om over die onderwerpen te praten. Is dat populistisch zoals je wel hoort? Welnee, dat is democratie: luisteren naar wat mensen bezighoudt. En dan geen zinnen opschrijven die zo verhullend zijn dat niemand ze begrijpt. Onze kiezers hebben er gewoon recht op dat hun politici zich bezig houden met hun onderwerpen. Gekozenen mogen het zich niet veroorloven om de problemen van hun kiezers als niet relevant aan de kant te schuiven. Als onze kiezers thuis praten over criminaliteit, sociale zekerheid en asielzoekers, dan moeten die onderwerpen ook hoog op de politieke agenda worden gezet.

Parlementaire enquête tijdverlies

Criminaliteit is zo`n herkenbaar thema. Het is verbazend hoe `paars' met dit thema omgaat. Inbraken bij justitie, gestolen informatie, inkijkoperaties, criminelen die telefoons aftappen, criminelen die politieobservatieteams volgen, het bedreigen en intimideren van justitiepersoneel. De helaas onontkoombare constatering dat ook in Nederland criminele bendes rondzwerven. De politiek heeft de politie met ontoereikende opsporingsregels opgezadeld. Het boekje dat de politie te buiten zou gaan, is vaak een leeg boekje. Toen Hirsch Ballin probeerde deze verouderde regelgeving aan te passen, welke partijen protesteerden toen tegen de identificatieplicht, tegen het accepteren van DNA als wettig bewijsmiddel, tegen het gebruik van richtmicrofoons, tegen de mogelijkheden om vormfouten te herstellen? Natuurlijk moet de rechterlijke macht de opsporingsmethoden van het Openbaar Ministerie kunnen controleren en toetsen. Maar ik ben bezorgder over de inkijkoperaties van criminelen bij Justitie, dan de inkijkoperaties van de politie bij criminelen.
Een parlementaire enquête over dit onderwerp is dan ook volstrekt overbodig. Het CDA heeft zich in deze zaak bij de meerderheid van de andere partijen moeten neerleggen. Allicht. Maar deze parlementaire enquête dreigt alleen tijdverlies op te leveren. Het is de verantwoordelijkheid van de regering ervoor te zorgen dat de politie tijdig de noodzakelijke bevoegdheden krijgt. Om dat te doen heb je geen enquêtecommissie nodig, maar politiek lef en twee A4-tjes.

Asielzoekers en illegalen

Zo`n thema is de vraag over de toestroom van asielzoekers. Hoe kan de huidige instroom worden ingedamd. Je kunt de problemen van Iran niet in Nederland oplossen. Die van Algerije niet en die van Liberia niet. Zeker niet als dat vaker economische dan politieke problemen zijn. Je kunt niet driekwart van de wereldproblemen in Nederland oplossen. We zouden dat in ons hart graag willen, maar in de werkelijkheid kan dat niet. Er is een einde aan de mogelijkheden binnen Nederland. Honderden miljoenen mensen gaan gebukt onder armoede en onrechtvaardigheid. Maar je kunt de problemen van die miljoenen mensen niet oplossen door ze op te nemen in Breda, Heereveen, Purmerend of Maarssen.
De vraag is hoe we deze erkenning moeten vertalen in nieuw politiek beleid. Dat is een uitdaging die het CDA oppakt. Zo`n oplossing is in elk geval niet het legaliseren van illegalen. Het is toch vreemd dat we met z`n allen afspraken in wetten vastleggen en vervolgens zeggen: `als je de wet maar lang genoeg overtreed, geldt deze wet voor jou niet meer'. U hoort het goed: "Als je de wet maar langer dan 6 jaar overtreedt zonder gepakt te worden, zal ik over mijn hart strijken". Natuurlijk mag er individueel worden getoetst. De wijsheid om daar verstandig mee om te gaan, de menselijke kant mee te laten wegen, die bestaat. Maar dan wel een correcte individuele toetsing, die onmogelijk honderden per jaar zou kunnen raken.

Bolkestein antwoord geven

De nieuwste waan van deze neoliberale regering is `de markt'. De `vrije markt' wel te verstaan! CDA-ers, dat absolute neo-liberale geloof in de vrije markt dat kennen we toch ergens van. Dat komt ons CDA-ers bekend voor. Zo rond 1890. In een golf van nieuwe mogelijkheden en uitvindingen deed zich een verandering van het wereldbeeld voor. Een wereldbeeld waarvan de techniek de grenzen leek te bepalen. In die tijd ontstonden de christelijke partijen. De eerste grote, massale emancipatiepartijen in Nederland, waren geen socialistische partijen, maar christelijke partijen! De sociale kwestie diende zich aan! De mensen dreigden te worden gereduceerd tot economische objecten. Sociale ellende en harde armoede waren een paar van de gevolgen.
Wij weten allemaal hoe belangrijk de christen-democratie sindsdien bijgedragen heeft aan de emancipatie van al diegenen die

Applaus voor de toespraak van Hans Helgers. Links zijn echtgenote Rieky, rechts fractievoorzitter Heerma. (foto Dirk Hol)

niet zo snel mee konden. Zorg voor degenen die buiten de boot dreigden te vallen.
Nu claimt het liberalisme opnieuw, vooral in zijn woordvoerder Bolkestein, het primaat. Het is aan ons christen-democraten om het antwoord te geven.

Nieuwe sociale kwestie

Opnieuw lijkt een golf van autonome technische ontwikkelingen de grenzen te bepalen. De globalisering is onstuitbaar. De wereld is een groot dorp geworden. Het liberale antwoord op deze ontwikkeling lijkt te zijn: alles wat kan moet ook. Het liberale credo is "moet toch kunnen". Onderwerp alle activiteiten aan de tucht van de vrije markt. Als je internationaal mee wilt concurreren moet je arbeidsvoorwaarden flexibiliseren. Je moet een samenleving hebben die helemaal gericht is op maximale economische opbrengst. 24 uur per dag, 7 dagen per week produceren en consumeren. Niks geen belemmeringen. Alleen het belang van de heilige vrije markteconomie. En de stuurloze sociaal-democraten laten zich meeslepen onder het vaandel van tolerantie. Maar ik zie ook andere dingen. Economische groei zonder banengroei. Ik zie een nieuwe sociale kwestie ontstaan! De nieuwe keuzes die de techniek ons geeft bieden kansen. Jazeker. Maar die kansen zijn wel ongelijk verdeeld.
Ik zie mensen uit de boot vallen. Een nieuwe groep van mensen die niet mee kan. Een nieuwe groep van maatschappelijk verstotenen. Mensen in een armoedeval. In de derde generatie werkloze families, allochtonen, ongeschoolde langdurig werklozen, kinderen die wel zijn opgegroeid maar nooit opgevoed. Opgegroeid in volkomen ontwrichte samenlevingsverbanden. Opgegroeid zonder echte zorg en hechting. Ook een nieuwe groep analfabeten. Analfabeten die de aansluiting met de nieuwe techniek gemist hebben. Die geen toegang hebben tot internet. Die een computer een onbegrijpelijk eng ding zijn blijven vinden. Het spoor in hun ziektekostenverzekeringen al lang kwijt zijn na de zoveelste wijziging. Gemarginaliseerden in onze vrije `groeimarkt'.

Individu vertrekpunt

De vrije markteconomie heeft immers geen boodschap aan zoiets als de wens om kinderen op te laten groeien in een stabiele leefomgeving. Geen boodschap aan het belang van sociale verbanden. En die sociale verbanden zijn zo belangrijk zoals we nu nog kunnen zien. Tienduizenden geëvacueerden die zonder problemen bij familie en vrienden ondergebracht worden. Honderden boeren die hun stallen beschikbaar stellen voor het vee van gevluchte collega's. Hulp uit persoonlijke betrokkenheid kan nooit helemaal vervangen worden door betaalde hulp.
Voor de liberalen is het individu het eindpunt van alles. Voor ons christen-democraten is het individu geen eindpunt, maar vertrekpunt. Als een liberaal een huis bouwt van individuele stenen zal hij de losse stenen stapelen. De optelsom van al die individuele belangen is immers het gemeenschappelijke belang. Bij de eerste de beste storm stort dat huis echter in. Er hoort namelijk cement tussen die stenen te zitten. Cement dat het huis stevigheid geeft. Welnu dat cement zit in het CDA. Dat is de bijbelse boodschap. Dat is het cement zonder welke de sociale verbanden, de sociale cohesie, zonder welke een samenleving geen stand houdt.
Een overheid moet zorgen dat dat cement tussen die stenen komt en blijft! Dat er geen betonrot in dat cement komt. De overheid moet normstellend durven optreden. Niet de overtuiging huldigen "alles wat kan dat moet ook kunnen", maar de vraag durven stellen: "wat voor type samenleving willen wij eigenlijk"? Het woord samenleving zegt het al. Een samenleving betekent samen leven. Een samenleving zonder samen te leven bestaat niet. Je moet dingen samen doen. De individuele mens is geen eindpunt maar vertrekpunt. 1 + 1 is niet alleen twee. 1 + 1 is samen! CDA-ers, wij gaan die uitdaging samen aan. Zoals we deze uitdaging eerder zijn aangegaan. Het CDA is de partij van de samenleving. Een partij met hart voor individuele mensen, maar ook met hart voor wat mensen samen willen delen.

De volledige tekst van de toespraak is verkrijgbaar bij de afdeling Voorlichting, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA, Den Haag, tel. 070-3424830.

De tien punten van erevoorzitter Piet Steenkamp

Het CDA-Congres werd afgesloten door erevoorzitter Piet Steenkamp. Hij legde het Congres tien persoonlijke punten voor die typerend zijn voor de inzet van christen-democraten:

1. Los de beloften in aan de Derde Wereld.
2. Maak je sterk voor vrede, veiligheid en mensenrechten.
3. Laat je beleid doordrenkt zijn van: Europa, Europa, Europa.
4. Beperk de toevloed van buitenlanders. Maar voor de echte weerloze asielzoeker mag Nederland nooit te vol zijn.
5. Deel je verantwoordelijkheid, anders staan we in een kale en lege wereld.
6. Behoud het gezin als een essentieel verband.
7. Bestrijd de criminaliteit, onze grootste zorg.
8. Bescherm het milieu.
9. Werk aan een stevige economie en bouw de verzorgingsstaat om. Dit zijn twee kanten van dezelfde medaille.
10. Kom op voor ethische waarden in de politiek. Laat u niet van de bak bijten.

foto Dirk Hol)

Steenkamp besloot zijn toespraak aldus: "Met dit pakket als geheel onderscheidt het CDA zich van andere partijen. We gaan langzaam weer de berg op. Het CDA is terug van weggeweest, het CDA komt terug."

Snelle en effectieve maatregelen zijn nodig om dijken met spoed te versterken

Dijkgraaf De Jongh en Eerste Kamerlid Eversdijk denken dat het afronden van de dijkversterking in 2000 haalbaar kan zijn, maar wel met de nodige aanpassing van de wetgeving en politieke oplettendheid. Tweede Kamerlid Biesheuvel heeft hier twijfels over. In haar reactie reikt Europarlementariër Oomen-Ruijten mogelijke oplossingen voor schaderegelingen aan.

Dijkgraaf De Jongh: Voor de zomer moet de schop de grond in

Dijkgraaf J.A. de Jongh van het polderdistrict Tieler- en Culemborgerwaarden vindt dat nog voor de zomer de schop in de grond moet. "Minister Jorritsma heeft beloofd dat de dijkversterking in 2000 afgerond moet zijn. Ik denk dat dat inderdaad realistisch is. Om dat te bereiken zul je wellicht alle procedures die er momenteel gelden moeten beëindigen. Als dat lukt, kunnen we al heel snel met de meest kwetsbare dijkvakken beginnen."
De kritiek van de milieubeweging, dat er de laatste jaren te weinig onderhoud zou zijn gepleegd aan de dijken, werpt De Jongh verre van zich. "Men weet niet wat onder het begrip 'onderhoud' wordt verstaan. Ik denk dat wij de dijken uitstekend hebben onderhouden. Als je een huis schildert, dan pleeg je onderhoud. Maar daardoor wordt het huis niet beter. Je houdt het huis in de toestand zoals het is. Wij vinden dat niet voldoende."
Volgens De Jongh hoeft een snelle uitvoering niet ten koste te gaan van het landschap en het milieu. "Als waterschap hebben wij van Tiel tot aan Waardenburg plannen in de kast liggen, die zijn aangepast aan de inzichten van de commissie-Boertien. Tot voor kort werden deze opgehouden door lange procedures en door inspraakmodellen, verkorte MER's (Milieueffectrapportages) en noem de hele mikmak maar op. We hoeven de plannen alleen nog maar bestekgereed te maken. Wel zitten we nog met de grondverwervingen, maar ook dat probleem schijnt te omzeilen te zijn. Als we echt willen, is er echt heel veel mogelijk."

Eerste Kamerlid Eversdijk: De politiek moet de voortgang elke maand bewaken

Het CDA-Eerste Kamerlid Huib Eversdijk is in zijn politieke carrière altijd een sterk voorstander geweest van een snelle uitvoering van de dijkversterking in het rivierengebied. In 1982 werd mede door zijn inbreng een passage in het regeerakkoord van het kabinet-Lubbers I opgenomen, waarin stond dat de complete operatie in 1998 voltooid zou zijn. In 1991 nam de Tweede Kamer een door hem ingediende motie aan, waarin werd bepleit om direct met de zwakste plekken te beginnen en waarin een einddatum van 2004 werd genoemd. "Als die motie serieus was uitgevoerd, hadden we nu niet in de problemen gezeten", zegt de Zeeuwse senator.
Volgens Eversdijk heeft het werk van de commissie-Boertien in 1993 gezorgd voor veel extra vertraging. "Bovendien vind ik dat de commissie-Boertien niet nodig was, want zij heeft niets toegevoegd aan hetgeen we al wisten. Na de watersnoodramp in 1953 zeiden we: 'Dit nooit meer'. Toen hebben we besloten om via het Deltaplan de voordeur van Nederland goed te vergrendelen. In 1977 al kwam de commissie-Becht met zijn rapport over de rivierdijken uit. Ik ben altijd een sterk voorstander geweest om direct te beginnen met de uitvoering van de werken op de manier zoals Becht dat had bepleit. Dat kon niet, omdat de centen er niet waren. Alle aandacht was gericht op de zeedijken en -wateren. Er is altijd al minder aandacht geweest voor de rivierdijken. Ik heb niet alleen in de Kamer, maar ook in mijn eigen partij de grootste moeite gehad om mijn collega's te overtuigen."
Eversdijk vindt het een beetje flauw om alleen de milieubeweging de schuld te geven van de opgetreden vertragingen. "Wel kun je zeggen dat sommige groepen soms het onderste uit de kan wilden hebben. Zelfs bij uitgekiende ontwerpen, ging een deel van de milieubeweging toch nog in verzet."
Het CDA-Eerste Kamerlid hoopt dat Jorritsma zich houdt aan haar toezeggingen dat er nu daadwerkelijk iets moet gebeuren. "Het is zeker mogelijk om in het jaar 2000 klaar te zijn. Dat kan bijvoorbeeld via noodwetgeving. Het kan ook door de Wet op de Waterkeringen - die binnenkort in de Tweede Kamer wordt besproken - straf aan te passen. Er zal bovendien fors geld op tafel moeten komen. Niet alleen voor dit jaar, maar ook voor de jaren erna. Om de zwakke plekken dit jaar aan te pakken, is er 250 miljoen extra nodig. Als dat geld er komt, ben ik er absoluut van overtuigd dat de aannemers ruim voldoende capaciteit bezit, om dit werk aan te kunnen."
De politiek zal de zaak wel goed moeten bewaken, vindt Eversdijk. "Ik ben wat ouder geworden en misschien een beetje wijzer, maar wellicht ook een klein beetje wantrouwiger. Democratie is gebaseerd op gecontroleerd vertrouwen. Nu is een gulden een daalder waard. Over een paar maanden is een gulden weer gewoon een gulden. Dan zijn er namelijk weer andere dingen die aandacht vragen. Tegen mijn collega's in de Tweede Kamer zou ik willen zeggen: politiek, let op uw zaak. Controleer elke maand de voortgang. Een excuus om opnieuw te vertragen is namelijk gauw gevonden. Ik ben niet pessimistisch, maar wel een optimist met ervaring."

Er mag geen excuus worden gevonden om de noodzakelijke versterking van de rivierdijken te vertragen. (foto ANP)

Tweede Kamerlid Biesheuvel: CDA zal kabinet houden aan harde toezeggingen

In zijn reactie zegt Pieter Jan Biesheuvel, woordvoerder van de CDA-fractie, over de kabinetsplannen om in 2000 klaar te zijn met dijkprogramma: "Ik heb mijn grote twijfels of dat echt lukt, als het kabinet blijft weigeren om niet alleen de ruimtelijke ordeningswetgeving en -procedures aan te passen, maar ook noodzakelijke veranderingen aan te brengen in de waterstaatswetgeving.
Minister de Boer zegt dat het bestaande artikel 66 RO voldoende mogelijkheden biedt, maar het is zeer de vraag of je, nu het water is gezakt, nog van een dringende en dreigende situatie kunt spreken, waarin dat artikel dan toegepast kan worden. We moeten de waterschappen en de provincies betere instrumenten in handen geven, die verder gaan dan de bestaande wetgeving.
Als ik dan Dijkstal in het Capitool hoor spreken over 'Onze juristen moeten het nog eens bekijken' dan ben ik bang dat nu de acute dreiging van een ramp voorbij is, alles weer bij 't oude blijft.
Diezelfde twijfel heb ik als het gaat om de bereidheid van de regering extra geld uit te trekken om het versneld aanpakken van de dijken. Want het naar voren halen van de versterkingsprogramma's kost ook geld.
Maar er zijn keiharde toezeggingen gedaan en daar zal de CDA-fractie het kabinet ook keihard aan houden."
Op het gebied van de procedures denkt Biesheuvel vooral aan aanpassing van de Wet op de Waterkeringen. "We moeten bijvoorbeeld procedures als het bestekklaarmaken en die van het bestemmingsplan niet meer na elkaar maar in dezelfde periode afhandelen."

Europarlementariër Oomen-Ruijten: Internationaal Watermanagement noodzakelijk

Ria Oomen-Ruijten, lid van het Europees Parlement voor het CDA, zegt: "Op maandag 13 februari debatteert het Europees Parlement op ons verzoek met de Commissie over heel duidelijke Europese aspecten van de ramp. (Bij het ter perse gaan van de krant is de uitslag van het debat nog niet bekend.) Wij zullen de Commissie danken voor het honoreren van onze vraag om Nederland een uitkering te doen uit het Europese Rampenfonds. Verder pleit ik ervoor dat er een internationaal Watermanagement op gang komt. Er moet een studie komen naar alle effecten van menselijk handelen op de rivieren. Als dat in kaart is gebracht - de universiteit Delft zou er onder meer een rol in kunnen spelen - en we consulteren elkaar voortaan goed over onze nieuwe plannen met en langs de rivieren, dan komen we tot een beter waterbeheer. Daarnaast moet er een beter Europees netwerk voor surveillance en coördinatie komen. Dan komt er meer systematiek in de informatie aan elkaar."
De Europese woordvoerder van het CDA op dit terrein heeft trouwens vanuit haar blik over de grenzen ook een prima oplossing voor toekomstige fondswerving tegen schade op dat terrein.
Ria Oomen: "Want één ding is duidelijk. Niet alleen particulieren, ook de bedrijven moeten volledige schadevergoeding krijgen. In Frankrijk heeft men voor dit soort zaken een heffing van een paar procent op de assurantiebelasting. Ik wil mijn CDA-collega's in de Tweede Kamer graag terzijde staan bij het indienen van een initiatief-wetsontwerp, om dit ook in ons land te gaan doen. Want als er al een gewone verzekering komt, dan zijn de premies welhaast onbetaalbaar."

Leven we wel of niet in een diplomamaatschappij?

Renate Swager loopt stage in een kinderdagverblijf, werkt op zaterdag op de brood- en kaasafdeling van een supermarkt, zit op zondag in de gereformeerde kerk en zou, als zij mocht stemmen, haar vertrouwen aan het CDA schenken. Al zouden onze vertegenwoordig(st)ers dan wel iets meer van bijbelse bevlogenheid mogen laten zien. En iets meer woorden in daden moeten veranderen.

Renate Swager (foto Elzebet Veenendaal)

Renate Swager: "We moeten tegenwoordig zo veel presteren. De hoogste diploma's zijn nog niet goed genoeg. Je moet meer leren, steeds meer studies, cursussen en bijscholingen volgen. Hoe meer hoe beter. Jongeren met alleen maar een MBO- of MAVO- diploma kunnen ook hard, goed en lekker werken. Iemand die elke dag op de werkvloer van een garage staat, leert net zo veel als iemand die elke dag naar school gaat om daar voor automonteur te leren.
Er wordt zo negatief gedacht over het werken in een winkel! Ik begrijp daar niets van! Het is een mooi beroep. Ik werk met plezier op de brood- en kaasafdeling.
Op straat en op school zeggen mensen: 'Werk jij in een winkel?' Iemand zei:'Meisjes en jongens die geen zin hebben om te leren, moeten in een winkel! Wil je dat? Je verdient niet veel. Een carrière kun je mooi vergeten.' Alles op een toon waaruit geen enkele waardering blijkt. Integendeel. Het is alsof je wel heel dom moet zijn om in een winkel te willen werken.

Voor mij is het een geweldige kans om werkervaring op te doen. Het omgaan met mensen vind ik heel leuk. Het is een wijkwinkel, dus je kent de meeste klanten bij naam. Je bent erg bij elkaar betrokken. Ik verheug mij op elke zaterdag.
Het is jammer dat er van hogerhand zo gehamerd wordt op het halen van diploma's. We leven in erg prestatiegerichte wereld. Wie niet mee kan doen, valt af. Als je ouders geen studie kunnen betalen, is dat jammer. Een vriendin van mij wil aan de universiteit geschiedenis en Engels studeren. Haar moeder moet rondkomen van een bijstandsuitkering en kan die studie (ondanks een beurs) bijna niet betalen. Ik krijg langzaamaan het gevoel dat kinderen van rijke ouders veel meer kansen krijgen in een maatschappij, waarin diploma's erg belangrijk zijn, dan kinderen van ouders die slechts een uitkering krijgen.
Ik pleit eigenlijk voor kansen voor gemotiveerde mensen. De eerste vraag moet niet zijn:'Welke diploma's heb jij?' maar 'Waarom wil jij bij mij in de zaak werken?'. Wie daar een goed antwoord op geeft, moet een eerlijke kans krijgen. Als ik filiaalleider zou zijn bij Albert Heijn koos ik voor goed gemotiveerde mensen boven afgestudeerde mensen. Je moet mensen hebben met karakter. Ik wil niet zeggen dat hoger opgeleiden geen karakter hebben, maar veel jongeren die geen diploma hebben, betekenen op basis van inzet en doorzettingsvermogen ook veel voor een winkel. Eventueel kunnen zij via een gerichte opleiding alsnog een bedrijfsdiploma halen..."

Reactie Deetman

De kritsiche opmerkingen van Renate over de "diplomamaatschappij" begrijp ik wel. Toch denk ik dat het in de praktijk wel; meevalt. Mijn ervaring - ook als minister van Onderwijs en Wetenschappen in de jaren '80 - is dat diploma's vaak alleen van belang zijn wanneer jongeren voor het eerst op de arbeidsmarkt komen. Anders gezegd: op een bepaald moment spelen naast een opleiding bovenal werkervaring, motivatie en inzet een belangrijke rol voor het hebben van een goede plek op de arbeidsmarkt. Dit laatste is niet volledig, er moet nog iets aan worden toegevoegd. Wanneer men de school- of universiteitsbanken heeft verlaten, is het een misverstand te denken dat men genoeg onderwijs, scholing of training heeft gehad. Na voltooiing van de opleiding of na het verlaten van de school doet men er goed aan wat bij te leren of te studeren. Dat element speelt bij vraag en aanbod op de arbeidsmarkt eveneens een belangrijke rol. Ga je dus werken in plaats van studeren, dan is dat een volstrekt respectabele keus mits er dan maar in de vrije tijd of de avonduren nog wat bijgeleerd wordt.
Tenslotte dit. Renate vreest dat straks alleen kinderen van rijkere ouders nog kunnen studeren. Misschien is die vrees voor een klein beetje terecht. Wat mij betreft mag dat in Nederland niet gebeuren."

Een krijgen, twee lezen

Als u de CDA-Krant uitgelezen heeft, legt u hem dan niet bij het oud papier maar geef de krant aan een vriend, familielid of de buren waarvan u vermoedt dat hij/zij sympathiek staat tegenover het CDA. Misschien wordt hij/zij dan lid van het CDA. Wie weet?

Paspoort nieuw lid: Timmer

(foto Elzebet Veenendaal)

Naam: Greet Timmer.

Geboren: 3 september 1965.

Beroep: Huisvrouw, moeder van twee kinderen: Anne (4) en Jelle (2), invalkracht als ziekenverzorgster en verkoper

***W**aarom lid van het CDA?*
"Ik kan mij goed vinden in de uitgangspunten. Solidariteit, rentmeesterschap, verantwoordelijkheid. Plus het feit dat het CDA zich principieel laat leiden door het Evangelie. Dat is voor mij heel belangrijk."

***W**elke politicus bewondert u?*
"Premier Lubbers. Ex-premier. Ik zag in hem een vaderfiguur. Hij kwam altijd zo rustig over. Je voelde je veilig bij zo'n man.
Natuurlijk ook Elco Brinkman. Hij stond voor alles wat hij zei. Verdedigde onze uitgangspunten met verve. Hij was eerlijk, misschien niet zo flexibel, maar je kon op hem aan. Sneu dat hij zo van het toneel verdwenen is."

***W**elke mensen hebben uw leven beïnvloed?*
"De eerste gedachte is: mijn ouders. Mijn vader heeft een eigen bedrijf vanaf de grond opgebouwd. Ik heb geleerd dat als je iets graag wilt en je werkt er hard voor dan lukt het ook. Inzet loont."

***B**oek:*
"Olivier Twist van Charles Dickens. Drie keer in een adem uitgelezen en er volgt vast een vierde keer."

***F**ilm:*
"The Killing Fields heeft me het meeste kippevel bezorgd. Zo levensecht en verschrikkelijk verstikkend. Onvoorstelbaar dat mensen zo met elkaar omgaan. Te bizar om waar te zijn."

***M**uziek:*
"De popmuziek uit de jaren zestig en licht klassiek."

***1** miljoen gulden:*
"Alles naar Artsen Zonder Grenzen. Ik heb die mensen onder de moeilijkste omstandigheden - met gevaar voor eigen leven - aan het werk gezien. Echt heel goed dat, wanneer iedereen weggaat omdat het te link wordt, zij blijven om te helpen. "

***O**ntmoeting met een hoofdpersoon uit de bijbel:*
"Johannes en Paulus. Ik heb toch wel een paar kritische vragen voor Paulus. Zijn gedachten over de kleding van de vrouw (ik loop graag in een broek, maar dat ligt soms gevoelig) die bovendien - volgens hem- "onderdanig" aan de man moet zijn, zorgen wel eens voor commotie. Ik zou willen weten hoe hij dat precies bedoeld heeft. Paulus en Johannes zijn, qua karakter, twee verschillende mannen. Johannes lijkt me een stuk vriendelijker. Dat is een man waar je, bij een glas witte wijn, graag naar luistert. Met Paulus wordt het gewoon een bakkie koffie..."

***B**loemen voor Helgers & Heerma:*
"Ik stuur liever een grote bloeiende bos naar Elco Brinkman. Voor Helgers en Heerma rozen in de knop. Brinkman zal er misschien wel overheen zijn, maar ik vind het jammer dat hij geen fractievoorzitter meer is."

Rebus

Stuur uw oplossing voor 10 maart aanstaande naar: redactie CDA Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Oplossing 'Woorden wisselen'

'Lodders bedankt' is de oplossing van de puzzel uit de CDA Krant nummer 1. Winnaars zijn: **H. Kosse** uit Slagharen, **C.G.A. van Gerwen** uit Voorburg en **H. Langerak** uit IJsselstein.

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Dick Aanen
Marianne Fennema
Evert Mathies
Eduard Slootweg
Dick van Vliet

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-Van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 3 - 8 APRIL 1995

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

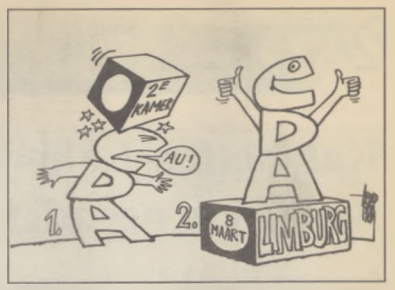

Bij de Tweede Kamerverkiezingen hebben we ons flink bezeerd bijna werden we geamputeerd. We werkten met man en macht en gaven in Limburg al onze kracht. Op 8 maart waren weer heel wat CDA-kiezers teruggekeerd.

Jean Bronckers
lijsttrekker CDA-Limburg

Vrijheid vraagt onderhoud

De vijftigste 4 en 5 mei heeft als motto: Vrijheid vraagt onderhoud. Over de zin van herdenken sprak de CDA Krant met een aantal direct betrokkenen. Pagina 8 en 9.

(foto ANP)

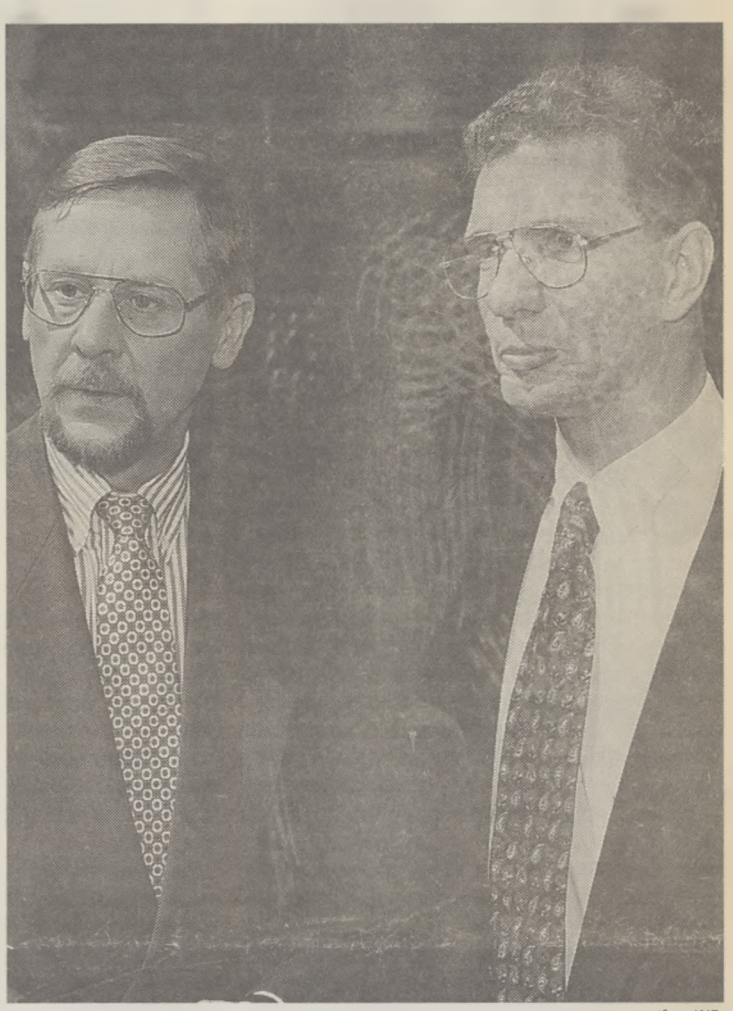

(foto ANP)

Korrel

De heer Van Mierlo (D66) zei eens dat het kabinet Lubbers/ Kok "van niemand was". Dit kabinet is in de Tweede Kamer de speelbal geworden van de PvdA, D66 en de VVD. Zwalkend in niemandsland. Na de Provinciale Statenverkiezingen is het een duwen en trekken van jewelste. D66 is de zwakke broeder. De PvdA trekt alle registers open om het zwaar aangetaste 'sociale gezicht' op te poetsen. En schuwt daarbij geen machtspolitiek. Na een aanvankelijk succesvolle 'dubbele' strategie, heeft de VVD de eerste grote nederlaag geleden in het debat over het "vreemdelingenbeleid". Die zogenaamde duidelijke Bolkestein (VVD) kan helemaal niet hard maken wat hij voortdurend roept. Minister-president Kok (PvdA) heeft hem behendig op zijn plaats gezet. Hij moet ook wel, want dit kabinet mist besluitvaardigheid, geloofwaardigheid en zeggingskracht. Maar waar blijft toch mijn CDA? Kunnen wij dan echt geen oppositie voeren? Het is zo stil geworden. Stille oppositie bestaat niet. Herkenbare christen-democratie, daar gaat het om. Maar neem dan wel initiatieven. Want anders marginaliseren wij onszelf!

Vreemdelingenbeleid eist dialoog en integrale aanpak

CDA-fractievoorzitter Heerma kijkt terug op een 'vreemd' vreemdelingendebat in de Tweede Kamer. Kamerlid De Hoop Scheffer, Mea Roodenburg van de CDA-Initiatiefgroep Vluchtelingenbeleid en directeur Nawijn van de Immigratiedienst pleiten voor een integrale aanpak van het vreemdelingenbeleid. Pagina 3 en 11.

Licht herstel CDA bij Statenverkiezingen

Bij de Provinciale Statenverkiezingen van 8 maart jl. herstelde het CDA zich licht ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1994. Een analyse van het CDA-resultaat en reacties van fractievoorzitter Heerma en partijvoorzitter Helgers staan op pagina 7.

(foto ANP)

En verder:

Bert de Vries: Werkloosheid bestrijden door werken meer te belonen 3.

Nog veel onduidelijkheid over landbouwbeleid 13.

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Symposium in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Kabinetten-Lubbers worden te negatief beoordeeld

CDA-Tweede Kamerlid en oud-minister Piet Bukman vindt het een goede zaak dat er onder het kabinet-Kok meer ruimte is voor de Tweede Kamer dan onder de kabinetten-Lubbers. "Ik denk echter dat het niet alleen door paars staatkundig idealisme wordt ingegeven. Het heeft er ook mee te maken dat de regeringspartijen het vaak oneens zijn en dat een aantal kwesties niet in het regeerakkoord is geregeld. Men komt er dus soms gewoon niet uit en dan moet de Kamer maar beslissen."

Piet Bukman was minister voor Ontwikkelingssamenwerking in het tweede kabinet-Lubbers ('86-'89) en minister van Landbouw in het derde kabinet-Lubbers. Hij vond de persoonlijke verhoudingen in het derde kabinet-Lubbers (CDA-PvdA) wel wat beter dan die in het tweede kabinet-Lubbers (CDA-VVD); het was naar zijn oordeel geen "verschil als tussen dag en nacht is". "In de publiciteit wordt het nu voorgesteld alsof de persoonlijke verhoudingen onder Lubbers III heel slecht waren en dat het nu een vrolijke boel zou zijn, maar de verhoudingen tussen de bewindspersonen onderling waren juist heel goed. Persoonlijk konden de bewindslieden in Lubbers III -geloof ik- beter met elkaar overweg dan die in Lubbers II. Zo heb ik bijvoorbeeld uitstekend samengewerkt met minister Alders van VROM. Natuurlijk waren er in beide kabinetten soms politieke spanningen, maar dat hoort ook. Het zijn immers verschillende partijen die samenwerken."
Bukman vindt dat beide kabinetten-Lubbers nu te negatief worden beoordeeld. "Er is keihard gewerkt en beleidsmatig aanmerkelijke vooruitgang geboekt. Het gaat nu in de publiciteit steeds maar over personen en persoonlijke verhoudingen, maar de resultaten van beleid - en daar gaat het uiteindelijk om - mogen er zeker zijn."
Terugkijkend denkt Bukman dat er onder Lubbers misschien te weinig ruimte was voor de Tweede Kamer in zijn geheel. "Er was voorafgaande aan besluitvorming dikwijls overleg met de coalitiefracties, maar dat was geen publiek proces. Een publiek debat is beter voor het functioneren van de Kamer en dus beter voor de democratie."
Volgens de oud-minister legde het CDA in een coalitie met de PvdA andere prioriteiten dan in een coalitie met de VVD. "Dat is ook logisch. Je wordt altijd beïnvloed door de partij waarmee je samenwerkt. De VVD legt nadruk op andere issues dan de PvdA. Dat heeft natuurlijk gevolgen voor je eigen aandachtspunten in een coalitie."
Het overstappen naar een andere coalitiepartner is volgens Bukman echter veel minder ingrijpend dan oppositievoeren na een periode van bijna permanent regeren. "Het is ontzettend moeilijk om vanuit een sterk bestuurlijke instelling ineens de nadruk te moeten leggen op politiek-inhoudelijke profilering. Voor ons hele beweging is dat een geweldige omslag. Maar ik zelf vind oppositievoeren zeker geen onaangename ervaring, al is het nog wel even wennen. Maar dat is nogal wiedes."

Piet Bukman, vlak nadat hij in 1986 minister werd.

Dialoog tussen boeren en samenleving nodig

Heerma: "Los van het feit of de boeren hun hart weer aan het CDA geven, hebben wij met elkaar een taak te vervullen." *(foto Dirk Hol)*

In het hartje van het mooie Brabantse land schuiven een varkenshouder -Theo Koppens-, een akkerbouwer -Kees Zweere-, een glastuinbouwer met zijn vrouw -Toon en Ria van Gurp- en de fractievoorzitter van het CDA -Enneüs Heerma- aan een tafel. De boerin, drie boeren en de boerenzoon wisselen van gedachten over de milieumaatregelen (Heerma: "Moeten haalbaar en betaalbaar zijn."), de afstand tussen politici en de boeren (Heerma: "Het CDA houdt van korte communicatielijnen met de werkvloer."), de problemen rond seizoenarbeiders (Heerma: "De motie van René van der Linden heeft het in de Tweede Kamer helaas niet gehaald."). Een uur lang vonden de boeren een oor en een hart bij de fractieleider.

Theo Koppens, varkenshouder

Heerma kan het betoog van Koppens goed volgen: "Wat ik als staatssecretaris bij volkshuisvesting heb geleerd is dat je voor veranderingsprocessen niet bij de koepelorganisaties -zeg maar de 'landbouworganisaties' bij volkshuisvesting- moet blijven steken. Ik heb toen een coalitie gesloten met mensen van de werkvloer. Zo moet het ook in de landbouw. De les die we daaruit kunnen trekken is dat er korte communicatielijnen moeten komen. Ik overweeg om in het CDA een permanent overlegplatform in te stellen voor de agrarische sector. Dus niet met secretarissen van Haagse kantoren maar met vertegenwoordigers uit het land. De politiek moet uit de eerste hand horen wat de mogelijk- en de onmogelijkheden zijn."

Het verhaal over het zogenaamde mestprobleem kent Heerma ook: "Stel dat ik een toverstokje zou hebben en ik zou het mestprobleem met dat stokje kunnen oplossen. Zijn jullie problemen dan voorbij? Nee, want mest is niet het enige probleem. Natuurlijk hebben we samen -met een dikke streep onder samen- een lange weg te gaan om tot een gezonde, betaalbare bedrijfsvoering in de varkenshouderij te komen."

Toon en Ria van Gurp, glastuinbouwers

De glastuinbouwer Toon van Gurp: "Als ik nieuwe banden voor mijn auto koop, komt er een tientje bij voor het milieu. Bij een komkommer werkt dat niet en daar moeten wij van eten. Bovendien kopen de klanten liever mooie en goedkopere Zuid-europese komkommers."
Heerma: "Gelooft u in het idee om een wikkel om de komkommer te doen zodat de mensen weten dat hij biologisch in Nederland is gekweekt? Scharreleieren hebben op die manier namelijk ook een markt veroverd."

Heerma staat ook stil bij de kritiek op de 'papieren rompslomp' rond de loonkosten van seizoensarbeiders: "Er moet tijdig, met het oog op het teeltschema, een duidelijke regeling komen. René van der Linden heeft namens de fractie een motie ingediend om tot een vierweekse regeling te komen. Lasten- en premievrij. Op die manier ben je van de ergste papiermolen verlost. We hebben helaas geen meerderheid in de Tweede Kamer voor dat voorstel kunnen krijgen. Ik verzeker u dat we hier achteraan blijven jagen. Daarnaast is het voor jonge mensen ook een goede ervaring om te werken voor hun geld."

Kees Zweere, akkerbouwer

Kees Zweere is een akkerbouwer met ruim 48 hectare grond. Hij is het helemaal eens met Ria van Gurp die de onwetendheid van de voor de boeren verantwoordelijke politici aan de kaak stelde. "Vorig jaar heb ik Tweede Kamerleden en de minister over de vloer gehad en wat mij tegen de borst stuit is het gebrek aan kennis over de sector. Ik wist niet wat ik meemaakte. Met de minister had ik het over de spilfunctie van tarwe in de akkerbouw. Ik vertelde een heel praktisch verhaal. Maar hij begreep niet dat de tarweprijs een spilfunctie heeft voor de andere gewassen. Daar kon hij met zijn pet niet bij."

Naast alle zakelijke gedachten die worden gewisseld, kaart Heerma uiteindelijk het gevoelsmatige facet aan. Hij vraagt: "In hoeverre speelt de psychologische factor een rol? Voelen jullie je niet miskend door de samenleving? Ik bedoel jullie werken hard. Jullie zijn bepaald niet de 'slampampers' van onze maatschappij. Jullie dragen een grote verantwoordelijkheid. Lopen als ondernemers tegelijk grote risico's. Klopt het als ik zeg dat jullie het gevoel hebben 'in de beklaagdenbank' te zitten?"

Voor Heerma is het een uitgemaakte zaak dat er een dialoog moet komen tussen boeren en de samenleving. Hij wil er zijn schouders onder blijven zetten en vechten voor waardering en respect. Heerma tenslotte: "Los van het feit of de boeren hun hart weer aan het CDA geven, hebben wij met elkaar een taak te vervullen."

Elke dag opnieuw is het burgemeestersambt een uitdaging

Corrie van Zon-Langelaar (1948) is gehuwd en moeder van vier kinderen. Sinds 1991 is zij burgemeester van Groenlo. Zij vindt een flexibele instelling en houden van mensen belangrijke eigenschappen om het burgemeestersambt aan te kunnen. Om als CDA weer gezond te worden zijn nodig: doorzetten, elkaar vasthouden en een positieve houding.

Het ambt van burgemeester ... een uitdaging?
Corrie van Zon: "Als vrouw in de politiek gaan lag zo'n 17 jaar geleden, terwijl je vier kleine kinderen had, niet zo erg voor de hand. De opleiding tot verpleegkundige paste beter in de beeldvorming. Tenslotte had ik de handen vol aan mijn eigen peuterspeelzaal die ik met de buurvrouw had opgericht."
Toen ik in november 1991 werd benoemd tot burgemeester van het oude stadje Groenlo, met zo'n 9000 inwoners, was dat een kroon op ons werk. Dan bedoel ik nadrukkelijk ook mijn man, want zonder zijn steun was het wellicht heel anders gelopen. Mijn opleiding tot bestuursambtenaar tijdens het wethouderschap blijkt een goede basis te zijn voor mijn huidige werk.
Groenlo is het Las Vegas van de Achterhoek waar elk weekend zo'n 4 à 5 duizend jongeren op een meestal plezierige manier uitgaan. Een gezonde middenstand, heel veel werkgelegenheid in hoogwaardige bedrijven en een breed aanbod van onderwijs, geven 'Grolle' de allure van een grote stad en de overzichtelijkheid van Madurodam. Kortom een werkplek waar je met opgestroopte mouwen aan de slag kunt. Elke dag is anders, zeker ook door mijn werk als lid van het dagelijks bestuur van een heel actief en goed functionerend samenwerkingsorgaan Regio Achterhoek.
Belangrijke eigenschappen die je van nature moet hebben meegekregen om te floreren in het ambt zijn: houden van mensen en heel flexibel zijn. Uiteraard moet je op z'n tijd goed kunnen luisteren en knopen durven doorhakken.
Mijn relatie met het CDA speelt zich vooral af op provinciaal en landelijk niveau. Enerzijds als voorzitter van de bestuurdersvereniging Gelderland en daarnaast als lid van het CDA-bestuur afdeling Gelderland. Via deze functies voel ik mij zeer nauw betrokken met het wel en wee van onze partij. Doorzetten en elkaar vasthouden en vooral een positieve houding, zijn nodig om weer een gezonde partij te worden. Onze boodschap is duidelijk, daar zijn de meesten van ons mee grootgebracht. We moeten deze boodschap ook helder en duidelijk in de praktijk tonen en overbrengen aan onze medeburgers. Ook dat is een uitdaging die we met z'n allen niet uit de weg moeten gaan.
Tot slot nog een leuke anecdote uit de beginfase van mijn huidige baan. Niet ik maar mijn man en/of onze gemeentesecretaris werden consequent met burgemeester aangesproken en ook de aanhef van menig brief was mijnheer. Met een grapje loste zich dit vanzelf op en 'de heren' vergeten hun blunder nooit meer."

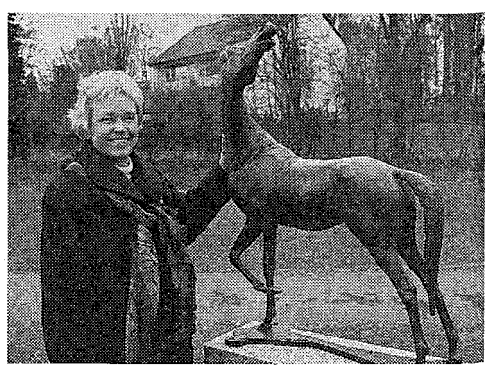

De burgemeester waakt over het peerd op de Dael in Groenlo. *(foto Willem Hissink)*

Werken moet meer beloond worden

Als was het de verloren zoon, na ruim vijfentwintig jaar sluit de Erasmusuniversiteit de oud-minister van Sociale Zaken en voormalig CDA-fractievoorzitter Bert de Vries weer in haar armen. Bert - voor sommigen dr. B. - de Vries aanvaardde op donderdag 6 april jl. het "ambt van hoogleraar financieel economisch beleid". En keert daarmee terug op het honk, dat hij in november 1978 verruilde voor de Tweede Kamer.

Ongemerkt schetst Bert de Vries de hoofdlijnen voor een toekomstig CDA-verkiezingsprogramma. "De boodschap in mijn aanvaardingsrede als hoogleraar is primair bedoeld voor alle partijen. Maar als ik hiermee een bijdrage lever aan het CDA, vind ik dat heel plezierig.
Bert de Vries maakt zich zorgen over het feit dat het nut van loonmatiging in twijfel wordt getrokken. "Met het beleid van loonmatiging hebben we goede ervaringen. Het lukte ons in de jaren tachtig zelfs om in de industrie de daling van werkgelegenheid weer om te buigen naar een stijging. Bovendien groeide de werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt drie keer zo snel als gemiddeld. Alle reden om verder te kijken dan onze neus lang is. En dus ook voor de toekomst aan loonkostenmatiging en zelfs aan intensivering daarvan grote betekenis te blijven toekennen."
De 57-jarige voormalige anti-revolutionair heeft nog steeds niets van zijn 'Groningse stijfkoppigheid' verloren. "Laat iedereen mijn opvatting maar toetsen aan de feiten." En vervolgt met een waarschuwing voor een te ver doorschieten van de verabsolutering van de marktwerking. "De neiging om in Nederland een aantal dijken in het arbeidsmarktbeleid door te breken zie je bij dit Paarse kabinet, maar ook in het CDA. De erosie van CAO's is daar een voorbeeld van. Dan gaat de ordenende en sociaal stabiliserende rol verloren en zijn we op weg naar een Anglo-Saksische systemen. Het verabsoluteren van de markt, zoals je heel pregnant bij de VVD maar ook bij neo-liberale PvdA-ers vindt, leidt tot een kater. De maatschappelijke ellende bij het loslaten van de solidariteit is niet te overzien. We schuiven dan naar een verkilde samenleving."

De Vries wijst de pessimistische veronderstelling van baanloze economische groei af. Hij kiest nadrukkelijk voor het recept van werkgelegenheidsgroei. Tegenover het paarse regeerakkoord plaatst de Vries twee scenario's, waarin de werkgelegenheid net zoals in het verleden opnieuw tweeënhalf keer zo snel groeit als het Centraal Planbureau (CPB) nu voorspelt, dat wil zeggen gemiddeld met 100.000 banen per jaar. "Als dan bovendien in plaats van één, twee van de vijf banen naar de uitkeringsgerechtigden gaan, zal het beslag van de sociale zekerheid op het nationaal inkomen met circa 3,5% dalen".

Hoe verklaart u het positievere beeld van het huidige kabinet?
"Als je gewoon kijkt naar het winstherstel, het investeringsherstel en de meevallers in de belasting-opbrengsten dan is het toch ondenkbaar dat dat alleen resultaten zijn van het huidige kabinet. Het zijn de vruchten die nu geplukt kunnen worden. Zeker in het licht van de internationale conjunctuur heeft het derde kabinet-Lubbers het goed gedaan. De economische inzet van het kabinet is helaas in het verleden niet unaniem uitgedragen."

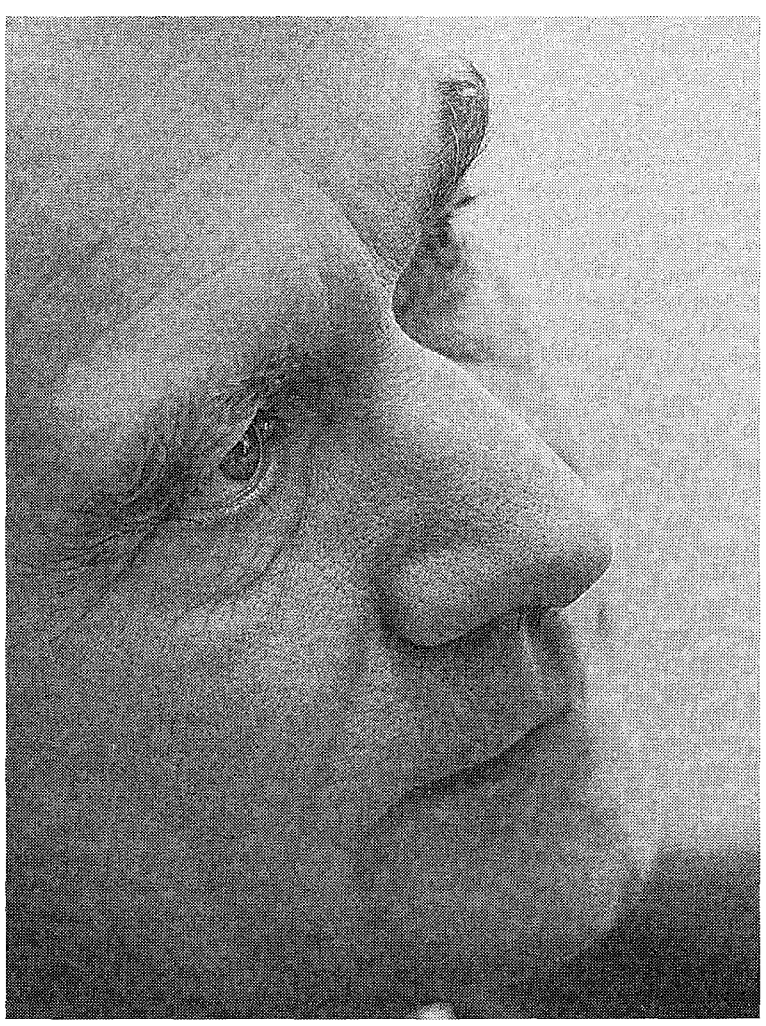

(foto Hans Hordijk)

U toont zich telkens voorstander van het handhaven van de koppelingswet.
"De komende jaren blijft de verhouding inactieven/actieven nog steeds ongunstig. De koppelingswet zorgt voor rechtszekerheid. In de wet zijn duidelijke criteria vastgelegd. Het maakt duidelijk waarom er niet of slechts gedeeltelijk gekoppeld kan worden tussen de uitkeringen en de lonen in de marktsector. Anders worden we afhankelijk van de 'macht van het wisselend getal'. Ik zou niet graag afhankelijk zijn van een stemming waarbij een Kamerlid net te laat is."

In de actuele discussie over de aanwending van de lastenverlichting is de meerderheid voorstander van verlaging van de werkgeverslasten langs de lijn van de vermindering van de Oververhevelingstoeslag (OT). U kiest de lijn van de wig-verkleining door alle werkenden te willen belonen.
"Ja, de verlaging van de Overhevelingstoeslag heeft een minder groot werkgelegenheidseffect en doet niets aan de netto-netto-koppeling. Deze koppeling is de grootste systeemfout in het arbeidsmarktbeleid die in de jaren zeventig werd geïntroduceerd. Verlaging van de werkgeverslasten geeft geen prikkels aan de mensen met een uitkering om een baan te aanvaarden met een salaris dat dicht bij het niveau van de uitkering ligt. Het is veel beter om het werken te belonen door verhoging van het arbeidskostenforfait of door het voorstel van de commissie-Andriessen om alle werkenden er 200 gulden per maand bij te geven. Veel uitkeringsgerechtigden zijn wel op zoek, maar hun zoekgedrag is tamelijk kritisch. Het ontbreekt aan de onderkant van de arbeidsmarkt aan voldoende prikkels. Deze reserveringsloonproblematiek leidt ertoe dat het moeilijk is om rond het minimumloon voldoende gemotiveerd personeel aan te trekken.

En de 'Melkert-banen'?
'Lapwerk'.

Bert de Vries gelooft niet in een duurzaam tekort aan banen. "In de jaren 1989 tot en met 1991 waren er gemiddeld zo'n 100.000 vacatures, waarvan de helft moeilijk vervulbaar."
Verder noemt Bert de Vries verlaging van de uitkeringen 'noch wenselijk, noch haalbaar'. Maar hij beseft tegelijkertijd dat het '200-guldenvoorstel' bij sommigen ook op bezwaren stuit. "Een positief bedrag van 200 gulden voor iedereen heeft al gauw het karakter van een 'tax credit'. En dat woord ligt gevoelig in ons land vanwege het nivellerende karakter. Maar in de Verenigde Staten, het kapitalisme in optima forma, kennen ze dit systeem ook. Daar wordt het zelfs naarmate het inkomen hoger wordt gereduceerd tot nul."
De ontwikkelingen in het CDA laten Bert de Vries niet koud. "Iedereen heeft een tik van de gebeurtenissen in 1994 meegekregen. Maar ik loop niet met frustraties rond. Mijn tijd is goed gevuld als voorzitter van de Sociale Verzekeringsbank en als deeltijdhoogleraar. Daarnaast heb ik nog een aantal nevenactiviteiten." Zowel hij als zijn vrouw Joke hebben er "even aan moeten wennen" dat de werkzaamheden nu meer vanuit Bergschenhoek worden verricht. Als oud-fractievoorzitter benijdt Bert de Vries de huidige fractievoorzitter niet. "Enneüs Heerma heeft op een uiterst moeilijk moment het roer in handen gekregen. Het is nu nog veel lastiger als in 1982 toen ik de fractie op koers moest zien te houden. Maar ik heb buitengewoon veel vertrouwen in die man!".

Heerma: "Hopelijk is vreemdelingendebat aanzet tot betere uitvoering"

"Een heel vreemd debat" zegt CDA-fractievoorzitter Enneüs Heerma als hij terugkijkt op het interpellatiedebat dat werd gevoerd na Bolkesteins uitspraken in de media dat het vreemdelingenbeleid scherper moest. In het debat bond Bolkestein in en zei hij het vreemdelingen- en asielbeleid van het kabinet te steunen en toch geen hardere maatregelen te zullen eisen.
Er moet in 24 uur tijd heel wat gebeurd zijn, denkt Heerma. "De ene dag waarschuwt premier Kok Bolkestein nog en een dag later wordt er net gedaan of Bolkestein niets bijzonders heeft gezegd en dat iedereen alles verkeerd heeft begrepen. Partijen hadden beter even de telefoon kunnen pakken en de zaak kunnen uitspreken in plaats van hier in de Kamer een debat van zo'n vier uur over te voeren." Toch een beetje een schijnvertoning.
Heerma hoopt dat het debat in ieder geval wel een aanzet zal zijn voor een betere uitvoering. Hij doelt hierbij op daadwerkelijk uitzetten van illegalen, het in hechtenis nemen van criminele illegalen en het verkorten van de asielprocedure. In dit verband is het van belang dat verkiezingsbeloften van partijen die nu in de regering zitten - 1000 extra cellen en 10.000 extra politiemensen - worden nagekomen. Ook moet nu de twee-op-een-celmaatregel (voor telkens overlast veroorzakende verslaafde criminelen of van criminele illegalen) eens worden ingevuld.
Heerma is benieuwd of Bolkestein nu echt ophoudt met 'scoren' buiten de Kamer, zoals hij met name in verkiezingstijd deed. "Niemand heeft wat aan luchtballonnen, met als hoofddoel stemmen winnen. Het CDA heeft begrip voor de zorg die velen hebben over het vreemdelingen- en asielbeleid. Het CDA staat voor een streng maar humaan asielbeleid. Het vorig kabinet heeft een aantal verscherpingen aangebracht in dat beleid. Het CDA heeft het onderwerp in de verkiezingstijd niet breed uit willen meten omdat dit niet tot het provinciaal beleid behoort en omdat wij de gevoelens die bij de bevolking over dit vraagstuk leven niet wilden uitbuiten om tot verkiezingswinst te komen."
Heerma vindt het jammer dat de VVD het onderwerp wel heeft ingezet bij de verkiezingen en zich uitsprak voor strengere maatregelen. "Het gekke is dat al die ideeën of al bestaand beleid zijn of door de VVD ook niet uitgevoerd zullen worden omdat ze bijvoorbeeld in strijd zijn met de Grondwet of met internationale verdragen. Mijn fractie houdt niet van luchtballonnen, wel van goed afgewogen, concrete voorstellen. De CDA-fractie heeft enige tijd geleden een fractiespecial over dit onderwerp op de agenda gezet om voorstellen voor het toekomstig beleid te ontwikkelen."
Waar Bolkestein ook over repte was de gezinshereniging. "De eisen daarvoor zijn de afgelopen jaren aanzienlijk aangescherpt. Het aantal immigranten op grond van gezinshereniging is daardoor met de helft teruggelopen.
In zijn algemeenheid kan dus worden gezegd dat de stelling van sommigen dat "er niets wordt gedaan" op een misvatting berust. Er moet voorts op gewezen worden dat de VVD-fractie zelf nogal eens moeilijk doet bij maatregelen die aanscherping beogen. Bij het Veilige-derde-landen-voorstel is de VVD na een bezoek aan het Torentje van Kok akkoord gegaan met een afgezwakte versie."

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Wim van Velzen: De informatiesamenleving is in opmars

Onlangs vond de G7-top plaats over de informatiemaatschappij. Ministers, de vice-president van de Verenigde Staten, industriëlen en parlementariërs waren aanwezig. Zo ook Wim van Velzen, EVP-fractiewoordvoerder over het Europees technologiebeleid en onderzoekprogramma's.

Wim van Velzen: "Met het woord 'informatiemaatschappij' wordt een samenleving bedoeld waar het aanbod aan informatie sturend zal zijn voor de inrichting van deze samenleving. Nu al kunnen mensen twintig à dertig zenders op de televisie ontvangen. Door technische vindingen zal het informatie-aanbod alleen maar groter worden. Denk aan betaaltelevisie, denk aan de mogelijkheden van thuiswerken door via een modem per computer aangesloten te zijn met het bedrijf. We leven nu al in een informatiemaatschappij. Ik voorspel dat de ontwikkelingen zo snel gaan dat we van een ware revolutie kunnen spreken die net zo'n grote invloed heeft op de samenleving als de introductie van de auto. Toen het voor veel mensen mogelijk werd om een auto te kopen zag je dat de afstand tussen het woon-werkverkeer groter werd. Tevens werd het kooppatroon ook anders.

Het fenomeen telewerken zorgt ervoor dat de grens tussen privé en werk vager wordt. (foto Hans Hordijk)

De snelle technische ontwikkelingen van dit moment zorgen voor eenzelfde grote ommezwaai. Het fenomeen telewerken zorgt er bijvoorbeeld voor dat de grens tussen privé en werk vager wordt. Je hoeft niet meer naar kantoor om te werken. De vierentwintiguurs economie ligt op de loer!"

Televisieaanbod

"Ook het programma-aanbod op televisie zal ingrijpend veranderen. Op dit moment bepalen de omroepen wat er op een avond wordt uitgezonden, zij zorgen voor een gevarieerd aanbod in culturele, informatieve en ontspannende programma's. Je ziet nu al een trend naar zenders die maar één soort programma aanbieden: sportzenders (Eurosport), nieuwszenders (CNN), muziekzenders (MTV) en filmzenders (Filmnet). Binnenkort zal de kijker zelf gaan bepalen wat hij of zij wil zien door via de televisie een eigen keuzeprogramma samen te stellen: Europese, Nederlandse of lokale nieuwsberichten, een speciale film of een quiz en ga zo maar door. De programmatische invloed van de Nederlandse omroepen zal drastisch veranderen. Ook in andere sectoren van de samenleving zoals gezondheidszorg, ouderenzorg, onderwijs en veiligheid zullen de veranderingen groot zijn."

Visie

"Al die grote technologische veranderingen die op ons af komen vragen om een politiek antwoord. Hoe passen die in een verantwoordelijke samenleving. Onze 'sociale markteconomie', waarin naast kille winst- en verliescijfers ook de menselijke maat een rol speelt, komt onder druk te staan. Een politieke partij moet hierop een visie ontwikkelen. Niet om vooruitgang tegen te willen houden, dat is kortzichtig. Je moet als CDA de positieve en negatieve kanten in kaart brengen en een eigen standpunt daarover bepalen. Gelukkig hebben we daarover in de partij een lange traditie. In 1987 bracht het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een rapport uit over de technologie in een verantwoordelijke samenleving. In de jaren daarna zijn vele technologie-bijeenkomsten gehouden in bijvoorbeeld het Huis van de toekomst en in bedrijven. Het is het goed dat de G7 ondermeer de instelling van een werkgroep heeft opgeleverd die de sociale gevolgen van de informatiemaatschappij in kaart zal brengen. De Europese Unie neemt het voortouw en vanuit het Europees Parlement zal ik deze ontwikkeling op de voet volgen. Daarnaast zou ik CDA'ers die zijn geïnteresseerd in dit onderwerp, willen vragen met mij hierover contact op te nemen."
Telefoon vanuit Nederland in Brussel: 32.2.284.5623

Gedragscode tussen Commissie en het Europees Parlement

De nieuwe Europese Commissie is met vereende kracht bezig zich in te werken in de vele taken die zij moet behartigen. In dit verband zijn de eerste politieke punten al gemaakt, zij het met wisselend succes.
Zo heeft Buitenland-Commissaris Hans van den Broek de overeenkomst voor economische samenwerking met Rusland opnieuw opgeschort uit protest tegen de slechte afwikkeling van de oorlog met Tsjetsjenië. De Douane-Unie met Turkije werd wel door hem ondertekend, maar dat onder strikte condities: Als de mensenrechtensituatie in Turkije niet verbetert, dan is de ratificatie niet verzekerd, zo was de boodschap.
Transport-Commissaris Neil Kinnock bepaalde dat het afsluiten van luchtvaartverdragen met derde landen een zaak was van de Commissie. Dat kon hij niet doorzetten. De Europese Ministerraad blokkeerde hem terecht.
Handiger was de Italiaanse Commissaris Emma Bonino, die stevig ingreep in het visserijconflict tussen Spanje en Canada, omdat de internationale rechtsregels waren geschonden. Het geënterde Spaanse schip werd vrijgegeven wat nog niet wil zeggen dat de Spanjaarden met hun vismethoden keurig rekening hielden met ecologische onevenwichtigheden ter plekke. Daarover kan de discussie nu starten.
Al deze acties geven aan dat de nieuwe Europese Commissie haar werk echt is begonnen en dat niet wordt geschroomd lastige thema's met voortvarendheid aan te pakken. De nieuwe Commissie lijkt in elk geval niet te houden van vaagheid, traagheid en stroperigheid en dat is prima.

Dat de Commissie het 'beter en anders' wil doen bleek ook uit de nieuwe gedragscode tussen Commissie en het Parlement, die in de maartzitting van het Europees Parlement werd goedgekeurd. Tijdens de hoorzittingen met de aanstaande Commissarissen afgelopen januari kwamen veel grieven over de omgang tussen Commissie en Parlement boven drijven. EVP-fractievoorzitter Martens nam daarom het initiatief de oude gedragscode uit 1990 in een nieuw jasje te steken.
Over die nieuwe gedragscode werden Commissie en Parlement het in de recente maartzitting van het Europees Parlement eens. Enkele voorbeelden van nieuwe afspraken: De Commissie heeft toegezegd dat zij alle dossiers die zij naar de Ministerraad stuurt ook direct aan het Parlement zal sturen. Verder belooft de Commissie dat zij nieuwe wetten en initiatieven niet aan de pers bekend zal maken, voordat zij die naar het Parlement heeft gezonden. Dan is er afgesproken dat, wanneer de Commissie sommige amendementen van het Parlement niet over kan nemen of over wil nemen, de Commissie dit gemotiveerd aan het Parlement moet meedelen. Een nieuw debat kan dan volgen.
Heel belangrijk is de afspraak dat, indien het Parlement een wet verwerpt, deze ook echt wordt ingetrokken. Kan of wil de Commissie dat niet, dan moet zij zich daarvoor verantwoorden in het Parlement.
Verder is afgesproken dat leden van het Europees Parlement kunnen worden opgenomen (als waarnemer) in onderhandelingsdelegaties voor multilaterale overeenkomsten. Een saillant puntje uit de gedragscode is tenslotte dat de Commissie belooft dat de meest bevoegde Commissaris in het Europees Parlement of in de parlementscommissie zal verschijnen als thema's die onder zijn of haar bevoegdheid vallen daar worden behandeld. Geen visserijcommissaris dus die antwoorden geeft op vragen over transport of sociale zaken, zoals dat in het verleden nog wel eens gebeurde tot ergernis van de Europarlementsleden.

Hanja Maij-Weggen

Al met al is de nieuwe code, die nog veel meer punten bevat, een belangrijke stap vooruit voor het Europees Parlement. Voor de Commissie is het echter ook een verbetering, omdat met de toepassing van de gedragscode veel harde woorden en verwijten vanuit het Parlement kunnen worden vermeden, en dat is ook voor de Commissie winst.

Hanja Maij-Weggen
CDA-delegatieleider in het Europees Parlement

Kleine landen worden in Unie niet ondergesneeuwd

Viviane Reeding is geboren in het industriële zuiden van Luxemburg. Zij is lid van de CSV, de christen-democratische partij in Luxemburg, omdat deze partij voor een persoonlijke benadering kiest. Volgens de Luxemburgse delegatieleider bewijst de benoeming van de Luxemburger Santer als voorzitter van de Europese Commissie dat kleine landen niet worden ondergesneeuwd in de Europese Unie.

Hoe bent u politiek betrokken geraakt?
"Ik ben lid geworden van de CSV (Christlich Soziale Volkspartei) omdat je alleen via de politiek dingen fundamenteel kan veranderen. Ik ben geboren en getogen in het industriële zuiden van Luxemburg. Deze streek wordt beheerst door de kolen- en staalindustrie. In mijn omgeving was veel ellende te zien. Ik denk dat vanuit deze achtergrond mijn sociale betrokkenheid is voortgekomen. Ik koos voor de CSV omdat deze partij voor een persoonlijke benadering kiest, de mens wordt niet vergeten. Dit in tegenstelling tot de socialistische partij die vooral aandacht schenkt aan het collectief."

Met welke beleidsterreinen houdt u zich het meest bezig?
"Uiteraard zit ik in de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, waarin ik veel samenwerk met bijvoorbeeld Bartho Pronk. Ik vind dat naast de Economische Unie -die nu steeds meer vorm begint te krijgen- ook het sociale aspect van de grond moet komen. Denk daarbij aan bijvoorbeeld Europese ondernemingsraden voor multinationals en het veiligstellen van sociale minimumnormen in heel Europa. Ook de werkloosheid kan door de enorme vervlechting van de nationale economieën alleen maar gezamenlijk worden bestreden. Daarnaast zit ik samen met Arie Oostlander in de commissie Binnenlandse Zaken. Het gaat hierbij om zaken als de bestrijding van de internationale (drugs)misdaad. Ook hier is alleen een Europese oplossing mogelijk."

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij de andere leden van de EVP-fractie aan het woord. Deze keer is Viviane Reeding aan de beurt. Zij is de Luxemburgse delegatievoorzitter.

Wat vindt u van de nieuwe voorzitter van de Europese Commissie, de Luxemburger Santer?
"Voor Luxemburg betekende zijn benoeming dat er een nieuw kabinet moest komen, want Jacques Santer was onze premier. Belangrijker is echter de mogelijkheid dat het kleinste land van de Europese Unie -Luxemburg is zo groot als de provincie Utrecht- de voorzitter van de Unie kan leveren. Veel mensen denken dat de kleinere landen binnen de Unie worden ondergesneeuwd door de grote landen. De benoeming van Santer is het bewijs dat dat meevalt. In 1996 wordt het Verdrag van Maastricht herzien. Deze verdragswijziging is cruciaal voor de verdere ontwikkeling van de Unie. Santer wacht derhalve een zware taak."

Luxemburg is dit jaar culturele hoofdstad, wat houdt dit in?
"Ons motto is 'Europese hoofdstad van alle culturen'. 30% van de inwoners van Luxemburg is buitenlander. In sommige plaatsen zelfs meer dan 50% Toch is er in Luxemburg niet echt sprake van vreemdelingenhaat of racisme. Dit komt omdat er altijd een integratiepolitiek is gevoerd. De culturele rijkdom van Luxemburg bestaat juist uit de wisselwerking tussen de verschillende culturen. En uit de praktijk blijkt dat de typisch Luxemburgse cultuur niet wordt opgeslokt. Ik denk dat mijn land hiermee het goede voorbeeld geeft voor heel Europa. Het hele jaar door zijn tal van culturele evenementen. Luxemburg is vanuit Nederland helemaal niet ver weg. Allemaal komen dus!"

Bartho Pronk en de kas van Europa

De Europese begroting bedraagt meer dan 150 miljard gulden, maar dat geld wordt niet altijd goed uitgegeven. Onderling durven de lidstaten elkaar daarop niet aan te spreken. Gelukkig is de controle inmiddels verscherpt. Nu kan worden onderzocht aan welke doelen het geld is uitgegeven. Daarmee kunnen 'verkeerde bestedingen' worden voorkomen. CDA-Europarlementariër Bartho Pronk is onder andere lid van de budgetcommissie. Mooi, maar buitengewoon precies werk, vindt de penningmeester van de CDA-delegatie.

Bartho Pronk: "De Europese begroting bedraagt meer dan 150 miljard gulden. Daarom let ik op de centen. Hoe verdelen we die pot? Dat is de cruciale vraag. Ruim 90% van het geld gaat terug naar de lidstaten, maar het wordt niet altijd even goed uitgegeven. Sterker nog, daar worden gewoon 'fouten' bij gemaakt. Onderling durft men elkaar daar niet op aan te spreken. Want als de Engelsen vinden dat de Spanjaarden teveel geld aan boeren geven, weten de Spanjaarden dat de Engelsen geld van de Unie in de eigen begroting steken.
Vroeger konden we ook geen enquête instellen naar de uitgaven. Nu wel. In de praktijk stellen alleen de Europese Rekenkamer en het Europees Parlement daar vragen over. De controle is verscherpt. We kunnen nu onderzoeken of Italië of Denemarken haar tientje (voor het gemak een symbolisch bedrag) precies aan die doelen geeft waar voor het is bedoeld. We willen daarmee 'verkeerde bestedingen' voorkomen.
Er zijn vijftien landen die zich, samen met het Europees Parlement en de Europese Commissie, met de financiering van de Europese Unie (EU) bezighouden. Als het aan mij ligt, gaat er -buiten de begroting van de lidstaten om- een maximum bedrag naar de EU. Het beste is dat het Europees Parlement samen met de Raad van Ministers dit geld volgens goede criteria besteedt."

Taken en lasten

Wij krijgen geld uit invoerheffingen en verder zijn er heffingen op het bruto nationaal produkt (BNP) en er is een heffing op een deel van de BTW. Nederland maakt bijvoorbeeld 0,68% van de BTW over aan de Europese Unie. Nederland is een land waar veel douanerechten worden geheven. Niet alleen voor goederen die we zelf invoeren, maar ook voor goederen die naar Duitsland en België gaan. Het lijkt erop alsof dit Nederland geld kost. Maar wij hebben de grootste haven ter wereld en dus halen we meer douanerechten binnen dan, pakweg, Luxemburg.
De grootste hap, ongeveer 50%, van het geld gaat naar landbouw. De rest gaat op aan solidariteitsfondsen, fondsen om de werkgelegenheid te stimuleren en er is een belangrijke post 'buitenlandse hulp'. Enkele jaren geleden gaven we nog 75% uit aan de landbouw, maar door het terugbrengen van de lasten staan we nu dus op 50%. Meer taken van EU leiden ook tot meer lasten. Dat zien we bij de hulp voor Oost-Europa.
In de Unie kijk je niet alleen of je eerlijke bijdragen geeft, maar ook of je genoeg terug krijgt. Vergelijk het maar met de belastingen die een plattelandsgemeente aan de rijksoverheid betaalt. De vraag is: 'Hoeveel krijgt de gemeente van de overheid terug?' Het kan heel goed zijn dat de gemeente tekort komt. 'Schande,' roept de burgemeester. Maar de burgemeester van de grote stad die dankzij hetzelfde systeem geld overhoudt op zijn begroting, roept: 'Prima!' In Europa worden deze berekeningen voortdurend gemaakt. Op zich is dat niet erg, maar je moet het wel in zijn verband zien. Nederland had een markt van 15 miljoen klanten maar nu heb je er 360 miljoen. Zonder die markt zou er weinig welvaart in Nederland overblijven."

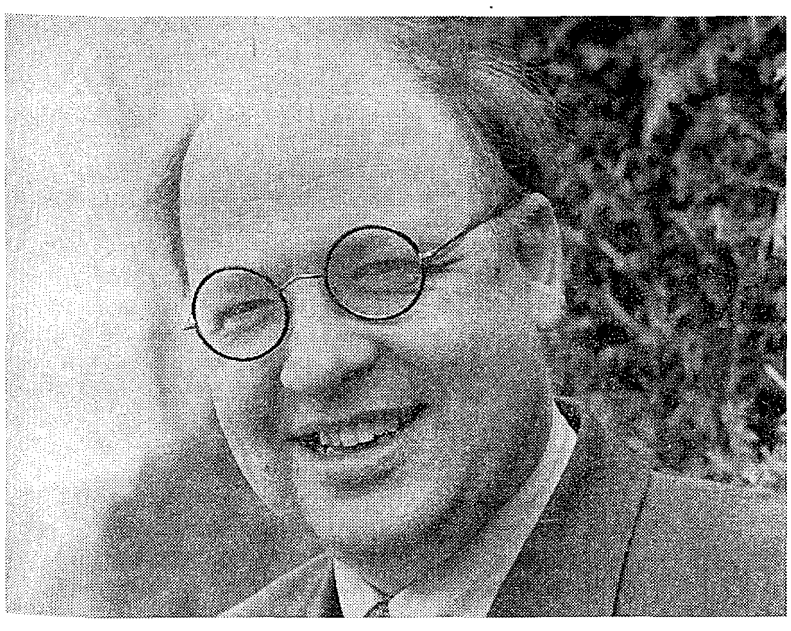

Nederland had een markt van 15 miljoen klanten maar nu heb je er 360 miljoen. Zonder die markt zou er weinig welvaart in Nederland overblijven. *(foto Elzebet Veenendaal)*

Band met de achterban vestevigen

Marijke Houben-Peters, 'bemenst' het kamerkringsteunpunt Dordrecht. Arie Slob is scholings- en verenigingsconsulent in deze kamerkring. Beide willen met hun werk de band met de achterban bewerkstelligen en verstevigen.

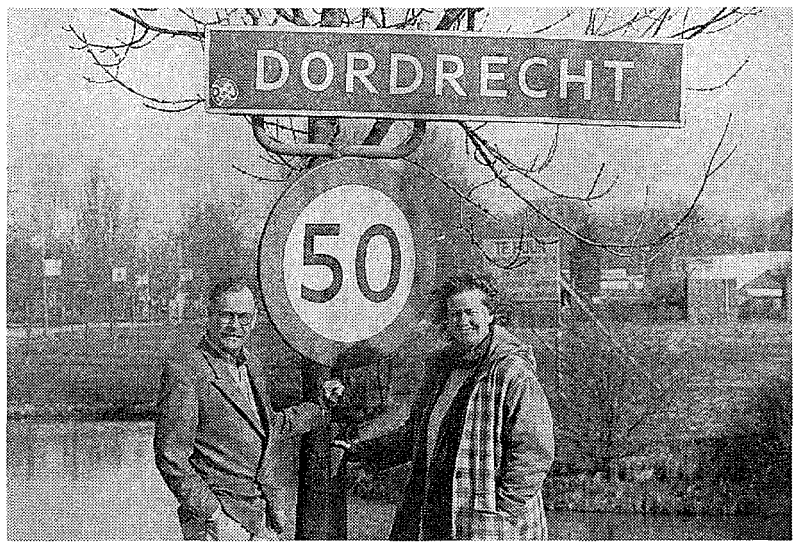

Arie Slob en Marijke Houben. *(foto Elzebet Veenendaal)*

Afdelingen en leden kunnen veel vaker een beroep doen op het kamerkringsteunpunt. Het is de verbinding van afdelingen naar kamerkring en partijbureau en de centrale plaats van klachten van burgers. Marijke Houben-Peters 'bemenst' het steunpunt in Dordrecht.

Marijke Houben-Peters werd geboren in 1952 en woont in het Westland. Zij is afdelingsvoorzitter in Naaldwijk, getrouwd, moeder van drie tienerdochters en (zowel letterlijk als figuurlijk) kamerkring'steunpunt' Dordrecht. Ze mag en wil gebeld worden: 01740-40725.

Marijke: "Het ombudsteam van de kamerkring Dordrecht is uniek. Leden, maar ook niet leden, kunnen aankloppen met problemen en dan staat er een team deskundigen klaar om een helpende hand uit te steken. De een heeft problemen met een politicus, de ander ligt met de gemeente in de clinch over huursubsidie. Zo ben ik vorig jaar benaderd door tuindersvrouwen die door de hele tuinbouwsanering nogal in de war waren. Toen heeft het ombudsteam bemiddeld bij een gesprek tussen vrouwen en fractiespecialisten van de Tweede Kamer. Ik ben een schakel tussen afdelingen naar kamerkring en partijbureau. Mensen bellen om raad. 'Hoe regel ik een spreekbeurt?' Als er spanningen zijn binnen een bestuur gaan we op zoek naar oplossingen. Een steunpunt is bovendien de centrale plaats van klachten van burgers. De kleine praktische vragen beantwoord ik. Grote zaken verwijs ik naar de verenigingsconsulent of het partijbureau.
Ik ben niet alleen vraagbaak, maar ik run ook een soort CDA-winkel. Je kunt adresstickers bestellen of adreslijsten, gesorteerd, hoe je maar wilt. Daar ben ik voor. De afdelingen kunnen veel vaker een beroep op mij doen dan zij zich realiseren.
Het CDA-lid moet zich thuisvoelen. In de eerste plaats bij de politieke koers maar je moet ook goed naar haar of hem luisteren. Je moet ze erbij halen. Vragen waarom iemand bij ons wil horen. De een is lid omdat hij sympathiseert met het gedachtengoed. De ander wil met zijn talenten daadwerkelijk voor het CDA aan de slag. Daarom vraag ik het nieuwe lid naar zijn specifieke deskundigheden en of hij bereid is om met zijn kennis iets voor de partij te doen.
Het is moeilijk om duidelijk te maken hoeveel profijt afdelingen van een steunpunt kunnen hebben. Als uit een enquête onder de leden blijkt dat mevrouw Jansen uit Papendrecht belangstelling heeft voor informatie over het asielbeleid dan kunnen wij dat regelen. Een spreekbeurt van Heerma, een workshop over de winkelsluitingswet of een themaavond over euthanasie kunnen wij helpen organiseren. Bovendien verzorgen wij voor de afdelingen politieke spreekuren voor een ledenvergadering. Uren waarin je eens even, onder vier ogen, kunt praten met een vertegenwoordiger in de Tweede Kamer en de Provinciale Staten. Zulke activiteiten werken heel wervend. Ook daarvoor kan iedereen mij dag en nacht bellen."

Afdeling wil goed draaien

Arie Slob is scholingsconsulent en verenigingsconsulent in de kamerkring Dordrecht en verenigingsconsulent in de kamerkring Rotterdam. Zijn taak omvat ledenzorg, ledenwerving, human resource-beleid en algemene vraagbaak. Hij voelt zich in zijn element. Ook de leden willen erbij worden gehaald en hij geeft daartoe de aanzet in de afdelingen.
Hij is een van de vijf kinderen van een landarbeider uit Peursum, onder de rook van Giessenburg. Arie Slob werd geboren in 1950. Hij was vijfentwintig jaar in dienst bij de overheid, leidt sinds 1991 een trainings- en adviescentrum en bestiert een restaurant. Zijn schaarse vrije uren stort hij, sinds 1981, in het CDA. De verenigingsconsulent doet dat met overgave.
"We zijn in gesprek met het bestuur van de kamerkring Dordrecht, het Steenkampinstituut en de sector Verenigingszaken van het CDA. We willen namelijk bekijken of de scholingscommissie rondom de scholingsconsulent ook actief kan functioneren met betrekking tot het werk van de verenigingsconsulent want scholing is een zeer belangrijk onderdeel wanneer we praten over (met name) ledenzorg. En in deze kamerkring ben ik al scholingsconsulent en verenigingsconsulent. In de kamerkring Rotterdam ben ik alleen verenigingsconsulent. Daar geldt dus een andere constructie.
Ik ben er voor Dordrecht en Rotterdam. De belangrijkste vraag is: 'Hoe bewegen we de mensen die CDA-lid zijn naar een ledenvergadering te komen?' De meesten komen niet. Staan de onderwerpen soms te ver van hen af? En waarom gaat iemand per definitie liever sporten dan naar een CDA-vergadering?
Ik praat daarom met de voorzitters van de afdelingen om ingang te krijgen bij de besturen. Dat zijn er 47 in de kamerkring Dordrecht en 12 in die van Rotterdam. De bedoeling is dat iedereen zich 100% inzet voor ledenzorg en ledenwerving. Samen met een of twee bestuursleden stel ik daarvoor een conceptplan op. Voor de uitvoering ben ik so wie so telefonisch beschikbaar, maar soms is het nodig om even met een kop koffie bij te praten.
Het idee werkt perfect. Ik ben ontzettend tevreden. Alle betrokkenen willen het gevoel hebben dat zij nodig zijn. De leden willen erbij gehaald worden. Alleen er moest iemand zijn die daarvoor de aanzet wilde geven. Na de zomer (van 1994) ontstond er een opleving. De meeste afdelingen zijn enthousiast bezig met ledenzorg. De resultaten zijn hartstikke goed. De plannen worden opgepikt en nu al plukken we daar de vruchten van. Het tijdig organiseren van een ledenvergadering en het kiezen van een onderwerp uit de gemeentepolitiek dat dicht bij de mensen staat, staat garant voor grotere betrokkenheid. Vervolgens laat je de avond voorbereiden door leden die in het onderwerp zijn geïnteresseerd. Zij nodigen een raadslid, wethouder of een burgemeester uit en dan zie je dat zo'n avond gaat leven.
De afdeling Hendrik Ido Ambacht heeft bijvoorbeeld een ledenvergadering uitgeschreven over de winkelsluitingswet. Alle middenstanders zijn toen uitgenodigd. Allen kwamen ze daar op af, maar stuk voor stuk vond men steun bij het CDA-standpunt. Misschien dat die mensen niet direct CDA-stemmers worden, maar je laat wel je betrokkenheid zien."
Hij begeleidt ook CDJA-kernen. Vliegt van afdeling naar afdeling. Uit de losse pols noemt hij cijfers waaruit de groei van het CDA in de kamerkringen, hier en daar, zichtbaar wordt. In de Alblasserwaard is een afdeling die in een paar maanden tijd van 180 naar 221 leden sprong.
Slob: "Het draait om het ondersteunen van wat mensen willen. In een restaurant zoek je gezelligheid. Je wilt gewoon lekker kunnen eten en drinken. Zo wil een afdeling ook goed draaien. Ik vind 'dienstbaarheid' een groot woord, maar je houding naar klanten en leden toe heeft daar veel mee te maken. Een van mijn uitgangspunten is: 'Een band met je achterban bewerkstelligen'. Dat is het belangrijkste. Je moet zo dicht mogelijk bij de mensen staan.' Het gaat niet alleen om CDA-onderwerpen, maar ook om iemands privé-aangelegenheden - ziekte, verjaardag, een baby -; het is belangrijk dat je daar even persoonlijk op reageert. Daardoor bouw je een band op. Daar gaat het mij om."

De Papoea's van Irian Jaya

Een klein volk verwikkeld in een strijd op leven en dood

U leest het goed: op leven en dood.
Of niet soms?

De Stichting Hulp aan Papoea's in Nood kent sinds haar oprichting in 1972 een breed scala van concrete doelstellingen, zowel op voormalig Nieuw Guinea als op Papua New Guinea. Met puur vrijwilligerswerk komen o.m. gelden beschikbaar voor kinderverzorgingstehuizen, schoolgelden, alsmede gevangenen- en vluchtelingenhulp.

- Nieuwkomers nemen de beste baantjes in.
- Buitenlandse maatschappijen kappen de tropische regenwouden en plunderen de bodemschatten van West-Papoea. De grote winsten verdwijnen naar het buitenland.
- Eeuwenoude, ongeschreven rechten op de grond worden anno 1995 van nul en geen waarde geacht. De Papoea's worden van de eigen grond verdreven.
- Culturele en vrijheidslievende uitingen van de Papoea's worden niet gewaardeerd.
- Tienduizenden gevluchte Papoea's leven al vele jaren in grote vertwijfeling en diep onder het bestaansminimum in buurland Papoea New Guinea.

Help de Papoea's overleven.
Help de Papoea's aan een toekomst in eigen land

Info: Stichting Hulp aan Papoea's in Nood Secr. Koopsweg 7
8085 RD DOORNSPIJK tel: (05258) 1065
Postbank 243000 Rabobank Ede (Gld.) 44 40 72 470

HOGE VELUWE

stille camping
Beek&Hei
een kleine stille camping,
temidden van de natuur
HEIDEWEG 4 OTTERLO 08382 - 1483

HOGE VELUWE

ONGEWENST ZWANGER... WAT NU?

VOOR HULP AAN MOEDER ÈN KIND
BEL 06-0730 (DAG EN NACHT BEREIKBAAR)
VERENIGING TER BESCHERMING VAN HET ONGEBOREN KIND VBOK

VERWERKING VAN ABORTUS

Ook vrouwen die moeite hebben met de verwerking van een abortus kunnen bij de VBOK terecht.
Bel de hulplijn.

Arnhemseweg 23,
3811 NN Amersfoort

CDA

Het CDA-Vrouwenberaad is een politieke vrouwen-organisatie met een groeiend aantal leden van nu ruim 5100.

Doelstellingen zijn: inbreng leveren in het politiek beleid, integratie van vrouwen in de partij en politieke bewustwording.

In verband met het aflopen van de termijn van de huidige voorzitter per 1 november aanstaande is het CDA-Vrouwenberaad op zoek naar een

VOORZITTER

Van de voorzitter wordt verwacht dat zij:
- het Program van Uitgangspunten van het CDA en de doelstellingen van het CDA-Vrouwenberaad kent en onderschrijft;
- op de hoogte is van en inzicht heeft in maatschappelijke ontwikkelingen;
- op de hoogte is van de politieke actualiteit en het politieke handelen;
- op basis van ontwikkelingen in de partij en de samenleving impulsen geeft voor nieuw beleid;
- verantwoordelijk is voor de algehele coördinatie van het Dagelijks Bestuur en Landelijk Bestuur; vergaderingen voorbereidt en voorzit; toeziet op de taakverdeling van het Dagelijks Bestuur en zorg draagt voor de kwaliteit van de door de organisatie ondernomen activiteiten;
- bereid en in staat is een actieve inbreng te leveren in het Dagelijks Bestuur en het Partijbestuur van het CDA en het Politiek Vrouwenoverleg; alsmede het CDA-Vrouwenberaad, als eerste woordvoerder, te vertegenwoordigen bij bijeenkomsten van de partij, vrouwenorganisaties en externe contacten;
- door haar persoonlijkheid, doorzettingsvermogen en positieve instelling een samenbindend element vormt binnen de organisatie.

Functie-eisen:
- aantoonbare bestuurlijke ervaring en bestuurlijk inzicht;
- politiek inzicht en politieke ervaring;
- leidinggevende kwaliteiten;
- bekendheid en affiniteit met de vrouwenbeweging;
- ervaring met het werken met vrijwilligers;
- goede contactuele eigenschappen;
- lid van het CDA en het CDA-Vrouwenberaad en goed ingevoerd in het CDA.

Het voorzitterschap is een vrijwilligersfunctie, gemaakte onkosten worden vergoed. Nadere informatie bij de voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad Toos Jongma-Roelants tel.05907-93367 of bij het secretariaat van het CDA-Vrouwenberaad tel.070-3424813. Gemotiveerde sollicitaties met curriculum vitae dienen voor 1 mei 1995 richten aan mw. A.A.M.Willemse-van der Ploeg, CDA-Vrouwenberaad, p/a Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

ERLO STEGEN IN NEDERLAND

Zuidafrikaanse zendeling en opwekkingsprediker onder de Zoeloes

Tournee:

22 mei	Eindhoven	Maranatha Kerk
23 mei	Gouda	Gouwe Kerk
24 mei	Katwijk	Nieuwe Kerk
25 mei	Sneek	Geref. Zuider Kerk
27 mei	Zeist	Nieuwe Kerk*

aanvang: 19.30 uur; toegang vrij
* huwelijksinzegening om 13.00 uur; toegang vrij

Conferentie:
bij het Zoeklicht te Doorn 28 t/m 31 mei; info 03430-12332

OPWEKKING BEGINT BIJ JEZELF!

Geschreven door Erlo Stegen
250 pag. *f*15,95
Verkrijgbaar bij de boekhandel
3e druk
Kwa Sizabantu Zending
MOLENWEG 32 9919 AJ LOPPERSUM TEL. 05967-2350

Katholieke Theologische Universiteit
te Utrecht

Theologie studeren na HBO of universitaire opleiding

Doctoraal Vrije Studierichting. Voltijd en deeltijd.
Afstudeerrichtingen
- Theologie & Pastoraat
- Theologie & Katechese
- Theologie & Samenleving

Informatie-avond
23 mei 1995, 19.30 - 21.30 uur
Pax Christi Centrum, Godebaldkwartier 74
(Hoog Catharijne) Utrecht

Informatie: KTU, Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht, tel. 030 - 53 21 49.
Voor de DOCTORAAL LEERROUTE (na het VWO): vraag de nieuwe folder aan!

Stichting Brazilië Zending

verzorgt zwerfkinderen en kinderen uit de armste gezinnen.

Dankzij financiële adoptie is dit mogelijk.

Wij zoeken meer adoptie-ouders.

Voor inlichtingen:
Wil Zeeman,
tel. 02279-1803.

ZIJ VERDIENT BETER.

Al 35 jaar (!) steunt Vastenaktie-Nederland jaarlijks honderden kleinschalige projecten in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. In haar jubileumjaar vraagt Vastenaktie in het bijzonder aandacht voor de positie van vrouwen: 50% van de wereldbevolking. Maar ze verdienen slechts 10% van het inkomen en bezitten slechts 1% van alle rijkdom. Zij verdienen beter! Investeren in de activiteiten van vrouwen loont. Stort daarom uw bijdrage op giro 5850 van Vastenaktie, Oegstgeest.

Vastenaktie maakt deel uit van de Samenwerking Vastenaktie|Cebemo. Meer informatie? Bel: 071 159515.

VASTENAKTIE/GIRO 5850

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

Christelijke Hogeschool 'De Driestar'
opleidingsinstituut voor onderwijsgevende op reformatorische grondslag

Wij bieden brede studiemogelijkheden

Deeltijdopleiding:

Pabo **	
Geschiedenis (2e graads) **	Wiskunde (2e graads) *
Geschiedenis (1e graads)*	Wiskunde (1e graads) *
Nederlands (2e graads) *	Pedagogiek (2e graads) **
Engels (2e graads) *	Hoger kaderopleiding Pedagogiek
Engels (1e graads) *	(Pedagogiek 1e graads) *

** wordt gegeven op twee avonden per week
* wordt gegeven op één avond per week

Voorlichtingsbijeenkomst
U bent hartelijk welkom op **donderdag 11 mei 1995.**
De avond begint om 19.30 uur.

Ons adres is: Bleulandweg 492, 2803 HS Gouda. Tel.: 01820-74700.

SPV

Wordt lid van de Zorggebruikersvereniging

De Zorggebruikersvereniging SPV is een vereniging van mensen die zich -op welke wijze dan ook- verbonden voelen met de manier waarop vanuit het SPV-netwerk zorg wordt verleend. De Zorggebruikersvereniging vormt als het ware het maatschappelijke draagvlak waarop dit SPV-netwerk rust.

- **Als lid vergroot u het maatschappelijk draagvlak.**
- **Als lid ontvangt u de SPV-krant.**
- **Als lid maakt u activiteiten mogelijk voor, door en met zorggebruikers.**
- **Als lid betaalt u slechts fl. 35,- per jaar.**

Wordt nu lid en ontvang het boekje "Joop en z'n vrienden" als welkomstgeschenk.

Voor opgave en informatie:
tel. 05771 - 1884 (Jack de Vries)

Uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen nader bekeken

Als de uitkomst van de laatste verkiezingen voor het CDA wordt vergeleken met de uitkomst van de voorgaande statenverkiezingen, ziet het er somber uit (van bijna 33% naar bijna 23% nu). Maar ten opzichte van de dramatische verkiezingsnederlaag bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen (22%) lijkt er sprake van enig herstel. In de CDA-krant een analyse van de uitslag.

Leeftijd

De jongeren komen beduidend slechter op bij de statenverkiezingen dan de ouderen. Dat geldt zowel voor de Statenverkiezingen van '91 als van '95. Ook valt op dat er onder ouderen verhoudingsgewijs veel meer op het CDA wordt gestemd dan onder de jongeren. Deze effecten zorgen ervoor dat het CDA profiteert van de opkomst. Immers, de groep die het beste opkomt (de ouderen) telt verhoudingsgewijs veel CDA-stemmers (zie grafiek 1).
We zien onder alle groepen een ongeveer even grote daling van het percentage CDA-stemmers (ruim 10%), Behalve onder de jongeren, maar daarvan stemde al een kleiner deel op het CDA.

Thuisblijvers

Omgerekend in kamerzetels betekent de uitslag voor het CDA 36 zetels. Uit onderzoek dat Inter/View op de statenverkiezingsdag uitvoerde in opdracht van ANP en NOS bleek duidelijk dat het CDA in staat is gebleken veel van zijn kiezers te mobiliseren, want onder de mensen die niet naar de stembus zijn gegaan (de helft van alle stemgerechtigden!) waren verhoudingsgewijs veel minder CDA-sympathisanten. Zo scoren D66 (veel aanhang onder jongeren, die slecht opkomen zoals bleek) en de PvdA beduidend beter onder de niet-stemmers dan onder de stemmers. De protestants-christelijke partijen blijken vrijwel hun gehele aanhang te hebben gemobiliseerd. Zeer opmerkelijk is de uitslag van het niet-stemmers onderzoek voor de VVD. Hoewel deze partij sterk won, bleek dat er onder de niet-stemmers verhoudingsgewijs nog meer VVD-sympathisanten zaten! Voor het CDA betekent deze uitkomst echter wel dat de nederlaag wordt gemaskeerd: bij verkiezingen met een traditioneel hogere opkomst, zoals Tweede Kamerverkiezingen, zou ten opzichte van de laatste Tweede Kamerverkiezingen duidelijk verlies geboekt zijn.

Religie

Een belangrijke basis voor het CDA wordt, zoals bekend, gevormd door de religieuze kiezers. Ook hier zien we een verklaring voor de relatief goede opkomst van de CDA-kiezers. Vooral gereformeerden, maar ook hervormden en in wat mindere mate rooms-katholieken komen trouw op en stemmen voor een groot deel CDA. Per saldo dankt het CDA een flink deel van zijn resultaat aan de goede opkomst van de religieuze kiezers (zie tabel 1). Het betreft verhoudingsgewijs vooral de gereformeerden, die overigens ook vaak op de kleine protestants-christelijke partijen stemmen. Onder de rooms-katholieken bevinden zich, behalve CDA-stemmers, ook veel stemmers op de ouderenpartijen. Dat geldt ook voor de hervormden, maar de VVD is onder die groep kiezers nog populairder.
Het aantal religieuze kiezers daalt echter al decennialang en de groeiende aanhang onder niet-religieuze kiezers, die kenmerkend was voor een groot deel van de regeerperiode van de kabinetten Lubbers, lijkt tot stilstand gekomen te zijn. Nu stemde nog 5% van de niet-religieuze kiezers op het CDA, in 1991 was dat nog bijna het dubbele.
We zien ook dat binnen het CDA-kiezersbestand de katholieken nog steeds in de meerderheid zijn, maar hun aandeel binnen het CDA-kiezerskorps slinkt sinds 1991 sterk. Destijds was nog 64% van de CDA-stemmers katholiek, nu nog 53%.

Verschillen per provincie

Tot slot willen we kort stilstaan bij de CDA-resultaten per provincie, want al zouden we het haast vergeten, het ging tenslotte toch om provinciale verkiezingen. In tabel 2 valt te zien dat de aanhang van het CDA per provincie sterk verschilt. De zuidelijke provincies en Overijssel en Friesland blijven veel CDA-stemmers tellen, terwijl Noord- en Zuid-Holland daar beduidend onder liggen. De percentueel sterkste daling deed zich sinds 1987 voor in Utrecht (41%), Noord- en Zuid-Holland (elk 37%) en Zeeland (ook 37%), terwijl in de noordelijke provincies de daling rond 15% uitkomt.

Verlies en winstrekening

Tot slot de vraag hoe het staat met het verkeer tussen de partijen sedert 1994. Als het CDA verliest en de opkomst onder CDA-stemmers niet is achteruit gegaan, dan moet het verlies elders terecht gekomen zijn. Veruit het belangrijkste verlies wordt geleden door kiezers die naar de VVD vertrekken. Interessant daarbij is dat in de peilingen van Inter/View sinds de Tweede Kamerverkiezingen het kiezersverkeer tussen de VVD en het CDA vrijwel de gehele periode min of meer in evenwicht was. Steeds wonnen en verloren CDA en VVD ongeveer evenveel van elkaar. Dat bleef zo tot twee weken voor de verkiezingen, toen de VVD ineens substantieel begon te winnen van het CDA; een winst die alleen maar toenam naarmate de verkiezingen dichterbij kwamen.

Conclusie

Hoewel de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen voor het CDA maar nauwelijks verschilde van de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen, is dit vooralsnog geen reden voor optimisme over de electorale toekomst van het CDA. Immers, de groepen waarbinnen het CDA traditioneel sterk is (zoals ouderen en religieuzen) nemen in aantal af, zonder dat aansluiting gevonden of behouden kan worden bij nieuwe groepen kiezers, zoals jongeren en onkerkelijken. Wil het CDA ook in de toekomst tot de hoofdstromen blijven behoren, dan zal zij ook opkomende groepen in het electoraat iets te bieden moeten hebben.

Helgers: Werk aan de winkel

Partijvoorzitter Hans Helgers: "De eerste testcase voor het 'paarse' kabinet is niet gunstig uitgevallen. Maar ook het CDA heeft van de kiezers nog geen enorme steun in de rug gekregen. Daarvoor kwamen deze verkiezingen te vroeg.
Kiezers hebben behoefte aan herkenbaarheid en duidelijkheid. Werd vroeger een keuze gemaakt op grond van traditie en religie, nu staat de kiezer een groot aantal mogelijkheden ter beschikking. Zoveel mogelijkheden dat hij zich bij de uiteindelijke keuze laat leiden door een gevoel van herkenning. Geen uitgebreide analyses van verkiezingsprogramma's. Maar het televisiebeeld van een landelijk kopstuk of een enkel kranteartikel geven de doorslag bij de partijkeuze.
Mensen kiezen anders. Maar bedreigingen zijn ook mogelijkheden. Het CDA moet trachten de komende jaren echte christen-democratische thema's naar voren te brengen en daarmee herkenbaar te zijn.
Er is werk aan de winkel. Het Strategisch Beraad, eenduidige politieke presentatie, een vertrouwenwekkende politieke boodschap en herkenbare politici, moeten weer leiden tot een nieuw politiek profiel.
Het CDA rekent niet meer op vanzelfsprekenheden. Waar we wel op rekenen zijn die duizenden vrijwilligers, die enthousiast en gemotiveerd zich blijven inzetten voor een vitale christen-democratie."

(foto Ron Hendriks)

Heerma: Bereid om er weer tegenaan te gaan

Fractievoorzitter Enneus Heerma: "De verkiezingen zijn achter de rug. Gelukkig zou je bijna zeggen. We hebben steeds gezegd dat deze verkiezingen eigenlijk te vroeg kwamen. Uiteindelijk kwamen we bij de Provinciale Statenverkiezingen op een klein plusje uit. Er wordt wel gezegd dat we dat te danken hebben aan de lage opkomst. We moeten ons kennelijk bijna verontschuldigen voor het feit dat we er in geslaagd zijn onze achterban naar de stembus te krijgen!!
Op deze manier blijkt het feit dat je nog steeds het hoogste ledenaantal hebt, een groot voordeel. Het heeft mij enorm goed gedaan dat ik overal in den lande zeer gemotiveerde CDA-leden aantrof. Ik ben er van overtuigd dat in de partij de mensen bereid zijn er weer tegenaan te gaan. Wij als fractie zijn dat ook. We zijn hard gevallen, het opstaan gaat met horten en stoten, maar ik ben ervan overtuigd dat de christen-democratie een rol van betekenis blijft spelen in ons land."

(foto Mieke Schiltmans)

Grafiek 1 - CDA-stemmen naar leeftijd

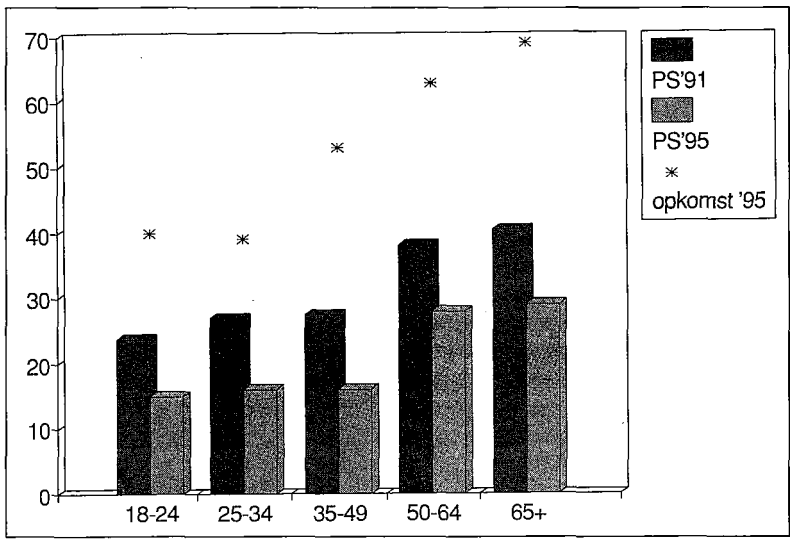

Tabel 1 - Opkomst en CDA-stemmen naar leeftijd

	Totaal	*18-24*	*25-34*	*35-49*	*50-64*	*65+*
PS 1991						
Opkomst	52.3	36.0	40.0	52.0	63.0	66.0
CDA	33.2	23.7	27.0	27.6	38.2	40.5
PS 1995						
Opkomst	50.0	40.0	39.0	53.0	63.0	69.0
CDA	22.9	15.0	16.0	16.0	28.0	29.0
Verschil 1995 - 1991						
Opkomst	-2.3	4.0	-1.0	1.0	0.0	3.0
CDA	-10.3	-8.7	-11.0	-11.6	-10.2	-11.5

Tabel 2 - Uitslagen CDA per provincie

	PS'87	*PS'91*	*TK'94*	*PS'95*	*% verlies '87-'95*
Groningen	22.0	23.4	17.3	18.9	14
Friesland	32.8	33.4	27.5	29.0	12
Drenthe	24.7	25.7	19.8	20.5	17
Overijssel	40.8	42.0	29.6	31.3	23
Flevoland	27.3	25.0	17.6	17.7	35
Gelderland	35.3	35.9	24.7	24.1	32
Utrecht	31.9	29.5	20.6	18.9	41
Noord-Holland	25.2	24.0	15.2	15.8	37
Zuid-Holland	28.2	26.5	18.3	17.7	37
Zeeland	31.4	27.8	20.9	19.9	37
Noord-Brabant	44.5	43.6	27.1	30.3	32
Limburg	43.0	47.4	28.9	34.2	20
Nederland	33.0	32.6	22.2	22.9	31

Onze democratie en vrijheid zijn een voo

Dit jaar herdenken wij voor de vijftigste keer de slachtoffers uit de Tweede onderhoud, is het motto van de Vijftigste 4 en 5 mei. De CDA Krant sprak oud-verzetsstrijder Maarten Schakel, burgemeester Philip Houben van M re Diana Kooi en Harm Bruins Slot, burgemeester van Apeldoorn (waar o

Joden werden opgepakt en naar concentratiekampen gedeporteerd. *(foto's ANP)*

Gevangenen aan het werk in het Nederlandse concentratiekamp Vught.

Artikel 1 van de Grondwet staat als grondreçht centraal bij herdenken en vieren in 1995.
Artikel 1 van de Grondwet luidt: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Willemien van Montfrans, voorzitter Nationaal Comité 4 en 5 mei

Waakzaam zijn want vrede is nooit vrijblijvend

Willemien van Montfrans-Hartman is sinds 1992 voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Zij is een actief christen-democrate. Jarenlang was zij vice voorzitter van de partij.
De huidige voorzitter van het Nationaal Comité werd in 1941 geboren. Zij werd genoemd naar de toenmalige vorstin Wilhelmina. Even later verbood de Duitse bezetter ouders hun kinderen te vernoemen naar leden van het Koninklijk Huis.
Hoewel Willemien zeer jong was heeft zij scherpe herinneringen aan met name het laatste oorlogsjaar: "Wij zaten toen onder andere in het huis van een kunstschilder in Laren (NH), een schilder die op Dolle Dinsdag was gevlucht. Wij, dat waren mijn moeder en ik. Mijn vader was ondergedoken. Hij was in 1942 een van de eersten die als arts dienstweigerde. Direct daarna dook hij onder. Wij hebben de hele oorlog gezworven. Wat mij van die tijd onder andere bij is gebleven is de voortdurende angst om mijn vader. Een normaal gezinsleven hebben wij eigenlijk tot 1949 niet gehad, omdat mijn vader vlak na de Tweede Wereldoorlog als dienstplichtig militair naar het toenmalige Nederlands-Indië ging. Maar deze herinneringen vallen natuurlijk in het niet vergeleken met de meest vreselijke kampervaringen of erger die vele landgenoten hebben."
De oorlog heeft Willemien van Montfrans generatie mede gevormd. "Het heeft grote invloed gehad op mijn denken en mijn gedrag, al ben ik me daar niet altijd zo van bewust. Zo heb ik eraan overgehouden dat je zuinig moet zijn met voedsel, maar ik weet ook hoe belangrijk het is op een bepaald moment in moeilijke omstandigheden een keuze te maken, zoals onze ouders toen moesten doen. Onze ouders en grootouders moesten kiezen, hun standpunt bepalen toen een bevolkingsgroep rechteloos werd gemaakt en geïsoleerd, tot de dood erop volgde. Wat ik me vandaag ook pijnlijk realiseer is dat de Joegoslavische kinderen die toen slachtoffer waren in de Tweede Wereldoorlog nu tegen elkaar vechten en hun kinderen mogelijk weer opvoeden in haat jegens andere etnische of religieuze bevolkingsgroepen. Haat, jaloezie en vijandschap leiden tot gruwelijke wreedheden. Mensen zijn zo snel geneigd de narigheid en ellende van vijftig jaar geleden te vergeten, dat is op zich ook begrijpelijk. Maar de oorlog en de bevrijding houden een les in die nooit vergeten mag worden, namelijk dat je vrijheid en democratie moet onderhouden, dat je er aan moet werken. Vrede is nooit vrijblijvend."
Bij de herdenking van de Vijftigste 4 en 5 mei staat artikel 1 van de Grondwet centraal. Dit artikel luidt: "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan." Van Montfrans: "In de Tweede Wereldoorlog werd de hele Grondwet buiten werking gesteld, mensen werden zo rechteloos gemaakt. Voor het functioneren van een democratie is het hebben en handhaven van een Grondwet onontbeerlijk. Artikel 1 is het fundament van onze Grondwet en ons recht. We mogen niet onterecht onderscheid maken, daar moeten burgers elkaar onderling ook aan houden. We zijn samen verantwoordelijk voor de naleving van artikel 1."
De voorzitter van het Nationaal Comité merkt een sterke betrokkenheid van de jeugd bij het herdenken en vieren van 4 en 5 mei. Van Montfrans is het dan ook helemaal niet eens met de mensen die menen dat het na 1995 maar eens afgelopen moet zijn met de herdenking van 4 en 5 mei. "Inderdaad heeft 75% van de mensen die nu leven de oorlog niet meegemaakt en dat percentage wordt natuurlijk alleen nog maar groter. Maar onze democratie en vrijheid zijn een voortdurende herdenking en bezinning waard. De overheid moet in eerste instantie aandacht geven aan de democratie, maar de overheid niet alleen. Ook de burgers moeten voortdurend waakzaam zijn. Die waakzaamheid wordt misschien nog wel het meest gesymboliseerd door onze blauwhelmen die namens de VN maar ook namens ons, burgers de vrede en democratie 'bewaken' in Cambodja en ex-Joegoslavië. Het is heel betekenisvol dat de Koningin bij de herdenking op de Dam op 4 mei rijen militairen passeert bestaande uit leden van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS), aangevuld met blauwhelmen. Dat symboliseert als het ware het directe verband tussen heden en verleden."

Op 14 september 1944 bevrijdden de Geallieerden de eerste Nederlandse stad Maastricht. Dit werd vijftig jaar later herdacht op het Vrijthof met het ontsteken van het Bevrijdingsvuur.

Maastrichtse burgemeester Houben

De bevrijding moet uit onszelf komen

Toen Maastricht, in 1944 als eerste stad van Nederland door Amerikanen bevrijd werd, was Philip Houben drie jaar oud. "Ik kan mij niets van die dagen herinneren. Je bent dan op een leeftijd dat beelden snel vervagen," zegt de man die nu vierenvijftig en burgemeester van de Limburgse hoofdstad is.
"De herdenking van de bevrijding van Maastricht stond, vorig jaar, in het teken van bezinning en feest. In deze hectische tijd is de behoefte aan 'stilstaan' groot. Het gaat niet alleen om de herdenking als zodanig maar we wilden ook de relatie leggen met thema's die ons in de oorlogsjaren bezighielden en ons vandaag de dag nog altijd bezighouden, zoals geweld, verdrukking en onverdraagzaamheid.
De bevrijders van toen kwamen van ver. Destijds was het de Amerikaanse Old Hickery Divisie. De bevrijders van nu kunnen alleen maar van heel dichtbij komen. Voor mij betekent dat die bevrijding uit onszelf moet komen. Het is niet goed om alleen oog te hebben voor geweld elders in de wereld en te zeggen dat we daar niets aan kunnen doen. Daarin schuilt nu net de kern van de zingeving van de bevrijding. We moeten 'stilstaan' omdat we in een tijd leven waarin de wereld in grote verwarring is zodat zingeving niet alleen een woord is maar ook een levend gevoel, een actieve houding en een zingevende gedachte wordt.
Elke dag maak je onverdraagzaamheid mee. Elke dag maak je voorbeelden van verdrukking en vooroordelen mee. Dagelijks zie je en lees je gebeurtenissen over fysiek en geestelijk geweld -uit je eigen stad of streek- die ooit tot een oorlog hebben geleid en nog steeds daartoe leiden. Dat geweld speelt zich dus niet alleen veraf af. Daarom zeg ik:'Haal de bevrijding dichtbij.' Bevrijding is respect opbrengen voor de verzetstrijders en bevrijders. Ik vind dat we dat blijvend moeten doen. Aan de andere kant moeten we ook perspectief voor de toekomst bieden. Alles wat de bevrijders uit de oorlog aan moed en durf hebben laten zien moet je ook in jezelf zoeken. Eigenschappen als persoonlijke overtuiging, opkomen voor vrede, veiligheid en vrijheid kunnen richting geven aan je eigen leven.
Dankzij een paar grote denkers zijn we tot een Europa gekomen. Robert Schuman was zo'n groot denker en tevens Frans staatsman. Hij zag dat er geen uitzicht was op een blijvende vrede zonder een verzoening tussen Duitsland en Frankrijk. Deze belangrijke bijdrage van Schuman aan de vrede en veiligheid in Europa is voor de stad Maastricht aanleiding geweest om telkenjare, te beginnen op 9 september 1994, een Schumanlezing te houden. Een lezingencyclus gewijd aan actuele Europese thema's. Op 9 mei 1995 zal de ambassadeur van de Bondsrepubliek Duitsland in Nederland, de heer Wilhelm Haas, stilstaan bij het belang van een goede onderlinge verstandhouding en verdraagzaamheid tussen Duitsland en Nederland in een verenigd Europa."

tdurende herdenking en bezinning waard

eldoorlog en vieren wij voor de vijftigste keer de bevrijding. Vrijheid vraagt Willemien van Montfrans (voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei), cht (de eerste Nederlandse stad die bevrijd werd), de politiek actieve jonge- ei het nationaal defilé plaatsvindt)

In de hongerwinter maakten met name vrouwen lange tochten op zoek naar voedsel.

Verzetslieden maken contact met Londen.

Oud-verzetsstrijder Maarten Schakel

Het is van groot belang niet te vergeten

Jan Snor viel een paar dagen voor de bevrijding in 1945 in handen van de Duitsers. Vijf jaar lang was hij, keer op keer, door het oog van de vijandelijke naald gekropen. Hij zou gefusilleerd worden maar werd ter elfder ure, als door een wonder, gered. Jan Snor, een groot verzetsman, werd burgemeester in Noordeloos en genoot onder zijn eigen naam, Maarten Schakel (1917), veel bekendheid als Tweede Kamerlid van de ARP. Zijn agenda staat al maandenlang 'hartstikke vol' met afspraken voor spreekbeurten over De Herdenking.

"Er is zoveel gebeurd en er zijn zo verschrikkelijk veel offers gebracht dat het ondankbaar zou zijn wanneer men de jaren '40-'45 alleen maar voor kennisgeving aan zou nemen. De tijd heelt vele wonden, zeggen we weleens. Maar de oorlog is pas voorbij als de laatste deelnemer aan die oorlog overleden is. Daarna wordt het van horen zeggen. Het is van groot belang om een aantal saillante zaken niet te vergeten. Hele belangrijke gebeurtenissen als op 29 april 1943 toen alle militairen, 300.000 jongens, opgeroepen werden. Ik denk ook aan Putten en De Woeste Hoeve. In de meidagen van veertig zat ik als dienstplichtig militair in De Peel en in de groep van drieëndertig zijn vijf jongens gesneuveld. Later bracht ik een 'krantje' rond, je krijgt met onderduikers te maken, met bewapening, de laatste oorlogswinter en dan die imposante bevrijding. Jaren waarin je als mens gestaald wordt. Gevoelig voor verdriet maar hard aan de slag als het moet.

De vierde mei heeft met de rondgang, kerkdienst, vlag halfstok hijsen, de klokken, het Wilhelmus, stilte, een procedure, een traditie gekregen. Het is geen 'prettige' dag. Ik vind de avond van 4 mei de moeilijkste van het hele jaar. Vanwege alles wat ons overkomen is. Mijn broer is gesneuveld, verzetsvrinden zijn gevangen genomen en gefusilleerd. Herinneringen die allemaal opnieuw passeren. Dat kan dus nooit een gezellig avondje worden.

Bevrijdingsdag is een surrogaat-Koninginnedag. We hebben net 30 april gevierd en dan moet er weer iets feestelijks worden georganiseerd. 5 Mei is nooit goed uit de verf gekomen. Dat is de dag die we het snelst zullen vergeten. Die dag zal het eerst slijten. Ik verwacht niet dat Nederland ooit nog echt in oorlog zal komen. Maar 'verderop' zal er altijd oorlog zijn en dat raakt ons wel. In Oost-Europa, het Midden-Oosten, Afrika of Azië zullen we altijd een zekere inbreng hebben. Defensie zal steeds jongens aanwijzen om zich daar voor de vrede in te zetten. Daar mogen we ook nooit voor weglopen."

Apeldoornse burgemeester Bruins Slot

Herdenken heeft zin en betekenis voor heden

"Apeldoorn zal 50 jaar bevrijding waardig gedenken en op 7 mei uit z'n dak gaan". De jonge burgemeester van Apeldoorn, Harm Bruins Slot (...) is een enthousiaste bestuurder. Op 7 mei zal in zijn gemeente het nationale defilé plaatsvinden van ruim 6000 Canadese bevrijders. De zegetocht van de bevrijders wordt ondersteund door honderd oude legervoertuigen. Tot in Canada aan toe kunnen televisiekijkers 'live' de tocht vanaf Paleis Het Loo naar het centrum van Apeldoorn meemaken.

Voor Harm Bruin Slot is 5 mei meer dan alleen de bevrijding van de Duitse overheersing. "Het is de hechting van onze democratie. Het onderscheid met een dictatuur is dat de kracht van de democratie niet alleen is dat mensen gekozen kunnen worden. De kracht is dat mensen ook weggezonden kunnen worden. De kiezer kan het bestaande beleid afwijzen."

Harm Bruin Slot staat verder stil bij de ontwikkeling van de democratie in de laatste vijf decennia. "De samenleving is veel opener geworden. We leven in een maatschappij waarin de overheid zich gelukkig moet legitimeren. De overheid moet uitleggen en verantwoording afleggen. Tegelijkertijd zijn de burgers veel meer betrokken bij het bestuur. Mensen komen in beweging als ze het er niet mee eens zijn."

De christen-democraat tempert tegelijkertijd een overdreven 'hoera-stemming'. "Het onderliggende thema was toch: nooit meer oorlog, zo iets mag nooit meer gebeuren. En dan kan je rationeel de oorlog in Joegoslavië wellicht nog proberen te verklaren. Maar emotioneel kan je er met je verstand niet bij dat zo dichtbij mensen de wapens oppakken. Jongeren van deze tijd kijken naar ons. En dat is misschien wel de reden dat juist ook jongeren 4 en 5 mei zo intensief als een markeringspunt beleven."

De aandacht van jongeren voor '40-'45 verklaart Bruins Slot uit de informatiemaatschappij. "Iedereen ziet met eigen ogen dat wat ons land trof in andere landen nog steeds gebeurt. Herdenken heeft zin en betekenis naar het heden toe."

Politiek actieve jongere, Diana Kooi:

We moeten werken aan een stabiele en vredige internationale samenleving

Voor Diana Kooi (26) staat het als een paal boven water dat 4 en 5 mei ook voor de jeugdige generatie heel belangrijk is en zal blijven. Diana Kooi is volop actief in de politiek. Zij is o.a. persoonlijk medewerker van een CDA-Tweede Kamerlid, voorzitter van de Buitenlandcommissie van het CDJA, adviserend lid van de Commissie Buitenland van het CDA en lid van het Politiek Bureau van de Europese Unie van Jonge Christen-Democraten (EJCD)

Diana Kooi heeft haar kennis van de Tweede Wereldoorlog vooral uit boeken, films en televisieprogramma's. "Er zijn heel veel slachtoffers gevallen, onder militairen en burgers. Die slachtoffers herdenken wij op 4 mei. De herdenking op 4 mei is voor mij in zekere zin belangrijker dan het vieren van de bevrijding op 5 mei. Op 4 mei gaan mijn gedachten uit naar allen die in de Tweede Wereldoorlog sneuvelden, maar ook naar al die mensen die sindsdien en nu nog slachtoffer zijn van oorlogsgeweld. Ik bezie 4 mei dus in een breder verband dan alleen de Tweede Wereldoorlog. Om de herdenking ook in de toekomst haar betekenis te laten behouden is dat ook noodzakelijk. Het aantal mensen dat de oorlog zelf heeft meegemaakt wordt immers steeds kleiner."

Het vieren van de bevrijding op 5 mei moet volgens Diana anders vormgegeven worden. "Het lijkt mij beter 5 mei eens in de vijf jaar goed te vieren in plaats van half zoals nu jaarlijks gebeurt. Iedereen moet dan vrij hebben en de viering moet thematisch aangepakt worden. 5 Mei goed vieren is heel belangrijk. Vrijheid lijkt voor jongeren zo gewoon, zo alledaags. Maar ruim 1000 kilometer verderop, in ex-Joegoslavië, staan mensen elkaar naar het leven."

Het staat voor haar buiten kijf dat ook Duitsers in de toekomst bij het vieren van de bevrijding betrokken moeten worden. "Ik merk in mijn contacten met jonge Duitse christen-democraten dat zij graag met ons bevrijding willen vieren. De jonge generatie in Duitsland heeft geen schuld aan de Tweede Wereldoorlog. Duitsers hebben zich bovendien na de oorlog van een veel betere kant laten zien. Zij werkten en werken samen met ons aan een stabiel Europa en een betere wereld. We moeten vijftig jaar na dato over onze wrokgevoelens heenstappen. Jongeren nemen daarbij overigens al het voortouw. Op lokaal niveau in de grensregio's wordt er heel intensief samengewerkt tussen Nederlandse en Duitse jongeren."

Oorlog en bevrijding hebben direct invloed op het dagelijkse werk van Diana. "Ik ben heel veel met buitenlands beleid bezig. Daarbij staat voor mij altijd de vraag centraal hoe ik een bijdrage kan leveren aan een stabiele en vredige internationale samenleving. Werken aan zo'n samenleving, dat is de les die ik uit 4 en 5 mei trek."

Een inwoner van Arnhem overhandigt bloemen aan een Britse veteraan tijdens de herdenkingsparade in Arnhem. De Geallieerden leden zware verliezen in de slag om Arnhem.

Partijvoorzitter in gesprek met de CDA-afdelingen

Partijvoorzitter Hans Helgers wil met de achterban in discussie. Hiertoe nodigt hij alle afdelingsvoorzitters uit op het CDA-partijbureau. Zij moeten vertellen wat er in hun afdelingen leeft over partijzaken en politiek en hun mening geven over zaken als vernieuwing van de vereniging CDA.
De eerste serie gesprekken wordt voorbereid. Uit drie verschillende kamerkringen worden per keer vier afdelingsvoorzitters benaderd, waardoor een gemeleerd gezelschap ontstaat van ongeveer twaalf personen. De ochtend zal in het CDA-huis worden doorgebracht en na de lunch is er een rondleiding in het gebouw van de Tweede Kamer gepland.
Wilt u als afdelingsvoorzitter spoedig met Hans Helgers in gesprek, dan is een telefoontje voldoende naar de sector Verenigingszaken, 070-3424810

CDA Partijraad

Op 10 juni aanstaande 1995 zal de CDA Partijraad plaatsvinden in Congrescentrum De Reehorst aan de Bennekomseweg 24 te Ede.
Het programma zal uit een huishoudelijk en politiek deel bestaan. In het huishoudelijk deel, van 09.45 tot 10.15 uur, worden de jaarrekening 1994 en het jaarverslag 1994 vastgesteld en vinden benoemingen van leden in diverse besturen plaats.
In het politiek deel, vanaf 10.15 tot 12.30 uur en na de lunch van 13.30 tot 16.30 uur, staan op het programma: discussie en besluitvorming over het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' in deelraden, discussie over actuele politiek, speeches van onder andere de fractievoorzitter van de Tweede Kamer, drs. E. Heerma.
De kosten bedragen *f* 15,00 (exclusief lunch) en *f* 35,00 (inclusief lunch).
U kunt zich opgeven door overmaking van het juiste bedrag op giro 102575 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA te Den Haag, o.v.v. Voorjaarspartijraad 1995. Bij betaling voor 5 mei 1995 worden de stukken medio mei thuis gestuurd.

Algemene ledenvergadering CDJA

Op zaterdag 13 mei aanstaande houdt het CDJA zijn Algemene Ledenvergadering (ALV) in Den Bosch. Naast het huishoudelijke ochtendgedeelte, waarin ook politieke onderwerpen aan de orde komen zoals actuele resoluties en de rede van de CDJA-voorzitter, zal het middaggedeelte in het teken staan van het CDJA-jaarthema 'Schipperen met Ruimte'. Het belooft een aantrekkelijk programma te worden, dat evenals vorig jaar een afwisseling zal bevatten tussen inhoudelijke debat en luchtige entertainment. Aan het inhoudelijk debat zal VNO/NCW-voorzitter A. Rinnooy Kan zijn medewerking verlenen.
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat van het CDJA, telefoon 070-3424850.

Studiedag over duurzame ontwikkeling

'Gas terug, naar duurzame ontwikkeling' is het thema van een studiedag die het Instituut voor Publiek en Politiek in samenwerking met de CDA-bestuurdersvereniging belegt op zaterdag 13 mei aanstaande, van 10.00 tot 15.45 uur. De bijeenkomst wordt gehouden in de Aristo-zalen bij NS-station Utrecht-Lunetten.
De studiedag is bestemd voor CDA-bestuurders en andere belangstellende CDA-leden. De opzet is, tegen de achtergrond van het broeikaseffect en klimaatverandering, ideeën en beleid uit te wisselen en te onderzoeken hoe lokale, provinciale en landelijke milieudoelstellingen gehaald kunnen worden.
Het programma begint met een inleiding door mr. J. Warners, voorzitter van het Klimaatverbond, over het broeikaseffect en duurzame ontwikkeling. Vervolgens zal het Tweede-Kamerlid A.H. Esselink spreken over de visie van het CDA op duurzame ontwikkeling en de keuzen die de partij maakt in het spanningsveld tussen milieu en economie.
Daarna is er een paneldiscussie met de inleiders en H.G. van den Aker-van der Schoot, wethouder in Boxtel, en J. van Dijk, gedeputeerde in Groningen, over de concrete inspanningen van het CDA en de spanning tussen theorie en praktijk.
Na de lunch wordt er gediscussieerd in vier werkgroepen: 1. duurzaam bouwen; 2. energiebesparing, preventie van afval en emissies bij bedrijven; 3. landbouw, natuur en milieu; 4. afval in de wijken.
De studiedag eindigt met een slotdebat, waarbij de voorzitters van de werkgroepen achter de tafel zitten.
Men kan zich schriftelijk aanmelden, graag vóór 10 mei, bij het Instituut voor Publiek en Politiek, Antwoordnummer 10455, 1000 RA Amsterdam, met vermelding van de 1e en 2e keus wat betreft de werkgroepen. De deelnemersbijdrage (*f* 35,-) kan aan de zaal worden voldaan. De deelnemers ontvangen tevoren het programma, een routebeschrijving en de conferentiebundel.
Informatie: bij het IPP, mevrouw C. Duijvis of mevrouw A. Onstenk, tel. 020-5217766; bij de CDA-bestuurdersvereniging, tel. 070-3424890.

Ledenwerfkaart

De nieuwe ledenwerfkaart 'Met het oog op de toekomst. CDA' is beschikbaar. Nieuwe leden kunnen zich hiermee aanmelden en aangeven waarom ze lid worden van het CDA. De kaart kan zonder postzegel naar het CDA worden gestuurd.
Deze aantrekkelijke kaarten zijn te bestellen bij het CDA in Den Haag, telefoon: 070-3424888. De kaart kost 20 cent (exclusief verzendkosten). Bestellingen zijn vanaf 100 stuks per zending mogelijk.

Ledenwerffolder

De nieuwe ledenwerffolder 'Het CDA kiest voor...' is vanaf heden verkrijgbaar en kost 25 cent, exclusief verzendkosten. De folder is te bestellen (minimaal 100 stuks per bestelling) bij het CDA-secretariaat in Den Haag, telefoon: 070-3424888.

Nieuwsbrief Herkenbaar en Slagvaardig

De nieuwsbrief 'Herkenbaar en Slagvaardig -voorstellen ter versterking van de organisatie van het CDA-' is vanaf nu beschikbaar. De brief is naar alle afdelingen en kamerkringen gezonden. Voor *f* 1,50 (inclusief verzendkosten) is de nieuwsbrief te bestellen bij het CDA-secretariaat, telefoon: 070-3424888.

Kaderopleiding 1995 fractievoorzitters in gemeenteraden

Fractievoorzitters in grote gemeenten hebben het druk. Te druk vaak om zich te verdiepen in het eigen functioneren.
Het Steenkampinstituut biedt daartoe nu de kans en start op dinsdag 12 september 1995 de Kaderopleiding 1995 voor fractievoorzitters van gemeenten boven de 24.000 inwoners.
De opleiding bestaat uit tien colleges op dinsdagavond en twee trainingsweekenden.
Tijdens de avonden staan politiek inhoudelijke onderwerpen èn versterking van het eigen functioneren centraal. Het programma bestaat ondermeer uit: CDA-visie op de overheid; christen-democratie op agenda van lokale politiek; liberalisme; sociaal-democratie; personeelsbeleid in de fractie met aandacht voor o.a. functioneringsgesprekken, doorstroom, bestuurlijke vernieuwing; christen-democratische stijl van besturen/stijl van leiding geven.
In de weekenden zal getraind worden in het debatteren en het afgeven van interviews, daarnaast worden politieke processen en procedures behandeld.
De kaderopleiding loopt van september 1995 t/m december 1995.
De uitvoering van de kaderopleiding is ondergebracht bij SBI training en advies te Doorn.
Informatie: Clarien Slot-Abeling, coördinator Opleidingen, telefoon: 070-3424865

Aangepaste lectuur en informatie

Als het lezen moeilijker wordt, maar u wel op de hoogte wilt blijven van CD/Actueel, dan is het mogelijk om u te abonneren op de gesproken versie van CD/Actueel. Iedere twee weken verschijnt een 90 minuten durende versie voor slechts *f* 25,- per jaar. De CBB, de christelijke bibliotheek voor aangepaste lectuur en informatie te Ermelo, maakt dat mogelijk. Voor informatie kunt u bellen met de afdeling klantenservice CBB, 03417-51014.

Kaderschoolleergang 1995 - 1996

In september 1995 start het Steenkampinstituut de negende Kaderschoolleergang.
Het doel van de Kaderschool is versterking van de christen-democratische identiteit bij het CDA-kader door een 'geïnspireerd politiek vakmanschap'.
Het programma bestaat uit:
* de CDA-uitgangspunten.
* Politieke Stromingen.
* Management, organisatie en vaardigheden.
* Dossierkennis over actuele onderwerpen, waarin de politieke overtuiging en de dossierkennis worden geïntegreerd.

In de vorm van responsie-colleges wordt op basis van vooraf te bestuderen verplichte literatuur de inhoud van de Kaderschoolleergang gedurende de avondsessies behandeld.
Tijdens de weekendsessies wordt de behandelde stof op geïntegreerde wijze beoefend.
De Kaderschool wordt afgesloten met het maken van een werkstuk of het schrijven van een artikel in CDVerkenningen, waarin de student tot uitdrukking brengt dat hij/zij de relatie weet te leggen tussen de dagelijkse politieke praktijk en de uitgangspunten van de christen-democratie. De Kaderschool is een éénjarige opleiding met avondcolleges en trainingsweekenden.
De uitvoering van de Kaderschool is ondergebracht bij SBI training en advies te Doorn.

Studiebelasting
Buiten de daadwerkelijke deelname aan de Kaderschoolbijeenkomsten van 1 avond per week en 5 weekenden moet op een gemiddelde studiebelasting van 10 uur per week worden gerekend.

Profiel van de Kaderschoolstudent
Van de Kaderschoolstudenten mag een brede maatschappelijke belangstelling, een vermogen tot abstraheren, een hoge mate van inventiviteit, creativiteit en een bereidheid tot kennisname van andere dan reeds verworven inzichten worden verwacht. De student moet gedurende de leergang 1995/1996 de inzet en bereidheid kunnen opbrengen actief nieuwe inzichten te verwerven en bestaande inzichten te verdiepen ten gunste van de christen-democratie.

Selectiecriteria
De criteria die met betrekking tot de Kaderschoolstudenten worden gehanteerd zijn dat hij/zij:
- moet passen in het profiel van de Kaderschoolstudent;
- dient een actieve politieke belangstelling voor en verbondenheid met de christen-democratie te hebben;
- dient in staat en bereid te zijn, kennisnemend van en geconfronteerd met opvattingen en inzichten van anderen, opvattingen en inzichten kritisch te bezien en ter discussie te stellen;
- moet bereid zijn actief aan de Kaderschoolleergang deel te nemen;
- moet bereid zijn zich als docent bij activiteiten van het CDA, het Steenkampinstituut, het CDJA en het CDA-Vrouwenberaad in te zetten

Docenten
De docenten van de Kaderschool zijn onder andere hoogleraren, wetenschappelijk medewerkers, Kamerleden en stafleden van het CDA en zijn gelieerde organisaties.

Cursusplaats
De weekendbijeenkomsten vinden plaats bij SBI training en advies te Doorn.
Reiskosten worden niet vergoed.

Cursusgeld
Het cursusgeld bedraagt ongeveer *f* 1.000,-- (inclusief lesmateriaal)

Kamerkringen/Provinciale afdelingen
Bij de selectie is aan de CDA-Kamerkringen en Provinciale afdelingen een adviserende rol toegekend.

Selectieprocedure
De selectieprocedure is als volgt:
- men kan zich aanmelden door middel van een schriftelijke motivatie;
- de motivatie maakt deel uit van de selectieprocedure;
- naar aanleiding van de motivatie zullen kandidaten wel of niet worden uitgenodigd door het Curatorium van het Steenkampinstituut voor een selectiegesprek.

Aanmeldingen
De aanmeldingen voor de Kaderschoolleergang 1995/1996 dienen **vóór 21 april 1995** te geschieden aan het Curatorium van het Steenkampinstituut, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag
Informatie: Clarien Slot-Abeling, coördinator Opleidingen, telefoon 070-3424865.

Ledendag CDA-Vrouwenberaad

Op zaterdag 20 mei aanstaande wordt de ledendag van het CDA-Vrouwenberaad gehouden in De Eenhoorn in Amersfoort. Hans Helgers, de nieuwe voorzitter van het CDA zal een inleiding verzorgen.
Voor informatie en aanmelding, Marianne van de Griendt, telefoon 070-3424813

Ik word lid van het CDA, omdat:

O niemand voor zichzelf leeft. Het CDA doet een beroep op mensen om voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen.
O ik in deze tijd de christen-democratie levend wil houden. Het CDA ontleent zijn inspiratie aan idealen en hecht waarde aan traditie.
O het CDA een partij is met oog voor de toekomst.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Actieve dialoog met minderheden aangaan

Voor echte vluchtelingen is Nederland nooit te vol. Het is echter wel noodzakelijk dat het CDA actief in discussie gaat met allochtonen, vindt CDA Tweede Kamerlid De Hoop Scheffer. Mea Roodenburg, lid van de CDA-Initiatiefgroep Vluchtelingenbeleid, pleit voor meer structurele oplossingen voor vluchtelingen. De zorg van directeur Nawijn van de Immigratiedienst betreft de grote steden.

"55.000 asielzoekers per jaar wordt voor Nederland op termijn een moeilijk te dragen aantal," zegt Jaap de Hoop Scheffer. "Nederland heeft de terechte verplichting op zich genomen om aan echte vluchtelingen opvang te bieden. Maar asielzoekers die alleen op economische gronden aan de deur kloppen, kunnen hier niet blijven. Zolang echter de welvaartskloven tussen Noord en Zuid en Oost en West niet worden gedicht, voorkomt men migratie niet. De komende jaren verwacht ik meer asielzoekers uit de Balkan, de situatie blijft daar instabiel. Daarnaast uit Soedan en Somalië. Ik maak me ook grote zorgen over Noord-Afrika. Het fundamentalisme in Algerije, maar niet alleen daar, kan tot grotere aantallen migranten leiden. Europa moet, om die stroom enigszins in te dammen, financieel en politiek meer met Noord-Afrika gaan samenwerken. Als er een beleidsterrein de handen en schouders van Europa verdient, dan is het wel dit. Het beleid om alleen in de aanmeldcentra in Rijsbergen, Zevenaar en op Schiphol de aanvraag plaats te laten vinden, is een goed beleid.
Het CDA vindt dat in de gemeenten alleen nog maar mensen moeten worden opgevangen die een verblijfsstatus hebben gekregen. De hele asielprocedure dient tevoren te zijn afgehandeld. Toelating van vreemdelingen is de ene kant van de medaille. Het scheppen van kansen voor hen die hier mogen blijven is een deel van het vraagstuk dat onderbelicht blijft. De etnische samenstelling van met name de grote steden verandert snel. Dat vereist een grotere aandacht voor minderheden. Het CDA zal een actievere dialoog moeten aangaan met de minderheden. Amsterdam wordt, bijvoorbeeld, een stad die over een kleine tien jaar voor een groot deel zal bestaan uit (jonge) mensen die niet in Nederland zijn geboren of die tot de tweede of derde generatie allochtonen behoren. Ook in het sociaal-economisch beleid moet je hier aandacht aan besteden, anders krijg je hele generaties werklozen. Mensen die waarschijnlijk nooit werk zullen krijgen en dus opschuiven naar de rand van de samenleving.
In de voorsteden van Parijs en Antwerpen zie je waartoe dat kan leiden. Die onaangename beelden dient de politiek tot elke prijs te voorkomen. Daarom zie ik het als een opdracht voor het CDA om samen met de minderheden, onze problemen aan te pakken. Toelatingsbeleid en minderhedenbeleid zijn twee verschillende beleidsterreinen die echter veel met elkaar te maken hebben. Het zijn (bijna) twee kanten van dezelfde medaille."

Toelatingsbeleid en minderhedenbeleid zijn verschillende beleidsterreinen die veel met elkaar te maken hebben. *(foto Elzebet Veenendaal)*

LID CDA-INITIATIEFGROEP VLUCHTELINGENBELEID

Structurele oplossingen bieden voor mensen op de vlucht

Mea Roodenburg is woordvoerder van de CDA-initiatiefgroep Vluchtelingenbeleid. Zij heeft vertrouwen in staatssecretaris Schmitz van Justitie. "Eind vorig jaar kwam zij met het wetsvoorstel veilige derde landen. Als een ander, veilig land het asielverzoek niet in behandeling zou nemen, wilde zij de mogelijkheid scheppen van beroep in Nederland. Dat vonden wij als initiatiefgroep een goed plan. Onbegrijpelijk dat dat -ook door onze mensen- is weggestemd.
Wat zegt mij de kreet 'voor vluchtelingen is er altijd plaats in de herberg' als je mensen niet meer in procedure neemt? Als je mensen de kans niet geeft om in een goed gesprek uit te leggen dat zij inderdaad vluchteling zijn. Natuurlijk moet je de stroom economische migranten afremmen. Er moet een streng beleid worden gevoerd. De initiatiefgroep is zich bewust van wat er gebeurt in de achterstandswijken van grote steden. Daar ligt een voedingsbodem voor rassenhaat. En niet alleen daar. Ik schrik van de mensen die op grond van het asielbeleid ineens enthousiast VVD hebben gestemd. Als meneer Bolkestein rept over 'een vol land' ben ik in het nadeel als ik genuanceerd wil uitleggen dat het om verschil in welvaart draait. Hier worden mensen niet vervolgd. In Nederland woedt geen oorlog. Iedereen heeft een dak boven zijn hoofd en het recht en de vrijheid om te spreken. Wij als christen-democraten moeten ons verplicht voelen stil te staan bij de achterliggende oorzaken van de asielzoeker en de vluchteling.
Je moet asielzoekende mensen scheiden in drie groepen. Vluchtelingen, economische asielzoekers en een groep waar je nog eens goed mee moet praten. Justitie heeft een prachtig computersysteem. Vorig jaar zijn we daar op bezoek geweest en hebben we gezien dat er uit de hele wereld informatie is. Ik vraag me alleen af: 'Maken ambtenaren, die tien beslissingen per dag moeten nemen, daar regelmatig gebruik van?' Wat mij betreft komt er per land een specialist die precies weet welke bevolkingsgroepen worden bedreigd, vervolgd en/of gemarteld.
Ik wens Enneüs Heerma van harte toe dat hij een asielbeleid op CDA-leest kan ontwikkelen. We hebben toch niet voor niets uitgangspunten? Hoe weerbarstig het ook is om die in praktijk te brengen, maar daar moet je voor staan! Een christen-democraat moet grenzen trekken, af en toe streng zijn, maar zeker ook rechtvaardig. De discussie mag niet alleen gaan over de vraag: hoe houden wij zoveel mogelijk mensen tegen, maar ook hoe leveren wij een bijdrage aan meer structurele oplossingen voor mensen op de vlucht? In ieder geval moeten we goed luisteren naar het verhaal van de vreemdeling die aan de deur klopt voor dat je hem die deur wijst."

Ik schrik van de mensen die op grond van het asielbeleid ineens enthousiast VVD hebben gestemd. *(foto Elzebet Veenendaal)*

DIRECTEUR IMMIGRATIEDIENST

Immigratiebeleid integraal aanpakken

Mr. Nawijn is directeur van de Immigratiedienst. Hij begrijpt dat het asielbeleid een 'vrij emotioneel' gebeuren is omdat het aan alle kanten om mensen gaat. "Iedereen trekt zich de problematiek aan", zegt hij. "De angst voor het vreemde is daarbij -zoals altijd- een slechte raadgever."
Mr. Nawijn: "De internationale samenleving krijgt meer en meer te maken met multiraciale. Je kunt je niet meer terugtrekken op je eigen erf. Je komt overal in contact met andere culturen en rassen. Dat zal zo blijven. Sterker nog; dat breidt zich uit.
Ik vind de discussie over asielverzoeken -los van het immigratieprobleem- niet goed. Het is veel belangrijker om te kijken hoe die immigratiestroom eruit ziet. Hoeveel immigranten vragen om toelating in het Westen? Hoe moeilijker je het maakt voor vreemdelingen om zich in het Westen te vestigen, hoe meer aanvragen je krijgt voor asiel en politiek vluchtelingschap. Het een heeft met het ander te maken.
De discussie over immigratie moet niet op emotionele gronden worden gevoerd. Het gaat om de vraag: 'Wat is er feitelijk aan de hand?' De overheid moet voldoende instrumenten in handen hebben om de situatie te kunnen beheersen. Ik verwacht - als je kijkt naar de geboortecijfers in Derde Wereldlanden - dat die immigratiedruk de komende jaren alleen maar toeneemt. Daar moet je als overheid over nadenken. Mijn zorg geldt de situatie in de grote steden. Wil je daar goed op inspelen, dan moet je dat integraal aanpakken. Dus niet alleen door politie en justitie, maar dat moet je in de hele politieke context doen. In het belang van de legaal verblijvende vreemdelingen moet je de zaken op orde hebben. De Verenigde Staten van Amerika vormen op zich een multiraciale samenleving, maar ook daar is immigratie nog steeds een van de grootste problemen. De discussies over de illegale immigranten worden dagelijks gevoerd. Als het zelfs daar een hot item is, verwacht ik niet dat de discussies in Nederland hierover zullen verstommen.
Ik heb burgemeesters gehoord die een asielzoekerscentrum in hun gemeente hadden maar toen dat weg was, voelden de meeste mensen dat als een gemis want het was 'eigenlijk best leuk' om kennis te maken met een andere cultuur. De verhalen over de getto's in de stad, de groeiende criminaliteit die zogenaamd door al die buitenlanders wordt veroorzaakt, maken de mensen bang. De angst voor het vreemde, de vooroordelen, speelt ten onrechte een grote rol. De verantwoordelijkheid van de politiek is dat deze zaken goed - dat wil zeggen integraal - geregeld moeten worden."

De mensen misten het asielzoekerscentrum, want het was 'eigenlijk best leuk' om kennis te maken met een andere cultuur. *(foto Mieke Schlaman)*

Huiseigenaren en
Woningbouwcorporaties in het

Hoogheemraadschap van Rijnland

Laat de zee of de rivieren ons niet óók overvallen!

Daar is een waakzaam en krachtdadig bestuur voor nodig, dat zich door 'Den Haag' geen knollen voor citroenen laat verkopen. De categorie 'gebouwd' is het best vertegenwoordigd door een belanghebbende, die óók deskundig is.

Drs Cees J. Baart
nr. 20 van de ranglijst
categorie 'gebouwd'

Inlichtingen: 020-683 09 24

RaadsheerBaartPartners

van 26 april t/m 17 mei 1995
stembiljet invullen en retourneren

Reis door de nacht
waarin opgenomen:
De duisternis in, De storm steekt op, Ochtendgloren en *De nieuwe dag* - *f* 29,90

Lachen en huilen
Dertig bijzondere bevrijdingsverhalen - *f* 9,95

Het geheime dorp
'spannend boek over een onderduikersdorp op de Veluwe' *Herman Pleij - de Volkskrant* - *f*19,95

HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

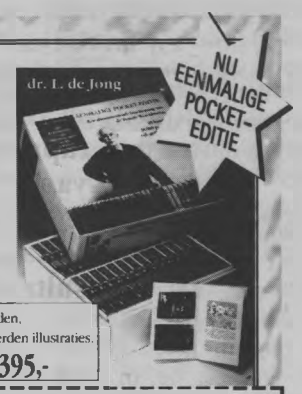

Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog van dr. L. de Jong is historisch een meesterwerk. In totaal zijn er bijna **twee miljoen banden** verkocht. In mei 1995 zal het vijftig jaar geleden zijn dat Nederland werd bevrijd. Ter gelegenheid hiervan verschijnt een volledige eenmalige, zeer voordelige pocket-editie van het standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog. Dr. L. de Jong is niet alleen een groot historicus, maar ook een boeiende verteller. Dit maakt zijn serie tot een bezit van blijvende waarde.

Alle 14 delen, verspreid over 26 banden, worden nu aangeboden voor slechts *f* 395,-. Ze worden geleverd in een fraai uitgevoerde doos. Reserveer tijdig uw eigen exemplaar. De boeken worden u dan bij verschijnen zonder bijkomende kosten toegezonden.

Betalingsregeling: Bij ontvangst van de komplete serie betaalt u *f* 195,- ineens. Daarna betaalt u 4 maandelijkse, rentelooze termijnen van *f* 50,-.

N.B. De komplete **wetenschappelijke editie** van dit standaardwerk is nu eenmalig tegen sterk gereduceerde prijs bij onze boekhandel verkrijgbaar in **24 fraai gebonden delen** van *f* 3.750,- voor slechts *f* **995,-**.

Betalingsregeling: Bij aflevering *f* 395,-
Daarna 6 maandelijkse termijnen van *f* 100,-

Kompleet in 14 delen in 26 banden,
bijna 18.000 pagina's met honderden illustraties.
Nu voor slechts *f* 395,-

Zend mij ..... ex. Het Koninkrijk der Nederlanden, compl. a *f* 395,-
..... ex. Komplete gebonden wetenschappelijke editie a *f* 995,-
Ik wens wel/geen gebruik te maken van de betalingsregeling
Naam: _____
Adres: _____
Postcode/plaats: _____
In een open envelop zonder postzegel sturen naar:
Verzendboekhandel T. Wever b.v., Antwoordnummer 5, 8800 VB Franeker

Postbus 59, 8800 AB Franeker, Tel. 05170-93147, Fax 05170-95450

Sinds 1887

UITVAARTVERZORGING

Innemee

piëteitsvolle uitvaartverzorging ook vanuit het buitenland

- alle formaliteiten • verzorging advertenties
- eigen rouwkamers • eigen rouw/volgauto's
- unieke uitvaartpolis naar individuele wensen

dag en nacht bereikbaar

Het exclusieve archiefsysteem van Innemee
Wat u vandaag voor de toekomst kunt regelen, geeft dan een zorg minder voor de nabestaanden.

- Innemee geeft de mogelijkheid in te schrijven in haar archiefsysteem, waarbij uw specifieke persoonlijke wensen vastgelegd worden
- financiële regelingen vooraf alsmede overname van bestaande polissen mogelijk
- de inschrijving is geheel gratis.

Hooikade 43-46 Den Haag
070 - 360.39.05

GIRO 999

Bevrijdingsweek - Vluchtelingenweek

Opnieuw vieren wij de bevrijding. Vijftig jaar al leven wij in vrijheid. Vandaag de dag zijn honderdduizenden mensen op de vlucht. Omdat zij niet in vrijheid kunnen leven.
Stichting Vluchteling zet zich in voor hen. In Afrika en Azië. In Latijns-Amerika en Oost-Europa. Uw steun hierbij is meer dan nodig.
Vergeet in bevrijdingsweek de vluchtelingen niet, zij kunnen nog niet in vrijheid leven. Steun hen met een bijdrage op giro 999. Omdat het nodig is.

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28, 2517 HZ DEN HAAG

Omgaan met de media? MEDIAHUIS kan u helpen.
Hoe krijgt uw bijeenkomst de maximale aandacht van de pers?
MEDIAHUIS kan tevens uw folder, boek, persbericht, tijdschrift en bedrijfsfilm maken.

MEDIAHUIS. Tel. 033-650550, Fax 033-654351, Postbus 833, 3800 AV AMERSFOORT.

CHR. VAKANTIEOORD "HET BRANDPUNT"

Een ontmoetingsplaats voor christenen, die hun vakantie door willen brengen in een vertrouwde en positief christelijke sfeer. "Het Brandpunt" is schitterend gelegen temidden van fraai natuurschoon. Alle kamers zijn voorzien van warm en koud stromend water en c.v. Uitstekende keuken. Billijke tarieven. Elke avond is er in de conversatiezaal een gezamenlijke dagsluiting. Wij zijn geopend vanaf 10 juni t/m 26 augustus.
Graag zenden wij u vrijblijvend onze prospectus.

"HET BRANDPUNT"
Postbus 99 - 3940 AB Doorn - Tel. 03430-12332

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

ZILVER KOOP JE IN SCHOONHOVEN!

Koffie- en theeserviezen in zilver en verzilverd.

De grootste collectie hedendaags zilver van Nederland. Vervaardiging van speciale opdrachten. Ook vakkundige goud- en zilverrestauraties en verzilveringen door onze edelsmeden. **Vrijdag koopavond.**

RIKKOERT
SCHOONHOVENS SILVERHUYS
Edelsmeden sinds 1879 · Taxateurs · Antiquairs
Haven 1-13 Schoonhoven 01823-82651/85820

Samen verantwoordelijk

Kies bewust
Oordeel eerst zelf
4 weken gratis
Geheel vrijblijvend

U kent ons van Hier & Nu, Taxi, De Stoel, Willem Wever.
Maar misschien kent u onze gids nog niet. Maak daarom nu - geheel vrijblijvend - gratis kennis met ons overzichtelijke en kleurrijke omroepblad.

NCRV ALS JE VERDER KIJKT

Stuur mij 4 weken lang de NCRV-gids: BON

Naam + voorl. : _____
Adres : _____
Postcode : _____ ED
Woonplaats : _____
Telefoonnr. : _____

Ingevulde bon opsturen naar:
NCRV, Antwoordnummer 25840,
1200 VX Hilversum (postzegel niet nodig)

NCRV

Wil om schakels te smeden is overheersend, maar de weg waarlangs dit moet gebeuren is nog onduidelijk

Een herijking van de regelgeving is dringend nodig. Wet- en regelgeving in details omtrent het natuur en milieuvraagstuk, is nodig geweest, maar een te dwingende regelgeving remt de creativiteit van de agrarische ondernemer, de provincie en gemeentebestuurders af en stimuleert onvoldoende de ontwikkeling van b.v. streek en milieucoöperaties.
Als in de Prioriteitennota van minister Van Aartsen te weinig aandacht wordt geschonken aan de functiebeloning voor natuur- en landschapbeheer, dan zou het CDA hiervoor in moeten staan. Deze en meerdere beleidspunten klonken door tijdens de afsluitende beleidsconferentie op 4 maart jl. over het rapport "Schakels tussen landbouw, milieu en natuur" van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Klaasje Eisses-Timmerman, organisator van de conferentie en de daaraan voorafgegane bijeenkomsten gaat in op de resultaten van de in het CDA gevoerde discussie.

Deze derde conferentie in vier jaar tijd gewijd aan de problematiek van landbouw, milieu en platteland, kenmerkt zich door de gedachte dat de drie componenten van het rapport, landbouw, natuur en milieu geen vijanden van elkaar behoeven te zijn. In het rapport is een poging gedaan een samenhangende visie en een samenhangend beleid te formuleren. Voor het realiseren van doelstellingen via wet- en regelgeving is het schrijven van rapporten belangrijk, maar het is zeker niet de enige weg, om visie en draagvlak te creëren. Daar zijn grotere inspanningen voor nodig, vooral als het gaat om landbouw, natuur en milieu. Ervaringen binnen het CDA hebben geleerd dat moet worden gebroken met de top-down benadering. We moeten ervoor kiezen dat zoveel mogelijk mensen meepraten over een materie die de totale samenleving aangaat. Deze gedachte, met daarbij het gegeven dat de relatie tussen landbouw, natuur en milieu door regionale factoren wordt bepaald, heeft er toe geleid dat het rapport eerst in brede kring is besproken alvorens een afsluitende conferentie te beleggen.

Dertien kamerkring-discussies

Dertien kamerkringbijeenkomsten hebben plaatsgevonden in het land waarbij honderden mensen hebben geparticipeerd; boeren en tuinders, politici, vertegenwoordigers van belangenorganisaties en natuurbeschermingsorganisaties en van de milieubeweging. De centrale rapportage van deze dertien bijeenkomsten reikt waardevolle gegevens aan hoe beleid in de praktijk uitpakt, hoe oplos-singen worden gevonden, maar ook hoe beleid op regionaal niveau al of niet wordt gedragen en waar de spanningen zitten. De bijeenkomsten geven enerzijds een sombere opsomming van lastige en onwenselijke belemmeringen van ondernemerschap, van onbegrip en zorg over maatregelen die steeds strakker en ondoorzichtiger worden en zijn gebaseerd op aannames en verwachtingen. Anderzijds geven ze ook een duidelijk beeld weer, met welke inspanningen en creativiteit en positieve instelling er gewerkt wordt vanuit de agrarische sector en wordt omgegaan met natuurwaarden. Kortom, die wil om schakels te smeden tussen landbouw, natuur en milieu is overheersend, maar de weg waarlangs dit zal moeten gebeuren is nog onvoldoende duidelijk. Voorwaarde daarbij is dat de kloof tussen boeren en hun organisaties met natuur- en milieuorganisaties wordt versmald. Dit geldt ook binnen het CDA om de breuk die er is ontstaan tussen de kiezer en de gekozene te herstellen. Er is nog steeds weinig voor nodig om de drie componenten, landbouw, natuur en milieu uit elkaar te spelen zodat ze in argwaan en wantrouwen tegen over elkaar komen te staan.

Platteland zelf initiatief laten nemen

De aanpak en het breed bespreekbaar maken van het rapport "Schakels" in de verschillende kamerkringen met de bijbehorende ondersteuning is geslaagd. De afsluitende conferentie daarentegen heeft onvoldoende concrete beleidspunten opgeleverd. Er is echter door de aanwezigen wel een agenda met veel punten neergelegd.
Terugkijkend staat vast dat er de komende tijd veel werk aan de winkel is voor het CDA. Bij velen kwam de lezing van drs. Luttmer over als een breuk met het huidige denken. Desalniettemin kunnen heldere signalen met betrekking tot het voeren van een plattelandsbeleid, in plaats van alleen maar landbouwbeleid, het accent leggen op de toekomst. Geef het lokale niveau meer kans om te experimenteren. Het gaat erom dat de sector een deel van de initiatieven, die voor een deel bij de overheid en bij de natuur- en milieuorganisaties zijn komen te liggen, overneemt. Dat is een gigantisch proces. Daar zou het CDA een kader voor kunnen scheppen en een voortrekkersrol bij kunnen vervullen.

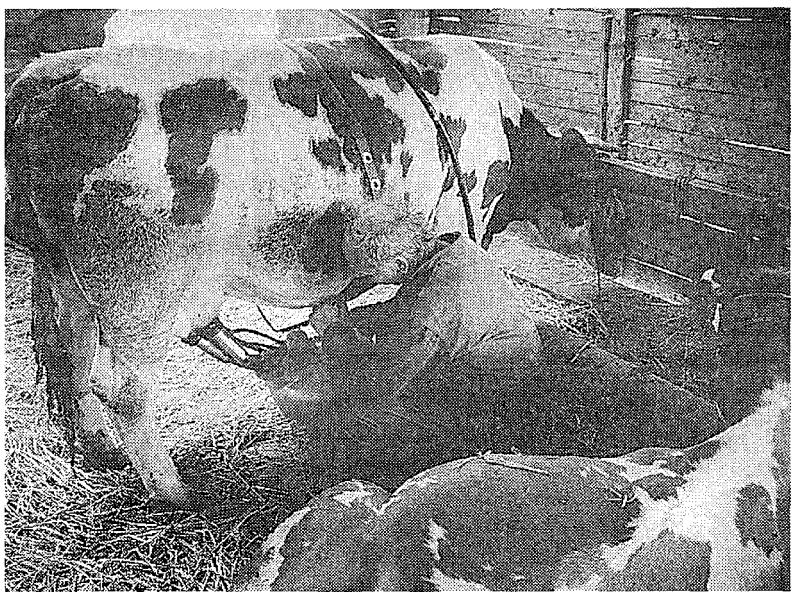

Het gaat erom dat de sector de initiatieven, die voor een deel bij de overheid en bij de natuur- en milieuorganisaties zijn komen te liggen, overneemt. Dat is een gigantisch proces. (foto Dijkstra BV)

Keuzes over werkwijze en strategie kunnen niet te lang op zich laten wachten. Verschillende belangen moeten bij elkaar worden gebracht en de CDA-fractie in de Tweede Kamer moet die belangen horen, teneinde de tegenstellingen om te buigen in gemeenschappelijke belangen. Een beleidsplatform zoals door fractievoorzitter Heerma is aangekondigd zal dan ook breed samengesteld moeten zijn. Agrarische ondernemers, mensen uit natuur- en milieuorganisaties, waterschappen, landelijke, regionale en lokale politici en wetenschappers zullen er een plaats in moeten krijgen. Via deze structuur kan het gat tussen regionale en landelijk bestuurders worden verkleind, en de spanning tussen de landbouw, natuur en milieu omslaan in een positieve samenwerking.

CDA-Tweede Kamerlid René van der Linden: Zoveel mogelijk mensen bij onze discussies betrekken

Het CDA-Kamerlid René van der Linden is zeer te spreken over de organisatie en aanpak van de discussie rond het rapport "Schakels tussen landbouw, natuur en milieu" van het WI. Van der Linden, voorzitter van de fractiecommissie Landbouw, Natuur en Milieu zegt in een eerste reactie dat vanuit de verschillende regionale bijeenkomsten waardevolle bijdragen zijn gekomen.

Van der Linden: "Het is belangrijk om zoveel mogelijk mensen bij onze discussies te betrekken, boeren en tuinders, maar ook mensen van milieubescherming en consumentenorganisaties. Wij hebben dat als partij te weinig gedaan. Het sterkt mij in de gedachte dat landbouw, natuur en milieu goed kunnen samengaan. Voorwaarde is wel dat geen van deze drie partijen er doctrinaire opvattingen op nahouden."

De CDA-fractiecommissie in de Tweede Kamer werkt geruime tijd met een klankbordgroep, waarin veel disciplines zijn vertegenwoordigd. Van der Linden vindt het een goede zaak wanneer deze uitermate nuttige groep wordt uitgebreid. Maar toch laat hij wel een waarschuwend geluid horen: "Het moet allereerst een werkbare klankbordgroep blijven. Bovendien mag het niet in plaats komen van onze directe contacten in het land. Het is namelijk de lijn van onze fractiecommissie om gemiddeld één keer per maand op werkbezoek te gaan naar een bepaalde regio of een sector. Wat dat betreft zijn de landbouwmensen uit de fractie met opgestroopte mouwen aan de slag."
Van der Linden hoopt ook op die wijze ideëen en suggesties te vergaren, die er op alle niveaus leven over de plattelandsontwikkeling en het drieluik landbouw, natuur en milieu. Daarnaast is hij van mening dat die plattelandsontwikkeling ook onder een goed gesternte kansen moet krijgen. De CDA-Kamerfractie vindt het derhalve belangrijk om de sluimerende lastenstijgingen op alle niveaus tegen te gaan, regels meer marktconform (dus eenvoudiger) te laten zijn en de bureaucratische rompslomp zoveel mogelijk terug te dringen.

Ontwikkeling niet belemmeren

Van der Linden tot slot: "Het bleek ook op de afsluitende conferentie van 4 maart jl. Als de overheid ambitieus wil werken aan beleidsontwikkeling, dan moet ze daar voldoende financiële middelen voor inzetten. Anders gezegd: bij magere financiële middelen horen geen hoge ambities. Want het gaat niet aan de bedrijfsontwikkeling van agrarische bedrijven te belemmeren, zonder dat daar financieel iets tegenover staat."

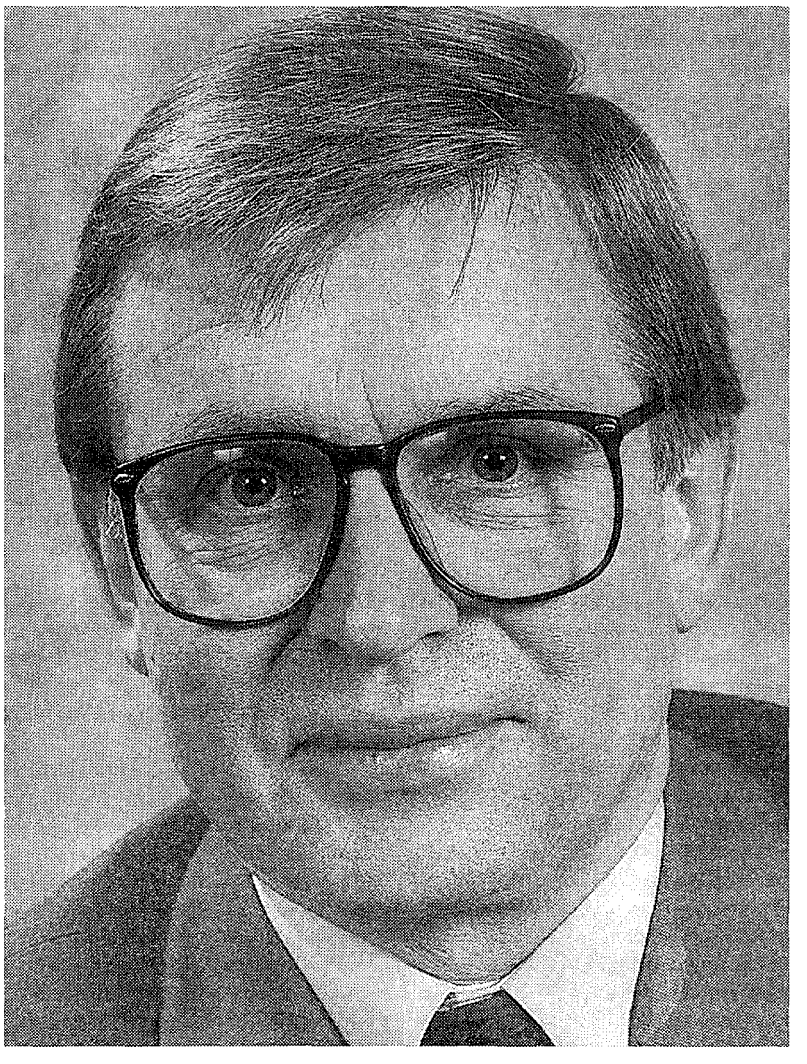

Als de overheid ambitieus wil werken aan beleidsontwikkeling, dan moet ze daar voldoende financiële middelen voor inzetten. (foto Dijkstra BV)

Wat is er verschenen

Werk, werk, werk...
De arbeidsmarkt is op drift geraakt.
Het themanummer 'Werk, werk, werk...' van Bestuursforum (maart) is bijna helemaal gewijd aan de zogenoemde additionele werkgelegenheid (Melkert-banen, Jeugdwerkgarantiewet, banenpools, enz.), experimenten met inzet van uitkeringsgelden, sociale werkvoorziening, arbeidsbemiddeling, uitstroom uit de bijstand en stroomlijning van verschillende instrumenten.
Het nummer bevat de volgende bijdragen:
- nieuwe accenten bij de bestrijding van werkloosheid; de maatregelen van het kabinet-Kok (drs. A. Noordermeer);
- de sociale werkvoorziening in beweging (G. de Bruijn, resp. G.R. Kroskinski-de Keulenaar);
- arbeidsvoorziening in een veranderende markt, en de bezuinigingen (mevrouw A.A.E. Goijert, resp. drs. Th.J.F.M. Bovens);
- een opstap naar werk: de nieuwe Bijstandswet (A. Doelman-Pel);
- een interview met wethouder B. Bilker van Leeuwarden over bundeling van regelingen (het 'Leeuwarder model').

Het themanummer 'Werk, werk, werk...' (48 pagina's; *f* 7,50) kan besteld worden via giro 3930421 t.n.v. CDA-bestuurdersvereniging, Den Haag, onder vermelding van de titel. Nadere inlichtingen: tel. 070-3424890 (ook voor abonnementen op Bestuursforum).

CDAtel

CDAtel is de videotexdienst van het CDA met actuele standpunten en nieuws uit de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, het CDA-huis en de Kamerkringen.
Verder treft u hierin aan activiteiten als manifestaties, conferenties en spreekbeurten en (achtergrond-)informatie van en over het CDA.
CDAtel is 24 uur per dag en 7 dagen per week te bereiken via Videotex Nederland, telefoon: 06-7400 (42,5 cent per minuut). Inlichtingen CDA-redactie, telefoon 070-3424840.

Loopbaanplanning voor gedeputeerden en wethouders

Niets komt vanzelf. Dat geldt ook voor iedereen die na zijn/haar huidige functie een volgende functie ambieert. Deze twee basisregels liggen ten grondslag aan loopbaanplanning. Hoe stappen full-time politici vanuit de politiek over naar een andere functie?
Het Steenkampinstituut heeft in samenwerking met een gerenommeerd instituut de training loopbaanplanning ontwikkeld. Deze training kan bewerkstelligen dat full-time politici actief aan hun loopbaan werken.
Tijdens de cursusdagen wordt met behulp van self-assessment-methodes gewerkt aan het inzicht verwerven in de eigen kwaliteiten en ambities en worden toekomstverwachtingen uitgewerkt tot concrete voornemens. Tevens wordt aangegeven hoe de arbeidsmarkt verkend kan worden, welke adressen en welke bureaus in verband met bemiddeling zinvol zijn. Eventueel vindt verwijzing naar een bureau plaats. De training loopbaanplanning vindt plaats op vrijdag 12 en zaterdag 13 mei 1995. De follow-updag is op vrijdag 30 juni a.s.
Informatie: Clarien Slot-Abeling, coördinator Opleidingen, telefoon 070-3424865

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 20 mei aanstaande.

Spreekbeurten

Friesland
25 april
A. van Ardenne: CDA-Vrouwenberaad Friesland, De Rank, Berglaan 10, Drachten. Aanvang 19.45 uur.

Overijssel
10 mei
A. Oostlander: AEGEE Enschede, Universiteit Enschede, Vrijhof zaal 232. Aanvang 20.00 uur.

Gelderland
13 april
A. Oostlander: Probus Arnhem, Sonsbeekpaviljoen, Sonsbeekpark, Arnhem. Aanvang 12.15 uur.
8 mei
K. Peijs: NCW-Gelderse Vallei, Restaurant Buitenzorg, Amsterdamseweg 19, Ede. Aanvang 12.00 uur.

Utrecht
20 april
B. Pronk: Cultureel Centrum Universiteit Utrecht, zaal 104, Kruisstraat 201. Aanvang 20.00 uur.
8 mei
K. Peijs: Rotaryclub Aalsmeer e.o., Restaurant Leenders, Drechtdijk 9, De Kwakel. Aanvang 17.30 uur.

Flevoland
K. Peijs: CDA-Zeewolde, Kerkcentrum Open Haven (nabij winkelcentrum Zeewolde). Aanvang 20.00 uur.

Zuid-Holland
10 april
Y. van Rooy: CDA-Centrum/Laak, Taverne Pulchri Studio, Lange Voorhout 15, Den Haag. Aanvang 20.00 uur.
19 april
H. Helgers: CDA-Bodegraven, Restaurant "Het Wagenwiel", Kerkstraat 118, Bodegraven. Aanvang 20.00 uur.
24 april
A. van Ardenne: CDA-Korendijk, Dorpshuis Renesse, Piershil. Aanvang 20.30 uur.
1 mei
A. van Ardenne: CDA-Moordrecht, De Zespunt, Molenlaan, Moordrecht. Aanvang 20.00 uur.
10 mei
A. van Ardenne: CDA-Vrouwenberaad Westland, Hervormd Centrum De Brug, K. Julianaweg 61, 's-Gravenzande. Aanvang 20.00 uur.
13 mei
A. Oostlander: Pax Christi, Congresgebouw, Churchillplein 10, Den Haag. Aanvang 14.00 uur.
16 mei
A. van Ardenne: CDA-Dordrecht, Hervormd Centrum, Tjalmerweg 1, Hardinxveld-Giessendam. Aanvang 20.00 uur.

Noord-Holland
20 april
A. Oostlander: Werkgroep Conciliar Proces, Burgerzaal Gemeentehuis, Heemstede. Aanvang 20.00 uur.
25 april
A. Oostlander: Raoul Wallenberg lezing, De Rode Hoed, Amsterdam. Aanvang 20.00 uur.

Noord-Brabant
12 april
H. Maij-Weggen: CDA-Nieuw Ginneken, Zalencomplex Bruininks, Kerkstraat 10, Bavel. Aanvang 20.00 uur.
13 april
E. Hirsch Ballin/J. Melis: CDA-Baarle Nassau, Feestcentrum "De Steppe", Baarleseweg 1, Ulicoten. Aanvang 20.00 uur.
24 april
R. Oomen: TU Eindhoven. Aanvang 12.30 uur.
26 april
H. Helgers: CDA-Den Bosch, "De Meent", Zuiderparkweg 282, Den Bosch-Zuid. Aanvang 20.30 uur.
2 mei
H. Helgers: CDA-Son en Breugel, Café "De Zwaan", Markt 5, Son. Aanvang 20.00 uur.

Limburg
22 mei
R. Oomen: Limburgse Werkgevers Vereniging, Venlo. Aanvang 17.00 uur.

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost *f* 56,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost *f* 75,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost *f* 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen. Een jaarabonnement kost *f* 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost *f* 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publicaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiek inhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een service-abonnement kost *f* 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement
*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Bijeenkomst Verenigingsconsulenten

Het ledenbeleid van de vereniging CDA zal het centrale thema zijn op de bijeenkomst van de Verenigingsconsulenten, vrijdag 21 april aanstaande op het CDA-partijbureau. Het is de tweede bijeenkomst dit jaar. Er is behoefte aan uitwisseling van ideeën en plannen voor het werven van nieuwe leden. Na alle turbulentie in de partij tijdens en na de campagne en de verkiezingen zijn nieuwe impulsen weer noodzaak. Vanaf september 1994 is vooral binnen de vereniging veel tijd besteed aan ledenzorg. De laatste verkiezingen lieten zien dat dit succesvol was, de achterban is massaal gaan stemmen. Het CDA heeft hiermee een voorsprong op de andere partijen.
De dag staat vooral in het teken van 'hoe ga ik met het CDA de boer op'. Via onderlinge gesprekken, rollenspelen en training, verzorgd door het Steenkampinstituut, zal worden gewerkt aan een strategie voor vergroting van het draagvlak van de christen-democratie.
Op de foto de Verenigingsconsulenten. Van links naar rechts onderste rij: Peter v.d. Sluis (Drenthe), Richmonde v. Vlijmen (Gelderland), Hans Somsen (Friesland), Titia Lont (Den Haag), Bart v.d. Pol (Groningen), Wouda Harteveld (Leiden). Middelste rij: Adri Hoefkens (Zeeland), Koos v.d. Broek (Brabant), Lies Wilmink (Overijssel), Wim Meuwissen (Limburg), Janny Schouwerwou (Utrecht). Bovenste rij: Annelien Leenders (Flevoland), Wil de Boer (Den Helder), Tijmen Sietsma (Gelderland), Hans v.d. Vlies (Amsterdam), Thom Postma (Overijssel).
De verenigingsconsulent van de kamerkring Dordrecht en Rotterdam, Arie Slob, ontbreekt. In kamerkring Haarlem is een vacature.

(foto Mieke Schlaman)

Voorzitter Cees Hovenkamp: Identiteit zit al in een handdruk

Cees Hovenkamp (57) is voorzitter van de Raad van Bestuur van de Stichting Philadelphia Voorzieningen (SPV), een protestants-christelijke organisatie die hulp biedt aan mensen met een (verstandelijke) handicap. Hij is ervan overtuigd dat de christelijke identiteit van een organisatie terug te vinden moet zijn in de manier waarop mensen met elkaar omgaan.

Stichting Philadelphia Voorzieningen kent ruim 3.000 zorggebruikers die in en vanuit 400 lokaties in heel Nederland wonen of (thuis) begeleiding ontvangen. Kleinschaligheid, intensief contact met ouders en integratie in de samenleving door gewoon wonen in een woonwijk staan bij SPV hoog in het vaandel.
Achter de schermen is de bakkerszoon - die inmiddels op een boerderij woont - actief in het CDA, maar veel tijd heeft hij daar niet voor. Al bijna dertig jaar is hij dag en nacht in touw voor SPV, tegenwoordig in de rol van voorzitter van de Raad van Bestuur. Cees Hovenkamp ziet voor zowel CDA als SPV een belangrijke opdracht: "De christelijke identiteit van een partij of een vereniging moet je ook terug vinden in de persoonlijke manier waarop mensen met elkaar omgaan."

Bijvoorbeeld?
Cees Hovenkamp: "Dat blijkt uit de simpelste dingen zoals hoe je elkaar een hand geeft. Te vaak koffer in de hand en vlug handjes schudden. Even, nauwelijks waarneembaar, iemand in de ogen kijken en, hup, aan de slag! Dat is me toch te zakelijk. Je kijkt iemand diep in de ogen en vraagt hoe het gaat. Als een organisatie vanuit de bezieling wil leven, moet je dat, tot in de kleine dingen, kunnen voelen."

Ik houd van verwondering

Het dragen van een christelijke identiteit vraagt niet (alleen) om mooie woorden, maar het draait om gedrag, houding en daden.
Cees Hovenkamp: "Medewerkers, zorgvragers en gasten die zich aan SPV verbinden, moeten zich herkennen in de grondslag. We willen zodanig met elkaar omgaan dat iedereen zich hier thuis voelt. Ik houd van verwondering. Blij zijn met ieder kind en elk mens dat je ontmoet. Je verwonderen over iemands gedachten en ideeën. Het is zo belangrijk om je eigen achtergrond, opvoeding en cultuur terug te vinden in de ontmoeting tussen gehandicapten en gezonde mensen. De grootste opgave is om onze uitgangspunten zichtbaar te maken. We letten niet op de handicap of de beperking van een mens maar op de mogelijkheden."

Wat zijn dan, bijvoorbeeld, de mogelijkheden van iemand met een handicap?
Cees Hovenkamp: "Vorige week heb ik helpen koken in een van onze voorzieningen. Alles wat ik daar gedaan heb, leerde ik van Heleen. Dat is een meisje die daar woont omdat zij gehandicapt is. Zij kan geweldig koken. Zij kan uitleggen wat ik moet doen en waarom ik dat moet doen. Tussendoor roept ze:'Je moet niet zo dik schillen, hoor! Dat is zonde van de aardappels.'
Ze hield mij continu in de gaten. Ze voelde zich als juf verantwoordelijk en ik, de keukenhulp, was de leerling."

Naar iemands kracht zoeken

De voorzitter van de Raad van Bestuur draait wel vaker diensten mee. Hij vertelt enthousiast over ontmoetingen met medewerkers en gehandicapten. Geroerd beschrijft hij wat hij onlangs zag toen een verzorgster iemand wekte: "Een meisje van achttien, net van school, legt haar hand op de schouder van een oudere vrouw en fluistert:'Martha, wakker worden!' Toen zag ik dat oude, verstandelijk gehandicapte, dementerende mensje glimlachend de ogen opslaan. Ze keek alsof het begin van de dag een feest was. Dat is de geest van SPV. Zo gaan wij het liefst met elkaar om. Het is niet alleen dat we binnen SPV heel gericht omzien naar de ander. Nee, die manier van met elkaar omgaan zou je in elke christelijke organisatie moeten zien."

Hij benadrukt dat de inspiratie van SPV niet alleen uit de bijbel gehaald wordt. "We zoeken de kracht ook in het contact dat we met elkaar hebben. Niemand ziet aan een ander of hij Rooms of Hervormd is, ongeacht de bloedgroep wordt elk mens gerespecteerd. Je mag voluit Gereformeerd of Luthers zijn. Je hoeft je niet in te houden. In de omgang met mensen met een handicap merk ik elke keer een verbond, een band waarin je elkaar bevestigt. Een handicap is slechts een kant van een mens, maar heb oog voor de andere talenten. De een kan uitstekend koken, de ander weet alles van computers. We zoeken altijd naar iemands kracht, we zoeken het beste in de ander en maken daar gebruik van. Dat spelen wij niet. We voeren geen show op. Het is echt. In die oprechtheid groeit de onderlinge band. De band met gasten, collega's, bestuurders, familie. Eigenlijk zou ik het zo willen zeggen: 'Wie bij Philadelphia betrokken is, hoeft eigenlijk niet te trouwen.' Aandacht, respect en liefde liggen hier als het ware voor het oprapen."

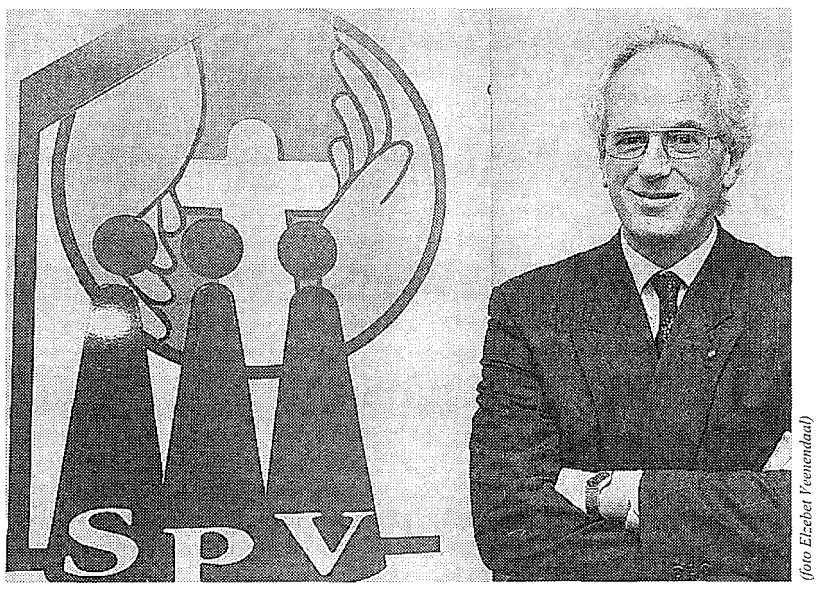

(foto Elzebet Veenendaal)

'Wie bij Philadelphia betrokken is, hoeft eigenlijk niet te trouwen.' Aandacht, respect en liefde liggen hier als het ware voor het oprapen.

Conferentie over ouderenbeleid voorziet sterk in behoefte

De eind februari gehouden CDA-conferentie over de provincie en het ouderenbeleid heeft duidelijk in een sterk levende behoefte voorzien. Op beleidsinhoudelijk terrein gaven de deelnemers de commissies die zich bezighouden met ouderenbeleid volop huiswerk mee. Kees Bremmer, secretaris van de CDA-Commissie Ouderenbeleid schreef een impressie.

Een kleine driehonderd deelnemers uit alle delen van het land togen 23 februari j.l. naar het Brabantse Rosmalen voor een CDA-conferentie over de provincie en het ouderenbeleid.
's Ochtends werd er over vier politieke thema's gediscussieerd in workshops: wonen, zorg, identiteit en participatie in de praktijk. Daaraan voorafgaand had Hans Helgers de conferentie geopend en verzorgden dr. R.J.H Kruisinga, vice-voorzitter van de CDA-commissie Ouderenbeleid en de Brabantse gedeputeerde Van Nistelrooy twee korte inleidingen.
Daarna werd er dus gedicussieerd in workshops. Mevrouw Andela-Baur gaf aan het begin van de middag als centraal rapporteur een kort overzicht van de resultaten:
* CDA, wees als partij en vertegenwoordigers c.q. politici consistent in het beleid;
* minder bureaucratie in de zorg, realisatie van de een-loket-benadering, weg met de schotten tussen allerlei regelingen en financiering;
* de wenselijkheid van een helder standpunt over wat "wonen" en wat "zorg" inhoudt wanneer deze twee functies gescheiden worden;
* in de opleiding van verzorgend personeel meer aandacht besteden aan de beleving van "identiteit";
* patiënten-en consumentenorganisaties verdienen in overlegfora een gelijkwaardige positie aan die van aanbieders van de zorg.
Fractievoorzitter Heerma was goed op dreef en zichtbaar geinspireerd door de grote opkomst en betrokkenheid. Hij onderstreepte het "volwaardig burgerschap" van ouderen. Hij benadrukte dat de uitkomsten van deze studiedag door zijn fractie voluit serieus genomen zullen worden en dat de ouderen en hun vertegenwoordigers hem daarop persoonlijk kunnen aanspreken.
In zijn speech stond hij onder andere stil bij de reorganisatie van de sociale zekerheid, en de positie van het basispensioen AOW daarbij. Nodig is een houdbaar en duurzaam stelsel van sociale zekerheid, dat ook recht doet aan de positie van ouderen, in het byzonder de ouderen die alleen van de AOW moeten rond komen. De overheid moet weer betrouwbaar zijn, ook naar ouderen toe.
Daarna volgde een korte, maar levendige discussie met het forum, waarin de voorzitters van de ouderenbonden mw Van Son (Unie KBO), Baar (PCOB) en Hoek van Dijke (ANBO) reageerden op de discussie-uitkomsten en andere vragen. Zij verklaarden alle drie de indruk te hebben dat het CDA een goede les heeft getrokken uit de discussies in 1994 rond de AOW. Het klimaat tussen CDA en ouderen is totaal anders dan een jaar geleden. "En ik ben daar blij mee", zei mevrouw Van Son.
Er is volop huiswerk voor de commissies van partijbestuur en Wetenschappelijk Instituut. Een dag als deze voorziet kennelijk in een sterk levende behoefte.

De voorjaar 1994 opgerichte commissie CDA-ouderenbeleid onder voorzitterschap van Tineke Lodders-Elfferich, komt inmiddels goed op stoom. De commissie heeft een intern jaarplan opgesteld, waarin per vergadering staat aangegeven welke onderwerpen besproken worden. De commissie komt ongeveer elke twee maanden bijeen. De commissie is als volgt samengesteld: Mevr. mr. P.C. Lodders-Elfferich, voorzitter; Dr. R.J.H. Kruizinga, vice-voorzitter; drs. C. Bremmer, secretaris. Leden zijn:mw. A.A.M. Willemse-v.d. Ploeg, drs. L.J. van Nistelrooy, mw. J. Punt van Osnabrugge, mw. H.C.J. van Son-van Beek, mw. A. Doelman-Pel, mr. B. Pronk, mw. J.M.M. van der Mei-Zilverentant, drs. J.J. Luijten, Rh. van den Oever, ir. F.C. de Jong, mw. M.A.H. Andela-Baur, mw. J. van Leeuwen, mw. M.E.Ch.E. Nagel-Cornelissen, J.D. Rikkert, A.A. de Leeuw.

Strategisch Beraad raadpleegt afdelingen en kamerkringen

Het Strategisch Beraad roept afdelingen en kamerkringen op mee te denken over de koers van de partij. Binnenkort ontvangen de CDA-afdelingen een brief waarin zij worden uitgenodigd bouwstenen aan te dragen voor het denken over het beleid van de partij. Kamerkringen kunnen bijeenkomsten organiseren of andere activiteiten ondernemen. Zowel de reacties vanuit de afdelingen als de resultaten van kamerkringactiviteiten vormen essentiële bestanddelen voor een nadere gedachtenwisseling op de CDA-Partijraad op 10 juni 1995.

In januari 1995 ging het Strategisch Beraad van start. Dit Beraad heeft tot doel bijdragen te leveren aan de politieke visieontwikkeling van het CDA op middellange en lange termijn. De eerste gesprekken in de Centrale Werkgroep hebben geresulteerd in een notitie die door het CDA-partijbestuur op 20 januari 1995 is besproken. De Centrale Werkgroep staat onder voorzitterschap van prof.mr F.H.J.J. Andriessen.
Na het partijbestuursweekend zijn besprekingen gevoerd over thema's zoals veiligheid, de internationalisering van onze samenleving, het bevorderen van werkgelegenheid en de veranderende rol van de overheid. Deze thema's zullen door kleinere werkgroepen worden uitgewerkt. Op basis van de inbreng vanuit de partij en de discussies in de werkgroepen hoopt de Centrale Werkgroep voor Prinsjesdag haar rapportage uit te brengen. Tijdens de partijraad in juni zal de heer Andriessen ingaan op de stand van zaken met betrekking tot het Strategisch Beraad.

Smit versus Deetman: Leidt selectie aan de poort tot meer gemotiveerde studenten

De voorzitter van het CDJA in de Regio Amsterdam werd 27 jaar geleden geboren in Zwolle, is lerares Engels in Gouda, leest het liefst thrillers van P.D. James, heeft een grote hobby (CDJA) en draagt een mooie naam, uit de Griekse mythologie, Bernice (zege, overwinning) en een hele Hollandse achternaam: Smit.

"Ik heb overlegd met mijn broertje en als het aan ons ligt, moet het kabinet meer aandacht schenken aan de tempobeurs en de selectie aan de poort. Ik ben voorstander van een strengere selectie van studenten voor een universiteit. Ik heb meegemaakt dat toen ik -naast mijn studie- mij actief ging bezighouden met politiek iedereen mij voor 'gek' versleet. Studenten vinden vooral 'hier en nu' belangrijk. Er wordt te weinig nagedacht over de toekomst. Ongemotiveerde studenten halen het niveau van het onderwijs in Nederland naar beneden.

Bernice Smit *(foto Elzebet Veenendaal)*

Ik geef les op een lyceum-havo en daar zie je de gemakzucht al de kop opsteken.
Zelfs op een universiteit kun je je dat permitteren. Een docent op een universiteit wordt vooral beoordeeld op zijn publikaties. Eigenlijk zou het begeleiden van studenten voor docenten even belangrijk moeten zijn als hun onderzoek. Kijk maar eens naar gemiddelde scriptie-output. Bijna iedereen klaagt er over dat hij een lakse scriptiebegeleider heeft. Logisch, want in de functieomschrijving van de hoogleraar speelt die begeleiding een ondergeschikte rol. Ik denk dat er ook aan de mentaliteit en inzet van de docenten het een en ander mankeert. Ik pleit voor een strengere opstelling van de overheid naar studenten en docenten.
Mijn moeder, die lerares geschiedenis is, vertelde me over een leraar die oud-leerlingen ontmoette. "Was u nu eigenlijk geliefd?" vroeg een van die leerlingen aan de leraar. "Nee," antwoordde de leraar, "maar ik werd wel gerespecteerd." Het gaat om respect. Als ik voor de klas sta, streef ik naar orde, een sfeer waarin gewerkt kan worden. Ik ben niet een van de meeste 'losse' leraren. De bedoeling is dat ik de scholieren Engels leer.
Ik zou nooit minister van Onderwijs willen worden, maar als ik het was, zou de uitvoering van mijn plannen op veel weerstand stuiten want ik wil er, hoe dan ook, voor zorgen dat er weer gemotiveerde studenten op de universiteiten zitten."

Reactie Deetman

De stelling van Bernice Smit is dat selectie aan de poort van de universiteit tot meer gemotiveerde studenten zou leiden. Hiermee ben ik het niet eens. Deze stelling suggereert dat er nu niet wordt geselecteerd. Thans wordt er wel terdege geselecteerd, namelijk op basis ven een landelijke standaard en wel via het vwo-eindexamen. Meer bezwaren kunnen worden aangevoerd. Ervaringen in met Nederland vergelijkbare landen leren dat selectie aan de poort door nog eens - nu - een vergelijkend examen het aantal uitvallers in het universitaire onderwijs niet doet verminderen. Bovendien is de deelname aan het universitaire -en nog breder- het hoger onderwijs in Nederland beneden de maat ten opzichte van die in andere Westerse landen. Dat kan Nederland als moderne samenleving zich niet veroorloven.
Er zijn nog een reeks tegenargumenten. Het belangrijkste voor de motivatie is evenwel de manier waarop onderwijs wordt gegeven. Wat dat aangaat kan er nog veel worden verbeterd. Al deze bezwaren gelden uiteraard niet de tempobeurs, omdat deze wel een positieve incentive aan de student kan geven. In dit opzicht valt er nog heel wat te doen, ook politiek.

Oorlogs en bevrijding

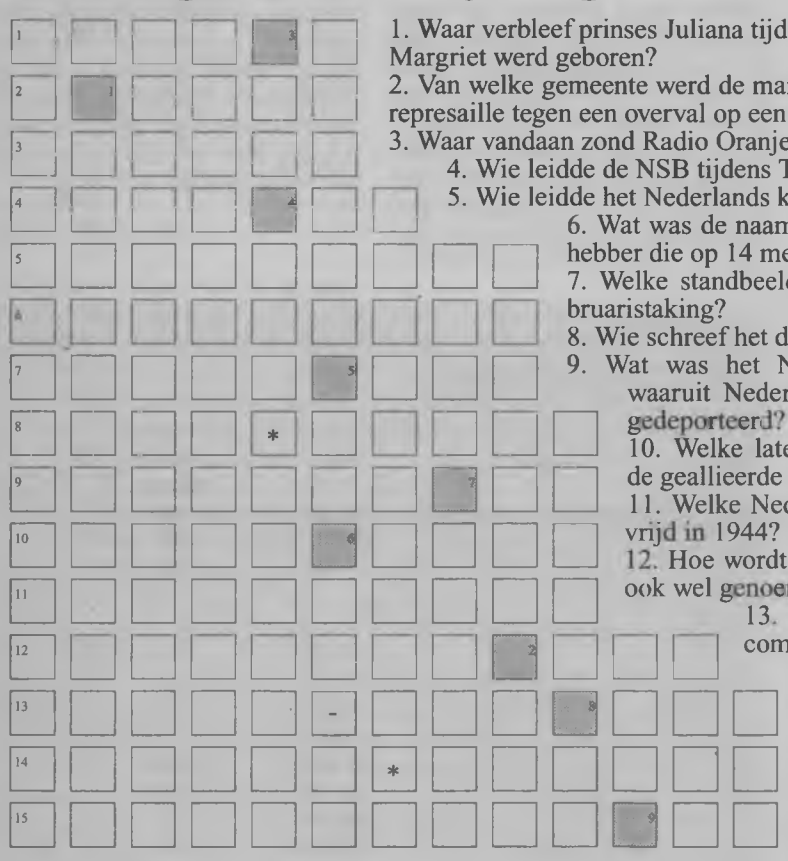

1. Waar verbleef prinses Juliana tijdens de oorlog toen in 1943 prinses Margriet werd geboren?
2. Van welke gemeente werd de mannelijke bevolking uitgemoord als represaille tegen een overval op een Duitse legerwagen?
3. Waar vandaan zond Radio Oranje uit?
4. Wie leidde de NSB tijdens Tweede Wereldoorlog?
5. Wie leidde het Nederlands kabinet in Londen?
6. Wat was de naam van de Nederlandse opperbevelhebber die op 14 mei 1940 capituleerde?
7. Welke standbeeld in Amsterdam herdenkt de Februaristaking?
8. Wie schreef het dagboek uit het Achterhuis?
9. Wat was het Nederlandse doorgangskamp van waaruit Nederlandse Joden naar Polen werden gedeporteerd?
10. Welke latere Amerikaanse president leidde de geallieerde strijdkrachten?
11. Welke Nederlandse stad werd als eerste bevrijd in 1944?
12. Hoe wordt de strenge winter van 1944/1945 ook wel genoemd?
13. Wie was tijdens WO II Reichscommissar in Nederland?
14. Hoe heet de operatie waarmee de Geallieerden o.a. Arnhem wilden bevrijden?
15. Op 6 september 1944 vluchtten vele Landverraders naar Duitsland. Hoe noemt met deze dag?

Los de vragen van de puzzel op. De cijfers in de gearceerde hokjes geven de oplossing van de puzzel. Maak hiermee de zin af: **Vrijheid vraagt .....**
Stuur de oplossing **voor 1 mei** aanstaande aan: Redactie CDA Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Oplossing Rebus

'Met het oog op de toekomst' is de oplossing van de rebus uit de CDA-Krant nr. 2. **A. de Kock** uit Meteren, **J.B. Hoogervorst** uit De Hoef en **Walter Mulder** uit Barendrecht hebben een CD-bon gewonnen.

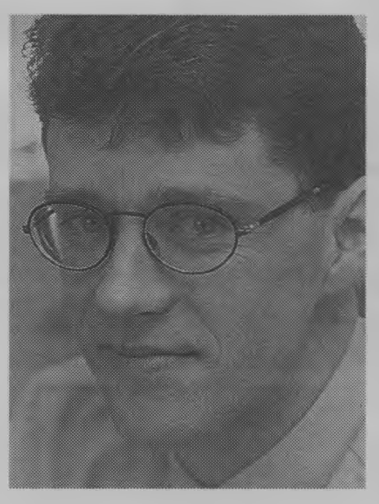

(foto Elzebet Veenendaal)

Paspoort nieuw lid: Hoekstra

Naam: Gerben Sjoerd Hoekstra

Geboren: 5 maart 1963 te Staphorst

Beroep: "Ik volg een vakopleiding - las en constructie - in Zwolle. Na de middelbare landbouwschool heb ik zes jaar in Canada op een boerderij gewerkt."

***W**aarom ben je lid van het CDA geworden?*
"Om hele principiële redenen. In de eerste plaats zie ik ook in het Program van Uitgangspunten dat het een christelijke partij is. Ik denk, om je een voorbeeld te geven, aan het euthanasie-standpunt van de partij. Pas als het absoluut niet anders kan en er zwaarwegende medische argumenten zijn, wil ik een uitzondering maken. Van huis uit ben ik gereformeerd en thuis werd er niet anders dan ARP en later CDA gestemd. Ik voel me er in hart en nieren thuis."

***W**elke politicus bewonder je?*
"Dries van Agt! Het was en is een man met duidelijke standpunten, zakelijk en eerlijk, maar hij kon tussen de bedrijven door ook een grapje maken. Hij was niet altijd even serieus. In de politiek kom je eigenlijk te weinig mensen met humor tegen."

***W**elke man/vrouw heeft je leven het meest beïnvloed?*
"Mijn vader en moeder, vader het meest. Ik heb steeds, ook in mijn wilde jaren, veel respect voor hem gehad. Tegenover mijn moeder was ik nogal opstandig, maar naar mijn vader kon ik goed luisteren. Hij zei: "Je moet aan de slag, mouwen opstropen, studeren en je moet vechten voor werk." In feite heeft hij mij op het rechte pad gehouden."

***B**oek*
"Ik ben niet zo'n lezer, maar mijn vrouw is gek op de boeken van Jan Terlouw, 'Oorlogswinter' vond ik heel mooi."

***F**ilm*
"Ik heb heel veel films gezien, maar niet een die er echt uitspringt. Op TV kijk ik graag naar Alf en op woensdagavond 'Grace on the fire'."

***M**uziek*
"Zestiger en zeventiger jaren. The Rolling Stones. Op zondagavond luister ik graag naar klassieke muziek."

***F**l. 1.000.000,-*
"De helft gaf ik aan Novib. Ik zag op TV een vrouw van een jaar of zeventig. Zij had via Novib een paar kippen gekocht. Van het geld dat zij daarmee verdiende stuurde ze haar kleinkinderen naar school. De andere helft is voor het Rode Kruis. Overal waar oorlog is, zijn de kleinsten, die kun je nergens de schuld van geven, de dupe."

***W**elke man/vrouw uit de bijbel zou je willen ontmoeten?*
"Salomo! Hij had alles wat zijn hartje begeerde. Hij mocht kiezen tussen geld en wijsheid. Koos voor wijsheid en kreeg het geld erbij."

***W**elke politieke post zou je willen bekleden?*
"Graag iets op Binnenlandse Zaken. De onveiligheid in de grote steden zorgt voor ontzettend veel onrust. Daar moet iets op te vinden zijn. Verder zou ik me wel willen verdiepen in antwoorden op de werkloosheid. Ik vind dat werkzoekenden een tandje moeten bijschakelen want je kunt niet altijd de overheid de schuld geven."

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Tiny Brouwers
Marianne Fennema
Eduard Slootweg
Aad van der Veen

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

CDA Krant

11e JAARGANG Nr. 4 20 MEI 1995

Voldaan over alle vervulde wensen
vergaten wij de zorgen voor mensen.
Maar enkel geleid door sterke idealen
kan het CDA weer steun binnenhalen
en 'nee' zeggen tegen zelfzuchtige tendensen.

Ernst Hirsch Ballin

Christen-democratie heeft zeker toekomst

De christen-democratie heeft zeker toekomst; dat bleek 12 en 13 mei jongstleden op een door het Wetenschappelijk Instituut georganiseerd symposium. Ruud Lubbers hield op dit symposium zijn eerste grote politieke toespraak na zijn vertrek als premier. Pagina 8 en 9.

(foto Mieke Schlaman)

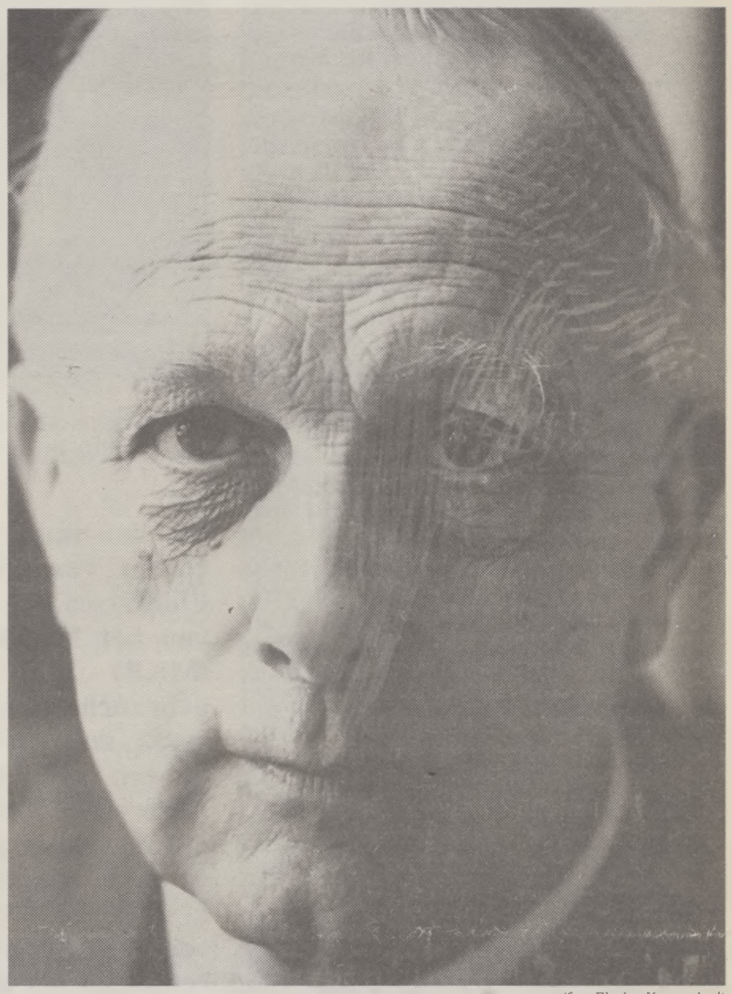

(foto Elzebet Veenendaal)

Korrel

Op 12 en 13 mei jongstleden is een symposium gehouden met als thema 'de christen-democratie als beweging van de toekomst'. Het was een keerpunt! Een hoge opkomst: veel prominenten, maar ook vele nieuwe (en jonge) gezichten. Ideologisch werden met name door prof. dr. H. Küng en mr. J.J.A.M. van Gennip bouwstenen aangedragen. Ons werd een spiegel voorgehouden door de minister-president van Luxemburg, de heer J.C. Juncker. Minister van Staat, drs. R.F.M. Lubbers, motiveerde en inspireerde de aanwezigen met zijn krachtige pleidooi voor waardenoverdracht. Wat leert het symposium ons?
De christen-democratie is een grensoverschrijdende beweging, die mensen samenbindt. De christen-democratie is zeer wel in staat om vanuit een eigen mensvisie concrete en eigentijdse antwoorden te formuleren voor de problemen van deze tijd. De christen-democratie onderscheidt zich van anderen door het doordringende appel op waarden. En nu werken aan de vertaling naar de dagelijkse politiek!

Strategisch Beraad hard aan het werk

In januari jongstleden startte het Strategisch Beraad, onder leiding van voorzitter Andriessen, met het uitzetten van de politieke koers op langere termijn. De voorzitter, 'verbindingsman' Kolstee (tussen leden en beraad) en de vijf voorzitters van de kernthemagroepen geven de noodzaak van het karwei aan. Pagina 14 en 15.

Steenkamp: Er is een markt voor het CDA

Piet Steenkamp ziet dat het CDA, met geduld en het goed overbrengen van de idealen, binnen enkele jaren weer de grootste partij kan worden. Aan de vooravond van de Eerste Kamerverkiezingen spreekt de CDA-lijstaanvoerder over het CDA en de senaat. Pagina 3.

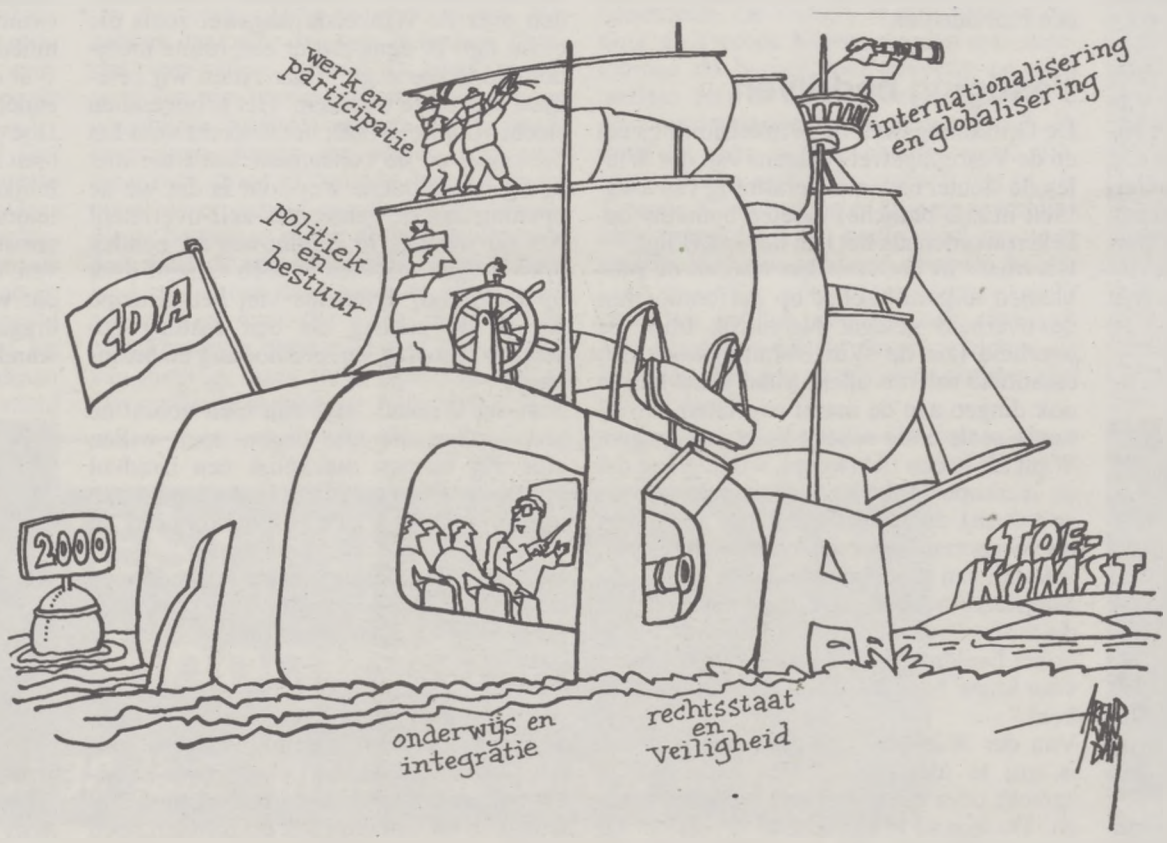

En verder:

Elco Brinkman: Ik ben overtuigd CDA-er en ik denk dat ik dat blijf. Pagina 13.

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Partijcongres in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Van den Broek: Dualisme helemaal geen zegen

EU-Commissaris en oud-minister van Buitenlandse Zaken Hans van den Broek vindt het door velen gehuldigde dualisme helemaal geen zegen. "Dualisme leidt tot spanningen en komt de slagkracht van een kabinet niet ten goede. Kijk maar naar het laatste jaar van het derde kabinet-Lubbers toen de CDA-Tweede Kamerfractie ruimte opeiste tegenover het huidige kabinet. Bij het huidige kabinet zijn D66 en PvdA helemaal niet zo dualistisch bezig. Dualistisch is alleen de VVD die een soort oppositie voert binnen de coalitie. Je kan niet zeggen dat dat niet tot irritaties leidt. Ik gun de paarse coalitie een zekere levendigheid, al kan de ingebouwde VVD-oppositie de coalitie wel wat kortademigheid bezorgen."

Van den Broek vindt het moeilijk vergelijkingen te trekken tussen 12 jaar Lubbers en een half jaar kabinet-Kok. "Dergelijke vergelijkingen zijn altijd enigszins oppervlakkig." Toch wil hij wel een poging wagen. Als hij het eerste kabinet-Lubbers vergelijkt met het kabinet-Kok ziet hij wat de stijl betreft duidelijke overeenkomsten. "De ministersploeg is energiek en overtuigd van zichzelf. Er zitten herkenbare mensen in het kabinet. En Kok trekt als premier de teugels soms aan, en soms laat hij ze wat vieren. Dat was onder Lubbers I ook al zo. Het verschil tussen dit kabinet en het eerste kabinet-Lubbers is dat de laatste meer een no-nonsensebeleid moest voeren, terwijl Kok c.s. vanwege de economische situatie meer geruststelling kunnen uitstralen. Er is nu ruimte voor troostende financiële gebaren."
Wat het buitenlands beleid betreft opereerden Lubbers en zijn ploeg in het begin van de jaren '80 in een geheel andere internationale situatie dan het huidige kabinet. "Begin jaren '80 was het Oostblok nog het Oostblok, het Westen was nog het Westen. Er was sprake van een overzichtelijke situatie. De kruisrakettenkwestie, Maastricht en de Golfcrisis vergden verder emotionele, moeilijke en zenuwslopende beslissingen. Dit kabinet functioneert in een heel andere situatie: de Berlijnse Muur is gevallen, in ex-Joegoslavië woedt een oorlog, een herenigd Duitsland betekent nog geen verenigd Europa en rasicme en nationalisme komen opnieuw op. Europese Unie, NAVO, VN en kabinet; allen zijn op zoek naar een nieuwe plaats in gewijzigde internationale verhoudingen. Aan het herijken dus. Voor de kabinetten-Lubbers was een breder en hechter Europa een wens, voor het kabinet-Kok is het een noodzaak."
Gevraagd naar het diepte- en hoogtepunt tijdens zijn ministerschap van BZ zegt Van den Broek: "Het dieptepunt was ongetwijfeld het ongewilde vertrek van Rene van der Linden als staatssecretaris, naar aanleiding van de Paspoortaffaire. Zo'n vertrek is altijd naar, en zeker als je iemand persoonlijk erg graag mag. Wat de hoogtepunten betreft: dat zijn er vele. Ik kijk met vreugde en dankbaarheid terug op de 10 jaar dat ik minister mocht zijn."

Van den Broek spreekt als minister de Kamer toe. Naast hem Lubbers.

Vrijwel niemand gebaat bij ruimere openingstijden winkels

CDA-fractievoorzitter Heerma en middenstander Van der Wielen spreken samen over o.a. de winkelsluitingswet. *(foto Mieke Schlaman)*

Martien van der Wielen (55) is eigenaar van een schoenenzaak in Eindhoven. Als vertegenwoordiger van het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) - in het bijzonder de 'modebranche' - kaart hij in het gesprek met fractievoorzitter Heerma een aantal heikele punten aan: onder andere het milieu (hoe moet dat met de verpakking), de perifererie in de detailhandel (met betrekking tot de vliegende winkels), de veiligheid (voor publiek in winkelcentra en het personeel in de winkel). Bijna anderhalf uur wisselden Van der Wielen en Heerma van gedachten. Hieronder een samenvatting van het gesprek over onder andere de Vestigingswet en de winkelsluiting.

Van der Wielen: "De Opruimingswet is ontaard in een chaos. Elke week is er links of rechts opruiming. Dat geeft druk op prijzen!"
Heerma:"Wat zouden jullie, als middenstanders, zelf kunnen regelen? Of mag ik daar niet te optimistisch over zijn?"
Van der Wielen:"Nee, de ondernemer is een individualist."

Vestiging bedrijven

De Opruimingswet, de Winkelsluitingswet en de Vestigingswet (volgens van der Wielen de sleutel naar een verarming van kwaliteit in zijn branche) moeten opnieuw bekeken worden als het aan het MKB ligt.
Heerma: "In het verleden werden de problemen te gemakkelijk op het bordje van de overheid gelegd. Natuurlijk blijft de overheid (zie de Winkelsluitingswet) een essentiële rol vervullen. Maar soms kun je ook dingen aan de markt overlaten. De situatie zoals u die schetst baart ons zorgen. Want als je een fiets koopt, wil je graag dat de verkoper (als er zich mankementen voordoen) de kennis heeft om reparaties uit te voeren. Voor de consument is een vakman van grote betekenis.
Makelaars hebben gigantisch gewerkt aan de professionalisering van hun vak. Nu is er het beeldmerk NVM en dat staat garant voor know how, kwaliteit en betrouwbaarheid."
Van der Wielen: "Een gildemeesterschap is mij te idealistisch. Met name als je spreekt over de textiel- en schoenenbranch. De textiel is ontzettend divers. In de schoenen heb je alles van witte hallen tot de ondernemer die pasvormschoenen verkoopt. Het is ondoenlijk om een actie voor 'De Schoenenspecialist' te voeren."
Heerma: "Zegt u dan dat de overheid zich hier intensiever mee moet gaan bemoeien?"
Van der Wielen: "Op een paar punten wel. De Vestigingswet gaat mij echt veel te ver want er wordt helemaal geen vaktechnische kennis meer gevraagd. Het is hemeltergend dat iedereen zich pedicure kan noemen! Je kunt zomaar snijden in de voeten van een ander! AOV (Algemene Ondernemers Vaardigheden) of Middenstandsdiploma is genoeg, zegt de overheid. Dat kan toch niet?, daar komen ongelukken van."
Heerma belooft Van der Wielen de zaak aan te kaarten.

Winkelsluitingswet

Heerma: "Ik wil u nog iets vragen over de Winkelsluitingswet. Zijn er collega's in Eindhoven die enthousiast zijn over die wet?"
Van der Wielen: "In het midden- en kleinbedrijf vrijwel niemand. In de eerste plaats vanwege de druk die ontstaat omdat er meer uren gewerkt moeten worden. Je moet vaker beschikbaar zijn. Het brengt veel kosten met zich mee."
Heerma: "Af en toe bekruipt mij het idee in Nederland een referendum te laten houden over de Winkelsluitingswet zoals die er nu ligt. Ik denk dat er een ruime meerderheid is die zegt: 'Daar zitten wij helemaal niet op te wachten.' Het is bovendien slecht voor het MKB, het is slecht voor het personeel en de consument heeft het niet nodig. De grootste weeffout is dat we de opening aan de gemeentes zelf overlaten! Als de winkels in Eindhoven op zondag open mogen, ontstaat er toch vanzelf druk op Helmond? Even los van het principe dat ik de zondag als een rustdag beschouw, een dag van ontmoeting en bezinning."
Van der Wielen: "Het zijn toch vooral de grote zaken die alle dagen open willen zijn. Zij kunnen makkelijk een handvol oproepkrachten opbellen. Ik sta samen met mijn vrouw, een zus, een verkoopster en twee mensen die ik op kan roepen."
Heerma: "Stel dat de gemeente Eindhoven besluit dat de winkels zondags open mogen. Bent u dan gedwongen open te gaan?"
Van der Wielen: "Als ik dat niet doe, ben ik over een paar jaar op de fles."
Heerma: "Een enkele avondwinkel is voor het CDA bespreekbaar, een tweede koopavond... maar om het structureel mogelijk te maken tot tien uur (ook op zondag) open te zijn, is ronduit ridicuul!"

Heerlijk om bezig te zijn met beleid

Netty van den Nieuwboer-Langenkamp (52) is nu twee jaar burgemeester van de Overijsselse gemeente Brederwiede (12.000 inwoners). Drieëntwintig jaar geleden stortte zij zich als werkende moeder in de lokale politiek. Zij ziet zichzelf niet als een 'politiek dier' maar vindt het 'heerlijk' om beleidsmatig bezig te zijn.

Netty van den Nieuwboer-Langenkamp: "Ik ben van huis uit beslist geen 'politiek dier', maar feitelijk vind ik het heerlijk om beleidsmatig in de politiek bezig te zijn. Zo kwam ik twintig jaar geleden voor het CDA in de gemeenteraad van Hengelo (O). Voor mijn benoeming tot burgemeester van Brederwiede, in 1993, was ik daar vier jaar wethouder.
Het aardige van het burgemeesterschap van Brederwiede is, dat die gemeente toekomst heeft. Brederwiede omvat twee stadjes en enkele dorpen. In 1973 gingen de gemeenten Vollenhove, Blokzijl, Giethoorn en Wanneperveen/Belt-Schutsloot samen. Wat ons bindt zijn onder andere de ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme. Landelijk willen wij de naam Brederwiede tot een begrip maken omdat we het nodige aan cultuur- en natuurschoon binnen onze grenzen hebben. Brederwiede is dan ook een goede gemeente om te wonen, te werken en te recreëren.
De gemeente Brederwiede is, hoe verschillend de kernen ook zijn, te overzien. Ik maak graag tijd vrij voor sociale contacten, eigenlijk op elk niveau. Daarbij, als het kan; een beetje 'public relations' voor de gemeente en de ondernemingen die daar gevestigd zijn.
Stimulerend en inspirerend vind ik het lidmaatschap van enkele commissies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Je kijkt weer even over de grenzen van je eigen gemeente heen en bent bezig met taken, mogelijkheden en beperkingen van gemeenten. Bezig zijn in de politiek, als raadslid, wethouder en ook zeker als burgemeester betekent veel van huis zijn, op avonden en ook in weekeinden.
Toch heb ik het gevoel dat ons gezin daar niet echt onder heeft geleden. Hopelijk heeft mijn werk er toe bijgedragen dat het sociaal gevoel van de kinderen versterkt is.
Ons gezin bestaat uit vijf personen. Mijn man en ik hebben drie kinderen, een dochter van 23, een zoon van 20 en een dochter van 11 jaar oud. Mijn ouders hebben, toen zij nog leefden, met name de twee oudste kinderen geweldig opgevangen. Drieëntwintig jaar geleden was een werkende moeder nog niet algemeen geaccepteerd. Wat dat betreft is er in korte tijd veel veranderd.
Hoe ik over het CDA denk? Ik werd lid toen het fusieproces gaande was. De christelijke levensvisie was en is voor mij een leidraad. Door te pretenderen vanuit de christelijke levensvisie politiek te bedrijven, neem je een dure plicht op je. Ik denk dat wanneer het CDA die visie uit blijft dragen en als toetssteen voor de handel en wandel neemt, onze partij toekomst heeft.

Netty van den Nieuwboer-Langenkamp, burgemeester van Brederwiede.

CDA kan opnieuw grootste partij worden

In de wandelgangen - en ver daarbuiten - wordt Piet Steenkamp (70) als de geestelijk vader van het CDA beschouwd. Op 3 mei 1994 beleefde hij de zwartste dag uit zijn leven. De verkiezingsnederlaag ging door merg en been. Maar de eminence grise gelooft heilig in een mooie toekomst voor de partij. Bij een glaasje Rode Spa ("Ik heb nog nooit een borrel gedronken!") laat de lijstaanvoerder aan de vooravond van de verkiezing van de Eerste Kamer op 25 mei a.s. zijn licht schijnen over de toekomst van het CDA en de functie van de senaat.

Bij het maken van onze afspraak zei u:'Met Gods hulp zien wij elkaar vrijdag om 12 uur.' Gelooft u echt in die hulp?
"Absoluut! Ik ervaar Zijn hulp dag aan dag. Alleen je moet erom vragen. Ik geloof in het gebed. Ik geloof in de rechtstreekse relatie tussen God en mensen. Mijn kritiek op de moderne kerken is dat men te veel de nadruk heeft gelegd op de relatie met de medemens. Vind ik ook belangrijk, maar we praten dan wel over het tweede gebod. Het eerste gebod is om God, boven alles, lief te hebben. Ik heb al eerder verteld dat God mijn beste vriend is. Iemand vroeg: 'Wat, is God jouw beste vriend? Wat vindt jouw vrouw daarvan?' Ik zei: 'Die vindt dat ook.' Ik geloof in God want anders had ik het bij het CDA nooit vol kunnen houden. Het CDA heeft een religieus hart. Ik maak mij geen zorgen over de verhoudingen tussen linkse en rechtse CDA-ers, niet over de verhouding tussen partij en Kamerfractie, maar ik kan werkelijk razend worden als er een tegenstelling tussen protestanten en katholieken gecreëerd wordt. Het christendom wordt verbannen naar de marges van de samenleving. Er is secularisering en individualisering. Moeten de christenen dan niet juist de handen ineen slaan en zeggen: 'Kijk eens wat ons verenigt?' Alles wat christenen bindt is toch veel en veel meer dan dat wat ons scheidt? Christen-democraten moeten elkaar vastgrijpen, maar ze moeten wel een bepaalde overeenstemming hebben over maatschappelijke- en politieke vraagstukken. Bij het CDA proberen we die lijn verder uit te bouwen en vooral over te brengen op de mensen."

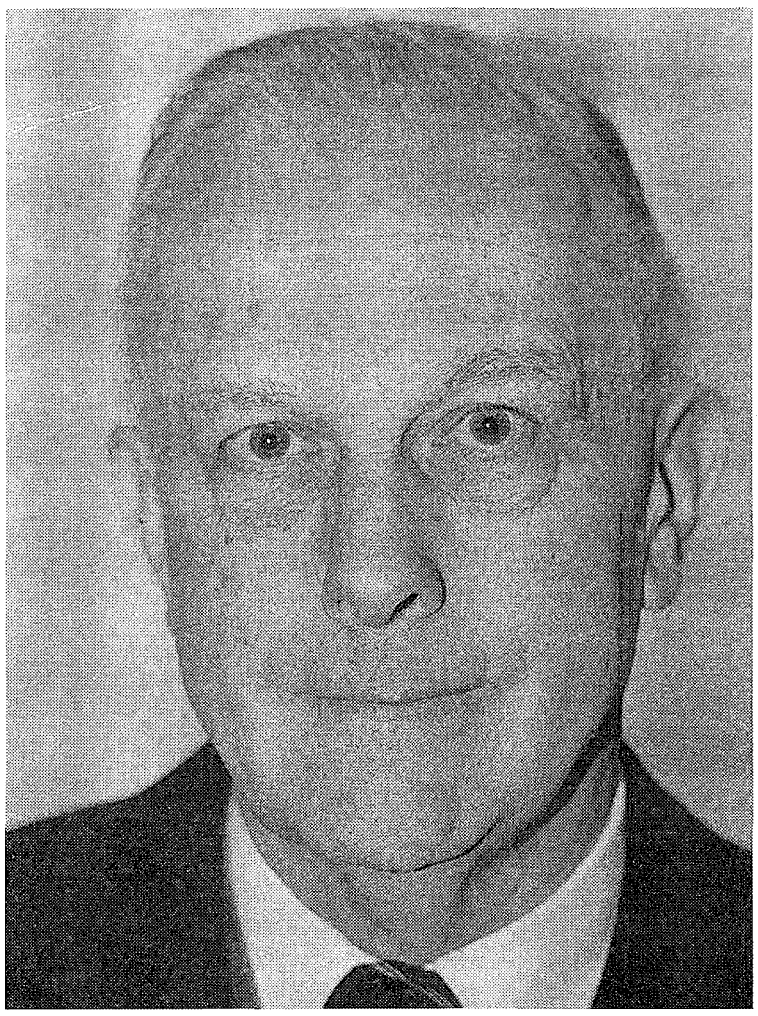

(foto Dirk Hol)

De partij heeft vorig jaar mei een behoorlijke draai om de oren gehad. Ging dat aan uw hart?
"Het ging en gaat me buitengewoon aan het hart. In mijn ogen was de verkiezingsnederlaag in 1994 de slechtste dag uit mijn leven. Mijn kinderen geloven dat ook. Mijn zoon, die in Leuven woont, belde de volgende morgen op en zei: 'Vader, je levenswerk ligt in de gruzelementen.' Dat moet je natuurlijk relativeren. In de eerste plaats is het niet 'mijn' levenswerk. Gruzelementen klinkt ook een beetje overdreven, maar mijn zoon die als kind en als jongeman steeds getuige is geweest van de rol die het CDA in ons gezin gespeeld heeft, weet dat zo'n klap hard aankomt. En dan ga ik nadenken over wat we daaraan kunnen doen. In de Herald Tribune stond eind april een verhaal over de Franse verkiezingen. Er was een enquête gehouden onder de mensen die gestemd hadden en de eerste vraag was: 'Waarom heeft u uw stem aan uw kandidaat gegeven?' Veertig procent antwoordde: 'Het gaat me niet om de partij, maar de man op wie ik heb gestemd, maakt zich over dezelfde dingen druk als ik.' Mijn grote punt is dus dat het CDA meer moet appelleren aan de directe zorgen waarmee de mensen worden geconfronteerd."

Wat zijn dan, volgens u, die directe zorgen?
"In de eerste plaats de criminaliteit. We hebben daar elke dag mee te maken. Diefstal, overvallen, geweld. Ik merk in gesprekken met (oudere) mensen dat dit een wezenlijke invloed op hun leven heeft. Sommigen durven na achten niet eens meer over straat of doen de deur niet meer open als er gebeld wordt. Op de tweede plaats bestaat er onder de bevolking grote zorg over de enorme toename van buitenlanders. Waren dat nu alleen maar echte asielzoekers want die willen wij wel helpen. Daarover bestaat nauwelijks verschil van mening, maar als je eens wist wat er aan maffia binnenkomt, mensen met misdadige bedoelingen, dan slaat de schrik je om het hart. Mensen zien niet meer het verschil tussen vluchtelingen en professionele schurken. In de derde plaats de kwestie van de werkloosheid. We hebben knappe economen, maar niemand weet hoe hij of zij dat vraagstuk op moet lossen. We hebben bezuinigd, veranderingen in de sociale zekerheid aangebracht, noem maar op. Het lukt gewoon niet om mensen aan de slag te krijgen. Er groeien generaties op die nooit hebben gewerkt. Verder vind ik zaken als milieu en euthanasie belangrijke onderwerpen. Dit zijn, naar mijn mening, in grote lijnen de zorgen waar mensen mee rondlopen en die hen beetpakken."

Hoe liggen de kaarten voor de toekomst van het CDA?
"Ik zie niet meer gebeuren dat we vijftig zetels in de Tweede Kamer krijgen. We moeten ermee leren leven dat mensen steeds meer tussen de politieke partijen gaan 'zappen'. Vroeger had de PvdA een rotsvaste, trouwe 'Drees-achterban', maar die groep is weg, net als bij ons. Hoe komt dat? Mensen die hun leven lang op het CDA hebben gestemd, kiezen ineens - bijvoorbeeld vanwege de vermeende achterstelling van ouderen - voor een andere partij. Dat moet ons te denken geven want als dat bij ouderen al gebeurt, hoe zit dat dan bij jongeren? Het aantal zwevende kiezers zal almaar groter en groter worden. Je moet dus duidelijk maken wat je wil. Welnu, dan zie ik dat het CDA, met geduld en met het goed overbrengen van onze idealen, binnen enkele jaren opnieuw de grootste partij van Nederland kan worden. Als je ziet dat KRO en NCRV honderdduizenden leden hebben (en die leden vasthouden) dan mag je voorzichtig concluderen dat er een 'markt' is voor ons. We moeten natuurlijk wel een produkt brengen dat aantrekkelijk is en we moeten mensen hebben die dat produkt aan de man - en de vrouw - kunnen brengen."

Welke rol heeft de Eerste Kamer?
"De Eerste Kamer zie ik als een 'tweede instantie'. Als je morgen de Eerste Kamer zou afschaffen dan is er toch een instantie nodig die het werk van de Tweede Kamer beoordeelt. De wettelijke maatregelen die door de Tweede Kamer worden aanvaard, kunnen de burger heel gevoelig en diep treffen. Het is daarom belangrijk dat je daar uiterst zorgvuldig mee omspringt. Ik vind dat onze taak bescheiden moet zijn. Het politieke eerstgeboorterecht ligt bij de Tweede Kamer maar er kunnen ogenblikken komen dat je het nodig vindt om op te treden. Wij zijn gekozen door de bevolking, wij zijn ook volksvertegenwoordigers, wij hebben ook een eed afgelegd! Wij zouden volstrekt tekort schieten als het nodig zou zijn en wij onze monden niet opendeden."

WAO * Drugs * Schengen

De nieuwe WAO-regels blijken te hard uit te pakken en moeten worden aangepast. Dit zullen de CDA-Kamerleden Pieter Jan Biesheuvel en Ank Bijleveld bepleiten. Oudere WAO'ers moeten worden ontzien: WAO'ers die voor 1 augustus 1993 een WAO-uitkering hadden en na die datum vijftig jaar worden, moeten geen oproep meer krijgen voor herkeuring.
Het rapport van het College van Toezicht Verzekeringen (CTSV) is voor de CDA'ers aanleiding om wijziging van de toch nog nieuwe WAO-regels te willen. "Uit het rapport blijkt dat de effecten van het WAO-beleid veel zwaarder zijn dan we hadden bedoeld. Uit verantwoordelijkheidsgevoel pleiten wij voor aanpassing. Wij hebben immers destijds als regeringspartij de WAO-wijzigingen doorgevoerd. Het beleid - het terugdringen van het beroep op de WAO - werkt, maar de effecten zijn in een aantal opzichten te zwaar. Als kamerlid heb ik veel WAO'ers met ernstige klachten gesproken. Die verhalen blijven je bij en je moet je dan natuurlijk afvragen of je dat beleid destijds bedoelde. Wij hoopten destijds dat de uitvoering op de regels ingespeeld zou raken en meer maatwerk zou kunnen leveren. Dit blijkt dus niet zo te zijn," zegt Biesheuvel.

De CDA-fractie heeft een eigen nota over het drugsbeleid vastgesteld, waarin elke vorm van verdere liberalisering van dat beleid wordt afgewezen. D66-minister Sorgdrager van Justitie liet doorschemeren juist tot een vorm van geregelde verstrekking van harddrugs te willen komen en de softdrugs te willen vrijgeven. De CDA-fractie pleit er bij monde van Wim van de Camp voor om uiteindelijk nul coffeeshops over te houden. In ieder geval moeten de criteria voor die shops worden aangescherpt en moet er een terughoudend beleid worden gevoerd. Van de Camp vindt dat ten onrechte wordt gedaan alsof softdrugs niet zo schadelijk zijn.
Gratis verstrekking van heroïne aan problematische junks ligt zeer gevoelig bij de fractie. "Het is de goedkoopste maar meest inhumane manier om overlast te beperken. Onze opvatting over het drugsbeleid komt voort uit onze christelijke-humanistische mensvisie. Ieder mens telt, dus ook een drugsverslaafde. Wij willen en mogen geen mensen afschrijven," zegt Van de Camp. Een experiment met gratis verstrekking wil de fractie alleen steunen als dat gebeurt op medische indicatie, in een instelling en met als doel afkicken.

"De staatssecretarissen Schmitz van Justitie en Patijn van Buitenlandse Zaken hebben de Kamer herhaaldelijk onjuist geïnformeerd over de problemen op Schiphol rond de uitvoering van het Schengenverdrag. De vraag was of de Kamer zoiets kan aanvaarden. De regeringspartijen legden zich er bij neer en namen genoegen met het ontstaan van een 'excuses-cultuur'. Wij als oppositiepartij niet. Wij hebben onze eigen verantwoordelijkheid," zegt woordvoerder Jaap de Hoop Scheffer. Voor de CDA-fractie waren de excuses die de staatssecretarissen op 26 april jl. hebben aangeboden onvoldoende. Derhalve diende de fractie een motie van afkeuring in die zoals bekend het niet haalde. "De motie mag het dan niet hebben gehaald, de beide bewindslieden zullen zich realiseren dat de geringste fout die ze vanaf nu maken direct ernstige politieke gevolgen zal hebben." De Hoop Scheffer verzocht destijds in een motie om onmiddellijke herinvoering van de paspoortcontrole. Het kabinet liet daar drie weken overheen gaan met als gevolg het grote lek in onze buitengrens, maar is inmiddels op zijn schreden teruggekeerd. Iedereen moet op Schiphol weer een paspoort tonen.

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Europarlementariër Janssen van Raay over visserij-oorlog

Canadese marine is ontoelaatbaar bezig

Jim Janssen van Raay is juridisch specialist van de EVP-fractie in het Europees Parlement. Hij vindt het ontoelaatbaar dat de Canadese marine op volle zee Spaanse vissersschepen heeft geënterd omdat al sinds 1900 er een mogelijkheid is om dit soort ruzies op een vreedzame manier op te lossen.

Janssen van Raay: "Het debat over de visserij-oorlog is de richting uitgegaan van het beleid tot behoud van de visstand. Iedereen is het daar natuurlijk mee eens. Als jurist vind ik het echter jammer dat de internationaalrechtelijke aspecten zo slecht uit de verf zijn gekomen. Volgens het volkenrecht is de zee van iedereen. Dit idee grijpt terug naar de leer van de beroemde Nederlandse rechtsgeleerde Hugo de Groot, die het idee van de 'vrije zee' voor het eerst heeft uitgesproken. Vanaf dat moment was de vrijheid van scheepvaart op de volle zee volkenrechterlijk gegarandeerd. Door gewapenderhand Spaanse vaartuigen aan te houden, te enteren en op te brengen heeft Canada dus het volkerenrecht geschonden.

Het middel van Canada is onaanvaardbaar want het kan leiden tot een systeem waarin ieder land eigen rechtertje gaat spelen op zee. Niet het internationaal recht wint, maar de sterkste marine. En dat kan tot gevaarlijke situaties leiden. Stelt u zich voor dat Spanje als represaille op zijn beurt Canadese schepen op volle zee gaat aanhouden, enteren en naar een Spaanse haven gaat slepen? Volgens het internationaal recht zijn dit soort represaille-maatregelen geoorloofd! Je mag in het verkeer tussen landen met gelijke munt terugbetalen. Ik zeg met nadruk niet Canadese vissersschepen, omdat het vanuit een juridisch standpunt niet belangrijk is of het gaat om vrachtvaarders, olietankers of cruise-schepen. Erger nog, Spanje staat ook volkomen in haar recht om met eigen marineschepen de Spaanse vissers te beschermen tegen enterpogingen van de Canadese marine. Dit soort 'kanonneerbootpolitiek' is niet iets van vorige eeuwen. Een aantal jaren geleden nog gebruikte Engeland in een visserijconflict met IJsland haar marine als escorte voor de Engelse vissersboten.

Vreedzame oplossingen

Canada is in juli 1994 toegetreden tot de Haagse conventie van 1907. Spanje is een van de oprichters van deze conventie die de deelnemende landen verplicht alvorens tot oorlogshandelingen over te gaan de arbitrage in te roepen van neutrale mogendheden. Het initiatief voor deze internationale afspraak kwam van de Russische Tsaar Nicolaas die ook de aanzet gaf tot de Haagse vredesconferentie van 1899. Als uitvloeisel van die conventie is een permanent Hof van internationale arbitrage opgericht. Het Hof van arbitrage zetelt nu alweer zo'n 95 jaar in Den Haag en is helaas enigszins verbleekt door de roem van het Internationale Hof van Justitie. Het bestaat evenwel nog steeds en wordt momenteel nieuw leven ingeblazen door de secretaris-generaal, onze landgenoot Hans Jonkman. Canada had er beter aan gedaan de visserij-oorlog in de Haagse rechtszaal te voeren en niet op zee."

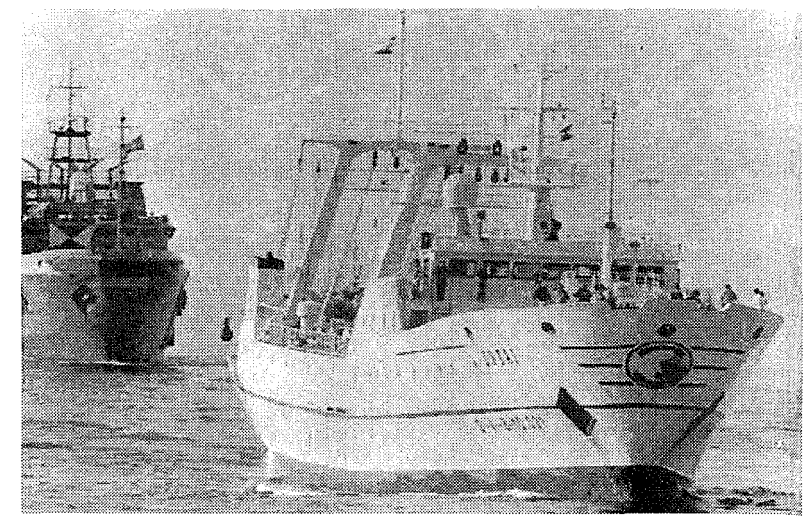

Een geënterde Spaanse boot op volle zee. (foto ANP)

Europese buitenlandse politiek onder Maastricht

Eén van de onderwerpen van Europees beleid waarover onze burgers niet erg tevreden zijn is het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid.
Toch is in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat de Europese Unie meer gezamenlijk beleid in dat gebied zou ontwikkelen.
Wat is er nu in 1991 in Maastricht precies afgesproken en wat is er sindsdien van terecht gekomen?
Wat de afspraken betreft, die zijn tamelijk helder. In het artikel J1 van het Maastrichtverdrag staat (samengevat) dat de landen van de Unie de gezamenlijke waarden, de fundamentele belangen en de onafhankelijkheid van de Unie moeten verdedigen, dat de veiligheid van de Unie en haar landen moet worden versterkt, dat ook buiten de Unie vrede en internationale veiligheid moeten worden gehandhaafd, dat de internationale samenwerking moet worden bevorderd en dat de democratie, de eerbiediging van de mensenrechten alsmede fundamentele vrijheden eveneens moeten worden verdedigd.
Mooie woorden die natuurlijk zonodig moeten worden omgezet in daden. Ook daarin voorziet het Maastrichtverdrag. De Europese Unie kan, zo staat in artikel J3, niet alleen gemeenschappelijke verklaringen afleggen en gemeenschappelijk standpunten innemen; ze kan ook besluiten tot een gemeenschappelijk optreden.
Wat is er nu, na ruim 2 jaar, terecht gekomen van al die goede voornemens.
Niet erg veel, zo constateerde onlangs het Europees Parlement dat daarmee de niet erg tevreden gevoelens van de Europese burgers onderstreepte.
Gezamenlijke verklaringen waren er genoeg; maar liefst 110 in de afgelopen twee jaar. Tot gemeenschappelijke standpunten kwam de Unie 6 keer.
Het meest effectieve instrument, een gezamenlijk optreden, werd echter slechts 7 keer in gang gezet. Zo wordt er nog steeds humanitaire hulp verleend aan Bosnië-Hercegovina (vanaf 1993) en werd het bestuur van Mostar overgenomen door de Europese Unie. Dan werd toezicht gehouden bij de verkiezingen in Rusland en Zuid Afrika ('94). Belangrijk was verder de opzet van een conferentie inzake een stabiliteitspact in Europa, en de gezamenlijke voorbereiding van een conferentie over het non-proliferatieverdrag (1994/95). Ook het besluit om samen toezicht uit te oefenen op de uitvoer van civiele goederen die ook voor wapentuig kunnen worden gebruikt (1994) was van belang. Tenslotte werd besloten tot humanitaire hulp aan Rwanda/Burundi ('94/'95).

Hanja Maij-Weggen

Waarom vond het Europees Parlement en onze fractie al deze acties toch onvoldoende? Eigenlijk zijn er drie kernpunten van kritiek.
In de eerste plaats is er sprake van teveel woorden en te weinig daden. In de tweede plaats ligt het accent van de acties niet steeds daar waar de grootste problemen zich voordoen. Een derde probleem is dat de acties teveel 'volgend' zijn en te weinig 'preventief'.
De vraag is dan natuurlijk hoe de selectie van gezamenlijke acties wordt gemaakt.
Het antwoord daarop is duidelijk. Van de vele problemen die zich voordoen worden er maar enkele aangepakt omdat de eis van unanimiteit geldt in de Unie. Alle 15 landen moeten het dus eens zijn met een actie. Anders doet men niets.
Zolang die eis tot unanimiteit niet wordt opgeheven zal het niet echt iets worden met het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid, zo is de mening van het Europees Parlement, inclusief de EVP-fractie.
Wat de wens tot meer preventieve diplomatie in plaats van volgende acties betreft, ontbreekt het de Unie aan een goede gezamenlijke diplomatieke dienst. Die moet dus zo snel mogelijk worden opgezet, het liefst onder Eurocommissaris Hans van den Broek.
Hier liggen dus twee mooie opdrachten voor de a.s. Intergouvernementele Conferentie. Maastricht heeft een flinke plus nodig op het gebied van het Buitenlands- en Veiligheidsbeleid. Twee aanbevelingen liggen hier al.

Hanja R.H. Maij-Weggen
Voorzitter van de CDA-delegatie in het Europees Parlement

Oostlander: Verdrag van Schengen uitbreiden

CDA-europarlementarier Arie Oostlander is stellig: "Als je open grenzen hebt voor personen, goederen en diensten dan moet je ook snel zorgen voor open grenzen voor politie en justitie. Samenwerking dus. Vooral samenwerking wat betreft het migratiebeleid voor mensen van buiten de Unie. Het Verdrag van Schengen doet daartoe een halfslachtige poging. Het grote bezwaar van dat verdrag is de ondemocratische manier waarop het tot stand gekomen is. Het verdrag is bovendien niet 'ingebed' in echt Europees beleid. Het gaat alleen over toelatingsprocedures, nuttig, maar zonder samenhangend beleid."

Het Verdrag van Schengen zou dus uitgebreid moeten worden. Het is te smal. Arie Oostlander legt binnen een paar minuten uit wat hij bedoelt.
"We moeten iets actiever worden wat betreft de opvang van vluchtelingen in de regio. Ik heb zelf eens een poging gedaan om gevangenen in Mostar vrij te krijgen. Ik had mogelijkheden om een paar mensen mee te nemen naar Nederland.
Toen heb ik hen gevraagd:'Als er nu voor U geen andere mogelijkheid is om vrij te komen dan mee te gaan naar Nederland gaat U dan met mij mee?' Hoe beroerd zij ook in de gevangenis zaten, zij bleven liever in de gevangenis van Mostar dan naar een kazerne in Nederland te gaan. Liever onder moeilijke omstandigheden in het vaderland dan een vrij leven in een gastland. Dat kan ik mij goed voorstellen. Als je in ballingschap gaat, verlies je de hoop. Bovendien hadden die mensen het gevoel dat 'aan de overkant' hun vrouw en kinderen woonden. Daar wil je bij in de buurt zijn. Ga je de grens over dan heb je het gevoel dat je je familie in de steek laat.
Daarom denk ik dat je er -in het vluchtelingenbeleid- goed aan doet om wat meer te werken aan goed ingerichte vluchtelingenkampen in het gebied zelf. Een opvang die - naast het gewone asielbeleid - door de Unie en de lidstaten zelf betaald zou moeten worden."

Waarom is dit idee nog niet van de grond geholpen?
"Het is wel van de grond gekomen! Naast de VN zijn sommige Scandinavische landen er al behoorlijk actief mee bezig. Ik kan mij indenken dat wij (als Unie en lidstaten) zo'n vluchtelingenkamp opzetten en/of adopteren. Je zou tegen vluchtelingen kunnen zeggen:'Wij vestigen u, in eerste instantie, liever op 100 kilometer van de plaats waar u met uw gezin en familie woont dan bij ons in de Willem III kazerne.' In Bosnië zijn duizenden mensen dorpsgewijs verjaagd. Zij beschouwen Nederland niet als het aards paradijs. Liever blijven zij in een goede opvang in Kroatië of Bosnië dan dat ze ergens in West Europa een onderkomen vinden. Hetzelfde geldt voor de mensen in Somalië. Het zou beter zijn om in Kenia kampen te financieren wat naast emotionele ook financiële voordelen heeft. Als je nu leest hoe de centjes voor VN-opvang bijelkaar geschooid moeten worden, krijg je niet de indruk dat daar een goed vluchtelingenbeleid achter zit."

Van 'luis in de pels' tot Belgisch delegatievoorzitter

De Belgische europarlementariër Raf Chanterie begon zijn politieke loopbaan als 'luis in de pels' van de CVP, maar werd al snel secretaris van deze partij. Hij was nauw betrokken bij de oprichting van de EVP. Nu leidt hij de Belgische Euro-delegatie; een delegatie die in drie talen vergadert.

Hoe bent u politiek betrokken geraakt?
"In 1967 werd ik lid van de jongerenafdeling van de Christelijke Volkspartij, de CVP. De voorzitter was Wilfried Martens, in die dagen een bekend studentenleider die de stap had gezet naar de CVP. Martens gaf in die tijd een stevige impuls aan de CVP-jongerenbeweging, de beweging werkte vernieuwend in de hele CVP-partij. Zij hadden de functie van 'luis in de pels', zoals het CDJA in Nederland dat noemt. Bij zo'n politieke jongerenbeweging wilde ik mij wel aansluiten. In 1971 werd ik gekozen tot secretaris van de CVP-jongeren en een jaar later werd ik secretaris van de CVP. Mijn Franstalige collega Gérard Deprez en ik waren als internationaal secretaris van de twee Belgische christen-democratische partijen betrokken bij de oprichting van de EVP-partij in 1976. In 1981 kwam ik in het Europees Parlement. Uiteraard voor de EVP!"

Raf Chanterie (foto Jean Guyaux)

België is een tweetalig land. Betekent dit dat de Belgische delegatie ook in twee talen werkt?
"Ik moet u allereerst verbeteren. In België bestaat ook een Duitstalige bevolkingsgroep. Weinig mensen weten dit. Het betreft een relatief klein gebied aan onze oostgrens, tegen Duitsland aan. Onze delegatie bestaat uit 7 personen, waarvan 1 Duits spreekt, 2 Frans en 4 Nederlands. Wij in België zijn er gewoon aan gewaakt. Wij gaan ervan uit dat ieder zijn eigen taal kan spreken, en dat de ander dit ook kan verstaan. Zo wordt in onze delegatievergadering het Frans, Duits en Nederlands doorelkaar heen gesproken. In België bestaan twee christen-democratische partijen: de Nederlandstalige CVP en de Franstalige PSC (Parti Social Chrétien). Wij doen veel samen. Zo hebben wij samen één studiedienst, vergelijkbaar met het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. We zien verder dat veel Franstalige politici, ik noem Notomb en Deprez, door veel zelfstudie het Nederlands niet alleen begrijpen, maar het ook heel goed kunnen spreken."

Zorgen

Waar houdt u zich zoal mee bezig?
"Als delegatievoorzitter ben ik betrokken bij diverse partijverbanden. Denk daarbij aan het bureau van de EVP-fractie, maar denk ook aan het partijbestuur van de CVP en dergelijke. Dat is zo de gewoonte hier. Als europarlementariër houdt ik mij verder bezig met sociale aspecten. Denk aan de strijd voor meer werkgelegenheid, denk daarbij aan het in standhouden van sociale voorzieningen en vergeet niet de zorg om de ouderen in onze samenleving. Verder ben ik actief bezig met volksgezondheid, consumentenbescherming, leefmilieu en interne veiligheid. Daarnaast houd ik een extra oogje in het zeil voor mijn regio, West-Vlaanderen. Deze regio grenst aan Noord-Frankrijk. Wij hebben zeer veel last van drugstoeristen die vanuit Lille via ons naar Rotterdam gaan. Deze mensen zorgen voor veel extra criminaliteit. Een ander probleem is dat vanuit onze streek veel bedrijvigheid wegtrekt naar Henegouwen. Dit zijn ontwikkelingen waar ik mij zorgen over maak.
Waar ik mij geen zorgen over maak is de uitstekende samenwerking tussen het CDA en de CVP. Zowel de partijen als de delegaties trekken veel samen op. Dit is goed voor de versterking van het christen-democratisch gedachtengoed in Europa. We moeten de samenwerking naar mijn idee uitbreiden met bijvoorbeeld de Luxemburgse partij. Op die manier kunnen we naar de Duitse CDU stappen om ook daarmee de gemeenschappelijke banden aan te halen. Op die manier ontstaat een hechte christen-democratische programmatische samenwerking waarbij we ook binnen de EVP-partij fundamentele lijnen kunnen uitzetten."

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij de andere leden van de EVP-fractie aan het woord. Deze keer is Raf Chanterie aan de beurt. Hij is de Belgische delegatievoorzitter.

Robert Schumanprijs ingesteld

Ter gelegenheid van de Dag van Europa (9 mei) en de 50ste verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog organiseert de christen-democratische fractie in het Europees Parlement een opstelwedstrijd. Het is de bedoeling om deze wedstrijd ieder jaar op de Dag van Europa te laten plaatsvinden. Op deze manier kunnen jongeren uit alle landen van de Europese Unie hun visie op Europa kenbaar maken. Wat zijn hun ideeën voor Europa in de 21ste eeuw?

De wedstrijd staat open voor iedereen die op 31 december 1995 tussen de 16 en 18 jaar oud is en in één van de lidstaten van de Europese Unie woont. De titel van het opstel luidt: Het Europa zoals ik dat vandaag de dag ken. Het Europa waarin ik morgen wil leven.
De inzendingen moeten geschreven zijn in één van de elf werktalen van de Europese Unie. Dit is het Engels, Frans, Duits, Nederlands, Deens, Zweeds, Fins, Italiaans, Spaans, Portugees of Grieks. Het maximum aantal woorden is 2500. De (getypte) inzendingen moeten uiterlijk op 31 december 1995 op het volgende adres binnen zijn (datum poststempel): Persdienst EVP-fractie; Robert Schuman Opstel Wedstrijd; Europees Parlement; Belliardstraat 97-113; B-1047 BRUSSEL.

De eerste prijs is een all-in beurs voor een studie of taalcursus van maximaal acht weken in één van de lidstaten van de Europese Unie. De tweede prijs is een beurs voor vier weken. De makers van de negen beste opstellen krijgen tevens een reis aangeboden naar Straatsburg of Brussel. Een unieke kans voor de negen winnaars om als VIP aanwezig te zijn bij de zittingen van het Europees Parlement.

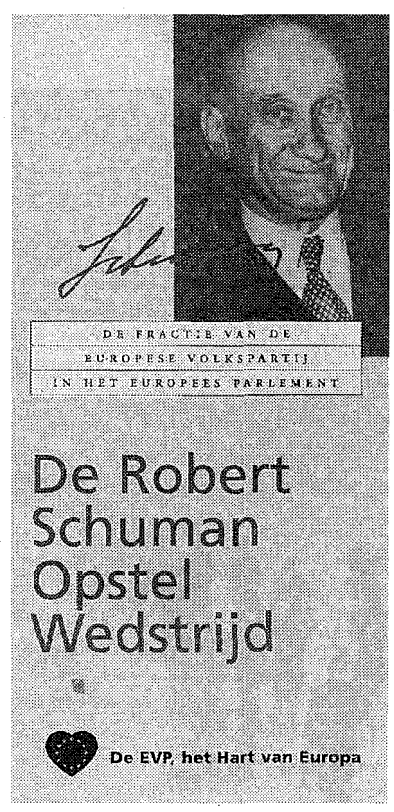

Nieuwe leden over de 'groene streep' trekken

Peter van der Sluis en Janneke Birza-Boes. (foto Elzebet Veenendaal)

Janneke Birza-Boes 'bemenst' het steunpunt in de kamerkring Drenthe, Peter van der Sluis is verenigingsconsulent in deze provincie.

Het Kamerkringsteunpunt Drente - beter bekend onder de naam 'CDA-bureau Drenthe' - wordt gerund door **Janneke Birza-Boes** (43), een moeder van drie kinderen (twee jongens en een meisje) en oud-lerares lichamelijke opvoeding. Zij kent na vier jaar bijna alle ins en outs van het CDA in Drenthe.
"Ik fungeer als schakel tussen het landelijk partijbureau en de afdelingen en ondersteun de activiteiten die vanuit het Kamerkringbestuur in gang worden gezet. Je wilt dienstverlener zijn. Je moet makkelijk bereikbaar zijn. Drie morgens in de week en dinsdag de hele dag. Voor veel vragen is het beter dat de afdelingen niet naar het CDA-bureau in Den Haag bellen, maar eerst bij ons aankloppen. In verkiezingstijd is het hier, net als in alle andere kamerkringen, een heksenketel. Verder doe ik alle administratieve afhandelingen behorend bij de activiteiten die door de Kamerkring worden georganiseerd. Na de zomer beginnen alle Afdelingen een actie om nieuwe leden te werven. Dat is werk voor Peter van der Sluis, maar ik ben er voor de administratieve ondersteuning. Ik werk voor het CDA en wil daar best op aangesproken worden. En dan zie ik in mijn kennissenkring - vaak mensen van in de veertig - bar weinig mannen of vrouwen die actief in de partij willen participeren. Velen willen wel CDA stemmen, maar het gaat nooit zover dat ze ook lid willen worden.
Ik maak me zorgen over de gemiddelde leeftijd van de CDA-leden in Drente. Laat ik het anders zeggen: 'We moeten op zoek naar fris en jong bloed!' Het is een reden te meer om grondig na te denken over de vraag: 'Op welke manier spreekt het CDA jongeren nog aan?'"

Peter van der Sluis (41), woont te Peize, is getrouwd, vertegenwoordiger in auto-onderdelen en sinds een jaar verenigingsconsulent voor de Kamerkring Drenthe. Hij was 'AB-lid' (algemeen bestuurslid). "In de CDA Krant las ik een advertentie over de vacature voor verenigingsconsulent. Het sprak me aan. Ik mag graag wat doen, dingen op poten zetten en van alles organiseren. Zo is het balletje gaan rollen. Het kost me ongeveer tien uur per week. Ik draag de partij een warm hart toe. Ik mag graag met mensen van gedachten wisselen over de koers van het CDA en kijken of ik hen over 'de groene streep' kan trekken.
Het afgelopen jaar heb ik structureel de afdelingen - dat zijn er 34 - bezocht. Ik was blij verrast door het grote aantal actieve afdelingen. Daar neem ik mijn pet voor af! De communicatie tussen Den Haag, de Kamerkring en de afdelingen was een beetje verroest. Dat kan veel beter. Ik wil de dialoog weer op gang brengen. Door mijn bezoeken aan de afdelingen heb ik het idee dat dat aardig lukt. De oortjes gaan weer open en er wordt driftig gereageerd op de voorzetten uit Den Haag.
Maar mijn belangrijkste taak is de ledenzorg want elke man en vrouw telt. En als er iemand zijn lidmaatschap opzegt, moet er direct iemand naartoe (niet opbellen) om te vragen: 'Joh, hoe kan dat nou? Wat is er aan de hand? Wil je er niet nog eens goed over nadenken?'
Wat ook verschrikkelijk belangrijk is, is de ledenwerving. Want we willen dolgraag mensen erbij hebben. Ik vind dat je dat structureel moet aanpakken. Als je iets aan de man wilt brengen - bijvoorbeeld een lidmaatschap - dan zul je je produkt moeten kennen. Wie niet weet waar het CDA voor staat, wat het CDA doet en waar het voor vecht, kan het CDA ook niet aan de man brengen. Ik wil de mensen dus eerst kennis laten maken met het produkt. Hoe doe ik dat? We organiseren in verschillende regio's een instructieavond. We hebben inmiddels zestig aanmeldingen binnen. Op die avonden vertellen we veel over de partij en de uitgangspunten. Kortom, die zestig mensen zijn de karretrekkers van de Kamerkring Drenthe. Karretrekkers die op hun beurt weer andere leden moeten aansporen om op pad te gaan.
Ik weet wel dat we leven in een individualistische tijd waarin het 'lidmaatschap' van clubs, partijen en verenigingen hard teruggloopt, maar ik ben wel optimistisch. Als ik een voorzichtige gok mag wagen, reken ik - tot het jaar 2000 - op een ledenwinst van 10 procent..."

MEER OVER Public Relations

Meer weten over Public Relations?
Communicatie die werkt!
Het schrijven van een persbericht, folder of artikel?
Het maken van een ledencontactblad en een campagnewerkplan?

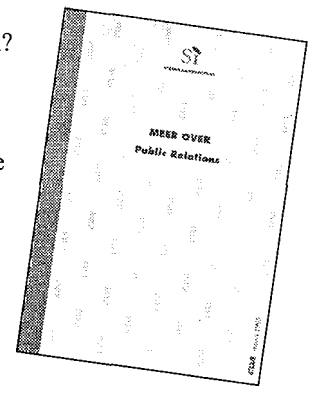

Bestel dan nu **MEER OVER Public Relations,** de nieuwste uitgave van het Steenkampinstituut. Het boek biedt een kennismaking met wat de 'praktische theorie' genoemd kan worden, kost *f* 17,50 en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op giro 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-032.

Het meinummer van Christen Democratische Verkenningen heet 'Aan alle christen-democraten!'

Het nummer laat twaalf CD(J)A-leden van begin twintig tot en met dertig aan het woord over de toekomst van de christen-democratie. De resultaten zijn verfrissend en soms verassend. De auteurs vragen om een CDA met lef, dat keuzes durft te maken waarin de uitgangspunten voluit herkenbaar zijn. In dit nummer geen vermoeide klaagzangen. Vrijwel elke bijdrage is geschreven met de overtuiging dat het CDA volop kansen heeft: dat een sterk CDA voor de samenleving van belang is en dat het vooral van het CDA zelf afhangt of het weer een belangrijke rol zal gaan spelen. Het nummer besluit met een oproep aan iedereen die zich jong voelt om in tien frisse, krachtige stellingen onder woorden te brengen wat men nu precies verwacht van de christen-democratie.

Hotel „Dreyeroord"

Oosterbeek (Arnhem) Zuid-Veluwe
Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit" en meneer zich „thuis" voelt.

Een hotel met een goede sfeer en in een fijne omgeving waar u de vakantiedagen in alle rust kunt doorbrengen.

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

LASSALE GARANDEERT U BIJZONDERE UREN

Lassale combineert eenvoud met raffinement in een unieke, ultraplatte vormgeving. En op deze exclusieve horloges krijgt u nu 5 jaar garantie.

LASSALE **RIKKOERT** SCHOONHOVENS JUWELIERSHUYS

Juweliers · Horlogers · Diamantairs · Taxateurs · Antiquairs · Edelsteenkundige I.G.A. · Edelsmeden sinds 1879

Schoonhoven: Haven 1-13 01823-82651/85820 · Lekkerkerk: Burg. Roosstraat 22 01805-1490

TEXEL

T.h. luxe 4-6-8-pers. **BUNGALOW** met c.v. en ktv., gel. aan de Noordzeekust bij natuurgeb. „De Muy" en „De Slufter". Ook weekendverhuur.
G. v.d. Star, Bung. Slufteroord, Zanddijk 334, De Slufter-Texel. **Tel. 02220-11277.**

HOTEL SPIJKER gevestigd sinds 1751

Een gezellig gemoderniseerd familiehotel in de kom van het dorp met bossen in de directe omgeving (4 km van Nijmegen, aan de Duitse grens). Logies/ontbijt v.a. *f* 43,50 p.p.p.d. Volpension v.a. *f* 65,- p.p.p.d.
Tevens 3-daagse wandelarrangementen *f* 135,- p.p.

Gaarne sturen wij u een folder.
Hotel Spijker, Rijksstraatweg 191
6573 CP Beek/Ubbergen, tel. 08895-41295

ONGEWENST ZWANGER... WAT NU?

VOOR HULP AAN MOEDER EN KIND
BEL 06-0730 (DAG EN NACHT BEREIKBAAR)

EEN WONDER

De ontwikkeling van het menselijk leven... een wonder! Bel voor een indrukwekkende presentatie 033-638212.

Landelijk dienstencentrum
Arnhemseweg 23,
3811 NN Amersfoort

VERENIGING TER BESCHERMING VAN HET ONGEBOREN KIND VBOK

Caravanpark "Onze Hoeve"

BIJ HET GREVELINGENMEER NOG VRIJ: Plaatsen voor tenten, toer- en stacaravans.

WIJ VERHUREN: Luxe stacaravans (10x3.50) op 150 m² grond, aangesloten op gas, water en elektra, voorzien van: toilet, douche, verwarming, kleuren tv en complete uitrusting.

SPECIALE PRIJZEN met HEMELVAART en PINKSTEREN.

NOG TE HUUR: Diverse seizoenplaatsen voor toercaravans.
Diverse plaatsen voor stacaravans.

OP HET CARAVANPARK AANWEZIG: Verwarmd zwembad met groot zonneterras, sfeervolle kantine met gezellige bar, restaurant, snackbar, poolbiljard enz.

OP LOOPAFSTAND: (2 minuten) Squash-bowling-tennis-sauna-solarium. Overdekt zwembad met peuterbad. Speeltuin-midget golf-kanovijver-waterfietsen. Manage-café's-supermarkt. Jachthavens-strand-surfen-vissen.

Te koop: NIEUWE en GEBRUIKTE STACARAVANS: met of zonder staanplaats (financiering mogelijk).

Voor **BRUILOFTEN, PARTIJEN, JUBILEA** en **PERSONEELSAVONDEN** hebben wij een sfeervolle zaal beschikbaar tegen **SPECIALE PRIJZEN.**

VRAAG ONZE KLEURENFOLDER
Inl. Caravanpark „Onze Hoeve", Hageweg 1 - 4311 NB BRUINISSE
Tel.: 01113-1930 Fax: 01113-1366 (ook in de weekends).

Bruland International

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei „Princess". Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

Stichting Brazilië Zending

verzorgt zwerfkinderen en kinderen uit de armste gezinnen.

Dankzij financiële adoptie is dit mogelijk.

Wij zoeken meer adoptie-ouders.

Voor inlichtingen:
Wil Zeeman,
tel. 02279-1803.

GIRO 999

Minder dan 135 gulden per gezin

In Georgië is de rust weergekeerd. Maar het land telt nog 300.000 vluchtelingen. Dankzij een zending van eenvoudige weckflessen hadden afgelopen winter duizenden gezinnen voldoende te eten.

Nu willen we gereedschapskisten sturen, zodat vakmensen zoals meubelmakers en loodgieters weer aan het werk kunnen en voor hun gezin een bescheiden inkomen verdienen.

Voor dit project is *f* 133.695,- nodig, minder dan *f* 135,- per gezin. Doe mee. Giro 999. Omdat het nodig is.

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28, 2517 HZ DEN HAAG

GIRO 999 helpt vluchtelingen in hun eigen regio.

HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

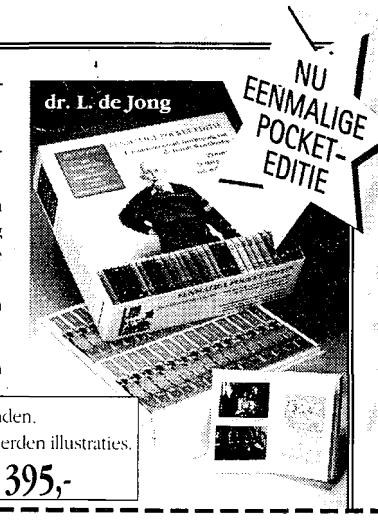

Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog van dr. L. de Jong is historisch een meesterwerk. In totaal zijn er bijna **twee miljoen banden** verkocht. In mei 1995 zal het vijftig jaar geleden zijn dat Nederland werd bevrijd. Ter gelegenheid hiervan verschijnt een volledige eenmalige, zeer voordelige pocket-editie van het standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog. Dr. L. de Jong is niet alleen een groot historicus, maar ook een boeiende verteller. Dit maakt zijn serie tot een bezit van blijvende waarde.

Alle 14 delen, verspreid over 26 banden, worden nu aangeboden voor slechts *f* 395,-. Ze worden geleverd in een fraai uitgevoerde doos. Reserveer tijdig uw eigen exemplaar. De boeken worden u dan bij verschijnen zonder bijkomende kosten toegezonden.

Kompleet in 14 delen in 26 banden.
bijna 18.000 pagina's met honderden illustraties.
Nu voor slechts *f* 395,-

Betalingsregeling: Bij ontvangst van de komplete serie betaalt u *f* 195,- ineens. Daarna betaalt u 4 maandelijkse, renteloze termijnen van *f* 50,-.

N.B. De komplete **wetenschappelijke editie** van dit standaardwerk is nu eenmalig tegen sterk gereduceerde prijs bij onze boekhandel verkrijgbaar in **24 fraai gebonden delen** van *f* 3.750,- voor slechts ***f* 995,-.**

Betalingsregeling: Bij aflevering *f* 395,-.
Daarna 6 maandelijkse termijnen van *f* 100,-.

Zend mij ..... ex. Het Koninkrijk der Nederlanden, compl. à *f* 395,-.
..... ex. Komplete gebonden wetenschappelijke editie á *f* 995,-.
Ik wens wel geen gebruik te maken van de betalingsregeling.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode plaats: _____

In een open envelop zonder postzegel sturen naar:
Verzendboekhandel T. Wever b.v., Antwoordnummer 5, 8800 VB Franeker

Postbus 59, 8800 AB Franeker, Tel. 05170-93147, Fax 05170-95450

Leendert Klaassen: Er worden wezenlijke stappen gezet op weg naar vernieuwing

Leendert Klaassen, lid van het Dagelijks Bestuur en voorzitter van de commissie die het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' schreef, is tevreden over de wijze waarop er in de partij over het rapport is gediscussieerd. Hoewel hij meer voorstellen van zijn commissie over de eindstreep had willen trekken, vindt hij wel dat er nu wezenlijke stappen worden gezet op de weg naar vernieuwing. De CDA Krant sprak met Klaassen aan de vooravond van de Partijraad die op 10 juni aanstaande praat over 'Herkenbaar en slagvaardig.'

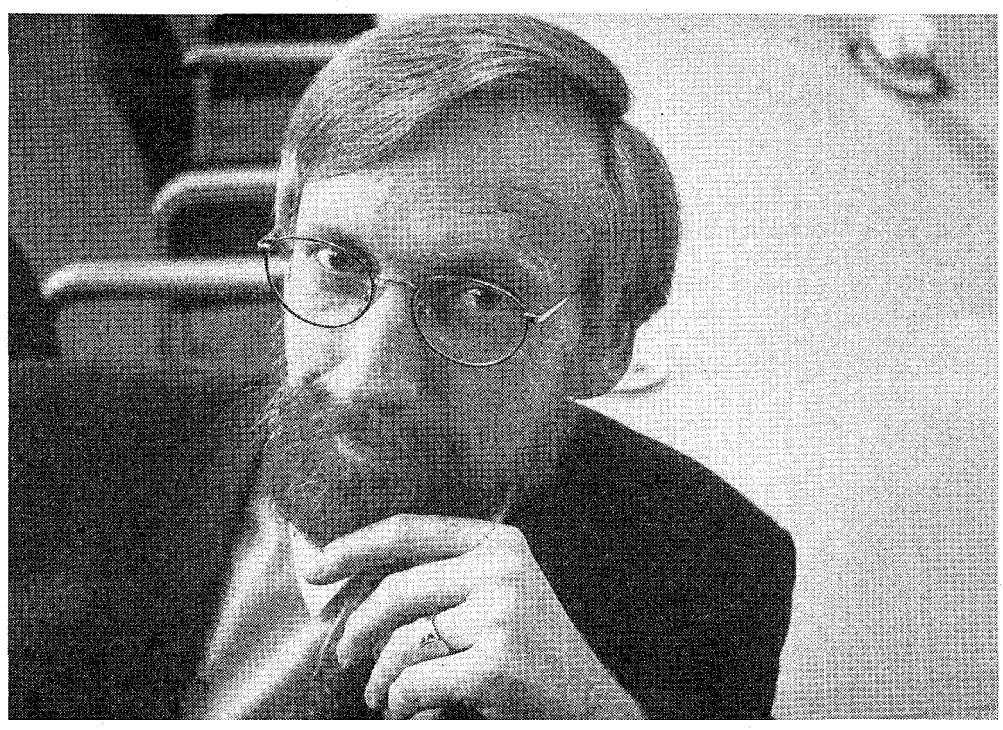

Klaassen is blij dat juist over ledenraadpleging intensief is gediscussieerd door de achterban. *(foto Noordoost)*

Eind oktober 1994 zag het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' het daglicht. (een samenvatting van het rapport stond in de CDA Krant van 22 oktober 1994). Het afgelopen half jaar is er in tal van afdelingen en kamerkringen en door de gelieerde organisaties volop gediscussieerd over het rapport. Klaassen is zelf persoonlijk getuige geweest van een aantal van die discussies. "Hoewel er soms werd gezegd dat het rapport wel wat erg technisch-organisatorisch was, werd er vervolgens volop en zeer inhoudelijk over de door ons gedane voorstellen gediscussieerd. Dat heeft me goed gedaan."
Eind april vergaderden het Dagelijks Bestuur en het Partijbestuur over de reacties die vanuit de achterban op het rapport binnenkwamen. Deze bespreking heeft geleid tot aanpassing van een aantal voorstellen.
Klaassen onderscheidt de tientallen reacties van de achterban in drie categorieën. "De eerste categorie reacties betreft de voorstellen die beoogden de betrokkenheid van de leden te vergroten. Deze voorstellen zijn redelijk overeind gebleven. Je moet dan denken aan zaken als het werken met provinciale afdelingen-nieuwe stijl (er zullen evenveel provinciale afdelingen komen als er provincies zijn) en de sterke positie van het Congres. Wij stellen nu voor het Congres ook de gelegenheid te geven middels discussie en het indienen van resoluties op politiek-inhoudelijke zaken in te gaan. En niet te vergeten de ledenraadpleging natuurlijk.
De tweede categorie reacties gaat over de voorstellen van de commissie om de slagvaardigheid van de bestuurlijke organen te vergroten. Hier hebben we een aantal aanpassingen gedaan. Zo wilden wij de Partijraad terugbrengen van 250 naar 150 stemhebbende leden en het Partijbestuur naar 25 leden. Daarop zijn veel reacties gekomen. Vandaar dat wij nu voorstellen de Partijraad uit 200 en het Partijbestuur uit 30 leden te laten bestaan.
De derde en laatste categorie reacties betreft de voorstellen over de positie van de gelieerde organisaties zoals bijvoorbeeld het Vrouwenberaad en de Bestuurdersvereniging. Wij wilden deze verenigingen integraal koppelen aan de partij. Gezien de reacties doen wij nu een stap terug; de organisaties blijven zelfstandig maar wel doen we een aantal aanbevelingen om de samenwerking tussen deze organisaties en de partij te versterken."
Per saldo is Klaassen zeker niet ontevreden over de aangepaste voorstellen die nu aan de Partijraad worden voorgelegd. "Natuurlijk had ik meer van onze voorstellen over de eindstreep willen trekken, maar er zijn wezenlijke stappen gezet op de weg naar organisatorische vernieuwing van de partij. Wat ik ook belangrijk vind, is dat we met het overnemen van een aantal reacties duidelijk hebben aangegeven hoe belangrijk wij de opvattingen van de leden vinden."

Ledenraadpleging

Op de Partijraad van 10 juni aanstaande wordt in een discussiebijeenkomst apart aandacht besteed aan de zogenaamde ledenraadpleging. De commissie-Klaassen stelde voor een ledenraadpleging te introduceren voor de verkiezing van de partijvoorzitter, de vaststelling van de eerste 70 kandidaten voor de Tweede Kamer en de eerste 25 voor het Europees Parlement. Klaassen: "Juist over die ledenraadpleging is in de achterban zeer intensief gediscussieerd. Daar ben ik blij mee, omdat ik denk dat zo'n vorm van directe democratie bij een moderne politieke partij thuishoort. Er leven veel vragen over deze raadpleging zoals welke vorm moet je kiezen, en moet je de leden ook niet raadplegen over politiek-inhoudelijke thema's? Op die vragen gaan we in op die discussiebijeenkomst. Vervolgens kan het Partijbestuur dan met nadere aanbevelingen over die ledenraadpleging komen."

Niet iedereen was even gelukkig met de uitgebreide discussie over de structuur van de partij. Men vond dat allereerst een verandering van cultuur nodig is alvorens de structuur te wijzigen. Klaassen kan zich die kritiek wel voorstellen. "Natuurlijk moet je niet de illusie hebben dat je de cultuur in de partij verandert door de statuten te wijzigen. Cultuurverandering is een proces dat veel breder is. Maar wijzigingen in de structuur maken veranderingen in de cultuur wel mogelijk. De structuurwijzigingen zijn dus als het ware instrumenten om de cultuur te veranderen, en in die zin onmisbaar."

Klaassen hoopt tenslotte op een open discussie op de Partijraad. "Een aantal van de voorstellen zal leiden tot statutenwijzigingen. Met het resultaat van de discussie op de Partijraad gaat de Statutencommissie aan de gang. De Najaarspartijraad zal zich dan uiteindelijk uitspreken over de voorgestelde statutenwijzigingen. De voorstellen die door de partijraad worden overgenomen en die niet leiden tot statutenwijziging kunnen eerder worden uitgevoerd."

Wim Burgering: Doorzetten vrijwilligerswerk is waardevol

Wim Burgering, voorzitter van de Kamerkring Gelderland en in het dagelijkse leven burgemeester van de Betuwse gemeente Rijnwaarden, zegt: "De Structuurvoorstellen uit 'Herkenbaar en slagvaardig' zijn het gereedschap voor de cultuurverandering in het CDA. De vernieuwing van de organisatie CDA is een hulpmiddel om het volkspartijkarakter weer levendig te maken, zodat leden en kiezers weer worden aangesproken."
Hij is tevreden over de uitkomsten van het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig'. "Ik vind het belangrijkste dat de afdelingen een prominente plaats hebben in de partijvernieuwing. De provinciale afdeling krijgt een dienstverlenend karakter. Het waarderen en doorzetten van het vrijwilligerswerk in onze partij is verschrikkelijk waardevol."
Burgering wijt de beperkte aandacht binnen de afdelingen voor het rapport aan het feit dat de afdelingen veel over zich heen hebben gekregen. "Binnen twaalf maanden vier verkiezingen en al het 'gedoe' daarom heen, maken het verklaarbaar dat afdelingen zeggen: 'nu maar even wachten'." Gelukkig is de voorgestelde opheffing van het Vrouwenberaad en de Bestuurdersvereniging door het Dagelijks Bestuur teruggenomen. "Het getuigt van realisme om hier een pas op de plaats te maken." Twee zaken staan nog op zijn verlanglijstje: "De provinciale afdeling houdt twee vertegenwoordigers in het partijbestuur en we moeten voorkomen dat op de Partijraad van 10 juni aanstaande opnieuw discussie komt dat het CDA weer een bestuurderspartij in een nieuw jasje is."

Van der Staaij: Eerst partijcultuur veranderen

Volgens de heer Van de Staaij van de Kamerkring Utrecht is uit de bespreking van de voorstellen in 'Herkenbaar en slagvaardig' heel duidelijk naar voren gekomen dat de noodzakelijke veranderingen veel meer moeten worden gezocht in de cultuur binnen het CDA dan in de structuur van de partij. "De (zoals altijd) veel energie kostende doorvoering van veranderingen in de structuur zijn niet echt nodig voor de cultuuromslag. Bijna het tegendeel: de voorstellen van de commissie werken polariserend tussen verschillende geledingen in de partij, waardoor al veel discussies zijn ontstaan die bepaald niet bijdragen tot cultuurverandering. Belangrijke uitkomst van onze werkconferentie: breng een aantal verbeteringen aan, maar laat de bestaande situatie in grote lijnen ongewijzigd. Daarbinnen kan zonder formele belemmeringen cultuurverandering plaatsvinden en daar moet zich nu de discussie/inspanning op richten."

Kolstee: Verbeter de CDA-wereld, begin bij onszelf

Het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' heeft voor secretaris Kolstee van de Kamerkring Flevoland niet dè oplossingen voor alle zaken die in het CDA aan herbezinning en herschikking toe zijn. "Overigens vinden we het rapport wel goed bruikbaar om na een periode van 'afreageren' met elkaar constructief na te denken over de manier waarop we 'de draad weer op kunnen pakken'. We hebben dit rapport en de discussie er omheen dan ook gebruikt om in onze kamerkring een aantal zaken met elkaar af te spreken of nog eens te benadrukken. Bijvoorbeeld dat 'herkenbaar' zo spoedig mogelijk als praktische invulling 'laagdrempelig' moet krijgen. We zullen de daad bij het woord moeten voegen, en aan de basis zelf werk moeten maken van de op onderdelen zo broodnodige cultuuromslag. Hiervoor is het zeker noodzakelijk dat op sommige punten door de gehele organisatie de structuur verandert.
Verder geldt voor ons: de leden maken de partij! Staat het bestuur niet dicht genoeg bij de burger, dan zullen we zelf als kamerkringbestuurders en leden een systematiek moeten ontwikkelen die hieraan tegemoet gaat komen. 'Verbeter de CDA-wereld, om te beginnen bij onszelf'.
Met verwijzing naar het eerste punt: Analyseren akkoord, discussiëren akkoord, maar na een jaar is de tijd voor 'geneuzel', om maar eens een laagdrempelig woord te gebruiken, voorbij. We zullen aan het werk moeten, ieder op zijn niveau. Daartoe zullen constructieve voorstellen worden gedaan, voorstellen waarbij de basis betrokken is."

Discussiebijeenkomsten over 'Herkenbaar en slagvaardig'

Op de Partijraad wordt in twee discussiebijeenkomsten gesproken over voorstellen uit het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig'. De eerste bijeenkomst richt zich op de voorstellen die de landelijke bestuursorganen en de positie van de gelieerde organisaties betreffen; de tweede gaat over de voorstellen inzake de versterking van de betrokkenheid van leden/basis. Tijdens deze bijeenkomst wordt ook uitgebreid stilgestaan bij de ledenraadpleging.
De discussiebijeenkomsten vinden 's ochtends plaats. Deelname aan de Partijraad kost f 35,- (inclusief lunch) en f 15,- (exclusief lunch). Men dient dit bedrag voor 1 juni aanstaande over te maken op gironummer 102575 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA Den Haag onder vermelding van Voorjaarspartijraad 1995. Voor meer informatie kunt u bellen 070-3424812.

De christen-democratie als b

Eén ding werd wel duidelijk op het zeer goed bezochte symposium van het en 13 mei jl: ondanks de moeilijke situatie waarin de christen-democratie spraken van W.I.-directeur Van Gennip en Lubbers die zijn eerste politiek nemers aan het symposium hun licht schijnen over acht toespraken.

Op zaterdagmorgen werden v.l.n.r. Donner, Hirsch Ballin, Van Gennip (dagvoorzitter), Van Rooy (voorzitter ronde tafelgesprek) en Andriessen bestookt met vragen van de deelnemers.

(foto's Mieke Schlaman)

Lubbers: Het gaat om 'wij' en de waarden

Oud-premier Lubbers begon de eerste politieke toespraak na zijn vertrek als minister-president aldus. "Na een periode van verslagenheid dit symposium. Terecht, wij horen bij elkaar. Wie je verdriet aandoet, daar past verontschuldiging. Daar waar je verdriet aangedaan wordt, geldt toch: samen verder."
Hij vervolgde met te zeggen dat hij bij alles toch terugkeek op een mooie periode. Toch moest hij achteraf vaststellen dat het no nonsensebeleid alleen niet genoeg is. "Er was wellicht een overmaat aan verzakelijking. We hebben de waarden of de explicitering daarvan uit het oog verloren."
Over de paarse coalitie zei Lubbers: "Stap voor stap heeft het CDA succes geboekt in het overtuigen van de coalitiepartners. PvdA en VVD zijn nu zo overtuigd dat ze beide samen in een kabinet zitten."
De oud-premier waarschuwde tegen de "verbrokkeling en vervlakking van de samenleving". "Er zijn veel veranderingen, er is veel verwarring, onzekerheid en angst bij de minder sterken. Mensen willen echt bij de samenleving horen. Daarom is behoud van waarden en waarden opnieuw vormgeven zo belangrijk. Dat is cultuur." Het CDA wil volgens Lubbers een partij zijn die bondgenoot is van mensen die zich inzetten voor waarden. "Wij willen een overheid die vanuit waardenbesef haar werk doet, voorwaardenscheppend en ondersteunend. Dat is belangrijker dan de evenwichtskunst van coalitiepartijen."
De "verwording van de samenleving" blijkt volgens Lubbers uit de criminaliteit. "Onveiligheid en ontwrichting staan haaks op de waarden van de samenleving. De overheid wordt terecht de maat genomen." De parlementaire enquête over de opsporingsmethoden van de politie is volgens hem "zelfkritiek van de wetgever die zelf tekort geschoten is en in die zin te vergelijken met de parlementaire enquête honderd jaar geleden naar de kinderarbeid."
De oud-premier ging vervolgens nader in op de minderhedenproblematiek ("de sterkeren onder de minderheden moeten de zwakkeren de weg wijzen"), het onderwijs ("We springen er te slordig mee om. De overheid moet het onderwijs nu eens met rust laten. We moeten alle ruimte geven aan de onderwijskrachten.") en de sociale zekerheid ("Aanpassingen zijn nodig, maar niet alle aanpassingen zijn versterkingen. De vermindering van de kinderbijslag is een ernstige misslag, een waarden-loze maatregel. Dat is nu net een verkeerd signaal naar de ouders.")
Lubbers vindt dat de bakens verzet moeten worden. "Met individualisering komen we er niet. Het gaat om "wij" ("Wij is belangrijker dan 'ik', respect en waardering voor de ander is belangrijk') en de waarden. We moeten nee zeggen tegen de veel te hoge werkloosheid, nee zeggen tegen de kleine en zware criminaliteit. Ja zeggen tegen milieubeheer, gezin en onderwijs. (...) Zij die waarden verdedigen hebben de toekomst, dat is de toekomst. De toekomst zonder waarden is de woestijn."

Een verslagbundel met een weergave van de toespraken en discussies op het symposium zal zo spoedig mogelijk verschijnen. Meer informatie hierover in de CDA Krant van 1 juli a.s.

Geen Europa van ontwortelde mensen

"Veranderingen in omgeving en cultuur in de geïndustrialiseerde wereld: Hoe werken die door in de Europese Unie?" Dat was het onderwerp van de toespraak van EVP-fractie/partijvoorzitter Martens. Valkuilen van zelfgenoegzaamheid en te veel routine wist Wilfried Martens te vermijden. Zijn twaalf jaar lange ervaring als minister-president van België liet hij in positieve zin doorklinken tijdens zijn rede. De drie aandachtspunten hiervan waren:
1. Consolidering van het eigen gedachtengoed;
2. Volkspartij met een maatschappelijk project;
3. Voltooiing van de Europese integratie.
Uit zijn uiteenzetting bleek dat de spreker met hart en ziel achter de Europese gedachte staat en dat hij gelooft dat de inbreng van de christen-democratie hierbij doorslaggevend is. Dit is naast veel inzicht in de structuur van onze toekomstige Unie inspirerend. Daar tegenover staat dat door zijn woorden heen een ondertoon van gebrek aan vertrouwen in de Europese burgers klonk waar je als toehoorder beduidend minder vrolijk van werd. Volgens Martens staan de burgers 'onverschillig om niet te zeggen vijandig ten aanzien van de finaliteit, de instellingen en de gezagsdragers van de Europese Unie". Mogen wij als burgers, is mijn vraag, rationeel en emotioneel reageren vanuit onze verschillende geografische en cultureel bepaalde achtergronden op de toch niet altijd goed doordachte of foutloze voorstellen van 'Europa'? Als wij in onze ijver om goede Europeanen te worden onze culturele identiteit en verbondenheid met onze wortels verloren laten gaan, dan zijn ze niet meer te vervangen. Als je als bevlogen Euro-politicus te snel een rationele, praktische en emotionele saamhorigheid wilt forceren dan houd je een Europa vol ontwortelde mensen over.

Birgit van Dongen-Svensgaard,
docente, scholingsconsulent KK Groningen en bestuurslid stad Groningen

Samen tegen de berusting

Samen tegen de berusting was het motto van de inleiding van J.L. Juncker, minister-president van het Groothertogdom Luxemburg. Voor de christen-democratie zal in Europa de komende jaren een belangrijke rol weggelegd zijn om het continent verder te helpen op de weg van samenwerking en integratie. Het betreft een wezenlijke opgave die sterk samenhangt met het kernprobleem van Europa dat ook 50 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog niet is veranderd: vrede.
Christen-democraten hebben in Europa een leidende rol gespeeld bij het tot stand komen van de Europese samenwerking. Dat zal volgens Juncker ook in de volgende decennia zo blijven. Door de internationalisering van de economie en de revolutie in de informatie-technologie zal de economie het maatschappelijk leven steeds meer in de greep krijgen. Daardoor zal de overheid haar beïnvloedingsvermogen nog verder zien teruglopen. Tegelijkertijd neemt, paradoxaal genoeg, het aantal landen sterk toe (sinds 1938 een verdrievoudiging). Nationalisme is een reactie op de onzekerheden die door de internationalisering op de burgers afkomen. In deze ontwikkelingen mag niet worden berust. De christen-democratie dient daartegen stelling te nemen: 'Gegen die Resignation'. Noch vrije marktwerking, noch nationalisme, noch verzet tegen moderne technologie zijn antwoorden op de maatschappelijke ontwikkelingen. Christen-democraten hebben de opdracht in eendrachtige samenwerking afstand te nemen van die ontwikkelingen en een nieuw perspectief te bieden. Uitzicht op duurzame vrede en welvaart voor de burgers. En juist de christen-democraten zijn in staat tegenstellingen te overwinnen.

René Smit,
wethouder in Rotterdam

De eigen weg

Het applaus na de bijdrage van J.P.H. Donner (voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) klonk langdurig, intens: hij had de deelnemers geraakt met zijn heldere betoog over de christen-democratie in de toekomst. (Mij in ieder geval.) Donner schetste overtuigend de eigen weg van de christen-democratie en bood een leidraad voor concrete CDA-politiek zonder de gelegenheid te bieden versleten denkschema's (rechts of conservatief bijv.) te hanteren. De opdracht in de toekomst is volgens Donner aan te geven hoe de samenleving bijeen kan worden gehouden en hoe mensen houvast kan worden geboden bij de inrichting van hun eigen bestaan en omgeving. Dat antwoord dient het CDA niet te vinden in concepten zoals de terugtreding van de overheid of een efficiëntere uitvoering van het huidige bestel. Vasthouden aan het bestaande of het verleden in de toekomst continueren is evenmin de route: we sluiten ons dan voor de toekomst af. Een anders functionerende overheid is nodig. Leidraad voor christen-democratische politiek moet zijn: zonder overheid geen samenleving. "Van de overheid mag verwacht worden dat zij voorwaarden schept om te voorkomen dat één waarde, het inkomen, alle andere waarden wegdrukt. Dat is samenleven mogelijk maken." Het overheidsbeleid moet er daarom op gericht zijn de samenleving zelf in staat te stellen de verschillende waarden en belangen op geïntegreerde wijze met elkaar in overeenstemming te brengen. Markt, overleg, samenwerking en verdeling van verantwoordelijkheden, aanspraken en verplichtingen horen daar als instrumenten bij. "We hebben als christen-democraten uitgangspunten die vruchtbaarder zijn voor de grote politieke vraagstukken van de toekomst dan wat anderen als oplossing aanreiken. Dan moeten we echter wel bereid zijn om ons los te maken van de wijze waarop dat in de loop der tijd in wetgeving en beleid gestoeld is om ons opnieuw te bezinnen op de wijze waarop de uitgangspunten en waarden die daar achter liggen, vorm gegeven kunnen worden onder snel veranderende omstandigheden." Ik raad ieder aan het hele verhaal te lezen. En laten we als partij en als fracties op alle niveaus werken aan de concretisering ervan.

Helmer Koetje,
oud-Tweede Kamerlid, lid commissariaat voor de media

Midden- en Oost-Europa niet vergeten

De inleiding van dr. H. Eggert, minister van Binnenlandse Zaken van de deelstaat Saksen (grenzend aan zowel Polen als Tsjechië) deed mij weer eens het volgende bewust worden:
* De gevolgen van de val van de Muur en de Duitse eenwording zijn nog steeds zoveel ingrijpender voor de mensen die in het voormalige DDR-gebied wonen, dan voor ons Westeuropeanen. Wij vinden de situatie zo normaal geworden na het einde van de koude oorlog, dat wij er niet meer bij stilstaan.
* De Europese Unie heeft zich de laatste jaren overwegend naar het zuiden gericht. Tot 1989 was uitbreiding naar het oosten niet denkbaar, hoewel zich daar toch het geografische centrum van Europa bevindt. Door alle politieke barrières leken landen als Oost-Duitsland en Polen en een stad als Berlijn psychologisch veel verder weg te liggen dan in werkelijkheid.
* De levenservaringen van de Oostduitsers onder een totalitair regime en de ervaring van de Duitse eenwording kunnen van grote waarde zijn bij het verder betrekken van Centraal/Oost-Europa bij de Europese Unie. Dit geldt voor zowel algemene christelijke waarden als voor economische waarden.
* Naar mijn gevoel kennen nog te weinig Westeuropeanen de werkelijke situatie in de neue Länder en Centraal/Oost-Europa. Bezoeken en investeringen moeten aangemoedigd worden. Ter vergelijking: in ieder van de afgelopen vijf jaren is er door

weging heeft zeker toekomst

schappelijke Instituut over de toekomst van de christen-democratie op 12 rt heeft zij zeker toekomst. Op deze pagina's samenvattingen van de toe- praak hield na zijn vertrek als minister-president. Verder laten acht deel-

het buitenland meer geïnvesteerd in Thailand alleen, dan in Centraal en Oost-Europa tezamen.

mr. K. Blekxtoon,
president Stork International

Integratie en ordening noodzakelijk

Frans Andriessen, voorzitter van het Strategisch Beraad, ging in op de sociaal-economische ontwikkelingen in het licht van de internationalisering van de economie. Internationale sociaal-economische ontwikkelingen kunnen het niet stellen zonder integratie en ordening. De vrije markt, zo begreep ik Frans Andriessen, moet gecorrigeerd worden door te werken vanuit solidariteit en duurzaamheid. Alleen integratie (markt èn solidariteit) leidt tot noodzakelijke houdbaarheid. De markt mag niet gedomineerd worden door anonieme (financiële) krachten waarop wij geen greep hebben. Ordening is nodig door de overheid, met name internationaal, een sterkere positie te geven. Ik onderstreep deze visie.
Zonder integratie en ordening (als kaders waarbinnen mensen en hun organisaties de ruimte tot eigen actie en handelen dienen te hebben) dreigen immers non-participatie en tweedelingen (bijv. op de arbeidsmarkt en tussen generaties). Andriessen legde terecht verbindingen tussen problemen in Nederland en elders op de wereld. Het hanteren van voorzorg bijvoorbeeld door het voorkomen dat elders economische of politieke motieven tot migratie ontstaan, is essentieel. Ik vind dat gewaakt moet worden voor verbindingen die te snel als eigenbelang gezien kunnen worden. Altruïsme immers hoeft een christen-democraat niet te misstaan. In zijn betoog miste ik de directe lijn naar de beoogde kwaliteit van de samenleving. Natuurlijk, het vormgeven van onze sociaal-economische samenleving op integratieve en geordende wijze leidt tot kwaliteit. De christen-democratische visie ziet kwaliteit niet louter als resultante, maar veel meer nog als concreet doel, waaraan door middel van sociaal-economisch beleid gewerkt moet worden. Omdat het om mensen gaat, omdat elke mens telt.

Hans Brüning,
algemeen secretaris Christelijk Nationaal Vakverbond

Weltethos en tegendraads gedrag

"De vraag naar het christelijke Europa, de zin van het leven en ethische maatstaven". Onder die titel sprak de Duitse theoloog Hans Küng de eerste inleiding op het symposium uit. Van Küng is bekend dat hij voorstander is van een vergaande oecumene en dat hij er niet voor terugdeinst om de dingen helder en confronterend op tafel te leggen. De uitnodiging aan Küng is dan ook een bewuste keuze van het Wetenschappelijk Instituut: oecumene en duidelijkheid moeten het symposium over de christen-democratie als beweging van de toekomst kleuren. Küng pleit voor een (Weltethos), een minimale consensus over gemeenschappelijke menselijke waarden, maatstaven en grondhoudingen die de samenleving bijeenhoudt. Dat ethos, dat door gelovigen herleid wordt op God en dat niet-gelovigen aanvaarden uit humane overwegingen, staat boven de politieke partijen. Het is voorwaarde voor de vernieuwing van onze wereldorde, die op het moment technocratisch is en teveel gericht op functionalistische economie. Het is niet voor de eerste keer dat Küng deze gedachten naar voren brengt, maar ze zijn belangrijk voor de christen-democratie. Wil de christen-democratie een beweging van de toekomst zijn, dan moet zij zich tegendraads gedragen. Dat sluit naadloos aan bij het eerdere pleidooi van Hirsch Ballin voor een christen-democratisch contrapunt. Küng wijst het CDA een belangrijke weg: christenen en niet-christenen moeten worden verenigd op de inzet voor gelijke rechten, een rechtvaardige economische orde, tolerantie en respect voor het leven. De appèlfunctie van het CDA moet worden versterkt - niet door een zedenmeesterige opstelling, wel door communicatie van waarden. Je naam is je opdracht, zeggen de joden. Hans Küng heeft daar met zijn inleiding voor het Christen-Democratisch Appèl duidelijk inhoud aan gegeven.

Ruth Peetoom,
student theologie

Aan het symposium namen ook veel jongeren en vrouwen deel.

Exodus uit de zelfgenoegzaamheid

Zelfgenoegzaamheid is volgens CDA-Kamerlid en hoogleraar internationaal recht Ernst Hirsch Ballin een groter gevaar voor de democratie dan gevoelens van verongelijkt-zijn. In wat wel eens zijn maidenspeech als hoogleraar internationaal recht kon zijn geweest, stelde hij dat de politiek nog lang niet klaar is. Dat deed hij op de van hem bekende wijze. Zich baserend op een gedegen kennis van het verleden. Scherp analyserend en met een appèl gericht tot christen-democraten. Door zelfgenoegzaamheid mist de politiek, zo stelde Hirsch Ballin, het idealisme om opnieuw grenzen over te trekken. Ook de christen-democratische politiek. Vandaar zijn pleidooi voor een exodus uit de zelfgenoegzaamheid van de heersende politieke cultuur. Hij spitste zijn betoog toe op zijn oude en nieuwe stiel: politie-justitie en Europa. Hij wees op de grensoverschrijdende politiek die in 1957 leidde tot de oprichting van de Europese Gemeenschap. Vrijwel iedereen kan vandaag - sinds Schengen zelfs toezichtsloos - de grenzen passeren: de koopman, de werknemer, de toerist, de industrieel en de crimineel. Maar waarom niet, zo vroeg Hirsch Ballin zich af, de functionarissen van politie en justitie, die langs allerlei omwegen de hulp moeten inroepen van hun exclusief bevoegde collega's over de grens? De bereidheid, de grens van zelfgenoegzaamheid te overschrijden is de kern van christelijke politieke moraal. Weer zo'n gedegen verhaal van Ernst. Goed dat hij actief blijft in het CDA.

Ton Rombouts,
directeur Interprovinciaal Overleg

Politiek is meer dan een gezond economisch beleid

Fractievoorzitter Enneüs Heerma nam terecht scherp stelling tegen het eenzijdige politieke denken van de paarse coalitie. Stelling tegen het denken dat de ordening in onze maatschappij een zwart-wit keuze is: tussen het liberale marktdenken en overheidsinterventie. Voor een goed functionerende samenleving is meer nodig dan een markt of een overheid. Voor een houdbare samenleving is naast economische ook politieke participatie geboden. Burgers in al hun kwaliteiten en hoedanigheden zullen daadwerkelijk moeten worden betrokken bij de besturing van onze maatschappij. De overleg-economie van nu is niet heilig, leent zich voor verbeteringen, maar is wel onmisbaar voor een vitale samenleving, zo luidde de hoofdboodschap van Heerma. In het verlengde daarvan noemde Heerma een aantal concrete maatschappelijke vraagstukken, die zich niet laten oplossen in het 'paarse' denkschema van individu/markt-collectiviteit/regelgeving. In willekeurige volgorde kwamen naar voren: vergrijzing, achterstandsgroepen, participatie en sociale uitsluiting, onveiligheid, grenswaarden van leven en dood, investeren in opvoeding en overdracht van ethische waarden. Zonder inschakeling en betrokkenheid van de samenleving zelf zullen deze problemen niet tot een oplossing komen, zo luidde zijn politieke boodschap in de richting van de coalitie. Het is verfrissend en hoopgevend dat het CDA weer zelfbewust positie durft te kiezen. Hopelijk vormt dit het begin van de echte oppositierol van het CDA.

J. Weitenberg,
directeur NCW

Van Gennip: hoe wij de omcirkeling kunnen doorbreken

WI-directeur Van Gennip begon zijn rede met de opmerking dat de "christen-democratie momenteel van alle kanten ingesloten lijkt". "Hoe breekt de boodschap van de christen-democratie uit de omcirkeling van teleurstelling, concurrentie, onverschilligheid en onherkenbaarheid?" Volgens Van Gennip staat de christen-democratie als weleer voor de fundamentele vraag "of wij ons bij de automatismen in cultuur, samenleving, economie neerleggen ofwel de positieve mogelijkheden aangrijpen en de tendensen tot dehumanisering afgrendelen. Dat veronderstelt twee zaken: geloof in een missie, geloof in het vermogen van mensen om economische, sociale, maar zelfs culturele automatismen te doorbreken, te komen aan de geest van de tijd."
De centrale achterliggende vraag is volgens de W.I.-voorman "de vraag naar zingeving, zingeving voorbij de kwantitatieve doelstellingen van onze samenleving."
Op de volgende drieslag is een programma van het CDA te bouwen: "Iedere mens is uniek, maar hij of zij is ook verantwoordelijk voor goede en slechte keuzes, en vooral mens zijn krijgt zijn duiding in relatie met andere mensen." Dat leidt tot een samenleving "met een evenwicht tussen werken, zorgen, ontspannen,van individuen, maar juist in relatie met leefverbanden en gemeenschappen. Daarom is de zondagsrust zo essentieel en vooral cultuurbepalend. "
Van Gennip pleitte sterk voor een "cultuur van participatie, een cultuur van evenwicht tussen bescherming en verantwoordelijkheid: zorg voor reintegratie van mensen die van het pad zijn geraakt, maar een zware aanval op een gedoogklimaat, dat de kwaliteit van die samenleving bederft."
Die cultuur vraagt om ruimte voor bepaalde instellingen. "Op de allereerste plaats het gezin, als de centrale plaats waar de zorg tussen de generaties gestalte krijgt, de toekomst haar fundament krijgt. En daarom een volstrekte afwijzing van bezuinigingen op kinderbijslag." (...)Maar ook een duidelijk beleid voor andere instellingen van waardenoverdracht en cultuurbeleid. Omdat die mens meer is dan een homo economicus."
Hij pleitte voor een sobere, krachtige en betrouwbare overheid. "Maar vooral een overheid die een boodschap heeft aan de samenleving. Hoezo primaat van de politiek, natuurlijk primaat van de democratie maar geen monopolie van de politiek. Het kappen aan de wortels van het overleg en samen verantwoordelijkheidsbeleving zoals dat nu gebeurt zal een enorme kader na de euforie van de zogenaamde besluitvaardigheid opleveren."
Van Gennip sloot zijn rede door aan te geven hoe de christen-democratie door de eerder aangegeven omcirkeling kan heenbreken. "Wie de samenleving van nu kent weet dat er misschien meer dan ooit behoefte is aan de boodschap van recht en waarden, warmte en perspectief, over de onzekerheid en desoriëntatie heen. Mensen,burgers willen weer greep op de ontwikkelingen krijgen! De christen-democratie heeft toekomst als zij daarvoor deskundigheid, betrokkenheid en waardevastheid in de komende jaren aanbiedt en systematisch vertaalt in een daarop herkenbaar programma."

CDA weer in alle provincies in het bestuur

Ondanks het forse verlies bij de Statenverkiezingen is het CDA goed uit de college-onderhandelingen gekomen. Het CDA zit weer in alle provinciebesturen. De CDA-lijsttrekkers in de twaalf provincies blikken terug.

Groningen

Een terugval van 14 naar 11 zetels. De VVD die qua zeteltaal even groot is geworden als wij en in stemmental ons zelfs met 200 heeft overtroffen. Dat zijn feiten waaraan wij niet zomaar voorbij kunnen gaan. Dat, ondanks het feit dat we het in vergelijking met verschillende andere provincies nog 'goed' hebben gedaan. Maar een echt herstel ten opzichte van de uitslagen van 1994 zat er in Groningen niet in. Toch zijn we, gelukkig, een stevige partij gebleven.
We hebben als CDA onze belangrijke speerpunten in een bestuursprogram verwoord zien worden: werk, veiligheid, ouderenzorg en ook aandacht voor de regionale cultuur. Ook in het College van Gedeputeerde Staten konden we onze positie handhaven (3 PvdA, 2 CDA en 1 VVD). Dat is niet alleen het resultaat van goed onderhandelen, maar ook van goed en constructief samenwerken in de afgelopen vier jaar. Ons motto voor de komende vier jaar is: ons als fractie meer buiten het provinciehuis laten zien, en dus bij mensen, bedrijven en instellingen. Toekomstgericht politiek bedrijven. Daarom gaan we plaatselijke CDA-ombudsteams vormen met raadsleden, wethouders en statenleden. Als partij plaatselijk zichtbaar en dienstverlenend zijn, en constructief blijven samenwerken met andere partijen; dat is de basis voor succes in 1999.

Henk Bleker
CDA-lijsttrekker

Drenthe

De meer dan 50, over heel Drenthe verspreide verkiezingsbijeenkomsten gaven een goede opkomst te zien. Dat leek perspectief te bieden!
De uitslag op 8 maart was echter niet overeenkomstig dat groeiende interessebeeld. Wij verloren 3 zetels en vielen terug van 14 naar 11; daarmee in grootte van tweede naar derde partij. Ook uit het in Drenthe gehouden opinie-onderzoek was af te lezen dat landelijke items als orgaandonatie, gekissebis over de VVD en het landelijke lijsttrekkersdebat direct van invloed waren.
Hoe dat ook zij, de verhouding 14 zetels (PvdA), 13 (VVD), 11 (CDA), 5 (D66) en 8 voor 5 kleine partijen was een lastig uitgangspunt voor een collegesamenstelling, temeer omdat een aantal partijen als uitgangspunt had gekozen voor 5 GS-leden in plaats van 6. Dat laatste gegeven kreeg een meerderheid. Resultaat: 2 PvdA, 1 VVD, 1 CDA en 1 D66. Meer zat er voor het CDA ook niet in. Helaas moesten wij terug van 2 collegezetels naar 1.

Jan J.L. Pastoor
CDA-lijsttrekker

Friesland

In eendrachtige samenwerking tussen Campagneteam, Kamerkringbestuur en Statenfractie is een enerverende en wervende campagne opgezet.
Resultaat: 18 zetels, verlies van slechts 1, en de grootste fractie gebleven. Daardoor konden wij het initiatief nemen voor de college-onderhandelingen en een concept collegeprogram opstellen. Na deze onderhandelingen is de 'groene' draad van het CDA dan ook duidelijk in het collegeprogram te onderkennen. Het college van GS bestaat opnieuw uit 6 personen, met -opnieuw- 3 CDA-gedeputeerden, waarvan 1 in deeltijd, met sterkere portefeuilles. Wij zijn erg tevreden over een en ander. Ondanks de 'stoorzenders' uit het Haagse circuit tijdens de campagne, zijn de kiezers in Friesland ons voor het overgrote deel trouw gebleven. Wij zullen er hard aan werken, om dat vertrouwen niet te beschamen.

Mony Brandsma-Ydema
CDA-lijstrekker

Overijssel

We hadden enthousiast campagne gevoerd. Bij de afdelingen was het elan weer terug.
Dan komt een terugval naar 21 zetels hard aan, vooral wanneer je drie periodes 27 zetels hebt gehad. De PvdA was vorige keer, van 20 naar 13 gezakt en haalde nu 11 zetels. De VVD won fors en ging van 7 naar 15 zetels. D66 verloor 3 zetels en kreeg er 5.
We begonnen met het programmaoverleg. Alle fracties zijn uitgenodigd. D66 trok zich meteen terug. Daarna kwam de collegesamenstelling. Na intensief onderhandelen werd de verdeling CDA 3 (gelijk), VVD 2 (+1), PvdA 1 (-1). Een resultaat waar we tevreden mee kunnen zijn.

Remmelt Lanning
CDA-lijsttrekker

Gelderland

We hebben in Gelderland een fantastische campagne gevoerd. Op 8 maart hebben we stil gewacht op de uitslag van de toch weer landelijk getinte verkiezingen. Het aantal op het CDA uitgebrachte stemmen was veel lager dan 5 jaar geleden. Dat is jammer want de campagne en het programma waren goed. De uitslag was een forse dreun: het CDA verloor 10 zetels en ging van 29 naar 19 zetels. De VVD wint fors. We zijn nog steeds de tweede partij in de provincie Gelderland en hebben nu twee gedeputeerden in het college en een goed CDA-getint collegeprogram. Onze negentien mensen in de Staten zullen met elkaar de komende periode pal staan voor de CDA-idealen en dat ook laten blijken.

Jan van Dijkhuizen
CDA-lijsttrekker

Flevoland

Het resultaat van de Statenverkiezingen was voor het CDA in Flevoland teleurstellend. Landelijke thema's hebben onze inhoudelijke, provinciale campagne volledig overvleugeld. Een fors verlies, van 3 zetels, was voor het CDA in Flevoland het gevolg.
Het CDA is nu met 8 zetels de tweede partij, na de VVD met 14 zetels.
Op basis van deze verkiezingsuitslag zijn de college-onderhandelingen gevoerd. Het door de gehele Staten van Flevoland vastgestelde werkprogramma kent een zeer hoog CDA-gehalte. In grote lijnen is het CDA-verkiezingsprogramma terug te vinden. Een alleszins bemoedigend resultaat.
Het college van Gedeputeerde Staten in Flevoland is uitgebreid en bestaat nu uit 2 VVD-, 1 PvdA- en 1 CDA-vertegenwoordiger.
De nieuwe CDA-fractie ziet de komende statenperiode met vertrouwen tegemoet.

Dick van Hemmen
CDA-lijsttrekker

Utrecht

Gedurende de campagne in Utrecht ontmoeten de kandidaat-Statenleden en hun gevolg een enthousiaste en betrokken achterban. Het enthousiasme en de betrokkenheid van de CDA'ers stonden helaas in geen verhouding tot het resultaat, we verloren 7 zetels en kwamen uit op 12. Een forse aderlating!
De collegeonderhandelingen zijn voor het Utrechtse CDA gunstig verlopen. Ondanks het zetelverlies zijn we erin geslaagd onze 2 gedeputeerden te behouden.
Ook bij de programmaonderhandelingen hebben we weten te bereiken dat speerpunten uit ons verkiezingsprogramma zijn terug te vinden in het nieuwe collegeprogramma. Zo heeft de CDA-fractie de mogelijkheid ook de komende periode een duidelijk CDA-geluid te laten klinken in de Staten van Utrecht.

Renate Westerlaken-Loos
CDA-lijsttrekker

Noord-Holland

Er was sprake van een zeer enthousiaste campagne. Het CDA-campagne heeft daarbij met name het accent gelegd op de noodzaak van een geleidelijke verandering van de bestuursstijl. We hebben beklemtoond dat wij ons willen inzetten voor een provincie die initiatieven neemt, actief is en het aandurft haar werkwijze te vernieuwen.
De verkiezingsuitslag was teleurstellend. We leden zeven zetels verlies en gingen van 20 naar 13 zetels. Onze inzet bij de college-onderhandelingen was om een sterke positie in het nieuwe college van GS te behouden. Tevens hebben wij de uitgangspositie betrokken om vanuit de zittende gedeputeerden met hun portefeuilles tot een verdeling te komen.
Uiteraard zijn er compromissen gesloten. Tenslotte zijn we teruggevallen van grootste partij naar de derde positie. Het CDA behield zijn twee gedeputeerden. Dit heeft onder meer betekend dat we een aantal aandachtsgebieden zijn kwijtgeraakt. Behouden hebben we onder meer de portefeuilles economische zaken en agrarische zaken.
De nieuwe fractie zal het zwaar krijgen, tenslotte moeten we nu het werk doen met 13 leden. Daar komt bij dat de werkwijze van de fractie nog meer naar buiten gericht zal worden.

Bob Verburg
CDA-lijsttrekker

Zuid-Holland

Ook al leidde de verkiezingen tot een teruggang van 23 naar 15 zetels in de Staten, na vier jaar Paars is het CDA weer teruggekeerd in het college van Gedeputeerde Staten. De VVD was met haar 28 zetels de grote winnaar en met stip de grootste partij in Zuid-Holland. De VVD wilde de verkiezingswinst dan ook terugzien in de samenstelling van het college. Voor de VVD betekende dit, dat ze geen meerderheid van andere partijen tegenover zich wenste in het college. Van de zes zetels zouden er dan ook drie naar VVD-ers moeten gaan. Voor de combinatie PvdA-D66 of PvdA-CDA bleven er nog drie zetels te verdelen over. Paars bleef uitdrukkelijk tot de mogelijkheden behoren en werd zowel door de PvdA als ook door D66 gewenst, maar de VVD sprak een voorkeur uit voor samenwerking met het CDA. Wel zou dan één CDA-gedeputeerde opleveren en voor de PvdA twee. Toch is de CDA-fractie hiermee akkoord gegaan. Drie overwegingen speelden hierbij een rol: het einde van Paars, de door de CDA-gedeputeerde te vervullen portefeuilles en de verwachting dat er sprake is van een goed collegeprogramma. Uit de vele reacties van bestuurders en bewoners uit Zuid-Holland blijkt dat de terugkeer in het College van Zuid-Holland een goede keus is geweest.

Jan Heijkoop
CDA-lijsttrekker

Zeeland

Het CDA ging bij de verkiezingen terug van 13 naar 10 zetels.
Voor de verkiezing waren er signalen dat sommige leden van de andere partijen een college wilden vormen zonder het CDA. De verkiezingsuitslag maakte zo'n samenstelling redelijkerwijs onmogelijk. Het CDA kreeg uiteindelijk 2 gedeputeerden, evenals VVD en PvdA (2-2-2).
Andere combinaties kregen geen meerderheid als gevolg van de blokvorming tussen VVD en PvdA. De socialisten op schoot bij de liberalen en D66 volledig negerend was vanaf het begin een vertrouwd beeld.
De sterk vernieuwde CDA-fractie (80%) was voor de verkiezingen al enkele keren bijeen geweest, en dat maakte een snelle en unanieme besluitvorming over onderhandelaars, kandidaat-GS-leden en fractiebestuur mogelijk. Een moeilijke positie bij de start heeft mede door de volle steun van partij en fractie geleid tot een bevredigend eindresultaat.

Adri Dek
CDA-lijsttrekker

Noord Brabant

De resultaten van de verkiezingen waren natuurlijk niet om naar huis te schrijven, laat staan naar Den Haag. Als je 30% van je zetels kwijtraakt en van 37 naar 25 gaat dan is er geen plaats en geeft het geen pas om nog lichtpuntjes te zien. De college-onderhandelingen zijn zodanig verlopen dat er weer reden is om vertrouwen in de toekomst te hebben.
Als grootste partij hadden wij de leiding in de onderhandelingen en het eindresultaat kan als volgt samengevat worden: er is een goede balans gevonden tussen enerzijds de noodzaak de economische ontwikkeling te stimuleren en anderzijds natuur en landschap te sparen. Rentmeesterschap: de noodzaak om onze wereld in minstens even goede staat achter te laten voor onze kinderen als wij haar aantroffen is CDA-beleid en dat vormt de kern van het beleidsakkoord.

Pieter van Geel
CDA-lijsttrekker

Limburg

Het CDA leed een verlies van acht statenzetels en ging van 31 naar 23 zetels, ondanks een geweldige inzet van kandidaten, kader en vele CDA-leden.
De college-onderhandelingen zijn snel en naar tevredenheid verlopen. De reeds jaren bestaande coalitie tussen VVD, PvdA en CDA wordt gecontinueerd.
CDA en PvdA verliezen ieder een plaats in het college van GS De VVD krijgt er een plaats bij, zodat de zetelverdeling 3 CDA, 2 VVD, 1 PvdA is.
Verder wordt het college van 7 naar 6 personen teruggebracht. De verhouding in statenzetels is 23 CDA, 13 VVD en 9 PvdA.

Jean Bronckers
CDA-lijsttrekker

Aantal gedeputeerden per partij

Provincie	CDA	PvdA	VVD	D66	Totaal
Groningen	2 (2)	3 (3)	1 (1)	0 (0)	6 (6)
Friesland	2,5 (3)	2 (2)	1 (1)	0 (0)	5,5 (6)
Drenthe	1 (2)	2 (2)	1 (1)	1 (1)	5 (6)
Overijssel	3 (3)	1 (2)	2 (1)	0 (0)	6 (6)
Flevoland	1 (1)	1 (1)	2 (1)	0 (0)	4 (3)
Utrecht	2 (2)	1 (2)	3 (2)	0 (0)	6 (6)
Noord-Holland	2 (2)	2 (2)	3 (2)	0 (2)	7 (8)
Zuid-Holland	1 (0)	2 (3)	3 (2)	0 (2)	6 (7)
Gelderland	2 (3)	2 (2)	2 (1)	1 (1)	7 (7)
Zeeland	2 (2)	2 (2)	2 (1)	0 (1)	6 (6)
Brabant	3 (4)	1 (2)	3 (1)	0 (0)	7 (7)
Limburg	3 (4)	1 (2)	2 (1)	0 (0)	6 (7)
Totaal	**24,5(28)**	**20 (25)**	**25 (15)**	**2 (7)**	**71,5(75)**

Tussen haakjes staat vermeld het aantal gedeputeerden dat de partijen in de bestuursperiode '91-'95 hadden.

Eind maart kwam het kabinet met zijn plannen voor de gezondheidszorg. In de CDA Krant reacties van CDA-Tweede Kamerlid Lansink, huisarts Schulkes en ziekenhuisdirecteur Braaksma.

Discussie starten over meer geld voor zorg

Ir. S.B. Braaksma is economisch directeur van het Sophia ziekenhuis in Zwolle. Zijn reactie op de nota 'Gezond en wel' van minister Borst en staatssecretaris Terpstra (VWS): "Het kabinet richt zich, bij het verbeteren van de doelmatigheid, vooral op een van de vier partijen in het veld van de gezondheidszorg. Die vier zijn: de overheid, de gebruikers, de verzekeraars en de zorgaanbieders. Er wordt een heel grote inspanning gevraagd van de laatste partij. Vele van de beoogde kostenbeperkingen denkt het kabinet te halen uit verbeteringen van de doelmatigheid bij de zorgaanbieders.

Het is niet zo moeilijk om cijfers te achterhalen over percentages van het bruto nationaal produkt wat in Nederland en andere Westerse landen aan gezondheidszorg wordt besteed. Uit onderlinge vergelijking blijkt dat Nederland keurig in de middenmoot zit. Als je ons totale pakket aan zorg erbij in beschouwing neemt, steken wij zelfs 'gunstig' af bij landen als Duitsland en Denemarken. Want waar vind je zulke goed toegeruste verpleeghuizen als in Nederland? Uit de statistieken kun je bovendien aflezen dat onze zorg kwalitatief op een hoog peil staat. In Nederland is, relatief, een lage zuigelingensterfte en een relatief hoge levensverwachting. Het produkt wat 'wij' de gebruikers aanbieden kan de internationale toets der kritiek echt glansrijk doorstaan.

Braaksma: "Van zorgaanbieders wordt veel gevergd." *(foto Frans Paalman)*

In 1983 is de budgetfinanciering voor ziekenhuizen ingevoerd door de toenmalige staatssecretaris van der Reijden. Een ziekenhuis weet vantevoren wat zijn inkomsten zijn en moet daarmee rondkomen. Dat systeem heeft voortreffelijk gewerkt. Toch is er langzamerhand een grens bereikt. Uit internationale studie blijkt dat - zonder dat er sprake is van een toenemende consumptievraag - de gezondheidszorg zelf een groter deel van het nationaal inkomen nodig heeft om dezelfde hoge kwaliteit te blijven leveren. De oplossing, het begin van een oplossing, zou een discussie kunnen zijn over de vraag: 'Is het bedrag wat wij gewend zijn uit te geven aan gezondheidszorg nog wel adequaat?' Als het kabinet streeft naar verbetering van de gezondheidstoestand van een aantal bedreigde groepen (ouderen, allochtonen, laaggeschoolden) mag daar, volgens mij, zeker een prijs voor betaald worden, door een hoger percentage van het nationaal produkt aan de gezondheidszorg te besteden. Ik zeg niet dat dit de oplossing is maar ik zeg wel dat deze discussie weleens gevoerd mag worden. Gezondheidszorg in economische zin louter te typeren als een 'collectieve last' zoals veelal gebeurt, doet noch in economische zin noch in maatschappelijke zin recht aan gebruikers en aanbieders van zorg."

HUISARTS

Nota bevat plus- en minpunten

Joke Schulkes, huisarts in Amsterdam, reageert vanuit de praktijk op de nota "Gezond en wel". Zij zet, in het kort, de plussen en minnen op een rijtje. "Ik voel mij gesteund door de duidelijke erkenning van de poortwachtersfunctie van de huisarts. In mijn ogen is dat de functie waarbij je als huisarts de regie toegewezen krijgt in de zorg voor de patiënt. Dat betekent dat ik, uiteraard in overleg met de patiënt, die zorg kan geven of adviseren die (bewezen) effectief is en het best bij zijn/haar gezondheidsprobleem past. Dat betekent dus ook dat ik ook die zorg die naar mijn beste weten overbodig of zinloos is, kan weigeren. Dat laatste geeft nogal eens problemen mede omdat het moeilijk is uit te leggen dat de gevraagde behandeling ook nadelen kan hebben en 'officiële backing' is dan erg prettig.
Ook het dossierbeheer en het al dan niet verwijzen (naar specialist of fysiotherapeut) zijn gevolgen van de regiefunctie. Wanneer preventie door middel van leefstijladviezen landelijk in de belangstelling komt te staan, waardoor er maatregelen worden genomen, is dat een geweldige ondersteuning van mijn spreekkameradviezen over bijvoorbeeld roken. Een minpunt vind ik dat vormen van behandeling die, omdat ze niet bewezen effectief zijn, niet in het te verzekeren basispakket zijn gekomen, door de commercieel denkende verzekeraars, via een omweg, weer in het aanvullende pakket kunnen worden gestopt. Wij noemen dat het pretpakket. Hierdoor wordt het moeilijker die mensen die behandeling te weigeren en ook moeilijk uit te leggen dat de behandeling niet werkt. De verzekering betaalt toch? Dat doet ze toch niet zomaar? Verder is het zo dat systematische voorlichting van consumenten over nut en onnut van behandelingen nergens wordt genoemd, zodat ik me in dit opzicht in de kou voel staan met mijn goede bedoelingen.
Ik heb een beetje twijfels over de voorgestelde behandeling van chronisch zieken. Ik lees dat arbeidsparticipatie de beste garantie is voor maatschappelijke participatie. Stel dat iemand met lage rugklachten zit in de WAO, maar hij kan onder bepaalde voorwaarden best aan de slag. De huisarts heeft kanalen naar fysiotherapie en de arbo-arts kan kijken of het aangepaste werk zo is ingedeeld dat zo'n man gevarieerd werk kan doen. Dan kun je samen afspraken maken zodat de patiënt aan het werk kan blijven. Tot zover is er niets aan de hand, maar ik lees nergens adviezen die werkgevers 'gevoeliger' moeten maken voor 'zieke', liever spreek ik van geschikte, werknemers. Ik denk dat het klimaat bij de werkgevers niet verandert zodat dit mooie plan een stille dood sterft. Tenzij er ook op andere departementen (Sociale Zaken) op dit terrein stimulerende maatregelen komen."

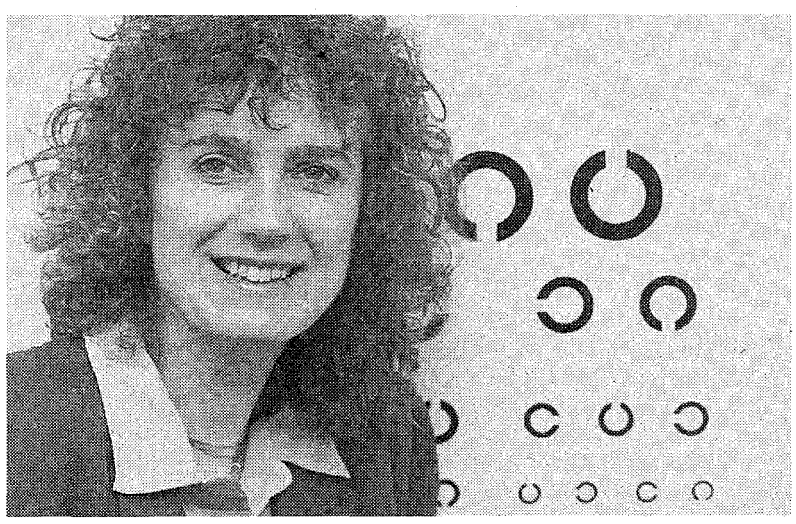

Schulkes: "Goed dat poortwachtersfunctie arts erkend wordt."
(foto Elzebet Veenendaal)

CDA-TWEEDE KAMERLID

Een mager zesje voor Terpstra en Borst

Met gemengde gevoelens en het (v)oordeel van de twijfel heeft Lansink de recente nota's van minister Borst en staatssecretaris Terpstra gelezen. Hij geeft de bewindslieden een mager zesje.
"De bewindslieden hebben een drietal nota's uitgebracht. "Gezond en Wel' heet de eerste, waarin het algemene kader is geschetst. Een heldere analyse van wat gaande is en wat - tot op zekere hoogte - te doen staat. Preventie, veel preventie.
Onze kritiek is echter dat er te gemakkelijk vanuit wordt gegaan dat de zorg op peil kan blijven met een groei van 1,3% per jaar. In de nota staat te lezen dat we op 2,3% zitten. Kostenbeheersing is nodig. Maar het gestelde doel lijkt mij onhaalbaar. Tenzij je bij mensen aan de onderkant het vel over de benen wil halen.
Het tweede document geeft een vertaling van het regeerakkoord. Het derde stuk behandelt het bestuurlijk en wetgevend programma. Plannen maken is een, uitvoeren is twee. Of dat tweede vers gezongen wordt staat nog te bezien. Het kabinet zet in op een zeer forse volume- en kostenbeheersing. Het CDA komt tot een ombuiging van 800 miljoen en intensivering voor de thuiszorg van 200 miljoen. Netto dus 600 miljoen. Het kabinet voorziet, om bij de 1,3% groei uit te komen, een veel grotere ombuiging, namelijk meer dan 1500 miljoen. Geneesen hulpmiddelen moeten veel goedkoper worden. Bovendien worden financieringsverschuivingen voorgesteld die voor een deel in dezelfde lijn liggen van wat het CDA al eerder heeft bepleit.

Een groot deel van de kosten wordt -via premies- dus collectief gefinancierd. Door mensen meer zelf te laten betalen, kun je gaan 'schuiven' maar dat wil dan niet zeggen dat er 'minder zorg' wordt verleend. De pil uit het pakket (scheelt een kleine 100 miljoen) is een omstreden voorbeeld, dat de mensen geld kost. Ongeveer een tientje per maand. Een vrouw die de pil nodig heeft, moet dat kunnen opbrengen. Maar de bezwaren zijn niet van de lucht, ook uit het CDA-Vrouwenberaad komt de nodige kritiek.

Lansink: "Plannen maken is één, uitvoeren is twee." *(foto Dijkstra BV)*

Als ik nou een cijfer mag geven, kom ik tot een mager zesje. Ik moet erbij zeggen dat de sector zelf tamelijk sterk is en sterk staat. Geen van de partijen heeft belang bij enige verandering. De kosten nemen echter zo sterk toe dat de regering wel in moet grijpen. Elke voorziening waarin je wilt snijden, ligt gevoelig. Want het is en blijft een ontzettend weerbarstige materie, ook voor het CDA. Vandaar het voorlopige (v)oordeel van de twijfel voor mevrouw Borst en mevrouw Terpstra."

Conferentie over de organisatie van het dagelijks leven

Op zaterdag 24 juni aanstaande organiseert de Eduardo Frei Stichting, de CDA-stichting voor internationale solidariteit, samen met de Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking de conferentie 'De organisatie van het dagelijks leven - Vrouwen en de opbouw van het maatschappelijk middenveld'. De conferentie vindt plaats in de Christelijke Hogeschool Windesheim Campus 2-6 te Zwolle. Zij begint om 10.00 uur en duurt tot 16.00 uur.
Voorzitter Schmelzer van de Eduardo Frei Stichting opent de bijeenkomst. Daarna volgen inleidingen door onder andere mw. H.M.A. Creemers-Teeuwen en mw. G. Verburg.
Aansluitend is er de mogelijkheid om met de inleiders te discussiëren.
Na de lunch zal de dagvoorzitter, mw. A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven, een aanzet geven voor de discussies in drie werkgroepen:
1. Vrouwen en mannen in de lokale politiek en in de kerken;
2. Betaalde en onbetaalde arbeid, onderwijs/scholing;
3. Vrouw en man in het moderne gezin.

In de werkgroepen wordt vooral gekeken naar de dagelijkse praktijk.
De kosten voor deelname bedragen *f* 20,- (inclusief lunch en documentatie), te voldoen bij aankomst. U kunt zich schriftelijk aanmelden vóór 16 juni.
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met drs. J.W. Wiggers, secretaris van de Eduardo Frei Stichting, dr.Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, telefoon 070-3424833.

Ledenraad over arbeidsvoorziening

'De toekomst van de arbeidsvoorziening' is het politieke onderwerp van de ledenraadsvergadering die de CDA-Bestuurdersvereniging belegt op zaterdag 17 juni. De bijeenkomst wordt gehouden in de Jaarbeurs te Utrecht, van 10.00 tot 13.00 uur. Inleider is de heer P. Hazenbosch, o.a. beleidsmedewerker van het CNV en lid van het Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening. Als co-referent en forumlid is ook een representant van het NCW gevraagd, alsmede een deskundige van CDA-zijde uit de sfeer van de overheid.
In verband met het onderwerp worden leden van het CDA, het CNV en het NCW die deel uitmaken van een Regionaal Bestuur Arbeidsvoorziening, speciaal uitgenodigd. Geïnteresseerde leden van de Bestuurdersvereniging zijn uiteraard van harte welkom. Aan het bijwonen van de bijeenkomst zijn geen kosten verbonden, behalve wanneer men wil deelnemen aan de lunch na afloop. De lunch kost *f* 20,- (ter plaatse te voldoen). Aanmeldingen graag vóór 8 juni bij het secretariaat van de CDA-bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890 (mevrouw J. van Kampen).

CDA Partijraad

Op zaterdag 10 juni aanstaande zal de CDA Partijraad plaatsvinden in de Reehorst aan de Bennekomseweg 24 te Ede. Het programma begint om 09.45 uur met het huishoudelijk gedeelte en wordt om 15.30 uur gesloten door partijvoorzitter Helgers.
In het huishoudelijk gedeelte komen achtereenvolgens aan de orde de Jaarrekeningen en de Jaarverslagen 1994. Verder zullen er een aantal benoemingen plaatsvinden.
Om 10.15 uur start het politiek gedeelte met een toespraak van partijvoorzitter Helgers.
Daarna gaat de Partijraad uiteen om het rapport Herkenbaar en Slagvaardig te bespreken. Dit zal gebeuren in 5 parallelsessies, te weten:
I. Parallelsessie Herkenbaar en Slagvaardig I: Landelijke Bestuursorganen/positie gelieerde organisaties (voorstellen 3-7; 9-13 en 24-26)
II. Parallelsessie Herkenbaar en Slagvaardig II: Versterking betrokkenheid leden/basis;het middenniveau (voorstellen 1-2; 8, 14-23)
III. Parallelsessie Strategisch Beraad
IV. Parallelsessie De toekomst van de Europese Unie
V. Parallelsessie Orgaandonatie

De lunch vindt plaats tussen 12.15 uur en 13.15 uur. Tijdens de lunch kan op informele wijze gesproken worden met Tweede Kamerleden.
's Middags staan op het programma een plenaire discussie over actuele politiek en Strategisch Beraad alsmede discussie en besluitvorming over de ingediende resoluties.
Verder zijn er toespraken van J.R.H. Maij-Weggen (Euro-delegatieleider), prof. mr. F.H.J.J. Andriessen (voorzitter Strategisch Beraad) en drs. E. Heerma (fractievoorzitter in de Tweede Kamer).
De kosten voor het bijwonen van de Partijraad bedragen *f* 35,00 (inclusief lunch) of *f* 15,00 (exclusief lunch). Maakt u dit bedrag voor 1 juni aanstaande over op girorekening 102575 t.n.v. CDA Centrale Verrekenkas, Den Haag, onder vermelding van Voorjaarspartijraad 1995.

Kaderschool-leergang 1995 - 1996

U wilt de CDA-Kaderschool volgen maar heeft zich nog niet aangemeld? Het kan nog tot 27 mei 1995.
In de CDA-Krant nr. 3 van 8 april 1995 staat alle informatie die u nodig heeft. Hieronder volgt de belangrijkste informatie.
In september 1995 start het Steenkampinstituut de nieuwe Kaderschoolleergang.
Doel is versterking van de christen-democratische identiteit bij het CDA-kader door een 'geïnspireerd politiek vakmanschap'.
Het programma bestaat uit:
* de CDA-uitgangspunten;
* Politieke Stromingen;
* Management, organisatie en vaardigheden;
* Dossierkennnis over actuele onderwerpen, waarin de politieke overtuiging en de dossierkennis worden geïntegreerd.

In de vorm van responsie-colleges wordt op basis van vooraf te bestuderen verplichte literatuur de inhoud van de Kaderschoolleergang gedurende de avondsessies (woensdag) behandeld. Tijdens de weekendsessies wordt de behandelde stof op geïntegreerde wijze beoefend. De Kaderschool wordt afgesloten met het maken van een werkstuk of het schrijven van een artikel in Christen Democratische Verkenningen waarin de student tot uitdrukking brengt dat hij/zij de relatie weet te leggen tussen de dagelijkse politieke praktijk en de uitgangspunten van de christen-democratie. De Kaderschool is een éénjarige opleiding met avondcolleges en trainingsweekenden. De uitvoering van de Kaderschool is ondergebracht bij SBI *training en advies* te Doorn.
Het cursusgeld bedraagt ongeveer *f* 1.000,- (inclusief lesmateriaal)

De selectieprocedure is als volgt:
- men kan zich aanmelden door middel van een schriftelijke motivatie;
- de motivatie maakt deel uit van de selectieprocedure;
- naar aanleiding van de motivatie zullen kandidaten wel of niet voor een selectiegesprek door het Curatorium van het Steenkampinstituut worden uitgenodigd.

Aanmelden voor uiterlijk 27 mei aanstaande aan het Curatorium van het Steenkampinstituut, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Kaderopleiding 1995

Fractievoorzitters in gemeenteraden
Fractievoorzitters in grote gemeenten hebben het druk. Te druk vaak om zich te verdiepen in het eigen functioneren. Het Steenkampinstituut biedt daartoe nu de kans en start op dinsdag 12 september 1995 de Kaderopleiding 1995 voor fractievoorzitters van gemeenten boven de 24.000 inwoners.
De opleiding bestaat uit tien colleges op dinsdagavond en twee trainingsweekenden.
Tijdens de avonden staan politiek-inhoudelijke onderwerpen èn versterking van het eigen functioneren centraal. Het programma bestaat ondermeer uit: CDA-visie op de overheid; christen-democratie op agenda lokale politiek; liberalisme; sociaal-democratie; personeelsbeleid in de fractie met aandacht voor onder andere functioneringsgesprekken, doorstroom, bestuurlijke vernieuwing; christen-democratische stijl van besturen/stijl van leiding geven.
In de weekenden zal getraind worden in het debatteren en het afgeven van interviews, daarnaast worden politieke processen en procedures behandeld.
De kaderopleiding loopt van september 1995 t/m december 1995.
De uitvoering van de kaderopleiding is ondergebracht bij SBI *training en advies* te Doorn. De kosten voor deze Kaderopleiding bedragen omstreeks *f* 1.000,-.
Voor meer informatie kunt u bellen met het Steenkampinstituut, telefoon 070 - 3424860.

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 1 juli aanstaande.

Spreekbeurten

Noord-Holland
29 mei
P.J. Biesheuvel en Y. van Rooy: Tivotel, Olmenlaan 52, Zwanenburg, 20.00 uur.

Zuid-Holland
30 mei
P Pex: NCW-seminar, Johan de Wittlaan 18, Den Haag, 15.00 uur.
31 mei
H. Helgers: Jongerencentrum De Tunnel, Reijerskoop 4a, Boskoop, 20.30 uur.

België /Luxemburg
20 juni
P. Pex, lid Europees Parlement: Hoorzitting Azië, Rue Belliard 97-113, Brussel, 9.00 uur.
21 juni
P. Pex, lid Europees Parlement: Restaurant Europese Commissie, Wetenschapstraat 29, Brussel, 13.00 uur.

Lubbers wordt voorzitter WI

Als de Partijraad daarmee op 10 juni aanstaande akkoord gaat, wordt oud-minister-president Lubbers voorzitter van het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Lubbers volgt in deze functie prof.mr. H. Franken op die het WI-bestuur acht jaar heeft voorgezeten.

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost *f* 56,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost *f* 75,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost *f* 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen. Een jaarabonnement kost *f* 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost *f* 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publikaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiek inhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost *f* 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement
*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Elco Brinkman: Ik ben overtuigd CDA-er en ik denk dat ik dat blijf

Onlangs heeft hij afscheid genomen van de Tweede Kamer. Elco Brinkman. Op de dag dat de crème de la crème van de Nederlandse politiek in de Ridderzaal bijeen is over het thema bevrijding en vrijheid, ontvangt hij ons een halve kilometer verder in zijn kantoor van het Algemeen Verbond Bouwbedrijf (AVBB), waar hij als voorzitter net is aangetreden. Over het verleden praten we niet. Is alles al niet al tien keer uitgekauwd? Wel over de toekomst. Vooral die van het CDA in het licht van de strategie naar de volgende eeuw. En ook even over zijn eigen toekomst. Maar eerst over zijn heden.

"De bouw is een zeer gevarieerde sector, dat varieert van de mensen die dakkapellen bouwen tot mensen die grote baggerprojecten in Hongkong uitvoeren.
Daarmee is het ook bestuurlijk heel gevarieerd omdat uiteraard de wegenbouw met toch weer heel andere problemen te maken heeft dán de utiliteitsbouw. Het is daarom ook een zo aantrekkelijke sector waar 10% van het nationaal produkt, 65 miljard in omgaat. Dat geeft ook wel aan dat er zowel economisch als bestuurlijk heel wat te verhapstukken is. Ik heb altijd graag gewerkt in een omgeving die gevarieerd is met heel veel verschillende bestuurlijke uitdagingen. Het is bovendien heel concreet. Het gaat om zeer meetbare projecten, meetbaar zowel in tijd als naar omvang als naar plaats. De betrokkenheid van de mensen is buitengewoon groot. Het is een sector die ook heel aantrekkelijk is voor jonge mensen omdat er nog een duidelijke mate van continuïteit is gewaarborgd. Als je eenmaal begint in de bouw dan weet je toch dat er eigenlijk bijna altijd wel ergens werk is met vaak wisselende omstandigheden. Kortom een heel plezierige werkomgeving is zo mijn eerste indruk."

Toekomst CDA

Op dit moment voert het CDA een belangrijke strategische discussie over de toekomst. Welke strategische zaken zijn voor het CDA naar de volgende eeuw toe volgens u belangrijk?
"Om te beginnen moet in ieder geval de partij in haar verschillende geledingen er als eerste prioriteit naar streven dat mensen er bij willen horen. Dat gevoel van: daar gebeurt iets waar ik bij wil zijn. Dat heeft heel veel te maken met het beeld dat je gezamenlijk uitstraalt. Begrijp me goed, ik wil niet alleen maar over imago praten. Maar het is gewoon waar dat als mensen niet als het ware over een eerste drempel heenkomen - van ik vind het leuk daar, daar gebeurt iets en daar zitten mensen die stralen een soort saamhorigheid uit en die willen iets met die samenleving in verschillende groepen en belangen, die zijn met elkaar in gesprek - dat het dan heel lastig is om als het ware aandacht te vragen voor je verschillende notities en ideeën. Mensen moeten even achter die deuren willen kijken. Daar zijn allerlei technieken voor maar dat gaat nu even te ver om dat in dit gesprek aan te roeren. Een tweede element. Ik denk dat de charme van het CDA altijd geweest is dat het een evenwicht wist te vinden tussen het conserveren van een aantal goede dingen uit het verleden en tegelijkertijd openstaan voor nieuwe ontwikkelingen. Het is een partij van niet alleen oudere ideeën en oude groepen. Ik bedoel oud niet in leeftijd maar gewoon groepen die altijd al wisten dat het CDA een mooie club was maar ook groepen die je daar nieuw voor moet zien te interesseren. Dat betekent ook dat je qua ideeënvorming en bestuurlijke vormgeving daar ook wat ruimte voor moet laten. Dat sluit ook een beetje aan bij dat idee van een zekere variatie. Dat is er in een volksbeweging altijd al wel, maar ik denk dat we op moeten passen met ons niet in de tweeslag te laten dringen van stadspartij of plattelandspartij. Dat hoor ik iets te veel. Je moet dat allebei willen zijn en dat is ook best lastig. Maar daar moet je toch ook je innerlijke houding als het ware op baseren. Ik heb ook wel eens commentaar bij wat er op de grachtengordel in Amsterdam gebeurt. Aan de andere kant denk ik wel eens: de ene helft van Nederland zit buiten de grachtengordel en de andere helft dat zijn kinderen en de neefjes en nichtjes van de mensen die buiten de grachtengordel wonen en die wonen in de grachtengordel en die bedenken in zekere zin van alles en nog wat nieuws. Dan moet je daar driekwart misschien weer van overboord gooien maar je moet het wel willen onderzoeken. En dan mag je ook best eens een keer zeggen: er zit een hoop onzin bij. Maar zet je er eens niet alleen maar tegen af. Het gaat me er nou even hier niet om concrete beleidsprogramma's te schrijven maar het is wel iets van open willen staan voor nieuwe ideeën. Daarnaast is voor het CDA ook realiteitsbesef van belang. Bijvoorbeeld rondom het element van prestatie. De hele discussie over minimumbeloning en over de uitkeringsniveaus die voel ik zeer wel aan. Dat heeft alles te maken met ons maatschappijbeeld dat wij willen dat als iemand in de problemen komt er een duidelijke bodem in het bestaan gegarandeerd wordt. Er is ook niemand die daar aan wil komen. Iets anders is dat je ook moet accepteren dat er een zekere prikkel in de samenleving moet blijven, dat mensen ook het gevoel moeten hebben dat ze wat overhouden van het werken. Die zijn heus wel bereid om daar wat van opzij te leggen voor de gemeenschap of voor goede doelen. Maar die willen dan ook het gevoel hebben dat prestatie loont en dat geldt ook voor sparen. Je mag best tegen een oudere die goed gespaard heeft zeggen: nou luister eens, er is behoefte aan een zekere verzorging op de oude dag. Ik heb het niet over de AOW maar gewoon over vormen van bepaalde sociale verzorging. Daar vragen we ook een bijdrage, dat hebben de mensen er ook graag voor over. Maar ze willen niet het gevoel krijgen: nou heb ik gespaard voor de oude dag en nou word ik gekort op mijn AOW. Kort en goed, het element van prestatie en van sparen dat zijn buitengewoon essentiële dingen, als ik ons electoraat ken en ik meen dat toch een beetje te kennen. Die we ook niet alleen in mooie woorden moeten uitdragen maar waar we als het om concreet beleid gaat ook echt aan vast moeten houden. Dat heeft niets met conservatief te maken of met een prestatiemaatschappij maar dat is gewoon, ik zou bijna zeggen, een eerlijk verhaal voor mensen die zeggen: wij willen sociaal verantwoord bezig zijn, we zullen ook garanderen dat mensen die het minder hebben goed voorzien worden maar we willen ook dat er een prikkel blijft voor diegenen die kunnen werken en willen werken en die aan het werk zijn, dat ze ook daarvoor gehonoreerd worden. Volgens mij wordt dat wel eens iets te snel in de hoek gezet van de liberalistische maatschappijvisie. Nee, dat heeft - denk ik - iets te maken met ook de levenskracht in de samenleving goed overeind houden.
Ik ga nou verder niet in discussie over de beloningsstructuur en sociale zekerheid, maar ik denk wel dat het verhaal dat wij houden dat dat ook herkenbaar moet zijn bij de achterban. Nou weet ik dat de achterban zeer gevarieerd is en we moeten ook oppassen dat we niet ieder ons eigen deel van de achterban gaan aanroepen als we ons gelijk willen aantonen, maar je moet toch eens goed nazoeken als politieke groepering waar nu onze achterban en onze potentiële achterban zit. Dat is een eerste opdracht van bestuurders, van mensen die bestuurlijke verantwoordelijkheid dragen. We hebben wel eens een zekere neiging om voor de troepen uit te lopen met de stelling, kijk wij weten wat goed voor u is en we moeten ook niet populistisch willen zijn en we moeten toch veel idealisme uitstralen. En dat is op zichzelf waar maar het kan tever gaan waardoor mensen toch het gevoel hebben van: wat spreken ze daar toch allemaal af in die bestuurskamers. Weten ze nou wel hoe wij het op de werkvloer, in het jeugdhuis of op een gezellige dansavond eigenlijk allemaal ervaren. Met andere woorden: dat die kloof tussen wat ik nou maar even noem datgene wat het bestuur als doctrine opschrijft en uitdraagt dat moet niet tever weglopen bij wat een gemiddelde achterban ervaart. Dat zijn zo een aantal noties die me minstens zo belangrijk lijken als een groot nieuw rapport met allemaal presentaties."

> ***De partij moet haar eigen koers zetten en ik ga dat dus ook de komende tijd niet als het ware voortdurend van zijdelings commentaar voorzien.***

Elco en Janneke Brinkman bij het afscheid van de Tweede Kamerfractie in het Haagse Gemeentemuseum. *(foto Mieke Schlaman)*

Eigen toekomst

De toekomst van het CDA hebben we gehad. Uw eigen toekomst, hoe ziet u die? Er werd bij uw afscheid nogal over terugkeer gesproken.
"Een van de redenen die ik heb gehad om een functie als deze die ik nu heb te ambiëren was dat ik er niet alle banden met het vorige deel van mijn leven bij hoefde door te snijden. Je moet, geloof ik, voor zover je dat zelf kunt sturen, oppassen voor al te abrupte schommelingen in een leven. Ik zeg voor zover je dat zelf kunt sturen. Ik bedoel als je een ongeluk overkomt of er gebeurt iets anders, dan heb je makkelijk praten maar in mijn geval kon ik daar toch nog een zekere sturing aan geven waar ik ook dankbaar voor ben. Dus dat is in ieder geval een deel van het antwoord. Het tweede deel van het antwoord is dat ik niet iets in mij heb van: ja ik wil de deur dichtdoen en ik wil nooit meer met iemand iets te maken hebben of zo. Ik bedoel: ik ben overtuigd CDA-er en ik denk dat ik dat blijf en ik ben al helemaal geen ruziezoeker want daar word je over het algemeen alleen maar slechter van. Maar iets anders is dat ik ook gewoon niet noch mijzelf noch de partij wil belasten met het idee van een Brinkman die woont en werkt hier om de hoek en daar moeten we elke dag verhalen van aanhoren. De partij en ik bedoel de partij dus als totaalbegrip, die moet haar eigen koers zetten en ik ga dat dus ook de komende tijd niet als het ware voortdurend van zijdelings commentaar voorzien. Ik denk dat ik daar niemand mee help. Ik ben beschikbaar als men dat vraagt om in kleine kring advies te geven, maar ik ben bezig met de bouw en ik mag een aantal maatschappelijke culturele activiteiten daarnaast doen, een bedrijf hier en daar een advies geven. Dat vind ik niet alleen een buitengewoon nuttige functie voor deze fase van mijn leven maar ik denk dat ik ook op mijn manier daar wat kan proberen uit te dragen van iets wat ik in het politieke bedrijf ook heb geleerd. Je bent met een bepaalde levensvisie bezig en in die zin is er in ieder geval een stukje continuïteit. Hoe het dan later gaat dat zie ik dan eerlijk gezegd wel. Ik ben nu aan mijn achtste baan - geloof ik - bezig. Ik wil er niet over speculeren en ik wil het met name niet omdat ik altijd de vorige zes, zeven functies heb verricht met het idee van ik doe het werk en ik wil dat goed doen en ik wil niet bezig zijn met de volgende baan. Dat werkt zo frustrerend naar de mensen voor wie je op dat moment aan de slag bent."

Strategisch Beraad volop aan de slag

Het Strategisch Beraad is vanaf januari bezig met het uitzetten van de politieke koers voor de langere termijn. Op de Partijraad van 10 juni a.s. wordt gediscussieerd over de thema's die met het werk van het Beraad samenhangen. Op deze pagina's geven voorzitter Frans Andriessen, de voorzitters van de kernthemagroepen en 'verbindingsman' Kolstee aan waarom het werk van het Strategisch Beraad zo belangrijk is. In september wordt de rapportage van het Strategisch Beraad verwacht.

Andriessen: dialoog van groot belang

Frans Andriessen (voor velen in het CDA Frans) is voorzitter van de Centrale Werkgroep. Hij is geestdriftig over de werkzaamheden van het Strategisch Beraad.

"Er is een grote mate van betrokkenheid zowel in de centrale beraadsgroep als in de kernthemagroepen. Er zijn een hoop frisse CDA-mensen die graag meewerken. Ik heb de indruk dat het Strategisch Beraad niet alleen functioneert als een groep gericht op inhoudelijke issues, maar dat ook heel bewust de dialoog met jonge christen-democraten wordt aangegaan." Als voorzitter van het beraad werkt Andriessen met 'hart en ziel' aan de koersbepaling voor het CDA. "Ik geloof in de christen-democratie. Tegen al het modieus gepraat over secularisering in, ben ik ervan overtuigd dat mensen behoefte hebben aan waardenbepalingen. Ik wil niet geloven in een opdeling van de politiek in utiliteit, belangen en one-issue."
Andriessen gelooft in de toekomst van de christen-democratie. "Ik heb veel aan de christen-democratie te danken. Ik heb veel in het CDA geïnvesteerd en zij in mij. Ik ben dankbaar om in de huidige situatie iets voor het CDA te kunnen betekenen."
Andriessen gaat meerdere dagen per week naar het Haagse om vanuit het Strategisch Beraad de kloof met de achterban te dichten. "Ons streven is niet om zo volledig mogelijk te zijn. Laat staan dat wij een verkiezingsprogramma of een Program van Uitgangspunten schrijven. Wat wij wel doen is - met zowel de deskundigheid van de Tweede Kamerfractie als daarbuiten - te werken aan een rapportage die bruikbaar is voor velen in het CDA." De vorm waarin de rapportage gegoten wordt is nog onderwerp van discussie. "Misschien wordt het wel een combinatie van een stuk dat uitblinkt in beknoptheid en precisie met een uitgebreide en grondige onderbouwing." Een tipje van de sluier wil de 'Europeaan' Andriessen over de inhoud wel oplichten. "In een tijd die wordt gedomineerd door begrippen als globalisering en internationalisering, moeten we het beleven van de eigen verantwoordelijkheden van burgers juist zoeken in grotere verbanden. Het individu mag niet louter gericht zijn op het eigenbelang."

Bot: Nederland kan volop oogsten

Ben Bot, in het dagelijks leven permanent vertegenwoordiger bij de EU is voorzitter van de kernthemagroep Internationalisering en Globalisering.

"Juist in deze tijd van oppositie is het van belang dat het CDA de koers nog eens duidelijk uitstippelt. De burger heeft er recht op te weten vanuit welke overtuiging en met welke verwachtingen en inzet het CDA de centrale thema's die ons allen in het zicht van de 21ste eeuw bezighouden, benadert. De opvatting dat het ideaal zoek is, dat een fin de siecle-gevoel van de machteloosheid zich van Nederland heeft meester gemaakt kan alleen op die manier worden bestreden.
Tijdens de Europese Raad te Korfou kwamen Hans Borstlap en ik tot de slotsom dat een aantal vraagstukken van nationaal en internationaal belang vanuit een nieuwe invalshoek, de discontinuïteit, moest worden bekeken. En dat zonder afbreuk te doen aan het gedachtengoed van het CDA. Het Wetenschappelijk Instituut heeft aan deze gedachte nadere invulling gegeven.
Mijn motivatie om hieraan mee te doen is dat ik niet alleen wil nadenken, vanuit mijn langjarige internationale kennis en ervaring, over wat we hadden willen doen, maar dat ook wil omzetten in concrete suggesties.

Internationalisering en globalisering zijn onomkeerbare ontwikkelingen. Redenen van politieke, economische en technologische aard liggen aan dit proces ten grondslag. Het hoeft geen betoog dat een land als Nederland hiervoor bij uitstek gevoelig is. Naast positieve elementen, brengt dit proces ook toenemende onduidelijkheid over machtsverhoudingen en verantwoordelijkheden met zich mee. We hoeven ons hierdoor niet te laten afschrikken. We kunnen ons hiervoor evenmin afschermen. Vanuit een gezond realisme moet Nederland daarom onderzoeken op welke manier het optimaal kan opkomen voor eigen belangen en inzichten. Er liggen kansen genoeg, ze moeten alleen tijdig worden geïnvesteerd en geanalyseerd: dan kan er ook worden geoogst.

De discussie in de kernthemagroep Internationalisering en Globalisering is stimulerend en innoverend. De brede samenstelling van de groep staat er borg voor dat alle aspecten van dit complexe probleem uitvoerig aan de orde komen en dat vernieuwende gedachten op hun realiteitsgehalte worden onderzocht.

Het CDA moet niet willen steunen op de wandelstok van het socialisme of liberalisme. Imitatie leidt tot verval en onduidelijkheid. Het CDA zal daarom op eigen benen en met heel veel energie en geloof in eigen waarden het vertrouwen van de kiezer moeten herwinnen. Dat kan ondermeer door met nieuwe ideeën te komen. Het onderscheid tussen een regeringsmeerderheid die alleen door compromissen kan overleven en een oppositie die oprecht 'mondig' wil zijn, moet voor de kiezer glashelder worden aangetoond. Zo belangrijk is het voor het CDA een eigen koers te varen."

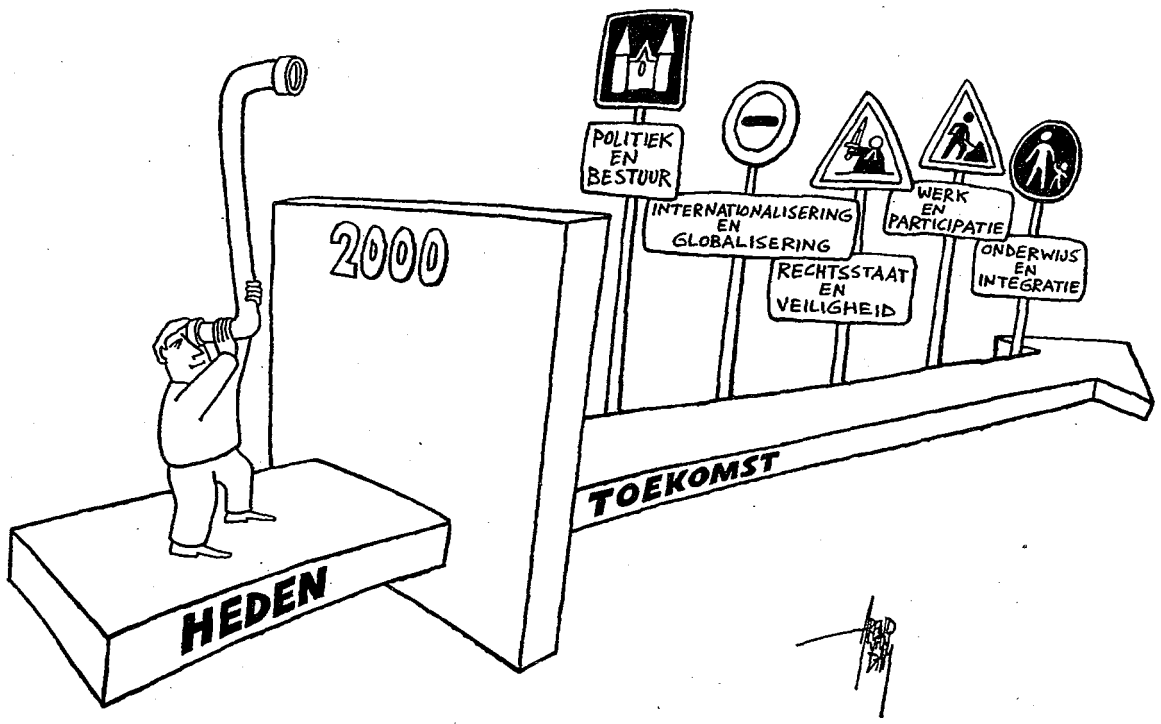

Bemelmans-Videc: We moeten weer het hart raken van de mensen

Mevrouw Bemelmans-Videc (in het dagelijks leven hoogleraar Bestuurskunde aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en staffunctionaris van de Algemene Rekenkamer) is voorzitter van de kernthemagroep Politiek en Bestuur en tevens lid van de Centrale Werkgroep.

Deze kernthemagroep Politiek en Bestuur spreekt over de rol van politieke partijen en van het overheidsbestuur in een veranderende samenleving. Mevrouw Bemelmans-Videc: "Er is een sterke roep om nieuwe bezieling in en herkenbaarheid van de christen-democratische politiek. Dat vraagt om een herbezinning op onze uitgangspunten zodanig dat ze een herkenbare koers bieden in een bestel waarin zich ontwikkelingen voordoen die zich lijken te onttrekken aan bezinning.
Ik wil daar graag een bijdrage aan leveren omdat de materie mij boeit maar vooral omdat ik vind dat de discussie over de maatschappelijke koers in christen-democratische termen niet mag verstommen. In de oppositierol is een grote uitdaging gelegen om die herkenbare politiek uit te dragen.
Daar komt naar mijn gevoel nog iets bij: we moeten weer zien het hart te raken van de mensen. Dat wat ons vanuit bijbelse inspiratie beweegt mag duidelijker spreken. De Koningin sprak in haar rede bij gelegenheid van de herdenking van de Bevrijding over de bedreiging van de vrijheid door verschijnselen van onverdraagzaamheid en ontbrekend medegevoel. Zij nam geen blad voor de mond; zij heeft het hart van mensen geraakt. We zijn gezegend met zo'n vorstin.
De bisschoppen wijzen er in hun brief bij gelegenheid van 50 jaar bevrijding op: "De mens is zichzelf niet genoeg. Zonder hogere idealen is de mensheid kwetsbaar... Wat doen wij met onze vrijheid? Vrijheid zonder geweten, zonder verantwoordelijkheid en solidariteit leidt tot scheefgroei, tot onrechtvaardige verhoudingen, tot verderf en oorlog".
Als CDA die gedachten van solidariteit en verantwoordelijkheid uitdragen in een overtuigende politieke koers, dat is de niet geringe uitdaging waarvoor we iedere keer weer staan, want het blijft een eeuwige uitdaging natuurlijk.

Binnen de kernthemagroep Politiek en Bestuur worden vragen en mogelijke antwoorden aan de orde gesteld over een drietal (dis)continuïteiten: de internationalisering die de rol van de nationale overheid lijkt uit te hollen; het wegvallen van diverse 'vanzelfsprekende' verbanden (arbeid, kerk, gemeenschap, nationale economie) waardoor middelpuntvliedende krachten ontstaan en de veranderende publieke moraal. In de discussie in de centrale werkgroep en in onze kernthemagroep zijn we nu bezig antwoorden te formuleren die mede bepalend zijn voor de ordepolitieke verdeling van de verantwoordelijkheid binnen de samenleving en de oplossing van de materiële problematiek op verschillende beleidsterreinen.
In het Strategisch Beraad zijn verschillende maatschappelijke sectoren vertegenwoordigd: bedrijfsleven, politiek(e) partij, parlement, universiteit, overheid, de gemeentepolitiek, enz. Vanaf het prille begin van ons beraad hebben we gezocht naar een formule voor optimale participatie van sectoren en vooral ook van de partij. Het is niet altijd simpel; een al te grote centrale groep maakt de discussie tijdrovend. Onvoldoende participatie dreigt het draagvlak van de uit te stippelen koers onvoldoende groot te maken. We hebben in dat licht er ook voor gekozen om rond personen uit de centrale werkgroepen kernthemagroepen te vormen waardoor de rimpelingen zich in een grotere vijver kunnen voortplanten. De discussie in onze groep is levendig en geëngageerd.
Het is goed te zien dat er in de diagnose van problemen en tot op belangrijke hoogte ook in de remedie zich geleidelijk een consensus gaat aftekenen."

Hirsch Ballin: de put dieper slaan

Ernst Hirsch Ballin staat op het punt over te stappen van de Tweede naar de Eerste Kamer. Hij is voorzitter van de kernthemagroep Rechtsstaat en Veiligheid.

"Onze partij wil een partij van de samenleving zijn. Daarom denken we in de kernthemagroep Rechtsstaat en veiligheid niet vanuit de overheid of vanuit de markt. Terecht wordt gesproken over 'meer blauw op straat' en meer cellen, dat wil het CDA zeker, maar we moeten de spade dieper steken. Criminaliteit is meer dan een verschijnsel uit de statistiek. Er wordt mensen onrecht aan gedaan. De burger mag van de overheid verwachten dat er recht heerst en niet de macht van de sterkste."
De activiteiten van de kernthemagroep Rechtsstaat en veiligheid, in het kader van het Strategisch Beraad, zijn razend actueel. Daarom worden veel mensen uit de praktijk bij de werkzaamheden van deze werkgroep betrokken. Naast de discussies in het Strategisch Beraad door het hele land wordt gesproken met deskundigen en betrokkenen. Daardoor komen ook andere onderwerpen aan de orde. Hirsch Ballin: "Tegen ons is bijvoorbeeld gezegd: let eens op de mensenhandel. Wat

dat niet betekent voor mensen en de ontzettende grote winsten voor de criminelen, die lichaam en geest van andere mensen exploiteren."
De werkgroep wil dat het geweldsmonopolie van de overheid weer centraal komt. "Nu zetten gewelddadige bendes de samenleving onder druk. Afrekeningen nemen toe en als je dat accepteert, accepteer je criminele organisaties." Naast de kwestie van pakkans, opheldering en het ten uitvoer leggen van de straf, is de vraag naar de zwaardmacht van de overheid aan de orde. Veiligheid is volgens de kernthemagroep een onderwerp dat bij uitstek benaderd moet worden vanuit de positie van de burgers.
Bij het nadenken over de vergroting van de veiligheid moet meer rekening gehouden worden met de leefsituatie. "We moeten ons niet van de wijs laten brengen door mensen, die de discussie over de criminaliteit willen versmallen tot 'blikken agenten'. Als christen-democraten hebben we iets goeds te pakken door ook naar dieper liggende oorzaken te kijken, zoals waarden en normen. Wat bezielt een crimineel om iemand geweld aan te doen?".
Volgens Hirsch Ballin is juist in de situatie waarin het CDA zich nu bevindt het een goede zaak om een inhoudelijk-strategische discussie te voeren. "Als de bronnen droog zijn, moet je de put dieper slaan. En dat doen we!"

Klink: We staan op een kruispunt van wegen

Ab Klink, in het dagelijks leven medewerker op het Ministerie van Justitie, is voorzitter van de kernthemagroep Onderwijs en Integratie.

"Het CDA, beter nog de christen-democratie, is het waard om onze inzet te krijgen. De christen-democratie vertegenwoordigt een levende traditie van politiek denken en handelen. In telkens wisselende omstandigheden wist zij op een eigentijdse manier een stempel op de samenleving te drukken. Als het moest tegen trends in, waar het kon in samenspel met die trends. Het zal duidelijk zijn dat het CDA zich momenteel op een kruising van wegen bevindt. Ik denk dan niet in de eerste plaats aan de organisatie, alhoewel ook die belangrijk is. Ik denk zelfs niet in de eerste plaats aan de taak die we ons moeten stellen om het talent dat aanwezig is in de partij breder te gaan recruteren en naar een goede en evenwichtige mix te zoeken van ervaring en jeugdig talent. Nee, ik denk vooral aan de maatschappelijke vragen die zich aandienen in een open wereld. Die open wereld biedt veel kansen: kansen voor internationale samenwerking bij het streven naar vrede en veiligheid, voor een op elkaar afgestemd milieubeleid, kansen voor een vitaal ondernemersklimaat. Tegelijkertijd zien we dat de open grenzen ook telkens weer als argument gebruikt worden om het CDA, Nederland en Europa zover te krijgen dat zij dat wat soms moeizaam is bevochten op te geven voor een vrije markteconomie. Dat klinkt mooi, het lijkt dynamisch, maar ondertussen moet je wel alert blijven. Wat betekent vrijheid als aan de andere kant gesproken wordt over de tucht van de markt? De kerkelijke tucht zweren we meer en meer af. Het strafrecht mag niet meer in het teken van vergelding staan, maar de tucht van de markt lijkt zonder reserve te worden bejubeld. De christen-democratie wil vanouds een marktekonomie die kansen aan ondernemingszin biedt. Maar zij weet ook dat maatschappelijke kwaliteit, vrijheid en geluk om meer vragen dan een soepel draaiend mechanisme van vraag en aanbod. Vrije nieuwsgaring, onafhankelijk van reclame-inkomsten, is van belang. Een sociaal bestel dat mensen niet dwingt om, juist in de jonge jaren (met jonge kinderen veelal), allebei dag en nacht te werken om zo de schaapjes voor de toekomst nog een beetje op het droge te krijgen. Dus geen Berlusconisering van de media en geen veramerikanisering van de opvoeding. Maar wel zoeken naar een juiste balans tussen modern levensgevoel en dynamisering enerzijds en haar sociale en culturele inbedding anderzijds. Daaraan te werken lijkt me een belangrijke opgave voor het CDA en het Strategisch Beraad.

We discussiëren in de kernthemagroep Onderwijs en Integratie over het hoger onderwijs en zijn maatschappelijke taken, over schaalvergroting in het basisonderwijs, de samenwerkingsschool, de planning van onderwijsvoorzieningen, de betekenis van een school in de buurt waarbij ouders zich betrokken weten. De discussies zijn enerverend en levendig. Ik verwacht er veel van. We moeten ons nog gaan buigen over het integratievraagstuk en het minderhedenbeleid. Dat is een moeilijk, maar ook een boeiend thema, dat nog lang op de politieke agenda zal staan. Het Strategisch Beraad heeft zich tot nu toe niet echt over dit vraagstuk gebogen. Ik hoop dat de kernthemagroep een forse voorzet kan geven. De wil zal er zeker zijn. Dat geldt ook voor de eensgezindheid: er heerst namelijk een open en vriendschappelijke, maar ook ambitieuze sfeer. Ook op deze terreinen moet het CDA een eigen koers varen. Niet om je daarmee plichtmatig van anderen te onderscheiden. Als dat niet nodig is, krijgt profilieringsdrang iets krampachtigs. Nee, daarom dus niet, maar wel omdat onze eigen invalshoek, onze uitgangspunten en de wegen die het christelijk geloof ons wijst, onze politieke intuïties en standpunten in beginsel verrassend kunnen inkleuren."

Donner: Mensen hebben tabak van eindeloze veranderingen

Mr. J.P.H. Donner, in het dagelijks leven voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), is lid van de kernthemagroep Werk en Participatie.

"Mensen willen meedoen in de samenleving. Voor mensen is betaald werk een bron van inkomen en een vorm van meedoen in de samenleving. Maar we zien dat het meest in het oog springende probleem is dat ons systeem mensen juist buiten het arbeidsproces zet. Waar het om gaat is dat we de structurele werkloosheid van 4% - en daar achter nog eens de nog grotere groep van niet-actieven - doorbreken".

Voor de oplossing van vragen van vandaag en morgen kijken Donner en de andere leden van de werkgroep niet in eerste instantie naar allerlei huidige wetten en regels. "Het is veel belangrijker om een visie op de overheid en op de ontwikkelingen in de samenleving te ontwikkelen. Als de oplossing alleen is het openbreken van allerlei regels en alles overlaten aan de markt, dan is het resultaat een schijn-vrijheid. We worden dan slaaf van steeds veranderende omstandigheden, zonder dat we vaste grond onder de voeten hebben. Zonder een nieuwe waardering voor de overheid, die dan wel anders moet optreden, krijgen we een samenleving die gebaseerd wordt op kracht in plaats van recht.
De werkgroep is vooral bezig met het identificeren en analyseren van een groot aantal trendbreuken over de kabinetsperiode heen, om zo een coherente visie op middellange termijn te ontwikkelen. Als je als politieke partij niet weet waar je in de toekomst naar toewilt, blijf je in pragmatische oplossingen steken. Mensen hebben tabak van eindeloze veranderingen. Mensen verwachten een bestendige overheid, die aangeeft waar men naar toe wil. Mensen hebben geen behoefte aan discussies die alleen maar de indruk wekken dat niets meer zeker is. We hebben de overheid hard nodig om als samenleving samente-leven."

Donner gelooft niet in de overwinning van de liberalen. "De overwinning die de liberalen claimen, zoals individualisering en een grotere aandacht voor marktwerking, is de uitkomst van een proces van honderden jaren. Daarnaast wantrouwen de liberalen zelf de markt om de immigratie."
Over het feit dat het CDA als enige partij nu structureel de problemen van de toekomst in kaart brengt, is Donner uitgesproken: "Als je het recht hebt gekregen om met de politiek bezig te zijn, dan heb je ook de plicht om oplossingen aan te dragen. Oppositie is er niet voor om de regering spaken in het wiel te steken. Politieke partijen mogen de toekomstige inrichting van de samenleving niet overlaten aan technici of ambtenaren. Iedereen is er aan gehouden te zorgen dat het straks in de goede richting gaat."

Kolstee: Boodschap en communicatie horen bij elkaar

Gert Kolstee is secretaris van de kamerkring Flevoland. Hij is belast met de communicatie tussen het Strategisch Beraad en de leden, de 'verbindingsman' dus.

"Welk perspectief biedt het produkt van het Strategisch Beraad (SB) aan ons als CDA-leden?
Ten eerste een forse aanzet tot het schetsen van een maatschappijvisie voor de toekomst, en de rol van het CDA daarin. Ten tweede een volstrekt helder en laagdrempelig communicatiesysteem met de leden hierover. Deze twee zaken horen namelijk onlosmakelijk bij elkaar: de boodschap en de communicatie. Ik kan ook aangeven wat het niet is en niet zal worden en dat is minstens zo belangrijk om te weten. Het zal niet een kant en klaar-produkt worden dat van boven uit de partij in de organisatie gedropt wordt. Het werk van het Strategisch Beraad dient een produkt te zijn van brede communicatie binnen de partij en wat mij betreft ook daarbuiten. Wat het overigens ook niet is, en het lijkt mij goed om daar duidelijk in te zijn: het zal niet een nieuw Program van Uitgangspunten opleveren en evenmin een nieuw verkiezingsprogramma. Of het uiteindelijke resultaat op termijn niet voor deze doeleinden te gebruiken zal zijn, dat zullen ook wij als leden kunnen bepalen.

U merkt wel dat we vanuit het Strategisch Beraad nadrukkelijk steeds een appèl doen op de creatieve inbreng van u als leden. Doorlopend, en zeker in een aantal speciale fasen, zoals op de Partijraad van 10 juni. Je zou het zo kunnen zeggen: de uiteindelijke kwaliteit van dit werk maken we als leden samen. Dit schept uiteraard ook verplichtingen. We kunnen als leden niet met de armen over elkaar af gaan wachten wat anderen voor ons klaarstomen. We zijn samen aan het werk. Laat uw inbreng horen. We hebben een gezamenlijke taak in deze.
Waarom is het SB noodzakelijk?
We kunnen ons als partij toch niet permitteren geen herkenbaar produkt te hebben. Ons produkt dient te zijn: een duidelijke visie op de maatschappij en de werking van die maatschappij in de nabije toekomst. Dit alles beoordeeld vanuit onze levensovertuiging die bij velen van ons stoelt op ons christelijk geloof. We wijken als partij eigenlijk ook niet af van een bedrijf. Een bedrijf zonder, of met een kwalitatief slecht produkt, heeft geen bestaansgrond. Niets meer en niets minder is er aan de orde bij een politieke partij als bijvoorbeeld het CDA. Ook wij als partij zullen een produkt moeten leveren waarvan de kwaliteit vaststaat. Dat zijn we verplicht naar onze leden en kiezers, en naar de gehele samenleving.

Kwaliteit is: zeggen wat je doet, doen wat je zegt en laten zien dat je doet wat je zegt. Dit is onze taak als mensen, als CDA-ers, die met beide benen in de samenleving van dit moment staan. Dit is de taak van onze gekozen vertegenwoordigers. Hieruit haal ik de motivatie om mij in te zetten voor een goed produkt, en een goede communicatie binnen het Strategisch Beraad."

Op de Partijraad van 10 juni wordt in een parallelsessie en in het plenaire middaggedeelte gediscussieerd over het werk van het Strategisch Beraad. Men kan zich opgeven door *f* 35,- (inclusief lunch) en *f* 15,- (exclusief lunch) over te maken op girorekeningnummer 102575 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA o.v.v. Voorjaarspartijraad 1995.

Wat is er verschenen?

MEER OVER christen-democratie op de agenda van de lokale politiek.
In de serie MEER OVER ..... verschijnt eind mei MEER OVER christen-democratie op de agenda van de lokale politiek.
Dit boek wil gemeenteraadsleden van het CDA ondersteunen bij het bepalen van hun christen-democratische opstelling in de politiek. Om die positie in het politieke krachtenveld duidelijk te maken is steeds de visie van andere politieke stromingen toegevoegd. Door middel van informatie, vragen en eigen huiswerk krijgt u hulpmiddelen aangereikt om zelf opnieuw aan de slag te gaan met de gemeentepolitiek in uw eigen situatie.
Het boek kost *f* 10,- en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op giro 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-042.

Bestuursforum en de Bevrijding
Het aprilnummer van Bestuursforum stond in het teken van 'de vijftigste mei'. Het openingsartikel is een bijdrage van drs. H. Smit over het Nederlandse bestuur in bezettingstijd: 'Tussen goed en fout'. In hetzelfde kader staat prof. dr. P.A. van Gennip stil bij een aantal markante ontwikkelingen op religieus, cultureel en politiek gebied die zich in de afgelopen vijftig jaar in ons land hebben voorgedaan. Volgens de schrijver is de paarse coalitie de laatste consequentie van de Doorbraak. Vandaar de titel 'De Doorbraak doorgebroken'.
Een tweede thema is de samenhang tussen stad en platteland. Daarnaast staat er nog een aantal andere artikelen in het blad.
Bent u geïnteresseerd, vraag dan een proefnummer aan of neem een abonnement (*f* 40,- per jaar): CDA-Bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890; fax 070-3643417.

Ledenwerfkaart
De nieuwe ledenwerfkaart 'Met het oog op de toekomst. CDA' is beschikbaar. Nieuwe leden kunnen zich hiermee aanmelden en aangeven waarom ze lid worden van het CDA. De kaart kan zonder postzegel naar het CDA worden gestuurd. Deze aantrekkelijke kaarten zijn te bestellen bij het CDA in Den Haag, telefoon: 070-3424888. De kaart kost 20 cent (exclusief verzendkosten). Bestellingen zijn vanaf 100 stuks per zending mogelijk.

Nieuwe ledenwerffolder
De nieuwe ledenwerffolder 'Het CDA kiest voor...' is vanaf heden verkrijgbaar en kost 25 cent, exclusief verzendkosten. De folder is te bestellen (minimaal 100 stuks per bestelling) bij het CDA-secretariaat in Den Haag, telefoon: 070-3424888.

Nieuwsbrief Herkenbaar en Slagvaardig
De nieuwsbrief 'Herkenbaar en Slagvaardig -voorstellen ter versterking van de organisatie van het CDA-' is vanaf nu beschikbaar. De brief is naar alle afdelingen en kamerkringen gezonden. Voor *f* 1,50 (inclusief verzendkosten) is de nieuwsbrief te bestellen bij het CDA-secretariaat, telefoon: 070-3424888.

Hennita Lunenborg: meer blauw op straat en zwaarder straffen

Hennita Lunenborg (23) is van hervormde huize, werkte vijf jaar aan de balie van een bank, studeert voor maatschappelijk werkster, houdt van lezen (Exodus van Uris), muziek en het bezoeken van antiek- en vlooienmarkten. Zij is sinds oktober 1994 voorzitter van het CDJA in Hoogeveen.

Lunenborg: "Het paarse kabinet heeft beloofd om meer agenten op straat te zetten, maar ik heb niet het idee dat daar veel van terecht is gekomen. Overdag voel ik mij nog wel veilig op straat, heb ik nergens last van, maar 's avonds ben ik gewoon bang. Vroeger liep ik in het donker rustig een straatje om. Dat kan niet meer. Het is eng geworden, zelfs in Drenthe.
Fietsen stelen kwam hier niet voor. Dat deed je niet. Nu gebeurt het aan de lopende band. Op school is het vanzelfsprekend wanneer jouw fiets gejat is, je dezelfde dag nog een andere terug pikt. Over de hele linie - ook de politie kijkt er niet van op - is er sprake van normvervaging.
Een meisje uit mijn klas is op klaarlichte dag verkracht. Als je haar verhaal hoort, gaat dat niet in je koude kleren zitten.
In het dorp waar ik woon, loopt een groep jongeren rond die soms een kind aanhoudt en er dan in een kring omheen gaat staan om het kind stijf te schelden. Deze jongens terroriseren ook enkele gezinnen. De politie kan of wil daar niets tegen ondernemen. Mensen die ooit een klacht hebben ingediend, worden dubbel gepest en houden voortaan uit angst hun mond. Het stemt me wel tot nadenken.
Ik zou in de eerste plaats meer gemotiveerde politiemensen op straat willen. In de tweede plaats mogen agenten van mij gerust stukken harder optreden. Ik pleit voor het lik op stuk beleid. Boetes direct betalen. Onlangs heb ik een gesprek gehad met een agent en ik vroeg: 'Waarom delen jullie niet wat vaker tikken uit?' Hij zei dat geweld nieuw geweld uitlokt. Daar kon ik wel mee instemmen, alhoewel ik weleens het gevoel heb dat de politie nog wat soft is.
Voor verkrachting wil ik zeer hoge gevangenisstraffen opleggen. Niet iemand twee of drie jaar achter slot en grendel zetten, maar het liefst tien jaar. De straffen van nu schrikken niet af. Het is de bedoeling dat de dader zo hard wordt gestraft dat hij het een tweede keer wel uit zijn hoofd laat. Misschien is het een goed idee om daders te confronteren met het verdriet van slachtoffers. Vaak hebben die mensen geen idee hoeveel ellende zij hebben veroorzaakt. Een verkrachting tekent een mens voor het leven.
Kortom, meer blauw op straat, lik op stuk, zwaarder straffen en daders 'opvoeden'. Niet zo zeuren over geld want een veilig gevoel is veel waard."

Hennita Lunenborg (foto Elzebet Veenendaal)

Reactie Deetman

Deetman: "Hennita zegt: 'Over de hele linie - ook de politie kijkt er niet van op - is er sprake van normvervaging.'
Zij heeft gelijk. Normvervaging doet zich in een samenleving voor wanneer burgers minder betekenis gaan toekennen aan bepaalde normen, maar ook wanneer zij de prijs voor de handhaving ervan te hoog vinden. Dit laatste punt speelt een rol bij het beleid meer agenten op straat te brengen. Voor de verkiezingen hebben de paarse partijen dat beloofd. Inderdaad is die belofte tot nu toe nog maar voor een deel(tje) waargemaakt, maar wat er nog niet is kan nog komen.
De prijs kan ook te hoog zijn op een andere manier. Wanneer burgers individueel liever zwijgen of op straat snel proberen weg te komen. Wij zijn er niet alleen met meer 'blauw' op straat, ook is er een individuele verantwoordelijkheid. Dat doet zich ook voor bij preventie, waaraan een prijskaartje hangt (hang- en sluitwerk, bewaakte fietsenstalling, controleurs in het openbaar vervoer). Er is sprake van een verantwoordelijkheid van de overheid, maar ook van de individuele burgers.
De strafmaat moet rechtvaardig zijn, dat wil zeggen in verhouding staan tot de ernst van het vergrijp of misdrijf. Gevoelens van slachtoffers zijn dan niet alleen bepalend. Daarom is aandacht voor opvang en begeleiding voor slachtoffers en eventuele schadevergoeding nodig. Dat gebeurt te weinig en dient te worden verbeterd."

CDA puzzel

Los de puzzel op. Met de letters uit de 8 gearceerde hokjes (in willekeurige volgorde) kunt u een woord maken. De oplossing stuurt u voor 10 juni aanstaande naar: redactie CDA Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

horizontaal
1. letterkundig werk
2. stengel
3. persoonlijk voornaamwoord
6. voorzetsel
7. hemellichaam
8. troefkaart

verticaal
1. evenwicht
2. hete luchtstreek
3. familielid
4. vlijtig
5. beroep

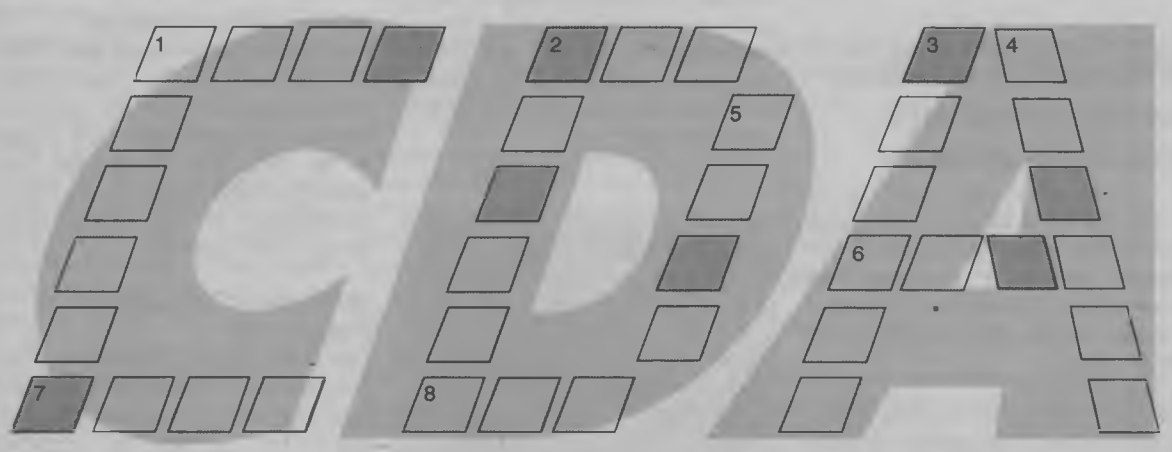

Oplossing Oorlog en bevrijdingspuzzel

'Vrijheid vraagt onderhoud' is de oplossing van de puzzel uit de CDA-Krant nr. 3. **W. de Vos** uit Hoofddorp, **T. Westerman-Petter** uit Emmeloord en **J. Zantingh** uit Zuidwolde hebben een CD-bon gewonnen.

(foto Elzebet Veenendaal)

Paspoort nieuw lid: Wassink-van der Have

Naam: Petronella Gerda Wassink-van der Have

Geboortedatum: 21 december 1946

Beroep: "Ontzettend veel vrijwilligerswerk en kerkenwerk."

***W**aarom bent u lid van het CDA?*
"Ik volg een cursus 'politiek' en daar moest je ook nadenken over de vraag op welke partij je zou stemmen. De politici van het CDA komen op mij heel betrouwbaar en eerlijk over. Bij andere partijen heb ik al gauw het gevoel dat er maar wat aan wordt gekletst (de goeden niet te na gesproken). Ik houd van mensen die recht door zee zijn en zich geïnspireerd voelen door het evangelie."

***W**elke politicus bewondert u in het bijzonder?*
"Ik heb weinig vrienden omdat ik niet kan liegen. Brinkman kreeg heel vaak de zwarte piet in zijn schoenen geschoven maar hij was gewoon eerlijk. Hij zei precies waar het op het stond. Zijn woorden werden op een goudschaaltje gewogen en altijd was er wel weer iemand te vinden die daar commentaar op had. Een goudeerlijke vent! Ergens is het een klein broertje van me. Ik zou hem best eens willen ontmoeten. Doodzonde dat hij weg is bij het CDA."

***W**elke man/vrouw heeft uw leven het meest beïnvloed?*
"In de eerste plaats mijn man waar ik al achtentwintig jaar mee ben getrouwd. In de tweede plaats mijn zoon van vierentwintig, een hele lieve jongen. Zij zijn mijn oogappels. In ons huwelijk vechten we ervoor om het elkaar zo prettig mogelijk te maken. Praten, veel praten en eerlijk zijn, dat is gewoon het beste. Het grote voordeel van mijn man is: hij liegt nooit. Ik heb een hekel aan leugenaars. Als iemand tegen mij liegt, kan hij het direct vergeten. Maar mijn man is door en door betrouwbaar."

***B**oek*
"Het vrome volk van Maarten 't Hart."

***F**ilm*
"Ik heb erover nagedacht, maar ik ben helemaal geen filmmens. Films boeien mij niet."

***M**uziek*
"Ik houd van piano (speel ik ook zelf), viool en harp."

***f** 1.000.000,-*
"Als u dat bedrag vandaag bij mij brengt, begin ik morgen een bureau voor mensen van vijfenvijftig jaar die willen 'vutten'. Ik verdeel dat bedrag onder vutters zodat jonge werkzoekenden aan de slag kunnen."

***W**elke bijbelman of -vrouw zou u willen ontmoeten?*
"In eerste instantie Salomo, maar ik kies toch voor Judas. Hij wordt afgeschilderd als een boeman, een oplichter en een verrader, maar ik heb eens een preek gehoord over Judas waarin ook zijn goede kanten werden verteld. Mensen worden zo snel opgehangen aan hun fouten (dat doe ik misschien zelf ook wel), maar in elk mens schuilt ook iets moois. En ik zou daar graag eens met Judas van gedachten over willen wisselen."

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Marianne Fennema
Eduard Slootweg
Dick van Vliet

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 5 - 1 JULI 1995

Zij voelde zich Europeaan
Hij was een Serf, kwam daar vandaan
Zij sprak van toekomst en van vrede
hij van oorlog, in het heden.
Elkander konden zij niet verstaan.

Karla Peijs
lid Europees Parlement CDA/EVP

Nieuwe CDA-Eerste Kamerfractie aan de slag

Op 13 juni jongstleden is de nieuwe Eerste Kamer geïnstalleerd. Het CDA heeft 19 senatoren in deze Kamer. Fractievoorzitter Van Leeuwen wijst op de interessante politieke situatie in de Eerste Kamer en de cruciale rol die de CDA-fractie daar speelt. Pagina 14.

(foto Mieke Schlaman)

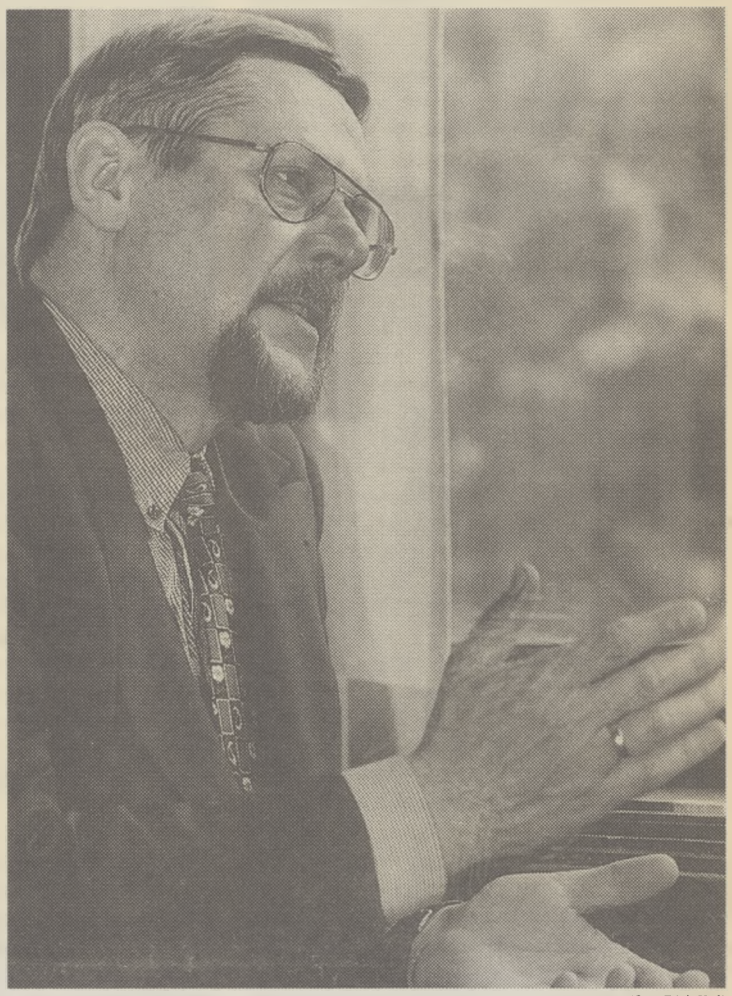
(foto Dirk Hol)

Korrel

De coalitie van PvdA-D66-VVD sukkelt naar het eerste zomerreces. Steeds duidelijker komt de besluiteloosheid en verdeeldheid naar buiten. Slechts een willekeurige greep uit actuele politieke onderwerpen: uitbreiding Schiphol, de Betuwespoorlijn, de nieuwe studiefinanciering, het beleid in Bosnië, de privatisering van de WAO en de Ziektewet, de herkeuring van bestaande WAO-ers, de vorming van stadsprovincies en het drugsbeleid. De scheidslijn is vaak VVD contra PvdA/D66. Hoewel vele deskundigen de rechts/linkstegenstelling tot het verleden rekenden, komt de tegenstelling met name op (sociaal)economisch-ecologisch gebied naar voren. Heerma c.s. blijken steeds beter in staat om deze gevoelige plekken bloot te leggen. Wij moeten dan ook hoopvol gestemd zijn voor de eerste tegen-begroting van de CDA-Tweede Kamerfractie.

CDA zet op partijraad verdieping in gang

Op de CDA-Partijraad van 10 juni jongstleden stelde partijvoorzitter Helgers dat het CDA niet bang is voor verandering. Met verder voorzittersbenoemingen, vijf deelsessies onder andere over het Strategisch Beraad en 'Herkenbaar en slagvaardig', speeches van Maij-Weggen en Andriessen en een geïnspireerde afsluiting door Heerma had de partijraad een vol programma. Een impressie op pagina 7.

Heerma: Actie 'boel op orde' werpt vruchten af

Volgens fractievoorzitter Heerma kost de weg terug tijd, maar werpt de actie 'boel op orde' haar vruchten af. In de een-na-laatste week van een bijzonder parlementair jaar hield Heerma een dagboek bij. Pagina 8 en 9.

(foto Mieke Schlaman)

En verder:

Partijvoorzitter Hans Helgers over de cultuurverandering binnen het CDA. Pagina 14

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Vergadering in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Leiding geven versus coördineren

"Liever een kleine vis in een ruime vijver dan een grote vis in een kleine viskom", zegt Hanja Maij-Weggen. Zij ervaart haar Europese werk als een zee van rust in vergelijking met de woelige baren van het ministerschap. Minister zijn betekende leiding geven op een groot departement met een sterk afgebakende taak in Nederland. De Eurodelegatie leiden houdt in, het coördineren van de delegatie op het brede Europese terrein.

Alweer een jaar geleden, om precies te zijn op 9 juni, vonden de vierde rechtstreekse Europese verkiezingen plaats. Op 19 juli 1994 diende ik mijn ontslag in bij Hare Majesteit om mijn ambt als minister te verwisselen voor het lidmaatschap van het Europees Parlement.
Aan de ene kant ging dat gepaard met een beetje weemoed omdat het departement van Verkeer en Waterstaat me zeer dierbaar was geworden in die bijna vijf jaar. Aan de andere kant ging ik tevreden terug naar het Europees Parlement omdat ik het werk daar tussen 1979 en 1989 altijd met heel veel plezier had gedaan.
Dat plezier in het dagelijkse werk in Europa is weer volop terug. De CDA-Eurodelegatie, die tien leden telt, vormt een hechte groep in de grote EVP-fractie, die nu 173 leden telt uit vijftien Europese lidstaten.
Omdat we twintig parlementaire commissies hebben, heeft onze delegatie, waarvan elk lid in twee parlementaire commissies mag zitten, zich efficiënt over het hele Europese werkterrein verdeeld. We lopen elkaar dus niet voor de voeten. Bovendien heeft ieder lid een extra taak als voorzitter van een fractiecommissie, als vice-voorzitter van een parlementscommissie of iets dergelijks. Daardoor heeft iedereen handen vol werk en is onze invloed in fractie en parlement relatief groot. De delegatie zit dus goed in haar vel. Voor een delegatievoorzitter ligt het accent daarom veel meer op het gebied van de coördinatie dan op het geven van leiding.
Daarin zit een groot verschil met het ministerschap waar politiek leiding wordt gegeven aan een groot departement, 12.000 ambtenaren met een budget van 8 miljard, en waar de politieke keuzen keer op keer moeten worden verdedigd in soms weerspannige Kamers. Wat dat betreft is het Europese werk een zee van rust in vergelijking met de woelige baren van het ministersbestaan.

Heel anders zit het met de reikwijdte van het werk. Minister zijn op een vakministerie betekent een sterk afgebakende taak op voornamelijk Nederlands grondgebied. Het lidmaatschap van het Europees Parlement betekent: werken tussen volksvertegenwoordigers uit vijftien landen en dat op een veel breder terrein, ook al omdat mijn persoonlijke werkterrein ligt op het gebied van de buitenlandse politiek, ontwikkelingssamenwerking en institutionele zaken. Persoonlijk ben ik liever een kleinere vis in een ruime vijver dan een grote vis in een kleine viskom.

Hanja Maij-Weggen: "Als europarlementariër werk je tussen volksvertegenwoordigers uit vijftien landen." *(foto Noordoost)*

"Wat brengt ons samen"

(v.l.n.r.) Fractievoorzitter Heerma bespreekt met voorzitter Moelker van de Rotterdamse Stichting verenigde protestantse-christelijke scholen en directeur De Vries, christelijke basisschool, de heetste hangijzers in het onderwijs. *(foto Mieke Schlaman)*

Aan het Plein in Den Haag ontmoet Enneüs Heerma (50) de directeur De Vries (41) van de christelijke basisschool in het Oude Noorden van Rotterdam, en Jan Moelker (47) voorzitter van de Stichting verenigde protestantschristelijke scholen in Rotterdam. Het gesprek gaat over de 'heetste hangijzers' in het onderwijs. Hugo de Vries en Jan Moelker zeggen als uit één mond: "Huisvesting en inrichting organisatie."

Hugo de Vries: "Ik kan twee leerkrachten, een Marokkaanse en een Portugese, niet benoemen voor het eigen taal-onderwijs. Er is geen plaats! Ik zou dat wel kunnen als het om een Nederlandse leerkracht ging, want dan kan ik zeggen: 'Ga jij maar met een groepje onder de trap zitten'. Maar als ik een Marokkaan onder de trap laat werken, staat dat morgen in de krant. Ik vraag me weleens af of ambtenaren op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zich wel realiseren wat hun eigenlijke doelstelling is? In mijn werk gaat het erom dat Ahmed leert lezen en schrijven."
Jan Moelker: "Op het moment dat wij een 'school' aanvragen, ook al heb je een planning van er komen zoveel leerlingen, dan nog worden we op de krapste norm gezet! De ambtelijke procedure duurt lang, de bouw duurt lang en dan komt er een splinternieuwe school met tien lokalen, terwijl we er veertien nodig hadden. Het schoolplein wordt dus direct volgepropt met noodlokalen. We hebben jarenlang gepleit voor een integraal beleid. Je moet dit niet ad-hoc doen. Je kunt niet steeds bij het ministerie van Onderwijs aankloppen voor een school. Dan loop je het gevaar dat niemand meer in de 'breedte' gaat denken."
Hugo de Vries: "Het duurt drie jaar voordat je noodlokalen krijgt. Ik heb er - op stel en sprong - twee nodig maar heb recht op vier. We hebben een bestuurslid dat keer op keer bij het ministerie aanklopt en wat zegt men? 'We nemen het mee! En wilt u morgen de leerlinggegevens doorfaxen?' Nu zitten de kinderen op een brede gang te schrijven en te rekenen."
Jan Moelker: "Ons advies aan de overheid is: 'Houdt u zich nou niet met de inrichting bezig. Dat kunnen wij zelf wel en het scheelt u tijd en geld."
Enneüs Heerma: "Het ministerie kan niet als Atlas de hele wereld op de schouders nemen en elk lokaaltje, elk tafeltje inrichten. Dat is niet goed. Er moet dus een heroriëntatie komen op de eigenlijke doelstellingen van het ministerie van Onderwijs. Als je drie jaar moet wachten op een lokaal is dat geen centenkwestie. De bureaucratie die daaraan vooraf gaat, die kost geld en al zou je alleen dat bedrag maar besparen, kon je daar extra lokalen van bouwen. Vandaar ook dat wij vinden dat de verantwoordelijkheid van de schoolgebouwen integraal bij de schoolbesturen behoort te komen."

Normen en waarden

Vervolgens nodigt Heerma De Vries uit iets te vertellen over de overdracht van normen en waarden op school.
Hugo de Vries: "Ik heb te maken met ouders die serieus kijken naar de manier waarop wij onderwijs geven. Het zijn vooral de Hindoestaanse en Islamitische ouders die niet over één nacht ijs gaan. We kunnen in combinatie met de christelijke traditie, elk kind en elke ouder datgene geven waar men naar zoekt. Althans dat proberen we, we zijn daar dagelijks mee bezig. De belangrijkste vraag die ik mezelf stel is: 'Wat brengt ons samen? Hoe houden wij het met elkaar vol?' En vanuit de bijbel kunnen we de kinderen verhalen vertellen die acceptabel zijn voor Hindoestanen, Islamieten, protestanten en voor de mensen die 'in de verte' nog iets met het christendom te maken hebben."
Enneüs Heerma: "Dat zijn vragen die ik herken. Hoe trekken we met elkaar op? Wij denken, in tegenstelling tot de liberalen, dat de markt dat niet kan (of in beperkte mate) en dat de overheid het slechts mondjesmaat kan. De overheid kan hooguit de randvoorwaarden scheppen om samen te leven. Daar hoort toch op zijn minst bij dat je nadenkt over een aantal gemeenschappelijke normen en waarden. Dat is een thema waar wij, in de politiek, ons steeds meer mee moeten bezig houden, maar waar ook ouders, opvoeders en leerkrachten bij stil moeten staan."
Jan Moelker: "We zien dat de protestantchristelijke scholen in Rotterdam, waar de samenstelling en de religieuze beleving van de bevolking de laatste twintig jaar sterk is veranderd, staande zijn gebleven. Wij zien zelfs dat we groeiende zijn. En dat komt omdat Hindoestanen, Islamieten en anderen sterk hechten aan gezamenlijke normen en waarden. Je moet er natuurlijk wel heel intensief en eigentijds mee bezig zijn."
Hugo de Vries: "En dan kun je ook samen met Islamitische, Hindoestaanse en Nederlandse ouders probleemloos een kerstmaaltijd verzorgen."
Enneüs Heerma: "Als u dit zo beschrijft - denkend aan die gezamenlijke maaltijd - bent u dan optimistisch over de integratievragen waar we voor staan?"
Hugo de Vries: "Absoluut, anders zou ik dit werk niet doen."

Veerkracht en vitaliteit volop aanwezig

Ed Huisman is bijna vijf jaar burgemeester van het Noordhollandse Limmen en hij vindt dat de onpartijdige positie van burgemeester door de burgers heel goed wordt begrepen. In het CDA ervaart hij veel veerkracht en creativiteit. Hij gelooft dat een aansprekend en enthousiasmerend antwoord op de vragen van vandaag en van de toekomst mensen opnieuw kan binden aan de christen-democratie.

Burgemeester Huisman: "Ik zou niet meer zo precies kunnen zeggen wanneer bij mij de gedachte opkwam dat het burgemeestersambt iets was om na te streven. In ieder geval heb ik van de keuze geen moment het gevoel gehad dat het de verkeerde was. Na twaalf jaar full-time wethouderschap voor het CDA in Heerhugowaard was het burgemeesterschap in Limmen wel heel wat anders. Dat geldt vooral voor je rol binnen de gemeente. Mensen zoeken je op met hun problemen en probleempjes en zien je daarbij ook als pleitbezorger voor hun zaak. De onpartijdige plaats van de burgemeester binnen de lokale politieke processen wordt door mensen heel goed begrepen.
Bij mijn verhuizing naar Limmen is mijn rol buiten de gemeente voor een belangrijk deel hetzelfde gebleven. Limmen en Heerhugowaard liggen niet zover van elkaar en vallen binnen hetzelfde samenwerkingsgebied. Een aantal functies ben ik blijven vervullen, maar nu namens de gemeente Limmen.
Intussen werk ik al weer bijna vijf jaar in Limmen. Een prachtig dorp tussen Heiloo en Castricum. Rijk aan tradities en geschiedenis. De jaarlijkse bloemendagen, die altijd eind april worden gehouden, zijn een schitterend voorbeeld van de actieve geest die in het dorp heerst. Ruim honderd werkstukken waaraan zo'n tweeduizend mensen hebben gewerkt trekken dan tienduizenden bezoekers. Het is een levendig dorp en zijn zesduizend inwoners dragen dat ook uit.
Als vice-voorzitter van de Kamerkring Den Helder en vice-voorzitter van de Bestuurdersvereniging afdeling Noord-Holland ben ik erg bij de partij betrokken. Van buiten de partij wordt de laatste tijd nogal geroepen dat de christen-democratie haar langste tijd gehad heeft. Ik geloof daar helemaal niets van.
Het christen-democratisch gedachtengoed is heel veel mensen aan het hart gebakken. Wel zullen we opnieuw een heldere verbinding moeten leggen tussen dat gedachtengoed en partijpolitieke keuzen. Zo bouwen we een nieuw draagvlak op in de Nederlandse samenleving. De veerkracht en creativiteit die nodig zijn om nieuwe antwoorden te geven op de vragen van vandaag en morgen zijn binnen onze partij aanwezig. Een aansprekend en enthousiasmerend antwoord zal mensen opnieuw aan ons binden.
Daarmee moeten we beginnen in onze woonplaats. Daar moeten we het bewijs van onze veerkracht leveren en antennes gebruiken om signalen uit dorp en stad op te vangen. De verwarring die hier en daar ontstond mag in geen geval tot verstarring leiden."

Huisman: "We moeten opnieuw een heldere verbinding leggen tussen gedachtengoed en partijpolitieke keuzen." *(foto Wick Natzijl)*

Investeren in menselijke relaties hoort bij de huisstijl van het CDA

Cees Bremmer werd op 7 juni jongstleden beëdigd als Tweede Kamerlid nadat hij bijna negen jaar partijsecretaris was. Een sprong in zijn leven, doch een stap van de Dr. Kuyperstraat naar Het Plein. Een bewogen CDA'er, die zoals hij zelf zegt, als 'een starter' het vak van kamerlid nog moet leren.

Voor de paarse collega's lijkt het misschien dat de Tweede Kamerfractie van het CDA na de wissel - Bremmer voor Hirsch Ballin - is verzwakt?
Bremmer: "Inderdaad is het vertrek van Ernst een aderlating." En dan strijdbaar: "Maar ik zal mijn partij meeblazen. Al moet ik nog veel bijleren, oppositievoeren is me wel op mijn lijf geschreven. Mensen kennen mij als een bruggenbouwer, maar ik kan ook goed dwarsliggen! Diep in mijn hart doe ik de dingen af en toe graag op een andere dan de gewone manier. Bij een discussie ga ik bewust op de andere kant van de wip zitten. Ik kan soms geweldig nukkig of boos worden, hoewel minder dan vroeger. Niet iedereen gelooft dat. Ik kan met veel vuur een goede speech houden. Alleen moet ik me wel thuisvoelen in een omgeving. Ik wil me gestimuleerd weten, aangemoedigd worden, er zin in hebben en dan ben ik een vechtjas, een doorzetter. Natuurlijk zoek ik verbindingen. Ik zal zeker bruggen bouwen, maar een zacht eitje ben ik nou ook weer niet. Tegenspel is overigens goed voor de creativiteit net als in het bedrijfsleven."

Wat zijn de verschillen tussen een partijsecretaris van het CDA en een kamerlid voor het CDA?
"Ik denk dat je in de Kamerfractie meer belangen moet afwegen. Je moet met andere invalshoeken rekening houden. Hoe landt een voorstel in de Kamer? Hoe ligt een idee bij andere partijen? Je moet misschien iets meer water bij de wijn doen. Binnen het CDA hoef je dat nooit te doen. Je stelt je eigen verkiezingsprogramma op. Een kamerlid weegt nadrukkelijk het belang van de toekomstige generaties. In de fractie zijn lijnen getrokken waar je je aan moet houden. Maar dit zijn wel woorden van 'een starter' die het vak nog moet leren."

Welke terreinen hebben bij uitstek jouw hart?
"Ik zou het heel leuk vinden om ook betrokken te worden bij het ouderenbeleid. In het afgelopen jaar is er na de AOW-discussie een Commissie Ouderenbeleid ingesteld waar ik secretaris van ben.
Ik zit in het bestuur van de NCRV, ik ben buitengewoon geïnteresseerd in 'omroep en mediabeleid'. Van het fractiebestuur heb ik begrepen dat ik onder andere in de onderwijscommissie terecht kom. Het ziet er niet naar uit dat ik kortere werkweken krijg."

Jij staat bekend als de man die bijna iedereen kent?
"Klopt! Werkelijk. Ik heb veel in mensen geïnvesteerd. Dat vond en vind ik belangrijk. Bij het invullen van - pakweg - de Commissie Gardeniers werd er gevraagd:

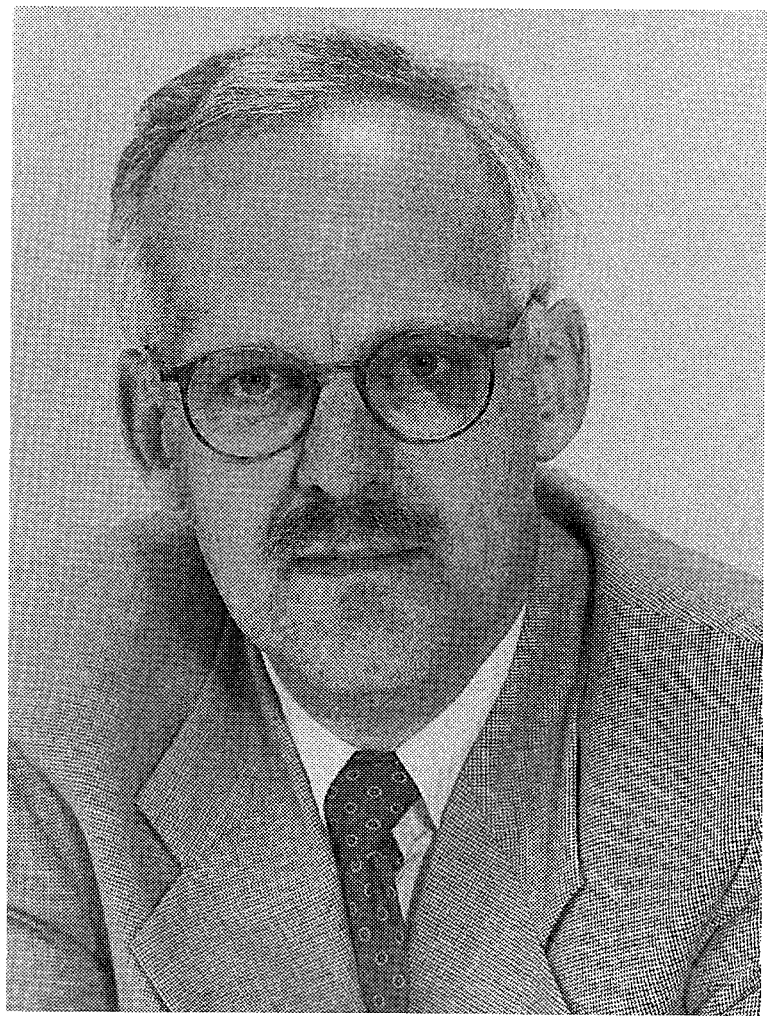

(foto Mieke Schlaman)

'Jongens, welke mensen moeten we daarvoor vragen?' Ik heb in de loop der jaren geleerd wie wat in zijn mars heeft, uit welk hout hij is gesneden, wat zijn sterke en zwakke punten zijn en zijn specialiteiten. Een van de verleidingen binnen de politiek is dat tijd een rekbaar begrip is. Functioneel contact is het motto; tijd is een kostbaar goed. Je spreekt iemand een half uur tot een uur. Juist mensen die zich kosteloos voor de partij inzetten vragen extra aandacht. Ze willen zich graag met hart en ziel voor het CDA inzetten, maar hebben ook bevestiging, bemoediging en een dikke schouderklop nodig. Ze willen hun verhaal kwijt."

Ben je niet bang dat in deze zakelijke tijden het 'luisterend oor' langzaam aan het verdwijnen is?
"In alle lagen van de maatschappij - ook binnen het CDA - zie je een zekere verzakelijking. Je merkt dat veel leden kritischer worden over wat er met hun contributie gebeurt. Ze willen precies weten wat er in het CDA-huis gebeurt. Vroeger werd er gedacht: 'Het zijn onze jongens, ze werken zich rot, ze maken fouten, maar we vertrouwen erop dat ze naar eer en geweten handelen.' Verder werden er geen vragen gesteld. Nu zijn de leden mondige mannen en vrouwen die graag het naadje van de kous willen weten. Je krijgt vragen over de efficiëntie, de doelmatigheid en of 'het' niet anders kan? Je moet iedere cent verantwoorden. Daardoor is er een zakelijkere cultuur opgetreden. Ik vind dat je daarmee moet oppassen. Natuurlijk staat het CDA voor een aantal belangen, maar het is meer dan dat. Mensen die ideëel gemotiveerd zijn, moet je ook in die kwaliteit benaderen. Je moet wel zakelijk zijn, maar als het daarbij blijft, verlies je je hart en treedt er een vervreemding op tussen de Haagse CDA-ers en tienduizenden aan de basis. Voor zover het van mij afhing, probeerde ik de warmte, het menselijke gezicht in het oog te houden. Als kamerlid moet ik daarin straks opnieuw een weg zien te vinden, ongetwijfeld een andere."

Ben jij ongemerkt door de jaren heen zelf ook niet een stuk zakelijker geworden?
"Ik denk het wel. Ik zet mezelf ook voor de spiegel, je moet met je tijd meegaan. Soms geeft dat best spanning. Dat wil ik niet verhelen. Wij hebben binnen het CDA ook moeten 'kappen' in de grootte van werkgroepen. Je merkt het in de permanente campagne. Je moet steeds zakelijker worden. Economischer denken. Vaker dan onszelf lief is want de boeken moeten wel sluitend zijn. Ik vind de menselijke factor verschrikkelijk belangrijk. Dat mag overigens nooit een vrijbrief zijn voor onzakelijkheid. Het hoort bij de huisstijl van het CDA dat je investeert in menselijke relaties. Het mag nooit alleen om de commercie, om de markt of de centen gaan. In alle jaren dat ik voor het CDA werk, was ik bij wijze van spreken dag en nacht beschikbaar. Tot laat in de avond mochten de mensen mij thuis bellen. Zo ken ik er binnen het CDA trouwens wel meer hoor! Op kantoor zat ik vaak in vergaderingen of ik was onderweg, bezet of onbereikbaar. Veel CDA-leden werken ook in hun vrije tijd voor de partij. Dus waarom ik niet? En ik kom er niet toe om 's avonds thuis de hoorn van de telefoon te gooien. Ik heb in die twintig jaar veel geleerd. Het thuisfront heeft ook recht op mij, maar bereikbaarheid blijft hoog in mijn vaandel."

Fysiotherapie

"De regeringspartijen maken zich helemaal niet druk over de opeenstapeling van eigen bijdragen die mensen moeten gaan betalen voor de gezondheidszorg. Dat zegt wel wat over het zogenaamde sociale gezicht van die partijen."
CDA-woordvoerder Ad Lansink zegt dit terugkijkend op het debat in de Kamer over de plannen van de regering voor de volksgezondheid. De dagen na dit debat stond de telefoon roodgloeiend bij de CDA-fractie. Vele brieven kwamen binnen met name over de vraag of het CDA ook wil dat voor fysiotherapie zo snel zelf betaald moet worden.
De CDA-fractie pleit al jaren voor beheersing van kosten in de gezondheidszorg en versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de burger. In lijn daarmee passen voorstellen over eigen bijdragen. Lansink vindt echter wel dat stapeling van eigen bijdragen en pakketverkleining (zoals bij de fysiotherapie) de toegang tot de zorg niet mag belemmeren. Lansink vindt het jammer dat zijn voorstellen die een brug hadden kunnen slaan geen meerderheid vonden. Een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor geneeskundige hulp. De Kamer zal overigens waarschijnlijk nog voor het zomerreces de voorstellen over de fysiotherapie tegen het licht houden.

Betuwelijn

Gerd Leers heeft er al menig langdurig debat over de Betuwelijn op zitten en de daarbij horende bergen papier doorgeworsteld. Na het jongste mammoetdebat van elf uur zegt hij: "Ik geef eerlijk toe dat ik me af en toe echt wel moet oppeppen om er weer tegenaan te gaan, maar ik realiseer mij dat mijn betrokkenheid eigenlijk maar kort is terwijl de mensen in het gebied waar de lijn gaat lopen er permanent mee geconfronteerd zullen worden. Dat besef maakt dat ik weer snel helemaal gemotiveerd ben. Een dergelijk debat eist een voortdurende staat van alertheid. Je gooit er al je energie in. Het is dan jammer te zien dat de media eigenlijk alleen over de eventuele tunnel onder het Pannerdenschkanaal schrijven omdat ze daar een conflict binnen de coalitie over bespeuren."
Leers heeft in het debat de onwaarachtigheid van D66 en VVD blootgelegd. Hij herinnerde mevrouw Versnel van D66 eraan dat haar partij onder het vorig kabinet 14 moties had ingediend waarvan zij er maar één heeft waargemaakt.
"D66 heeft de schijn overeind willen houden dat zij zoveel voor het milieu en de mensen doen. Ik begrijp dat Versnel en de coalitie compromissen moeten sluiten maar dat zij het zo met haar geloofwaardigheid op een akkoordje gooit vind ik onbegrijpelijk. Ik denk dat heel wat mensen zich behoorlijk bekocht voelen."
De VVD was tot voor kort zelfs helemaal tegen de Betuwelijn omdat die niet rendabel zou zijn. Maar als een blad aan de boom sloeg deze partij om. Het CDA heeft nooit meer willen beloven dan waargemaakt kan worden. De CDA-fractie heeft van het extra geld dat zij onder het vorig kabinet aan minister Kok vroeg voor verbeteringen aan de lijn, 400 miljoen niet gekregen. Nu wil premier Kok dat geld wel neerleggen. "Toen beriep hij zich op de financierbaarheid. Dat speelt nu kennelijk geen rol meer. De paarse partijen schuiven de rekening gewoon door naar een volgend kabinet. Maar we zullen ze aan hun beloften houden."

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Pex: Europees beleid is binnenlands beleid

In 1963 meldde Peter Pex, een geboren Rotterdammer, zich aan als lid van de KVP. Hij heeft actief meegewerkt aan de totstandkoming van het CDA in Rotterdam. Hij noemt zichzelf een liberale katholiek en een europarlementariër in hart en nieren.

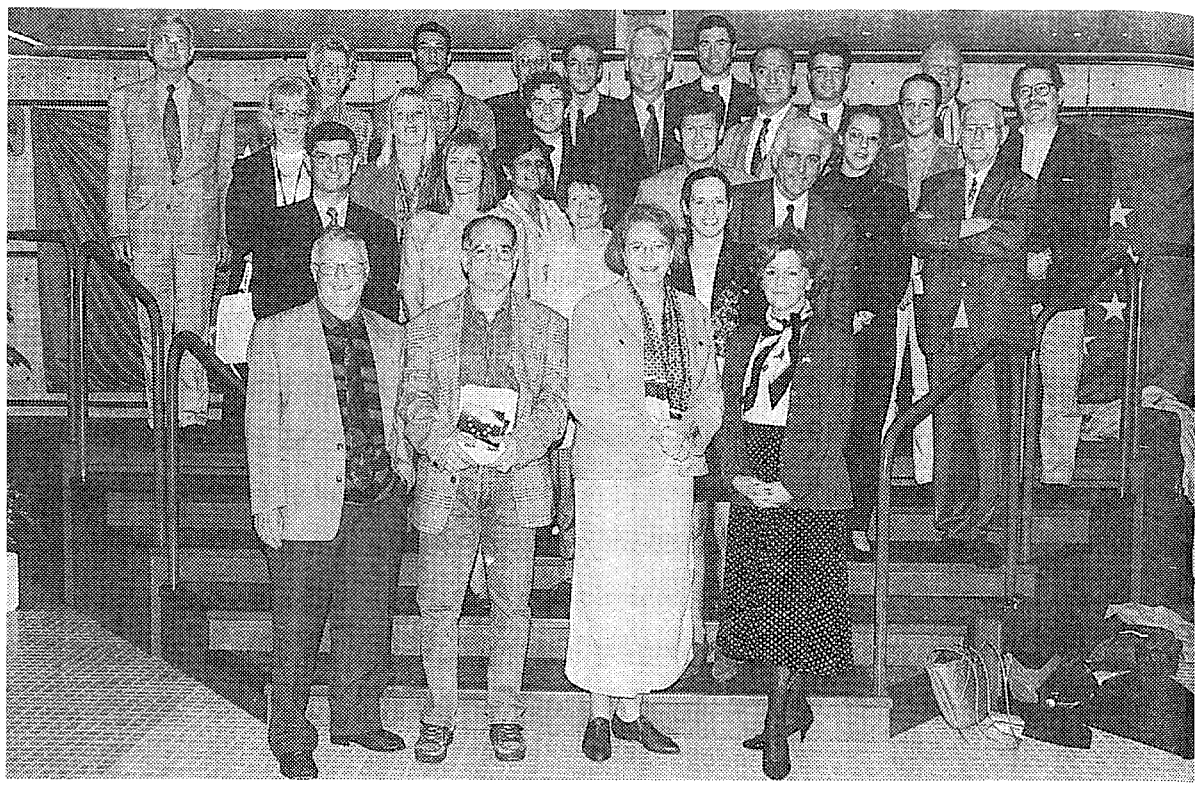

Op uitnodiging van Peter Pex hebben de leden van de Kamerkring Den Haag een leerzaam bezoek gebracht aan Straatsburg.

Peter Pex: "Ik stoor mij aan mensen die Europees beleid en buitenlands beleid op een hoop gooien. Ik ben een federalist. Ik geloof in een federale Europese Unie met het respecteren van de identiteit van de vijftien lidstaten. Ik geloof ook in die dingen waarvan je als logisch denkend mens zegt: 'Die kunnen we veel beter regelen in de Europese Unie dan in de afzonderlijke lidstaten.' Ik denk aan milieu, handelspolitiek, monetaire politiek. We praten over een Europese handelspolitiek met de Verenigde Staten en Japan. Er is geen nationale handelspolitiek meer. Wil je in de internationale concurrentie 'iets' betekenen en wil je verdragen afsluiten die 'wat' voorstellen, dan kan dat alleen maar als Europese Unie. Je kunt niet zeggen: 'Hier Den Haag, kunnen we even zaken doen met Washington?'
Toch heeft een aantal lidstaten de neiging zo veel mogelijk zelf te doen. In Nederland hoor je ook stemmen over 'buitenlands beleid' maar dan roep ik keihard: 'Nee, handelspolitiek is Europees beleid en Europees beleid is binnenlands beleid!'
Als er richtlijnen zijn in Europa gelden die ook voor Nederland.
Het Europees Parlement krijgt steeds meer bevoegdheden, functioneert steeds beter waardoor we de discussie over de democratische controle niet langer hoeven te voeren. Je kunt zeggen dat dat als muziek in mijn oren klinkt, maar dat zou elke democratische gezinde Nederlander als muziek in de oren moeten klinken.
Het misverstand wat er bij veel mensen speelt, is dat bij de eenwording van Europa je een grote pan stamppot op tafel krijgt waarin alle landen ten ondergaan. Dat is de angst van de mensen, maar niemand hoeft bang te zijn haar of zijn identiteit te verliezen. We doen alleen die dingen in Brussel die noodzakelijkerwijs op dat niveau moeten gebeuren. Alle andere dingen moeten op nationaal niveau gebeuren. In Europa worden de verschillende culturen zeer gerespecteerd. Daar steek ik mijn handen voor in het vuur.
Ook de identiteit, het gedachtengoed van het CDA blijft gewaarborgd. Ik merk dat ik met het klimmen der jaren steeds meer christen-democraat begin te worden, steeds vaker vraag ik mij af: 'Waar moeten we met de christen-democratie naartoe?'. Een Rotterdammer weet precies het verschil tussen woorden en daden. Ik doe mijn werk vanuit de inspiratie die ik put uit het Evangelie. Als katholieke jongen ben je eraan gewend dat geloof niet al te veel uit te dragen. Roomse mensen zijn van nature geen predikanten, maar ik begin dat wel belangrijk te vinden in een tijd waarin veel geestelijke waarden dreigen te verdwijnen.
Ik heb de vraag gesteld: 'Waar ben ik in Europa mee bezig? Kan ik Europese politiek bedrijven zonder mijn identiteit te verloochenen?' Als ik kijk naar mijn handelspolitiek dan zeg ik: 'Wij moeten - bij het zaken doen - meer nadruk leggen op mensenrechten, sociale clausules en democratie.' Voor een econoom zijn dat moeilijke dingen om rekening mee te houden. Als we een deal sluiten met Turkije zit ik met de vraag: 'Wat moet ik de fractie adviseren?'. Ik accepteer geen douaneunie met een land waarin de rechtsorde niet het gelijke niveau heeft als de rechtsorde van de Europese Unie. Pas als de mensenrechten, niet alleen van het individu maar ook van een groep, in Turkije worden gerespecteerd, stem ik voor een overeenkomst.
De Turkse minister van Buitenlandse Zaken heeft onlangs gezegd: 'Wij respecteren de individuele rechten van de mens, maar geven geen rechten aan groepen!' Toen riep ik: 'Wat krijgen we nou?' Ik vind dat een minderheidsgroep ook recht heeft op haar eigen identiteit, geloofsvrijheid en culturele waarden. Als je er zo over denkt, kun je op alle terreinen van de Europese politiek je stem als christen laten horen. En ik zal niet zwijgen als er dingen gebeuren die indruisen tegen mijn principes. De christen-democratie heeft toekomst. Ik ben blij dat ik in mijn werk in het Europees Parlement zoveel mogelijkheden zie om de christen-democratische beginselen in de praktijk toe te passen."

Samen verantwoordelijk

Soms wordt wel eens gedacht dat de democratische controle door volksvertegenwoordigers eenvoudig kan worden opgedeeld in vier niveaus. Gemeenteraadsleden richten zich op het gemeentebestuur, statenleden houden zich bezig met de controle op het provinciebestuur, de leden van de Tweede en Eerste Kamer controleren onze landsregering en de Europarlementsleden richten hun democratisch werk op de Europese Commissie en op de Europese Ministerraad. Zo eenvoudig is het leven van volksvertegenwoordigers echter niet.
Er zijn nogal wat gebieden waar gemeentebestuurders, Gedeputeerde Staten, de Nederlandse regering en de Europese Commissie grensoverschrijdend samenwerken. Dat geldt zeker voor de Nederlandse regering, de Europese Ministerraad en de Europese Commissie. Vooral daar waar de Nederlandse regering haar invloed uitoefent in de Europese Ministerraad is sprake van een 'gemengd bestuur' Omdat ikzelf bijna vijf jaar deze gemengde taak heb uitgeoefend weet ik maar al te goed hoeveel ongecontroleerde vrijheid in die tweeslag kan worden genoten. De democratische controle heeft daarbij het nakijken. Daarom is het bijzonder belangrijk dat leden van de Tweede Kamer en leden van het Europees Parlement goed samenwerken. Dat kan via gemengde parlementaire commissies zoals een aantal lidstaten van de Europese Unie die al jaren kennen. In ons land is die vorm van gemengde controle jammer genoeg onmogelijk gebleken tot nog toe.
De CDA-delegatie in het Europees Parlement en de CDA-fractie in de Tweede Kamer hebben daarom sinds enige maanden een zogenaamd 'gemengd afstemmingsoverleg' opgezet. Eens per maand komt een groepje nationale en Europese volksvertegenwoordigers bij elkaar om een aantal thema's te bespreken die zowel in Brussel als in Den Haag op de agenda staan. Zo werd onder andere overleg gevoerd over het landbouwbeleid, het migrantenbeleid, het herijkingsbeleid op het gebied van de buitenlandse politiek, het drugsbeleid, diverse aspecten van het economische beleid en de voorbereiding van de intergouvernementele conferentie (IGC).
Dat overleg loopt intussen aardig goed. Het mes snijdt hier aan meerdere kanten. De democratische controle op de Nederlandse regering, daar waar zij ook europees werkt, wordt versterkt en de CDA-Tweede Kamerleden en europarlementsleden krijgen een beter zicht op de dubbele (Europees en Nationaal) aanpak van een aantal politieke thema's. Met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid kunnen bovendien verschillen van inzicht in eigen huis tijdig worden gesignaleerd en kan een gezamenlijke lijn worden uitgezet.
Wij zijn zeer tevreden over deze nieuwe aanpak. Het geeft nog meer handen en voeten aan onze gezamenlijke verantwoordelijkheid: in Nederland en in Europa.
En dan is er vooral de andere verhouding met de partij. Als minister ben je om Ruud Lubbers te citeren "allereerst minister van de Kroon" en dan pas partijman of -vrouw. Als volksvertegenwoordiger en delegatievoorzitter ligt dat anders. Als adviserend lid van het CDA-Partijbestuur, van twee kamerkringen en van diverse partijcommissies (onder andere van het Strategisch Beraad) zit ik weer midden in de partij, waarvoor ik al sinds 1972 heb gewerkt. Terug naar de basis dus en dat bevalt me prima.
Al met al is de functiewisseling dus goed verlopen. De verhoudingen met het oude ministerie zijn nog steeds prima. In mei jongstleden was een grote groep ambtenaren, waarmee ik nauw heb samengewerkt, op bezoek in Straatsburg. Het was een gezellig weerzien, waarbij met een goed glas Elzaswijn vele mooie herinneringen werden opgehaald. "Het lijkt wel of u ons alweer een beetje bent vergeten", was het plagende verwijt. Wel dat is zeker niet zo. Verkeer en Waterstaat is één van de mooiste departementen om voor gewerkt te hebben. Oerhollands met een internationaal randje. Via dat randje blijven de contacten nog lang bestaan.

Hanja Maij-Weggen (foto Mieke Schluiman)

Hanja R.H. Maij-Weggen
voorzitter van de CDA-delegatie in het Europees Parlement

Oproep aan jonge makers van radioprogramma's

Op donderdag 15 juni jongstleden was de eerste live-radiouitzending vanuit Straatsburg een feit. Astrid Taal was de eerste die reageerde op de oproep in Interruptie om op uitnodiging van de CDA-delegatie een radio-uitzending te verzorgen. In de uitzending kwamen actuele onderwerpen aan de orde zoals de stemming over de rol van de Europese Unie in Bosnië en de komende Vrouwenconferentie in Peking. De CDA-delegatie in het Europees Parlement (EVP-fractie) biedt namelijk jonge programmamakers de gelegenheid om live radio-uitzendingen te verzorgen vanuit Straatsburg. Het gaat om een serie van drie uitzendingen in het kader van de zendtijd politieke partijen. Het is de bedoeling dat telkens in een directe uitzending van tien minuten een journalistiek verslag wordt gemaakt van de activiteiten van de CDA-Europarlementariërs tijdens de plenaire zitting.

Belangstelling?
Neem voor nadere informatie over de voorwaarden contact op met Eduard Slootweg, voorlichter van de fractie van de Europese Volkspartij/CDA-delegatie in het Europees Parlement. Telefoon: 00-3222842230. Je kunt ook bellen naar Martine Kleij, CDA-delegatiemedewerker op het partijbureau. Telefoon: 070-3424834.

Hechte Duits-Nederlandse samenwerking in Europa

Günter Rinsche (1930) is sinds 1956 politiek actief. Eerst als raadslid in Hamm, later als lid van de Duitse Bondsdag. Sinds 1979 is hij lid van het Europees Parlement.

De situatie in de Duitse delegatie verschilt nogal met die van de Nederlandse delegatie. De Duitse delegatie bestaat uit 47 leden, die afkomstig zijn van twee verschillende politieke groeperingen: CDU (Christlich Demokratische Union) en CSU (Christlich Soziale Union). Hoe zit dat nu precies?
Rinsche: "Het is inderdaad zo dat onze delegatie uit CDU- en CSU-afgevaardigden bestaat. Maar dat is niet alleen in het Europees Parlement het geval. Ook in de Bondsdag (de Duitse Tweede Kamer) zitten de twee partijen in één fractie. Waar de CDU in het land is vertegenwoordigd bestaat geen CSU-afdeling en vice versa. Wij bijten elkaar dus niet, om het zo maar eens te zeggen. De CSU is bijvoorbeeld in Beieren erg sterk. De delegatie houdt twee keer per maand afstemmingsoverleg. Dit is nodig omdat het bijvoorbeeld kan voorkomen dat de belangen van agrariërs in het noorden van Duitsland haaks staan op de belangen van het zuiden van Duitsland."

Waarom bent u indertijd de politiek in gegaan en hebt u voor de christen-democratie gekozen?
"In het begin van de jaren vijftig keerde ik terug uit de Verenigde Staten. Daar leerde ik het belang van een Verenigd Europa kennen. De christen-democraat Konrad Adenauer was in die dagen de grote pleitbezorger van dit idee. Daarnaast spreekt mij het concept van sociale markteconomie aan. Liberalen hadden meer oog voor de economie, socialisten leggen het accent op het sociale beleid. De christen-democraten daarentegen zien meer in een combinatie van die twee."

Günter Rinsche

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij andere leden van de EVP-fractie aan het woord. In deze veertiende aflevering is Günter Rinsche aan de beurt. Hij is de Duitse delegatievoorzitter.

De Duitse delegatie is de grootste delegatie binnen de EVP-fractie. Hoe is uw samenwerking met het Nederlandse tiental?
"Ik hecht sterk aan een goede verhouding met Nederland. Nederland en Duitsland zijn buren van elkaar. Daarnaast behoren het CDA en CDU/CSU tot dezelfde christen-democratische familie. We streven dezelfde doelen na. Bij onderwerpen als mensenrechten, ontwikkelingssamenwerking en sociale politiek, om maar enkele te noemen, kunnen we veel voor elkaar betekenen. Gezien mijn functie binnen de delegatie en mijn beleidsonderwerpen heb ik regelmatig contact met bijvoorbeeld Hanja Maij-Weggen, Ria Oomen-Ruijten en Jim Janssen van Raay. Onze samenwerking is dan altijd hecht en goed."

Aanspreekpunt en ambassadeur van het CDA

Het kamerkringsteunpunt van de Hofstad is Arno Vestjens. Titia Lont combineert in Den Haag het verenigingsconsulent- en scholingsconsulentschap.

Arno Vestjens (33) is het kamerkringsteunpunt van de Hofstad. Zijn dagen staan goeddeels in het teken van het CDA, maar af en toe staat hij op de tennisbaan.
Arno: "Ik voelde me aangetrokken tot de politieke standpunten van het CDA en ben heel snel actief geworden in de partij.
De sfeer en de mensen binnen het CDA spraken me zeer aan. Ik ging me ook meer verdiepen in het gedachtengoed en zag al gauw de zin, de waarde van de christen-democratie in. Wij doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van mensen, groepen en organisaties. Een heel belangrijk speerpunt is de solidariteit van de partij, het borg staan voor mensen die het zelf niet meer kunnen rooien.
Afgelopen december ben ik kamerkringsecretaris van Den Haag geworden. Later kwam de vacature 'steunpuntmedewerker'.
Als steunpunt (en als secretaris) ben je aanspreekbaar voor alle CDA-leden en niet-leden die vragen hebben over de partij. Ik ben het organisatorisch middelpunt. In de praktijk betekent dat de coördinatie van activiteiten, ledenadministratie en spreekbeurten. De bedoeling is dat er steeds meer telefoontjes komen. Je moet het gewoon lekker druk krijgen want dan weet je dat je werk inhoud heeft.
De aanspreekfunctie is het mooiste facet. Luisteren, antwoorden, doorverwijzen of gewoon in discussie gaan over actuele zaken. CDA-leden bellen vaak over het organiseren van een avond. Ook niet-leden bellen, die willen eindelijk weleens kennismaken met het CDA. Mensen die niet alleen een pakket bladen, kranten of folders willen, maar direct met een man of vrouw in gesprek willen of 'gewoon' een vergadering willen bijwonen. Anderen zitten weer met zorgen over het CDA.
Ik probeer zoveel mogelijk de mensen tevreden te stellen. En ik moet zeggen dat de reactie van de meesten hartverwarmend is. Soms staan ze ook op hun achterste benen, maar dat tekent de betrokkenheid van iemand. Als je in zo'n geval laat blijken dat je tijd hebt, dat je kunt luisteren en iets hebt te bieden, schept dat een band."

Titia Lont (32) groeide op in Friesland. Sinds 1 januari jongstleden is zij Verenigingsconsulent. Naast een full-time baan is zij onder andere actief in het studentenpastoraat.
Titia: "Eind 1989 ben ik in Den Haag op het partijbureau als stafmedewerker Vorming en organisatie voor het CDJA gaan werken. En passant was ik actief voor de Kamerkring. Ik ben benaderd met de vraag of ik scholingsconsulent wilde worden.
Gaandeweg ben ik vertrouwd geraakt met het gedachtengoed van het CDA en CDJA. De uitgangspunten zijn voor mij de belangrijkste pilaren van het CDA. Het rentmeesterschap springt er met het oog op het milieu uit, maar solidariteit is eigenlijk nog belangrijker: achter je medemens staan.
De 'C' van het CDA is nauw verweven aan mijn gereformeerde opvoeding. Ik kom uit zo'n nest waarin het normaal is om voor kerk en wereld actief te zijn.
Ik combineer het scholingsconsulentschap met het verenigingsconsulentschap. De kern van mijn werk is ledenwerving en ledenzorg. Ik leg het accent op de ledenzorg. Je kunt wel leden werven, maar je moet ze ook iets bieden. Ik ben nu bezig met het oprichten van een politieke werkgroep. Als een kleine groep mensen een keer per maand bij elkaar komt en praat over actuele politieke zaken dan is dat levendig. Je kunt in een groepje makkelijker je eigen mening kwijt. Er zijn thema's genoeg. Daar praten we dan een aantal avonden over. We stellen een stuk op en bespreken het met de CDA-fractie. Bovendien wordt zo enigszins de kloof tussen de afdeling en de fractie gedicht.
Om leden te werven moet je de boer op! Wij hebben met erwtensoep op de Haagse markt gestaan. Geen tomatensoep, maar groene soep. Dat was hartstikke leuk. Je hoeft op zo'n dag geen leden te werven, maar je deelt wel je visitekaartje uit.
Het maakt qua reacties nogal uit of je soep schenkt of folders in de bus stopt. Je moet luisteren naar klachten, genuanceerd commentaar geven en je moet beloven daar iets mee te doen, mensen terugbellen. Daarmee kweek je goodwill. In die zin voel ik me een ambassadeur van het CDA."

Arno Vestjens en Titia Lont. *(foto Elzebet Veenendaal)*

Inspiratie en informatie putten uit directe en persoonlijke contacten

Europarlementariër Wim van Velzen heeft juist afscheid genomen van de Eerste Kamer. Reden om hem te vragen hoe het leven in Brussel bevalt.

Wim van Velzen: "Het Europees Parlement zit niet in een Brusselse ivoren toren. Het gaat er hier werkelijk Europees aan toe. Europa is het werkterrein, en als je je beperkt tot een kantoortje in Brussel ben je verkeerd bezig. Toch is het wennen om afstand te nemen van de Nederlandse actuele politiek en de gebeurtenissen daar meer vanaf een afstand te beschouwen. Alhoewel ik me zeer betrokken voel bij de gebeurtenissen thuis, ben ik bewust wat meer aan de zijlijn gaan staan. De partij moest haar eigen discussies voeren, eigen besluiten nemen over de toekomst, na de verkiezingsnederlaag, waarbij een direct-betrokkene, naar mijn mening, op gepaste afstand moet blijven. Dat is nu voorbij."

Hoe bevalt het leven als Europarlementariër?
"Het Europees Parlement is een unieke instelling. Een parlement van 626 personen uit vijftien landen is een hele andere omgeving dan wij in Nederland gewend zijn. Het is een stimulerende omgeving en een speciale manier van politiek bedrijven. Mede door mijn beleidsterreinen heb ik het goed naar mijn zin. Ik houd mij onder meer bezig met de onderwerpen onderzoek, technologische ontwikkelingen en energiebeleid. Dit klinkt wellicht ingewikkeld, maar iedereen heeft er mee te maken. Groei van werkgelegenheid in Europa zal ook geschieden op basis van nieuwe technologieën. Europa steunt deze ontwikkeling met een fors programma. Maar ook wil iedereen in Europa dat er zekerheid is voor een gas- en elektriciteitsvoorziening van goede kwaliteit en tegen een redelijke prijs. Daarvoor scheppen we de voorwaarden. En daarnaast houden we ons bijvoorbeeld bezig met de ontwikkeling in de informatiesamenleving. Als je goed om je heen kijkt is Europa niet ver weg.
Als vice-voorzitter van de EVP-partij en EUCD, het samenwerkingsverband van christen-democratische partijen binnen en buiten de Europese Unie, probeer ik de dialoog met de Oost- en Middeneuropese landen open te houden. Het democratiseringsproces is daar nog zo fragiel. Die landen, en zeker de christen-democratische partijen daar, hebben al onze hulp nodig. De verkiezingen daar bewijzen dat."

Je hebt een jaar het lidmaatschap van de Eerste Kamer en dat van het Europees Parlement gecombineerd. Is zo'n combinatie aan te raden?
"Ik heb het plezierig gevonden dat ik mijn tweede termijn in de Eerste Kamer heb mogen afmaken. Ik zat in de Commissies Economische Zaken en Europese Zaken. Het mes sneed daardoor aan twee kanten. In de Eerste Kamer heb ik steeds geprobeerd de Europese invalshoek in te brengen. Ik voelde me ook thuis in het team van Luck van Leeuwen.
Aan de andere kant ben ik blij dat het nu is afgelopen. Lichamelijk is het zwaar. Je loopt daarnaast een verhoogd risico dat, wanneer je aanwezigheid er werkelijk toe doet, je er toevallig niet bent. Het komt soms op één stem aan, kijk naar de Prestatiebeurs. Die wet is met 35 tegen 34 afgewezen."

Hoe onderhoud jij de contacten met de samenleving?
"Het gevaar van iedere parlementariër is dat je wordt opgeslokt. Ik haal veel inspiratie en informatie uit directe contacten met individuele personen en met diverse partijverbanden. Daarnaast organiseer ik thema-bijeenkomsten. Onlangs heb ik met zo'n 35 schooldecanen uit Brabant gepraat over de mogelijkheid voor Nederlandse scholieren om in Vlaanderen onderdelen van hun studie te volgen. Daarnaast nodig ik regelmatig CDA-ers uit om op bezoek te komen in Brussel of Straatsburg. Zij kunnen dan met eigen ogen zien wat hun Europarlementariërs doen. Ik houd ook graag spreekbeurten. Daarnaast mag ik altijd worden gebeld.

Schakels tussen landbouw, milieu en natuur

Aan de Nederlandse land- en tuinbouw worden nieuwe eisen gesteld. De agrarische sector staat niet alleen voor de taak om voldoende voedsel te produceren van goede kwaliteit, maar wordt eveneens geconfronteerd met randvoorwaarden die betrekking hebben op de kwaliteit van de leefomgeving.
'Schakels tussen landbouw, milieu en natuur' is een advies voor komend kabinetsbeleid van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Natuurbeheer, landschapsverzorging, milieuvriendelijke produkten en hoogwaardige levensmiddelen zijn sleutelwoorden.
Op 4 maart jongstleden vond in Leidschendam de studieconferentie plaats naar aanleiding van dit advies. De verslagbundel kunt u bestellen door overmaking van *f* 5,- per exemplaar op girorekening 137000 t.n.v. CDA Centrale Verrekenkas CDA, onder vermelding van 'Verslag Schakels'.

Schepping en Rentmeesterschap

Milieupolitiek kan niet langer worden beschouwd als een beleidsterrein naast andere beleidsterreinen. Het belang van een schone bodem, water, lucht en gezond voedsel gaat vooraf aan andere politieke doelstellingen. Terwille van de bescherming van het functioneren van het natuurlijke milieu is verandering van de economische orde noodzakelijk.
Het rapport 'Schepping en Rentmeesterschap' van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA doet aanbevelingen voor milieubeleid in Nederland, de Europese Unie, de OESO en de VN.
Naar aanleiding van dit rapport is er op 10 december jongstleden een studieconferentie gehouden. De verslagbundel kunt u bestellen door overmaking van *f* 7,50 per exemplaar op girorekening 137000 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA, onder vermelding van 'Verslag Milieu'.

Sinds I 1887
IN OMNIA PARATA

UITVAARTVERZORGING

Innemee

piëteitsvolle uitvaartverzorging ook vanuit het buitenland

- alle formaliteiten • verzorging advertenties
- eigen rouwkamers • eigen rouw/volgauto's
- unieke uitvaartpolis naar individuele wensen

dag en nacht bereikbaar

Het exclusieve archiefsysteem van Innemee
Wat u vandaag voor de toekomst kunt regelen, geeft dan een zorg minder voor de nabestaanden.
- Innemee geeft de mogelijkheid in te schrijven in haar archiefsysteem, waarbij uw specifieke persoonlijke wensen vastgelegd worden
- financiële regelingen vooraf alsmede overname van bestaande polissen mogelijk
- de inschrijving is geheel gratis.

Hooikade 43-46 Den Haag
070 - 360.39.05

Stichting Brazilië Zending

verzorgt zwerfkinderen en kinderen uit de armste gezinnen.

Dankzij financiële adoptie is dit mogelijk.

Wij zoeken meer adoptie-ouders.

Voor inlichtingen:
Wil Zeeman, tel. 02279-1803.

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

ANTIEK ZILVER
Unieke collectie antiek Nederlands zilver.

RIKKOERT
SCHOONHOVENS JUWELIERSHUYS

Juweliers · Horlogers · Diamantairs · Taxateurs · Antiquairs · Edelsteenkundige I.G.A. · Edelsmeden sinds 1879

Schoonhoven: Haven 1-13 01823-82651/85820 · Lekkerkerk: Burg. Roosstraat 22 01805-1490

De Papoea's van Irian Jaya

Een klein volk verwikkeld in een strijd op leven en dood

U leest het goed: op leven en dood.
Of niet soms?

- Nieuwkomers nemen de beste baantjes in.
- Buitenlandse maatschappijen kappen de tropische regenwouden en plunderen de bodemschatten van West-Papoea. De grote winsten verdwijnen naar het buitenland.
- Eeuwenoude, ongeschreven rechten op de grond worden anno 1995 van nul en geen waarde geacht. De Papoea's worden van de eigen grond verdreven.
- Culturele en vrijheidslievende uitingen van de Papoea's worden niet gewaardeerd.
- Tienduizenden gevluchte Papoea's leven al vele jaren in grote vertwijfeling en diep onder het bestaansminimum in buurland Papoea New Guinea.

De Stichting Hulp aan Papoea's in Nood kent sinds haar oprichting in 1972 een breed scala van concrete doelstellingen, zowel op voormalig Nieuw Guinea als op Papua New Guinea. Met puur vrijwilligerswerk komen o.m. gelden beschikbaar voor kinderverzorgingstehuizen, schoolgelden, alsmede gevangenen- en vluchtelingenhulp.

Help de Papoea's overleven.
Help de Papoea's aan een toekomst in eigen land

Info: Stichting Hulp aan Papoea's in Nood Secr. Koopsweg 7
8085 RD DOORNSPIJK tel: (05258) 1065
Postbank 243000 Rabobank Ede (Gld.) 44 40 72 470

Te huur
5 CDA JOGGINGPAKKEN

voor uw CDA-aktiviteiten in uw stad of dorp
Inlichtingen:
M.P.de Keizer, voorzitter campagneteam CDA Ridderkerk, telefoon 01804-23664

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

GIRO 999

Minder dan drie tientjes voor een kind

In het Rwandese dorpje Ruyenzi wonen 5.000 mensen, van wie de helft jonger is dan 16 jaar. Onder hen zijn 1.078 kinderen die afgelopen jaar hun ouders zijn kwijtgeraakt.

Sommige ouders zijn omgebracht of van uitputting omgekomen. Anderen zijn in leven, maar weten niet waar hun kinderen zijn.

Stichting Vluchteling helpt hen. Waar mogelijk sporen we ouders op. In andere gevallen brengen we kinderen onder in pleeggezinnen.

Voor dit project is *f* 34.820,- nodig, nauwelijks drie tientjes per kind. Adopteer een kind en stort *f* 30,- op giro 999.

Stichting Vluchteling helpt vluchtelingen in hun eigen regio!

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28. 2517 HZ DEN HAAG

Verdieping in gang gezet

Op 10 juni jongstleden vond in de Reehorst te Ede de Voorjaarspartijraad van het CDA plaats. Uit het hele land hadden de partijraadsleden en belangstellenden hun vrije zaterdag 'opgeofferd' om naar Ede te gaan en daar mee te denken en te beslissen over vele zaken die het CDA aangaan.

In het huishoudelijk gedeelte werd onder meer stilgestaan bij het financiële verloop van 1994. Het was een jaar dat in de rode cijfers werd afgesloten. Partijpenningmeester Bert Vroon zag geen reden voor paniek, maar wel voor waakzaamheid. Oud-premier Lubbers werd bij acclamatie en onder applaus benoemd tot voorzitter van het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Partijvoorzitter Hans Helgers spitste zijn toespraak toe op wat hij noemde "twee authentieke christen-democratische thema's": Solidariteit en waarden en normen. Volgens de partijvoorzitter wordt de bestaande solidariteit bedreigd. "Het lijkt erop alsof een deel van de Nederlanders steeds minder bereid is om de sociale en de internationale solidariteit in stand te houden. De collectieve lastendruk als financiële vertaling van onze publieke zorg voor elkaar ligt zwaar onder vuur." Volgens Helgers heeft de aantasting van het draagvlak voor solidariteit niet zozeer te maken met de hoogte van de collectieve lastendruk, als wel met de balans tussen collectieve rechten en individuele plichten: "De dreiging zit in het oneigenlijk gebruik. Burgers willen best premies en belastingen betalen voor zaken die hen na aan het hart liggen, zoals gezondheidszorg en een acceptabel uitkeringsniveau. Maar dan vindt men wel dat de betaalde premies en belasting hiervoor moeten worden gebruikt. Oneigenlijk gebruik is de bijl aan de wortel van de solidariteit."

Een overvolle zaal tijdens de deelsessie over het Strategisch Beraad.

(foto's Mieke Schlaman)

Aangaande de normen en waarden wees Helgers erop dat het CDA geen zedenmeester moet worden. "Niet bekeren, maar overtuigen. Geen waardenoverdracht maar waardencommunicatie." Er is volgens de partijvoorzitter niet eens zozeer behoefte aan een nieuwe ethiek, maar aan herbevestiging en handhaving van de bestaande. "Vaak weten mensen drommels goed wat fout of goed is. De moderne burger is niet normloos. Maar sommige waarden en normen worden niet meer nageleefd omdat er geen handhaving plaatsvindt. De libertijnse 'het moet toch kunnen mentaliteit' heeft teveel vat gekregen op de samenleving. Vrijheid en verantwoordelijkheid gaan echter samen op. Vrijheid in gebondenheid is toch veel mooier dan 'gewoon jezelf kunnen zijn'. Het CDA is niet bang voor verandering; het is een uitdaging die we allemaal moeten aangaan", aldus Helgers.

Fractievoorzitter in de Tweede Kamer Enneüs Heerma verweet het paarse kabinet forse averij te hebben opgelopen.

Nadat de partijraadsgangers de lunch hadden gebruikt in de wintertuin van de Reehorst en er menig wandelgang-contact was, sprak CDA-Eurodelegatieleider Hanja Maij-Weggen de Partijraad toe. Ze ging in op veel gehoorde kritische opmerkingen over 'Europa'. Zo zou Europa te bureaucratisch en technocratisch zijn; een gebrek aan eenheid in de buitenlandse politiek kennen, zoals bij de bestrijding van de oorlog in Joegoslavië is gebleken, en met het opengooien van de grenzen ook criminaliteit, drugs- wapen- en zelfs vrouwenhandel binnenhalen. Fraude met de grote geldbedragen die in de Europese Unie omgaan en een trage besluitvorming zijn andere gehoorde kritieken. Kritieken die volgens Maij voor een groot deel terecht zijn. Volgens haar staan de christen-democraten daarom op een kruispunt; een stap terug doen of juist een stap vooruit. Een stap terug zoals in liberale hoek wel wordt bepleit geeft volgens Maij nog meer risico's. Daarom moeten volgens haar de problemen worden opgelost door de samenwerking in Europese Unie-verband te versterken en intensiveren. Na dit gezegd te hebben gaf ze ook tegelijk enkele oplossingsrichtingen aan. "Europa moet geen superstaat willen zijn, maar een positief samenwerkingsverband", zo besloot Maij haar toespraak.

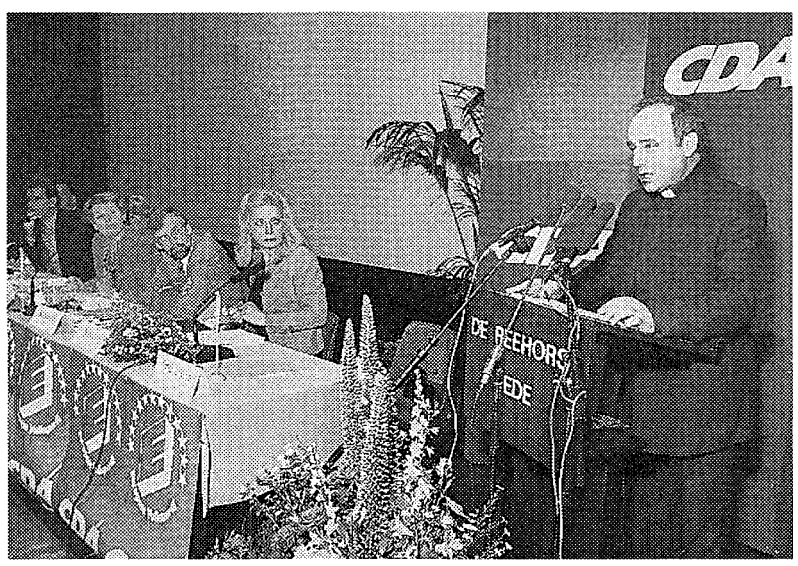

De Bosnische Vicaris-generaal Amicic sprak de Partijraad indrukwekkend toe.

De voorzitter van de Strategische Beraadsgroep, oud EG-commissaris Frans Andriessen stond tijdens de Partijraad uitvoerig stil bij de werkzaamheden van het Strategisch Beraad. "Waarden en normen zijn niet dood; integendeel", aldus Andriessen die zei te spreken vanuit en niet namens het Strategisch Beraad. Het beraad houdt zich bezig met zes thema's, die ieder voor zich vragen om een nieuwe plaatsbepaling voor de toekomst vanuit de christen-democratie. De meer dan honderd reacties uit kamerkringen en afdelingen hebben volgens Andriessen kostbaar materiaal opgeleverd, waarmee het Beraad zijn voordeel kan doen. Komend najaar zal het Beraad zijn conceptrapport presenteren, waarna de partij-geledingen de gelegenheid krijgen daarop te reageren.

Op de Partijraad werd geïmproviseerd tijd ingeruimd voor de Bosnische vicaris-generaal Amicic. In heldere bewoordingen deed hij een dringende oproep aan de aanwezigen om zich in te zetten voor de vrede in het voormalig Joegoslavië.
Aan het eind van de dag was het fractieleider Heerma die de Partijraad afsloot met een meermalen door applaus onderbroken toespraak. Hij ging daarbij in op de referenda over de stadsprovincies. Hij schetste het spookbeeld van Italië waar op één dag twaalf referenda werden gehouden en slechts 15% van de kiezers wist waar deze over gingen. "Is dit wat Van Mierlo altijd heeft beijverd; is dit de inzet van D66 in de coalitie?", zo vroeg Heerma zich hardop af. "Uit respect voor de kiezer kun je toch zeker niet straffeloos experimenteren met de democratie?" Heerma bepleitte een stop op lokale referenda, zolang er nog geen deugdelijke nationale wettelijke regeling is.
Ook de nederlaag van minister Ritzen in de Eerste Kamer over de Prestatiebeurs werd door Heerma aangesneden. "Volgens premier Kok geheel onverwacht en heel ernstig. Zeker ernstig nu er een gat in de begroting wordt geschoten. Maar onverwacht, hoe kan dat nou?" Heerma sprak van een 'merkwaardige regie van de premier, het kabinet en de coalitie'. In het feit dat ook voor de herindeling van Rosmalen bij Den Bosch geen meerderheid was te vinden, alsmede om de kinderbijslagkorting via de huursubsidie te compenseren zag Heerma "forse averij voor het kabinet". "En dat is zeer ernstig". Aangaande de wet op de allochtonenregistratie zei Heerma: "Dwang of verplichting zoals Dijkstal en Bolkestein willen, is trekken aan een dood paard. Veel beter is het om werk, werk en nog eens werk voor allochtonen te scheppen".
Met dit vlammend betoog werd de Partijraad officieel afgesloten, maar de meeste partijraadsgangers bleven nog ruimschoots na om bij de bar de dag te evalueren. Een geslaagde Partijraad, zo luidde de menige conclusie.

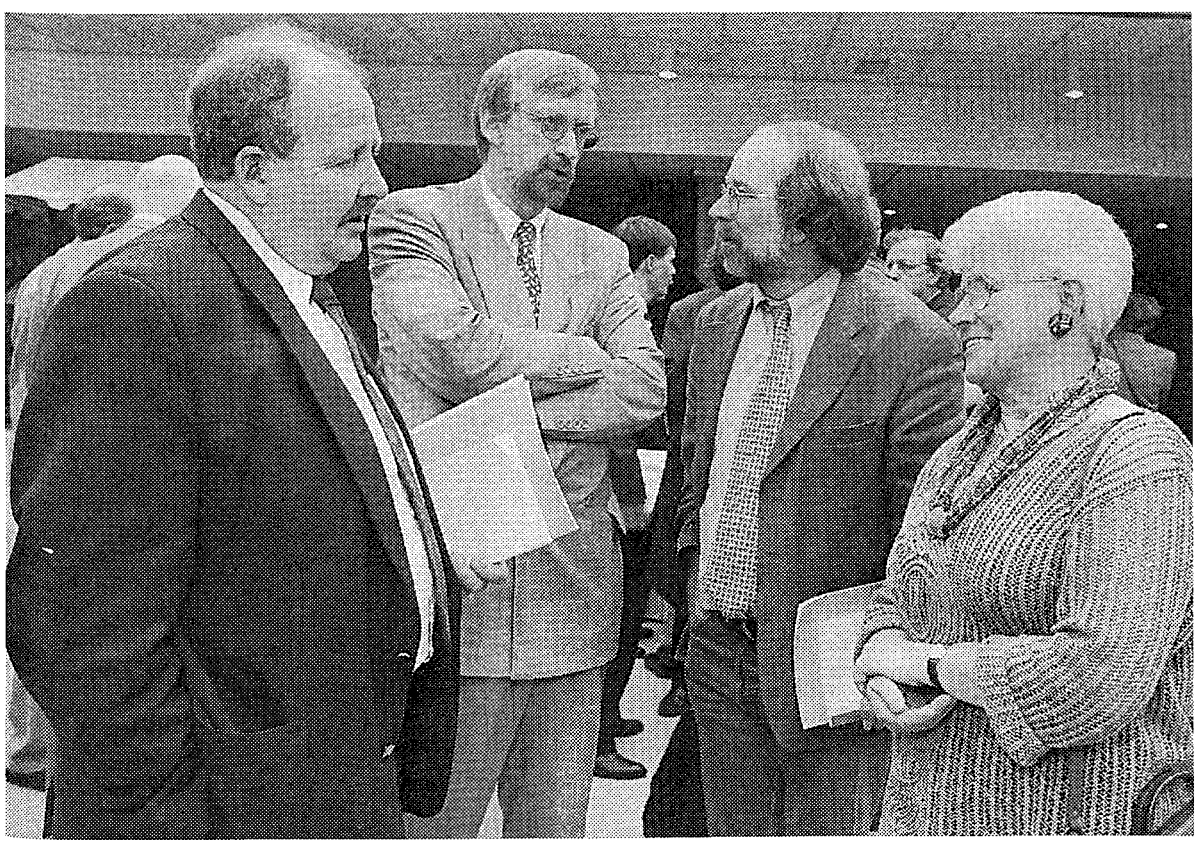

De voorzitter van de commissie die het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' presenteerde Leendert Klaasen in gesprek met enkele CDA-leden.

Weg terug kost tijd maar actie

'De weg terug kost tijd. Maar de actie 'boel op o Heerma aan het slot van de een-na-laatste week van voor het eerst sinds decennia in de oppositie zat.

Enneüs Heerma in gesprek met NCRV-voorzitter Herstel. "Het is door te nemen."

Maandag 19 juni

"Bolkestein en Voorhoeve oneens over eind VN-missie", zo kopt de Volkskrant. De maandag ochtendkranten vatten het nieuws van het afgelopen weekend nog eens samen. Met name de uitspraken van Bolkestein over de Nederlandse aanwezigheid in voormalig Joegoslavië trokken de aandacht. Felle reacties van Wallage en Wolffensperger volgen, alsook van minister Van Mierlo uit China en minister Voorhoeve vanuit New York. De uitspraken van Bolkestein wekken verwondering daar de VVD zeer onlangs met vrijwel de gehele Kamer het sturen van 170 extra mariniers steunde. De mannen en vrouwen die daar in het voormalige Joegoslavië voor Nederland onder VN-vlag een humanitaire taak hebben te vervullen verdienen in beginsel brede steun van regering en parlement. Daar wordt nu afbreuk aan gedaan! Conclusie: dit moet deze week nader in de Tweede Kamer aan de orde komen. Actie dus.

Later op de dag lees ik in de knipselkrant een uitspraak van Bolkestein in een interview met de Gelderlander van enkele dagen geleden: "Ik politiseer niet, ik werd gepolitiseerd". Het begint een consistente politieke stijlfiguur te worden: flink in de melk roeren en dan verbaasd zijn dat er boter van komt. Op kantoor wordt nog wat nagepraat over de jaarlijkse fractie-uitgaansdag afgelopen zaterdag in Overijssel. Prima sfeer. Ontspannen programma. Hulde aan de organisatoren Ank Bijleveld en Berry Esselink. De eerste afspraak is om 10.00 uur met Herstel, voorzitter van de NCRV. Het is goed eens nader kennis te maken met hem en in dit en in soortgelijke gesprekken in het media-landschap door te nemen. De ontwikkelingen gaan snel. Het CDA blijft voorstander van een publiek bestel dat staat voor kwalitatief hoogwaardige programma's en tegemoet komt aan de verscheidenheid die onze samenleving en cultuur eigen is. Het uitsluitend 'verstatelijken' en/of commercialiseren van de ether kan het antwoord niet zijn. Het wordt een lang gesprek; de moeite waard om het nog eens voort te zetten.

Luck van Leeuwen (voorzitter van de CDA-fractie in de Eerste Kamer) komt langs. De nieuwe Eerste Kamer is net van start gegaan; we praten wat bij. Even later voegen Frans Wolters en Tineke Lodders (Helgers is met vakantie) en Jos van Gennip (directeur WI) zich erbij. We lopen samen een aantal punten langs: zoals de CDA-Partijraad van zaterdag 10 juni in Ede. We constateren dat er goede inhoudelijke besprekingen zijn geweest over: 'Herkenbaar en slagvaardig'; het Strategisch Beraad; Europa; wetgeving inzake orgaandonatie. Ook staan we nog even stil bij een recent kennismakingsbezoek van Helgers en mij aan de CDU in Bonn. We lopen de verschillende gesprekken onder andere met partijvoorzitter/Bundeskanzler Helmut Kohl nog eens langs. Het is een goede zaak periodiek tot bilaterale gesprekken met de geestverwante partijen in de buurlanden te komen. Tussen de bedrijven door wat telefoontjes en een enkel fractielid dat binnenloopt.

Voor het zomerreces wil ik nog een keer met alle nieuwe Kamerleden praten. (Aan het begin van de rit waren het er vier, inmiddels door het vertrek van Brinkman en Hirsch Ballin zes). Janny Kroon - sinds jaar en dag steun en toeverlaat van de fractievoorzitter - heeft voor vandaag een afspraak gemaakt met Maxime Verhagen. Hij bevestigt mijn indruk dat hij goed bezig is en goed in zijn vel zit.

Vervolgens komt burgemeester Ad Havermans van Den Haag langs. We spreken over de positie van de (grote) steden in het algemeen en de situatie die is ontstaan met betrekking tot samenwerking in de stedelijke regio's na de referenda in Amsterdam en Rotterdam. Met voorlichter Pieter Beljon neem ik nog een aantal punten voor de komende dagen door.

De avondkranten zijn er. Het moet een reuze opluchting zijn voor de families dat de drie Nederlandse gijzelaars in Bosnië definitief vrij zijn. Ik volg nog even het debat over de Betuwelijn, dat de hele dag al gaande is. Gerd Leers is prima bezig. Hij heeft zich uitstekend op het debat voorbereid. Thuis resteert er het nodige leeswerk.

Dinsdag 20 juni

Van de werkdagen heeft de dinsdag het meest vaststaande regime:

- 09.30 uur - fractiebestuur;
- 10.30 uur - fractie;
- 14.00 uur opening Kamerzitting met vragenuur en stemmingen. Zo ook vandaag.

In het fractiebestuur komt een aantal vaste punten aan de orde, waaronder de politieke actualiteiten. We staan vandaag ook stil bij de selectie van onderwerpen voor de fractiespecials voor de tweede helft van het jaar. Het werken met fractiespecials (een extra fractievergadering per 14 dagen) waarbij - van tevoren goed voorbereide - onderwerpen besproken worden (en besluitvormend worden afgerond) bevallen qua werkwijze prima. Zo zijn er het eerste halfjaar tien onderwerpen bij de kop gepakt. Het werkt disciplinerend. Alle reden om er mee door te gaan. Investeren in de inhoud.

De agenda voor de fractievergadering ziet er overladen uit. Het is goed te merken dat het zomerreces van de Kamer aanstaande is. Hans Hillen en Kees Bremmer worden gefeliciteerd met hun verjaardag. In fors tempo worden de punten langs gelopen. Betuwelijn, Schiphol (het kabinet wijst de meeste wensen uit de Kamer af, zo blijkt), onze inbreng bij de hervatting van de behandeling van het wetsvoorstel orgaandonatie. Een wettelijke regeling met de nodige zorgvuldigheidsvereisten mede met het oog op de wachtlijsten is gewenst. De ijkpunten voor de CDA-fractie zijn: tegen de wil van de betrokkene kan er geen orgaan worden weggenomen en indien er geen ja of nee is vastgelegd hebben de nabestaanden het laatste woord. Het is goed dat dit onderwerp ook op de laatste Partijraad is besproken. De fractie betrekt naast het antwoord van de regering ook de signalen van de Partijraad in de nadere standpuntbepaling. Vervolgens komt aan de orde: het wetsvoorstel afschaffing malus WAO en bevordering reïntegratie; met onder andere: waar zijn de WAO-plannen qua uitvoering bijvoorbeeld bij de herkeuringen doorgeschoten. Naast de voorbereiding van de behandeling Rijksbegroting 1996 komt de fractiespecial criminaliteit ter besluitvorming aan de orde.

Naast sociaal-democratie en liberalisme blijft de christen-democratie een blijvende, relevante factor als samenlevingspartij.

Ter afsluiting staat de fractie stil bij de Bosnië-uitspraken van Bolkestein. De op maandag uitgezette lijn om dit in de Kamer aan de orde te stellen wordt onderschreven. De behandeling van enkele onderwerpen wordt doorgeschoven naar de fractievergadering die volgens vast patroon op woensdagmiddag wordt gehouden.

Klokslag twee uur opent Tweede Kamervoorzitter Wim Deetman (stipt, streng, maar rechtvaardig) de plenaire vergadering. Na de regeling van werkzaamheden het Vragenuur (voor de liefhebber: dit wordt wekelijks rechtstreeks via de televisie - Nederland 1 - uitgezonden): Groen Links stelt vragen aan de minister van Economische Zaken over de dumping van de Brent Spar. Minister Wijers antwoordt wat korzelig op de verschillende vragen; hij is vanmiddag niet in goede doen. De CDA-vragen over de Bosnië-uitspraken van Bolkestein worden aangehouden tot donderdag, dan zijn de ministers van Buitenlandse zaken en Defensie terug uit China respectievelijk New York. Vervolgens is een reeks stemmingen aan de orde. Om drie uur heb ik een gesprek met Frans Andriessen. Wij praten bij. Fijn dat hij zijn ervaring en kennis wil inzetten als voorzitter van het Strategisch Beraad. Ook hier investeren in de inhoud van het christen-democratisch gedachtengoed. Na het geslaagde CDA-symposium op 12 en 13 mei over de toekomst van de christen-democratie hield Andriessen een inspirerende inleiding op de partijraad van 10 juni. De moeite van het nalezen waard. De planning is om in oktober met een manifest te komen als Strategisch Beraad. Het woord is dan aan de partij in al haar geledingen. Wat voor samenleving willen we voor onze kinderen, is de vraag. Wat kan de politieke beweging van christen-democraten daaraan bijdragen? Dat is de kwestie. Om kwart over vier een gemeenschappelijke bestuursvergadering met de Eerste Kamerfractie. Iedereen is aanwezig. Luck van Leeuwen zit voor deze keer. Hij introduceert het nieuwe fractiebestuur van het CDA in de Eerste Kamer (Evert Rongen, vice-voorzitter; Minie Luimstra-Albeda, secretaris; Toos Grol, penningmeester). De 50-50% bezetting mannen/vrouwen heeft ook bij het fractiebestuur van de Eerste Kamer navolging gevonden. Wij constateren opnieuw hoe nuttig het is periodiek dit soort afstemmingsoverleg met behoud van ieders eigen en eigensoortige verantwoordelijkheid te hebben! Lof voor de inzet van Luck van Leeuwen. Het werpt z'n vruchten af: korte en heldere communicatielijnen. Een van de actiepunten van de operatie: 'Boel op orde'.

Ik kom vervolgens te laat aan op het partijbureau, waar het Strategisch Beraad al een half uur aan de gang is. Vanavond opnieuw een boeiende discussie. Er wordt een aantal logistieke knopen doorgehakt. Het is schrijven geblazen. Data voor na de zomer gereserveerd voor de eindversie. Het is te laat om nog naar de CDA-Commissie Buitenland te gaan. Jammer. Terugwandelend naar het Plein loop ik bij de ingang van het Kamergebouw tegen een verslaggever van 'Den Haag Vandaag' op, die mij inlicht over de beslissing van Shell om de Brent Spar niet te dumpen. Hij vraagt om commentaar. Even later zoemen de camera's op het Plein en registreren achtereenvolgens de reacties van Wolffensperger, van mij en van Bolkestein. Ik ben tegen elf uur thuis en kan nog even naar 'Den Haag Vandaag' kijken.

Woensdag 21 juni

Om 09.00 uur heb ik een gesprek met Frank Kerckhaert, de nieuwe voorzitter van de Kamerkring Den Haag, en directeur bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. We praten bij over een serie onderwerpen. Diverse telefoontjes en korte gesprekken, onder andere minister Van Mierlo - net terug uit China - die meldt dat hij van de Kamervoorzitter donderdagmiddag in de Kamer moet zijn voor de CDA-vragen over de Bosnië-uitspraken van Bolkestein. Maar hij moet tegelijkertijd voor spoedoverleg naar Luxemburg ter voorbereiding op de Europese Top in Cannes. Hij vraagt om een oplossing. Om 11 uur met een aantal fractiegenoten een gesprek met een delegatie van TNO onder leiding van Blankert (VNO/NCW) over het technologiebeleid. Het lijkt de goede kant op te gaan. Het kabinet komt terug van de verkeerde signalen uit het regeerakkoord. Tussen de middag samen met Frans Wolters in het Kamerrestaurant een broodje gegeten met oud-collega Ramlal. Wij spreken over Suriname, het ICB en zijn toekomst. Wij zijn blij dat hij een baan gevonden heeft. Terecht wordt er vanuit de fractie veel aandacht geschonken aan de oud-collega's die zonder werk kwamen te zitten na de rampzalige uitslag van 3 mei vorig jaar. Inmiddels heeft vrijwel ieder zijn/haar weg gevonden. Gelukkig.

Kwart voor twee: regeling van werkzaamheden in de Kamer. Ik vraag toestemming de mondelinge vragen over de Bosnië-uitspraken van Bolkestein om te zetten in een brief van de regering aan de Kamer. Dan

boel op orde' werpt vruchten

werpt zijn vruchten af.' Dat schrijft fractievoorzitter bijzonder parlementair jaar; een jaar waarin het CDA

met hem in dit gesprek en soortgelijke gesprekken het medialandschap (foto Dirk Hol)

volgende week het debat maar. Het is ook belangrijk dat minister Van Mierlo in Luxemburg is. Wallage steunt het verzoek ruimhartig. Aldus besloten. Eerst brief. Volgende week 5 minutendebat. Weliswaar later, maar meer tijd voor de voorbereiding van het debat. In de wandelgangen schiet ik minister Dijkstal nog even aan, dat spaart een telefoongesprek uit. Om half drie komt Bolkestein langs. We waren al langere tijd van plan eens bij te praten. We staan stil bij de publikatie van de Teldersstichting: 'Tussen vrijblijvendheid en paternalisme'. Een rapport dat ik in ontvangst had zullen nemen, maar dat helaas op het laatste moment door Kees Klop (WI) moest worden overgenomen omdat ik niet uit de Kamer weg kon. We staan ook nog eens stil bij de verkiezingscampagne voor de Provinciale Staten van 8 maart jongstleden. Volg even het debat in de Kamer over Schiphol, Yvonne van Rooy is trefzeker bezig. Prima! Bijpraten met Pieter Beljon over een aantal voorlichtingszaken. Van half vijf tot zeven uur: fractievergadering. Bespreking van enkele initiatief-wetsvoorstellen en het restant van de agenda wat van gisteren is blijven overstaan. Een van de fractiegenoten stelt aan de orde het punt dat voor morgenavond 'de verloven zijn ingetrokken'. Hetgeen inhoudt dat iedereen in de Kamer aanwezig moet zijn in verband met stemmingen. Dit betekent dat enkele fractieleden afspraken in het land moeten afzeggen. Een moeilijk punt. Immers, enerzijds is het motto van de fractievoorzitter: minder Binnenhof, meer Buitenhof. Anderzijds brengt de politieke samenstelling van de Tweede Kamer met zich mee dat bijvoorbeeld een stem van de AOV, of wat daar voor doorgaat (inmiddels zijn er vier of vijf ouderenfracties!!) de doorslag kan geven over zaken als Schiphol, WAO, etc. (dit terwijl de debatten in een aantal gevallen door de (ex-)AOV'ers niet worden bijgewoond! Beschamend. Toch maar alle hens aan dek wat de aanwezigheid betreft: de 'verloven blijven ingetrokken'.

's Avonds ben ik uitgenodigd op een samenzijn waar nog eens teruggeblikt wordt op de Bruteringsoperatie in de Volkshuisvesting. De wet is onlangs aanvaard in de Eerste Kamer en wordt binnenkort gepubliceerd in het Staatsblad. Deze wet beëindigt het rondpompen van miljarden guldens in de komende decennia en rekent in een keer af. Ik kijk met ambachtelijke satisfactie terug op de totstandkoming van het wetsvoorstel. Het is een soort reünie voor mij waar ik de VROM-ambtenaren en de onderhandelaars van NWR, NCIV en NVG van najaar 1993 weer terug zie.

Donderdag 22 juni

Milieu-minister De Boer heeft de opening vanmorgen in Trouw. Zij meldt dat in het weekend al overeenstemming was over het nachtnorm-regime voor de luchthaven Schiphol. Zeer opmerkelijk! Immers op maandag ontvangt de Tweede Kamer een brief waaruit blijkt dat het kabinet bij z'n standpunt blijft. Conclusie: wat is hier aan de hand? Graag opheldering! Actie dus.

De eerste afspraak op kantoor is een interview met Mark Kranenburg van NRC/Handelsblad Een afsluitend gesprek in de serie 'Hoe verder met het CDA'. De afgelopen weken verschenen al acht interviews in deze liberale kwaliteitscourant. Heeft de christen-democratie toekomst in dit tijdsgewricht waarin de (neo-)liberale tijdgeest domineert of lijkt te domineren. Ik ben er van overtuigd - los van de waan van de dag - dat dit land niet geschikt is voor een politiek twee-stromenland. De drie hoofdstromen: naast sociaal-democratisch (oriëntatie op met name het collectief via de overheid) en het liberalisme (oriëntatie op de markt) blijft de christen-democratie een blijvende, relevante factor als samenlevingspartij.

Ik sluit me graag aan bij de eerdere typering van het CDA door Schmelzer: "Het CDA: niet spectaculair, noch briljant, maar gewoon degelijk." Ik voeg er aan toe: "Het klopt ook met het beeld dat kiezers van het CDA hebben: een betrouwbare partij die doet wat nodig is voor het land en goede bestuurders levert. Dat is niet spectaculair, maar degelijk. Maar dit land is ook degelijk."

Doordat het gesprek uitloopt moet ik mijn aanwezigheid bij een gesprek met een van de ouderenbonden (vandaag de PCOB) helaas laten schieten. Ali Doelman neemt de honneurs waar. Aan de orde zijn de uitkomsten van de fractie-special Ouderenbeleid.

Tussen de middag met een broodje een gesprek met Alis Koekkoek (net als Maxime Verhagen een van de nieuwkomers in de fractie). Een gedegen werker. Staat voor z'n zaak. Heeft het naar z'n zin na het eerste jaar kamerlidmaatschap. Hij zit wel in een heel bijzondere positie doordat hij voor de CDA-fractie in de Enquêtecommissie over de opsporingsmethodes zit. Deze werkzaamheden zijn zeer intensief en zullen nog wel enkele maanden in beslag nemen. Voor hem een bijzondere gelegenheid zich gedegen in het Kamerwerk in te werken. Dat gaat wel lukken.

Vervolgens naar de Regeling van Werkzaamheden in de plenaire vergaderzaal. Schutte (GPV) vraagt met onze steun heropening van het Schiphol-debat in verband met het interview in Trouw met minister De Boer. Is de Tweede Kamer wel optimaal geïnformeerd, of regeren de paarse achterkamertjes? Het debat zal heden nog worden heropend. Pieter Jan Biesheuvel is vandaag bezig met het WAO-debat. Ik merk bij hem, net zoals deze week bij Gerd Leers (Betuwelijn) en Yvonne van Rooy (Schiphol) dat ze er in toenemende mate plezier in krijgen. (Wat een verschil met vorig najaar!). Natuurlijk het gaat om belangwekkende onderwerpen, ja zeker, maar enige ambachtelijke satisfactie is noodzakelijk in dit vak van volksvertegenwoordiger in 's lands vergaderzaal.

Op mijn kamer wacht een journalist van de Westlandsche Courant voor een vraaggesprek over de problemen in de glastuinbouw. Op maandag 12 juni jongstleden is een vrij grote delegatie uit de fractie op werkbezoek geweest bij de Kamerkring Haarlem. Hierbij stond de tuinbouw in Aalsmeer centraal, in gesprekken met vertegenwoordigers van WLTO, tijdens de bedrijfsbezoeken en 's avonds op een CDA-bijeenkomst in kringgesprekken met tuinders. Hoewel ik weet dat het niet goed gaat in de glastuinbouw raak ik zeer onder de indruk van de slechte opbrengsten de laatste maanden. 1994 was na een aantal slechte jaren van 1990 wat beter, maar het zet niet door in 1995? Getallen van 15 tot 20% van de bedrijven die de lasten niet meer kunnen opbrengen zijn schrikbarend. Ook moderne bedrijven raken in moeilijkheden. Diverse oorzaken liggen eraan ten grondslag. De minister van Landbouw, de heer Van Aartsen, antwoordt de zeer onlangs op schriftelijk vragen van Agnes van Ardenne mijns inziens ten onrechte dat hij nog niet van een crisis wil spreken. In de loop van deze maand zijn er twee gesprekken geweest tussen de tuinbouworganisaties en de minister. De Tweede Kamer is in afwachting van een brief over de resultaten van dit overleg. De CDA-fractie wil hierover nog voor de zomer met de minister in debat. Er zal een 'plan voor de toekomst' voor de Nederlandse tuinbouw moeten komen, waarbij gegeven de ernst van de situatie aan herstructurering niet valt te ontkomen. Dit vraagt om een actieve opstelling van de minister. Een koude sanering is hier niet op zijn plaats!

Het werken met fractiespecials bevalt prima. Investeren in de inhoud.

Na een vergadering van het Stichtingsbestuur van de fractie (formeel werkgever van de medewerkers van de fractie) waarin de jaarstukken over 1994 worden afgehandeld volgt de vaste vergadering van het fractiebestuur. Diverse punten van huishoudelijke als ook politieke aard passeren de revue.

Om vijf uur hol ik weg om op tijd thuis te zijn voor de diploma-uitreiking vanavond op school aan de jongste van de drie kinderen in huize Heerma. Met Frans Wolters heb ik sluitende afspraken gemaakt. Ik ben op tijd thuis en weet dat ik 's avonds weer terug moet naar Den Haag voor de stemmingen. Andermaal ben ik onder de indruk van de toewijding van de docenten bij hun leerlingen die ze vanavond 'afleveren'. Een feestelijk gebeuren met veel blijde gezichten. De voorzitter van het directieteam spreekt mij nog even aan over de schaalvergroting in het onderwijs. Wij bedanken de docenten dat zij ook nummer drie met goed gevolg hebben afgeleverd. Het is dus een echt afscheid na twaalf jaar van Damstede.

Een telefoontje naar Den Haag levert op dat ik inderdaad terug moet. Om goed half elf ben ik weer terug in de Kamer. Het WAO-debat is nog gaande. Om kwart voor een volgen de stemmingen. Over Schiphol hadden de paarse partijen al een deal gesloten. Een motie van Yvonne van Rooy om een deel van het aandelenbezit van de Rijksoverheid in de NV Luchthaven Schiphol te verkopen en opnieuw te investeren in de infrastructuur in die regio haalt een meerderheid. Ook de Wijziging van de WAO wordt afgedaan en kan naar de Eerste Kamer, zodat bij een voortvarende behandeling daar de wijzigingen (onder andere afschaffing van de malus) nog per 1 juli 1995 in kan gaan. De stemming over een motie over de herkeuringen wordt tot dinsdag aangehouden. Gaat de PvdA eerdere publieke uitspraken ook omzetten in overeenkomstig stemgedrag? Dat is de vraag! Goed twee uur thuis. Dat wordt een korte nacht op de één na langste dag.

Vrijdag 23 juni

Voor vanmorgen staat een periodiek gesprek van het CDA met het Convent van christelijk-sociale organisaties op de agenda. Diverse onderwerpen die werkgevers en werknemers uit Midden- en Kleinbedrijf, land- en tuinbouw aandragen komen aan de orde. Ook hier vind ik een bevestiging van de zorg in ondermeer de tuinbouwsector.

Terug op kantoor neem ik met Janny de agenda voor de komende weken door. Volgende week, de laatste voor het zomerreces, en zo leert de gewoonte begrijp ik, tevens een drukke en rommelige week voor de Tweede Kamer.

Om drie uur ben ik in Utrecht voor een vergadering van het Dagelijks Bestuur van de partij. Aansluitend vindt de maandelijkse vergadering van het Partijbestuur plaats. Er is - gelukkig - vandaag voldoende tijd om over politiek-inhoudelijke onderwerpen met elkaar van gedachten te wisselen. Zo wordt stil gestaan bij de uitkomsten van vier fractie-specials. Naast de nabespreking van de Partijraad van 10 juni komt uitgebreid de politieke rondblik aan de orde.

Deze laatste partijbestuursvergadering voor de zomer sluit tevens een wel zeer bijzonder parlementair jaar af voor het CDA. De weg terug kost tijd. De actie 'boel op orde' werpt z'n vruchten af.

In het partijbestuur wordt van verschillende kanten met enige voldoening geconstateerd dat we weer op de goede weg zijn. Er wordt gerefereerd aan het CDA-symposium van half mei, de Partijraad en het functioneren van de Tweede Kamerfractie. Om kwart over tien sluit Tineke Lodders de vergadering en ligt het weekend voor de deur. Naar Amsterdam rijdend realiseer ik me tot m'n vreugde dat ik voor het eerst in weken morgen niet op stap hoef. Het aantal verplichtingen in het weekend valt mee. Zaterdag een uitnodiging voor een concert en zondag familiebezoek in Brabant. Een rustig weekend. Hoewel ... er ligt nog een toezegging voor een weekbezoek voor de CDA-Krant voor volgende week, dat op maandagochtend klaar moet zijn.

Bestuurlijke reorganisatie in het slop?

Na de hoopvolle ontwikkelingen onder het derde kabinet-Lubbers lijkt de reorganisatie van ons hopeloos verouderde openbaar bestuur thans weer in het slop te zitten. Onder meer vanwege de recente referenda in Amsterdam en Rotterdam is volslagen onduidelijk hoe het verder moet met de Kaderwet Bestuur in verandering (regionaal bestuur/provincies-nieuwe-stijl) en dus met het dichten van het 'regionale gat' en het oplossen van stedelijke problemen. Bovendien wil het huidige kabinet de mogelijkheden tot samenwerking tussen gemeenten drastisch inperken. Het alternatief volgens 'paars' is kennelijk grootschalige gemeentelijke herindeling, waarmee - afgezien van andere bezwaren - het 'regionale gat' niet verdwijnt.
Kortom, het is weer tijd voor bezinning en voor het uitstippelen of bevestigen van de koers die het CDA in dit woelige water dient te varen. Daartoe wijdt de CDA-bestuurdersvereniging op zaterdag 7 oktober aanstaande haar jaarlijkse conferentie aan het thema 'Bestuurlijke reorganisatie in het slop?'. De bijeenkomst wordt gehouden in De Reehorst te Ede, van 10.00 tot 15.30 uur. Dagvoorzitter is mevrouw D.IJ.W. de Graaff-Nauta, oud-minister van Binnenlandse Zaken. Op het programma staan twee inleidingen, namelijk over de stand van zaken op dit terrein, respectievelijk over het kabinetsstandpunt inzake bestuurlijke reorganisatie. Het tweede deel van het programma bestaat uit gespreksgroepen en vervolgens plenaire discussie over: gemeentelijke herindeling; samenwerking tussen gemeenten en de positie van de provincie-nieuwe-stijl.
De deelnemersbijdrage is *f*40,- (inclusief lunch, consumpties en documentatie). Inlichtingen en aanmeldingen: CDA-bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890.

Intensiveren contacten CDU-CDA

Op 29 mei bracht een CDA-delegatie, bestaande uit fractievoorzitter Heerma, partijvoorzitter Helgers en de kamerleden De Hoop Scheffer en Van der Linden een bezoek aan de CDU in Bonn. In een gesprek met Bondskanselier en CDU-fractievoorzitter Helmut Kohl spraken Heerma en Helgers over de rol van de christen-democratie in Europa en de relatie Duitsland-Nederland.
De toekomst van Europa was ook het belangrijkste gespreksonderwerp in de ontmoetingen met CDU-CSU-fractievoorzitter Schäuble en buitenlandspecialist Lamers.
De kern van de CDU-CSU-benadering is dat de Europese integratie van voortdurend belang blijft voor de toekomst van Europa. Dat houdt in een opbouw van onderaf, met nauwe betrokkenheid van de burgers. De toetreding van Polen, Tsjechië, Slowakije en Hongarije zal op korte termijn moeten plaatsvinden, maar met een lange overgangstermijn, vooral vanwege het landbouwbeleid.
De CDU hecht aan een goede relatie met Nederland. Beide landen zijn motoren in de Europese integratie. Het is van belang dat in Europees kader ook problemen in het grensgebied, zoals grensoverschrijdende criminaliteit, wordt aangepakt. Oud-minister Seiters pleitte voor meer aandacht hiervoor. Afgesproken werd de contacten tussen CDU en CDA te intensiveren.

Heerma, Schäuble en Helgers spreken over de toekomst van Europa. *(foto Udo Giesen)*

Kaderopleiding fractievoorzitters in gemeenteraden

U bent fractievoorzitter van zomaar een gemiddelde gemeente in Nederland. U hebt veel aan uw hoofd. Moet aan veel dingen tegelijk denken. Dan loopt u het risico dat u het te druk hebt om u te verdiepen in het eigen functioneren.
Het is nu tijd om daar iets aan te doen. Het Steenkampinstituut wil u daarbij helpen en start op dinsdag 12 september 1995 de Kaderopleiding 1995 voor fractievoorzitters in gemeenteraden.
De Kaderopleiding vertoont veel overeenkomsten met de Kaderschoolleergang. Het grote onderscheid is echter dat de Kaderopleiding specifiek gericht is op een aparte doelgroep. Deze leergang is gekozen voor de doelgroep: fractievoorzitters in gemeenteraden.
De opleiding bestaat uit tien colleges op dinsdagavond en twee trainingsdagen. Tijdens de avonden staan politiek-inhoudelijke onderwerpen èn versterking van het eigen functioneren centraal.
Het programma omvat: Christen-democratische politieke overtuiging en gemeentelijke kerntaken; Christen-democratie en lokale democratie; Gemeentepolitiek en liberalisme; Gemeentepolitiek en sociaal-democratie; Christen-democratie en gemeentelijk ouderenbeleid, Christen-democratische stijl van besturen; Midden- en Kleinbedrijf en gemeente; Christen-democratie en gemeente als plaats voor multicultureel samenleven en Christen-democratie en gemeentelijk natuur- en milieubeleid.
De cursus zal plaatsvinden in het Jaarbeurscongrescentrum (Pax Christi Centrum, Godebaldkwartier 74 (Centraal Station Utrecht) te Utrecht, 's avonds van 19.00 uur tot 21.30 uur.
Op de trainingsdagen zal worden getraind in het debatteren en het afgeven van interviews, daarnaast worden politieke processen en procedures behandeld.
De kaderopleiding loopt van september 1995 t/m december 1995. De uitvoering van de kaderopleiding is ondergebracht bij SBI training en advies te Doorn. Hier vinden ook de weekenden plaats.
De kosten voor deze Kaderopleiding bedragen bij 30 deelnemers *f*1.100,- en bij 25 deelnemers *f*1.250,-.
Aanmelden kan tot 15 juli 1995. Voor aanmelding en informatie kunt u bellen met het Steenkampinstituut, telefoon 070-3424860.

Nieuwe leden

Vanaf 1 september 1994 tot 7 juni 1995 hebben zich 1.568 nieuwe leden aangemeld bij het CDA. Het aantal opzeggingen in deze periode is 4.184. Een belangrijke oorzaak van het teruglopend ledental bij het CDA is toch het natuurlijk verloop, door overlijden. Daarna komt de groep die om politieke redenen het lidmaatschap opzegt en een kleiner percentage noemt de hoogte van de minimumcontributie als reden van opzegging.
Vergeleken met dezelfde periode vorig jaar is zowel het aantal nieuwe leden als de afmeldingen kleiner, respectievelijk 3.377 en 5.120.

Contributie

Er is een werkgroep gestart, onder leiding van de landelijk penningmeester de heer A. Vroon, die een herziening en een vereenvoudiging van de bestaande contributieregeling bekijkt. Voorstellen daartoe zullen op de Najaarspartijraad aan de orde komen. Besproken worden onder andere de hoogte van de minimumbijdrage, een eventueel gezinslidmaatschap, meer armslag voor kleine afdelingen in grote steden, eventueel invoeren van een automatische incasso. Het betalingsgedrag van de leden is slechter dan vorige jaren. De totaal ontvangen en geregistreerde contributie ten opzichte van 1994 is minder, maar het gemiddelde bedrag per betalend lid ligt hoger. Toch is het gemiddelde contributiebedrag van het CDA het laagst van alle grote politieke partijen.
Het CDA is voor al zijn activiteiten afhankelijk van de contributieinkomsten.

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 2 september aanstaande.

CDAtel

CDAtel is de videotexdienst van het CDA met actuele standpunten en nieuws uit de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, het CDA-huis en de Kamerkringen.
Verder treft u hierin aan activiteiten als manifestaties, conferenties en spreekbeurten en (achtergrond) informatie van en over het CDA.
CDAtel is 24 uur per dag en 7 dagen per week te bereiken via Videotex Nederland, telefoon: 06-7400 (42,5 cent per minuut). Inlichtingen CDA-redactie, telefoon 070-3424840.

Bezoeken afdelingsvoorzitters stimulerend voor Den Haag

De openhartige wijze waarop partijvoorzitter Hans Helgers met de afdelingsvoorzitters op het partijbureau in discussie gaat, wordt door vele voorzitters als het meest aansprekende onderdeel van de 'Haagse' dag ervaren. Ook over het gesprek met een CDA-vertegenwoordiger in de Tweede Kamer wordt met waardering gesproken. Het oordeel over de gehele dag is - de keuzes op het evaluatieformulier bestaan uit matig tot uitstekend - goed. 76 voorzitters uit de Kamerkringen Gelderland, Den Helder, Utrecht, Friesland en Overijssel kwamen op bezoek op zowel het partijbureau als in de Tweede Kamer. Uit de evaluatieformulieren blijkt het initiatief van Hans Helgers veel waardering en goedkeuring te oogsten. Voor de periode 6 september tot 20 december zijn uit de overige Kamerkringen 171 voorzitters uitgenodigd. De bezoeken worden in 1996 voortgezet. Van diegenen die in 1995 niet meer aan bod kunnen komen, vindt een enkeling het geen plezierige gang van zaken. Ook wordt teleurgesteld gereageerd op de mededeling dat het onmogelijk is met meer dan een persoon uit één afdeling te komen. De groepsgrootte is heel bepalend voor de aard en het vertrouwelijke karakter van deze gesprekken. Daarom heeft partijvoorzitter Helgers er bewust voor gekozen niet meer dan veertien mensen tegelijk uit te nodigen. Voor de medewerkers in het CDA-huis zijn de bezoeken inspirerend. Zoveel positieve opmerkingen over de werkzaamheden op het partijbureau zijn nog niet vaak geuit.

De afdelingsvoorzitters uit Wieringermeer, Noorder-Koggenland, Heerhugowaard, Langedijk, Kampen, Ootmarsum, Oldenzaal, Druten, Zutphen, Gorssel, Tiel en Zeist bezoeken het CDA-huis. *(foto Mieke Schlaman)*

Blauw op straat zorgt voor een veilig gevoel

Onveiligheid op straat is een van de grootste maatschappelijke problemen. Burgers en overheid voelen zich steeds machtelozer. Reacties van wijkagent Van Brakel, coördinator slachtofferhulp Andreae en CDA-Tweede Kamerlid Soutendijk.

Gerrit van Brakel (50) is al achttien jaar wijkagent in Vlaardingen. In een paar zinnen schetst hij zijn gedachten over de veiligheid op straat.
"De angst van de mensen verschilt per stad en per wijk. In Vlaardingen maken we gebruik van politiesurveillanten om bewoners gerust te stellen. Het is hun taak om veelvuldig zichtbaar aanwezig te zijn. Wanneer je met grote regelmaat een agent door jouw straat ziet lopen, geeft dat een zeker vertrouwen. Blauw op straat zorgt voor een veilig gevoel en dan niet in een auto, maar lopend, een praatje makend, bekend zijn bij de mensen.
Ik weet uit ervaring dat wanneer je loopt of fietst je sneller wordt aangesproken. Je hoort verhalen. Ik merk, omdat ik in mijn wijk een vertrouwd gezicht ben geworden, dat mensen je groeten, ze vertellen over hun zorgen en stellen vragen over duizend en een dingen. Daardoor krijg je de kans om iets over je werk te vertellen. Op straat heerst nog te veel de gedachte dat de politie toch niets doet met aangiften. Ik motiveer iedere man en vrouw om altijd aangifte te doen van kleine diefstallen, bedreigingen en inbraken. Als er op een plaats veel inbraken plaatsvinden, kunnen we niet direct ingrijpen en de dief in de kraag vatten, maar we kunnen natuurlijk wel het surveillancepatroon verleggen en intensiveren.
Ik denk dat het voor de meeste mensen prettig is dat ik tot de 'oudere' agenten behoor. Het boezemt vertrouwen in. Je bent gewend te luisteren. Je laat mensen uitpraten. Als er zorgen zijn met bijvoorbeeld drugsgebruik of alcoholverslaving, kun je bemiddelen bij het leggen van contacten met hulpverlenende instanties. Je kunt de spanning van een wijk aankaarten op het politiebureau. Je geeft tips. Een wijkagent is veel meer dan een man of vrouw in een blauw pak. Ze denken dat je alleen het verkeer regelt, maar je bent een duizendpoot. Sinds kort hebben we in Vlaardingen een jeugdcoördinator die voorlichting geeft op scholen. Ik heb zelf ook voor de klas en op het schoolplein gestaan om met tieners van gedachten te wisselen over normen en waarden. Je moet de kinderen het idee geven dat zij tegen een uniform kunnen praten en dat dat uniform ook normaal kan terugpraten. Het is verschillende keren gebeurd dat een school de politie uitnodigde om voorlichting te geven over een project 'veiligheid'. Daar gaan we altijd op in.
Ik werk bijna achttien jaar bij de politie en de kern van mijn werk ligt in het persoonlijk contact."

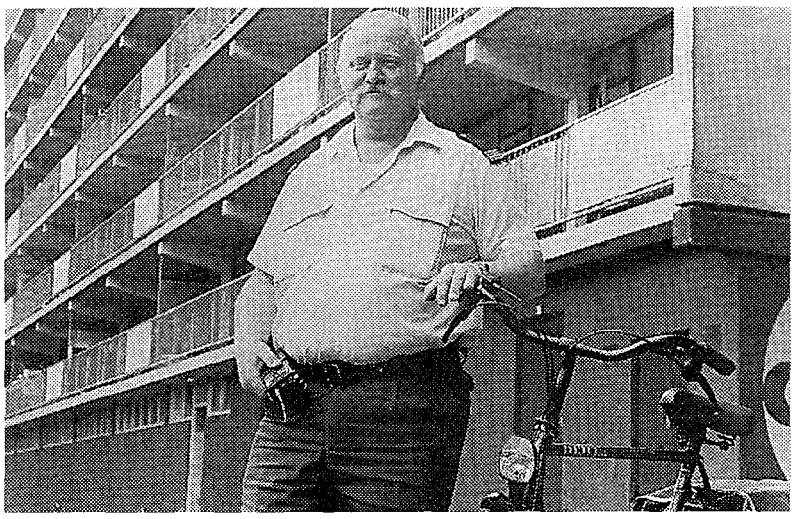

Van Brakel: "De kern van mijn werk ligt in het persoonlijk contact." (foto Elzebet Veenendaal)

CDA-TWEEDE KAMERLID

Inzetten op jongerenbeleid om onveiligheid te voorkomen

Het CDA-Tweede Kamerlid Marian Soutendijk geeft de politieke stand van zaken voor wat betreft de 'veiligheid op straat' en 'de noodzaak van bureaus voor slachtofferhulp'.
"Waar we het in de toekomst vooral van moeten hebben, is het voorkomen van onveiligheid. En dat zoek ik in het jongerenbeleid. Het normen- en waardenbesef moet worden versterkt. Vaardigheden om je staande te houden in de complexe wereld van vandaag moeten worden aangeleerd. Voorlichting op scholen over de gevaren die dreigen moet intensiever worden. Ik denk dat wijkagenten daarvoor de eerst aangewezen personen zijn, maar ook slachtoffers zouden hun verhaal moeten vertellen en mensen die veroordeeld zijn geweest. Deze laatsten kunnen uitleggen hoe zij tot hun daden zijn gekomen. En hoe een 'onschuldige' bedreiging sluipenderwijs uitgroeit tot ronduit criminneel gedrag. Het begint vaak met een vorm van baldadigheid maar eindigt met bedreiging of erger van leeftijdsgenoten en anderen. Als je eenmaal in zo'n spiraal zit, moet je daar hoe dan ook worden uitgehaald.
Op dit moment is hiervoor te weinig aandacht. Er wordt nauwelijks gebruik gemaakt van de mogelijkheden die er zijn. Aan de andere kant wordt het door de politie wel als 'nuttig' gezien, maar een agent die voorlichting op scholen geeft, wordt vaak ondergewaardeerd. Ik vind dat dit politiewerk zeer nuttig is want ook dit dient de veiligheid van de burger al is het wellicht minder spectaculair dan criminelen pakken. Men kan met een groep jongeren een project 'veiligheid' starten en, in dat verband, naar een politiebureau, jeugdinrichting of een bureau voor slachtofferhulp gaan om te laten zien wat daar gebeurt, welke mensen daar komen en waarom ze komen.
Emotioneel zijn gewelddadige ervaringen moeilijk te verwerken. Daar heb je professionele hulp bij nodig. Als blijkt dat de behoefte aan deze hulp groter is, groter dan nu betaald kan worden, moeten we niet aarzelen daar meer geld voor uit te trekken. Alles wat er nu voor slachtoffers wordt gedaan, qua opvang en begeleiding, is al 100% meer dan vijf jaar geleden. Mijn idee is dat het nog niet voldoende is. Het extra geld wat daarbij komt kijken, mag grotendeels worden gehaald bij de misdadigers. En desnoods via een fonds dat wordt gevuld met een deel van de boetegelden.
Ik heb verschillende bureaus voor slachtofferhulp bezocht. Mij valt de enorme betrokkenheid op van de mensen bij de slachtoffers. Dat moet natuurlijk ook wel want sommige ervaringen worden ware trauma's. Als je daar niet 'warm' en 'betrokken' en 'professioneel' op reageert, kan dat voor het slachtoffer leiden tot een volledig disfunctioneren in de maatschappij met alle problemen van dien. In mijn ogen zijn deze bureaus een onmisbare schakel aan het worden in het opvangen en begeleiden van slachtoffers."

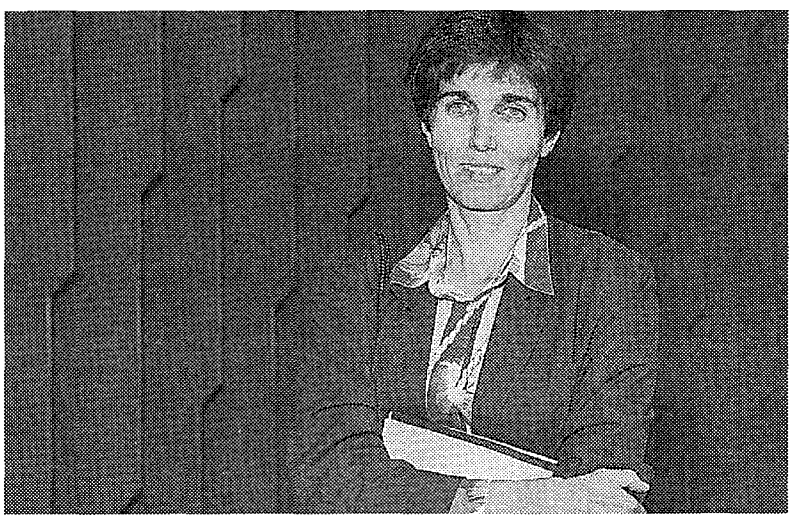

Soutendijk: "Bureaus voor slachtofferhulp zijn onmisbare schakels in het opvangen en begeleiden van slachtoffers." (foto Mieke Schlaman)

COöRDINATOR SLACHTOFFERHULP

Slachtoffers weer ordening geven in dagelijks leven

Jan Andreae (38) werkt als coördinator bij de Stichting Slachtofferhulp Amsterdam Amstelland. Hij is sinds twee jaar verbonden aan deze vrijwilligersorganisatie. In het kort vertelt hij iets over welke mensen gebruikmaken van dit bureau en wat ze daar kunnen verwachten.
"Wij proberen mensen, die slachtoffer zijn geworden van een (gewelds)misdrijf of verkeersongeval, weer op hun eigen spoor te krijgen. We geven praktische informatie over juridische procedures, hoe iemand een schadevergoeding kan krijgen of het schadefonds geweldsmisdrijven kan aanschrijven. Verder assisteren we bij het doorverwijzen naar advocatuur en andere instanties op het gebied van hulpverlening. Daarnaast geven we emotionele ondersteuning bij het verwerkingsproces. We laten iemand zijn of haar verhaal (herhalend) vertellen met als doel dat iemand zijn of haar ordening enigszins kan terugvinden.
Een voorbeeld: Er is ingebroken bij mevrouw Pietersen. Op zich al een grensoverschrijdende gebeurtenis. Daarbij komt dat ze thuis was op het moment van de inbraak. Ze is kortstondig gegijzeld geweest. Zij wil hierover praten. We laten haar praten en vertellen dat het niet vreemd is om bang te zijn en dat ze niet kan slapen. Ook al vertelt haar omgeving dat het na een week of een paar weken voorbij is en dat ze misschien haar zinnen eens moet verzetten. De omgeving van een slachtoffer heeft er meestal belang bij dat de gevoelens van het slachtoffer snel over zijn omdat zij misschien anders zelf bang worden. De confrontatie met onveiligheid in de wereld moet snel worden geëlimineerd.
Sinds 1 april is er een nieuwe wet, de Wet Terwee, in werking getreden die de positie van het slachtoffer moet en kan versterken. Politie en justitie verplichten zich binnen deze wetgeving mensen die slachtoffer zijn geworden correct te bejegenen in de zin van informatie-verstrekking over de afhandeling van de aangifte, een poging te doen tot schadebemiddeling als de dader bekend is en door te verwijzen naar de Stichting Slachtofferhulp. Uit een lokaal onderzoek bij de politie in Amsterdam is gebleken dat 80% van de aangevers (slachtoffers) in 1994 niet tevreden was over de bejegening van de politie tijdens de aangifte. Hoewel de politie op dit punt al enorm in beweging is door hun beleidskeuze klantvriendelijker te willen werken, kan deze Wet daar een enorme bijdrage aan leveren.
De samenleving is te dynamisch om terug te gaan naar het aloude principe oog om oog, tand om tand."

Andreae: "De omgeving van een slachtoffer heeft er meestal belang bij dat de gevoelens van het slachtoffer snel over zijn." (foto Dirk Hol)

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost *f* 56,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost *f* 75,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost *f* 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen. Een jaarabonnement kost *f* 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost *f* 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publikaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiek inhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost *f* 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement
*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....
.

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Conferentie Intercultureel Beraad (ICB)

Een onderwerp, dat voor een politieke beweging, die haar wortels heeft liggen in emancipatie- en integratiestreven, op een onderscheiden wijze kan worden aangepakt, is de vraag naar de consequenties van de multi-culturaliteit.
'Elke mens telt' is een belangrijk christen-democratisch uitgangspunt.
Het CDA wil mensen die geïnspireerd bezig zijn serieus nemen.
Een belangrijke uitdaging voor de christen-democratie is de invulling van dit uitgangspunt in onze samenleving van vandaag, waarin zovelen hun wortels elders en anders hebben.
Een wederzijdse ontmoeting is nodig ter verheldering van wat - wederzijds - moet gebeuren om inburgering van migranten mogelijk te maken.
De multiculturele samenleving biedt immers meer kansen dan beperkingen.
Het Intercultureel Beraad (ICB) heeft het initiatief genomen om over dit belangwekkende thema een aantal conferenties te organiseren. In samenwerking met het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA zal op zaterdag 14 oktober aanstaande een startconferentie worden gehouden met als thema 'Investeren in Integreren'. Sleutelwoord hierbij is: inburgering.
De lokatie en het definitieve programma voor deze conferentie zijn op dit moment nog niet bekend. Nadere informatie daarover volgt. Vanzelfsprekend kunt u hierover ook contact opnemen met het landelijke secretariaat van het ICB (Peter Spierings, telefoon 070-3424803).

Betrokkenheid groot bij Strategisch Beraad

De CDA-achterban blijkt zeer betrokken bij de activiteiten van het Strategisch Beraad. Dit valt af te leiden uit het grote aantal reacties van CDA-afdelingen en Kamerkringen op de brief van 5 april 1995 van de voorzitter van het Beraad. In die brief werd gevraagd om reacties op drie vragen. Heeft het Beraad met zijn thema's werk en solidariteit, rechtsstaat en veiligheid, globalisering en internationalisering, onderwijs, kennis en integratie en politiek en overheid de juiste thema's te pakken. De vraag werd positief beantwoord. Met nadruk werd gewezen op de noodzaak van een specifiek christen-democratische invalshoek. Verder werd expliciet aandacht gevraagd voor medisch-ethische kwesties, het ouderenbeleid en de positie van allochtonen.
Welke nieuwe elementen zou het CDA, zo luidde de volgende vraag, in de discussies over deze thema's naar voren moeten brengen? Afdelingen en Kamerkringen hebben een reeks aanbevelingen aangedragen, over herverdeling van arbeid, een modern gezinsbeleid, rechtshandhaving, de positie van Nederland binnen de Europese Unie, bestuurlijke betrokkenheid van de burger. De derde vraag - welke suggesties zou u in algemene zin aan het Strategisch Beraad willen doen - leverde een keur aan antwoorden op die kunnen worden aangeduid met de trefwoorden nieuwe koersbepaling, invulling geven aan de 'C', inspelen op de leefwereld van de burger. Wat betreft de politieke profilering van het CDA pleit de achterban voor: herkenbaar, principieel, vertrouwenwekkend, eensgezind en gericht op de samenleving.
Op basis van deze reacties zijn aan de deelnemers van de Partijraad op 10 juni 1995 in een deelsessie die was gewijd aan het Strategisch Beraad acht vragen voorgelegd. Deze deelsessie, die werd bezocht door ruim honderd CDA-ers, leverde zo'n vijfenveertig waardevolle suggesties op. De reacties van de afdelingen en Kamerkringen en de resultaten van de deelsessie vormden de opmaat voor de inleiding van de voorzitter van het Beraad Frans Andriessen, tijdens het middaggedeelte. Hij benadrukte dat het rapport van het Beraad, dat in het vroege najaar 1995 zal worden gepubliceerd, de basis zal vormen voor verdere gedachtenwisseling binnen de partij. De afdelingen en Kamerkringen, die hebben gereageerd, hebben inmiddels een bedankbrief van de voorzitter van het Beraad ontvangen en een analyse van de inbreng vanuit de partij. Deze analyse kan door geïnteresseerden worden opgevraagd bij het secretariaat van het CDA (mevrouw Van Kooten; telefoon 070-3424831).

Wat is er verschenen

Bestuursforum
Het meinummer van Bestuursforum opent met een artikel waarin burgemeester F. Brink (Veenendaal) de plussen en minnen van de politie-reorganisatie beschrijft. Als bedrijf functioneert de regionale politie goed, maar 'de toenemende gevoelens van onveiligheid die bij de burgers worden geconstateerd duiden op onvoldoende vertrouwen in de politie'. Bovendien bergt de Politiewet onvolkomenheden in zich die een ongewenste verzelfstandiging van de politie tot gevolg kunnen hebben. Misschien moet het beheer over het regiokorps toch maar naar de provincie.
Verder in dit nummer onder meer een evaluatie van de statenverkiezingen en het perspectief voor het CDA (dr. R.A. Koole), een bijdrage over de verstedelijking van de Randstad (mr. W. van den Berg), een artikel over de subsidiëring van schoolbegeleidingsdiensten (oud-staatssecretaris A.J. Hermes) en een interview met de CDA-raadsfractie in Leidschendam.
In het juni/julinummer zullen onder meer artikelen verschijnen over autoluwe binnensteden en parkeergarages (drs. M.E.H. Koop en drs. M.E. Harting); buurt- en wijkbeheer in Deventer, in het kader van sociale vernieuwing gericht op participatie van de bewoners (M. Schuttert); gemeentelijk toezicht op woningcorporaties (drs. H. Koetje); de verhouding tussen 'bestuurlijke amateurs' en 'ambtelijke professionals' (dr. Th.W.A. Camps); versterking van de positie van de cliënt in de zorgsector (G.C. de Bruijn). Verder een verslag van een studiedag over duurzame ontwikkeling en een bespreking van de brochure 'Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek', een recente uitgave van het Steenkampinstituut, door drs. H.J. Kaiser.
Bel voor een proefnummer of abonnement (*f*40,- per jaar): CDA-bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890 (mevrouw J. van Kampen).

Samenleving in balans
De discussienota 'Samenleving in balans' van het CDA-Vrouwenberaad is verschenen.
De nota bevat onder andere de volgende hoofdstukken: Uitgangspunten van het CDA, Actuele maatschappelijke ontwikkelingen, Participatie, Het vraagstuk van economische zelfstandigheid en Voorwaarden voor een samenleving in balans.
De antwoorden op de discussievragen behoren voor 1 maart 1996 binnen te zijn. De antwoorden zullen door de werkgroep worden samengevat. Tijdens de Landelijke Raad in het voorjaar van 1996 is deze samenvatting beschikbaar met de eventuele conclusies.
De brochure, die uit 65 pagina's bestaat, kost *f*5,- per stuk en is af te halen op het partijbureau. U kunt de brochure bestellen door overmaking van *f*7,10 (inclusief portokosten) op giro 137000 t.n.v. CVK/CDA Den Haag onder vermelding van 'Samenleving in balans'. Uiteraard is het mogelijk meerdere exemplaren te bestellen, dan gelden afwijkende portokosten:

Signaal 29
Signaal 29 'De pil in of uit het ziekenfondspakket?' is gereed.
Dit Vrouwenberaad-Signaal kost *f*1,-. Een abonnement kost *f*10,-.
Te bestellen door overmaking op giro 137000 van de Centrale Verrekenkas van het CDA, onder vermelding van Vrouwenberaad, titel en aantal of abonnement.

Meerjarenbeleidsplan
Op de Landelijke Raad van 20 mei jongstleden is het meerjarenbeleidsplan van het CDA-Vrouwenberaad vastgesteld. U kunt een exemplaar bestellen door overmaking van *f*5,- (inclusief portokosten) op giro 137000 t.n.v. CVK/CDA Den Haag onder vermelding van 'meerjarenbeleidsplan CDAV'.

Meer over Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek
Herkenbaar zijn op lokaal niveau: Kan dat eigenlijk wel?
Verbindingen tussen en vertaling van de CDA-uitgangspunten met de dagelijkse politieke praktijk. Wat maakt het CDA zo uniek? Waarin verschilt het CDA met andere politieke partijen? Hoe draag je het christen-democratisch gedachtengoed over aan de hedendaagse kiezer?
Het werkboek MEER OVER Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek laat zien hoe en is morgen te gebruiken in de raadszaal. De prijs bedraagt *f*10,-.
Het werkboek is de nieuwste uitgave van het Steenkampinstituut en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op giro 396551 ten name van SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-04.

CBB
Aangepaste lectuur en informatie
Als het lezen moeilijker wordt, maar u wel op de hoogte wilt blijven van CD/Actueel, dan is het mogelijk om u te abonneren op de gesproken versie van CD/Actueel. Iedere twee weken verschijnt een 90 minuten durende versie voor slechts *f*25,- per jaar.
De CBB, de christelijke bibliotheek voor aangepaste lectuur en informatie te Ermelo, maakt dat mogelijk. Voor informatie kunt u bellen met de afdeling klantenservice CBB, 03417-51014.

Spreekbeurten

Zuid-Holland
17 juli
Hans Helgers, partijvoorzitter: Zalencentrum De Hoeksteen, Burgemeester Kampschoerstraat 25, Monster. 20.30 uur.

14 september
Peter Pex, lid Europees Parlement: Nieuwspoort, Lange Poten 10, Den Haag. 12.00 - 14.00 uur.

Noord-Brabant
6 juli
Karla Peijs, lid Europees Parlement: Provinciehuis Noord-Brabant, Bois le Duc-zaal, Den Bosch, 09.30-12.30 uur.

Ideëel denken van het CDA is onmisbare bron van kracht

Op zaterdagochtend 10 juni jongstleden bekrachtigde de CDA-Partijraad in Ede Ruud Lubbers unaniem als voorzitter van het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Tineke Lodders heeft hem gevraagd. Lubbers: "Ik vind het leuk te treden in de voetsporen van Hans Franken, die dit werk op buitengewoon gemotiveerde en bekwame wijze heeft gedaan. Hans Franken heeft het Wetenschappelijk Instituut een eigen gezicht gegeven."

Wat zijn uw motieven ?
Lubbers: "Zeker, ook persoonlijke motieven hebben een rol gespeeld om de functie van voorzitter van het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) te aanvaarden. Nog voor de feitelijke totstandkoming van het CDA was ik een van de eerste niet-antirevolutionairen die lid werd van de redactie van AR-Staatkunde. Dat is meer dan vijftien jaar geleden. En daar werkte ik samen met anderen die toen min of meer een denktank voor het CDA vormden. Ik ga dus terug naar een oude liefde, een liefde voor studie. Het CDA is niet alleen een politieke partij, maar ook een christen-democratische beweging. Vorm te geven aan het aspect van 'een beweging zijn', wat op zijn beurt weer de basis is voor het volkspartij-karakter, vind ik uitermate boeiend."

Idealen

"Het CDA mag er trots op zijn dat wij op alle niveaus, plaatselijk, regionaal, nationaal en internationaal zoveel hebben kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van onze samenleving. Het karwei is echter niet af. Bepalend is naast de inzet voor economie en politiek, ook de ideële inzet. Waar anderen zijn, die zich toeleggen op economie en politiek, denk ik dat het goed is dat ik de aandacht in onze beweging bevorder voor al diegenen die zich ideëel inzetten. Dat zijn allerlei vormen van inzet. Verenigingen voor een bepaald doel, vrijwilligerswerk, de gezinnen, de school of soms gewoon 'wij'. Alle mensen en groepen die waarden overdragen en waarden nieuwe inhoud willen geven. Tijdens het symposium over de christen-democratie heb ik gezegd dat de Nederlandse natie wordt gevormd door de rijkdom van al die 'wij's'. Zij vormen het cement van de samenleving. Wij doen iets, wij zetten ons samen voor iets in, houden idealen levend, maken waarden op eigentijdse wijze zichtbaar."

Toekomst

"Ik denk dat in feite de inzet voor idealen de toekomst is. Puur economisch en puur politiek denken is eigenlijk oud-denken; dat is het verleden. Het CDA wil bewust een partij van de toekomst zijn en juist daarom weet het zich verbonden met al diegenen die zich voor ideële doelen inzetten, waarden overdragen en inhoud geven. Iedere politieke keus begint met een keus voor een bepaald mensbeeld. Dat is de keus elke mens belangrijk te vinden èn je samen met anderen inzetten voor een samenleving die meer wil zijn dan economie alleen. We moeten niet moraliseren, maar wel steun geven aan allen die idealen inhoud geven. Vaak wordt onderschat hoeveel mensen in de samenleving, vaak ook naast hun betaalde baan, ideëel bezig zijn. En als beweging moeten we natuurlijk op de politiek en het bestuur invloed uitoefenen, opdat in het beleid voldoende ruimte blijft en wordt geschapen voor dat ideële aspect in de samenleving. En datzelfde geldt voor de overdracht van waarden."

Onderwijs

"In het onderwijs wordt cultuur - een geheel van waarden en normen - doorgegeven. Dat onderwijs heeft het in alle geledingen zwaar; door de grotere aantallen, door de minderheden en door de geringere rol van het gezin. Dit zijn even zoveel redenen om vanuit de overheid het onderwijs zoveel mogelijk met rust te laten. Geen circulaires, niet weer onderwijsvernieuwingen, zo mogelijk budgettaire druk, ervaren leerkrachten niet naar huis sturen. Ruimte geven aan de onderwijskrachten om zelf hun werk goed te doen en zich daarvoor te kunnen inzetten."

Kinderbijslag

"Tijdens het symposium zei ik dat de vermindering van de Kinderbijslag een ernstige misslag is. Die aantasting is precies het verkeerde signaal naar ouders die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding. Het is letterlijk een 'waarden-loze' maatregel."

Werkgelegenheid

"Ook betaald werk moet voor ieder beschikbaar zijn. Naar eigen maat en mogelijkheden. De kosten op arbeid moeten omlaag. Dat betekent wijziging in ons belastingstelsel. Daarnaast is meer nodig van werknemers en werkgevers om in de dagelijkse praktijk ook diegenen in het werk te integreren waarvoor dat moeite kost. Geen genoegen nemen dus met hoe het nu gaat."

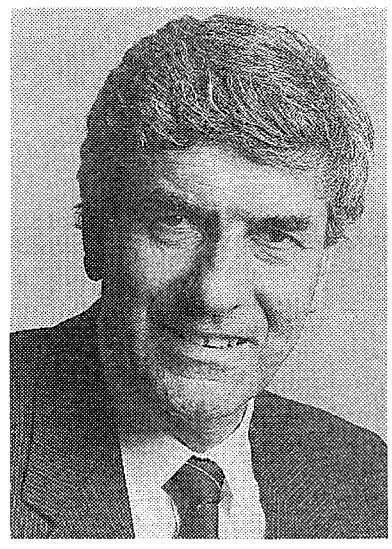

Ruud Lubbers (foto Hans Hordijk)

Politieke hergroepering

"We begonnen in de jaren zeventig met de 'maakbare' samenleving. In de jaren tachtig kwam de omslag naar no-nonsense. Met 'geen-onzin-beleid' moeten we zeker doorgaan, maar we moeten ons wel verder onderscheiden. Door een beleid wat inhoud geeft aan idealen en de overdracht van waarden mogelijk maakt. Ik hoop dat het CDA zich op dit punt profileert en dan is het aan anderen een eigen positie te kiezen. Het valt mij wel op dat Bolkestein steeds meer is gaan spreken over het geestelijk fundament. Hij lijkt te begrijpen dat het ideële denken van het CDA een onmisbare bron van kracht in de samenleving is. En als Van Mierlo pleit voor politieke hergroepering dan is dat natuurlijk zijn eigen zaak. Maar één ding weet ik zeker dat oude indelingen niet meer helpen en het CDA zal, zo schat ik, kiezen voor de samenleving van de toekomst."

Overheid

"Het is wezenlijk ook te denken in termen van 'wij', te werken aan wat de Engelsen zo mooi noemen: 'the fabric of society'. Dat eigentijdse doel is modern. Kiezen voor waarden, waaraan gemeenschappelijk in allerlei verbanden inhoud gegeven wordt, is de toekomst. Kiezen voor een tweeslag: een strenge overheid, daar waar zij moet optreden; een krachtige overtuigende overheid weet zich te beperken; en daarnaast een samenleving die wordt gekenmerkt door ideële inzet, inhoud geeft aan waarden en de overdracht daarvan."

Oppositie

"Het Wetenschappelijk Instituut 'in de oppositie' staat voor een nieuwe uitdaging. Opnieuw het CDA te vitaliseren voor de langere termijn, voor de toekomst. We staan aan het begin van onze tweede jeugd."

Het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA ziet toe op de organisatie van het instituut, bevordert de relatie met de partij en derden en beoordeelt de inhoudelijke produkten. Het bestuur is als volgt samengesteld: mr. W. Aantjes, drs. C.J. Bakker (penningmeester), drs. B. Beumer, H.A. de Boer, drs. H. Borstlap, mr. J.J.A.M. van Gennip (secretaris/directeur), A.J. Gijsbers, ir. H. van Harten, prof. dr. J. Klapwijk, prof. ir. B. Krol (vice-voorzitter), dr. J.P.R.M. van Laarhoven, drs. R.F.M. Lubbers (voorzitter), prof. dr. R.A. de Moor en mevrouw mr. J.G.B.E. de Ruiter-Been.

Hans Borstlap: Steenkamp Instituut voorziet CDA van voortrekkers

Hans Borstlap vindt zijn benoeming tot voorzitter van het Steenkampinstituut (SI) een heel bijzondere opdracht.

Borstlap: "Een opdracht die mij motiveert vanwege het effect op de christen-democratische beweging op wat langere termijn. Er gebeuren onverwachte dingen. Christen-democraten komen in de oppositie en merken dat het land niet onmiddellijk vergaat. Een zekere vanzelfsprekendheid van de macht is weggevallen en het blijkt dat dát toch krachten genereert die tot voor kort in de christen-democratie niet bekend waren. Mijn stelling is, dat een partij zo'n periode veel makkelijker kan doorstaan als zij beschikt over een aantal stabiele factoren als een Steenkampinstituut, een Wetenschappelijk Instituut, jongerenorganisatie, vrouwenbeweging en Bestuurdersvereniging. Die continuïteit in een beweging waar je aan werkt middels het kader- en scholingswerk van het Steenkampinstituut spreekt mij geweldig aan."

En wat is uw visie op de rol van het Steenkampinstituut binnen de partij?
"Ik denk dat de kern daarvan tweeërlei is. Het christen-democratisch erfgoed, de traditie levend en actueel houden. En daarnaast een aantal professionele vaardigheden toevoegen zodat die combinatie de beweging sterk maakt."

Als ik zeg: 'Eigentijdse politiek vraagt bij de tijdse training' waar denkt u dan het eerste aan? Wat komt er bij u op?
"Dan komt er bij mij op een besef dat de politiek, het overheidsbestel, de verhouding politiek - burger in de jaren negentig ongelofelijk veel lastiger, ingewikkelder is dan een aantal jaren geleden. Ik denk dat de overheid in een heroriëntatie is en dat die vernieuwing in hoge mate betrekking heeft op de relatie overheid - burger. Op tal van deeldossiers lopen we vast omdat we niet op orde zijn met die verhouding. Dat raakt de uitgangspunten en de visie op menselijke verantwoordelijkheid; raakt ook onze visie op maatschappelijke organisaties, op de rol van de overheid. Die kernbegrippen komen volop in de curssussen van het Steenkampinstituut aan de orde."

Hans Borstlap (foto Mieke Schlaman)

Bent u tevreden over het imago van het Steenkampinstituut?
"Ik denk dat de positie van het Steenkampinstituut binnen de partij versterkt kan worden. Niet om die positie te versterken maar om de functie van het instituut nadrukkelijker in de partij in beeld te krijgen. Ten eerste moet het Steenkampinstituut nadenken over verbreding van zijn activiteiten, verbreding naar de regio's toe. Ik denk dat het Steenkampinstituut op een aantal punten de kwaliteit zelf kan verhogen in wat het aanbiedt. Aan de andere kant kunnen we actiever de Kamerkringen helpen bij het formuleren van hun behoefte aan scholingsvoorzieningen en kaderwerk. Er is dus een kwaliteitsslag te maken in de regio. Ten tweede denk ik dat naast de verbreding, verdieping van belang is. Elke beweging, ook de christen-democratische, heeft behoefte aan mensen die voorbestemd zijn om sleutelposities te gaan vervullen op plaatselijk niveau, in gemeenteraden, op regionaal of landelijk niveau. Dat vergt een zekere specifieke scholing. Het is allerminst de bedoeling dat we een elite gaan creëren. Elites passen niet in de christen-democratie! Maar we moeten wel erkennen dat we gewoon 'voortrekkers' nodig hebben op een breed vlak. Ik denk dat de Kaderschool van het Steenkampinstituut daarvoor de instelling is. Als Steenkampinstituut moeten we inventariseren wat voor behoefte aan kwaliteit en kwantiteit aan dit topkader de partij in de verschillende gremia de komende jaren heeft. Wat voor vormgeving wij in de Kaderschool daaraan kunnen geven en hoeveel wij vanuit welke kring, vrouwen, jongeren, minderheden daarvoor zouden kunnen scholen. Ik denk dus tweeërlei, allereerst kunnen we absoluut een kwaliteitsslag in de regio maken. Dat is ook heel erg nodig om het vak van kaderlid en politicus goed te verstaan. En ten tweede moeten we zicht krijgen op een groep die het in zich heeft een voortrekkersrol te gaan vervullen op de verschillende niveaus. Daar zal het Steenkampinstituut zijn kadercursus voor moeten uitbouwen."

Nu treedt u in de voetsporen van Jan de Koning, hij was de eerste voorzitter van het SI en u de tweede. Is het niet moeilijk om zo'n man op te volgen?
"Ja, uiteraard. Laat ik het zo zeggen: niemand kan Jan de Koning doen vergeten in het CDA. Op een aantal punten heb ik ook in mijn ambtelijke loopbaan heel nauw met hem samengewerkt. En dat zijn onvergetelijke perioden geweest. Bijvoorbeeld rond kabinetsformaties, waar je dagenlang in beperkte ruimtes met elkaar verkeerde. Jan de Koning was iemand die als je hem ontmoette iets met je deed en een uitstraling had die je niet onberoerd liet en die je deels bewust en onbewust meevormde. Hij is voor mij een politieke leidsman geweest."

Eerste Kamer vaart zuivere CDA-koers

Op 13 juni jongstleden is de nieuwe Eerste Kamer geïnstalleerd. In die Kamer hebben 'we' een team van negentien CDA-ers. Voorzitter Luck van Leeuwen verheugt zich zeer om met 'zijn' mannen en vrouwen aan de slag te gaan.

Van Leeuwen: "Wij zullen op een constructieve, verantwoorde manier oppositie voeren. In principe zeggen wij 'ja' tegen zaken die passen in het CDA-gedachtengoed. Ik moet natuurlijk wel wijzen op een politiek interessante situatie. Wij hebben, in de Eerste Kamer, met de VVD een meerderheid, maar ook met de combinatie van PvdA en D66! Wij spelen, op het politiek toneel, dus een cruciale rol. De coalitiepartijen mogen niet zonder meer aannemen dat ze onderling verdeeld kunnen zijn omdat het CDA dan het wetsvoorstel - zoals de regering dat graag ziet - door het parlement haalt. Zo zijn we niet getrouwd."

In enkele woorden schetst Luck van Leeuwen de plannen van de Eerste Kamerfractie: "De eerste uitdaging is om met negentien mensen het werk te doen wat we met zevenentwintig hebben gedaan. Ik denk dat dat zeker zal lukken want de kwaliteit van deze groep is hoog. De nadruk van ons werk ligt op de wetgeving. We leggen de wetten naast de Grondwet. En kijken vooral naar de kwaliteit en de uitvoerbaarheid van de wetgeving.
De intentie van de fractie is om veel meer gewicht te gaan geven aan de adviezen van de Raad van State. Dat is, vind ik, ook de rol van een oppositiepartij in de Eerste Kamer. De Raad van State geeft, als een wetsvoorstel wordt ingediend, het kabinet een advies. De regeringspartijen hebben nogal eens de neiging om snel voorbij te lopen aan de kritiek van de Raad van State omdat ze uit politieke motieven dat voorstel er graag doorheen willen loodsen. Als er nu een college is die met nadruk moet kijken naar die kritiek is het wel de grootste oppositiepartij in de Eerste Kamer.
Ons team wil veel informatie verzamelen van mensen uit de eigen partij. We willen weten wat er leeft in de rijen. We stellen de contacten met de collega's uit de Tweede Kamer nadrukkelijk op prijs. Er zal regelmatig uitwisseling van gedachten zijn tussen de fractiebesturen. Via de voorzitter van de fractie hebben we contact met het Partijbestuur. We gaan veel werk maken van de 'contactopdracht' die elk lid heeft ten aanzien van kamerkringen. Elk lid krijgt een kamerkring toegewezen en moet rapport uitbrengen van wat er in de kamerkring leeft aan wensen, vragen en kritieken. Zo krijgen kamerkringen de kans om via die contactpersoon hun ideeën over te brengen.
Ook met de provinciebestuurders halen we de banden aan. In het verleden was dat contact niet zo hecht, maar toen waren we een regeringspartij (en waren er automatisch relaties met de beheerders - staatssecretarissen en ministers - van departementen). Nu de regeringsverantwoordelijkheid niet bij het CDA ligt, vind ik dat wij de uitnodiging moeten aannemen van de mensen, die voor het CDA in de provincies in bestuursfuncties zitten, om regelmatig met elkaar om de tafel te gaan zitten.
Ik heb gemerkt dat er te weinig contact is met de Statenfracties. Uiteindelijk zijn dat degenen die de Eerste Kamer kiezen. Ik heb beloofd dat wij een of twee keer per jaar contact zullen zoeken met de voorzitters van alle Statenfracties. Gewoon als collega's bijpraten over lopende zaken, plannen en over hoe we elkaar kunnen helpen. Ik wil op de hoogte zijn van proble men en mogelijkheden.
Het vraagt -al met al- een kleine wijzigin van de mentaliteit van de CDA-leden va de Eerste Kamerfractie. We zijn geen re geringspartij meer (toen moesten we... zi het op afstand... bij elk wetsvoorstel reke ning houden met het regeerakkoord). N kunnen we een zuivere CDA-koers varen.

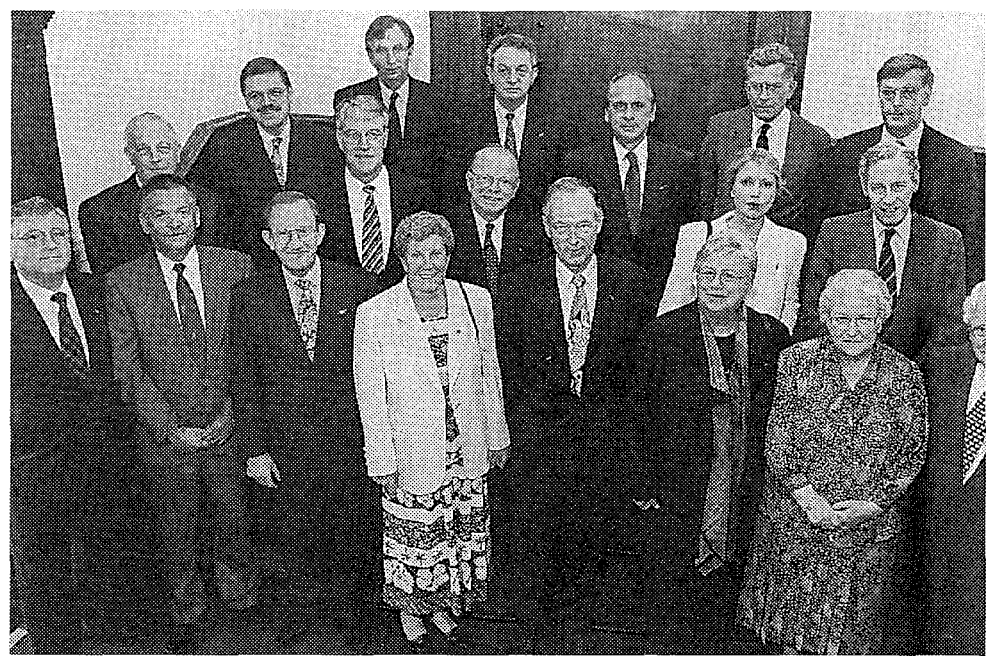

De CDA-Eerste Kamerfractie gaat veel werk maken van de 'contactopdracht' die elk li heeft. Op deze wijze hebben Kamerkringen de kans hun wensen, kritieken en ideeën direc kenbaar te maken. *(foto Mieke Schlama*

Nieuwe CDA-Eerste Kamerfractie

De nieuwe Eerste Kamerfractie wordt bemensd door:

J. Baarda,
P.B. Boorsma,
G.J.M. Braks,
C.P. van Dijk,
H. Eversdijk,
J.J.A.M. van Gennip,
J.R. Glasz,
mw. A.C. Grol-Overling,
E.M.H. Hirsch Ballin,
H. Hofstede,
mw. J. van Leeuwen,
L.M. van Leeuwen,
mw. M. Luimstra-Albeda,
mw. I.P. Michiels v. Kessenich-Hoogendam,
A. Postma,
E.J. Rongen,
P.A.J.M. Steenkamp,
W.F.C. Stevens,
F.J. M. Werner.

Fractiebestuur

De CDA-fractie in de Eerste Kamer heeft als haar fractiebestuur gekozen:
fractievoorzitter: dr. L.M. van Leeuwen,
vice-voorzitter: mr. E.J. Rongen,
secretaris: mevrouw M. Luimstra-Albeda,
penningmeester: mevrouw drs. A.C. Grol-Overling.

DRUGS

Het CDA kent geen hopeloze gevallen

Wim van de Camp, Tweede Kamerlid voor het CDA en woordvoerder over het drugsbeleid is duidelijk. Liberalisering van drugs kan geen oplossing zijn.

Van de Camp: "De zorg voor de individuele verslaafde, die een essentieel onderdeel is en blijft van het Nederlandse drugsbeleid, moet voor iedere persoon uitzicht blijven bieden op afkicken. Hopeloze gevallen kent het CDA niet. Maar we moeten wel met beide benen op de grond blijven staan. Drugs zijn een gevaar voor de volksgezondheid, drugscriminaliteit is èchte criminaliteit. Die dient in Europees verband bestreden te worden."

Onlangs werd weer eens duidelijk hoezeer aan alle kanten wordt getrokken aan het Nederlandse drugsbeleid. In één weekend veegden respectievelijk de Nederlandse Raad van Hoofdcommissarissen (althans een deel daarvan) en de president van Frankrijk er de vloer mee aan. Opmerkelijk is dat zij dit deden vanuit een tegengesteld gezichtspunt. Terwijl de korpschefs pleitte voor legalisering van de drugshandel wilde de Franse president juist een harder optreden.
Volgens Van de Camp duldt een duidelijk drugsbeleid geen uitstel. "Het getouwtrek gaat echter door zolang de Nederlandse regering geen standpunt over het drugsbeleid heeft geformuleerd.
Door het uitblijven van de drugsnota heerst er verwarring over de toekomst van het Nederlandse drugsbeleid. Dat is demotiverend voor de agent die op straat wordt geacht de overlast en de criminaliteit te bestrijden. Maar het is ook onbegrijpelijk voor de vele burgers die dagelijks in hun buurt met eigen ogen de desastreuze uitwerking van de drugshandel en het drugsgebruik zien. En voor de ouders die hun kinderen door drugs zien afglijden. Zij allemaal willen weten waar ze aan toe zijn."
De argumenten van de voorstanders van liberalisering zijn vooral economisch. Zij noemen de omvang van de drugscriminaliteit en de schade ten gevolge hiervan voor de Nederlandse maatschappij. En inderdaad, deze loopt in de miljarden guldens. Maar zij vergeten dat door legalisering de criminaliteit zich zal verplaatsen naar andere lucratieve vormen van misdaad.

Duidelijker

"Duidelijkheid over het te voeren drugsbeleid duldt geen uitstel," zegt het dynamische Kamerlid. Het is daarom dat de CDA-fractie dit voorjaar met een eigen drugsnota kwam. Een nota waarin zowel de overlastbestrijding als de verslavingszorg aan bod komen. Het CDA constateert dat het huidige gedoogbeleid niet heeft gebracht waarop gehoopt was: het drugsprobleem is hier niet geringer dan in onze buurlanden. De problemen blijken eerder groter te worden. Het aantal coffeeshops moet daarom terug, liefst, zoals de Commissie Blok enige tijd geleden voorstelde, naar nul. Omdat dat op korte termijn niet haalbaar is, pleit de CDA-fractie in ieder geval voor een striktere handhaving alsmede een aanscherping van het beleid dat coffeeshops uit de buurt van scholen moeten worden geweerd. Het CDA maakt zich zorgen om de uitwerking van het softdrugsgebruik op jongeren. Te gemakkelijk werd vaak verondersteld dat het met de schadelijkheid van softdrugs wel mee viel.

Van de Camp: "Een andere reden voor een strikter drugsbeleid is de onaanvaardbare overlast door het drugstoerisme. Het verdwijnen van de Europese grenzen dreigt dit probleem te versterken. De Europese eenwording maakt de marges voor ons drugsbeleid nog smaller. De regering lijkt hier inmiddels ook achter te komen. Nederland kan niet enerzijds pleiten voo meer Europese samenwerking bij de be strijding van de georganiseerde misdaad terwijl het er anderzijds heel andere opvat tingen dan de buurlanden op nahoudt ove hoe met die misdaad om te gaan."

Verslavingszorg

Op het gebied van de verslavingszorg, d andere poot van de CDA-nota, pleit d fractie voor terughoudendheid bij de ver strekking van harddrugs aan zwaarver slaafden. Hulpverlening moet uitzicht bie den op afkicken. Het opgeven van als ho peloos omschreven mensen hoort daar nie bij. Het is niet humaan om onbeperkt ee verslaving te laten voortduren. Verstrek king van harddrugs is voor de CDA-fracti dan ook alleen acceptabel in de vorm va een experiment in een kliniek waarbij d drugs worden verstrekt op medische indi catie en met als uiteindelijke doel het af kicken van de verslaafde.

De CDA-nota over het drugsbeleid is te bestellen bij de CDA-Tweede Kamerfractie, afdeling Voorlichting, 070-3182510.

Mooi dat er nog wad is, maar we moeten er voor blijven knokken

"De bescherming van de Waddenzee staat niet meer ter discussie. Nu moeten er keuzen worden gemaakt die beperkingen opleggen aan de menselijke activiteit in het wad," zegt directeur Revier van de Waddenvereniging. Al dertig jaar lang knokt de Waddenvereniging met haar 55.000 leden op een positieve manier voor de Wadden.

Hans Revier, directeur van de landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee, is trots op zijn vereniging: "Je kan het werk niet alleen doen met betaalde medewerkers. Je hebt de expertise, de inbreng van de achterban nodig. Het contact met de leden is van wezenlijk belang."
Al dertig jaar knokt de Waddenvereniging voor het waddengebied. Namens 55.000 leden en honderdduizenden sympathisanten. "De Waddenvereniging wil niet worden doodgeknuffeld door allerlei 'Haagse' overlegstructuren, maar wil juist dat de leden betrokken zijn bij de activiteiten van de Waddenvereniging. Anders dan de stichting Greenpeace legt de Waddenvereniging elke keer verantwoording af aan haar achterban."
De Waddenvereniging heeft succes. "De bescherming van de Waddenzee staat niet meer ter discussie. We hebben de inpoldering van grote stukken wad tegengehouden. Maar er zijn wel bedreigingen. Nu moeten keuzen worden gemaakt die beperkingen opleggen aan de menselijke activiteiten in het wad, zoals recreatie, sportvissen tot en met aquarelleren. En dan is het zeker niet uit te leggen dat oliemaatschappijen toestemming krijgen om proefboringen te verrichten."
Het succes van de Waddenvereniging - in ledental bijna net zo groot als de PvdA - is het 'one-issue-karakter'. "Hoewel we daarbinnen een breed veld bestrijken. Van milieuhygiëne tot en met de integratie van landbouw en natuur. Maar misschien moeten politieke partijen veel meer de onderwerpen kiezen die de mensen raken. De mensen zijn best gemotiveerd als het gaat om het voortbestaan van het ziekenhuis of de toekomst van de school in de dorpskern. Maar de bespreking van een verkiezingsprogramma waar alles in moet staan, boeit veel minder. Misschien is het wel zo dat politieke partijen zelf hun 'one-issue-karakter' hebben losgelaten. En is nu veel minder herkenbaar wie voor de sociale zekerheid, en wie voor milieu of economie knokt."
Over de rol van het CDA is Revier zeker niet ontevreden. "In de Tweede Kamer zitten mensen die de Waddenzee een warm hart toedragen. Met de vertegenwoordigers van het CDA, zoals Berry Esselink en Ad Lansink, hebben we goede contacten. En ook de vorige ministers Braks en Maij-Weggen stonden open voor de belangen van de Noordzee en Waddenzee. Nee, geen specifieke teleurstelling over het CDA, wel in het algemeen over de politiek. Er heerst op dit moment een sfeer van 'we hebben het goed met elkaar geregeld'. Er hoeft niets meer te gebeuren. Terwijl juist nu de goede intenties een praktische vertaling in wet- en regelgeving zouden moeten krijgen. Via de achterdeur gebeuren nu dingen die desastreus zijn voor de Waddenzee, zoals de gaswinning. De bescherming van de Waddenzee op de politieke agenda is aan het wegzakken." Daarom organiseert de Waddenvereniging in september een internationaal congres in het Groningse Nieuwe Schans. De parlementsleden van de drie Waddenlanden zijn hiervoor uitgenodigd, om de resultaten tot nu toe te bespreken en om met elkaar vast te stellen welke rol de politiek zou moeten spelen. "Op dit moment is het beleid allemaal erg verambtelijkt. Juist de Noordzee-conferentie in Esjberg heeft geleerd dat resultaten worden bereikt als de politiek het heft in handen neemt. Pas toen de ministers van Denemarken en Zweden zich ermee gingen bemoeien, is er wat gebeurd. Als er geen druk is vanuit de Tweede Kamer of het kabinet, dan dreigt het vast te lopen. Helaas was onze Tweede Kamer in de voorbereiding afwezig. De belangstelling voor de conferentie is van buiten gekomen." Revier vindt dat vergeleken met de verwachtingen, de uitkomsten van de Noordzee-conferentie zijn meegevallen, "maar er had meer in moeten zitten voor de Waddenzee". Wel noemt de voormalige actie-coördinator de afspraak 'cruciaal' om de vervuiling van de Noordzee - en dus de Waddenzee - in één generatie terug te dringen.
Toch treedt de Waddenvereniging niet met een negatieve boodschap naar buiten. "Als je telkens 'bakken met ellende' op de mensen neerstort dan krijg je een soort metaal-moeheid en treedt er onverschilligheid op. De boodschap is juist positief. Er zijn nog zoveel dingen die het waard zijn om te beschermen. Dat er elk jaar weer tientallen zeehonden op de platen liggen, dat de roze grutto's in het voorjaar weer voedsel vinden en dat de rotganzen 's winters op onze kwelders verblijven. Dat is de moeite waard om er voor te blijven knokken".

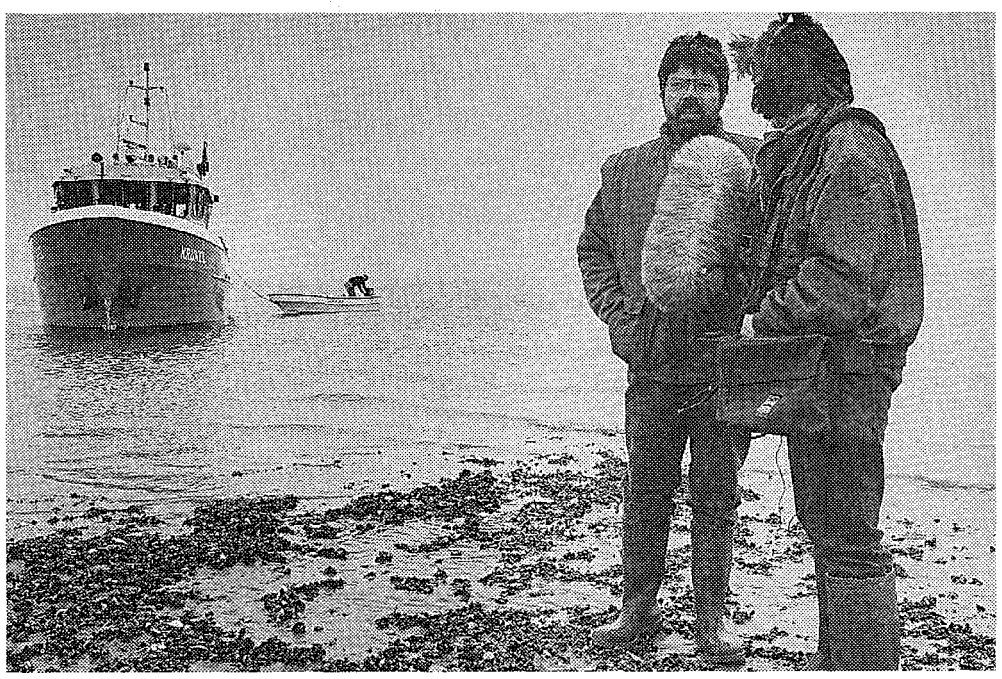

(foto Rob de Groot)

Hans Revier, directeur Waddenvereniging roept vissers op jonge mosselbanken te sparen.

Voor informatie: Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Postbus 90, 8860 AB Harlingen, telefoon 05178-15541.

Hans Helgers: Het CDA praat over de inhoud

Partijvoorzitter Hans Helgers voelt zich een tevreden mens na de Partijraad van zaterdag 10 juni 1995. "De opkomst was goed, de betrokkenheid en de discussies waren goed en we hebben kunnen laten zien dat de partij aan cultuurverandering doet." Helgers noemt de discussies 'de verzinnebeelding van de cultuurverandering', het praten over de inhoud en niet alleen over de structuur van de partij.

In uw rede voor de partijraad stelde u twee thema's centraal: solidariteit en waarden en normen. De solidariteit wordt bedreigd en de collectieve lastendruk ligt zwaar onder vuur. Het CDA heeft zich in het afgelopen decennia toch juist beklaagd over de hoogte van de collectieve lasten?
Helgers: "Ik heb gezegd: Nederland heeft een hoog niveau van solidariteit en dat is prima. Ik maak me wel zorgen over het oneigenlijk gebruik van collectieve voorzieningen, want dat is de bijl aan de wortel van de solidariteit. De mensen zijn best bereid om van iedere gulden 50 cent te betalen voor goede collectieve voorzieningen: een goede AOW voor hun ouders, een goede toegang tot de gezondheidszorg of een grotere veiligheid. Maar als er misbruik of oneigenlijk gebruik is, is zelfs 20 cent te veel. Mensen in Nederland willen gelukkig solidair zijn en opkomen voor de medemens. Maar onder één voorwaarde, namelijk dat het geld goed terecht komt."
Als voorbeeld noemt Helgers de WAO-discussie.
"Waarom is de WAO-uitkering zo'n probleem geworden? Omdat we verzuimd hebben aan de poort van de WAO te selecteren. Daardoor is de WAO voor iedereen omlaag gegaan. Ook voor de bouwvakker die van de steiger is gevallen en nu arbeidsongeschikt thuis zit. Waarom moest ook hij inleveren? Omdat twee anderen in de WAO daar misschien ten onrechte inzitten."

Wat moet de regering hieraan doen?
Helgers: "Handhaven! Afspraken die we hebben gemaakt nakomen en als de afspraken niet deugen die aanscherpen. Inmiddels is gelukkig een verschuiving in die richting te merken. Zeker in vergelijking met vroeger. Toen was het een taboe om te praten over oneigenlijk gebruik en misbruik van sociale voorzieningen. Je merkt nu dat ook de PvdA een koerswijziging aan het maken is. Weliswaar te laat, maar toch. Hetzelfde geldt voor de criminaliteit, daar mocht je een paar jaar geleden ook niet over praten. En in zekere zin geldt dat ook voor het vraagstuk van de economische asielzoekers wat betreft het misbruik maken van internationale solidariteit. Maar ook dat taboe zal gaan schuiven."

Volgens u moet het CDA weer de partij van de normen en waarden worden en neemt de belangstelling daarvoor toe. Maar hoe verklaart u dan toch de zwakke positie van het CDA?
Helgers: "We hebben het te lang onder het bestuurlijke stof laten zitten. We moeten die grauwe kalklaag die erop is komen te zitten weghakken en het fraaie CDA-fresco weer zichtbaar maken. Daarnaast moeten we los zien te komen van die libertijnse tijdgeest. Binnen het CDA is het klimaat daar rijp voor, zoals ik heb gemerkt in de vele tientallen gesprekken die ik met partijleden en afdelingsvoorzitters heb gehad. Binnen vijf minuten spraken we over normen en waarden. Dat is een authentiek CDA-thema."

Volgens de partijvoorzitter heeft het CDA ook geen koersprobleem.
"Het CDA past niet in die platvloerse digitale een-dimensionale politieke as van links, rechts en midden. Die verdeling is gemaakt op basis van de sociaal-economische opvattingen van de partijen. Daar zit het CDA inderdaad redelijk in het midden. Maar over enkele jaren zal een andere as veel onderscheidender worden, namelijk de sociaal-culturele as. Over ethiek, waarden en normen. En die as staat haaks op de sociaal-economische. En daar onderscheidt het CDA zich in. Op de as van de sociaal-culturele dimensie staan VVD en PvdA aan de ene kant en het CDA aan de andere kant. Die nieuwe sociaal-culturele dimensie is een groei-sector in de Nederlandse politiek. Want op sociaal-economisch gebied bestaat zoveel consensus, daarop kunnen politieke partijen zich nauwelijks meer onderscheiden."

Wat zijn de thema's op die nieuwe as?
Helgers: "Waarden en normen. Medische ethiek. Moderne gezinspolitiek waarin samenlevingsvormen worden gezien als basis voor een solide samenleving. De menselijke maat, kleinschaligheid. Individualisme, met als centrale vraag: is het individu eindpunt of vertrekpunt?"

Waarden en normen is een abstract begrip. Waarover heeft u het dan?
Helgers: "Handhaven van de normen. Neem het strafrecht. Ik ben daar helder in: de norm gaat boven de vorm. Het valt niet te verkopen dat mensen van wie is bewezen dat ze een misdaad hebben begaan, vrijkomen omdat de officier van justitie een vormfout heeft gemaakt. Wat is een grotere bedreiging voor de rechtsstaat: dat de officier van justitie de naam van een informant van de politie kent en de verdediger niet, of dat vijftien zware criminelen worden vrijgelaten? Dat bedoel ik nou met handhaving van normen."

En wat bedoelt u met 'moderne gezinspolitiek'?
Helgers: "Je kunt pas een volwaardig individu zijn in een solide samenleving. Dat betekent dat je moet investeren in de samenleving en in positieve krachten daarin. En de meest positieve kracht in de samenleving is een stabiel leefverband. Opvoeden van kinderen is investeren in de toekomst. Kinderbijslag is geen sociale uitkering, maar een investering in de toekomst. Bij alle maatregelen die de overheid neemt moet zij zich ervan vergewissen of die maatregelen de stabiele verbanden ondersteunt of ondermijnt. Alles wat ik nu investeer in kinderen, bespaar ik later op jeugdhulpverlening, Riagg en CDA. En dan bedoel ik niet de spruitjesgeur van het gezin, waarin pappa aan het werk is en mamma voor het huishouden zorgt, want dat past niet bij een moderne partij.
Maar het belachelijk proberen te maken van de waarde van een goede opvoeding, daar moeten we van af."

Deetman & Van Sprang vragen om solidariteit

De 23-jarige secretaris van het CDJA in Brabant heeft een kamer in Rotterdam, loopt stage in Den Haag en studeert bedrijfskunde in de Maasstad. In haar hoofd borrelen studentverwante vragen op.

Saskia van Sprang: "In september raak ik mijn OV-kaart kwijt en ik merk nu al hoe duur het openbaar vervoer is. Het is ontzettend belangrijk met het oog op het milieu en files, dat steeds meer mensen de trein of de bus pakken, maar die prijzen rijzen de pan uit. Het openbaar vervoer moet gepromoot en aantrekkelijker worden. Ik weet niet of het logisch is het autorijden duurder te maken, maar ik zou in ieder geval de trein stukken goedkoper willen maken. De regering moet alles op alles zetten om betere verbindingen te realiseren. De vertragingen zijn vaak zo groot dat je de aansluiting naar je bestemming net mist. Dat leidt tot ergernis en verleidt de mensen om toch maar de auto te pakken.
De overheid doet alsof de burger via het referendum inspraak heeft. Ik betwijfel of het zin heeft om op die manier je stem te laten horen. Voor het maken van keuzen hebben we de Tweede Kamer gekozen. Stel je voor dat er een referendum wordt gehouden over de vijfde Schipholbaan? Vraag je dan alleen omwonenden? Krijg je automatisch een negatief antwoord. En voor mensen in Friesland zal het worst zijn of er vier of zes banen zijn. Een partij wil zich met een referendum populair maken terwijl je met het resultaat nauwelijks serieus uit de voeten kunt.
In de krant lees ik dat de werkloosheid daalt, maar ik vind dat er te weinig wordt gedaan voor schoolverlaters en mensen die net een opleiding hebben afgerond. Ik ben bang dat de situatie voor die groep steeds ernstiger wordt. Het is voor de Nederlandse economie van belang dat de sociale lasten per werknemer voor de werkgever omlaag gaan. In vergelijking met de ons omringende landen is een werknemer erg duur. Werkgevers kunnen daardoor minder mensen aannemen. Het werkgelegenheidsprobleem vraagt ook een mentaliteitsverandering van mensen die wel werk hebben en ieder jaar om loonsverhoging vragen. De paar centen die zij erbij krijgen, gaan ten koste van investeringen in jonge, onervaren, maar gemotiveerde schoolverlaters. In feite vraag ik om solidariteit..."

Saskia van Sprang (foto Elzebet Veenendaal)

Reactie Deetman

Allereerst houdt Saskia een pleidooi voor het behoud van de OV-kaart. Het zal niemand verwonderen dat ik daar van harte 'ja' op zeg. Meer breder zal het er in de komende jaren om gaan het openbaar vervoer kostendekkend te maken en de kosten van het autovervoer, inclusief de tot nu toe niet doorberekende 'milieuconsumptie', hoger. In het Program van Uitgangspunten wordt gesproken over het rentmeesterschap. Dit raakt ook zonder enige twijfel aan het mobiliteitsvraagstuk.
De tweede opmerking betreft het referendum. De gang van zaken met betrekking tot de lokaal gehouden referenda heeft mij niet optimistisch gestemd over de bruikbaarheid van dat instrument in de politiek. Terecht heeft recentelijk Enneüs Heerma opgeroepen geen referenda meer te houden op lokaal niveau totdat er een landelijke regeling is getroffen. Daarbij gaat het niet alleen om een ordelijke gang van zaken, maar evenzeer om de verantwoordelijkheid van de landelijke politiek voor vraagstukken die weliswaar regionaal spelen maar direct invloed hebben op de positie van ons land als zodanig.
De derde opmerking is een pleidooi om de groei in onze consumptieve bestedingen op nul te zetten. Daarmee ben ik het van harte eens. Wij zullen ook nu, ondanks de hogere economische groei, alles op alles moeten zetten om de sluipende stijging van de structurele werkloosheid tot staan te brengen en om te buigen. Ik ben het dus eens met Saskia, maar wil er nog iets aan toevoegen. Het is zo gemakkelijk gezegd dat wij in onze consumptie een pas op de plaats moeten maken, indien in de praktijk dat niet voor iedereen geldt. Kortom: wij moeten er op toezien dat de inkomensverschillen niet groter worden en dat de rendementen in de bedrijven zoveel als mogelijk worden omgezet in werkgelegenheid genererende investeringen. Wij moeten oppassen dat door niet voldoende solidariteit tussen burgers het beroep om een pas op de plaats te maken mislukt.

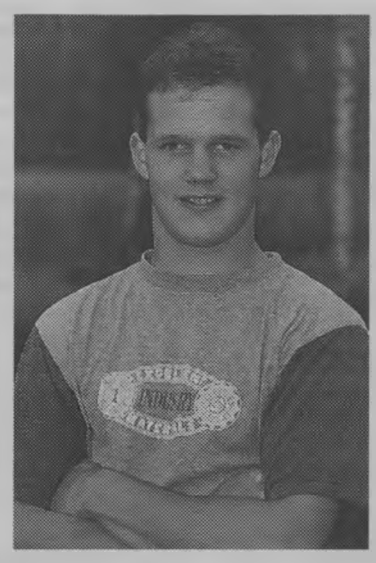

(foto Dirk Hol)

Paspoort nieuw lid: Sjef van Overbeek

Naam: Josephus Petrus Cornelis Maria (we noemen hem Sjef) van Overbeek

Geboortedatum: 28 mei 1974

Beroep: "De bedoeling is dat ik thuis de boerderij, we hebben een rundveebedrijf, overneem."

***W**aarom ben je lid van het CDA geworden?*
"Ik ben gevraagd om mijn stem als agrarische jongere te laten horen. Het is de partij waar nu naar je wordt geluisterd en dat moet ook want de boeren hebben best het een en het ander te vertellen. Voor elke gulden moet keihard worden gewerkt. Daar wordt in de politiek niet altijd voor geapplaudisseerd. Van huis uit ben ik rooms-katholiek opgevoed en daardoor voel je je bijna automatisch thuis bij het CDA. Mijn vader en moeder hebben eigenlijk altijd CDA gestemd. Je groeit er mee op, soms heb je je twijfels, maar in je hart gaat daar dan toch je voorkeur naar uit."

***I**s er een politicus die je bijzonder bewonderd?*
"Braks! Dat was een man naar mijn hart. Hij heeft verschrikkelijk veel goeds gedaan voor de landbouw. Denk maar aan de superheffing. Door mensen die er geen verstand van hebben is hij flink afgekraakt, maar voor ons was het een gouden vent. Je kunt wel merken dat hij een boerenzoon is. Hij weet waar hij over praat, hij kent de geur van de stallen, nou dat kun je van Van Aartsen niet zeggen."

***B**oek:*
"Als ik niet kan slapen pak ik Suske en Wiske!"

***F**ilm:*
"Silence of the lambs heb ik drie keer gezien. Hij blijft mooi."

***M**uziek:*
"Bon Jovi, Golden Earring, een concert van Normaal. Ik heb tien jaar op de harmonie gezeten en daar ben ik net mee gestopt. Ik sloeg de trom."

***W**elke man/vrouw uit de bijbel zou je willen ontmoeten?*
"Ik zou wel een pintje met Petrus willen drinken. Een man die veel heeft meegemaakt. Wandelde over het water naar Jezus. So wie so denk ik dat je veel kunt leren van mensen die Jezus echt hebben gekend. In de kerk hoor je verhalen waarvan je zegt: 'Is dat wel zo?' maar als je het nou van een man hoort die een paar jaar met Jezus heeft opgetrokken dan geloof je het eerder."

***F**l. 1.000.000,-*
"Kankerbestrijding. Daar heb ik iets speciaals mee. Ik heb bij een bedrijf van een schoolvriend gewerkt. Toen ik daar voor het eerst kwam, hoorde ik dat zijn vader op sterven lag. Kanker. Het valt me op hoeveel jonge mensen aan kanker lijden. Misschien dat er met het geld onderzoek kan worden gedaan. En dan hoop ik maar dat er in de toekomst minder mensen aan kanker zullen sterven."

Zonnepuzzel

Los de puzzel op door steeds vanuit het midden de antwoorden in te vullen, te beginnen in het hokje met het cijfer. Als oplossing vindt u een woord in de binnenste cirkel van de puzzel (n.b. met de klok meelezen). De oplossing stuurt u voor 10 augustus aanstaande naar: redactie CDA-Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

1. hengelen
2. vervoermiddel
3. schaaldier
4. cijfer
5. naakt persoon
6. lichaamsdeel
7. volmaakt
8. dier
9. munt
10. plaats in Europa
11. plaats in Nederland
12. kampeergerei

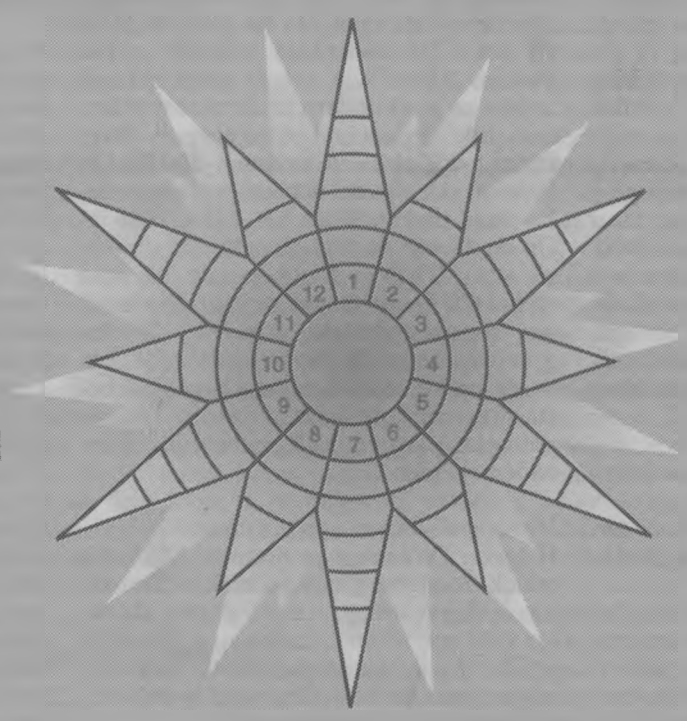

Oplossing CDA-puzzel

'Toekomst' is de oplossing van de puzzel in CDA-Krant nr. 4. **J.W. Zuiderwijk** uit Delft, **J.A. van Wingerden** uit Wateringen en **J. van der Linde** uit Lunetten hebben een CD-bon gewonnen.

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Marianne Fennema
Nelly Marey-Bevaart
Ben Pauw
Eduard Slootweg
Hans van de Vlies

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 6 - 16 SEPTEMBER 1995

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

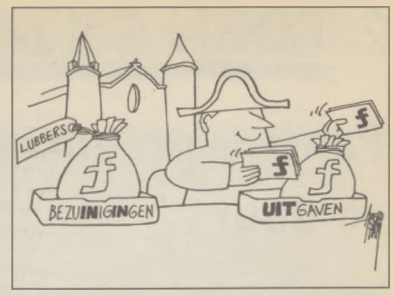

Een kabinet zonder christen-democraten
kon het bezuinigingsbeleid verlaten
de premier zei: ik weet niet of u het wist
het gaat beter met de schatkist
want wij profiteren van Lubbers' resultaten

Marius van Amelsvoort
oud-staatssecretaris van Financiën

Moet drugsbeleid liberaler of strenger worden?

Moet het Nederlandse drugsbeleid liberaler of juist strenger worden? Over deze en andere vragen op het terrein van het drugsbeleid sprak de CDA Krant met een aantal direct betrokken politici en hulpverleners. Pagina 8 en 9.

(foto Dirk Hol)

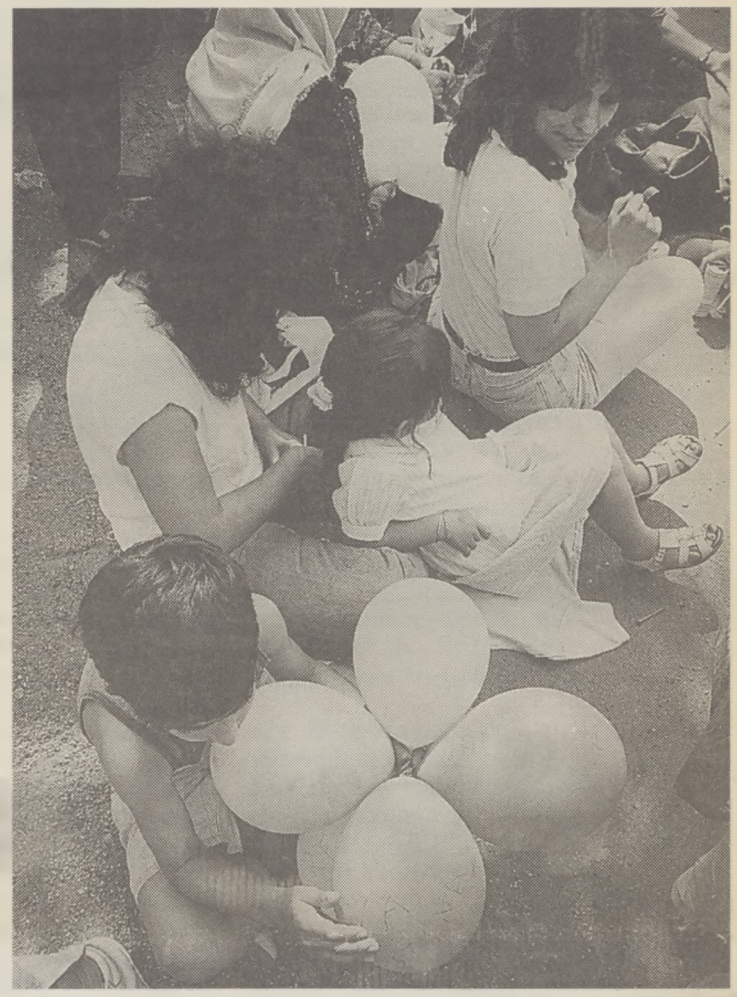

(foto Hans Hordijk)

Het CDA en de ouderen

Het CDA wil de participatie van ouderen bevorderen, de AOW als basispensioen overeind houden en de thuiszorg stimuleren. Op pagina 15 wordt uitgebreid ingegaan op het CDA en de ouderen. Aan het woord komen CDA-fractievoorzitter E. Heerma en de voorzitter van de unie KBO, M. van Amelsvoort.

Meer kijken naar positieve kanten van multiculturele samenleving

"Er wordt veel te weinig gekeken naar de positieve impuls van mensen uit andere landen", vindt Ram Ramlal, voorzitter van het Intercultureel Beraad (ICB). Een vraaggesprek staat op pagina 7.

Korrel

Enkele citaten uit de Troonrede: "De regering zal in haar buitenlandse politiek weer trachten het verloren gezag te herwinnen. Snoepreisjes naar Parijs zullen niet meer plaats hebben. Oude lijnen met Washington en Londen zullen hersteld worden, terwijl de nieuwe as Bonn/Den Haag nieuwe impulsen zal krijgen." (...) "De zojuist gestarte parlementaire enquete naar opsporingsmethoden bij de politie wordt met onmiddellijke ingang gestaakt. Hierdoor de best hoopt de regering alsnog te voorkomen dat onherstelbare schade wordt toegebracht aan het functioneren van Openbaar Ministerie en politie."

Actie contributie

Eind augustus 1995 was de stand *f* 7.659.085,-. Meer over de actie vindt u op pagina 13.

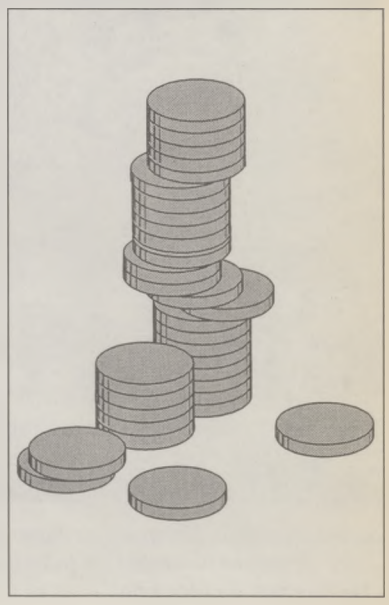

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Eurocongres in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 05297-8777

Paars is pragmatisch en duur

Yvonne van Rooy, oud-staatssecretaris Buitenlandse Handel in het tweede en derde kabinet-Lubbers en nu CDA-Tweede Kamerlid, vindt dat het kabinet-Kok in belangrijke mate profiteert van het werk dat met name door Lubbers III is gedaan. Maar paars is pragmatisch en duur. En op economisch terrein mist dit kabinet kansen.

Van Rooy ziet grote verschillen tussen de kabinetten-Lubbers en het kabinet-Kok. "Het huidige kabinet heeft het tij mee, vanwege de opleving van de economie en vanwege het feit dat door Lubbers III genomen maatregelen nu doorwerken. Financieel zitten Kok c.s. er prettiger bij. Dat geld wordt ook snel weer uitgegeven. Dat bleek bijvoorbeeld bij de besluitvorming over de Betuwelijn. Toen zette dit kabinet ineens nog een fors bedrag, 1 miljard in, voor de oplossing van knelpunten. Verder is Lubbers III veel meer structureel bezig geweest dan paars nu. Paars is voor alles pragmatisch en duur. Onder Lubbers III is bijvoorbeeld een begin gemaakt met het terugdringen van de hoge overdrachtsuitgaven en subsidies ten gunste van investeringen. Denk maar aan de maatregelen met betrekking tot Ziektewet en WAO, het openbaar vervoer en de brutering in de volkshuisvesting; onder Lubbers III is de basis gelegd voor belangrijke investeringsbeslissingen over de HSL, de Betuwelijn en Schiphol. Daar plukt Kok nu de vruchten van.
Een paarse visie is er echter niet. En van de D66-stokpaardjes als een liberaler drugsbeleid en staatkundige vernieuwing komt niets terecht. Daar ben ik overigens blij mee."
Een ander belangrijk verschil zit hem volgens het CDA-kamerlid in de houding van de PvdA. "Die is veel realistischer geworden. Toen de PvdA in 1989 toetrad tot het kabinet-Lubbers III had het acht jaar in de oppositie gezeten. Dat vergde een enorme omslag waardoor het soms moeilijk regeren was met de PvdA. Dat is nu wel veranderd."
Van Rooy was in totaal zeven jaar staatssecretaris van Buitenlandse Handel. Over haar opvolgster, de zwaar bekritiseerde staatssecretaris Van Dok, wil zij niets zeggen. Maar erg tevreden over het beleid op Economische Zaken is Van Rooy niet. "Minister Wijers heeft veel te gemakkelijk bezuinigingen op zijn departement geaccepteerd. EZ bezuinigt relatief het meest van alle departementen. Wat technologie betreft bungelt Nederland steeds verder achter aan, de achterstand wordt steeds groter. Er is veel te weinig ambitie en elan op dit gebied. We hebben nu een aantal vette jaren. Dan moet je daar gebruik van maken om je technologische achterstand in te lopen. Hier mist het kabinet-Kok dus duidelijk kansen."

Staatssecretaris Yvonne van Rooy plantte in 1992 de eerste bloembollen in het kader van 'De dag van de bloembol'. *(foto ANP)*

Altijd en daadwerkelijk bezig blijven met solidariteit

Enneüs Heerma en Aart-Jan de Geus *(foto Elzebet Veenendaal)*

"Er staat mij een samenleving voor ogen die anders is dan een zak patat." Zo reageert fractieleider Heerma op de uitdaging van vice-voorzitter De Geus van het CNV: "Wat is over tien jaar de oogst van jouw politiek? Waar zou jij burgers en organisaties op willen mobiliseren?"

De Geus: "Als er ooit een kans is voor het CDA om tot uitdagende alternatieven te komen dan is het nu. Het CDA is een oppositiepartij en bovendien een christen-democratische. Een uitgelezen kans om je te onderscheiden van de regeringspartijen."

Heerma: "Het afgelopen jaar hebben we - om het agrarisch uit te drukken - de stenen van de akker geraapt. We gaan nu ploegen! Investeren in de inhoud. Er is veel achterstallig onderhoud. Er zijn veel compromissen gesloten. Ons denken was 'lui' geworden. Na ploegen, volgt zaaien en oogsten. Het jaar dat nu voor ons ligt, wordt het jaar van de oogst. En van ongeduld zou ik willen dat die volgorde anders was. Het liefst zou ik morgen willen oogsten. Want ik verwacht veel van die oogst. We hebben veel, we zijn veel, we hebben de grootste ledenorganisatie en ons gedachtengoed komt van zeer goede huize."

De Geus: "Schets die verwachte oogst dan eens."

Heerma: "Je kunt een voortreffelijke oogst binnenhalen, maar als er teveel van is, zet je het niet af. Je moet naar een goede mix streven. Het CDA is afgerekend op het feit dat het in 1986 en 1989 de hoogste verkiezingsuitslagen scoorde en in 1994 de laagste; ondanks het feit dat er een consistente beleidslijn werd gevoerd.
Je kunt van het CDA zeggen wat je wilt maar het zijn CDA-mensen geweest die in de begin jaren tachtig hebben gezegd: 'Als de huidige ontwikkelingen, in het sociale stelsel en de oplopende staatsschuld doorgaan, gaan we naar de Filistijnen! Dan komen er steeds meer mensen langs de kant te staan. Dan verliezen we van de concurrentie, hebben we niet de potentie om het milieu en de werkgelegenheid aan te pakken.' Het CDA heeft aan de bel getrokken. Nu zie ik bij de sociale zekerheid dat de mensen, bij alle pijn die het heeft gegeven, beter af zijn als het gaat om ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid.
Een laag financieringstekort is geen doel op zich, maar een middel om andere zaken op de rails te zetten. Het is een verhaal met een hoofd en een hart. We stellen regelmatig de vraag: 'Hoe ziet de wereld eruit die wij straks aan onze kinderen geven?' 'Kunnen wij tekenen van hoop oprichten?' Dat zijn essentiële vragen, maar bij de antwoorden mogen we niet vluchten in alleen maar 'Verbeelding'."

De Geus: "Misschien heeft de tijd van ploegen te lang op zich laten wachten. Maar nu zit het CDA in de oppositie. Mogen we dan verwachten dat er op een andere manier naar het ordenen, het inrichten van de samenleving wordt gekeken? Je hebt gezegd dat het CDA 'een eigen, herkenbare stijl van kijken heeft' maar dat je de feiten, de praktijk niet uit het oog wilt verliezen. Je bent geen boer die de hele dag bidt voor een goede oogst... want dan haal je niks binnen. Ik ben positief getroffen door jouw volgorde van ploegen, zaaien en oogsten, want zo snijd je hout. Maar wat is dan de oogst die jij verwacht? Wat is dan over tien jaar de oogst van jouw politiek? Waar zou jij burgers en organisaties op willen mobiliseren?"

Heerma: "Er staat mij een samenleving voor ogen die anders is dan alleen een zak patat, anders dan alleen het consumeren achter de televisie, anders dan alleen mensen die zich wentelen in consumptie, anders dan alleen maar doen alsof Nederland 'af' is. Natuurlijk kun je met een oog tevreden naar de oogst kijken, maar je weet dat het altijd te weinig is. Ik zou een samenleving willen waarin dat spanningsveld voortdurend voelbaar is. We zullen ons altijd actief, daadwerkelijk bezig blijven houden met solidariteit. Daar mag en moet je hoge kwaliteitseisen aan stellen. De mensen zijn bereid om te betalen voor solidariteit. Dat hoeft niet alleen via de overheid. Elk mens draagt verantwoordelijkheid in zijn directe omgeving. Niet alleen voor de buurvrouw, maar ook voor mensen die in de goot van de grote stad liggen of omkomen van de honger, die lijden onder het geweld van een oorlog. Ik zie een samenleving waarin mensen die zorg niet afwentelen op allerlei organisaties, maar zelf de handen uit de mouwen steken. Ik zou in een wereld willen wonen waarin dat gevoel vibreert.
Elk verhaal heeft een hoofd en een hart. Je kunt een huis omschrijven als iets fantastisch waar je privacy hebt, waar je je veilig waant en waar liefde woont, maar zo'n huis moet ook in technische zin deugen. Je hebt dus bouwvakkers nodig die de muren metselen, loodgieters en aannemers die voor een stevig fundament zorgen. Want het huis mag niet bij de eerste storm, als een tentje, omwaaien.
Je kunt ons misschien verwijten dat we de laatste jaren te veel naar de technische kant zijn doorgeslagen, maar we zijn, en dat is onze uitdaging, driftig op zoek naar de balans."

Verenigingsleven is belangrijk voor wij-gevoel

Kees Jan de Vet (37) was medewerker van de CDA-Tweede Kamerfractie en van CDA-ministers van Landbouw. Sinds drie jaar is hij burgemeester van Prinsenbeek. Dagelijks ervaart hij hoe belangrijk intensieve samenwerking met het verenigingsleven is. Voor het CDA is het van belang in de oppositieperiode de agenda voor de toekomst goed te doordenken.

De Vet: "Tijdens mijn installatie als burgemeester van Prinsenbeek typeerde oud-minister Bukman Prinsenbeek als het 'Wassenaar van Breda'. Die typering duidt op het forenzenkarakter van onze gemeente en geeft daarnaast aan dat wij als randgemeente in trek zijn bij onze vrienden in Breda. Onze gemeenteraad vindt, mede gelet op het ontbreken van een bouwlokatie op ons grondgebied, dat er geen argumenten zijn Prinsenbeek bij Breda te voegen. Dat standpunt wordt overigens statenbreed in Den Bosch onderschreven.
Naast de discussie over de gemeentelijke zelfstandigheid vormt de inpassing van de Hogesnelheidslijn een onderwerp waar ik veel tijd in steek. Prinsenbeek is de enige gemeente in Brabant waar de HSL door een deel van de bebouwde kom gaat lopen. Juist op dit terrein werk ik aan een samenwerkingsrelatie met het gemeentebestuur van Breda en de provincie opdat we gemeenschappelijk kunnen optrekken teneinde tot een verantwoorde inpassing te komen door het centraal stedelijk gebied.
Dagelijks zie ik hoe belangrijk het verenigingsleven is voor de sociale cohesie in een gemeente. Landbouworganisaties, sportverenigingen, oranjecomité, bejaardenorganisaties, kerken en gemeente weten elkaar hier snel te vinden. Problemen doen zich eerder voor door over-enthousiasme dan door gebrek aan enthousiasme. Door intensieve contacten tussen gemeente, verenigingen en kerkelijke instanties ontstaat een sterk 'wij-gevoel'.
Het is moeilijk te zeggen of het burgemeesterschap voor mij een jongensdroom was. In die tijd dacht ik daar niet zo veel over na. In ieder geval is de periode als beleidsmedewerker van de CDA-Tweede Kamerfractie en nadien als stafmedewerker van de ministers Braks en Bukman van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bepalend geweest voor mijn bestuurlijke belangstelling. Ik heb daar veel geleerd waar ik dagelijks profijt van heb.
Over de toekomst van het CDA ben ik niet somber. Als het CDA zich als een gedegen sociale middenpartij blijft profileren dan bestaat er in de samenleving ongetwijfeld behoefte aan christen-democratische politiek. We moeten deze periode gebruiken om goed na te denken over die toekomstige samenleving. We moeten formuleren welke uitdagingen we zien, waar we vóór zijn en niet zozeer waar we op tégen zijn. Juist in een oppositieperiode moeten we die agenda voor de toekomst zelf goed doordenken. Het rapport van het Strategisch Beraad is een kans om het primaat in het politieke denkproces als christen-democraten weer terug te krijgen."

Burgemeester Kees Jan de Vet. *(foto Fasen)*

Defensieminister moet uit militair apparaat komen

Oud-staatssecretaris van Defensie Ton Frinking is gedecideerd. "De beste minister van Defensie zou vandaag de dag Piet de Jong zijn geweest want hij kwam uit het militaire apparaat. Binnen de volgende regering zou dat een aandachtspunt moeten zijn. Politieke ervaring is niet genoeg om iemand op zo'n post te benoemen. Het ontbreken van voldoende militaire kennis in politiek Den Haag is een van de redenen waarom bij de val van Srebenica onder andere de communicatie tussen militaire en politieke top fout is gelopen. De politiek moet ook de juiste vragen kunnen stellen."

Ton Frinking (64) diende 26 jaar de krijgsmacht, koos vervolgens voor een politieke loopbaan, werd Tweede Kamerlid, staatssecretaris van Defensie. Hij is nu onder andere voorzitter van de werkgroep Vrede en Veiligheid van het CDA en de EVP. Kortom, een door de wol geverfde man die op een regenachtige dinsdagmorgen zijn licht laat schijnen over de sombere situatie in het voormalig Joegoslavie, humanitaire hulp ("Ik rol van mijn stoel als ik Pronk hoor zeggen dat, nu alle troepen Gorazde verlaten, Nederland daar hulp moet bieden. Pronk heeft een groot hart maar weinig verstand van militaire zaken!") de rol van de VN, de mogelijke oplossing van het conflict in ex-Joegoslavië en, tenslotte, over de herijking van het buitenlands beleid.

"Mijn ervaring is dat Defensie altijd een terughoudender opstelling hanteert dan de mensen van Buitenlandse Zaken. Als er meer begrip zou zijn voor wat militair optreden behelst, zou er ook meer voorzichtigheid zijn wat betreft de uitzendingen van militairen. En wat politiek gevoelig is, wordt bepaald door de politiek, die de militairen daarvoor de richting moet aangeven. Dus zal de minister voortdurend met zijn bevelhebbers om de tafel moeten zitten."

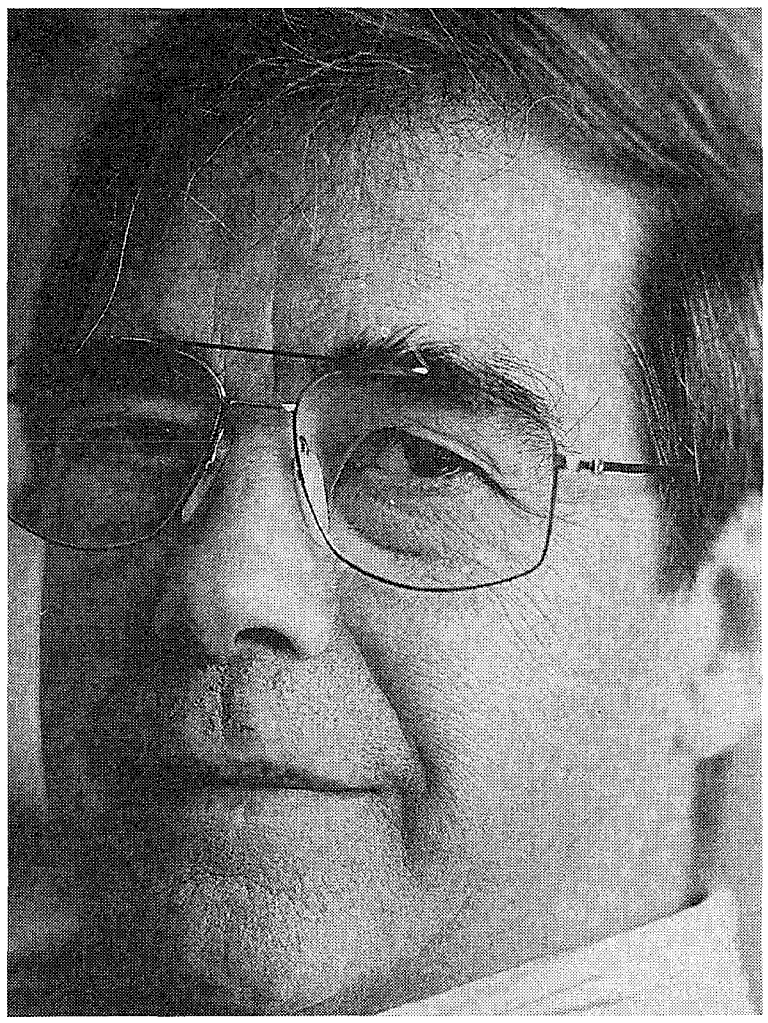

(foto Elzebet Veenendaal)

Als het aan hem had gelegen was er ('waarschijnlijk') nooit een Nederlandse militair naar de zogenaamde 'safe areas' gestuurd. "Er is altijd een discussie geweest tussen mensen van Defensie en Buitenlandse Zaken. BZ zei: 'Er moet iets gebeuren!' Defensie zei: 'We hebben nog geen gevechtseenheden.' De pressie van de publieke opinie was groot om 'iets' te doen. Ik heb me als staatssecretaris tenslotte wel gevoegd in het feit jongens te sturen, maar mijn eerste gedachte was of we voor de humanitaire problemen geen civiele organisaties hadden moeten sturen.

Ik heb van het VN-optreden wel een aantal belangrijke dingen geleerd. In de eerste plaats dat je een eenheid altijd op volle gevechtskracht moet uitsturen. Zoals we dat ook in Libanon hebben gedaan. Zelfs als het alleen maar om humanitaire hulp gaat. Humanitaire hulp werkt overigens alleen met instemming van alle partijen. In de tweede plaats heb ik gezien dat humanitaire hulp ontaardt als een van de deelnemende partijen -de Serviërs- de afspraken schendt. Daardoor moet het mandaat gewijzigd worden. Als je dat niet doet, zitten de jongens daar met een verkeerd uitgangspunt en een verkeerde opdracht. Je bent dan geen hulpverlener meer, maar veldwachter. De derde les gaat over de gedachte dat onze eenheid zogenaamd niet sterk genoeg bewapend was en dat het daarom is gegaan zoals het gegaan is. Dat is echt onzin! Het probleem was dat ze met veel te weinig manschappen waren. Zelfs met veel meer wapens en tijdige luchtsteun hadden ze het moeten afleggen.

Mijn conclusie is dat wanneer Nederland weer in zo'n situatie verzeild raakt, de troepen terug moeten kunnen vallen op een beschikbaar vliegveld in het eigen gebied waardoor zij niet afhankelijk zijn van andere partijen voor de bevoorrading. Een bataljon (800 man) voor humanitaire hulp moet versterkt kunnen worden door twee andere bataljons als een van de partijen aanvallend gaat optreden.

De oplossing in voormalig Joegoslavië vind je alleen in een politiek vergelijk tussen de deelnemende partijen. De vraag is of je die oplossing met militair geweld kunt opleggen. Daar geloof ik niets van. Het gaat allereerst om overtuiging en dus politieke wil. Volgens mij zijn er twee mogelijkheden: of de dames en heren daar in hun sop gaar laten koken of een politieke oplossing afdwingen waarbij de dwang van de VN net zo ver reikt als de tirannie van de opstandige partijen. Als er niet snel een politieke oplossing komt, zullen wij onze militaire bemoeienis moeten staken."

Ton Frinking heeft zich ook gebogen over een concept van de nota over de herijking van het buitenlands beleid.

"Het komt neer op reorganisatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken en een regeling over hoe het moet met een bezuiniging op Defensie die eventueel kwijtgescholden moet worden. Je leest alleen nergens hoe het nieuwe beleid eruit zal gaan zien. Geen woord over wat we bijvoorbeeld met onze veiligheidsorganisaties aan moeten. We hebben binnen het CDA -de werkgroep Vrede en Veiligheid- onze eigen herijkingsdiscussie gevoerd. Wij vinden dat we ons nadrukkelijk moeten oriënteren op Europa en inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Dat zijn de twee belangrijkste speerpunten en redenen waarom we ons buitenlands beleid moeten herzien.

De Europese integratie vraagt op het gebied van internationaal veiligheidsbeleid behalve inzet ook, in financiële zin, nog meer vertrouwen want veiligheid en defensie vormen het kwetsbaarste onderwerp. Zijn wij namelijk bereid om een deel van onze veiligheidsinspanning over te hevelen naar wat je 'Europa' noemt. Dat vertrouwen moet je van onder af aan opbouwen. Ik ben dus helemaal niet enthousiast over het feit dat we Amerikaanse in plaats van Franse gevechtshelikopters hebben aangeschaft. Dat was een mooie kans om de Europese oriëntatie te versterken. We hebben met Frankrijk intussen meer conflicten dan vriendschappelijke betrekkingen.

De NAVO blijft -tot in de verre toekomst- ook nodig om strategische reserves te hebben. De verdediging van het grondgebied is al geregeld, maar de strategische reserve moet nader gepreciseerd worden. De rol van de Europese Unie is het voorkomen van conflicten en het beheersen van crises (dat wil zeggen vredesoperaties). Wat mij betreft worden dat, grofweg, de hoofdtaken van NAVO en EU. Zo blijven ze allebei sterk en hebben beiden een duidelijke missie."

Kinderbijslagfraude

"Dit kabinet heeft gigantisch bezuinigd op de Kinderbijslag. Daar was het CDA tegen. Wij willen de kinderbijslag voor het eerste kind kostendekkend hebben maar hebben dat er in de Kamer niet doorgekregen. Als je dan hoort van een Kinderbijslagfraude van zo'n vier miljoen gulden dan word je daar echt eng van. Al dat geld dat verkeerd terecht is gekomen terwijl je weet dat zoveel mensen met kinderen met moeite of helemaal niet rond kunnen komen. Ik denk aan moeders in de bijstand maar ook mensen met een modaal inkomen zitten vaak knijp. Fraude met sociaal zekerheidsgeld is afschuwelijk omdat dat het draagvlak niet alleen onder onze voorzieningen aantast maar ook bij het vluchtelingen en vreemdelingenbeleid. Je moet voorzichtig zijn met de solidariteit van mensen." Ank Bijleveld (33) moeder van een kind en voor het CDA in de Tweede Kamer onder meer belast met Sociale Zaken, neemt de fraudezaak hoog op.

Zij heeft minister Melkert een brief gevraagd waarin hij uiteen moet zetten of de maatregelen die de Sociale Verzekeringsbank (belast is met toekennen en uitbetalen van kinderbijslag) heeft genomen ter voorkoming van verdere fraude afdoende zijn. De fraude deed zich voor in de regio Den Haag. De SVB lichtte dossiers door van Turken die in Nederland verblijven maar van wie de gezinnen in Turkije wonen. De SVB laat nu in andere districten ook onderzoeken hoeveel mensen niet (meer) in het bevolkingsregister voorkomen maar nog wel kinderbijslag krijgen. De SVB gaat voortaan alleen nog kinderbijslag uitkeren aan mensen wier gezin in het buitenland woont, als ze zich elk kwartaal persoonlijk melden.

Drugs en IRT-enquete

Werkelijk buiten proporties noemt Frans Jozef van der Heijden de invoer van 100 tot 400 ton soft en hard drugs in de afgelopen jaren onder leiding van de Haarlemse politie en justitie. Deze aantallen zijn veel hoger als die destijds bij de IRT-affaire werden genoemd. De invoer moest de politie meer inzicht geven in de drugsbendes in ons land. Van der Heijden zegt dat achteraf bezien de Amsterdamse burgemeester van Thijn en de hoofdcommissarissen Nordholt en Vrakking het IRT Noord-Holland/Utrecht terecht hebben opgeblazen. De commissie-Wierenga die die IRT-zaak onderzocht stelde dat de invoermethode toelaatbaar was en dat kinnesinne reden van opheffing van het team was. "De commissie-Wierenga raakt omstreden", zegt Van der Heijden, die Sorgdrager heeft gevraagd in een brief meer informatie te geven. Hij wil ook weten wat er terecht komt van haar uitdrukkelijke toezegging dat het werk van de intussen van start gegane enquetecommissie niet vertragend of vernietigend werkt voor de opsporing en vervolging van zware criminaliteit. De CDA-fractie waarschuwde daar destijds al voor. Tijdens de eerste week van de parlementaire enqueteverhoren werden er al opmerkelijke uitlatingen gedaan over omvang van de misdaad en de patronen die zich daarbij aftekenen. De neiging tot onmiddellijk commentaar geven komt op. De CDA-fractie vindt echter dat de enquete-commissie in alle rust haar werk moet doen en tot een afgerond oordeel moet komen. In dat licht vindt Frans Jozef van der Heijden het niet wijs lik op stuk te geven, hoezeer zijn vingers-figuurlijk gesproken- jeuken. De fractie heeft overigens extra menskracht te hulp geroepen om de verhoren in kaart te brengen en eventueel in staat te zijn daar eigen bevindingen op te baseren.

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

De falende internationale gemeenschap en de verdwenen Joegoslaven

De internationale gemeenschap faalde in het Joegoslaviëconflict. Bosnië lijkt verdeeld te gaan worden en voor de groep Bosniërs van de gemengde huwelijken, scholen en buurten zal er geen thuisland meer zijn. Maar terugtrekking van VN-troepen uit Bosnië zal het hele mandaat voor voormalig Joegoslavië op de helling zetten.

Waar ter wereld het vakantie-vieren je ook heen brengt, geen mens ontkomt aan de trieste beelden van het Joegoslavisch drama. Toen de Duitse keizer Bismarck vroeg of een rechtstreekse Duitse aanwezigheid in de Balkan zich niet opdrong, zou hij geantwoord hebben dat "dat stel struikrovers het gebeente van één Pommerse grenadier niet waard is". Hij dacht, ten onrechte, straffeloos de hete aardappel door te kunnen schuiven aan de Habsburgers en voor de rest de andere kant uit te kunnen kijken. Enkele decennia later bleken alle Europese grootmachten betrokken partij te zijn in de Balkan-oorlogen, die tenslotte uitmondden in een complete wereldoorlog.

Ook vandaag, aan het einde van een eeuw die in Sarajevo begon, is zowat de halve wereld actief in de Balkan. Opvallende nieuwigheid, vergeleken met de periode van vóór 1914 is de aanwezigheid van wat men "de internationale gemeenschap" is gaan noemen. Onder deze noemer valt een kluwen van supranationale grootheden, die al dan niet officieel en formeel betrokken partij zijn: de Verenigde Naties (VN), de Europese Unie, de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO), de Internationale Contactgroep met Rusland als zeer betrokkene, de moslim-wereldgemeenschap, enz. Ook zonder cynisme kan men zich de vraag stellen of de aanwezigheid van de "internationale gemeenschap", de oorlog in de Balkan wel heeft beperkt.

Verdeling Bosnië

Het inbinden en terugkeren van blauwhelmen zal helaas niet het resultaat zijn van een volbrachte vredesopdracht maar het rechtstreekse en onmiddellijke gevolg van de ontwikkelingen op het slagveld. Als het aan enkele grootmachten ligt, zouden we wellicht nu al de toekomst van Bosnië kunnen voorspellen. Een Bosnië simpel verdeeld door en tussen Serven en Kroaten. Een opdeling die nu nog vanwege de alliantie tussen Kroatië en Bosnië wordt tegengehouden. Maar is er ook een geheime agenda? Zijn Russen en ook Amerikanen niet uit op een klassiek internationaal akkoord dat de internationaal vastgelegde grenzen op basis van militaire krachtsverhoudingen opnieuw gaat vaststellen?

Wie denkt dat met een verdeling van de buit in Bosnië en de terugtrekking van de "eigen jongens" de kous af is zal, net als Bismarck, snel bedrogen uitkomen De Balkan beperkt zich niet tot de heuvels van de Krajina en de groentetuinen van Oost-Slavonië. Naast de andere betrokkenen van huis uit (Albanië, Bulgarije, Griekenland, Macedonië en Hongarije) zijn de VN, de NAVO en de Europese Unie krachtens de eigen bestaansredenen gedoemd om hoe dan ook te moeten interveniëren bij welk conflict dan ook in de Balkan. Waarschijnlijk is Karadzic de enige die gelooft de hele wereld nog eens in een oorlog te jagen via een uit de hand gelopen Balkanconflict. Maar de man is er, in al zijn krankzinnigheid, wel in geslaagd om eenzijdig met bruut geweld een door de internationale gemeenschap juridisch erkende staat letterlijk van de kaart te helpen vegen.

De etnische zuiveringen zijn gruwelijk om te zien. (foto ANP)

Dergelijke vormen van struikroverij kunnen niet meer. Het Internationale Gerechtshof in Den Haag heeft het kader aangegeven waarbinnen deze misdadigers moeten worden aangepakt. Wie begrijpt nog een bemiddelaar in dit conflict wanneer deze ook de Kroatische leiders voor het Hof wil dagen omdat deze het recht in eigen hand namen. Zal de Europese Unie zich in de toekomst niet twee keer bedenken om éénzijdig uitgeroepen onafhankelijkheden, in de Balkan of elders, met bekwame spoed te erkennen?

Botsende principes

Het Nederlandse Unie-voorzitterschap in 1991 had gelijk met de diplomatieke oplossing, maar werd toch ook gedwongen zich bij de erkenning aan te passen aan de interne krachtsverhoudingen. Erkenning akkoord, maar een bijpassend mandaat om de vrede in de nieuwe staten ook te waarborgen ontbrak.

De VN-Veiligheidsraad is door de Bosnische en andere ervaringen gaan begrijpen dat het hanteren van twee uiteenlopende principes, het zelfbeschikkingsrecht van volkeren én de onschendbaarheid van staatsgrenzen, altijd aanleiding zal geven tot vage en onwerkbare mandaten. En binnen de NAVO is de geestdrift bij het zoeken naar nieuwe actieterreinen, in een veranderende wereld, vervangen door een ernstige bezinning over de militaire onmacht van een intergouvernementeel bestuurde veiligheidsorganisatie.

Terugtrekking van VN-troepen uit Kroatië zal het hele mandaat voor ex-Joegoslavië op de helling zetten. En wordt ook de snelle Reactiemacht niet zinloos als er een politiek en militair akkoord zou komen tussen Kroatië en Servië alleen?

De ontwikkelingen in de laatste maanden zijn voor velen aanleiding om te roepen dat het einde van de Internationale Gemeenschap nabij is. De twee grootmachten uit het tijdperk van de Koude Oorlog hebben op het diplomatieke en militaire vlak al lang niet meer de impact van weleer. De weigering van Tudjman om in Moskou een akkoord te gaan sluiten met Milosevic is in dit verband bijzonder illustratief, maar tegelijk ook hoopgevend voor de Bosniërs.

Falende internationale gemeenschap

Het falen van de internationale gemeenschap kan door geen enkel staatshoofd worden uitgelegd als de triomfantelijke terugkeer van de oude Europese grootmachtendiplomatie. Er zijn geen grootmachten meer. Is dit besef niet de hoeksteen van de Servische strategie?

Maar dan de toekomst. Enkele honderdduizenden Bosnische Serviërs, Kroaten en Moslims worden vroeg of laat ondergebracht in nieuwe, etnische gezuiverde thuislanden. Voor ons is het een gruwel om te zien met welke middelen dat gaat. Voor één groep Bosniërs, die van gemengde huwelijken, scholen, buurten en steden is er géén thuisland meer voorzien. Ze zijn voorgoed verdwenen uit de Balkan, nadat ze eeuwen lang samen hebben geleefd. Deze multi-culturele samenleving was nog een restant van de Ottomaanse heerschappij, het millet-systeem waarbinnen een grote tolerantie gold voor: vrijheid van religie, huwelijk, erfrecht etc. Die tolerantie zal er in de nabije toekomst niet meer zijn.

De verdwijning van Joegoslavië, daar waren we het in 1991 toch allemaal over eens, maar de consequenties hebben te weinigen zich gerealiseerd.

Ria Oomen-Ruijten
CDA-Europarlementariër

Kort zomerreces voor Europees Parlement

Net als de Tweede Kamer kent ook het Europees Parlement de afronding (eind juli) en het begin (eind augustus) van het parlementaire jaar. Wat daarbij meteen al opvalt is het korte Eurozomerreces van 4 weken. Kort omdat onze Tweede Kamer en de meeste nationale parlementen in de zomer gemiddeld 6 weken tot 3 maanden onderbreken. Het Europees Parlement houdt het al een aantal jaar op vier weken: noodgedwongen omdat anders het parlementaire werk gewoon niet klaarkomt.

In de winter geldt hetzelfde: Met 2 weken reces is de vakantietijd alweer om. De nationale parlementen nemen meestal 3 tot 5 weken. Ook daar dezelfde problematiek. Het werk stapelt zich anders teveel op in het Europees Parlement.

Dat de werkzaamheden in het Europees Parlement toenemen heeft niet in de eerste plaats te maken met de uitbreiding van de taken van de Europese Unie. De komende jaren zullen voor wat de Europese wetgeving betreft zelfs rustiger worden, omdat het wetgevingspakket wat hoorde bij de opening van de Europese interne markt in 1992 thans vrijwel is afgerond.

Dat de werkzaamheden toenemen heeft vooral te maken met de grotere bevoegdheden die het Europees Parlement met het Verdrag van Maastricht kreeg. Die grotere bevoegdheden maken dat het Europees Parlement bij een groot deel van de Europese wetgeving niet meer volstaat met één advies per wet. De nieuwe bevoegdheden geven het parlement een recht op amendement en wanneer Commissie en Raad niet alle amendementen overnemen, het recht op een onderhandelingsronde en een tweede debat met een eindbeslissing over de overgebleven amendementen.

Dat verdubbelt de taak van het Europees Parlement met betrekking tot de Europese wetgeving en maakt de invloed van het parlement in de tweede ronde behoorlijk groot. Meer invloed betekent dus meer werk. Het Europees Parlement vindt dat prima en kort er graag zijn recesperiode voor in. Overigens heeft het feit dat er meer werk is nog meer consequenties voor de jaarindeling van het Europese parlementaire werk. Naast de maandelijkse plenaire weken in Straatsburg zijn extra plenaire vergaderingen in Brussel op de agenda verschenen. In september, wanneer het Europees Parlement zijn jaaragenda voor 1996 zal vaststellen zal het aantal plenaire vergaderingen in Brussel nog verder worden uitgebreid. Dat is onontkoombaar, maar lastig omdat de Brusselse werkweken al tamelijk vol zitten met commissie- en fractievergaderingen. De wens van onze fractie om de vrijdagen vrij te houden voor werk in eigen land komt daarmee onder druk te staan. Toch zou de Nederlandse CDA-delegatie graag meer tijd willen nemen voor contacten met de achterban. Die vrijdag is dus belangrijk voor ons, voor het werk in de CDA en in het eigen land. Of dat erin zit zal half september blijken.

Overigens vinden de meeste van ons 4 á 5 weken zomerreces wel voldoende. Het enige waar de Eurodelegatie met enige weemoed naar kijkt is Prinsjesdag, als de start van het Nederlandse parlementaire jaar. Het Europese Parlement kent zoiets met. Het Europese Parlementaire jaar start eind augustus met een studieweek van alle fracties.

Onze EVP-fractie houdt die studieweek in Brugge, een stad met een prachtige Europese geschiedenis. Daar gaat het over in de Europese toekomst. Geen Prinsjesdag dus, maar een week van bezinning. En dan vol goede moed aan het werk in een lang Europees Parlement jaar vol zorgen en uitdagingen.

Hanja Maij-Weggen (foto Mieke Schlaman)

Hanja Maij-Weggen
voorzitter CDA-delegatie in het Europees Parlement

Op goede weg met toerismebeleid

Toerisme is op weg de belangrijkste bedrijfstak ter wereld te worden. Daarom is het noodzakelijk dat de belangen van het toerisme voldoende meegewogen worden op andere terreinen zoals bijvoorbeeld verkeer, milieu en consumentenbeleid. De opname van toerisme in het Verdrag van Rome is een stap in de goede richting.

Kennedy zie ooit "Vraag niet wat uw land voor u doet, vraag wat u doet voor uw land". Deze uitspraak schoot mij door het hoofd, toen ik het zo lang verwachte groenboek over toerisme las.
Toerisme is op weg de belangrijkste bedrijfstak in de wereld te worden. De Europese Commissie zet dat omstandig uiteen in haar groenboek over de rol van de Europese Unie op het gebied van toerisme. Er bestaan gunstige vooruitzichten voor een verdere groei van het toerisme, met name op internationaal niveau.
Groei van de welvaart met uitbreiding van de betaalde vakanties en verkorting van de arbeidstijd zullen zeker leiden tot meer toerisme. Ook de snel groeiende groep senioren zal een duit in de toeristenzak doen.
Deze ontwikkeling moet ons aansporen tot het ontwikkelen van een toerismebeleid. Zo zullen de gevolgen voor bijvoorbeeld ons milieu en het verkeer steeds zwaarder wegen. Willen we kwantiteit/massatoerisme/of mikken we op rentabiliteit/goede opbrengst per toerist/?
Het is duidelijk dat een verder groeiend toerisme ook een belangrijke bijdrage kan leveren aan het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen, met name ook voor jongeren en vrouwen.
De hamvraag in het groenboek is welke rol de Europese Unie moet spelen in het toerismebeleid in Europa? Welnu deze vraag wordt door de Europese Commissie niet beantwoord. De bedoeling van het groenboek is, dat U en ik die vraag beantwoorden.
Wij hebben in de toerismegroep van het Europees Parlement een uitgebreide discussie met de toerisme-industrie gevoerd. Als een rode draad liep door deze discussie de opvatting "Spaar ons voor te veel Brusselse regelgeving" en ook de wens om bij het Europese beleid op allerlei verwante terreinen meer rekening te houden met de belangen van het toerisme.
Daarbij gaat het dan om bijvoorbeeld fiscaal-, vervoers-, milieu-, sociaal- en consumentenbeleid. Op al deze beleidsterreinen wordt Europees beleid gevoerd.
Het is noodzakelijk dat op het geëigende niveau binnen de Europese Commissie de belangen van het toerisme voldoende worden meegewogen bij de besluitvorming op de vele aanverwante beleidsterreinen.
Veruit de beste manier om dat te bereiken is het opnemen van toerisme in het Verdrag van Rome. Ik ben dan ook blij dat het Europees Parlement mij daarin gesteund heeft.
Om alle misverstand te voorkomen benadruk ik dat opnemen van toerisme in het Verdrag uiteraard niet hoeft en mag leiden tot onnodige en verlammende Brusselse bureaucratie.

Europese subsidiegids samengesteld

In opdracht van CDA-Europarlementariër Ria Oomen-Ruijten is een brochure samengesteld met als titel: 'Wegwijs in Europa. Nederland en Europese subsidies in vogelvlucht.'
+ Het boekje is een gids in subsidieland en is bestemd voor Nederlandse verenigingen, bedrijven, instellingen en overheden.

Het zijn niet alleen grote bedrijven en organisaties die aanspraak kunnen maken op Europese subsidies. Het programma "Caleidoscoop 2000" is bijvoorbeeld bestemd voor het bevorderen van activiteiten van culturele en historische verenigingen. Sportclubs kunnen aanspraak maken op fondsen uit het programma "Euratholon" en er bestaat een speciaal actieprogramma voor ouderen waaraan ouderenorganisaties kunnen deelnemen.
De gids geeft een inventarisatie van alle Europese subsidiemogelijkheden. Tevens biedt het praktische tips bij het aanvragen van Europese subsidies. De informatie is makkelijk toegankelijk. Via een trefwoordenregister kan op onderwerp worden gezocht. Zo is in één oogopslag te zien welke fondsen beschikbaar zijn voor projecten met betrekking tot bijvoorbeeld gehandicapten of daklozen. Daarnaast kan men ook informatie per beleidsonderwerp vinden (bijvoorbeeld: ouderen, vrouwen, sport, cultuur). De auteurs Marita Boekelman en Peter Fasol hopen dat hun brochure meehelpt het Europese financiële doolhof overzichtelijk te maken.
De brochure is verkrijgbaar via het secretariaat van Ria Oomen-Ruijten, Postbus 655 6130 AR Sittard, telefoon: 046-596262.

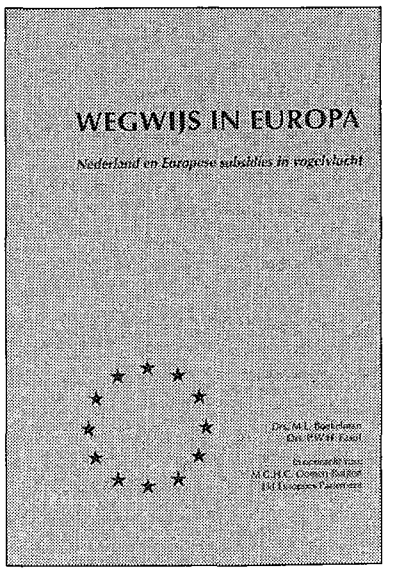

Persoonlijke benadering is een kleine moeite

Joke Keizer-Barbier en Adri Hoefkens *(foto Dirk Hol)*

Hij is directeur van het recreatieschap 'Veerse Meer' en al veertig jaar actief in de politiek. Adri Hoefkens (56) is consulent van de Kamerkring Zeeland. Zij is pas sinds 1 september jl. medewerkster van het Kamerkringsteunpunt Zeeland, maar in 1977 al betrokken bij de oprichting van het CDA in Zoetermeer. Joke Keizer-Barbier (49) voelt zich thuis bij het CDA.

Adri Hoefkens: "Begin 1994 ben ik met het consulentschap begonnen. Het verenigingswerk van de partij dreigde in de vergetelheid te raken en daar wilde ik een stokje voor steken. Het reparatiewerk van de partij heeft mijn volle aandacht. We hebben een poosje in de put gezeten. Het 'personeel' van de partij (wethouders, raadsleden) is belangrijk, maar de vrijwilligers zijn bijna nog belangrijker. Ik wil juist die mensen een hart onder de riem steken. Tientallen mannen en vrouwen die belangeloos vele uren voor de partij, als commissielid of wat dan ook, in de weer zijn.
Mijn taak is om hen te stimuleren. Dat is een kwestie van relaties en vertrouwen en bekend zijn met wat er in de regio speelt. We hebben als partijbestuur een goede band met de afdelingen opgebouwd. Het is een kleine moeite om mensen persoonlijk te benaderen. Even op te zoeken en van gedachten te wisselen over van alles, maar vooral over de functie van een christelijke politieke partij.
Ook binnen een CDA-afdeling zijn weleens spanningen. Ik was pas consulent toen ik werd gevraagd om te bemiddelen in een conflict tussen een aantal bestuursleden. Het waren mensen die ik nog kende uit de tijd dat ik wethouder was en we zijn doodgewoon rond de tafel gaan zitten. Eerst kwamen de problemen op tafel en vervolgens hebben we spijkers met koppen geslagen. We zijn allemaal vrijwilligers, zei ik. We zetten ons in voor een zaak, het CDA, waarvan we vinden dat de gemeenschap er mee gediend is. Heel openhartig, diep principieel, werd er verteld waarom we voor de partij wilden werken. Dat doen we toch maar mooi met elkaar. Al pratend voel je dan dat je samen verder wilt. Niet voor jezelf, maar voor de partij. Dan vind je elkaar als rentmeesters!
Veel bestuurders zaten even in een dal. Zij kregen veel kritiek te verduren. Hier en daar hoorde ik de vraag: 'Waar doe ik het allemaal voor?' Dat is heel simpel. Je doet het werk voor de partij, vanuit je geloof en de verantwoordelijkheid die je als rentmeester draagt. Als je daar over nadenkt, kom je vanzelf terecht bij ledenwerving, het stimuleren van groepjes of een club en hoe je met elkaar omgaat. Gebruik elkaars beste eigenschappen! Dat is mijn boodschap.
Een van de basisgedachten binnen het CDA is dat je voor je naaste in de bres moet springen voor grote en voor kleine dingen. Als je daarnaast open en eerlijk zaken doet, kun je als mens, in dit geval als consulent, tot een zegen voor anderen zijn."

Soort ombudsbureau

Joke Keizer-Barbier: "Het werk is mij niet helemaal onbekend. In het verre verleden ben ik begonnen als fractie-assistente van de gemeenteraadsfractie Zoetermeer onder Hannie van Leeuwen. Ik doe het voor de partij, maar ook een beetje voor mezelf want thuis zitten en duimen draaien, vind ik maar niks."
In een paar kernachtige woorden schetst zij de grote lijnen van haar werk: "De eerste verantwoordelijkheid is: administratieve en technische ondersteuning van het Kamerkringbestuur Zeeland en Statenfractie. Ik zit, als het ware, op een soort ombudsbureau. Je hebt een groot apparaat en veel know how tot je beschikking. Dus als er iets aan de hand is, kun je al gauw iemand op het goede spoor zetten.
Ik zit er voor de afdelingen in Zeeland. Op dit moment zijn dat er tussen de twintig en dertig. De afdelingen moeten de weg naar het steunpunt blindelings kunnen vinden. Ze moeten weten dat ze mij kunnen bellen als er bijvoorbeeld een kamerlid uitgenodigd moet worden voor een spreekbeurt. Of als er een speciale avond voor leden in Vlissingen wordt georganiseerd, dan moet men wel weten of die avond niet samenvalt met een CDA-discussie-avond in Goes. Je moet elkaar niet in de wielen rijden.
Ik probeer het CDA nog toegankelijker te maken, we moeten nog dichter bij de mensen gaan staan. Elk lid moet op de hoogte zijn van wat er binnen de partij gaande is. Net als in een gezin vertel je over de plannen die je hebt, welke koers je wilt varen. Je moet open kaart spelen, luisteren naar elkaar en overleggen.
Een CDA-politicus moet zijn werk zo uitvoeren dat mensen zien dat hij of zij dat niet voor zichzelf maar voor anderen doet. Je moet aandacht hebben voor mensen die bij jou aankloppen. Ik wil niet zeggen dat ik elk probleem kan oplossen -zeker niet- maar wel dat ik een richting kan aanwijzen.
Je moet eigenlijk permanent campagnevoeren voor het CDA. Niet alleen in verkiezingstijd bij mensen aankloppen en jezelf van je mooiste kant laten zien, maar elke dag moet je iets vertellen en laten zien over solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid, gerechtigheid en rentmeesterschap. Je moet daarom voortdurend belangstelling hebben voor mensen, waar zij mee bezig zijn en zorgen over hebben.
Ik denk aan het organiseren van ledenavonden, maar ook aan het bezoeken van mensen. En als er een nieuw lid in de stad komt wonen, ga dan langs, maak kennis, drink een kopje koffie. Het zit vaak in kleine dingen, maar het schept een band."

MEER OVER

Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek

Herkenbaar zijn op lokaal niveau: Kan dat eigenlijk wel?

Verbindingen tussen en vertaling van de CDA-uitgangspunten in de dagelijkse politieke praktijk.
Wat maakt het CDA zo uniek?
Waarin verschilt het CDA met andere politieke partijen?
Hoe draag je het christen-democratisch gedachtengoed over aan de hedendaagse kiezer?
Direct toepasbaar in de praktijk!

Het werkboek 'MEER OVER Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek' laat zien hoe dit kan en is morgen te gebruiken in de raadszaal.

Prijs *f* 10,-

Het werkboek is een uitgave van het Steenkampinstituut en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op giro 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-042.

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekend-arrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

Hotel „Dreyeroord"
Oosterbeek (Arnhem) Zuid-Veluwe
Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit" en meneer zich „thuis" voelt.

Een hotel met een goede sfeer en in een fijne omgeving waar u de vakantiedagen in alle rust kunt doorbrengen.

VRIJWILLIGERS-WERK VBOK: VAN LEVENSBELANG

Presentatie
Voorlichting
Hulpverlening

BEL VOOR INFORMATIE
033-638212

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

LECHIC Diamanten sieraden van uitzonderlijke klasse.

RIKKOERT
SCHOONHOVENS JUWELIERSHUYS

Juweliers · Horlogers · Diamantairs · Taxateurs · Antiquairs · Edelsteenkundige F.G.A. · Edelsmeden sinds 1879
Schoonhoven: Haven 1-13 01823-82651/85820 · Lekkerkerk: Burg. Roosstraat 22 01805-1490

Ik heb lepra. Help mij!

Steun de aktie'Help Ineke Petter in Laos'. Giro 50500

Lepra Stichting UW STEUN WAARD

HOTEL SPIJKER gevestigd sinds 1751

Een gezellig gemoderniseerd familiehotel in de kom van het dorp met bossen in de directe omgeving (4 km van Nijmegen, aan de Duitse grens). Logies/ontbijt v.a. *f* 43,50 p.p.p.d. Volpension v.a. *f* 65,- p.p.p.d.
Tevens 3-daagse wandelarrangementen *f* 135,- p.p.

Gaarne sturen wij u een folder.
Hotel Spijker, Rijksstraatweg 191
6573 CP Beek/Ubbergen, tel. 08895-41295

HELPEN OF BEHELPEN

GEEF VOOR VERVOER IN DE DERDE WERELD!

Dit jaar viert MIVA een belangrijk jubileum. Al zestig jaar lang geeft MIVA financiële steun voor vervoermiddelen over de gehele wereld. Ruim 1000 auto's, jeeps, vrachtwagens, boten, fietsen en bromfietsen verlichten dankzij de donateurs van MIVA het werk van hulpverleners en missionaire werkers in meer dan 80 landen. Help MIVA mensen in beweging brengen!

MIVA
MIVA brengt mensen in beweging

GIRO 272249
Vijverstraat 12, Breda

Hernieuwd in de belangstelling
Wie wil meepraten over het minderhedenbeleid, moet dit gelezen hebben!

Will Tinnemans
Een gouden armband
Een geschiedenis van mediterrane immigranten in Nederland (1945-1994)

Uit de recensies: 'Een boeiend boek', 'Een diepgaand beeld', 'In z'n soort dè geschiedenis', 'Verplichte kost'.

Rijkelijk geïllustreerd, 448 blz., *f* 34,50
(excl. administratie- en verzendkosten)

Te bestellen bij: NCB, afdeling verkoop, Postbus 638, 3500 AP Utrecht, tel. (030) 96 33 30, fax (030) 94 44 10. Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Giro 999

Vluchtelingenvrouwen naar school

Het percentage ongeletterde -overwegend Indiaanse- vrouwen is hoog onder de vluchtelingenvrouwen uit Guatemala. De beheersing van de eigen taal en het Spaans betekent een verbetering van de positie van deze vrouwen. Het bevordert de persoonlijke ontwikkeling en de deelname in de maatschappij en het gemeenschapsleven.

Wist u dat vluchtelingenvrouwen een grote rol hebben gespeeld bij de onderhandelingen over een veilige terugkeer naar Guatemala.

In Chiapas, Zuid Mexico, ondersteunt Stichting Vluchteling een alfabetisatieproject. Voor *f* 175,- kan een vluchtelingenvrouw een jaar lang onderwijs volgen.

STICHTING Vluchteling STADHOUDERSLAAN 28 – 2517 HZ DEN HAAG

Stichting Vluchteling helpt vluchtelingen wereldwijd

VRIENDELIJK VERZOEK

Om uw overcomplete spullen ter beschikking te stellen aan boerderij **„LICHTPUNT"** te Kollumerzwaag.

„LICHTPUNT" is een opvangcentrum voor mensen in nood en een open huis voor alleenstaanden, eenzamen enz.

Alles is welkom; meubilair, mits gaaf en goed, huishoudelijke artikelen, ledikanten, eethoeken, keukengerei, boeken, schilderijen, kinderspelen enz. Graag komen we met u overleggen voor complete inboedels bij bijv. overlijden, kleiner gaan wonen e.d.

U STEUNT DAAR EEN ZAAK VAN LEVENSBELANG MEE.

Bel voor overdag en/of informatie: **(05113) 5214.**

Er wordt veel te weinig gekeken naar de positieve impuls van mensen uit andere landen

"Er wordt veel te weinig gekeken naar de positieve impuls van mensen uit andere landen. Het moet een ingebakken idee worden dat we samen, allochtonen en autochtonen, de maatschappij inkleuren." Dat zegt drs. D. (Ram) Ramlal, voorzitter van het Intercultureel Beraad van het CDA. In het dagelijks leven is hij directeur van het Sociaal Pedagogisch Centrum. Aan de vooravond van de startconferentie over de multiculturele samenleving met de titel 'Investeren in integreren' vertelt hij onder andere over de kansen, de mogelijkheden van een samenleving met zoveel verschillende culturen. Hij noemt het zelfs 'rijkdom'...

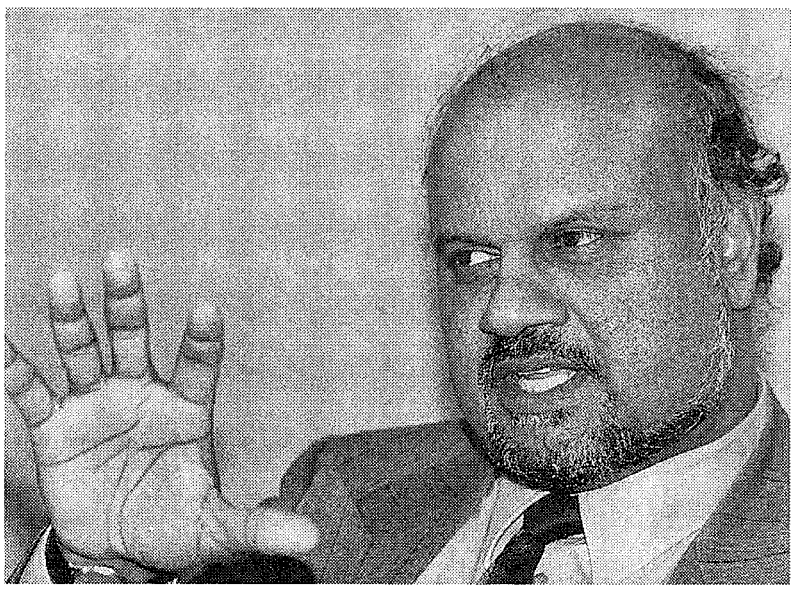

Een van de belangrijkste principes binnen het CDA is: de vreemdeling die in jouw omgeving leeft tegemoet treden. *(foto Dirk Hol)*

"Zonder de Surinamers -Rijkaard, Seedorf, Davids, Reiziger en Kluivert, op 24 mei in Wenen de maker van het enige doelpunt in de finale tegen AC Milan- had Ajax nooit de Eurocup gewonnen!" zegt hij bescheiden.
"In Nederland hebben wij ruim een miljoen mensen die van buiten de grenzen zijn gekomen. Mensen zoeken altijd naar mogelijkheden elkaar te leren kennen. Ik vind het verschrikkelijk belangrijk om op allerlei manieren in die kennismaking te investeren. Niet alleen vanuit de politiek, maar ook vanuit maatschappelijke organisaties. Het gaat om het gemeenschappelijke gevoel dat je er samen voor staat. Minderheden, niet-minderheden, autochtonen, allochtonen, christenen, hindoes. Het moet een ingebakken idee worden dat we samen de maatschappij inkleuren.
Links en rechts zie je dat mensen zich in een eigen hoekje terugtrekken. Het gevaar is dat je de ander dan niet meer interessant vindt. Dat is niet goed. Dat moet je doorbreken door met elkaar activiteiten te ontplooien. Al is het, om te beginnen, maar door je buren eens gewoon te groeten, goedemorgen te wensen. Samen koffie drinken of een biertje is dan de tweede stap."

Te negatieve benadering

Een multiculturele samenleving biedt meer kansen dan beperkingen. Kunt u een paar voorbeelden van kansen noemen?
"De kijk op mensen uit een andere cultuur is nog te negatief, te problematisch. De vraag van veel mensen is: 'Integreren zij eigenlijk wel? Hebben ze werk? Spreken ze Nederlands?' Natuurlijk zijn er problemen, maar er zijn ook kansen. De diversiteit aan culturen en religies is voor elke samenleving een rijkdom. Juist mensen die van buiten komen zorgen voor een economische vooruitgang.
Als ik alleen maar eens kijk naar de Surinamers in Nederland. Zij bekleden vooraanstaande posities in ziekenhuizen (in bijna elk ziekenhuis lopen Surinaamse specialisten) en in de advocatuur. En neem de sportwereld... Ajax kan toch niet zonder de Surinamers? Bijna de helft van het elftal dat de Europacup won, bestaat uit Surinaamse jongens. Wat is Feyenoord zonder Blinker. Trustfull, Van Gobbel, Taument? Er wordt veel te weinig gekeken naar de positieve impuls van mensen uit andere landen. Wat wij met de conferentie 'Investeren in integereren' willen laten zien is dat een multiculturele samenleving, mensen met een diversiteit aan aardigheden, gewoonten en talenten samen kunnen wonen en leven. Mensen kunnen samen aan de slag in de stad, de buurt en de straat. Uiteindelijk is het onze opdracht om met elkaar de samenleving een stukje 'verder' te brengen."

Dialoog en ontmoeting

Denkt u dat de conferentie van 14 oktober daarvoor voldoende is?
"Het is een startconferentie, een begin. Investeren in integreren is een voortdurend proces. Na deze dag moeten de mensen in de wijk waar zij vandaan komen met de uitkomsten en ideeën aan de slag. Een van de belangrijkste principes binnen het CDA is: de ontmoeting, de dialoog, niet je medemens zomaar voorbijlopen, maar de vreemdeling die in jouw omgeving leeft tegemoet treden. We hebben elkaar als mensen iets te vertellen. Je ziet dat mensen behoefte hebben ervaringen te delen. Dat is een basisprincipe."

Een blank getto

Welke rol spelen onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en burgerschap in dat proces?
"Onderwijs is een must om je in de samenleving een positie te verwerven. Je kunt jezelf ontplooien. Het is een noodzaak om je horizon te verbreden. Je leert de codes van de samenleving. Een buitenlander heeft vaak andere manieren van omgaan met de medemens. Dat leert hij thuis van zijn ouders, die het op hun beurt weer van hun ouders geleerd hebben. Nederlanders zijn mondig, zelfstandig, komen voor zichzelf op. Surinamers worden opgevoed met respect voor ouderen, zorgen dat je anderen niet kwetst, bescheidenheid. Onderwijs is belangrijk om niet in een isolement te raken.
Werk is 'het' maatschappelijke integratiekader. Het is niet alleen dat je het gevoel krijgt 'erbij' te horen, maar het geeft je ook economische mogelijkheden. We beseffen wel dat werkgelegenheid voor iedereen een onmogelijke kaart is. Niettemin vind ik het van groot belang dat mensen steeds initiatieven moeten ontplooien om een baan te vinden.
Huisvesting is meer dan een dak boven je hoofd. Volkshuisvesting vanuit de optiek van samenlevingsopbouw. Hoe moet dat eruit zien? Wel of geen concentratie van bepaalde bevolkingsgroepen in een straat of wijk. Wat is integratie als je dat bekijkt vanuit de volkshuisvesting? Moet je in het ene huis een Nederlander zetten, in het tweede een Surinamer en in het laatste een Turk? Als er in een wijk 80% van de huishoudens uit Marokko komt, noemen veel mensen dat een getto. Getto klinkt dan negatief alsof het een pleisterplaats van criminaliteit zou zijn. Ik woonde in een wijk met voornamelijk Nederlandse mensen. In feite waren mijn vrouw, ik en onze drie kinderen de enige Surinamers maar niemand heeft het over een blank getto! Getto heeft dus niets te maken met concentratie of aanwezigheid van meer of minder mensen met dezelfde soort verschijning. Getto heeft te maken met de aan- of afwezigheid van een aantal elementaire voorzieningen: winkels, sporthal, noem maar op. Het heeft te maken met de kwaliteit van de wijk.
Burgerschap heeft te maken met mensen die meedoen in de samenleving. Mannen en vrouwen die betrokken zijn bij alles wat er in hun buurt gebeurt. Zij participeren in acties, gesprksavonden, toneel, sport en spel, in allerlei maatschappelijke activiteiten. Burgerschap heeft ook te maken met het kennen van de regels. Hoe bereid je je voor op een sollicitatiegesprek? Wat zijn de regels van het bedrijf waar je gaat praten? Hoe kom je daar achter?
Burgerschap kan ook betekenen dat je invloed hebt op de ontwikkelingen in de stad of het dorp waar je woont. Politieke participatie. Zo kun je invloed hebben op het bestuur van verzorgingshuizen, bejaardenflats. Dat kan alleen als je weet hoe dat spel zich voltrekt. Welke spelregels gelden er in algemene zin? Mensen die zich daarin verdiepen investeren als het ware in integratie. Nou, dat is precies de bedoeling van de startconferentie."

De hoogtijdagen voor de hindoe

Ram Ramlal, zelf hindoe: "Geboorte, de periode rond het huwelijk (want dat vormt de basis voor maatschappelijke vooruitgang) en dood zijn de hoogtijdagen in het leven van de hindoe.
Een geboorte wordt, afhankelijk van de economische situatie, uitbundig gevierd. Familie, vrienden, buren komen de baby opzoeken. Het hele dorp wordt, vaak via de radio, ingeseind dat er een kind is geboren. Verjaardagen zijn helemaal niet belangrijk. Ik heb tot mijn achttiende in Suriname gewoond, maar ik kan me niet herinneren dat ik ooit een verjaardagspartijtje heb georganiseerd. Dat leefde niet.
In Nederland krijg je na de crematie of begrafenis een kop koffie of een borrel en dan gaat iedereen naar huis en over tot de orde van de dag.
Bij Hindoes komt iedereen op de dag waarop iemand is overleden bij elkaar. Het is vanzelfsprekend dat iedereen welkom is. Iedereen mag deelnemen aan het verdriet. De heilige boeken worden gelezen. Er is veel discussie over de transformatie van de dode. Vaak wordt de overledene al een dag later gecremeerd (soms zelfs op de sterfdag). Op de dag van de begrafenis is er geen koffie of drank want overlijden is een moment van verdriet. Zeven dagen lang zoeken de mensen, gemiddeld honderd man, elkaar op om te rouwen. Degene die de rituelen moet verrichten wordt kaalgeschoren en slaapt alleen. Op de zevende dag vinden allerlei plechtigheden plaats. De vrouwen zorgen voor een vegetarische maaltijd. Veertien dagen later worden de mensen opnieuw uitgenodigd om te komen eten en stil te zijn voor de dode. Het eerste deel van de verwerking van het rouwproces is dan ten einde. De ziel van de overledene heeft in die twee weken de kans gekregen om te transformeren tot een andere gedaante. De achtergeblevenen hebben de kans gekregen om heel bewust het overlijden te beleven. Na zeven maanden komen de mensen nog een keer bij elkaar en na een jaar wordt het afscheid volledig gemaakt. Er is dan een grote, afrondende plechtigheid met de familie."

ICB-conferentie 'Investeren in integreren'

Op zaterdag 14 oktober aanstaande zal de startconferentie 'Investeren in integreren' plaatsvinden in zalencentrum 't Veerhuis, Nijenmonde 4 te Nieuwegein-Zuid. 'Elke mens telt' is een belangrijk christen-democratisch uitgangspunt. Een uitdaging voor de christen-democratie is de invulling van dit uitgangspunt in onze samenleving van vandaag, waarin zovelen hun wortels elders en anders hebben. Een wederzijdse ontmoeting en dialoog is nodig ter verheldering van wat - wederzijds - moet gebeuren om inburgering van migranten mogelijk te maken. De multiculturele samenleving biedt immers meer kansen dan beperkingen.
Om deze reden heeft het Intercultureel Beraad het initiatief genomen in de periode najaar 1995 - voorjaar 1996 op kamerkringniveau een aantal deelconferenties te organiseren waar deze beleidsterreinen nader worden uitgewerkt.
Tijdens een slotconferentie in het voorjaar zal worden getracht indringende aanbevelingen te formuleren voor hoe nu verder.
De startconferentie wordt om 10.00 uur geopend door drs. J.J.Tj. van den Hul-Omta, lid Dagelijks Bestuur. Hierna volgen een toelichting door dagvoorzitter drs. D. Ramlal (voorzitter ICB), een inleiding door prof.dr. H.M.Vroom (hoogleraar godsdienstsociologie Vrije Universiteit Amsterdam) en een aantal korte reacties op de inleiding van prof. Vroom door vertegenwoordigers uit de sfeer van de islamitische en hindoe levensbeschouwing.
Hierna is er gelegenheid tot het stellen van vragen.
Na een pauze volgt een inleiding door mr. dr. H.K. Fernandez Mendez (directeur Minderhedenbeleid, Ministerie van Binnenlandse Zaken), een reactie hierop door drs. L.H.J.M. Dankers, lid CDA Tweede Kamerfractie.
Na de lunch houdt prof. dr. P.S. van Koningsveld (hoogleraar godsdienstgeschiedenis van de Islam in West Europa) een inleiding. Aansluitend vindt een forumdiscussie plaats onder leiding van mevrouw Abdus Sattar (publiciste) met de inleiders en de zaal. Na afsluitende conclusies door drs. D. Ramlal wordt de bijeenkomst gesloten en is er gelegenheid voor informele ontmoeting.
Aanmelden kan tot uiterlijk 2 oktober aanstaande door *f* 45,- (inclusief koffie/thee, lunch, aperitief en documentatie) over te maken op girorekeningnummer 137000 van de Centrale Verreken Kas CDA, Den Haag o.v.v. ICB 14/10/95. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Peter Spierings, secretaris van het ICB, telefoon 070-3424803.

Moet het Nederlandse beleid stre

Is het Nederlandse drugsbeleid inderdaad te slap? Moeten cof nen soft drugs gelegaliseerd wo de verstrekking van heroine Over deze en andere vragen spr se burgemeester Cortenraad, ting De Hoop, het Amsterda Kampense burgemeester Kleem Regenboog. Wim van de Cam CDA-Tweede Kamerfractie.

Cortenraad,
Burgemeester Eijsden

De overheid moet ook het kwade regelen

Burgemeester Cortenraad van de Zuidlimburgse grensgemeente Eijsden. "Ik pleit voor een realistisch drugsbeleid. Thomas van Aquino zei al dat de overheid ook het kwade moet regelen. Het absoluut verbieden van coffeeshops bijvoorbeeld leidt er alleen maar toe dat mensen elders, op niet te controleren plekken, drugs gaan gebruiken. Dan zijn we nog veel verder van huis. Wat mij betreft moet de overheid de aanvoer van soft drugs naar de shops ook reguleren, dan heb je er veel meer zicht op.

Onze gemeente heeft vooral eind jaren '80 en begin jaren '90 veel overlast ondervonden van Belgen en Fransen die in de gemeente drugs kwamen kopen of verhandelen. Op een gegeven moment werd er in Eijsden op 30 verschillende plekken gedeald. Het gevoel van onveiligheid bij de burgers werd enorm groot. In een gezamenlijke actie van de Belgische en Nederlandse politie en justitie hebben we de dealers en gebruikers toen verjaagd. De directe omgeving buiten de bebouwde kom hebben we vervolgens tot voor automobilisten verboden gebied verklaard. Dat was ook hard nodig omdat er in het buitengebied gewoon met borden stond aangegeven waar de drugs te krijgen waren. Sindsdien is de situatie sterk verbeterd. De overlast is beperkt.
Ik kan mij wel voorstellen dat de Fransen kritiek hebben op het Nederlandse drugsbeleid. Die kritiek is ten dele ook juist. Het verdwijnen van de grenzen en de grenscontrole heeft het probleem behoorlijk verergerd.
Er wordt over het drugsbeleid veel 'gekwebbeld'. Niet iedereen die er over praat heeft er evenveel verstand van. Van louter repressief optreden van politie en justitie verwacht ik weinig heil. Daarmee los je het probleem niet op. Een effectieve hulpverlening en een terugdringen van de vraag naar drugs zijn minstens zo belangrijk.
Ik ben ook voor verstrekking van hard drugs aan zwaarverslaafden, maar dan onder strikte voorwaarden. Ik denk dat de hulpverleningsinstellingen heel goed kunnen bepalen welke voorwaarden dat moeten zijn. Een koppeling van die verstrekking aan verplicht afkicken zou mijn voorkeur hebben. We moeten er alles aan doen om te voorkomen dat drugsgebruikers creperen.
Het drugsprobleem is enorm, maar als het om verslavingsproblematiek gaat meten we wel met twee maten. Over soft drugs roept men ach en wee, maar de alcoholverslaving leidt ook tot heel veel ellende en ook tot veel slachtoffers in met name het verkeer.
Begrijp me goed, ik pleit niet voor minder aandacht voor het drugsprobleem, maar andere vormen van ernstige verslaving mogen we niet vergeten."

Stortenbeker,
Directeur De Hoop

Streng drugsbeleid is juist humaan

Teun Stortenbeker (46) is directeur van Stichting De Hoop, een christelijke afkickkliniek in Dordrecht: "Het is duidelijk dat de overheid een stringent beleid voor de coffeeshops moet hanteren om 'de zaak' beheersbaar te krijgen. Als je coffeeshops zou legaliseren (wat volgens mij, gelet op de internationale afspraken, nooit kan) of gedogen, krijg je een explosieve groei van dat soort winkeltjes, want het is pure business.

Het leidt bovendien tot een grotere groep gebruikers. We weten allemaal wat dat betekent. Een deel van hen raakt onnodig in problemen en anderen gaan over op hard drugs. En kom nou niet aan met het verhaaltje dat dat te maken heeft met de illegaliteit. Hoe meer drugs, hoe meer gebruikers.
Ik vind het ook hypocriet dat die drugs 'achterom' binnen mogen komen. De wet zegt dat dat absoluut niet kan. Het wordt bovendien niet zomaar verboden, daar zijn gegronde redenen voor. De cultuur (van experimenteren) waarbinnen drugs gebruikt worden kan leiden tot zorgelijke situaties. Plus de verschrikkelijk negatieve effecten op lichaam en geest...
Er wordt gezegd dat, in het kader van de overlastbestrijding, voor zwaarverslaafden middelen verstrekt zouden moeten worden. Dat is nou juist de groep die dat niet (meer) veroorzaakt. De middelen komen, denk ik, terecht bij de groep die volop gebruikt, nog niet verloederd is en die voor veel ellende zorgt. Er wordt dus met drogredenen een programma opgezet en dat loopt dus falikant fout.
Ik geloof ook niet in 'opgegeven' verslaafden. Elk mens - hoezeer verloederd - is te helpen. Wij hebben mensen, die twintig jaar lang hard drugs gebruikt hebben, helemaal 'clean' gekregen. Mensen die inmiddels een gelukkig, bijna burgerlijk bestaan leiden.
Binnen de hulpverlening wordt daar anders over gedacht. Goed, dat kan, maar ik vind niet dat je aan zwaarverslaafde mensen op de Coolsingel of de Kalverstraat 'geneesmiddelen' moet geven. Doe dat dan in een kliniek want anders komen die 'geneesmiddelen' bij de verkeerde mensen.
Wanneer komt een verslaafde om af te kicken? Als hij sociaal stuk gelopen is, maatschappelijk in de put zit, geen huisvesting heeft, lichamelijk naar de Filistijnen is en justitie op de hielen heeft! Maar hoe meer 'middelen' je aan een verslaafde geeft, hoe meer je zo'n jongen tegemoet komt. Hoe meer voorzieningen je treft. Hoe later hij aanklopt voor hulp. Dan is de duur van het gebruik weer langer geworden. Mijn ervaring is dat elke gebruiker op een dag denkt:'Ik heb mijn leven verziekt. Ik heb geen huisje, boompje beestje.' Dan komt de noodkreet.
Er zijn ook mensen die een stok achter de deur nodig hebben. Via justitie krijgen wij mensen die willen afkicken om hun strafmaat zo laag mogelijk te houden. Als ze er bij ons een zootje van maken, gaan ze alsnog linea recta naar de gevangenis. Zo'n stok heeft dan een heilzame werking.
Uit het oogpunt van volksgezondheid en geloofwaardigheid kun je niet anders dan een buitengewoon streng drugsbeleid voeren. Ik zeg niet dat men moet jagen op junks want daar gaat het niet om. Als elk mens telt, kun je - wat betreft de aanbodzijde - niet anders dan stringent de wet hanteren."

Kleemans,
Burgemeester Kampen

Gedoogbeleid is volledig uit de hand gelopen

Burgemeester Kleemans van Kampen: "Ons beleid voor houseparty's is duidelijk. Wij hebben niets tegen house muziek (al is het niet direct mijn smaak). Het is een cultuuruiting, maar het feit dat houseparty's altijd samengaan met het gebruik van onder andere XTC en amfetamine maakt dat wij er een stokje voor moeten steken. Een party zonder pep is akkoord, maar er is niemand die mij dat kan garanderen.

In Kampen hebben wij formeel een coffeeshop en zeventien verkooppunten. Het is niet reeël te denken dat het aantal coffeeshops in Nederland naar nul kan worden teruggebracht. Het gedoogbeleid van minister Sorgdrager is daarvoor te lang aan de gang en volledig uit de hand gelopen. In Tilburg is zelfs een convenant met coffeeshops gesloten. Het is moeilijk om op grond van het toegelaten beleid coffeeshops te sluiten. Het kabinet zou het gedoogbeleid zodanig moeten vertalen dat coffeeshops - op grond van duidelijkere regels - strenger aangepakt kunnen worden. De misdaad spint garen bij het gedoogbeleid. Zij vindt het heerlijk dat de coffeeshops bevoorraad kunnen worden zonder dat er een strobreed in de weg wordt gelegd. Je kunt de aanvoer van soft drugs ook niet meer reguleren. De verschillen tussen soft- en hard drugs worden steeds minder groot. Er zijn zoveel mogelijkheden om met de chemische drugs te experimenteren. Het versnijden van soft drugs kan ertoe leiden dat het bijna hard drugs worden. Of je legaliseert soft- en hard drugs of je maakt een beleid waarbij je harde uitgangspunten hanteert.
Elke zwaarverslaafde is begonnen met een joint. Een joint kan het begin zijn van een heel gevaarlijke, soms dodelijke, weg. Een aantal verslaafden kunnen we alleen nog helpen door hen, op medische indicatie, hard drugs te geven. Ik vind dat je onder alle omstandigheden moet zoeken naar een weg om mensen terug te krijgen in de maatschappij. Je moet dus eisen dat mensen in ruil voor de medicijnen 'proberen' af te kicken. Al kan ik mij voorstellen dat sommigen zo ongeneeslijk ziek zijn dat je dat menselijkerwijs niet meer van ze kan verlangen.

Als we eens na zouden gaan wat we in Nederland precies doen aan de bestrijding van drugscriminelen zie je dat sommige Inter Regionale Rechercheteams 'aardig' bezig zijn met bendes op te rollen in het buitenland. Maar de centrale aanpak in Nederland lijkt nergens naar. Ik heb hoofdcommissarissen horen zeggen dat we de strijd verloren hebben, maar ik heb het idee dat die strijd nooit serieus begonnen is.
Wij zijn een christelijke partij. Wij moeten dus stringent ageren tegen het gebruik van roesmiddelen. Je zult in dit leven een aantal normen en waarden moeten stellen. Ik wil geen maatschappij waarin het gewoon is dat jonge mensen drugs op de kop kunnen tikken. De liberale gedachte is dat dat moet kunnen. Ieder heeft zijn eigen verantwoordelijkheid. Maar ik vind dat de overheid grenzen moet stellen en middelen moet bieden om mensen aan die grenzen te houden."

Goedhart,
Amsterdams CDA-raadslid

Onder strikte voorwaarden heroïne verstrekken

Gerrit Goedhart, CDA-gemeenteraadslid en werkzaam bij de afdeling Voorlichting en Vorming van de Regenboog in Amsterdam. "Ik ben voor het terugdringen van het aantal coffeeshops, maar in Amsterdam is het niet haalbaar om het aantal shops op nul te zetten. De CDA-fractie in de hoofdstad is er voor om het aantal coffeeshops te halveren. De goed functionerende shops moet je laten voortbestaan en via een vergunningenbeleid en overlastbeperking moet je de slecht functionerende aanpakken en sluiten.

Het zou goed zijn als de aanvoer van soft drugs naar de coffeeshops, de zogeheten 'achterdeur'problematiek, geregeld zou worden. Als de voordeur openstaat en gecontroleerd wordt, moet je dat ook met de achterdeur doen. Dat wordt vaak liberalisering genoemd maar in feite is het een aanscherping van het gedoogbeleid, omdat je een veel beter zicht krijgt op de drugs die de coffeeshop binnenkomen. Je krijgt een beter beeld van wat er allemaal in de groot- en tussenhandel gebeurt en voorkomt dat soft drugs in de illegale sfeer terecht komen met alle risico's vandien."
Goedhart begrijpt niet dat het 'Rotterdamse model' (het oppakken van dealers en gebruikers en het sluiten van drugspanden en coffeeshops) ineens zo'n opgeld doet. "Dat is helemaal geen model maar een gevolg van een falend spreidings- en handhavingsbeleid in Rotterdam. In Amsterdam is dat beleid veel beter; overlast van een omvang zoals in Rotterdam komt er niet voor."

Het Amsterdamse CDA-raadslid is een groot voorstander van experimenten met verstrekking van heroïne aan zwaarverslaafden, op medische indicatie en onder strikte voorwaarden. "Die verstrekking van heroïne moet onderdeel zijn van een breed hulppakket waar ook maatschappelijk werk en controle deel van uitmaken. Het is dus niet zoiets van: geef die mensen maar wat heroïne. Afkicken kan onderdeel uitmaken van dat pakket als de verslaafden dat zelf wensen. Verstrekking van heroïne in combinatie met verplicht afkicken wat de CDA-Tweede Kamerfractie wil, werkt niet. heroïne is geen primair afkickmiddel. Die experimenten moeten gericht zijn op de groep zwaarverslaafden die steeds weer terugvallen in een gebruikerssituatie. Het is goed

ger of juist liberaler worden?

ls veel buitenlanders zeggen, ps wel gedoogd worden, kun- dient er een experiment met waarverslaafden te komen? e CDA Krant met de Eijsden- eur Stortenbeker van Stich- CDA-raadslid Goedhart, de n Van Veen, directeur van de eft tenslotte de visie van de

(foto Dirk Hol)

dat het kabinet voorzichtig is met het starten van die experimenten. Ik begrijp alleen niet zo goed waarom er alleen in Rotterdam geëxperimenteerd mag worden. In Amsterdam zou er ook een experiment moeten plaatsvinden."

Van Veen,
Directeur De Regenboog

Verkoop soft drugs legaliseren

Jelle van Veen (44), directeur van De Regenboog, een interkerkelijke stichting voor verslavingszorg in Amsterdam: "Het idee dat je als verslaafde met een pasje naar een staatswinkel kunt om heroïne of cocaïne te halen, spreekt ons niet aan! Je kunt hopen dat de zwarte markt instort en de criminaliteit afneemt, maar in werkelijkheid (zie gokverslaving) zal de drugsverslaving explosief toenemen. Het gevaar is dat grote groepen mensen geestelijk daardoor onbereikbaar worden.

In Nederland hebben we 20.000 harddruggebruikers. Een aantal daarvan is zwaar verslaafd, is ziek, heeft aids of HIV. Wij zouden, om humanitaire redenen en op medische grondslag, voor enkele tientallen mensen, die in een uitzichtloze positie verkeren, een uitzondering willen maken. De GGD zou hen hard drugs moeten verstrekken zonder daar direct voorwaarden (van afkicken) aan te verbinden. Om de reden dat zij dan niet meer afhankelijk zijn van de zwarte markt en ook niet meer achter geld aan hoeven te rennen.
Wij zijn er erg voor om, binnen de hulpverlening, zoveel mogelijk programma's te organiseren om contacten met de gebruikers op- en uit te bouwen. De hulpverlening kan - stap voor stap - aan gedragsverandering werken. Je kunt dat niet eisen. Je bent altijd afhankelijk van de motivatie van de gebruiker. De Regenboog zou willen dat de hulpverlening ook aandacht heeft voor de bewoners van wijken waar veel overlast (vervuiling, inbraak, geluidsoverlast) is. Het zoeken naar een oplossing voor de problemen kan alleen samen met bewoners, politie, politici, hulpverleners en gebruikers. Je moet voortdurend met elkaar om de tafel.
Je zou zo langzamerhand moeten toewerken naar de legalisering van verkoop van soft drugs. De problemen rond de produktie lijken ons - zolang je worstelt met de legalisering - onoplosbaar. Daar moet justitie een mouw aan zien te passen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door toezicht op en beperking van het aantal coffeeshops. Het roken van hash en marihuana is niet zo riskant als dat van heroïne en cocaïne. Je moet daar strikte voorwaarden aan verbinden. Ik denk aan duidelijke voorlichting.
De jongeren zijn onvoldoende op de hoogte van de risico's (onder andere waanideeën, hoog teergehalte) van soft drugs. In de tweede plaats moet de kwaliteit bewaakt worden. Een van de grote problemen is het THC- (de hallucinerende stof) gehalte in de nederwiet. Soms loopt dat op tot 40% en dan kun je gerust spreken van een harddrug. Dat moet naar beneden (tussen de 8 en 25%). XTC is link. Hartritmestoornissen. Hallucinerend gedrag. Bij oververhitting loop je de kans dat je er - bij teveel pillen - aan overlijdt. Als je houseparty's accepteert, moet er kwaliteitscontrole zijn op wat verstrekt wordt. Mensen moeten ook naar ruimtes kunnen waar ze tijdig kunnen afkoelen. Coffeeshops zijn een realiteit. Wie dat aantal naar nul terug wil brengen, is niet van deze tijd. In Amsterdam schijnen een kleine 700 coffeeshops te zijn. Dat moet teruggebracht worden omdat we er zoveel niet nodig hebben. Een vergunningensysteem met strenge eisen want een coffeeshop waar zowel soft drugs als alcohol verkocht worden, moet verboden worden."

CDA-Tweede Kamerlid Van de Camp

Drugsbeleid moet zowel idealistisch als realistisch zijn

Wim van de Camp (42) is 'onze' woordvoerder als het over drugsbeleid gaat. Een kleine twintig jaar geleden heeft hij zich op een verloren zaterdagavond bezondigd aan een joint. Hij reageert op de ervaringen en meningen hiernaast.

"Wat doen we met de soft drugs? Dat is echt de moeilijkste vraag die je over het drugsbeleid kunt stellen. Over hard drugs - dat merk je ook in de nota van het kabinet - daar zijn we vrij eenduidig over: nooit hard drugs, geen gezeur, mag niet, geen gedoogbeleid. Soft drugs worden gedoogd... Eigenlijk kan dat niet, het mag niet, maar we doen het toch. Ik moet eerlijk zeggen dat het typisch Nederlands is om daar een mouw aan te passen."
Ik voel mij zeer aangesproken door de opmerking van Cortenraad, de burgemeester van Eijsden. "'Thomas van Aquino' zei al dat de overheid ook het kwade moet regelen."
Stel dat wij zouden besluiten om op 1 januari 1996 alle coffeeshops te verbieden dan verdwijnen grote groepen jongeren, scholieren naar het criminele circuit van huisdealers en achterkamertjes. Dat willen we beslist niet. Het voordeel van het gedoogbeleid is dat we de handel in soft drugs - in zekere zin - boven water hebben.
Ik ben het met Kleemans eens dat het gedoogbeleid ook nadelen heeft. Er zijn te veel coffeeshops waarin zich veel meer afspeelt dan alleen de handel in soft drugs. Coffeeshops zijn warenhuizen geworden in allerlei troep. En je kunt ook bijna niet meer spreken over soft drugs.
Het kabinet gaat de gedoogcriteria aanscherpen. Ik vind dat men dan ook de kwaliteit van de soft drugs moet controleren. Wanneer het THC-gehalte dan te hoog is, noemen wij dat voortaan hard drug en moet het in beslag worden genomen.
De CDA-fractie zegt onomwonden: 'Hoor eens, een mens mag niet afhankelijk zijn van roesmiddelen!' Dat is, vind ik, een christelijk en humanistisch mensbeeld. Maar je moet als politieke partij wel rekening houden met de realiteit van de straat. Het kwade moet geregeld worden...", aldus Van de Camp.

Binnen de categorie zwaarverslaafden kun je drie groepen onderscheiden. In de eerste plaats de terminale patiënten, mensen die opgegeven zijn, aidspatiënten. Daarvan zeggen wij: 'Geef die mensen, in ziekenhuizen of verpleegtehuizen, een dagelijks shot en probeer hun levenseinde zo makkelijk mogelijk te maken.' In de praktijk gebeurt dat al.
Groep twee, de zwaarverslaafden, zorgt voor veel overlast. Burgemeester Peper van Rotterdam zegt: 'Wij geven deze mensen voortaan een dagelijks portie want daarmee beperken wij de overlast.' Dat vinden wij een slecht idee. Regelrechte onzin! Een mens heeft immers niet genoeg aan een shotje per dag. Een shot werkt hooguit vier uur en wat dan? Dus die man moet drie, vier keer terugkomen en wat doet hij tussen die bedrijven door? Het CDA vindt het onwenselijk om zo'n man of vrouw vijftien jaar lang een shot te geven en verder niks. Zwaarverslaafden moeten 'hulp' krijgen in een gesloten omgeving met de bedoeling om af te kicken. Dus niet uit overlastbeperking, niet zonder afkickprogramma en niet zonder sociale begeleiding. Reintegratie van een zwaarverslaafde in onze samenleving kan niet zonder afkicken.
Tenslotte heb je dan nog de 'zogenaamd' hopeloze gevallen. Behoudens terminale patiënten ben ik het met Teun Stortenbeker eens dat er geen hopeloze gevallen bestaan. Dat wil de samenleving wel graag om er niet al te veel geld aan kwijt te zijn, maar iedereen kan afkicken. Je kunt dat idealistisch noemen, maar ik ben verschillende keren onder andere bij de Jellinekkliniek geweest en heb daar een 39-jarige man ontmoet. Hij vertelde dat hij ruim drieëntwintig jaar in het circuit heeft gezeten en nu voor de vijfde keer probeert af te kicken. "Nu lukt het me!" zei hij. "Echt, ik kom er weer bovenop!"

Ik ben ontzettend blij dat de Gezondheidsraad, waar de Drugsnota nu op geinspireerd is, een heel streng experiment wil doen met het verstrekken van hard drugs. Mijn enige probleem is dat dat niet in een gesloten omgeving is. Maar ik voorspel dat men daar uiteindelijk niet onderuit kan want anders heb je geen vat op de mensen. Een gesloten omgeving hoeft geen gevangenis te zijn met een cipier en tralies, maar met een licht, controlerend regime.
Nog even over de gevaren van soft drugs. Kleemans zegt - terecht - 'Je trekt een grens of niet!'. De maatschappelijke ontwikkelingen in dit land leiden ertoe dat we geen grens trekken. Een enkel blowtje in het weekend kan op zich geen kwaad, maar de kwaliteit van de nederwiet, de XTC-pilletjes en de alcohol op een avond zorgen ervoor dat een mens hartstikke gek wordt. Vandaar dat wij als fractie hebben gezegd: 'Het standpunt van Kleemans is ons standpunt, maar niet per 1 januari 1996.' Je moet wel met beide benen op de grond blijven."

Verstrekken hard drugs moet in gesloten omgeving plaatsvinden. *(foto Dirk Hol)*

Het buitenlands beleid beschouwd en beoordeeld: de CDA-prioriteiten

Op zaterdag 23 september aanstaande zal de conferentie 'Het buitenlands beleid beschouwd en beoordeeld: de CDA-prioriteiten' van de CDA-Commissie Buitenland plaatsvinden in Restaurant de Soester Duinen aan de Soesterbergerstraat 188 te Soestduinen. Het begint om 10.00 uur en duurt tot 16.00 uur.
Naast enkele inleidingen en coreferaten zullen op de conferentie verschillende parallelwerkgroepen plaatsvinden alsook een uitgebreide plenaire discussie. Vanwege de actuele herijkingsdiscussie zal de CDA-Tweede Kamerfractie nadrukkelijk participeren in deze conferentie, met bijdragen van onder andere drs. P. Bukman (dagvoorzitter), mr. J.G. de Hoop Scheffer en mr. Y.C.M.T. van Rooy.
De kosten voor de conferentie bedragen *f* 35,- (inclusief lunch en documentatie). Voor aanmelding en informatie kunt u contact opnemen met P. Poharnok, telefoon 070-3424804 of M. Jansen, telefoon 070-3424833.

Bestuurlijke reorganisatie in het slop?

De jaarlijkse conferentie van de CDA-bestuurdersvereniging vindt plaats op zaterdag 7 oktober aanstaande met als thema 'Bestuurlijke reorganisatie in het slop?'. De bijeenkomst wordt gehouden in De Reehorst, Bennekomseweg 24 te Ede. De bijeenkomst begint om 10.00 uur en eindigt om 15.30 uur. Dagvoorzitter is mevrouw D.IJ.W. de Graaff-Nauta, oudstaatssecretaris van Binnenlandse Zaken.
's Ochtends staan er twee inleidingen op het programma. Mr. G.J. Jansen, voorzitter van het regionaal openbaar lichaam Arnhem/Nijmegen, zal spreken over de stand van zaken op het terrein van de bestuurlijke reorganisatie, en het Tweede-Kamerlid drs. M.J.M. Verhagen over het kabinetsstandpunt, dat dan eindelijk bekend zal zijn. Het tweede deel van het programma bestaat uit gespreksgroepen en vervolgens plenaire discussie over: gemeentelijke herindeling; samenwerking tussen gemeenten; de provincie-nieuwe-stijl.
De deelnemersbijdrage à *f* 40,- (inclusief lunch, consumpties en documentatie), graag vóór 25 september overmaken op giro 3930421 ten name van CDA-bestuurdersvereniging, Den Haag, onder vermelding van 'Conferentie 7 oktober'.
Voor inlichtingen en aanmeldingen kunt u contact opnemen met de CDA-bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890, fax 070-3643417.

Wie zorgt er voor de kinderen?

Op zaterdag 4 november aanstaande vindt het mini-symposium 'Wie zorgt er voor de kinderen?' van het CDA-Vrouwenberaad plaats in de Gertrudiskapel, In de Driehoek, aan het Willemsplantoen 1c te Utrecht.
Ter gelegenheid van het afscheid van de voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad Toos-Jongma-Roelants, wordt op de Landelijke Raad van het CDA-Vrouwenberaad, naast de huishoudelijke vergadering, dit mini-symposium georganiseerd.
Doel van het symposium is de meningsvorming en standpuntbepaling van het CDA te bevorderen over wie er in de veranderende samenleving verantwoordelijkheden dragen voor de opvoeding van kinderen en hoe aan deze verantwoordelijkheden kan worden vormgegeven. Op deze en verwante onderwerpen zal deze middag worden ingegaan. Na afloop van het mini-symposium is er gelegenheid om tijdens een receptie officieel afscheid te nemen van Toos Jongma-Roelants.
Aanmelden kan door overmaking van *f* 35,- op rekeningnummer 137000 van de Centrale Verreken Kas CDA te Den Haag, onder vermelding van 'Landelijke Raad CDAV'.

Conferentie 'Duurzame ontwikkeling'

Op zaterdag 11 november aanstaande organiseert de Eduardo Frei-stichting (EFS), de CDA-stichting voor internationale solidariteit, een conferentie met als thema 'Duurzame ontwikkeling; groei tussen ecologische en sociale randvoorwaarden'. Nederland is geen eiland. Verantwoord produceren is een grensoverschrijdende zaak. Milieuproblemen mogen niet naar andere delen van de wereld worden geëxporteerd. Het thema zal worden belicht vanuit Oosteuropees en Afrikaans perspectief. Verschillende politici en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en van milieu-organisaties zullen met elkaar de degens kruisen. De bijeenkomst vindt waarschijnlijk plaats in het stadhuis te Leiden.
Na de conferentie in Den Bosch op 8 oktober vorig jaar (met als thema 'De rol van maatschappelijke organisaties in de Civil Society') en in Zwolle op 24 juni jongstleden (met als thema 'Vrouwen en de opbouw van het maatschappelijk middenveld') wordt deze conferentie de derde in een serie van vier. Meer informatie treft u aan in het volgende nummer van de CDA-Krant. Voor nadere inlichtingen: Jan Kuit, telefoon 070-3424835.

CDA-Partijraad

Op zaterdag 18 november aanstaande zal de Najaarspartijraad van het CDA plaatsvinden in gebouw De Vereeniging aan het Keizer Karelplein/Oranjesingel te Nijmegen. Nadere informatie zal in de volgende CDA-Krant worden gepubliceerd.

Politiek vakmanschap bij de CDA-kaderschool

Op zaterdag 17 juni 1995 ontvingen de Kaderschoolstudenten het getuigschrift van de CDA-Kaderschoolleergang 1994-1995 uit handen van mevrouw drs. J.M.J.Th. Luiten-Monchen, vicevoorzitter van het Steenkampinstituut, bij het SBI in Doorn.
Dit jaar was het voor het eerst mogelijk dat de studenten konden kiezen tussen het maken van een scriptie of het schrijven van een artikel bestemd voor Christen Democratische Verkenningen, het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het maken van een goed onderbouwde scriptie is niet makkelijk, maar een goed artikel schrijven is ook geen geringe opdracht. Plaatsing in dit blad betekent immers dat je een gedegen en wetenschappelijk getint artikel moet kunnen schrijven. De studenten moeten in hun scriptie of artikel laten zien dat zij de relatie weten te leggen tussen de dagelijkse praktijk en de uitgangspunten van de christen-democratie.
Als dat is gelukt dan is de doelstelling van de CDA-Kaderschool bereikt, namelijk:
versterking van de christen-democratische identiteit bij het kader door een 'geïnspireerd politiek vakmanschap'.
Van de ingeleverde scripties en artikelen is een overzicht gemaakt.

Kaderschoolleergang 1994-1995
John Bartels, Politieke mijmeringen, artikelenreeks over politieke geloofwaardigheid (artikelen)

André Bechan, Integrale veiligheid en het primaat van een samenwerkende overheid (scriptie)

Ewout van den Berg, De samenlevingsvorm belast: een heroverweging waard! (artikel)

Valerie van den Berg, De bedreigde democratie (artikel)

Johan Coes, Kerntaken bepalen: een politieke keuze, een beschouwing over de kerntakendiscussie op gemeentelijke niveau met name over de rol van de politiek daarin (scriptie)

Henk Dijk, Het identiteitsgebonden jeugdwerk, bedreigingen en kansen (artikel)

Mariëlle Engelen-v d Weijenberg, Het referendum JA NEE (artikel)

Koos Geene, De belangrijkste conclusies van de Parlementaire enquête uitvoeringsorganen sociale verzekeringen met een Christen-Democratische toetsing (scriptie)

Stans Gehrels, Onder de Leden Een christen-democratische visie op orgaandonatie en de kansen voor een dialoog met de achterban (artikel)

Piet Jansen, Hoe rolt Twente verder?
Een christen-democratische oriëntatie op de bestuurlijke organisatie in verband met de vraag of Twente na de ROL-fase een Provincie-nieuwe-stijl moet worden (scriptie)

Arjan Klein Nibbelink, Van informatie-avond tot referendum (scriptie)

Liesbeth Lamers-Litjens, Een netwerkbenadering voor ruimtelijke ordening en milieu (artikel)

Onki Leung, De zorg voor allochtone ouderen in Nederland: een gespreide verantwoordelijkheid? (scriptie)

Bart Oostlander, De stem des volks, Over democratie, trends en politici (artikel)

Joost Oostlander, Veilig achter dijken (artikel)

Debbie Schreurs, Public Relations en het CDA (artikel)

Trudy Souren-van de Geijn, Duurzame ontwikkeling
Een uitdaging voor het CDA (scriptie)

Lien Vink-Assenberg van Eysden, Ouderenbeleid (scriptie)

Kaderschoolleergang 1993/1994
Klaas Bakker, Positieve actiebeleid, het CDA t.a.v. allochtonen
Effectiviteit en contract compliance (scriptie)

Simone Dirven, Geloven in monumenten (scriptie)

Spreekbeurten

Friesland
14 oktober
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, De Karmel, Burgemeester Wuiteweg 162, Drachten. Aanvang 09.00 uur.

Drenthe
18 oktober
J.J.A.M. van Gennip, directeur WI, Christelijk Centrum Ichthus, Walstraat 21, 7815 RA Emmen. Aanvang 19.30 uur.

Flevoland
9 oktober
E. Heerma, fractievoorzitter Tweede Kamer, De Hoeksteen, Swifterbant. Aanvang 19.30 uur.
20 oktober
K. Peijs, lid Europees Parlement, Provinciehuis Flevoland, Lelystad. Aanvang 16.30 uur.

Overijssel
22 september
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, Dish Hotel, Enschede. Aanvang 09.30 uur.
29 september
H. Maij-Weggen, delegatieleider Europees Parlement, Universiteit Twente, Gebouw de Vrijhof, Enschede. Aanvang 10.00 uur.
14 oktober
H. Helgers, partijvoorzitter, De Kandelaar, Stationsweg 4, Holten. Aanvang 09.30 uur.
16 november
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, N.H. Kerk, Westeinder, Vriezenveen. Aanvang 20.00 uur.

Gelderland
25 september
A. Oostlander, lid Europees Parlement, Zalencentrum Molenveldhoeve, Eekelerweg 8 Winterswijk. Aanvang 20.00 uur.
2 oktober
N. Dankers, lid Tweede Kamer, De Kameleon, Walstraat, Terborg. Aanvang 09.30 uur.

Utrecht
28 september
B. Pronk, lid Europees Parlement, SBI, Amersfoortseweg 98, Doorn. Aanvang 09.0 uur.
29 september
A. Oostlander, lid Europees Parlement, Geertekerk, Geertekerkhof 23, Utrecht. Aanvang 14.00 uur.
17 oktober
H. Helgers, partijvoorzitter, Restaurant Castellum, Castellumlaan 1, De Meern. Aanvang 20.00 uur.
19 oktober
K. Peijs, lid Europees Parlement, De Regenboog, Hendriklaan 7, Harmelen. Aanvang 20.00 uur.

Noord-Holland
18 september
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Dorpshuis Kudelstaart, Kudelstaartseweg, Aalsmeer. Aanvang 20.00 uur.
2 oktober
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, Cultureel Centrum 'De Nieuwe Slof', Kerkstraat 146, Beverwijk. Aanvang 10.00 uur.
19 oktober
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Zalencentrum De Meerse, Raadhuisplein, Hoofddorp. Aanvang 20.00 uur.

Zuid-Holland
2 oktober
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Wagenwiel, Kerkstraat 118, Bodegraven. Aanvang 20.00 uur.
4 oktober
K. Peijs, lid Europees Parlement, Plaza Hotel, Zoetermeer. Aanvang 14.00 uur.
5 oktober
K. Peijs, lid Europees Parlement, Ministerie van Economische Zaken, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag. Aanvang 15.00 uur.

Noord-Brabant
25 september
N. Dankers, lid Tweede Kamer, 't Huufke, Heikantstraat 27, Waalre. Aanvang 09.30 uur.
17 oktober
N. Dankers, lid Tweede Kamer, Huize Nazareth, Nazarethstraat 10, Best. Aanvang 20.00 uur.

Limburg
9 september
R. Oomen-Ruijten, lid Europees Parlement, Congrescentrum Rolduc, Heyendaellaan 82, Kerkrade. Aanvang 14.00 uur.
2 oktober
R. Oomen-Ruijten, lid Europees Parlement, Landbouwhuis, Roermond. Aanvang 's morgens.
9 oktober
A. Oostlander, lid Europees Parlement, Kasteel Vaeshartelt, Weert 9, Maastricht. Aanvang 17.00 uur.

Telefonisch spreekuur partijvoorzitter

Wilt u met partijvoorzitter Hans Helgers spreken over het CDA? Dat is mogelijk. Op woensdag 27 september en donderdag 12 oktober aanstaande zal de partijvoorzitter 's middags tussen 14.00 uur en 15.00 uur telefonisch spreekuur houden. In de toekomst zal hij regelmatig telefonisch spreekuur houden. Datum en tijd worden in de CDA Krant vermeld. U kunt hem bereiken op telefoonnummer 070-3424825.

Hans Helgers (foto Dirk Hol)

Alis Koekkoek: 'Gaandeweg overtuigd van het nut van de enquête'

Vorige week begon de parlementaire enquêtecommissie naar de opsporingsmethoden van de politie. De parlementaire enquête volgt op de problemen van het voormalige Inter Regionaal Rechercheteam (IRT) Noord-Holland - Utrecht (Amsterdam-Haarlem-Utrecht) in 1993 en het rapport van de commissie-Wierenga dat op z'n beurt weer leidde tot het aftreden van de ministers Hirsch Ballin (Justitie) en Van Thijn (Binnenlandse Zaken). De uitkomsten van de enquête moeten leiden tot nieuwe wetten en regels. De CDA Krant sprak met prof. mr. Alis Koekkoek (50), CDA-Tweede Kamerlid en lid van de parlementaire enquêtecommissie.

Zo'n 80 getuigen zullen in acht weken tijd door de commissie onder ede worden gehoord. De parlementaire enquêtecommissie wil weten wat nu precies de aard en omvang is van de georganiseerde criminaliteit, welke opsporingsmethoden er in ons land worden gebruikt en of die wettelijk zijn toegestaan. Verder willen de kamerleden weten hoe het zit met de organisatie van de controle op de opsporingsmethoden.

Geen ver van mijn bed show

Het CDA was geen voorstander van een parlementaire enquête naar de opsporingsmethoden van de politie. Het wilde opsporing van de georganiseerde misdaad niet met weer een jaar vertragen. Bent u na de bestudering van de stukken - en het geheime deel van het rapport Wierenga - nog steeds die mening toegedaan?
"Vanzelfsprekend geef ik geen commentaar op het geheime deel van het rapport Wieringa, maar gaandeweg ben ik wel overtuigd geraakt van het nut van de enquête. Het geeft zicht op de criminaliteit en de gebruikte methoden en de controle op de politie door het Openbaar Ministerie. Van een vertraging van de opsporing van de georganiseerde misdaad is slechts tot op zekere hoogte sprake. Het is vooral de politieke keuze van de huidige minister op beleidsterrein om een aantal wetsvoorstellen hopende de enquête in de ijskast te plaatsen.
Zo is bijvoorbeeld de behandeling in de Eerste Kamer van het wetsvoorstel direct afluisteren op verzoek van de minister opgeschort. Vertraging is dus geen noodzakelijk gevolg van de enquête."

Belemmert of bevordert de parlementaire enquête de strijd tegen de georganiseerde misdaad?
"Doel van de enquête is om een grondslag te leggen voor een beter georganiseerde opsporing van de zware criminaliteit. In die zin bevordert de enquête zelfs de strijd tegen de georganiseerde misdaad."

De parlementaire enquête belooft weer een mediacircus te worden. Bemoeilijkt dat het werk van de commissie?
"De media bemoeilijken het werk absoluut niet. Integendeel, wij hebben juist de media nodig om duidelijk te maken wat er aan de hand is in ons land. Burgers moeten weten hoe het gesteld is met de georganiseerde misdaad en dat het allemaal niet zo ver van ons bed is als soms wel lijkt. Wij hebben de democratische plicht om maatregelen te nemen en de overheid zich aan bepaalde regels te laten houden. Zonder regels krijg je anders dat straks de ene roversbende de andere bestrijdt."

Verwachtingen en accenten

Kan een lid van de commissie 'verwachtingen' hebben over de uitkomst? Zo ja, welke?
"Je verwacht helderheid over de methoden die toelaatbaar zijn en een adequate controle daarop."

Waar legt u zelf het accent op in de vragen aan de mensen die onder ede gehoord worden?
"Ik wil duidelijk maken door de vraagstelling wat de opsporingsmethoden in de praktijk betekenen en wat wel of niet aanvaardbaar is. Een zekere taakverdeling hebben we binnen de commissie daarbij afgesproken en ook onderdelen van het onderzoek zijn verdeeld."

Politieke zaak?

De commissie is vooral een 'politieke zaak'. Denkt u dat de 'paarse' leden politiek willen scoren?
"Paars speelt geen rol. Ik wil die gedachte zeker matigen. De commissie werkt als eenheid. Elk lid heeft natuurlijk wel een bepaald doel voor ogen maar dat is vooral een gemeenschappelijk doel: zorgen dat aan het einde van de rit goed werk afgeleverd wordt en een rapport waar regering en parlement wat mee kunnen".

Wat is voor u persoonlijk het tijdsbeslag? Komt u nog wel aan andere werkzaamheden toe?
"Veel! Naast mijn werk aan de universiteit, het geven van colleges op maandag en enig ander kamerwerk, is het door de enquête nog drukker dan anders. Er kan niets meer bij."

Heeft u een speciale mediatraining gehad voor de verhoren van de commissie?
Lachend: "Een bescheiden mediatraining in commissie-verband."

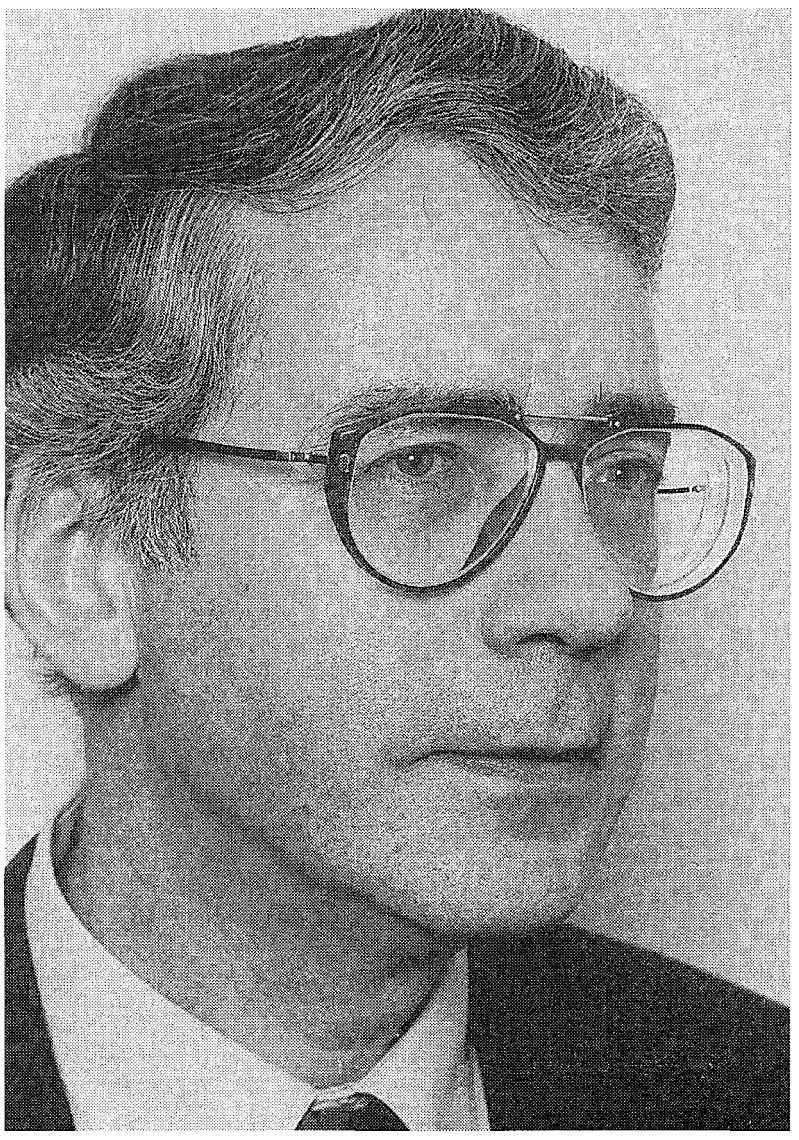

Koekoek: "De enquête bevordert zelfs de strijd tegen de georganiseerde misdaad." *(foto Elzebet Veenendaal)*

STRATEGISCH BERAAD

Manifest is in aantocht

Het Strategisch Beraad bijeen.
Van links naar rechts: Hans Helgers, Piet Hein Donner, Ab Klink en Enneüs Heerma.

(foto Elzebet Veenendaal)

Medio oktober komt, zoals het er nu naar uitziet, het Strategisch Beraad met zijn manifest. Het Beraad zal een duidelijk herkenbare christen-democratische lange termijnvisie op hoofdlijnen neerzetten. Deze visie reikt tot ver na 2000. Het manifest zal in de hele partij bediscussieerd worden. Op de Voorjaarspartijraad in juni 1996 wordt de discussie afgerond. De eindresultaten van de discussie vormen de basis voor het verkiezingsprogramma.

De leden worden uitgenodigd volop mee te praten over het manifest dat integraal in het oktobernummer van de CDA Krant zal worden opgenomen. Eerder dit jaar werden de CDA-afdelingen en kamerkringen geraadpleegd. De betrokkenheid voor het werk van het Strategisch Beraad bleek toen groot te zijn.

Het Strategisch Beraad bestaat uit een Centrale Werkgroep en een vijftal kernthemagroepen: Internationalisering en Globalisering, Politiek en Bestuur, Rechtsstaat en veiligheid, Onderwijs en Integratie, en Werk en Participatie. Secretaris/rapporteur is Jan Peter Balkenende, stafmedewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het werk van het Beraad is natuurlijk niet op een nulpunt begonnen. De herziening van het Program van Uitgangspunten vond slechts enkele jaren geleden plaats en ook het rapport van de Evaluatiecommissie-Gardeniers bevat belangrijke passages over het politieke gezicht van het CDA. Waarden waar de christen-democratie voor staat gaan boven de actualiteit en de dagelijkse politieke beslommeringen uit. Het gaat dan om waarden als: recht doen aan de waardigheid van ieder mens, betrokkenheid van mensen op elkaar en gemeenschappelijke inzet van mensen in hun organisaties en verbanden, zorg voor het natuurlijk milieu dat mensen is toevertrouwd, een overheid die specifieke staatstaken ter hand neemt. Het gaat er om dat het CDA antwoorden vindt op fundamentele maatschappelijke ontwikkelingen zoals internationalisering, technologisering en individualisering.

CDAtel

CDAtel is de videotexdienst van het CDA met actuele standpunten en nieuws uit de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, het CDA-huis en de Kamerkringen.
Verder treft u hierin aan activiteiten als manifestaties, conferenties en spreekbeurten en (achtergrond) informatie van en over het CDA. CDAtel is 24 uur per dag en 7 dagen per week te bereiken via Videotex Nederland, telefoon: 06-7400 (42,5 cent per minuut). Inlichtingen CDA-redactie, telefoon 070-3424840.

Radio en televisie

Op de zaterdagen 16 en 30 september en 14 oktober aanstaande kunt u naar CDA-uitzendingen luisteren op Radio 5 tussen 18.02 uur en 18.12 uur.
Televisie-uitzendingen van het CDA zullen plaatsvinden op dinsdag 19 september op Nederland 2 om 22.54 uur; op dinsdag 3 oktober op Nederland 1 voor het late journaal en op woensdag 18 oktober ook op Nederland 1 om 19.52 uur.
Herhalingen zullen worden uitgezonden via Nederland 2 om 09.05 uur op maandag 2 oktober en dinsdag 17 oktober aanstaande.

Wat is er verschenen?

Landenbundel Oost-Europa
Onlangs publiceerde de CDA-werkgroep Midden- en Oost-Europa van de Commissie Buitenland een landenbundel onder de titel 'Christen-democratie in Midden- en Oost-Europa'. In de uitgave wordt de politieke situatie in twaalf Oosteuropese landen beschreven. De bijdragen zijn toegespitst op de geschiedenis en de huidige situatie van de christen-democratische partijen in die landen. De bundel bevat 96 pagina's en is te bestellen door *f* 10,- over te maken op gironummer 137000 t.n.v. CDA Secretariaat o.v.v. 'Landenbundel Oost-Europa'. Voor nadere informatie: Jan Kuit, telefoon 070-3424835.

MEER OVER christen-democratie op de agenda van de lokale politiek.
Herkenbaar zijn op lokaal niveau: Kan dat eigenlijk wel?
Verbindingen tussen en vertaling van de CDA-uitgangspunten met de dagelijkse politieke praktijk. Wat maakt het CDA zo uniek? Waarin verschilt het CDA van andere politieke partijen? Hoe draag je het christen-democratisch gedachtengoed over aan de hedendaagse kiezer?
Het werkboek MEER OVER Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek laat zien hoe en is morgen te gebruiken in de raadszaal.
Het werkboek is de nieuwste uitgave van het Steenkampinstituut en is te bestellen door overmaking van *f* 10,- op giro 396551 ten name van SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 01-042.

Bestuursforum
Voorop in het juni/julinummer van Bestuursforum staat een artikel over autoluwe binnensteden en parkeergarages - een dilemma tussen bereikbaarheid en leefbaarheid (drs. M.E.H. Koop en drs. M.E. Harting). Buurt- en wijkbeheer in Deventer, in het kader van sociale vernieuwing gericht op participatie van de bewoners (een bijdrage van M. Schuttert), sluit daar min of meer op aan. Versterking van de positie van de cliënt in de zorgsector is een ander onderwerp in dit nummer: 'De klant wordt steeds meer koning' (G.C. de Bruijn). Verder onder meer een verslag van een studiedag over duurzame ontwikkeling (drs. J.C.M. Onstenk) en een bespreking van de brochure 'Christen-democratie op de agenda van de lokale politiek', een recente uitgave van het Steenkampinstituut.
In het augustus/septembernummer zal een fundamentele beschouwing verschijnen over de strategische koersbepaling in het CDA. Redactielid drs. H.J. Kaiser waarschuwt daarin dat het CDA niet eenzijdig moet gaan kiezen voor kleinschaligheid. Richtinggevend criterium moet zijn de vitaliteit van de verbanden in de samenleving. De schrijver pleit voor een radicale toepassing van het subsidiariteitsprincipe, om te beginnen op gemeentelijk niveau.
In afwachting van de lang verbeide kabinetsnota doet drs. W.B.H.J. van de Donk alvast een poging tot herijking van het (soft-)drugsbeleid. Hij analyseert de dubbelzinnigheid van het gedoogbeleid en dus de problemen rond koffieshops en overlast. "Wiens belangen zullen extra accenten krijgen? Die van de blowende of die van de balende burger?". Ook voor dit probleem bestaan overigens geen simpele oplossingen.

Cees Bremmer neemt afscheid

Op 7 september jl. heeft Cees Bremmer met een drukbezochte receptie afscheid genomen van het CDA-partijbureau. Bremmer is inmiddels lid van de Tweede Kamer. Hij was 22 jaar in dienst van eerst de ARP en later het CDA. Vanaf 1986 was hij partijsecretaris en campagneleider van het CDA. Vice voorzitter Tineke Lodders-Elfferich roemde Bremmer als 'een spin in het web', een man die de partij in al haar geledingen als geen ander kent. "Een man die aan netwerken deed voordat het woord was uitgevonden." Op de foto Cees Bremmer en Tineke Lodders. *(foto Dirk Hol)*

Het wachten is ook nog steeds op de definitieve paarse plannen met de inrichting van ons openbaar bestuur, die naar alle waarschijnlijkheid zullen neerkomen op grootschalige gemeentelijke herindeling, inperking van de samenwerking tussen gemeenten en beperking van het aantal stadsprovincies. Daarover een verslag van een rondetafelgesprek met het Tweede-Kamerlid F.J. van der Heijden en CDA-bestuurders van gemeenten, regio's en provincies uit diverse delen van het land.
Verder in dit nummer onder meer artikelen over het toezicht op woningcorporaties (drs. H. Koetje) en 'Weer samen naar school', dat wil zeggen de samenwerking tussen basisonderwijs en speciaal onderwijs (drs. C. Kuyvenhoven-Homburg).

Bel voor een proefnummer of abonnement (*f* 40,- per jaar): CDA-bestuurdersvereniging, telefoon 070-3424890 (mevrouw J. van Kampen).

Lang zullen we leven
'Lang zullen we leven' luidde de titel van een congres dat het afgelopen najaar in Amersfoort is gehouden. De organisatie was in handen van het Christelijk Studiecentrum ICS in samenwerking met het CDA, RPF, PCOB, Unie KBO en anderen.

De dag beoogde een christelijk perspectief op ouder worden te ontwikkelen. Het verslag en de resultaten van deze dag zijn nu in een rapport gebundeld. Interessant voor zowel de deelnemers, maar ook voor hen die het congres misten. In het rapport vindt u de lezingen van Hannie van Leeuwen 'De positie en rol van ouderen in de samenleving'; Dick van Keulen 'Het zelfbeeld van ouderen'; en Wim ter Horst 'Ouderen en hun relaties'. Verder de inleidingen van tien themagroepen over onder andere leeftijdsdiscriminatie, mantelzorg, sociale netwerken, grootouderschap, vergrijzing kerkelijke gemeenten, armoede/vereenzaming, het verslag van de forumdiscussie inclusief de vele aanbevelingen en ideeën en de uitwerkingen van de evaluatieformulieren van de deelnemers.

Het verslag is te bestellen door *f* 19,50 over te maken op giro 2247500 t.n.v. Christelijk Studiecentrum ICS, Amsterdam, o.v.v. Rapport Ouderencongres.

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost *f* 56,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost *f* 75,-; CDJA-leden en studenten betalen *f* 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost *f* 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen. Een jaarabonnement kost *f* 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost *f* 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publicaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiek inhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost *f* 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement
*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

De christen-democratie als beweging van de toekomst

"De pauselijke visie op 'de restauratie van een christelijk Europa' kan in geen geval de weg wijzen naar een christen-democratie die open wil staan voor de toekomst" aldus prof. dr. H. Küng tijdens het spraakmakende symposium op 12 en 13 mei.

Nu is er de mooi uitgevoerde verslagbundel. Een must voor een ieder die is geïnteresseerd in het bezinningsproces waarmee het CDA volop bezig is. Natuurlijk met alle lezingen, waaronder ook die van mr. J.P.H. Donner en drs. R.F.M. Lubbers. De bundel sluit af met een slotbeschouwing over het CDA als partij van samenbindende waarden.

Dit dubbeldikke zomernummer van **Christen Democratische Verkenningen** kost *f* 10,- en kan worden besteld bij het CDA-secretariaat, tel. 070-3424888.

Wetenschappelijk Instituut voor het CDA WI

Afdelingen worden uitgedaagd in derde contributieronde!

In augustus is de derde contributieronde weer gestart. Alle Gemeentelijke Afdelingen hebben acceptgirokaarten ontvangen voor leden die nog niet hebben betaald. De besturen van de Afdelingen zijn nu hard aan de slag om deze leden persoonlijk te vragen alsnog de contributie voor 1995 te betalen. In de komende drie maanden treft u in iedere Krant informatie aan over de laatste stand van zaken van de derde contributieronde. Alle gegevens tot en met 29 augustus 1995 zijn in kaart gebracht.

Voor mensen die bewust kiezen

Verreweg het grootste deel van de inkomsten van de partij is afkomstig uit de contributies. Om politieke discussies en activiteiten op alle niveaus mogelijk te maken, is veel energie en geld nodig. Waar gaat uw contributie naar toe?

- Gemeentelijke Afdelingen
De basis wordt gevormd door de Gemeentelijke Afdelingen. Hier zijn leden actief betrokken bij de CDA-politiek. Hier kunnen leden hun stem laten horen over de politiek dicht bij huis. Afdelingen vormen ook de motor van de partijpolitieke discussie.

- Kamerkringen
Kamerkringen zijn verantwoordelijk voor contacten en informatievoorziening tussen Afdelingen en landelijk CDA. Belangrijke taken zijn ledenzorg, ledenwerving en scholing. Iedere Kamerkring heeft een administratief Steunpunt, een Verenigingsconsulent en een Scholingsconsulent.

- Landelijk
Het landelijk secretariaat zorgt voor de dienstverlening aan CDA-leden, Afdelingen en Kamerkringen. Zij verzorgt de uitgifte van de CDA-Krant, CD/Actueel en ondersteunt de Afdelingen en Kamerkringen bij ledenzorgactiviteiten. Vanzelfsprekend speelt de samenwerking met het Wetenschappelijk Instituut, de Bestuurdersvereniging, het CDJA, het CDA-Vrouwenberaad en het Steenkampinstituut een belangrijke rol. Ook worden op landelijk niveau activiteiten georganiseerd waar leden hun stem kunnen laten horen zoals Partijraden, Congressen en politieke discussies.

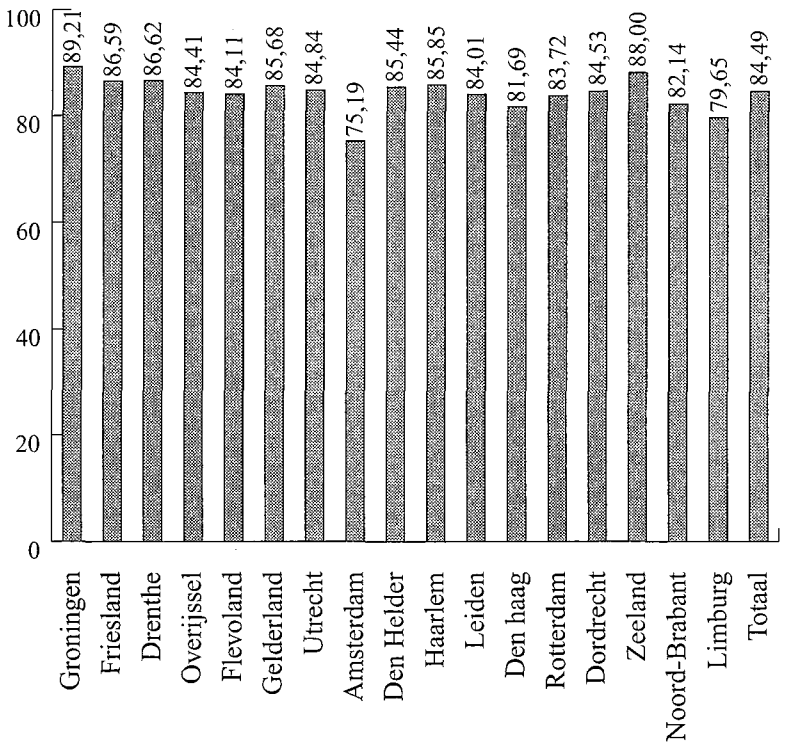

In de grafiek hiernaast treft u een overzicht aan per Kamerkring van het percentage betalende leden ten opzichte van het totaal aantal leden. De Kamerkring Groningen scoort op dit moment het beste, deze Kamerkring heeft ruim 89 % betalende leden. Kamerkring Zeeland is een goede tweede met 88 %, maar heeft wel de meeste Afdelingen in de top 10. Het landelijk gemiddelde is 84,49 %.

Landelijk penningmeester Bert Vroon

Financieel signaal van leden noodzakelijk

Landelijk penningmeester Bert Vroon: "In een kwetsbare periode voor de christen-democratie is het van groot belang dat de leden hun solidariteit tonen. We zijn kwetsbaar omdat we niet in de regering zitten en volop bezig zijn om de partij een helder gezicht te geven. Daarom is een levenskrachtige achterban noodzakelijk. Niet alleen voor de ondersteuning van het partijbureau, maar ook voor het Steenkampinstituut, het Wetenschappelijk Instituut, het Vrouwenberaad en het CDJA."

Bert Vroon (foto Elzebet Veenendaal)

"Iedereen weet dat de mensen - die stuk voor stuk hard aan de slag zijn- dat op basis van hun persoonlijke inzet moeten realiseren. Maar er is wel degelijk een indirecte relatie. Het werkt enthousiasmerend als je je realiseert dat de achterban je niet in de steek laat. De leden kunnen een signaal geven. Het signaal van: wij zijn en blijven trouw aan de partij. Dat heeft een belangrijk psychologisch effect voor het hele kader. Het CDA is een grote vrijwilligersorganisatie. Er zijn honderden mensen die veel tijd en energie in de partij steken. Ik vind het, met name voor het vrijwilligerskader, een psychologische steuntje in de rug als de achterban dat (financiële) signaal geeft."
De penningmeester geeft nog eens aan waar het contributiegeld in 1995 aan besteed wordt. "Een heel groot deel, 2,5 miljoen gulden, gaat naar de Afdelingen en Kamerkringen. Dat is ook logisch want de Afdeling is de basis van het CDA. Daar gebeurt heel veel. 1,8 Miljoen gulden wordt besteed aan politiek en bestuur, en met name aan het houden van Partijraden en andere belangrijke manifestaties. Voor publiciteit, de CDA-bladen, en voorlichting wordt in totaal 1,6 miljoen uitgetrokken. Voor de zo belangrijke ledenwerving en ledenzorg en voor administratie en financieel beheer 1,2 miljoen. Tenslotte wordt ook 1,2 miljoen besteed aan campagne-activiteiten en de subsidies aan gelieerde organisaties. Het geld wordt al met al dus prima besteed."

Leo den Boeft, penningmeester CDA-Zeeland

We moeten de partij niet laten zakken

Leo den Boeft (32), negen jaar CDA-lid, is penningmeester van de Kamerkring Zeeland. Binnen de top 10 van de Afdelingen met de meest betalende leden staan er liefst 3 (Westkapelle, Valkenisse en Duiveland) uit de Kamerkring Zeeland.

Wat is het geheim?
Leo den Boeft: "Wat wellicht van invloed is - al moet je dat niet overschatten - is dat we daar als Kamerkringbestuur behoorlijk achteraan zitten. Bij de derde ronde worden Afdelingen extra geactiveerd om de achterstallige contributie 'even' te innen. Ikzelf stuur meestal rond die tijd, augustus-september, wat overzichtjes naar de verschillende Afdelingen waaruit blijkt hoe ze staan t.o.v. het landelijk gemiddelde. Plus dat ik, als de derde contributieronde is afgelopen, een overzicht stuur naar gemeentelijke Afdelingen met een lijstje van mensen die al twee jaar niet betaald hebben. 'Wordt het niet tijd om hen af te voeren?' Sinds vier jaar -toevallig de periode dat ik penningmeester ben- is dit onze politiek. En het resultaat zie je dan in die top 10. In Zeeland zien we een stijgende lijn waar je landelijk een neergaande trend ziet."

U bent wel een strenge penningmeester.
Leo den Boeft: "Inderdaad! Je moet er begrip voor hebben dat de bestuurders van de Afdelingen vrijwilligers zijn, maar ze dragen ook een stuk verantwoordelijkheid. Daar spreek ik ze 'fijntjes' op aan. Als leden niet op tijd betalen, moeten we er achteraan. We moeten de partij niet laten zakken!"

Afdeling Duiveland winnaar

Ook op Afdelingsniveau weten we hoe de stand van zaken is. Welke Afdelingen hebben de meeste betalende leden? De top 10 van Afdelingen met de beste score tot nu toe ziet er als volgt uit:

1. Duiveland (Kamerkring Zeeland) met 100 %
2. Muiden (Kamerkring Haarlem) met 98,52 %
3. Drechterland (Kamerkring Den Helder) met 97,76 %
4. Valkenisse (Kamerkring Zeeland) met 97,22 %
5. Westkapelle (Kamerkring Zeeland) met 96,96 %
6. Gieten (Kamerkring Drenthe) met 96,29 %
7. Nederhorst den Berg (Kamerkring Haarlem) met 96,00 %
8. Ten Boer (Kamerkring Groningen) met 95,76 %
9. De Wijk (Kamerkring Drenthe) met 95,52 %
10. Bennebroek (Kamerkring Haarlem) met 95,45 %

Duiveland is de winnaar van deze top 10. Deze Afdeling zal worden uitgenodigd voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel.

Wij dagen alle andere Afdelingen uit om deze score in de komende drie maanden ook te halen. Iedere maand komt er een nieuwe top 10, iedere winnaar zal worden uitgenodigd voor een bezoek aan Brussel. Ook zal de Afdeling die in de periode van eind augustus tot eind november de grootste stijging te zien geeft met het aantal betalende leden voor zo'n bezoek worden uitgenodigd.

100% score in Duiveland

Een hondstrouwe kern die altijd betaalt

Op de foto v.l.n.r. de bestuursleden van het CDA-Duiveland: Steenpoorte (penningmeester), Van den Houten (bestuurslid), Goudzwaard (secretaris), Luyben (voorzitter). Zij staan op de caissons, waarmee het laatste gat dat de Oosterschelde bij de watersnoodramp van 1953 in de dijk bij Ouwerkerk heeft geslagen, zijn gedicht. (foto Dirk Hol)

De penningmeester van Duiveland, waar men in de derde contributieronde een 100% score realiseerde, is de heer Steenpoorte (70). Hij reageert buitengewoon bescheiden op het resultaat .

"Duiveland heeft een bevolking van vijfenvijftighonderd zielen," zegt hij. "En daarvan zijn er drieendertig lid van het CDA. Een hondstrouwe kern die altijd automatisch betaalt. Ik heb nog nooit iemand hoeven bellen met de vraag waar zijn contributie bleef. Voor een vergadering krijg je ze maar moeilijk het huis uit, maar het geld -hoe krap ze ook zitten- wordt op tijd overgemaakt. Ik heb echt geen enkele inspanning hoeven verrichten," zegt hij eenvoudig. "We zijn een klein clubje maar hebben gewoon hart voor de partij. Dat is altijd zo geweest en dat zal -wat er ook gebeurt- ook altijd zo blijven."

Spelen met een doel

"Scouting is meer dan een kind van de straat houden", zegt directeur Peter van der Vliet. Afgelopen augustus heeft Scouting Nederland met succes de Wereld Jamboree in Dronten georganiseerd. 28.000 jongeren uit 167 landen hebben dit grootse evenement bezocht. Maar Scouting Nederland wil meer. Nadat intern hard is gewerkt aan professionalisering, zal de club zich nu maatschappelijk verder ontwikkelen.

Peter van der Vliet: "Wat gewijzigd is de verpakking, wat gebleven is het waarden- en normenpatroon. Naast het beleven van puur het eigen plezier, is het bewijzen van een dienst aan een ander en daar ook plezier aan hebben, de belangrijkste doelstelling van de 85-jarige vereniging. Scouting Nederland is ook aantrekkelijk in een tijd van individualisering."
Met een schitterende Wereld Jamboree achter de rug, mikt Scouting Nederland op verdere groei. Scouting Nederland is de grootste jeugd- en jongerenorganisatie in ons land. De vereniging heeft 125.000 leden, waarvan 25.000 kaderleden. Peter van der Vliet (38), directeur van Scouting Nederland, is de stuwende kracht achter de nationale groeicampagne. "De afgelopen vijf jaren hebben we hard gewerkt aan de professionalisering van het landelijk apparaat, de dienstverlening naar de 1500 scoutinggroepen is verbeterd en mensen zijn van achter hun bureau het land in gejaagd. Een info-centrum is ontwikkeld en de communicatie met de leden is verbeterd. Verder wordt gewerkt met ledenraadplegingen, peilingen en mini-referenda om informatie vanuit de basis naar de Landelijke Raad te krijgen. Zo bezien kunnen politieke partijen veel van ons leren."
Op basis van een 'conditietest' hebben scoutinggroepen zelf vastgesteld hoe ze er voor stonden. De test bevat vragen op het gebied van programma, ledenwerving, kadertraining en besturen. Op basis van deze conditietest stellen groepen en districten hun eigen actieplan op. Vanuit het landelijk bureau krijgen de groepen ondersteuning bij hun wervingsactiviteiten.
Van der Vliet: "Deze opzet is zeer succesvol. De club is klantgericht geworden. Er worden, dankzij de inspanning en kwaliteitsverbetering van de meeste groepen, steeds meer jongens en meisjes lid van scouting. Zo zie je dat als je de verantwoordelijkheid legt bij de mensen zelf, zich dit vanzelf vertaalt in klinkende munt. Maar de keerzijde is nu dat er wel wachtlijsten zijn en we een tekort aan kaderleden hebben."
Hoogtepunt van alle activiteiten was vanzelfsprekend de Wereld Jamboree in Dronten. Met ruim 28.000 jongeren uit 167 landen en door de 5000 vrijwilligers werd dit evenement een doorslaggevend succes. Scouting Nederland is neergezet in de samenleving met een actueel beeld. "Nu de kruitdampen opgetrokken zijn, blijkt dat de Jamboree aan zijn doelen heeft voldaan. Maar als Scouting Nederland willen we verder. Ons inhoudelijk doel is dat we onze club maatschappelijk verder willen ontwikkelen en verantwoordelijkheid nemen richting milieu en internationaal beleid. Op dit moment geven we dat vorm door projecten voor kinderen in asielzoekerscentra te organiseren. Verder willen we een belangrijke bijdrage leveren in de preventieve jeugdzorg. Juist op buurtniveau zie je waar scouting om begonnen is. Persoonlijke vorming is voor ieder kind essentieel. Scouting is meer dan een kind van straat houden, het is spelen met een doel."

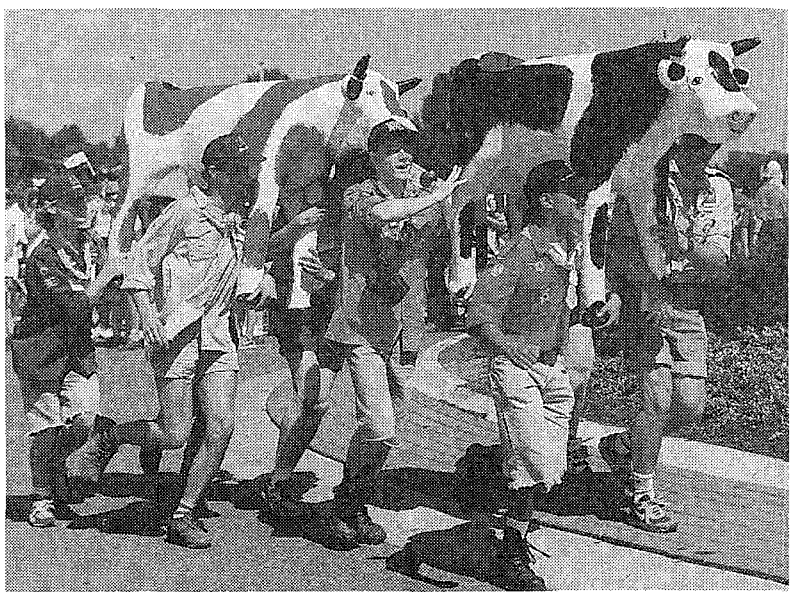

Nederlandse scouts met hun mascottes op weg naar de openingsceremonie van de 18e World Jamboree. *(foto ANP)*

Rozemarijn: Ik zou heel graag naar de volgende Jamboree in Chili gaan

Rozemarijn Kranendonk (15) woont in Loenen aan de Vecht. Zij zit bij de 'wilde vaart' en raakt er niet over uitgepraat. "Die twee weken in augustus waren fantastisch. het is erg gezellig en buitengewoon boeiend om andere mensen te ontmoeten. Helaas spreekt niet iedereen Engels. Twee weken lang hebben wij jongeren naar een eiland voor Zeewolde gezeild en daar van alles georganiseerd. Ik zou heel graag naar de volgende World Jamboree gaan in Chili, maar ik weet niet of ik dan daarvoor het geld heb."

Peter van der Vliet *(foto Erik van Wijk)*

Jeroen Jacobs: Actief bezig zijn met andere mensen

"Die sociaal ingestelde houding van scouts, herken je ook in het CDA", zegt Jeroen Jacobs (24). Hij is zelf welp en verkenner geweest en is nu belast met de internationale contacten van Scouting. Enige tijd is hij ook actief geweest in de Buitenland Commissie van het CDJA. "Actief bezig zijn met andere mensen, ook op internationaal gebied spreekt mij bijzonder aan. En in Scouting zie je dat mensen of ze nu hoog of laag opgeleid zijn hetzelfde doen."

Gert Groenendijk: Ontplooiing van creativiteit en verantwoordelijkheidsbesef

"Twee zoons van mij zijn 'uit vrije wil' aangesloten bij Scouting; een bij de verkenners en de ander bij de welpen." Gert Groenendijk (35) is directeur van het CDA-Partijbureau. "Met elkaar optrekken, ontplooien van creativiteit, verantwoordelijkheidsbesef en dat alles in een prima, open en uitbundige sfeer. Scouting verenigt 'lering en de vermaeck' in optima forma."

Hans Krol: Conditietest goed toepasbaar op CDA-afdelingen

Oud-Kaderschool cursist Hans Krol uit Rotterdam (33) werkt met hart en ziel als bestuurder binnen Scouting Nederland. Hans Krol ziet veel overeenkomsten tussen het CDA en Scouting. "Als Scouting proberen we de wereld een beetje beter achter te laten dan we die nu aantreffen. Dat proberen we binnen het CDA ook. Binnen Scouting doe je dat gericht op de jeugd en met name door het spel. Binnen het CDA maken we ook een spel voor volwassenen, en dat heet dan politiek." Krol vindt het opmerkelijk dat de structuur ook met elkaar overeenkomt. "De groepen zijn in Scouting autonoom en de landelijke organisatie probeert met een overall-beleid er voor te zorgen dat het spel goed wordt gespeeld. Zo'n instrument als de 'conditietest' zou heel goed op de CDA-afdelingen zijn toe te spitsen. Laat een afdeling maar eens eens bepalen wat de succesfactoren zijn, waardoor een afdeling wervender kan worden."

SERVICE EN INFORMATIE

Wat is er verschenen?

Op weg naar de Intergouvernementele Conferentie 1996
In 1996 zal de zogeheten Intergouvernementele Conferentie van start gaan. Vertegenwoordigers van vijftien lidstaten zullen dan bepalen hoe het functioneren van de Europese Unie kan worden verbeterd. Dat gaat ook de Nederlandse burger aan. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA neemt de twijfels bij de burger serieus. Het wil deze verwerken in constructieve voorstellen.
Vandaar dat het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA in samenwerking met de Werkgroep Europa van de Commissie Buitenland van het CDA eind augustus met een beleidsadvies over de Europese Unie kwam. De titel luidt: 'Op weg naar de Intergouvernementele Conferentie 1996'.
Het rapport kost *f* 17,50 inclusief verzendkosten. Het is te bestellen door dit bedrag over te maken op giro 396551 t.n.v. SDU-DOP-Leiden onder vermelding van het codenummer CDA 02-025/95. Voor informatie kunt u contact opnemen met het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, telefoon 070-3424870. In dit rapport komt het Wetenschappelijk Instituut samen met de Werkgroep Europa tot concrete voorstellen: hoe de criminaliteit en fraude in Europa te bestrijden; hoe het functioneren van de Europese Unie kan worden verbeterd; hoe een rechtvaardige oplossing van het vluchtelingenvraagstuk kan worden bereikt. Hoe, kortom, de scepsis ten aanzien van Europa te bestrijden.

CDA-Jaarboek '95-'96
Voor het eerst sinds decennia maken de christen-democraten geen deel uit van het kabinet. Vormt die oppositierol een bedreiging voor de positie van het CDA of biedt het de partij juist nieuwe kansen voor de toekomst? Dat is de centrale vraag waar het in het CDA-Jaarboek '95-'96 om draait. Het jaarboek bevat vraaggesprekken met onder andere CDA-fractievoorzitter Heerma, vice-premier Dijkstal (VVD) en PvdA-senaatsfractievoorzitter Van den Berg. Verder zijn er artikelen van onder andere CNV-voorzitter Westerlaken en oud-staatssecretaris Van Voorst tot Voorst en is in het boek een ontmoeting van CDA-voorzitter Helgers met de CDA-achterban opgenomen.
Het vierde jaarboek van het CDA verschijnt begin oktober. Het boek kost *f* 25,- en is te bestellen via Sdu servicecentrum Uitgeverijen, tel. (070) 378 98 80, fax 378 97 83 (prijs is dan incl. BTW, excl. verzendkosten). Het is ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Aangepaste lectuur en informatie
Als het lezen moeilijker wordt, maar u wel op de hoogte wilt blijven van CD/Actueel, dan is het mogelijk om u te abonneren op de gesproken versie van CD/Actueel. Iedere twee weken verschijnt een 90 minuten durende versie voor slechts *f* 25,- per jaar. De CBB, de christelijke bibliotheek voor aangepaste lectuur en informatie te Ermelo, maakt dat mogelijk. Voor informatie kunt u bellen met de afdeling klantenservice CBB, 03417-51014.

CDA op Internet

Sinds 1 juli jongstleden is het CDA aangesloten op het wereldwijde computernetwerk Internet. In eerste instantie heeft het CDA een E-mail adres geopend.
Het is nu dus mogelijk post electronisch aan het CDA te sturen en electronisch CDA-post retour te ontvangen. Gert Groenendijk, directeur CDA-partijbureau: "Voor dit najaar staan er nog heel wat uitbreidingen op het programma. Het CDA zal ook informatie gaan verstrekken via Internet. Informatie over de organisatie van het CDA, de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, de Kamerkringen, maar ook informatie over de bladen, standpunten, programma's en activiteiten. Met haar Internet-toepassing wil het CDA zich op actuele multimediale wijze presenteren richting leden en publiek. Dat past in het streven om de interne en externe communicatie van de partij en haar (politieke) activiteiten te optimaliseren. Voor de verdere werkzaamheden rond de operationalisering van de CDA-Internet-toepassing, die op termijn in de plaats komt van CDA-tel en Memocom, wil het secretariaat zoveel als mogelijk kennis en vaardigheden die aanwezig is binnen de partij benutten; zo is het CDJA nauw bij de ontwikkeling betrokken."
Als men zich op vrijwillige basis, wil inzetten voor het CDA-Internet-traject, wordt U van harte uitgenodigd dit kenbaar te maken aan het Secretariaat (t.a.v. directeur partijbureau, drs. G.H. Groenendijk). Dat kan dus ook per E-mail.
Aan Internet, de mogelijkheden ervan en de wijze waarop daarvan gebruik kan worden gemaakt, zal in de komende edities van de CDA-media, uitgebreid aandacht worden besteed.
Het E-mail adres (nummer) van het CDA is: cda@pop.pi.net.

Wat wil het CDA voor de ouderen?

Het CDA wil de participatie van ouderen bevorderen

Onder handhaving van de AOW-gerechtigde leeftijd moet flexibilisering van de pensioneringsleeftijd worden gestimuleerd.

Ouderen moeten meer worden betrokken bij vrijwilligerswerk en maatschappelijke organisaties, inclusief de politiek. Organisaties en politiek moeten afzien van het strikt hanteren van bepaalde leeftijdsgrenzen. Leeftijdsdiscriminatie moet worden tegengegaan.

Het CDA wil de AOW als basispensioen overeind houden

De voorstellen uit het regeerakkoord om AOW-toeslag inkomensafhankelijk te maken op aanvulling van hun inkomen tot het bestaansminimum worden door het CDA verworpen.
Het CDA verzet zich tegen het voornemen van de paarse regering om te bezuinigen op de AOW van samenwonende broers en zussen. Ongelijke gevallen mogen niet gelijk worden behandeld.
Samenwonende broers en zusters kunnen niet gelijk worden gesteld met samenwonende (echt)paren. Zij hebben een andere rechtspositie. Zo hebben samenwonende broers en zussen bijvoorbeeld geen recht op elkaars pensioen en hebben zij in tegenstelling tot samenwonende (echt)paren, waarvan één van de partners jonger is dan 65 jaar geen recht op een AOW-toeslag.

Het CDA wil de thuiszorg stimuleren

De thuiszorg (eventueel aangevuld met mantelzorg) moet worden gestimuleerd, om daarmee verpleging zoveel mogelijk in de vertrouwde omgeving en door vertrouwde mensen te laten plaatsvinden.

Het CDA bepleit al jarenlang afschaffing van de vermogenstoets voor bejaardentehuizen en stemt dan ook van harte in met dit voornemen van de regering.

Leeftijdsdiscriminatie uit den boze

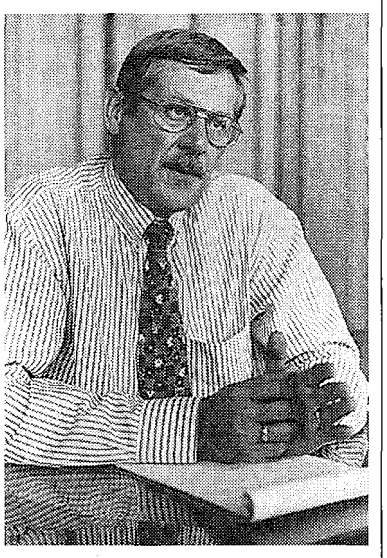

Enneüs Heerma *(foto Dirk Hol.)*

Het is belangrijk dat ouderen blijven deelnemen aan de samenleving. Dat betekent onder andere dat ze ook in allerlei besturen van organisaties en in de politiek hun zegje moeten kunnen doen. Leeftijdsdiscriminatie is wat dat betreft uit den boze. Het zou goed zijn als onze partij op alle bestuurlijke niveaus herkenbare aanspreekpunten voor ouderen in haar geledingen heeft. Ook contacten met ouderenorganisaties zijn belangrijk. Zo vindt er tussen de CDA-Tweede Kamerfractie en de ouderenorganisaties PCOB, Unie KBO en ANBO regelmatig overleg plaats over onderwerpen die ouderen bezighouden zoals inkomen, veiligheid, zorg en participatie.

Enneüs Heerma
voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

CDA: met het gezicht óók naar de ouderen staan

Het CDA vindt dat de positie van ouderen in onze samenleving verbeterd moet worden.
In lijn met de rapporten 'Van Verzorgingsstaat naar Verzorgingsmaatschappij' en de discussienota 'Sociale zekerheid, over solidariteit en verantwoordelijkheid' verdient met name het aspect van zekerheid voor ouderen bijzondere aandacht.
Ook dient te worden bezien in hoeverre binnen het CDA een gestructureerde vorm van ouderenparticipatie gewenst is. Het CDA wil met het gezicht ook naar de ouderen staan. Een ouderenplatform binnen het CDA draagt hieraan bij.
Het partijbestuur heeft op 6 mei 1994 een commissie ingesteld onder leiding van vice-voorzitter Tineke Lodders met als taak partijbestuur en fractie te adviseren over zaken die betrekking hebben op het ouderenbeleid. Van deze commissie maken veel mensen deel uit die hun sporen ruimschoots hebben verdiend in de ouderenorganisaties. Verder nemen onder andere Eerste Kamerlid Hannie van Leeuwen, oud-minister Roelof Kruisinga en de Brabantse Gedeputeerde Lambert van Nistelrooy deel aan de werkzaamheden.
In februari 1995 heeft een conferentie plaatsgevonden met als thema 'Ouderenbeleid, met het oog op de toekomst'. Daarnaast is een advies over het rapport van de commissie Welschen 'Ouderenzorg met Toekomst' in voorbereiding. Tenslotte zijn initiatieven genomen in de richting van kamerkringen en gemeentelijke CDA-afdelingen met daarbij aangegeven de aandachtspunten die mede zijn voortgevloeid uit de conferentie van februari jl. en suggesties om specifieke thema's op lokaal danwel regionaal niveau aan te pakken.
De activiteiten worden nauw gecoördineerd met die van de gelijknamige werkgroep van het Wetenschappelijk Instituut.
Voor eind 1995 - begin 1996 is een tweede studieconferentie voorzien. Verder neemt het CDA aan diverse ouderen-manifestaties deel.

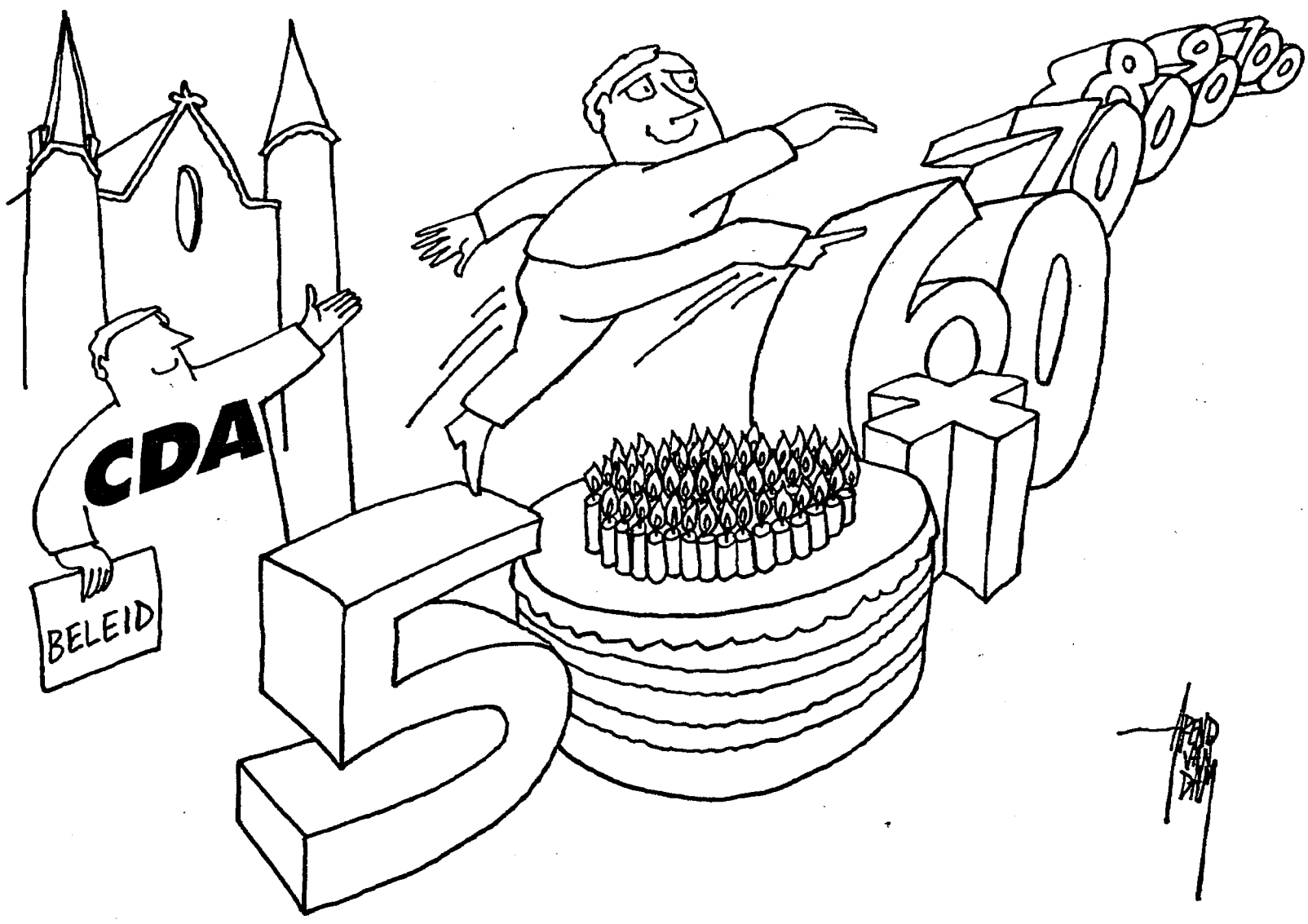

CDA staat aan kant van ouderen

"Het CDA is een partij die heeft gezorgd dat er een AOW kwam. Een partij ook die altijd aan de kant van de ouderen heeft gestaan. Mede door de inzet van het CDA is er veel tot stand gekomen. Ik ben er trots op dat wij het in vergelijking met andere landen zo fantastisch hebben geregeld voor onze zorgbehoevende ouderen. Dat soort dingen mogen we gewoon op de conto van het CDA schrijven."

Dien Cornelissen

Eeuw van de senioren

Verwacht van mij als voorzitter van een onafhankelijke ouderenorganisatie geen politiek reclamepraatje in deze krant. Een partij die goed luistert naar de mensen slaagt er ook zonder mij wel in, de juiste balans te vinden tussen traditie en vernieuwing. En goed luisteren naar ouderen is een eerste vereiste nu we afstevenen op de Eeuw van de Senioren. De 'verzilvering' van de bevolking is een feit. Zijn we bereid om echt te investeren in de oudere generaties? Zijn we echt bereid om de levenservaring en kennis van ouderen te mobiliseren voor structurele doeleinden? Willen we werken aan nieuwe zingeving, nieuwe rollen en taken en medezeggenschap voor mensen in hun derde levensfase? Positieve antwoorden op deze vragen zijn van groot belang voor een politieke partij als het CDA. Investeren in ouderen is investeren in de toekomst!

M.J.J. van Amelsvoort
voorzitter Unie KBO

Overleg met CDA onmisbaar

De Protestants Christelijk Ouderen Bond is een organisatie van 50+ -ers, die al 35 jaar vanuit een vaste grondslag: de Bijbel als Gods Woord, de belangen van ouderen behartigt. Landelijk heeft de PCOB regelmatig overleg met politieke partijen, waaronder het CDA. Enkele bestuursleden hebben op persoonlijke titel zitting in een werkgroep ouderenbeleid van het CDA.
Plaatselijk zetten vele duizenden PCOB-leden zich in voor zaken als: huisvesting, verzorgingshuizen, verpleeghuizen, verkeersproblematiek, gezondheidszorg en inkomen. Overleg met fracties als het CDA zijn voor ons werk onmisbaar.

J.M.M. v.d. Mei - Zilverentant
(penningmeester PCOB)

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties over het ouderenbeleid of heeft u vragen over het lidmaatschap van het CDA, belt u dan op werkdagen tussen 13.00 en 15.00 uur 070-3424896

Teus Jan Vlot en Deetman doen niet somber

Teus Jan Vlot maakt zich zorgen over de onverschilligheid die jongeren tonen voor de politiek. Samen met Kamervoorzitter Deetman gaat hij ervan uit dat openlijke discussie op alle niveaus binnen de partij mogelijk moet zijn. Zij geloven in de toekomst van de christen-democratie.

Teus Jan Vlot (19): "Ik ben bang dat steeds meer jongeren zich steeds minder voor politiek interesseren. Ik heb het geluk dat mijn ouders aan tafel gesprekken voerden over de politiek en het maatschappelijk gebeuren. Veel leeftijdsgenoten hebben het idee dat politici zich in Den Haag druk maken over wetten, debatten en discussiestukken. Natuurlijk horen vergaderingen erbij, maar jongeren hebben de indruk dat het werk van politici gewoon niets - of heel weinig - met hun eigen leven te maken heeft.
Een ander punt is de onbetrouwbaarheid. Voor verkiezingen laat elke partij zich van de beste kant zien, politici interesseren zich ineens voor problemen van jongeren, ze komen langs, bezoeken scholen, maar als de stemmen geteld zijn, trekken de meesten zich weer terug in het Tweede Kamergebouw. Ik zeg het misschien zwart-wit, maar dat is het beeld wat jongeren hebben van politici. Het is niet voor niets dat alleen hoger opgeleide jongeren zich nog willen verdiepen in het gedachtengoed en de koers van politieke partijen. Ik vind het jammer dat we binnen het CDJA weinig of geen vertegenwoordigers hebben uit het middelbaar en lager beroepsonderwijs. Het gros van onze leden is student. Het is verschrikkelijk moeilijk om jongens en meisjes van middelbaar beroepsonderwijs blijvend voor het CDJA te interesseren.
Ik denk dat de christen-democratie als ideologie nog wel toekomst heeft. Al heb ik mijn twijfels of het CDA als politieke partij op de huidige manier kan blijven functioneren. Het is net als bij kerken. Kerken worden steeds leger en leger, maar daarom heeft het christendom nog niet afgedaan.
Het verschil tussen actieve leden en kiezers zal groter worden. De ideologie is goed. De uitgangspunten zijn als pijlers onder de samenleving. Maar de koppeling tussen ideologie en partij vind ik onzeker. In welke vorm heeft de christen-democratie toekomst? Moeten we ons als organisatie spiegelen aan, bijvoorbeeld, GreenPeace?
Het mooiste zou zijn als we een brede, actieve christen-democratische partij konden blijven. Een partij waarin in alle lagen kan worden gediscussieerd, maar dat is een onhaalbaar ideaal. Misschien zullen we uiteindelijk een club worden van donateurs. Waarbij je je niet zomaar iets kunt veroorloven omdat je dan donateurs zou kunnen verliezen. Dus de prikkel is dan niet meer de partijdiscussie maar de prikkel van de portemonnee. Het financieel gedrag van de mensen wordt dan de correctie van de partij. Ik vrees eigenlijk dat we die kant op gaan."

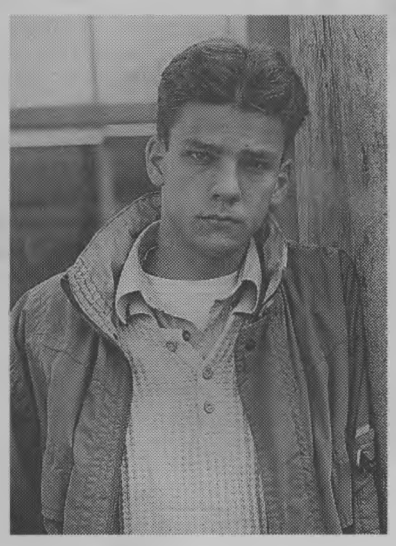

Teus Jan Vlot *(foto Elzebet Veenendaal)*

Reactie Deetman

Teus Jan Vlot spreekt met zorg over de onverschilligheid van jongeren jegens de politiek. In feite gaat het hier om een zaak die niet alleen speelt met betrekking tot jongeren. De afgelopen jaren is van vele kanten de zorg uitgesproken dat de afstand tussen de politiek en de burgers te groot is geworden. Burgers - en dus ook jongeren - vragen zich af of waar Den Haag zich druk over maakt nog wel betrekking heeft op hun eigen leven. Deze problematiek heeft de afgelopen jaren hoog op de agenda gestaan en er zijn tal van ideeën geopperd om het probleem kleiner te maken. Sommige van die ideeën zijn inmiddels omgezet in maatregelen. Volksvertegenwoordigers en bestuurders hebben de taak de afstand tot de burgers zo klein mogelijk te houden. Dat impliceert dat zij bij hun werk het contact met de burgers op allerlei manieren moeten zoeken, ook buiten de verkiezingscampagnes om. In de richting van jongeren betekent dat diezelfde politici en bestuurders zich actief dienen op te stellen en dat niet alleen kunnen beperken tot een bezoek aan een school wanneer er verkiezingen in aantocht zijn.
Met Teus Jan heb ik de vaste overtuiging dat er voor de christen-democratie toekomst is en dat wij over die toekomst niet somber moeten doen. Wanneer wij onze politieke opvattingen met overtuiging uitdragen en daarover de discussie met burgers zoeken, dan zal het mogelijk zijn het verlies dat wij vorig jaar hebben geleden weg te werken. CDA'ers en CDJA'ers moeten zich wellicht wat minder laten leiden door wat politieke analisten zeggen en meer met overtuiging en enthousiasme optreden. Kortom, geen treurigheid en somberheid uitstralen, maar zelfvertrouwen! Tegen deze achtergrond vind ik dat we in alle geledingen van de partij moeten durven discussiëren over de vragen die ons bezighouden. Alleen zo kan het CDA een beweging zijn waarvan je graag deel wilt uitmaken.Alleen zo kan er opnieuw werfkracht ontstaan voor burgers."

Nieuw lid: Johanna van Ballegooijen

Naam: Johanna Jacoba van Ballegooijen

Geboren: 10 september 1950 in Ammerzoden

Werk: Part-time in een kledingzaak

***W**aarom bent u lid van het CDA geworden?*
"Omdat het CDA de enige politieke partij is met een werkgroep Sociale Zekerheid. Ik ben alleenstaand en heb de zorg voor drie kinderen. Met een part-time baan moet ik toch maar zien rond te komen van *f* 1622,-. Het zou eerlijk en rechtvaardig zijn als ik 'iets' zou overhouden aan mijn werk. Ik wil alles doen om uit de bijstand te komen, maar in elk project, elk plan staan regeltjes die ervoor zorgen dat ik overal net buiten val. Vandaar dat ik in die werkgroep ben gestapt, want dat is de enige manier om er iets aan te doen."

***W**elke politicus bewondert u?*
"Eerlijk gezegd niet een. Ik heb het gevoel dat wat men voor de verkiezingen aan moois belooft, daarna voor de helft weer vergeet."

***W**elke mensen hebben uw leven in het bijzonder beïnvloed?*
"Mijn kinderen omdat ze voor veel warmte en gezelligheid zorgen. Mijn ouders hebben mij al op jonge leeftijd op eigen benen leren staan. Ik ben epilepsiepatiënte. De ziekte openbaarde zich op mijn dertiende jaar en toen werd ik naar een internaat gestuurd. Vanaf die tijd moest ik mijn eigen boontjes doppen en dat heeft mijn karakter wel gevormd."

***B**oek*
"Phantom of the Opera."

***M**uziek*
"Als Robert Long een CD uitbrengt, koop ik die direct."

***F**ilm*
"Films over het gewone dagelijkse, geweldloze leven."

***f** 1.000.000,-*
"Ik zou het op mijn eigen girorekening zetten zodat mijn kinderen kunnen studeren. Op dit moment weet ik niet waar ik het geld vandaan moet halen om straks de boeken te betalen."

***B**ijbelfiguur*
"Met een glas witte wijn of Belgisch bier met Jezus praten over de toestand in de wereld. Ik ben heel benieuwd hoe Hij daar tegenaan kijkt. Hoe voelt het als je ziet dat de wereld die je hebt geschapen zo'n slagveld is geworden?"

Weerzien na 40 jaar

Naar aanleiding van de rubriek 'Paspoort nieuw lid' zijn mevrouw Wassing-van der Have en mevrouw Van der Steen na veertig jaar weer met elkaar in contact gebracht.
In CDA-Krant nr. 4 stelde mevrouw Wassink zich voor als het nieuwe lid. Mevrouw Van der Steen herkende haar als een vroegere leerling. Ondertussen hebben zij elkaar bezocht en hopen op een blijvende vriendschap.

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Marianne Fennema
Eduard Slootweg

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

Zoek het woord

In het letterdiagram is een woord met 13 letters verborgen. De letters zijn onderling met elkaar verbonden. Dat kan omhoog of omlaag, vooruit of achteruit, opzij of diagonaal zijn. Zoek het woord en stuur uw oplossing voor 1 oktober aanstaande aan: CDA-Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Onder de goede inzendingen worden drie CD-bonnen verloot.

g	r	s	a
e	o	t	d
n	o	j	k
n	e	m	l
v	n	p	i

Oplossing Zonnepuzzel

De oplossing van de 'zonnepuzzel' uit CDA-Krant nr. 5 is vakantiepret.
J. Blijkerk uit Apeldoorn, **J. Hes** uit Broek op Langedijk en **W. Jaarsveld** uit Maasbracht hebben een CD-bon gewonnen.

Ik word lid van het CDA, omdat:

O niemand voor zichzelf leeft. Het CDA doet een beroep op mensen om voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen.
O ik in deze tijd de christen-democratie levend wil houden. Het CDA ontleent zijn inspiratie aan idealen en hecht waarde aan traditie.
O het CDA een partij is met oog voor de toekomst.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 7 - 21 OKTOBER 1995

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

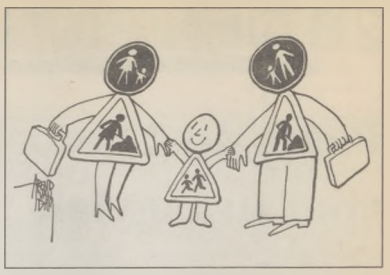

Een modern gezin te Slenaken
combineerde arbeid met zorgtaken
ze deden hun best
voor kind en de rest
door het CDA ondersteund in deze zaken

Ank Bijleveld-Schouten
CDA-Tweede Kamerlid

Criminele bazen mogen niet buiten schot blijven

Oud-minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin volgt de verhoren van de parlementaire enquête-commissie-Van Traa nauwgezet. "Ik hoop dat de conclusies uit het onderzoek er niet toe zullen leiden dat alleen het personeel van de drugssmokkel risico's loopt en de criminele bazen buiten schot blijven."

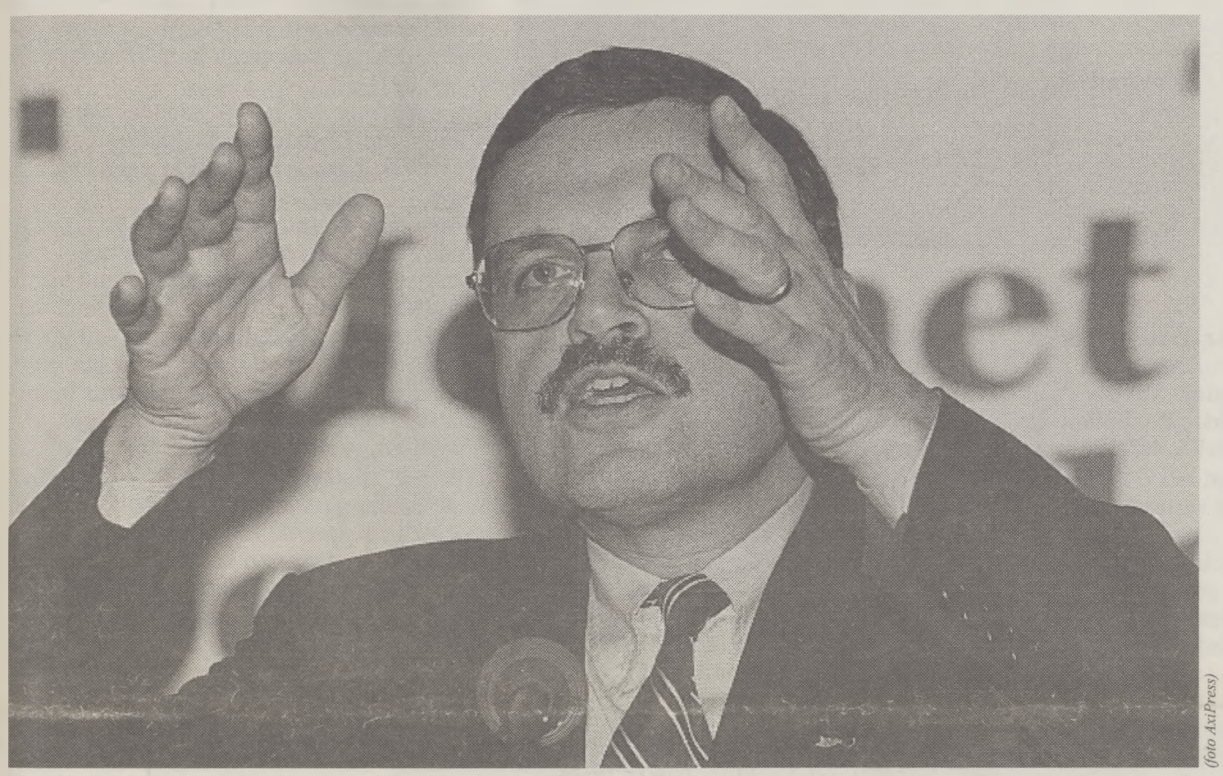

(foto AxiPress)

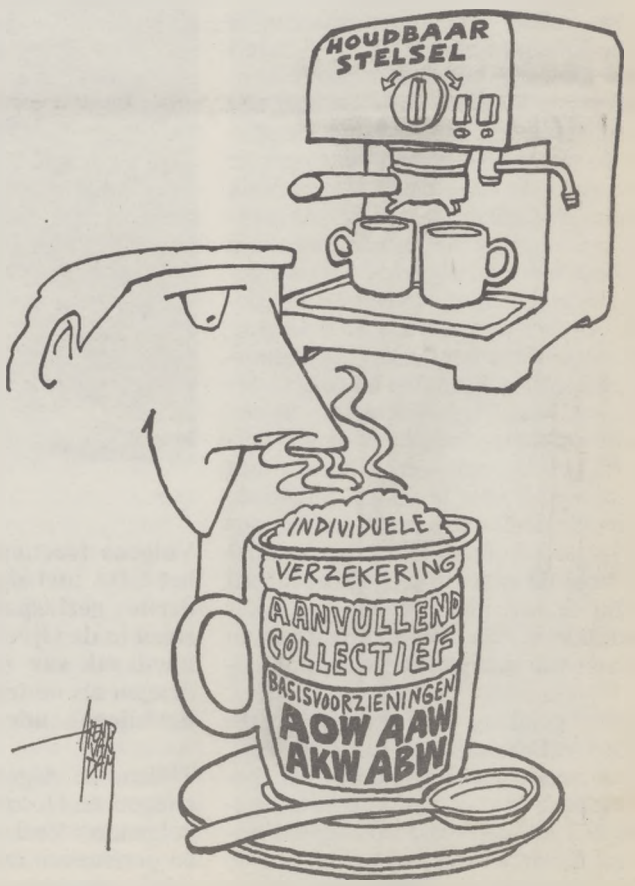

"CAPPUCCINO-MODEL"

Korrel

De media stortten zich onlangs als aasgieren op de CDA-fractie. Het onderwerp: de discussie-notitie over Sociale Zekerheid. Ten onrechte. De discussie-notitie is een uitermate helder verhaal geworden (zie pagina 7). Het lijkt net een huis. De begane grond is voor een ieder gelijk: de basisvoorziening. De eerste etage wordt ingericht naar de wensen van de sociale partners (collectieve regelingen). De tweede etage kan volledig naar eigen inzicht worden ingericht (individualisering). Gelukkig dat men in de vakpers veel begrip heeft voor de CDA-lijn. Hoewel het soms erg koud is in de oppositie, moet de fractie zich niet laten afschrikken.

Heerma: We hebben met succes steen in vijver gegooid

Volgens fractievoorzitter Heerma heeft het CDA met zijn pleidooi voor een moderne gezinspolitiek met succes een steen in de vijver gegooid. Een terugblik van Heerma op de Algemene Politieke Beschouwingen staat op pagina 2 en 13. Op de foto Heerma tijdens de 50+ Beurs en Festival dat eind september in Den Haag werd gehouden.

CDA zet zich in voor sociale zekerheid nu en in de toekomst

Mensen zijn zelf verantwoordelijk voor een eigen inkomen en economische zelfstandigheid, maar de overheid hoort wel schild voor de zwakke te zijn en te blijven. Ank Bijleveld en Pieter Jan Biesheuvel lichten de door de CDA-fractie ontwikkelde visie voor de sociale zekerheid 'Op weg naar een houdbaar stelsel' toe op pagina 7.

(foto Dirk Hol)

Actie contributie

Eind september was de stand f 7.961.681,- zie pagina 14.

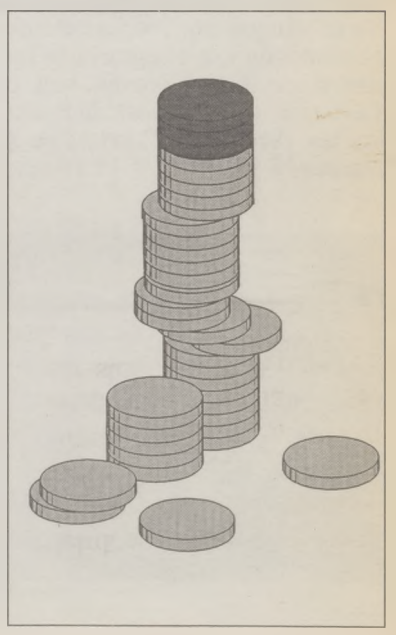

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Symposium in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 0529-478777

Paars mist gevoel voor draagvlak

Dzsingisz Gabor was staatssecretaris Natuurbeheer in het derde kabinet-Lubbers. Hij is tevreden over de destijds op zijn beleidsterrein genomen beslissingen. Over het paarse beleid is hij echter minder te spreken. Paars beschouwt de agrarische sector en de natuur niet als gelijkwaardig. Bovendien mist paars volgens hem een gevoel voor draagvlak.

Dzsingisz Gabor: "Bij mijn aantreden in het derde kabinet-Lubbers in 1990, heeft niet iedereen evenveel enthousiasme kunnen opbrengen voor het instellen van een nieuw staatssecretariaat. Met het stemgedrag in de Kamer heeft men deze geringe interesse dan ook uitgestraald. De praktijk laat echter zien dat in de vorige kabinetsperiode wel degelijk de fundamenten zijn gelegd voor het totale beleid op natuurgebied en beslissingen zijn genomen die bepalend zijn voor de komende 20 à 30 jaar. Ik hoef alleen maar te noemen het Natuurbeleidsplan en het Structuurschema Groene Ruimte. Deze CDA-investering in een duurzame toekomst en een ecologisch verantwoord beheer van ons erfgoed werpt zijn vruchten af. Ook is de uitvoering, de realisatie van de plannen met voortvarendheid ter hand genomen. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering is op decentraal niveau bij de provincies gelegd. In die kabinetsperiode is zeer veel geïnvesteerd in het creëren van draagvlak. Dat is ook gelukt.
Ik prijs mij gelukkig dat Paars de verdere uitvoering van natuurbeleid niet blokkeert, maar voldoende extra middelen ter beschikking stelt om het tempo erin te houden. De 163 miljoen extra voor grondaankopen en de structurele ophoging van de post beheerskosten zijn positief.
Paars begaat echter een fout. Uitsluitend meer middelen voor de natuur en gelijktijdig grote bezuinigingen voor de agrarische sector is een principieel foute keuze. Het verstoort het evenwicht tussen de twee peilers waar het beleid op is gebaseerd. Het holt het draagvlak uit dat met veel zorg was opgebouwd bij de agrarische sector. Dit gecombineerd met de extra moeilijke situatie waarin sommige productiesectoren zich bevinden, belooft niet veel goeds. De vorige bewindslieden hebben scherp gelet op de evenwichtige benadering van de twee peilers. De integratie van landbouw en natuur was aardig op weg. Ik vrees dat bij het huidige kabinet die lijn afgebroken wordt. Ik heb de indruk dat het paarse kabinet op tal van terreinen een nieuw soort Haags centralisme nastreeft. Ongeacht de vraag of er draagvlak is, wil men uit een soort ivoren toren met wat heet "strakke centrale regie" zaken doorvoeren. Gaandeweg wordt steeds zichtbaarder dat de mensen dat niet accepteren. Ik denk dat de wal het schip zal keren. Maar intussen wordt wel veel nuttige energie verspild. Het eerste jaar paars geeft aanleiding tot grote spanningen in agrarisch Nederland. Het is nog niet te laat de bakens te verzetten. Twee dingen zijn nodig. Gelijkwaardige behandeling van de agrarische sector en de natuur en het nastreven van draagvlak. Luisteren naar wat de betrokkenen zelf vinden. Vooralsnog ontbreken beide elementen."

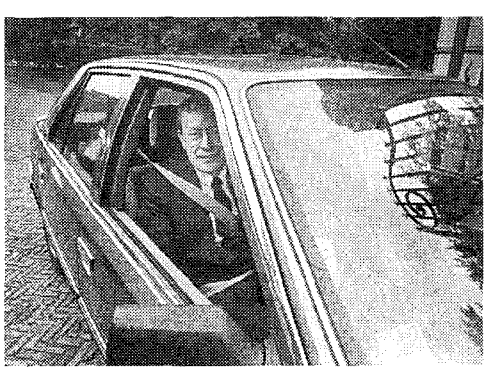

Dzsingisz Gabor *(foto Hans Hordijk)*

We hebben met succes een steen in de vijver gegooid

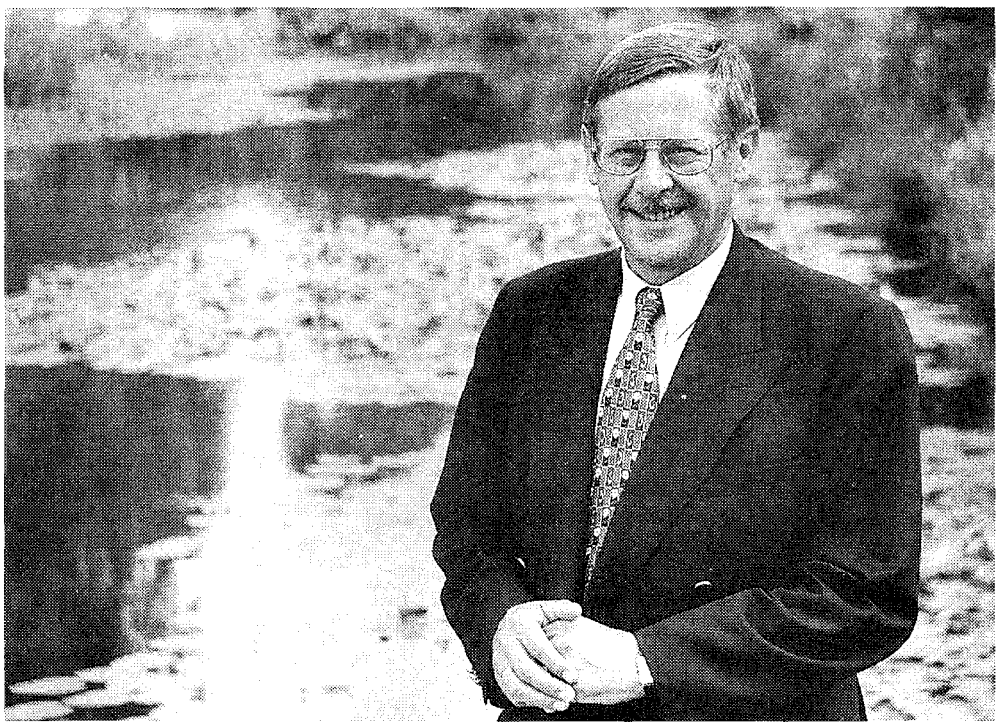

(foto Dirk Hol)

Volgens fractievoorzitter Heerma heeft het CDA met zijn pleidooi voor een moderne gezinspolitiek met succes een steen in de vijver gegooid. "We zullen de noodzaak van zo'n politiek blijven uitdragen als onderdeel van het debat over het bijeenhouden van de samenleving."

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen zei Heerma over gezinspolitiek het volgende. "Veel is de laatste tijd gesproken en geschreven over de onderliggende oorzaken van verbrokkeling in de samenleving. Zo handelt 'The Economist' van vorige week over het thema: het gezin en familiepolitiek. Kern in deze discussie: de sociale cohesie van de moderne samenleving. Mensen hebben behoefte aan zekerheid en houvast. De overheid moet die samenlevingsstructuren beschermen en stimuleren, die samenwerking en contact bevorderen en zo houvast bieden. De overheid is niet waardevrij. Het gaat er primair om de waarden te bevorderen die samenleven en samenwerken mogelijk maken. Waarden die mensen inscherpen, dat ze op elkaar zijn aangewezen en zonder elkaar niet kunnen leven, dat ze verantwoordelijk zijn voor elkaar.
Dat betekent in de christen-democratische visie: individuele vrijheid, in verantwoordelijkheid, en dat begint in de waardenoverdracht in de familie, in het gezin. In dat verband is herlezing van het omslagartikel van enige tijd geleden in het weekblad Elsevier de moeite waard. Daarin wordt terecht gesignaleerd dat, terwijl de overgrote meerderheid van de Nederlanders nog steeds in gezinsverband woont of wil gaan wonen, de overheid van deze manier van leven niets meer wil weten en er zeker geen beleid op wil afstemmen. Dit alles onder het motto: 'Leve het individu, weg met het gezin'. Terwijl het leven en opgroeien in een gezin van onschatbare waarde is voor het individu en voor de samenleving en ook die centrale plaats inneemt in het leven van bijna alle Nederlanders. De waarde van het gezin van vandaag voor de samenleving is evident. Het is de bakermat voor goed burgerschap. Ik haal nog een passage aan uit dit artikel uit Elsevier: 'Je zou dus kunnen zeggen dat het nogal voor de hand ligt dat een overheid flink investeert in het scheppen van voorwaarden - of het tenminst wegnemen van obstakels - voor burgers om een goed modern gezinsleven in stand te houden'.
Tot zover het citaat. Ik bepleit een consequente - vooroordelen overboord zettend - moderne gezinspolitiek. Een gezinspolitiek die recht doet aan eigentijdse verlangens en ambities van elk individu zonder het gezin als geheel uit het oog te verliezen. Ik bepleit een consequente moderne gezinspolitiek. Een gezinspolitiek die recht doet aan eigentijdse verlangens en ambities van elk individu zonder het gezin als geheel uit het oog te verliezen. In Duitsland en in Zweden is een situatie waar een minister van Familiezaken alle regeringsplannen beoordeelt op de vraag in hoeverre zij het optimaal functioneren van het gezinsleven bevorderen. Ik bepleit dat ook voor Nederland.
De overheid heeft als taak de samenleving bijeen te houden, verbrokkeling tegen te gaan, voorwaarden te scheppen die samenlevingsstructuren beschermen en stimuleren. Kortom: de cohesie in de samenleving als kernpunt in haar beleid te zien en dat begint bij het gezin, de familie. Ik noem enkele paarse voorstellen: fiscale plannen voor individualisering, een buitensporige bezuiniging op de kinderbijslag, het gedogen, vrijlaten van de teelt van nederwiet in de recente Drugsnota en de nieuwe Winkelsluitingswet waarbij iedereen weer een andere dag vrij heeft. Het zijn stuk voor stuk voorstellen van paars die slecht uitwerken voor gezinnen."
Terugblikkend op de reacties zegt de CDA-fractievoorzitter. "Wij hebben een steen in de vijver willen gooien. Daarin zijn we zeker geslaagd. Met name de D66-kamerleden reageerden nogal afwijzend. Dat verraste me niet, omdat de 'Moet toch kunnen-mentaliteit' van die partij haaks staat op onze benadering. De minister-president is overigens zeer serieus op onze ideeën ingegaan. Wij zullen de noodzaak van gezinspolitiek blijven uitdragen, als onderdeel van het debat over het bijeenhouden van de samenleving. Hoe belangrijk dit punt voor ons is, bleek ook wel uit onze Tegenbegroting. Daarin hebben wij 100 miljoen extra uitgetrokken voor gezinnen met kinderen die langdurig in de bijstand zitten. Voor die kinderen dreigt sociaal isolement. Dat extra geld is ook een compensatie voor de buitensporige bezuinigingen van dit kabinet op de kinderbijslag. Verder hebben we vorige maand een initiatief-wetsvoorstel ingediend om mensen met een laag inkomen die een koopwoning hebben net zo te behandelen als mensen in huurwoningen die via de huursubsidie een compensatie krijgen."
Heerma houdt in het kader van de gezinspolitiek een hartstochtelijk pleidooi voor zorgverlof. "De warmte en geborgenheid van het gezin kunnen in verschillende fasen van het leven heel belangrijk zijn. Denk aan stervensbegeleiding door familieleden. Een regering moet het wettelijk mogelijk maken dat er in dat soort situaties zorgverlof kan worden opgenomen."

Veelzijdige contacten in 24-uursjob

Mirjam de Goeij-Smulders is nu vijfenhalf jaar burgemeester van Voorhout. Als enige full-time bestuurder in deze gemeente kan zij veel voor de mensen doen, maar niet alles. Zij geniet van de veelzijdige contacten in een ambt dat volgens haar geen beroep is maar eerder een roeping en 24-uursjob.

Nee, de burgemeester is geen familie van de keeper van Feijenoord. Naast het gemeentehuis woont wel de keeper van Ajax, Edwin van der Sar. Mirjam de Goeij-Smulders (53) is vijfenhalf jaar burgemeester van Voorhout (nu 11.500 inwoners, in 2005 zullen dat er circa 18.000 zijn) en daarvoor dertien jaar raadslid/wethouder in Bleiswijk. Geboren in Gouda, opgegroeid in Voorburg, ging op school bij de nonnen, woonde later in Ierland, Canada en Amerika, streek in 1973 weer neer in Nederland.
De burgemeester is ook moeder van twee studerende kinderen, een dochter (die beweert nooit in de politiek te gaan) en een zoon.
In een paar woorden schetst zij de zonnige en de schaduwkanten van haar ambt.
"Dag en nacht moet je inzetbaar zijn voor de gemeente, je bent namelijk doorlopend verantwoordelijk voor de orde en veiligheid. En daarnaast, wat je ook doet in het dorp, men ziet je in de allereerste plaats als burgemeester, niet zo gauw als privé persoon.
Voorhout is een gemeente van beperkte omvang en daardoor zijn er korte lijnen naar de burgers en kun je veel voor hen doen en dat spreekt mij zeer aan.
De goede kanten van het ambt zijn tevens ook de moeilijke kanten. Af en toe denk ik: 'Mag ik alsjeblieft een privé-leven hebben?' In Voorhout is de burgemeester de enige full-time bestuurder. Ook al hierdoor neem je een centrale plaats in. Burgers denken vaak dat je als burgemeester alles kunt regelen, maar dat is niet zo. En dat laat zich soms moeilijk uitleggen, vooral als men ontevreden is of zich tekort gedaan voelt. Het is goed dat de mensen mondiger zijn geworden en voor zichzelf of hun groep opkomen. Aan de andere kant is de onderhavige materie vaak veel ingewikkelder dan men zich kan voorstellen en dat laat zich niet steeds goed uitleggen. Bovendien vergeet men weleens dat de gemeenteraad en het college van B&W in het algemeen belang moeten handelen.
Of ik me weleens eenzaam voel? Eigenlijk niet zo vaak, het meest nog als je bij een moeilijke kwestie weet hoe de vork in de steel zit en je eigenlijk graag opening van zaken zou willen geven, maar dat vanwege 'de omstandigheden' niet kunt doen. Al met al is het ambt geen beroep doch eerder een roeping, een 24-uursjob, maar dit type werk van besturen en veelzijdige contacten vind ik nu eenmaal erg leuk."

Mirjam de Goeij-Smulders *(foto Dirk Hol)*

CDA kan onder jongeren grote aanhang krijgen

Joop van der Reijden is èn CDA èn Veronica. Dat lijkt een onmogelijke combinatie, maar hij is de brug tussen schijnbare uitersten. Bij een wit broodje kaas en een glaasje Spa vertelt hij over de grote kansen van het CDA om straks weer de grootste partij van Nederland te worden.

De voorzitter van de commerciële omroep Veronica is in hart en nieren een CDA-man. Een man (68) die in zijn dagelijks leven 'gestuurd' wordt door 1 Corinthiërs 13, door geloof, hoop en liefde. Hij is een workaholic pur sang, maar bezoekt elke week zijn moeder van 94 jaar en gaat dan ook naar het graf van zijn vrouw.
"Ik voel me thuis bij het CDA. De partij heeft eigenschappen die anderen ontberen. Ik ben geen man van het socialisme, geen man van het liberalisme. Ik werk voor Veronica en daar kijken veel vrienden in het CDA vreemd tegenaan, maar ik ben iemand van normen en waarden. Een beetje historische normen en waarden en die vind ik juist bij het CDA."

Wat zijn dat dan voor normen en waarden?
"Hoe de mens dient te leven ten opzichte van zijn medemens en rekening houdend met het feit dat er een God is waar hij uiteindelijk verantwoording bij moet afleggen."

Is er een begrijpelijke relatie tussen de man die zich laat inspireren door het evangelie en de man die werkt voor een commerciële omroep?
"Niet als je alleen maar praat over de programma's van Veronica, want ik heb helaas niets over de programma's te vertellen! In de functie die ik heb, voorzitter, kan ik mijn principiële eieren heel goed kwijt. Ik run de vereniging, die een boom is met vele takken en diepe wortels. Want Veronica is niet alleen radio en televisie, maar ook het blad, het litho-bedrijf en het digital centre. En daarin dien ik wel degelijk de normen en waarden die ik van huis uit meegekregen heb."

Hoe dan?
"Ik denk dat ik heel sterk probeer de mensen die hier werken - vooral jonge mensen tussen 22 en 35 jaar - iets te laten zien van wat mij drijft. In de werkgemeenschap die wij hebben, kun je je opvattingen, over hoe je moet functioneren in een maatschappij, goed overbrengen. Je doet dat natuurlijk niet in paternalistische zin, ik zit hier niet als zendeling. Je houdt je met jongeren bezig. Je informeert hen over wat jou bezig houdt. Je vraagt hoe het hen gaat. Je laat zien hoe je je opstelt ten aanzien van je werk. Een mens is niet alleen geboren om te werken, arbeid is slechts een deel van je leven. En ik weet dat ik niet bij de EO werk. Ik gebruik dus nooit het woord God, nooit Jezus want dat past niet in mijn functioneren."

Ligt er dan geen wereld van verschil tussen uw wijze van functioneren en de snelle, haastige, ogenschijnlijk onpersoonlijke leefwijze van veel jongeren?
"Nee, helemaal niet! Jonge mensen zijn niet zoals jij ze schetst. Jongeren van vandaag kijken - in tegenstelling tot wat menigeen denkt - nogal somber naar de toekomst. Ze zijn helemaal niet zo 'multi' in hun opvattingen als het om relaties gaat. Zij maken zich zorgen over de wereld, over Bosnië, over de medemens en diezelfde jongeren zijn zeer actief in de maatschappij. Hier werkt een meisje zich 50 uur per week helemaal te pletter, maar elk vrij uur dat zij heeft, besteedt zij aan gehandicapten. En zij is geen uitzondering! Je denkt dat jongeren in zichzelf gekeerd zijn. Dat is helemaal niet waar. De maatschappij dwingt hen in een bepaalde richting te denken. Natuurlijk is er individualisme, deconfessionalisering, maar ik beweer dat - au fond - de jongeren van vandaag heel ernstig zijn. Ik durf zelfs te stellen veel ernstiger dan ik destijds was..."

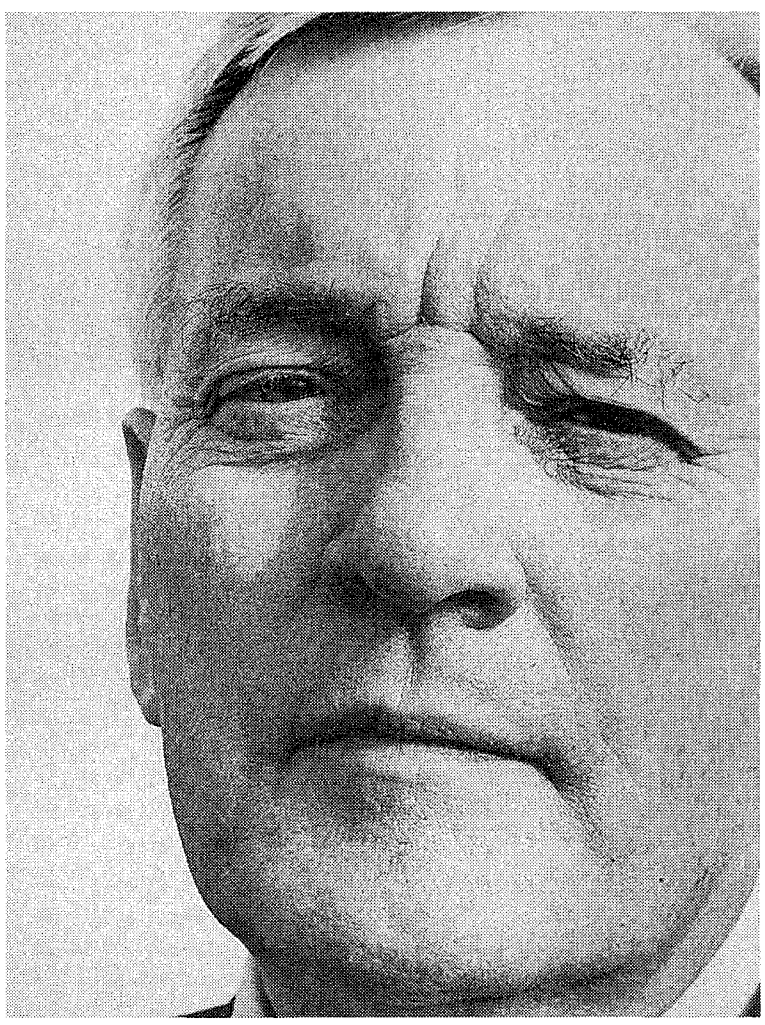
(foto Elzebet Veenendaal)

Heeft het CDA deze jongeren dan niet veel meer te bieden dan we gedacht hebben?
"Zeker! Het CDA zou onder de jongeren een enorme aanhang kunnen hebben als de presentatie beter verzorgd zou zijn. Zodra je probeert over hen heen te roepen, hen iets mee te geven in de zin van: 'dit mag je niet missen', dan werkt dat alleen maar bij EO jongeren, maar dan bereik je slechts een deel. Als je de grote groep aan je wilt binden, als je wilt dat de grote bulk enige affectie voor jouw verhaal gaat krijgen dan is de presentatie buitengewoon belangrijk. Jongeren zijn zeer gevoelig voor betwetterige boodschappers. Ze willen niet bij een politieke partij horen die tot in elk detail van hun handelen wil vertellen wat ze moeten doen of laten."

Hoe moet het dan wel?
"Zoeken en tasten. Hardop denken. 'Is dit een goed idee?' Betrek jongeren - uit linkse en rechtse hoeken - bij je plannen. Nodig hen uit met je mee te denken. De minister voor Familiezaken had veel voorzichtiger, genuanceerder gebracht moeten worden. Bij de presentatie van zo'n verhaal moet je je achterban betrekken. Je moet je afvragen hoe zou ik dat verhaal aan mijn buurvrouw van vijfentwintig vertellen? Hoe vertel je jouw verhaal over familiezaken aan mensen die niet tot de vrienden - of kennissenkring behoren? Het CDA heeft, als geen andere partij, de mogelijkheid om spijkers met koppen te slaan op wezenlijke levensvragen. Laat zien waar je staat in het euthanasievraagstuk, bij abortus, drugsbeleid, veiligheid op straat. Ook jongeren zijn dag en nacht bezig met vragen over leven en dood. Het CDA moet en kan, gelet op het gedachtengoed en de uitgangspunten, in deze onderwerpen het voortouw nemen. Bij het CDA zit een consistente lijn. Een lijn met ondergrond. Je hoeft niet voortdurend het bijbelse woord erbij te halen om een principiële koers te varen. Andere partijen hebben natuurlijk ook normen en waarden, maar het CDA is de enige die daarin een duurzame lijn kan aanbrengen."

Denkt u dat het CDA de grootste partij onder de Veronicaleden kan worden?
"Nee, niet onder de Veronicaleden en -aanhangers, maar wel onder het Nederlandse volk. Een groot deel van het Nederlandse volk, een zeer groot deel (en dus - let op - de jeugd!), heeft vandaag de dag problemen met zekerheid, veiligheid en omgangsvormen Het CDA kan daarom wel gemakkelijk de grootste partij worden onder de leden van AVRO, TROS, NCRV, VPRO, KRO en EO."

Nabestaandenwet

De CDA-fractie heeft tegen de nieuwe Nabestaandenwet gestemd. De CDA-fractie vindt dat een deel van de nieuwe nabestaandenuitkering onafhankelijk van het inkomen van de achterblijvende partner verstrekt hoort te worden. De fractie wil vasthouden aan de door het vorig kabinet voorgestelde basisuitkering van 30% voor alleenstaanden en 50% voor een ouder met kind. CDA'er Doelman-Pel had een dergelijk wijzigingsvoorstel ingediend. Dit kreeg echter geen meerderheid in de Kamer.
De fractie vindt een volledige inkomensafhankelijkheid-zoals dit kabinet wil- niet stroken met een verzekeringsgedachte. "Door premiebetaling heb je bepaalde rechten. Die rechten kunnen niet door het inkomen geheel teruggebracht worden."
De fractie had ook een overgangsrecht willen hebben. Deze mensen kunnen immers hun risico niet meer zelf verzekeren en inkomen verwerven via arbeid is voor de huidige ANW-gerechtigden moeilijk, vindt de fractie. Mensen kunnen er in geld fors op achteruit gaan. De fractie vreest sociale problemen.
Alles overwegende reste de fractie maar één ding: tegen het wetsvoorstel stemmen.

Seizoensarbeid

De CDA-Tweede Kamerleden Van Ardenne, Biesheuvel en Reitsma hebben een initiatiefwetsvoorstel ingediend om het probleem van de seizoensarbeid in de land- en tuinbouw op te lossen. Het initiatief beoogt het premie- en belastingregime voor seizoensarbeid te vereenvoudigen. Daarmee wordt een jarenlang bestaand probleem opgelost. Het wetsvoorstel verbetert de concurrentiepositie van boeren en tuinders ten opzichte van het buitenland.
Kern van het wetsvoorstel is het introduceren van het begrip seizoensarbeid in de betrokken werknemersverzekeringen en belastingwetten. Vervolgens wordt een vrijstelling dan wel verlaging van premies en belastingtarieven mogelijk gemaakt. Als belangrijkste voorwaarden om onder deze regeling te vallen, gelden een maximaal te verdienen bedrag van 120 gulden per dag en een maximale verdienste van 3.000 gulden per jaar. De regeling is er in principe voor iedereen. Het bedrag van 3.000 gulden is als extra bijverdienste bedoeld. Het wetsvoorstel geeft werkgevers de mogelijkheid op een eenvoudige manier tijdelijk mensen aan het werk te hebben.

Ecotax

De CDA-fractie heeft het wetsvoorstel om een energiebelasting in te voeren afgewezen. Idee van het wetsvoorstel is door invoering van een heffing op gas en electriciteit het gebruik daarvan te verminderen.
Dat zou natuurlijk goed zijn voor het milieu. De opbrengst van de heffing zou teruggesluist worden naar burgers en bedrijven als lastenverlichting. Goed voor de werkgelegenheid. Beter milieu en meer werk en toch tegen? Ja. Omdat uit berekeningen blijkt dat de belasting niet werkt:het energieverbruik daalt niet of nauwelijks. De werkgelegenheidseffecten kunnen door de gehaaste en slordige invoering negatief uitpakken voor landbouw en midden- en kleinbedrijf. Doordat de invoering niet tegelijk met andere landen gebeurt wordt de internationale concurrentiepositie van Nederland aangetast. Bovendien is er geen tijd genomen naar de argumenten van belanghebbenden te luisteren waardoor de basis voor het maatschappelijk draagvlak -nodig voor het milieubeleid- wordt aangetast.

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Europese begroting 1996 bijna afgerond

De Europese begroting 1996 is bijna afgerond. In de plenaire vergadering van 23 tot en met 27 oktober in Straatsburg hoopt het Europees Parlement de stemming in eerste lezing te houden. Er wordt dan beslist over een kleine 200 miljard gulden Europees geld. Hiervan is iets minder dan 85 miljard gulden bestemd voor het Europees landbouwbeleid. Op 28 juli jl. is hierover al een akkoord bereikt tussen de Raad van Ministers en het Europees Parlement. De begroting wordt definitief vastgesteld in december en door de voorzitter van het Europees Parlement ondertekend.

Er wordt in oktober gestemd over een ontwerpbegroting. Na de stemming is de begroting definitief. De ontwerpbegroting die er nu ligt blijft met 1,19% van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) onder het plafond van de eigen middelen. Dit is het maximumbedrag dat de Europese Unie mag uitgeven van de lidstaten. Voor 1996 was door de Europese Raad in Edinburgh een plafond van 1,22% afgesproken. Het Europees Parlement zal zich dus waarschijnlijk aan die afspraak houden, hoewel de lidstaten Italië en Nederland beiden de afspraak nog niet hebben geratificeerd.
Een groot probleem is nog te verwachten met de uitgaven voor het zogenaamde externe beleid. De grootte van deze uitgaven ligt officieel vast in een interinstitutioneel akkoord. Dit is feitelijk een formele afspraak tussen de Raad en het Europees Parlement. Het gaat om iets meer dan 11 miljard gulden. Dit geld is onder meer bestemd voor buitenlandse hulpprogramma's. Het totale bedrag ligt vast, maar de precieze bestemming wordt ieder jaar opnieuw bekeken. Die situatie leidt elke dag weer tot claims om het geld voor een bepaald doel te bestemmen.
Onlangs is er door de Raad van Ministers gesproken over een Marshall-plan voor het voormalig Joegoslavië. Niemand weet echter waar het geld voor dit plan vandaan moet komen. De ministers van Buitenlandse Zaken hebben besloten dat er een plan moet komen, zonder de financiering ervan te regelen. De Raad gedraagt zich op die manier niet als begrotings-autoriteit. Dit is hij volgens het Verdrag wel, evenals het Europees Parlement.
Het bewuste Marshall-plan voor het voormalig Joegoslavië is ook door de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Van Mierlo met veel aplomb aangekondigd. In werkelijkheid is er nauwelijks geld voor dit plan beschikbaar. Bovendien is aan de eerste voorwaarde van de hulp, namelijk vrede, nog steeds niet voldaan.
Per saldo is de financiële situatie van de Europese Unie nog altijd beter dan die van de lidstaten. Dit komt omdat de Europese Unie geen schulden mag maken. Er is dus geen reden te vrezen dat extra claims tot extra uitgaven leiden. Extra geld voor het ene leidt tot een vermindering van de uitgaven voor een andere begrotingspost.

Bartho Pronk,
plaatsvervangend lid Begrotingscommissie Europees Parlement.

Telefoonnummers

Per 10 oktober jongstleden zijn veel telefoonnummers in Nederland veranderd. Voor wat betreft de Europarlementariërs volgen hier de nieuwe nummers:

Hanja Maij-Weggen:	kantoor:	070-342 48 34
	thuis:	040-241 63 10
PAM Cornelissen:	kantoor:	073-613 20 71
	thuis:	0499-37 22 79
Jim Janssen van Raay:	kantoor:	010-404 25 38
Ria Oomen-Ruijten:	kantoor:	046-459 62 62
	thuis:	04575-46 23 23
Arie Oostlander:	kantoor/thuis:	0314-36 22 23
Karla Peijs:	kantoor/thuis:	030-688 85 56
Peter Pex:	kantoor/thuis:	010-461 22 64
Bartho Pronk:	kantoor/thuis:	0346-21 22 91
Jan Sonneveld:	kantoor/thuis:	0546-57 31 89
Wim van Velzen:	thuis:	0416-33 61 35

De delegatie heeft een nieuwe brochure gemaakt waarin alle telefoonnummers, zowel in Nederland als in Brussel en Straatsbrug staan. Het vouwblad geeft verder een handig overzicht van de activiteiten van de 10 CDA-Europarlementariërs. De brochure is gratis te verkrijgen bij Martine Kleij op het CDA-partijbureau. Haar telefoonnummer is: 070-342 48 34.

De toekomst van Europa

De belangstelling voor Europa lijkt sinds de Europese verkiezingen van 1994 weer toe te nemen. Dat heeft veel te maken met de discussies die op gang zijn gekomen over de toekomst van Europa. Immers, volgend jaar vindt een speciale Europese conferentie plaats, waarin afspraken moeten worden gemaakt over de taken en structuren van de Europese Unie in de toekomst. De reden van deze conferentie is tweeledig. De huidige Europese Unie werkt veel te stroef en lijdt aan een geweldige besluiteloosheid. Er moet dus echt iets veranderen anders loopt de motor van de Europese samenwerking vast. De tweede reden is dat een aantal Centraal- en Oosteuropese landen willen toetreden tot de Unie. Ieder is er van overtuigd dat die toetreding goed zou zijn voor de economische ontwikkeling en de stabiliteit van heel Europa. Maar hoe moet de Unie, die nu al zo traag en besluiteloos werkt, functioneren als niet 15, maar 20 tot 25 landen lid zijn van de Europese Unie? Op die vraag zal de speciale conferentie over de toekomst van Europa straks een antwoord moeten geven.
Tegen de achtergrond van die conferentie neemt de belangstelling voor Europa sinds kort sterk toe. De tien CDA-Europarlementariërs zijn graag bereid om op bijeenkomsten van CDA-afdelingen met u te discussiëren over de samenwerking in Europa en de werking van de verschillende Europese instellingen. Hoewel ieder van ons een brede visie op Europa kan geven is het goed te weten welk deel van het Europees beleid ieder van ons speciaal behartigt.
PAM Cornelissen houdt zich bezig met het Europees Transportbeleid en met het Europees beleid ten aanzien van het toerisme. Jim Janssen van Raay is onze deskundige op het gebied van het Europese rechtssysteem en de rechten van de burger. Ik houd mij bezig met institutionele zaken, met de Europese ontwikkelingssamenwerking en met de Europese buitenlandse politiek, met name de mensenrechten. Ria Oomen-Ruijten is onze deskundige op het gebied van Europees milieubeleid, volksgezondheid (drugs), consumentenbescherming en sociale zaken. Arie Oostlander houdt zich bezig met het Europees buitenlands beleid (o.a. de situatie in voormalig Joegoslavië en de toetreding van landen in Midden- en Oost-Europa) en het binnenlands Uniebeleid, denk daarbij aan politiesamenwerking en migrantenbeleid. Karla Peijs is onze deskundige op het gebied van economische zaken (interne markt, Midden- en Kleinbedrijf en de Economische en Monetaire Unie en op het gebied van regionale zaken (Europese structuurfondsen). Peter Pex is specialist op het gebied van de externe handel, een groot belang voor Nederland. Hij houdt zich verder bezig met het Europese cultuurbeleid (o.a. mediabeleid en onderwijs) en met de commissie Verzoekschriften. Bartho Pronk is specialist op het gebied van sociaal beleid (Europese ondernemingsraad) en werkgelegenheid, terwijl hij ook het Europees begrotingsbeleid beheert. Jan Sonneveld is de landbouwspecialist van de fractie en werkt verder op het gebied van de externe handel voor zover het landbouwzaken betreft en plattelandsontwikkeling. Wim van Velzen tenslotte is woordvoerder op het terrein van het Europees onderzoeks- en energiebeleid (onder andere kernenergie) en houdt zich eveneens bezig met economische en monetaire zaken. Samen dekken we dus zo ongeveer het hele spectrum van het Europees beleid af. Wil ook uw afdeling er meer van weten dan kunt u contact opnemen met de leden rechtstreeks of met Martine Kleij op het CDA-partijbureau, telefoon 070-3424834.

Hanja Maij-Weggen

Hanja Maij-Weggen
voorzitter van de CDA-delegatie in de EVP-fractie in het Europees Parlement

Bezwaren veehouders dankzij CDA erkend

Jan Sonneveld heeft een overwinning behaald voor de veeboeren uit de grensstreek. Eind september kreeg de CDA-europarlementariër antwoord op vragen die hij met zijn fractiegenoten Ria Oomen-Ruijten en Marianne Thyssen (CVP/België) had gesteld over een Limburgse veehouder die in de knel was geraakt. De Europese Commissie overweegt een verbod op export van dierlijk mest in te trekken voor boeren die aan beide zijden van de grens land bezitten en hun boerenpraktijk op een normale manier uitoefenen.

Jan Sonneveld: "Wat is er aan de hand. Veel boeren uit de grensstreek bezitten aan beide zijden van de grens landerijen. Dit geval betreft een melkveehouder die zijn melkvee in Nederland heeft staan en tegelijkertijd grasland heeft in Wallonië. Hij wilde, zoals iedere melkveehouder, zijn koemest uitrijden op zijn eigen land. Ondanks dat hij aan alle wettelijke voorwaarden voldeed weigerde Wallonië de noodzakelijke vergunning voor het transport van de onverwerkte mest over de Nederlands-Belgische grens. Dit is natuurlijk niet goed. Landsgrenzen mogen in het Europa zonder grenzen geen obstakel meer vormen voor het uitoefenen van je bedrijf. Jammer genoeg zijn het vaak inwoners van de grensstreek die het eerste te maken krijgen met onvolkomenheden van de Europese wetgeving. Denk daarbij niet alleen aan onderwerpen als de sociale wetgeving voor grensarbeiders, maar ook aan bereikbaarheid van bijvoorbeeld ziekenhuizen (aan de grens kan een ziekenhuis in Duitsland dichterbij zijn) of beschikbaarheid van ambulances en openbaar vervoer en dergelijke. Gelukkig zijn de bewoners uit de grensstreek heel actief in het toetsen van Europese regelgeving. Zij zien als eerste of iets werkt of niet. De betreffende melkveehouder heeft zijn zaak bij ons aangekaart. Commissaris Bjerregaard heeft hem gelijk gegeven. Naar aanleiding van deze casus overweegt de Europese Commissie om Europese wetten aan te passen."

Met het weigeren van die transportvergunning gaat het in feite om de vraag of mest moet worden gezien als een afvalstof of als een nuttige stof die een boer gebruikt om zijn eigen land te verbeteren. Als er geen Europese regelgeving komt moet telkens het Europese Hof van Justitie in Luxemburg per geval een uitspraak doen. Dit is ondoenlijk.
Sonneveld: "Europees Commissaris Bjerregaard is met ons van mening dat een veehouder zijn boerenpraktijk gewoon moet kunnen uitoefenen, ongeacht of er nu een landsgrens door zijn landerijen loopt of niet. Bjerregaard wil daarom bepaalde transporten van mest onder bepaalde voorwaarden toestaan. Zij heeft daarom gevraagd om meer informatie over de boeren die dezelfde problemen hebben, zodat zij haar maatregelen zo goed mogelijk kan toesnijden op de praktijk. Mijn medewerker Cornelis Visser en ik gaan nu zo snel mogelijk met de Land- en Tuinbouworganisatie om de tafel zitten om systematisch de grensproblematiek van boeren in het grensgebied te inventariseren. We weten dat dit probleem in Limburg en in Twente speelt. Ook ondervinden Vlaamse boeren die in Wallonië land bezitten problemen."

Mensen die in hun boerenbedrijf te maken hebben met grensproblematiek kunnen contact opnemen met Jan Sonneveld. Zijn telefoonnummer is: 0546-573189. Schrijven kan ook. Het adres is: J. Sonneveld, Marktstraat 40, 7642 AM Wierdennieuwe.

Griekenland: bakermat democratische Europa

Hoewel Griekenland geen christen-democratische traditie kent, onderschrijft de Nea Demokratia volledig de uitgangspunten van de EVP. Voor de inbedding van Griekenland in het democratische Europa is de Europese Unie van groot belang. En Griekenland, de bakermat van de democratie, hoort vanzelfsprekend tot het democratische Europa, vindt Efthymios Christodoulou, hij is de delegatieleider van de Griekse EVP-fractie.

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij de andere leden van de EVP-fractie aan het woord. Deze keer is Efthymios Christodoulou aan de beurt. Hij is de Griekse delegatievoorzitter.

Griekenland kent geen christen-democratische traditie zoals wij die in Nederland kennen. Nagenoeg de hele bevolking, ongeveer 98%, is lid van de Grieks-orthodoxe kerk. Het christen-zijn is dus geen onderscheidend element in de politiek. Uw partij is de Nea Demokratia. Hoe bent u daarbij gekomen?

"Griekenland heeft een zeer oude geschiedenis. Het moderne Griekenland is echter betrekkelijk jong. De geschiedenis van mijn partij gaat terug tot 1920. Mijn grootvader was al actief in die partij. Voor mij is geen andere partij denkbaar. In de Griekse verhoudingen heeft mijn partij een liberale invalshoek als je kijkt naar de economische aspecten van de maatschappij. In 1981 trad Griekenland toe tot de EEG. Toen was het ook mogelijk voor de Nea Demokratia om lid te worden van de Europese Volkspartij (EVP). Wij onderschrijven volledig de uitgangspunten van de EVP. Ook die over onze mede-verantwoordelijkheid voor medemens en Schepping. In die zin passen wij uitstekend in de christen-democratische traditie zoals die in Nederland."

Waarom heeft u zich verkiesbaar gesteld voor het Europees Parlement?

"Griekenland ligt aan de periferie van de Europese Unie. De Europese Unie is uitermate belangrijk voor onze inbedding in het democratische Westen. Veel mensen denken dat Griekenland alleen uit economische motieven lid is geworden van de Europese Unie, toen nog EEG. Dit is niet zo. Het gaat om politieke, filosofische en geo-politieke verhoudingen. Griekenland is de bakermat van de democratie en hoort vanzelfsprekend tot dat democratische Europa. Aan dat democratische Europa werk ik van ganse harte mee. Nu als Europarlementariër en vroeger als minister van Economische Zaken."

Efthymios Christodoulou

De Griekse delegatie heeft negen leden. De Nederlandse delegatie telt tien leden. Hoe is de samenwerking?

"We werken heel goed samen. Ondanks dat wij tijdens fractievergaderingen individueel stemmen en niet als 'landblokken' optreden bestaat er een samenwerkingsverband van de 'kleine delegaties'. Hierin zitten België, Luxemburg, Ierland, Zweden, Finland, Nederland en Griekenland. Dit is een zeer constructief overleg. Ik kan uitstekend samenwerken met Hanja Maij-Weggen. Ik was geschokt toe ik hoorde van haar ongeluk en hoop dat zij weer snel bij ons in de fractie zal zijn. Wij hebben haar nodig."

Conferentie over Informatiesamenleving

Wim van Velzen organiseert op zaterdag 16 december aanstaande een conferentie over de informatiesamenleving in het Kantoor van de Toekomst, Utopialaan 24, 5232 CE Den Bosch. Aanvang 10.00 uur. Deelname is gratis.
Tijdens deze conferentie zullen de volgende aspecten aan bod komen:

* Wat is de informatiesamenleving nu eigenlijk precies en wat mogen wij in de komende decennia verwachten op dit terrein?
* Wat is er aan beleid tot stand gekomen en hoe moet toekomstig beleid er uit zien?
* Het standpunt van het CDA/ EVP over de informatiesamenleving.
* Er zullen enige praktijkvoorbeelden/projecten worden gepresenteerd.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden bij: Martine Kleij op het CDA-partijbureau, telefoon 070-342 48 34 en Wim van Velzen, lid van het Europees Parlement, 97-113 Belliardstraat, B-1047 Brussel, België, telefoon: 00 32 2 284 5623, fax: 00 32 2 284 9623

CDA staat voor een houding, een manier van leven

Eddy Keuning (links) en Hans Somsen. *(foto Noordoost)*

Voor verenigingsconsulent Hans Somsen en Eddy Keuning die het kamerkringsteunpunt in Friesland bemant, staat het CDA voor een bepaalde houding, een manier van leven. Somsen en Keuning staan graag klaar voor de leden.

Hans Somsen (58) is dik anderhalf jaar de verenigingsconsulent in Friesland. Het CDA heeft hem, van huis uit een gereformeerde mannenbroeder, geleerd wat 'oecumene' inhoudt. Op 'late' leeftijd kreeg hij, via het CDA, inzicht in waardevolle contacten. De CDA-leefstijl is bijna een belijdenis voor Hans Somsen geworden.
Somsen: "Een van de taken van de verenigingsconsulent is het stimuleren van de afdelingen bij het zoeken naar nieuwe leden. Doe dat alstublieft niet lukraak. Ga gericht op zoek naar nieuwe leden, kijk in je vriendenkring wie er geschikt is, vraag het je buren, zoek persoonlijk contact, dat is de manier waarop wij mensen werven voor het CDA. Bel de kandidaat-leden op, vraag of ze belangstelling hebben voor het gemeentelijk bulletin, maak een afspraak om langs te komen."
De volgende vraag is wat de partij nieuwe leden te bieden heeft.
"Wij vragen altijd waar de mensen 'goed' in zijn. Op welke terreinen voelt het nieuwe lid zich thuis. Waar ligt zijn/haar belangstelling? Er zijn binnen de partij tal van activiteiten waar we gemotiveerde mensen voor kunnen gebruiken. Ik zie het als mijn taak om afdelingen erop te wijzen nieuwe spelers ook direct op te stellen. Tenzij iemand zegt dat hij alleen maar zijn contributie wil betalen."
In de portefeuille van Somsen zit ook ledenzorg. "Je moet mensen die zich met hart en ziel aan de partij verwant voelen niet vermoeien met ellenlange politieke verhalen. Ze moeten zich thuis voelen. Het gaat er ook om waar zij mee zitten, waar zij vragen over hebben, soms zijn dat onderwerpen van persoonlijke aard. Daar wil ik zeker niet aan voorbij gaan. Elke vergadering openen en eindigen wij met gebed. Wij zijn een christelijke partij. Het evangelie is onze leidraad. Velen voelen zich juist daardoor op hun gemak. Ik ontmoet binnen de partij nog zoveel mensen die geïnspireerd worden door de bijbel. Ik hoop dat de generatie die na mij komt wil vasthouden aan dat beginsel. Soms maak ik mij zorgen over de gemiddelde leeftijd van het CDA-lid. Het wordt de hoogste tijd dat de ouderen de fakkel doorgeven aan de jonge garde. Ik zou willen dat het CDA een aansprekende partij wordt voor zowel oude als jonge mensen. Aan het gedachtengoed ligt het niet."
Aan Hans Somsen evenmin. Hij staat, net als Eddy Keuning, dag en nacht voor de partij klaar.

Levend pamflet

Eddy Keuning (65) bemant sinds 1988 het Kamerkringsteunpunt in Friesland. "Het Kamerkringsteunpunt verzorgt de hele administratie van het CDA in de provincie. Het onderhoudt de contacten tussen de provincie en het partijbureau. We zijn als het ware de schakel tussen de afdelingen en het partijbureau in Den Haag. Als de afdeling een Tweede Kamerlid wil uitnodigen voor een spreekbeurt loopt die uitnodiging via het steunpunt."
Keuning heeft als secretaris al dik vijfentwintig jaar het hele reilen en zeilen van de partij in Friesland meegemaakt. Hij is vader van drie jongens (alleen de oudste is lid van het CDA) en grootvader van elf kleinkinderen (waaronder een drieling en een tweeling).
"Voor de volgende verkiezingen, in 1998, stop ik met mijn activiteiten voor het CDA." En dat zegt hij met bloedend hart want... "Het CDA is voor mij een manier van leven geworden. Toen ik zeven jaar geleden in de VUT (Keuning was directeur van een MAVO) ging, wist ik precies waarmee ik mijn dagen zou vullen. Elke morgen spring ik op de fiets en ga van Stiens naar het kantoor in Leeuwarden. Daar kunnen de mensen mij bellen. Als er in de krant of op de televisie iets bijzonders over het CDA is geweest, weet men mij te vinden. Pas stond er iets over het onderwijs in de krant. Wim van de Camp had daar iets over gezegd en dan zeg ik tegen een beller: 'Waarom belt u Van de Camp zelf niet even op? Hier heeft u zijn telefoonnummer.' Als het even kan, stel ik de mensen op hun gemak, maar als ik er het fijne niet van weet, verwijs ik hen graag naar de specialisten in Den Haag.
Alle 8000 adressen van de Friese CDA-leden zitten in mijn computer en de meeste voorzitters en secretarissen van de 29 afdelingen ken ik persoonlijk.
Van huis uit ben ik bij de politiek betrokken. Mijn vader speelde een prominente rol in de CHU. Alles wat een mens als kind leert, neemt hij later met zich mee. Ik houd van de christen-democratie. In verkiezingstijd was ik amper thuis. Elke minuut was ik bezig. Op de een of andere manier ben je een levend pamflet van het CDA. Ik schaam mij daar niet voor. Natuurlijk had ik me meer met mijn jongens moeten bemoeien. Aan de andere kant geeft het werken voor het CDA mij enorm veel bevrediging. Ik heb er vrienden voor het leven leren kennen. Mensen die door dik en dun voor je klaarstaan. Dat is de mentaliteit. Daarin zijn wij herkenbaar dat je als mens altijd voor een ander klaarstaat. Ik geloof dat het CDA niet alleen een politieke keuze is, maar ook een houding in je dagelijks doen en laten. De kiezer moet in jouw gedrag herkennen dat je een schild bent voor zwakke en kwetsbare groepen. Ik wil een vraagbaak voor de mensen zijn. Ze kunnen mij 's ochtends op kantoor bereiken, maar - als het moet - mogen ze mij ook uit bed bellen."

STOFFERING

Leverbaar door heel Nederland

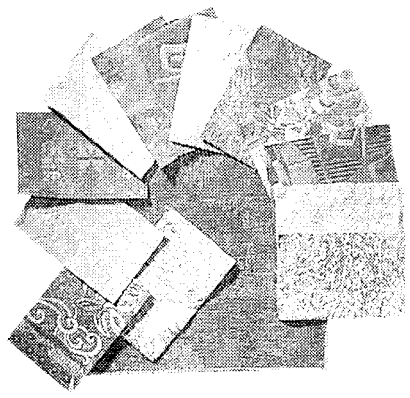

Vink Meubelen bezit een eigen stoffeerafdeling van diverse merken en kwaliteiten **meubelstoffen**. Ook voor het **opnieuw bekleden** van uw meubels bent u bij ons op het juiste adres en kunnen wij u voorzien van deskundig advies en gedegen vakmanschap.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

De wereld is niet in balans. Dat moet veranderen, vindt Vastenaktie. Zij kiest wereldwijd voor evenwicht en gelijkwaardigheid. Evenwicht tussen Noord en Zuid. Tussen mens en milieu. En gelijkwaardigheid tussen vrouw en man.
Zo steunt Vastenaktie ruim duizend kleinschalige sociaal-economische projecten. In Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Dit jaar richt Vastenaktie haar aandacht vooral op projecten voor en door vrouwen.

Hoe Vastenaktie dat doet en hoe ook u kunt investeren in een andere wereld, ziet en hoort u op de jaarlijkse Campagnemarkt op zaterdag 11 november a.s. in het Utrecht College, Amerikalaan 109 in Utrecht. U bent welkom. Graag sturen wij u een uitnodiging en het programma.
Bel ons Campagnecentrum: 071 - 515 9 515.

Vastenaktie maakt deel uit van de Samenwerking Vastenaktie|Cebemo

INVESTEER IN EEN ANDERE WERELD

VASTENAKTIE GIRO 5850

oor f2 ,-
gee tu é
un fam ie
te u

Gro 9 9

Wij brengen alleenstaande kinderen en hun familie in Rwanda weer bij elkaar. Stichting Vluchteling Den Haag.

Sinds I 1887
IN OMNIA PARATA

UITVAARTVERZORGING

Innemee

piëteitsvolle uitvaartverzorging ook vanuit het buitenland

- alle formaliteiten • verzorging advertenties
- eigen rouwkamers • eigen rouw/volgauto's
- unieke uitvaartpolis naar individuele wensen

dag en nacht bereikbaar

Het exclusieve archiefsysteem van Innemee
Wat u vandaag voor de toekomst kunt regelen, geeft dan een zorg minder voor de nabestaanden.

- Innemee geeft de mogelijkheid in te schrijven in haar archiefsysteem, waarbij uw specifieke persoonlijke wensen vastgelegd worden
- financiële regelingen vooraf alsmede overname van bestaande polissen mogelijk
- de inschrijving is geheel gratis.

Hooikade 43-46 Den Haag

070 - 360.39.05

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-4353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

BANKSTEL

Leverbaar door heel Nederland

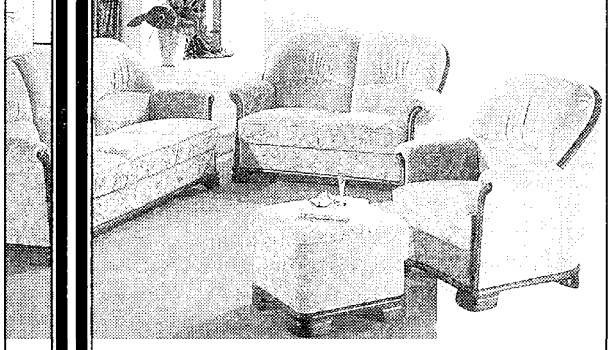

In onze collectie voeren wij diverse kwaliteitsmerken bankstellen van modern tot klassiek en evt. **aangepast** aan uw wensen. Bij Vink Meubelen staan de eigen wensen en voorwaarden waaraan een bankstel moet voldoen voorop. Naast bankstellen staan wij garant voor uw complete woninginrichting. Juist voor **senioren** zijn wij het passende adres.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

ONGEWENST ZWANGER... WAT NU?

VOOR HULP AAN MOEDER ÈN KIND
BEL 06-0730 (DAG EN NACHT BEREIKBAAR)

OPVANGHUIS
voor moeder èn kind

Wilt u meebouwen?
Word dan lid,
tel. (033) 463 82 12
of stort een gift
op postbank 2585780.

Landelijk dienstencentrum
Arnhemseweg 23,
3811 NN Amersfoort

VERENIGING TER BESCHERMING VAN HET ONGEBOREN KIND VBOK

HOTEL SPIJKER gevestigd sinds 1751

Een gezellig gemoderniseerd familiehotel in de kom van het dorp met bossen in de directe omgeving (4 km van Nijmegen, aan de Duitse grens). Logies/ontbijt v.a. ƒ 43,50 p.p.p.d.
Volpension v.a. ƒ 65,- p.p.p.d.
Tevens 3-daagse wandelarrangementen ƒ 135,- p.p.

Gaarne sturen wij u een folder.
Hotel Spijker, Rijksstraatweg 191
6573 CP Beek/Ubbergen, tel. 024-6841295

BEDDEN

Leverbaar door heel Nederland

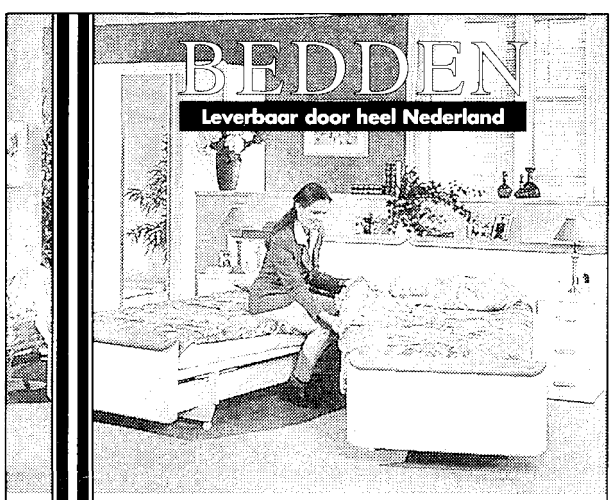

In onze collectie voeren wij diverse kwaliteitsmerken bedden en slaapkamers evt. **aangepast** aan uw wensen. Bij Vink Meubelen staan de eigen wensen en voorwaarden waaraan een bed of slaapkamer moet voldoen voorop. Juist voor **senioren** zijn wij het passende adres.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

HELPEN OF BEHELPEN

GEEF VOOR VERVOER IN DE DERDE WERELD!

Dit jaar viert MIVA een belangrijk jubileum. Al zestig jaar lang geeft MIVA financiële steun voor vervoermiddelen over de gehele wereld. Ruim 1000 auto's, jeeps, vrachtwagens, boten, fietsen en bromfietsen verlichten dankzij de donateurs van MIVA het werk van hulpverleners en missionaire werkers in meer dan 80 landen. Help MIVA mensen in beweging brengen!

MIVA

MIVA brengt mensen in beweging

GIRO 272249

Vijverstraat 12, Breda

CDA wil nú werken aan houdbaar stelsel in de toekomst

Ank Bijleveld, Pieter Jan Biesheuvel en Ali Doelman-Pel hadden de discussienota 'Op weg naar een houdbaar stelsel' voor de CDA-fractie voorbereid. De fractie schaarde zich eensgezind achter de daarin door het drietal ontwikkelde totaalvisie over hoe een sociaal zekerheidsstelsel er in de volgende eeuw uit zou kunnen zien. Een groot ochtendblad ging met het verhaal aan de haal met als gevolg dat het totaalplan niet aan bod kwam in de pers. Vrijwel alleen het onderdeel AOW werd er uitgepikt en dan ook nog zeer negatief. Natuurlijk tot groot verdriet van de drie kamerleden. Er viel vervolgens helaas weer veel naar de leden uit te leggen. Dit doen Ank Bijleveld en Pieter Jan Biesheuvel met veel enthousiasme in dit vraaggesprek.

"Journalisten schrijven elkaar na. Het CDA zou de AOW van alleenstanden aanpakken terwijl dat niet zo is. Het CDA stelt juist de AOW veilig in de volgende eeuw. Wij geven zekerheid aan deze generatie maar ook aan de volgende. Wij hebben niets negatiefs voorgesteld over de AOW. De pers heeft geprobeerd het CDA voor de tweede keer een zeperd te laten halen met de AOW. We hebben natuurlijk een belast verleden met die AOW. Dat is zo. Er kwamen ontzettend veel telefoontjes en als je het de mensen dan uitlegde wat wij werkelijk voorstellen dan was er begrip en waardering."
Het doet het enthousiaste kamerlid Ank Bijleveld, getrouwd, moeder van de 2-jarige Anna, zichtbaar deugd te kunnen constateren dat de storm over de CDA-ideeën compleet weg is. "Nu zie je dat her en der, bijvoorbeeld uit de hoek van de vakbeweging, de wetenschap, de ouderenbonden positieve geluiden komen. De voorstellen worden nu in de totale context bezien. Dat is winst."

Lef hebben

Waarom komt een partij die aan haar herstel werkt met een stuk over zoiets gevoeligs als de sociale zekerheid inclusief AOW. Waarom je handen daar aan branden?
Bijleveld: "Het sociale zekerheidstelsel staat al jaren onder druk. In de achterliggende jaren zijn telkens maatregelen in de afzonderlijke regelingen genomen. Door die ingrepen is bij de burger een gevoel van onzekerheid ontstaan. De betrouwbaarheid van de overheid heeft een knauw gekregen. Onzekerheid over uitkering of inkomen is een nauwelijks te dragen emotionele last."
Biesheuvel: "Dit kabinet lijkt een fundamentele discussie over de sociale zekerheid niet aan te durven. Er zijn teveel meningsverschillen tussen de paarse vrienden. Dus praten ze maar liever helemaal niet over het onderwerp. Schadevrij rijden mag geen politiek doel zijn. Wij vinden dat juist nu het economisch tij meezit je de discussie over het stelsel aan moet durven. Heerma heeft al in een vroeg stadium tot die discussie opgeroepen. Ook in een tijd waarin je als oppositiepartij aan je herstel werkt moet je verantwoordelijkheid durven nemen."
Bijleveld: "Het is gewoon een kwestie van lef hebben. Alles is er bij ons op gericht om als het kabinet in 1996 toch met een visie over de sociale zekerheid komt wij de discussie binnen en buiten de partij over onze ideeën achter de rug hebben en die eventueel bijgestelde ideeën in stelling kunnen brengen. Wij willen proberen in de komende tijd zo breed mogelijke steun voor onze plannen te verwerven. Wat de AOW betreft. Als je een totaalvisie over toekomstige sociale zekerheid ontwikkelt dan hoort daar natuurlijk de AOW bij. We zouden ons belachelijk hebben gemaakt als we ons over de AOW in de toekomst niet hadden uitgelaten. Het vereist inderdaad lef om over zo'n gevoelig onderwerp als de AOW ook maar iets te zeggen."

Biesheuvel wijst op staatssecretaris Linschoten (VVD) die dat lef niet toont. "Linschoten is verantwoordelijk voor de sociale zekerheid. Op het jubileum van de Algemene Nederlandse Bond van Ouderen liet Linschoten doodleuk weten dat de AOW in de toekomst betaalbaar blijft. Met andere woorden: we hoeven daar nu niet over te discussiëren maar ondertussen worden door dit kabinet wel een aantal drastische bezuinigingen op de AOW doorgevoerd waar het CDA het volstrekt niet mee eens is. Zo worden samenwonende broers en zussen vanaf 1 januari 1997 flink op hun AOW gekort, zal de partnertoeslag als het aan dit kabinet ligt, al in 2015 worden afgeschaft. Verder wordt de ziektewet per 1 januari 1996 volledig geprivatiseerd en zal de AAW worden afgeschaft."
Bijleveld: "Het kabinet probeert deze maatregelen waar de coalitiepartijen het wel over eens zijn zo vlug mogelijk door de Kamer te jassen. Kortom, we lijken hard op weg naar het door de VVD zo gewenste mini-stelsel. Het lijkt er toch wel erg dat de heer Bolkestein vooral de kleur bepaalt. Wanneer krijgt het sociale gezicht van de PvdA wat van haar rode kleur terug, vraag je je af."

Drietrapsraket

Waar staat het CDA voor met de sociale zekerheid in de toekomst?
Biesheuvel: "Wij houden vast aan het uitgangspunt dat mensen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor een eigen inkomen en economische zelfstandigheid. Mensen zijn ook zelf verantwoordelijk voor de keuzes die zij maken. De overheid hoort echter wel in de christen-democratische visie een schild te zijn en te blijven voor de zwakke. Mensen die niet voor zichzelf kunnen zorgen moeten terug kunnen vallen op een fatsoenlijke uitkering, gerelateerd aan het sociaal minimum. Er moeten grenzen zijn aan economische krachten. Op basis van die uitgangspunten komen wij tot een model dat een basisregeling kent neergelegd in een volksverzekering, een collectieve aanvullende regeling in handen van de sociale partners en een individuele particuliere regeling afhankelijk van eigen behoefte en omstandigheden. Zo komen wij tot een basispensioenregeling (AOW), een basisinvaliditeitspensioen (AAW), een basiskinderregeling (AKW) en een basisinkomensregeling (ABW)."
Bijleveld: "Voorts vinden wij dat de Kinderbijslag voor het eerste kind tot 12 jaar kostendekkend moet worden. De Algemene Bijstandswet moet meer individueel gericht worden. Via bijzondere bijstand of uit minimafondsen kan worden bijgesprongen bij langdurige bijstandsituatie, schuldhulpverlening, aanschaf van duurzame verbruiksgoederen, kosten van kinderen en bij het vrijstellingsbeleid."

Overgangsrecht

Bijleveld: "Omdat wijzigingen in het sociale zekerheidsstelsel diep ingrijpen in het leven van mensen moet er voor goed overgangsrecht worden gezorgd. Hoe dat er uit moet zien hangt vooral samen met de vraag of en in welke mate mensen in de gelegenheid zijn zich bij te verzekeren. Voor ouderen is dat meestal moeilijker dan voor jongeren. Omdat het overgangsrecht in de nieuwe Nabestaandenwet veel te kort is, hebben wij tegen die wet gestemd. Mensen kunnen daar met zo'n teruggang in inkomsten geconfronteerd worden- bijverzekeren is in die situaties niet mogelijk- dat wij vrezen dat daar sociale problemen zullen optreden."

De AOW

Bijleveld: "Wij houden de AOW als basispensioen overeind. Voorstellen van het kabinet tot verdere inkomensafhankelijkheid wijzen wij af. Voorts vinden wij dat ouderen met alleen AOW of een zeer klein pensioen nooit door de vloer van het bestaansminimum mogen zakken. Mocht dit toch gebeuren bijvoorbeeld door hoge lasten of bijzondere kosten dan moet er de mogelijkheid zijn om een aanvulling op het inkomen tot het bestaansminimum te krijgen."
Biesheuvel: "Overeenkomstig het rapport van de commissie-Drees uit 1987 willen wij naar een geïndividualiseerde AOW toe. Een AOW derhalve van 50% van het sociaal minimum voor iedereen. Dus een systeem waarbij uiteindelijk geen toeslagen meer worden verstrekt. Zo is de regeling gelijk niet meer fraudegevoelig. Het kabinet wil al in 2015 die toeslagen afschaffen. Dat vinden wij te vroeg. Wij vinden dat mensen voldoende tijd moeten krijgen op die situatie- door zich bij te verzekeren- in te spelen. Wij hebben daarom aansluiting gezocht bij de 1990-generatie. De Kamer heeft destijds besloten dat kinderen geboren vanaf 1972 vanaf 1990 in hun eigen onderhoud moeten kunnen voorzien. Deze generatie bereikt de AOW-gerechtigde leeftijd in 2037. Wij zeggen dus in feite niets nieuws. Wel brengen wij een versoepeling in tijd aan ten opzichte van wat het kabinet wil. Wij willen pas vanaf 2037 geen toeslagen meer. Dat zo'n versoepeling in de pers dan wordt gebracht alsof het CDA de alleenstaande AOW'er wil aanpakken geeft te denken."

Toekomst jongeren

Zelf bijverzekeren vraagt een omslag in het denken.
Bijleveld: "Zeker. Met name jongeren zijn zich onvoldoende bewust dat zij economisch zelfstandig dienen te zijn. Dat er in de Bijstand geen gezinstoeslagen meer zullen worden verstrekt en dat voor beide partners een sollicitatieplicht geldt tenzij er kinderen beneden de vijf zijn. De jongeren van nu moeten beseffen dat er vele fasen in een leven kunnen zijn waarin je langere of kortere momenten alleen bent, je in je eigen onderhoud moet kunnen voorzien. Jongeren zullen moeten gaan inzien dat je eerst moet reserveren-bijverzekeren- voor later en dat consumeren-allerlei spannende aankopen doen- daarna komt. Meer dan nu het geval is moeten meisjes gaan inzien dat het echt onverstandig is om op te houden met werken. Probeer aan het werk te blijven, juist in het belang van het (latere) gezin en deel de gezinstaken met de partner. Ik denk dat scholen bij dit bewustwordingsproces een belangrijke taak hebben."
Biesheuvel: "De generatie die nu aantreedt is de generatie die met vele onzekerheden te maken krijgt. De kans is groot dat men op enig moment met een periode van werkloosheid wordt geconfronteerd. Vaste dienstverbanden zijn er steeds minder. De arbeidsverhoudingen worden steeds flexibeler. De jongeren moeten daar bewuster mee om leren gaan. Voor de overheid ligt er de taak zoveel mogelijk mensen aan werk te helpen door meer te investeren, betere mogelijkheden te scheppen zorgtaken op je nemen en door flexibilisering van de arbeidsmarkt."

Ank Bijleveld en Pieter Jan Biesheuvel (foto Mieke Schlaman)

Ik hoop niet dat alleen het personee en de criminele baze

Terwijl de commissie-Van Traa volop bezig was met de verhoren tijdens werkte oud-minister van Justitie Hirsch Ballin in zijn 'nieuwe' functies een vingsvraagstukken aan de Katholieke Universiteit Brabant, Eerste Kamerli Maar tussen alle bedrijven door volgde hij de verhoren natuurlijk op de voe

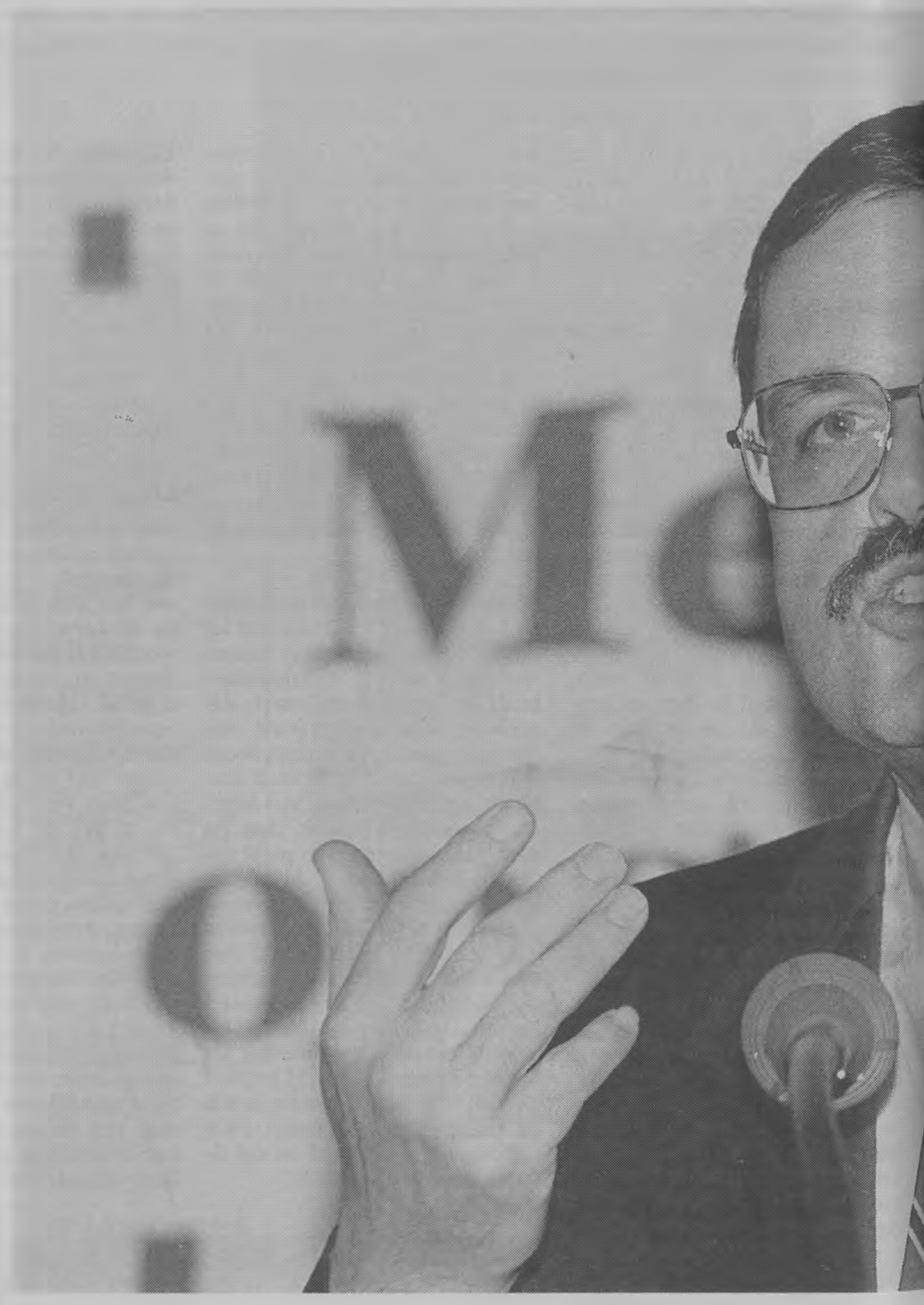

Als er iets is dat ik als een schaduwzijde van zes jaar politieke hectiek moet zien, dan is het wel d

Vrijdag 6 oktober

Jos van Gennip, directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, weet dat ik vanmiddag naar Duitsland vertrek om de Nederlands-Duitse Juristenconferentie toe te spreken. Daarom belt hij rond 9 uur op om nog wat afspraken te maken over de bijdragen die ik lever aan het rapport van het Strategisch Beraad. Jos regelt niet alleen het werk aan die teksten, maar inspireert ook met zijn christelijk doorleefde kritische kijk op wat er in onze samenleving omgaat.

Voor ik naar de universiteit ga, probeer ik de goede keuze te maken wat ik aan werk meeneem naar Duitsland. Natuurlijk wat documentatie bij mijn inleiding, maar ook nog wat andere dingen om onderweg terug goed bezig te kunnen zijn. Het is ten slotte een treinreis van een uur of zes naar Hildesheim. Maar voor ik om 13 uur op de trein stap, moet er nog het een en ander op de universiteit worden afgewerkt. Ik heb een afspraak met ds. Huib Klink, hervormd predikant in Hoornaar, die bezig is met een dissertatie over het recht om tegen een onrechtvaardig bewind in opstand te komen. Hij heeft buitengewoon interessant historisch materiaal en heeft een diep inzicht in de theologische achtergronden. Ons gesprek gaat vooral over de staatsfilosofische vragen. Vaak ziet men de overheid als een machtscentrum. Wij komen tot de conclusie dat het beter is de overheid steeds in relatie tot de gemeenschap te zien waarover zij gezag heeft (en soms haar gezag verspeelt, zoals in de tijd van Willem de Zwijger).

Daarna wordt het haasten: terug naar huis fietsen, de post van de ochtend doorkijken, een boterham. Pauline brengt mij naar het station en zes uur lang spreek ik bijna geen mens. Alleen bij het overstappen in het Duitse stadje Viersen word ik aangesproken door een (erkende) vluchteling uit Irak, van Dordrecht onderweg naar Duitse vrienden, die de gezichten van de Nederlandse politiek blijkbaar goed op een rijtje heeft. Hij heeft alleen nog maar los-vast werk, in de horeca en garages, maar volgt intussen wel een cursus Nederlands. Hopelijk blijft het ons in Nederland lukken om - ondanks de druk die uitgaat van de grote aantallen - zulke slachtoffers van vervolging de nodige steun en gastvrijheid te geven.

Aangekomen in Hildesheim ontmoet ik meteen al wat bekenden, voorop de Nederlandse voorzitter professor Peter Stein. Zijn Duitse collega, de rechtbankpresident Hartmut Proppe, vertelt over de werkwijze van de Duitse gerechten. De rechterlijke macht is daar veel ruimer toegerust dan bij ons. Mijn gedachten gaan uit naar de moeizame discussies in de vorige kabinetsperiode over de Justitiebegroting, toen Ruud Lubbers een van de zeer weinigen was die begreep dat een goed functionerende rechtsstaat een voortdurend achterblijven van de budgetten niet kan velen.

Zaterdag 7 oktober

Al meteen na de openingstoespraken is het mijn beurt voor een toespraak over de Europese samenwerking op het gebied van politie en justitie. Deze Derde Pijler van de Europese Unie heeft zeker al een aantal nuttige resultaten opgeleverd, zoals Europol, maar minder dan eigenlijk zou moeten. In Europa passeert iedereen moeiteloos de grenzen - ondernemers, financiers, toeristen, criminelen - behalve de mensen van justitie en politie. Die moeten bij het naderen van de grens op het rempedaal drukken, en lange omwegen volgen om de samenwerking in te roepen van hun collega's over de grens. Schengen heeft in die samenwerking enige verbetering gebracht, maar we moeten verder gaan. Ik bepleit meer rechtstreekse samenwerking over de grens heen. Van de vele praktijkmensen in de zaal komt hartelijke instemming.

Nog niet aan de orde is de rechtspolitieke vraag hoe de recherche wel tot de kern van misdaadorganisaties kan doordringen.

Later op de dag leidt een geschiedkundig onderlegde gids ons rond door de in oude glorie herstelde binnenstad van Hildesheim. Eeuwenlang was de tussenmuur tussen de luthers geworden St. Michaelkerk en de katholieke krypte dichtgemetseld, maar nu staat de deur weer open.

Bij officiële diners is de tafelschikking zoiets als een blind date. Vanavond tref ik het buitengewoon. Met de Nedersaksische minister van Justitie Heidi Alm-Merk kom ik in intens gesprek over de perspectieven en risico's van democratische politiek in West-Europa. De partijen die tientallen jaren konden steunen op een ideëel met hen verbonden achterban verliezen aan stabiliteit. Van land tot land verschilt de situatie, maar als je over de grenzen kijkt zie je dat zowel christen-democraten als liberalen of sociaal-democraten - zij is lid van de SPD - daar vroeger of later mee te maken krijgen. Natuurlijk komt het gesprek ook op de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Met de traditionele middelen alleen is dat een bij voorbaat verloren strijd. In Duitsland, maar ook bij voorbeeld in Istanboel, waar zij onlangs op bezoek was, zie je de groeiende rol van de Russische maffia, onder meer in de vrouwenhandel. Als we de balans opmaken, constateren we dat er verschillende risico's zijn voor de democratische rechtsstaat in West-Europa: de door velen onderschatte instabiliteit in Oost-Europa, de criminaliteit en vooral het bij veel mensen gegroeide gevoel dat de politiek er eigenlijk niet toe doet. Maar daarin berusten is wel het allerlaatste wat wij willen.

Aan het slot van de avond praat ik nog wat na met de Nederlandse officier van justitie Marquart Scholtz. Hij heeft in een toespraakje de aandacht gevestigd op de nieuwe internationale verenging van leden van het openbaar ministerie, die zich sterk wil maken voor hun vrijheid van handelen. Mijn gedachten gaan uit naar het openbaar ministerie in kleinschalige samenlevingen, zoals de Caribische. Op dit moment wordt de Arubaanse procureur-generaal Jan Zwinkels zwaar in sommige kranten systematisch op de korrel genomen. Hij zit sommige invloedrijke figuren kennelijk te dicht op de huid. Zijn Antilliaanse collega Rob Pietersz kreeg het een paar jaar geleden ook zwaar voor de kiezen, toen hij strafvervolging tegen mensen als Claude Wathey instelde. Op zulke momenten is het van veel belang dat zij ervaren niet alleen te staan.

Zondag 8 oktober

In de kathedrale kerk van het uitgestrekte bisdom Hildesheim preekt de plebaan zonder opgezwollen woorden, maar toch krachtig de gemeente toe in de geest van Paulus' brief aan Timoteüs: ook al is het vaak winterachtig is ons geloofsleven, laten we niet gedeprimeerd zijn en ons opmaken voor een nieuw voorjaar van het geloof. De Nederlandse en Duitse juristen zijn inmiddels in gesprek over de haast onoplosbare vraag welke naam een kind moet krijgen, nu de Duitse rechter - net als de Nederlandse - heeft geoordeeld dat de naam van de vader als standaard in strijd komt met de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. De nieuwe Duitse wet is zo ingewikkeld dat het uitleggen van de regeling alleen al een half uur kost. Onderweg naar huis laat ik de gedachten gaan over mijn inbreng voor het rapport van het Strategisch Beraad, waar we vrijdag en zaterdag onder aanvoering van Frans Andriessen verder aan werken. Ik lees een artikel van Jean-Marie Guéhenno, waarin hij ingaat op de herontdekking dat een evenwichtige verhouding van individu, gezin en andere gemeenschappen uiteindelijk de levenskracht van een samenleving bepaalt. Het sterkt mij in de overtuiging dat er toekomst is voor een politieke beweging die weet dat er meer is tussen hemel en aarde dan enkel overheid en markt.

Als ik wat aantekeningen maak voor dit weekboek, realiseer ik mij dat ik al genoeg heb meegemaakt om de ruimte voor een week mee te vullen. De redactie vindt het vast niet goed dat ik zo doorga. Het is maar goed dat er voor de komende dagen wat gesprekken op de agenda staan waarover ik toch niet uit de school mag klappen.

Maandag 9 oktober

Met een duffe kop stap ik om tien over zeven op de fiets. Ik heb om 9 uur een afspraak met Joris Voorhoeve, mijn opvolger als minister voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken, om - zoals dat heet - wat bij te praten. Naast alle zorgen over Bosnië-Herzegovina spant hij zich zeer in om het Antillen- en Aruba-beleid in het rechte spoor te houden.

De middag en de avond zijn voor de uni-

van de drugssmokkel risico's loopt buiten schot blijven

arlementaire enquête naar de opsporingsmethoden van politie en justitie, rogramma af. Hirsch Ballin is hoogleraar Internationaal Recht en Wetgeor het CDA en lid van de centrale werkgroep van het Strategisch Beraad.

)ving van een normaal gezinsleven. (foto AxiPress)

versiteit. De studente die tentamen internationaal recht komt doen, betwijfelt of er van de door mij bepleite erkenning van rechten van minderheden in het internationale recht veel terecht zal komen. Haar geloof in de werkelijke betekenis van het Europese burgerschap is ook niet al te groot. Ik begrijp haar realisme, maar ben er aan de andere kant ook wat door verontrust. Je moet je toch door idealen laten leiden, juist als het erom gaat moeilijke doeleinden te bereiken, soms tegen de stroom in! Hoe dan ook, haar grondige studie en inzicht zijn een 9 waard, het hoogste cijfer sinds ik weer aan de universiteit aan de slag ben. Ik behoor niet tot de docenten bij wie cijfers nuances van de middelmaat zijn, zo tussen de 5 en de 7,5. Mijn cijferschaal loopt van 1 tot 10.

Aan onze universiteit promoveert vanmiddag Steven Vansteenkiste op een degelijke, internationaal georiënteerde studie over de overheidsbevoegdheden inzake de sociale zekerheid. Mijn oppositie betreft de harmonisatie in Europees verband. 's Avonds, als Steven de verkrijging van de doctorsgraad viert, ontwikkelt zich een intens gesprek met mijn op het gebied van de sociale zekerheid kundige collega's Danny Pieters, de promotor van Steven, en Harry Verbon.

Thuis lees ik lichtelijk verbijsterd het faxbericht van een redacteur van NRC Handelsblad. Ik had met hem een naar ons beider gevoel goed en grondig gesprek gevoerd over de internationale aspecten van het drugsbeleid. Daarbij waren we er ook op ingegaan dat Nederland al jaren geleden de verplichting op zich heeft genomen, drugsexport naar andere landen te bestrijden; vandaar ook mijn aanpak van het drugstoerisme. In het buitenland uitleggen van ons drugsbeleid is daarvoor geen alternatief. De lezers van NRC Handelsblad zullen echter geen kennis kunnen nemen van het verslag van dit gesprek. De redacteur meldt dat het interview binnen de redactie zoveel problemen opriep dat hij het heeft teruggetrokken.

Dinsdag 10 oktober

Ook nu weer vroeg op pad, want ik heb in Den Haag een afspraak met de gevolmachtigd minister van Aruba, Mito Croes. Van de zomer heb ik op Aruba een cursus wetgeving gegeven aan een zeer gemotiveerde groep studenten en praktijkmensen. We spreken vooral over de toekomstmogelijkheden van de kleine universiteit op Aruba. Met wat nieuwe initiatieven valt zeker eer te behalen.

Opgewekt ga ik op weg naar de Eerste Kamer. In de fractievergaderingen onder de doeltreffende leiding van Luck van Leeuwen, vandaag vervangen door vice-voorzitter Evert Rongen, pleegt zich een echt gesprek te ontwikkelen als een van de collega's haar of zijn inbreng voor het debat uiteenzet. Een oppositiefractie in de Eerste Kamer kan zeker wat bewerkstelligen. Dat is ook mijn nog prille ervaring met de onderwerpen die ik voor de fractie heb mogen behandelen.

De agenda voor vandaag is niet al te zwaar. Daardoor kan ik nog op tijd in Leidschendam zijn voor de vergadering van de kerncommissie van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. In dit gezelschap van vertegenwoordigers van de christelijke en joodse kerkgenootschappen bespreken we vanmiddag de plannen die worden ontwikkeld om geestelijke ambtsdragers in de sociale zekerheid op te nemen. Wat betekent dat voor de vrijheid van kerkelijke gemeenten? Ook komt de nieuwe wetgeving over de geestelijke zorg voor gedetineerden aan de orde. Het is de tweede vergadering die ik als nieuw lid van de commissie meemaak.

Als ik in de trein richting Tilburg zit, heb ik minstens twee redenen om dankbaar te zijn: de goede en nuttige gesprekken van de dag, en eindelijk weer samen met Pauline en de kinderen samen de maaltijd thuis gebruiken, voor ik verder werk aan een artikel voor de Internationale Spectator. Als er iets is dat ik als een schaduwzijde van zes jaar politieke hectiek moet zien, dan is het wel de beroving van een normaal gezinsleven.

Woensdag 11 oktober

Deze dag en de daarop volgende zijn vrijwel geheel gevuld met de vergadering in Amersfoort van een commissie onder leiding van de prominente Vlaamse jurist Walter van Gerven, die het onderzoek aan de Nederlandse juridische faculteiten moet evalueren. Sinds het voorjaar hebben we al vele dagen besteed aan het één voor één met elkaar bespreken en waarderen van de onderzoeksprogramma's die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd.

's Middags breek ik er voor enkele uren uit naar Amsterdam. Daar wordt aan de jubilerende hoogleraar economie een boek aangeboden, waarvoor ik - als een van zijn oud-studenten - ook een bijdrage heb geschreven. Arnold Heertje was een docent die zijn studenten met hoge eisen uitdaagde. Ik ontmoet er oud-collega's uit zowat mijn hele arbeidsverleden, van Roelf Stutterheim, die nu vanuit de Universiteit van Amsterdam het juridisch onderwijs in Suriname ondersteunt, tot Koos Andriessen en Ed van Thijn. Ed en ik zijn allebei nog in afwachting van een oproep van de commissie-Van Traa. Ik constateer dat het een verademing is dat we op deze receptie ontspannen met elkaar kunnen spreken zonder dat cameraploegen op ons afstormen om een moment vast te leggen dat zij ten onrechte als uniek zouden interpreteren. Mijn vroegere studiegenote Gertie Hesseling is nu actief in de ontwikkelingssamenwerking met West-Afrika, een beleidsterrein waar ik mij ook in de Eerste Kamer mee zal gaan bezighouden. Haar relaas over de zorgen in die landen zijn een gezonde relativering van de Nederlandse standaardzorgen.

In de trein terug naar Amersfoort ontmoet ik Hans Prakke, de woordvoerder van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer. Het gesprek sterkt mij in het gevoel dat het CDA een factor blijft waarmee ter dege rekening wordt gehouden. Afgezien van wat wishful thinking in D66 gaat naar mijn indruk iedereen ervan uit dat het CDA zijn inzinking te boven moet komen.

Met de beoordelingscommissie vergaderen we nog tot half elf door. Daarna meldt zich Jan Hoedeman van de Volkskrant, die bezig is met een artikel naar aanleiding van het pleidooi van Enneüs Heerma voor gezinspolitiek. Met Enneüs' geslaagde actie is het jarenlange taboe op een hoogst belangrijk onderwerp doorbroken.

Donderdag 12 oktober

Als wij 's middags in de beoordelingscommissie de laatste afspraken hebben gemaakt over onze rapportage aan de juridische faculteiten, scheiden zich tot februari onze wegen. De vijf leden hadden een zeer verschillende achtergrond, maar ook iets gemeen, namelijk dat ze niet allen met de rechtswetenschap, maar ook met de rechts-praktijk vertrouwd zijn. Voor mij heeft het werk in deze commissie een bijkomend voordeel: ik wordt geconfronteerd met alles wat er is gepubliceerd in de jaren dat ik weg was, en voel me nu weer bij.

Thuisgekomen vind ik een stapel post van twee dagen. Met Pauline praat ik wat bij over het nieuws uit de commissie-Van Traa van vandaag. Er wordt uiteraard veel gemeld over de gebleken gebreken in het functioneren van bepaalde onderdelen van de opsporing. Nog niet aan de orde is de rechtspolitieke vraag hoe de recherche wèl tot de kern van misdaadorganisaties kan doordringen. Ik hoop dat de conclusies uit het onderzoek er niet toe zullen leiden dat - net als vroeger - alleen het personeel van de drugssmokkel risico's loopt en de criminele bazen buiten schot blijven.

Afgezien van wat wishful thinking in D66 gaat naar mijn indruk iedereen ervan uit dat het CDA zijn inzinking te boven móet komen.

Maar intussen zijn er ook de berichten van onze kinderen, die zo langzamerhand de buik vol hebben van al het enquêtenieuws. Marianne heeft in de brugklas haar eerste proefwerken achter de rug, en Maurits is bezig met het eerste schoolonderzoek van het eindexamenjaar. 's Avonds stuit hij plotseling op een probleem bij wiskunde, waarvan hij hoopt dat ik het kan oplossen. Maar hoewel ik wiskunde altijd met plezier heb gedaan, duizelt het mij bij de kansberekeningsformule die Maurits mij voorlegt. Als hij de boeken heeft gesloten - de volgende dag valt het gelukkig erg mee - daal ik twijfelend aan mijzelf in de kelder af om mijn schoolboek statistiek te voorschijn te halen. Het werd ons bij wiskunde toch wel gemakkelijk gemaakt, vergeleken met de exameneisen van nu.

Schipperen met ruimte

Op zaterdag 28 oktober aanstaande vindt de CDJA-Kernendag plaats. De landelijke kernendag van het CDJA staat in het teken van het jaarthema 'Schipperen met ruimte' en gaat over het onderwerp: woningbouw of nieuwe stad.
Diverse lokaties in de omgeving van Utrecht, Vleuten-De Meern (waar deze problematiek speelt) zullen op de fiets worden bezocht om zo een beter zicht te krijgen op de werkelijke plannen en bijbehorende problemen.
Deze dag is bestemd voor alle CDJA-leden en start vanaf het NS-station Utrecht CS. Na de koffie zal Elco Brinkman, voorzitter NVBB, een inleiding houden. Daarna stappen we op de fiets richting Vleuten-De Meern, met onderweg een lunch. Rond 16.00 uur zullen we weer in Utrecht arriveren.
Aanmelden kan door aan het CDJA-secretariaat door te geven wie en hoeveel personen uit de kern/provincie naar de kernendag komen (dit in verband met de reservering van de fietsen). Voor informatie kunt u bellen met het CDJA, telefoon 070-3424853.

Wie zorgt er voor de kinderen?

Op zaterdag 4 november aanstaande vindt het mini-symposium 'Wie zorgt er voor de kinderen?' van het CDA-Vrouwenberaad plaats in de Gertrudiskapel, In de Driehoek, aan het Willemsplantsoen 1c te Utrecht.
Ter gelegenheid van het afscheid van de voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad Toos-Jongma-Roelants, wordt op de Landelijke Raad van het CDA-Vrouwenberaad, naast de huishoudelijke vergadering, dit mini-symposium georganiseerd.
Na de ontvangst begint om 10.45 uur de Landelijke Raad, waarin onder andere de benoeming van de voorzitter zal plaatsvinden. Na de lunch wordt het symposium geopend door voorzitter Gardeniers-Berendsen. Na de inleidingen van V.N.M. Korte-van Hemel, lid van de Raad van State en fractievoorzitter Heerma volgt een forumdiscussie onder leiding van mevrouw Gardeniers. Hieraan verlenen prof. dr. J.R.M. Gerris (hoogleraar pedagogiek en verbonden aan instituut family studies aan de KUN), mr. S. de Bethune (voorzitter Vrouw en Maatschappij van de CVP) en R. Peetoom (theologiestudente) hun medewerking. Aansluitend aan het symposium vangt de afscheidsreceptie van voorzitter Jongma-Roelants aan.
Aanmelden kan door overmaking van f 35,- op rekeningnummer 137000 van de Centrale Verreken Kas CDA te Den Haag, onder vermelding van 'Landelijke Raad CDAV'.
Voor kinderopvang moet u voor 27 oktober a.s. contact opnemen met mevrouw M. v.d. Griendt, telefoon 070-3424813

Staatkundige vernieuwing

Zaterdag 4 november aanstaande vindt de Ledenraad van de CDA-Bestuurdersvereniging plaats. De bijeenkomst wordt gehouden in de Jaarbeurs te Utrecht, van 10.00 tot 13.00 uur. Het thema is staatkundige vernieuwing.
Meerdere onderdelen van staatkundige vernieuwing zullen aan de orde komen.
Elk onderwerp wordt kort ingeleid door een bestuurslid of adviserend lid. Behalve het politieke thema 'staatkundige vernieuwing' zal de ledenraad ook de begroting 1996 behandelen.
Aan het bijwonen van de vergadering zijn geen kosten verbonden, behalve wanneer men wil deelnemen aan de lunch na afloop. De prijs daarvan is f 20,- en kunt u ter plaatse voldoen.
Aanmelden voor uiterlijk 27 oktober bij het secretariaat van de CDA-bestuurdersvereniging, mevrouw J. van Kampen, telefoon 070-3424890 .

'Milieu grenzeloze aangelegenheid'

De Eduardo Frei Stichting, de CDA-stichting voor internationale solidariteit, organiseert in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad een conferentie met als titel 'Milieu: een grenzeloze aangelegenheid; civil society en internationaal rentmeesterschap'.
De conferentie zal plaatsvinden op zaterdag 11 november 1995 vanaf 10.00 uur tot 16.00 uur in het Stadhuis van Leiden, Stadhuisplein 1. De conferentie staat in het teken van de civil society (verantwoordelijke samenleving). Speciale aandacht zal uitgaan naar (milieu)ervaringen in landen van Midden- en Oost-Europa en Afrika.
M.G.M.C. Oomen-Ruyten, lid van het Europees Parlement en vice-voorzitter van de EVP-fractie, spreekt over een christen-democratische visie op duurzame ontwikkeling. E. van der Weij, die verbonden is aan de Stichting Milieukontakt Oost-Europa, houdt een inleiding over zijn praktijkervaringen op het gebied van milieuprojecten in Midden- en Oosteuropese landen. J. Bindels, verbonden aan de afdeling Afrika van Cebemo, spreekt over zijn ervaring op het terrein van duurzame ontwikkeling in Afrika. Voor de deelnemers bestaat volop gelegenheid om met de inleiders in discussie te gaan.
De dagvoorzitter is P.C. Lodders-Elfferich, vice-voorzitter van het CDA.
's Middags vindt onder leiding van mevrouw Lodders een forumdiscussie plaats waaraan onder andere zullen deelnemen W.P.M. van Kester-Zwinkels, mede-eigenaar van een tuinbouwbedrijf en gemeenteraadslid in De Lier en M.C.W. Visser-van Doorn, vice-voorzitter Platform voor Duurzame Ontwikkeling en bestuurslid Stichting Max Havelaar.
C.W.M. Jongma-Roelants, voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad, zal als afsluiting een concluderende inleiding verzorgen.
De kosten voor de conferentie bedragen f 20,- (inclusief lunch en documentatie).. Aanmelden voor 3 november a.s. door dit bedrag over te maken op banknr. 66.74.05.712 t.a.v. Eduardo Frei Stichting o.v.v. 'Conferentie Milieu'.
Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Trudy Dijk, medewerker CDA-Vrouwenberaad, telefoon 070-3424857 en Jan Kuit, medewerker Eduardo Frei-stichting, telefoon 070-3424835.

CDA-Partijraad

Op zaterdag 18 november aanstaande zal de Najaarspartijraad van het CDA plaatsvinden in Concertgebouw De Vereeniging aan de Oranjesingel 1 te Nijmegen.
Het Huishoudelijk deel begint om 09.30 uur. Hierin zullen onder andere worden behandeld de vaststelling van de begrotingen 1996, de vaststelling van de contributieverdeling en de herverkiezing van de eerste vice-voorzitter. Het Politiek deel vangt aan om 10.30 uur en omvat de opening door partijvoorzitter Helgers, vier parallelsessies waarvan twee over Strategisch Beraad, een over 'modern gezinsbeleid' en een over de werkgelegenheid in Europa. Na de lunch wordt om 14.00 uur het Politiek deel hervat met een plenaire terugkoppeling vanuit de parallelsessies over het Strategisch Beraad, speeches van de fractievoorzitters Heerma en Van Leeuwen en een discussie over de actuele politiek. Om 16.00 uur wordt de dag gesloten.
De kosten bedragen f 32,50 (inclusief lunch). U kunt zich aanmelden door dit bedrag over te maken op girorekening 102.575 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA te Den Haag, o.v.v. najaarspartijraad 1995.
Voor informatie kunt u contact opnemen met mevrouw M. Knol, telefoon 070-3424812.

Spreekbeurten

Groningen
23 oktober
J. de Hoop Scheffer, CDJA-Groningen, OB 19, Oude Boteringenstraat 19. Aanvang 19.30 uur.
30 oktober
P.J. Biesheuvel, lid Tweede Kamer, CDA-Groningen.
Overijssel
2 november
A. van Ardenne, zaal Kottink, Dorpsstraat 36, Geesteren. Aanvang 20.00 uur.
14 november
J. de Hoop Scheffer, lid Tweede Kamer, CDA-Staphorst, Hotel Waanders, Rijksweg 12. Aanvang 20.00 uur.
16 november
A. Bijleveld-Schouten, N.H. Kerk, Westeinder, Vriezenveen. Aanvang 20.00 uur.
Utrecht
24 oktober
H. Helgers, CDA-IJsselstein, café-restaurant De Ridder St. Joris, Weistraat 2, IJsselstein. Aanvang 20.30 uur.
14 november
H. Helgers, CDA-Cothen, Dorpshuis, Burg. C.B. Kentiestraat 2, Cothen. Aanvang 20.00 uur.
Zuid-Holland
23 oktober
A. van Ardenne, Verenigingsgebouw De Schakel, Raadhuisstraat 2, Leerbroek. Aanvang 20.00 uur.
24 oktober
A. van Ardenne, CDA-Vlaardingen, gebouw Tweede Kamer, Plein 2, Den Haag. Aanvang 19.30 uur.
A. Koekkoek, Pulchri Studio, Lange Voorhout, Den Haag. Aanvang 20.00 uur.
30 oktober
A. van Ardenne, Gemeenschapscentrum Trefpunt, K. Wilhelminalaan 1, Oud-Alblas. Aanvang 20.00 uur.
31 oktober
G.H. Terpstra, Pro Rege, Oude Dijk 113, Rotterdam-Kralingen. Aanvang 20.00 uur.
F.J. van der Heijden, Pro Rege, Oude Dijk 113, Rotterdam-Kralingen. Aanvang 20.00 uur.
H. Helgers: CDA-Zwijndrecht, Hamerslag BV, Langeweg 79a, H.I. Ambacht. Aanvang 20.00 uur.
11 november
W. v.d. Camp, CDA-Leiden. Aanvang 09.30 uur.
14 november
A. van Ardenne, De Bron, Mauritsweg 1, Ridderkerk. Aanvang 20.00 uur.
Noord-Holland
26 oktober
H. Helgers, De Mariage, Karpelstraat 49, Bussum. Aanvang 20.00 uur.
Limburg
23 oktober
M. v.d. Hoeven, CDA-Vrouwenberaad Heuvelland, Valkenburg.
2 november
J. de Hoop Scheffer, Hotel Asteria, Maasheeseweg 80a, Venray. Aanvang 20.00 uur.

FAUTEUILS
Leverbaar door heel Nederland

Vink Meubelen is specialist als het gaat om **passende** fauteuils. Zowel in klassieke-, moderne-, draai-, leren-, stoffen- of volautomatische fauteuils hebben wij ruime keus. Daarnaast zijn wij specialist in het maken van **aangepaste fauteuils**. Bij Vink vindt u een fauteuil die u past!
Ook inruil!
Vink Meubelen
de meubelzaak die bij u past!
Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

De Papoea's van Irian Jaya
Een klein volk verwikkeld in een strijd op leven en dood
U leest het goed: op leven en dood.
Of niet soms?
De Stichting Hulp aan Papoea's in Nood kent sinds haar oprichting in 1972 een breed scala van concrete doelstellingen, zowel op voormalig Nieuw Guinea als op Papua New Guinea. Met puur vrijwilligerswerk komen o.m. gelden beschikbaar voor kinderverzorgingstehuizen, schoolgelden, alsmede gevangenen- en vluchtelingenhulp.
- Nieuwkomers nemen de beste baantjes in.
- Buitenlandse maatschappijen kappen de tropische regenwouden en plunderen de bodemschatten van West-Papoea. De grote winsten verdwijnen naar het buitenland.
- Eeuwenoude, ongeschreven rechten op de grond worden anno 1995 van nul en geen waarde geacht. De Papoea's worden van de eigen grond verdreven.
- Culturele en vrijheidslievende uitingen van de Papoea's worden niet gewaardeerd.
- Tienduizenden gevluchte Papoea's leven al vele jaren in grote vertwijfeling en diep onder het bestaansminimum in buurland Papoea New Guinea.
Help de Papoea's overleven.
Help de Papoea's aan een toekomst in eigen land
Info: Stichting Hulp aan Papoea's in Nood
Secr. Koopsweg 7
8085 RD DOORNSPIJK tel.: (0525)-661065

CDA-Pennenset voor winnaars

M. van de List uit Breda, M. Simmer uit Den Haag en H. Peeters uit Panningen hebben op de 50+ Beurs en Festival een CDA-Pennenset gewonnen. Zij raadden het juiste aantal CDA-stuiterballen in een grote kom: 372 stuks. Aan de wedstrijd werd door 1250 bezoekers van de beurs deelgenomen.

Ik word lid van het CDA, omdat:

O niemand voor zichzelf leeft. Het CDA doet een beroep op mensen om voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen.
O ik in deze tijd de christen-democratie levend wil houden. Het CDA ontleent zijn inspiratie aan idealen en hecht waarde aan traditie.
O het CDA een partij is met oog voor de toekomst.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Het onderwijs is door regelgeving, fusies en schaalvergrotingen en specfieke beleidsmaatregelen voortdurend in beweging. De CDA Krant sprak met de Bredase Onderwijswethouder Gielen, directeur Jongsma van een protestants-christelijke school in Dokkum en de docente Sieta Houtman.

Bij goed werk hoort goed gereedschap

Volgens Joost Gielen, die als CDA-wethouder in Breda onder andere Onderwijs in zijn portefeuille heeft, is er een omslag op komst van beleidsverantwoordelijkheid voor het onderwijsachterstandsbeleid. "De rijksoverheid verwacht dat op lokaal niveau beter, efficiënter, gestuurd kan worden dan op rijksniveau. Maatwerk dus.
De gemeente is als enige instantie in staat het geheel aan beleidsterreinen te overzien en te coördineren. Die verantwoordelijkheid kan niet waargemaakt worden als het Rijk wel de verantwoordelijkheid voor het beleid decentraliseert, maar niet de middelen. We moeten oppassen dat bij de diverse sturingsmogelijkheden niet louter het accent wordt gelegd op financiële sturing. Regelgeving en communicatie zijn minstens zo belangrijk.
De gemeenten zijn voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor het formuleren van het beleid en het creëren van voorwaarden om dat beleid uit te voeren. Zij stellen en scheppen voorwaarden, stimuleren en ondersteunen. Kortom, de gemeente heeft een geheel eigen bevoegdheid.
Dat sluit overleg met het onderwijsveld en de instelling beslist niet uit. Scholen zijn immers primair verantwoordelijk voor de kwaliteit en de innovatie van het onderwijs.

De CDA-wethouder vindt dat er risico's kleven aan de nadruk op resultaatgericht werken die in de nota 'Lokaal onderwijsbeleid' van PvdA-staatssecretaris Netelenbos als een belangrijk uitgangspunt van onderwijsachterstandsbeleid wordt genoemd. "Daarbij is het gevaar van blikveldversmalling denkbaar. Vooruitgang wordt alleen afgelezen aan meetgegevens, terwijl de wat minder duidelijk meetbare aspecten naar de achtergrond verdwijnen. Het hele proces kan doorslaan naar het behalen van gunstige metingen." In zijn algemeenheid moet volgens Gielen de decentralisatie van onderwijsachterstandsbeleid niet als een bedreiging worden gezien, maar als een uitdaging. "Elke medaille heeft echter zijn keerzijde. Uit landelijke onderzoeken en uit lokale rapportages blijkt dat de problematiek bij jongeren in omvang en intensiteit almaar toeneemt."
Op de vraag welke gevolgen de herziening van de weegfactoren zal hebben voor de lokale faciliteiten voor onderwijsachterstand, antwoordt hij: "Mochten scholen worden afgerekend op resultaat in termen van het aantal geslaagde leerlingen, dan voorspel ik een enorme blokkade bij de intake van leerlingen. Het probleem van leerlingen voor wie zelfs een startkwalificatie niet is weggelegd ligt volledig op het bord van gemeenten. Er is verder een groot bezwaar tegen de voorwaarde dat onderwijs in de eigen taal niet onder schooltijd mag worden gegeven. We willen goed werk leveren, maar daar hoort ook goed gereedschap bij."

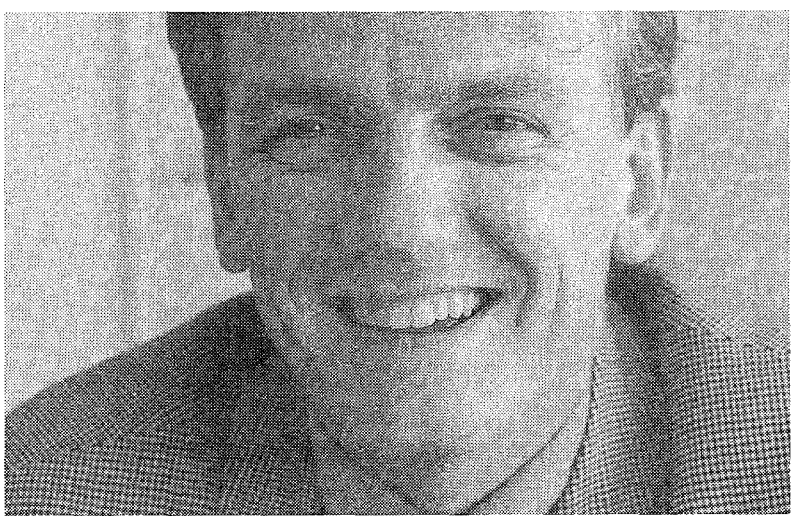

Decentralisatie moet als uitdaging worden gezien.

DOCENTE BEELDENDE VORMING

Grotere werkdruk docent door schaalvergroting

Sieta Houtman (51) is al zevenentwintig jaar werkzaam als docente beeldende vorming op het Morgenland College in Hoogeveen. In haar werkomgeving heeft zij te maken met schaalvergroting en de gevolgen daarvan. Zelf vertelt ze hierover: "In 1991 is het Morgenland College ontstaan uit een samenwerking van Technisch, Economisch, Administratief en Diensten en Gezondheidszorg onderwijs. Bij deze fusie heeft men gestreefd naar het vormen van Christelijk Beroepsonderwijs in Hoogeveen en Hardenberg. Op het ogenblik speelt een nieuwe schaalvergrotingsronde, namelijk het vormen van een Regionaal Opleidings Centrum (ROC). Ook hier is de christelijke identiteit uitgangspunt geweest en heeft men fusiepartners gevonden in Groningen om een Christelijk Regionaal Opleidingscentrum (CRO) te vormen. Er zijn een aantal gevolgen merkbaar met betrekking tot regelgeving en werkdruk door de schaalvergroting. Door extra vernieuwingsideeën maar ook door de inkrimping van het aantal lesuren waarbij de dezelfde hoeveelheid lesstof in minder uren moet worden behandeld, neemt de werkdruk toe. Naast voorbereiden en lesgeven, moeten in dezelfde tijd modulen worden geschreven en bijgesteld. Meer toetsen worden gemaakt in verband met het invoeren van toetsweken. Ook het nemen van organisatorische maatregelen kan leiden tot verhoging van de werkdruk. Op landelijk niveau wordt de regelgeving verminderd maar binnen de school wordt de regelgeving bureaucratischer. De school mag meer regels zelf bedenken en uitvoeren. Maar door de schaalvergroting wordt de afstand werkgever (bestuur en directie) en werknemer (docent) groter. De docent is een pion op het schaakbord van de directie. Zijn er niet genoeg lessen meer in jouw afdeling dan kun je wel naar de nevenvestiging.
Het cultuurverschil is daarbij niet van belang, Nederlands is Nederlands; gaf je dat eerst aan de Technische School dan kun je dat ook aan de opleiding ziekenverzorgenden geven. Waar ik mij zorgen om maak is het loskoppelen van de begrippen bekwaamheid en bevoegdheid. Bevoegdheid is het diploma waardoor je les mag geven in een bepaald vak. De directie kan je 'bekwaam' achten, ook al heb je geen diploma. Je moet dus les gaan geven in een vak waar je niet voor geleerd hebt. Directies en besturen krijgen meer macht. Daarom is het belangrijk dat op landelijk niveau meer bescherming aan de werknemers wordt geboden door een goede CAO."

De docent is pion op het schaakbord van de directie.

DIRECTEUR BASISSCHOOL

De verhouding leerkracht - school wordt steeds zakelijker

De regelgeving in het onderwijs begint te lijken op de tien plagen uit Egypte. De ene regel na de andere daalt neer op hoofden van schooldirecteuren. Alle ballen worden teruggespeeld van Den Haag naar de gemeente en/of de schoolbesturen: decentralisatie. Directeur Jongsma (55) van de pc-school 'De Tarissing' (De Toerusting) in Dokkum is schoolmeester in hart en nieren, maar hij voelt zich inmiddels bijna de manager van een multinational. Jongsma: "De meeste collega's zijn net als ik opgeleid voor klasseleraar. Meester. Tegenwoordig moet alles groter en nu krijg je mensen aan de top die geen onderwijzersopleiding meer nodig hebben. Een school kan straks ook worden geleid door een man of vrouw die management heeft gestudeerd. Er gaat ontzettend veel veranderen. Een simpel voorbeeld: sinds 1992 hebben wij te maken met het formatie budget systeem (FBS). Je krijgt afgepaste stapeltjes geld voor tuinonderhoud, leermiddelen, schoonmakers, en dergelijke. In 1998 krijgen we een nieuw systeem. Lump-sum-financiering, een pot geld waar je alles uit moet betalen. Vroeger hadden alle scholen dezelfde regels. Straks moet je, in overleg met de gemeente en het schoolbestuur, je eigen regels maken. Den Haag was altijd een begrip. Dat was ook weleens gemakkelijk. Je kon je altijd achter 'Den Haag' verschuilen. 'Sorry, jongens, Den Haag wil het niet,' zei je dan. We komen nu in een positie dat je moet zeggen: 'Wij willen het niet.' Je krijgt meer verantwoordelijkheid, maar je draagt ook meer risico en je bent met andere zaken bezig. Ik zal u nog een voorbeeld geven. We hebben een symposium van de schoolbegeleidingsdienst in Heerenveen bijgewoond. Op die vergaderingen wordt alleen maar gesproken over 'organisatie' en 'management'. Het onderwerp 'lesgeven aan een groep' komt niet op tafel! We zijn in Nederland druk met organisatievorm en management, maar de leraar of lerares die voor de klas staat, moet het uiteindelijk doen, maar daar hebben we het nooit over.
Weet u wat dat voor gevolg heeft voor de houding van de leerkracht? Op den duur zullen zij zeggen: 'Weet je wat? Ik draai mijn lesjes en daarmee basta!' Er wordt immers geen aandacht geschonken aan de mening van de leerkracht. In het onderwijs was het altijd zo dat het 'jouw' school was en 'jouw kinderen'. Er was een emotionele band, maar de verhouding tussen leerkracht en school wordt steeds zakelijker.
In feite gaat dat ten koste van de leerlingen. Onze school heet niet voor niets De Tarissing. Wij willen de kinderen toerusten op het leven, op godsdienstig terrein, in de omgang met elkaar en, uiteraard, qua kennis. Maar de tijd die je besteedt aan de organisatie kun je niet besteden aan de kinderen. Daar komt het gewoon op neer."

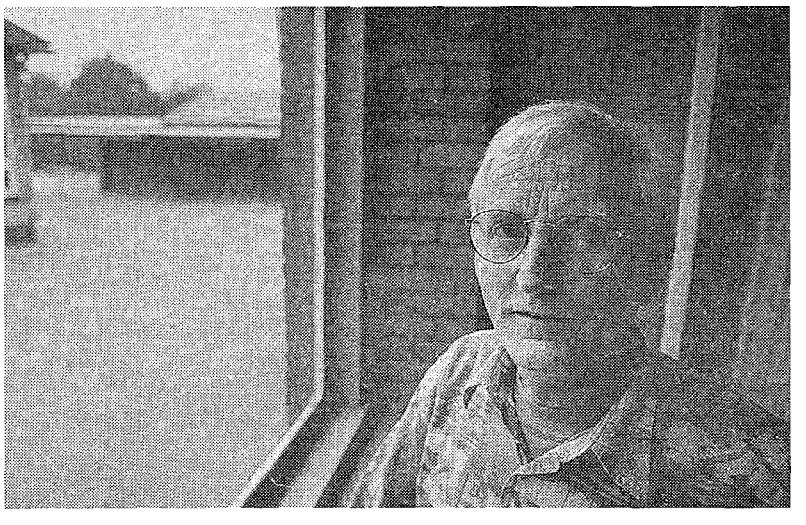

Op vergaderingen wordt alleen nog gesproken over management en organisatie, lesgeven aan de groep komt niet ter tafel. (foto Noordoost)

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost f 56,-; CDJA-leden en studenten betalen f 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost f 75,-; CDJA-leden en studenten betalen f 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost f 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Het past binnen de doelstelling meer vrouwen te informeren over en te betrekken bij de politiek en de politiek te beoordelen vanuit de optiek van vrouwen. Een jaarabonnement kost f 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost f 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publicaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Deze politiekinhoudelijke publikaties zijn wisselend van aard en frequentie. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost f 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement
*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

15 jaar CDA

Op 11 oktober jongstleden vierde het CDA zijn derde lustrum. Vijftien jaar geleden, op 11 oktober 1980, werd het fusieprotocol ondertekend op een speciaal CDA-Congres. De ARP, CHU en KVP gingen hierbij op in het Christen Democratisch Appel.

Veel bloemen voor gewonde Hanja Maij

Hanja Maij-Weggen, leider van de CDA-delegatie in het Europees Parlement, is overladen met bloemen nadat zij begin oktober gewond is geraakt bij een vrij ernstig auto-ongeluk. Hanja liep bij dit ongeluk een zware hersenschudding en een gebroken middenhandsbeentje op. Naar verwachting zal zij over enige weken haar werkzaamheden in het Europees Parlement kunnen hervatten.

Nieuwe relatiegeschenken

Wilt u uw actieve leden, nieuwe of kaderleden eens een CDA-aandenken cadeau doen, dan kunt u nu kiezen uit drie verschillende relatiegeschenken:
- Luxe parker pennenset met CDA-logo: vulpen en ballpoint f 30,00
- CDA-horloge (dames- of herenmodel, zwarte band) f 65,00 (per 1 december 1995)
- CDA-agenda: donkerblauwe omslag met CDA-logo, f 25,00 los binnenwerk 1996.

Prijzen zijn exclusief verzendkosten.

Zilveren CDA-speldje
Naast deze relatiegeschenken is er in beperkte oplage een zilveren CDA-speldje verkrijgbaar. Dit speldje is speciaal bestemd voor mensen die zich al jaren hebben ingezet voor de partij. U kunt het niet aan ieder lid uitreiken, er zijn speciale richtlijnen voor.
Voor informatie of bestellingen: CDA-Partijbureau, Marjolijn Knol, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, telefoon 070-3424812, fax: 070-3643417.

Actie Steenkampfonds loopt goed

De financiële actie voor het Steenkampfonds laat de betrokkenheid van de leden bij het scholingswerk zien. Uit het fonds wordt onder meer het scholingswerk van het Steenkampinstituut gefinancierd. De actie loopt goed. Niet alleen in financiële zin, maar ook door het grote aantal leden dat op deze wijze laat merken het scholingswerk een warm hart toe te dragen. Op 11 oktober jongstleden hadden maar liefst 8073 leden een gift overgemaakt, met een totaalbedrag van f230.161,98! De actie loopt nog door en uw gift blijft welkom op gironummer 102555 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA onder vermelding van Steenkampfonds.

Wat is er verschenen?

CDA-Jaarboek 1995-1996
Voor het eerst sinds decennia maken de christen-democraten geen deel uit van het kabinet. Vormt die oppositierol een bedreiging voor de positie van het CDA of biedt het de partij juist nieuwe kansen voor de toekomst? Dat is de centrale vraag waar het in het CDA-Jaarboek 1995-1996 om draait.
Het jaarboek bevat vraaggesprekken met onder andere CDA-fractievoorzitter Heerma, vice-premier Dijkstal (VVD) en PvdA-senaatsfractievoorzitter Van den Berg. Verder zijn er artikelen van onder andere CNV-voorzitter Westerlaken en oud-staatssecretaris Van Voorst tot Voorst en is in het boek een ontmoeting van CDA-voorzitter Helgers met de CDA-achterban opgenomen.
Het vierde CDA-Jaarboek is op 5 oktober jongstleden gepresenteerd. Het is verschenen onder redactie van G.H. Groenendijk, L. Jongsma, E.J. Mathies, R.A. Meines-Westra, M.C.B. Meijer, en B.M.J. Pauw. Dit naslagwerk kost f 25,- en is een uitgave van Sdu Uitgeverij Koninginnegracht, Den Haag. Het is te bestellen door overmaking van f 25,- (excl. verzendkosten) op gironummer 396551 t.n.v. Sdu-DOP Leiden, o.v.v. CDA 01043.

Wegwijs in de gemeente
Met deze uitgave wil het Steenkampinstituut burgers informeren over de plaatselijke overheid en met name over de gemeenten. De gemeente is immers de bestuurslaag die 'het dichtst bij de burger' staat en direct diens belangen en leefwereld raakt. De democratie kan hier van nabij worden meegemaakt en beleefd. De gemeente heeft te maken met de schaal waarop maatschappelijke vraagstukken zich manifesteren. Het boek is van belang voor mensen die bij de gemeentepolitiek betrokken zijn of zullen zijn, actief danwel passief. En voor al diegenen die kennis willen maken met de gemeente of geïnteresseerd zijn in de politiek.
Het boek kost f 22,50 en is te bestellen door overmaking van dit bedrag op gironummer 137000 ten name van Centrale Verrekenkas CDA, Den Haag onder vermelding van de titel.

Aangepaste lectuur en informatie
Als het lezen moeilijker wordt, maar u wel op de hoogte wilt blijven van CD/Actueel, dan is het mogelijk om u te abonneren op de gesproken versie van CD/Actueel. Iedere twee weken verschijnt een 90 minuten durende versie voor slechts f 25,- per jaar. De CBB, de christelijke bibliotheek voor aangepaste lectuur en informatie te Ermelo, maakt dat mogelijk. Voor informatie kunt u bellen met de afdeling klantenservice CBB, 03417-51014.

Scholing, training, kwaliteit
De nieuwe folder 'Scholing, training, kwaliteit' van het Steenkampinstituut bevat naast informatie over het Steenkampinstituut ook de adressen van de Scholingsconsulenten bij u in de regio. Onmisbaar voor het geval u van plan bent een cursus te gaan volgen of meer informatie wilt.
De folder is gratis te bestellen bij het Steenkampinstituut in Den Haag, telefoon 070-3424862.

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 11 november aanstaande.

CDA-Jaarboek 1995-1996 gepresenteerd

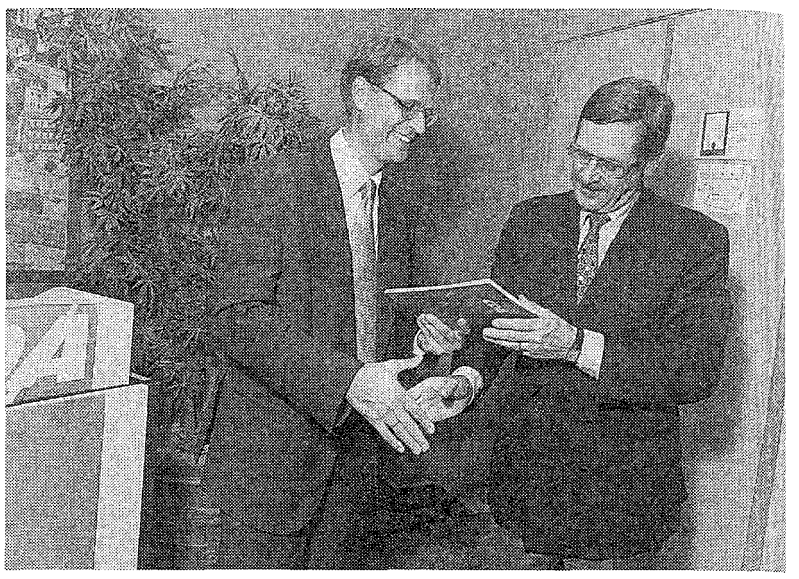

(foto Mieke Schlaman)

Donderdag 5 oktober jongstleden ontving CDA-fractievoorzitter Heerma uit handen van partijvoorlichter Meüs van der Poel (zie foto) het eerste exemplaar van het CDA-Jaarboek 1995-1996. Het CDA-Jaarboek heeft als centraal thema 'Oppositie: kans of bedreiging?
Zo bevat het CDA-Jaarboek bijvoorbeeld interviews met fractievoorzitter Heerma en VVD-minister Dijkstal en groepsgesprekken waar partijvoorzitter Helgers en PvdA-senator en fractievoorzitter in de Eerste Kamer, Van den Berg aan deelnemen. Verder komen onder andere CNV-voorzitter Westerlaken en oud-staatssecretaris Van Voorst tot Voorst aan het woord.
Na de overhandiging hield dr. C.J. Klop van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een inleiding over 'Twee visies op de toekomst van politieke partijen'. Hierna discussieerden vertegenwoordigers van PvdA, CDA, VVD en D66 over de toekomst en plaats van politieke partijen in Nederland.
D66 werd vertegenwoordigd door partijvoorzitter Vrijhoef, de PvdA door het Tweede Kamerlid Rehwinkel, de VVD door de directeur Groenveld van de prof. mr. B.M. Teldersstichting (het wetenschappelijk bureau van de VVD) en het CDA door partijvoorzitter Helgers. Kees Klop leidde de discussie.

Telefonisch spreekuur partijvoorzitter

Wilt u met partijvoorzitter Hans Helgers spreken over het CDA? Dat is mogelijk. Op dinsdag 24 oktober aanstaande zal de partijvoorzitter 's middags tussen 14.00 uur en 15.00 uur telefonisch spreekuur houden. Regelmatig houdt hij telefonisch spreekuur. Datum en tijd worden in de CDA Krant vermeld. U kunt hem bereiken op telefoonnummer 070-3424802.

Hans Helgers *(foto Dirk Hol)*

Paars kabinet schuift moeilijke besluiten voor zich uit

CDA-fractievoorzitter Enneüs Heerma vindt dat het CDA er bij de Algemene Politieke Beschouwingen in is geslaagd een aantal belangrijke politieke standpunten voor het voetlicht te brengen. Hij doelt dan met name op de gezinspolitiek, het Deltaplan voor de Veiligheid en het CDA-model voor de toekomst van de sociale zekerheid.

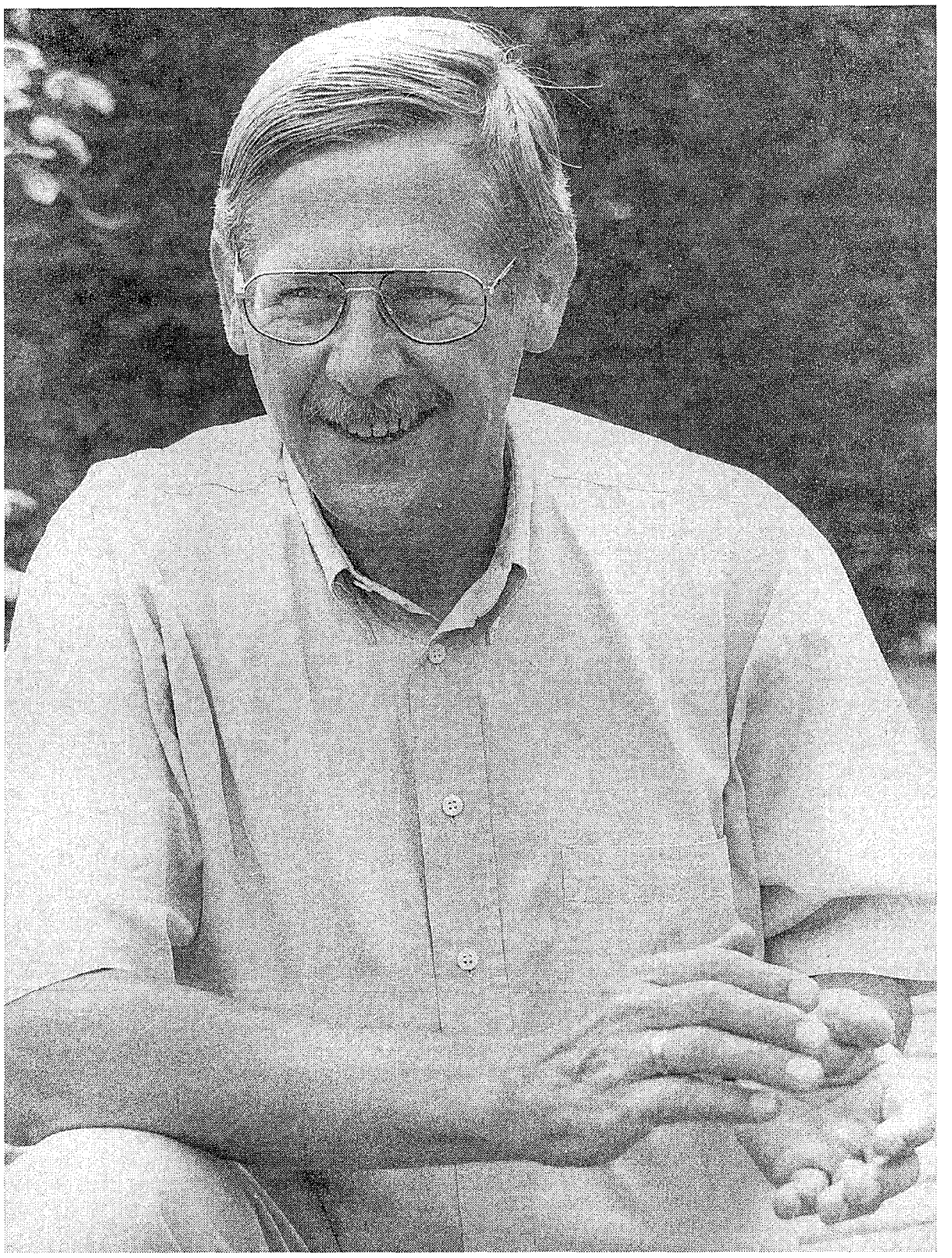

Enneüs Heerma is zeker niet ontevreden over de Algemene Politieke Beschouwingen. (foto Dirk Hol)

De CDA-fractievoorzitter is weinig gelukkig over de omstandigheden waaronder hij aan de Algemene Politieke Beschouwingen moest beginnen. "Het is jammer dat er tijdens de voorbereiding van de Algemene Politieke Beschouwingen een discussie ontstond over het functioneren van de fractie. Het beeld dat in sommige media is ontstaan is dat de fractie geen gesloten front is. Ik betreur het dat een enkeling uit de fractie aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan van dat beeld. Daar kwam een opgeblazen Brandpunt-enquête en onjuiste berichtgeving over de zogeheten Commissie van Drie nog overheen. Dat was natuurlijk geen goede opmaat voor zo'n belangrijk Kamerdebat." Heerma benadrukt nog eens dat hijzelf tijdens het fractieweekend van medio september Deetman en De Hoop Scheffer ('ervaren kamerleden') heeft gevraagd samen met hem te bezien of organisatie en werkwijze van de fractie niet te verbeteren zijn. "Het is een ad hoc commissie die na het doen van voorstellen direct wordt opgeheven."

Deltaplan Veiligheid

Heerma hield tijdens de Algemene Beschouwingen een krachtig pleidooi voor een Deltaplan Veiligheid. "Bij de Watersnood dit jaar bleek ons land in staat een Deltaplan met noodwetten te maken. Bij de stijgende criminaliteit staat het water ons figuurlijk aan de lippen. Het evenwicht tussen dader en slachtoffer, tussen norm en vormfout is verstoord. De burgemeesters in gemeenten hebben de grootste moeite de openbare orde te handhaven. Een aanvalsplan tegen de oprukkende misdaad is noodzakelijk. Wat wij concreet wensen is een betere aanpak van criminele illegalen, meer geld voor opleiding van politie, meer cellen en minder coffeeshops. Het kabinet praat hier wel steeds over, maar er worden geen prioriteiten gesteld. Welke aanpak je ook kiest, we hebben so wie so meer politie nodig. De regering zegt dat er een paar duizend agenten bijkomen, maar ik verwacht dat er straks eerder minder dan meer blauw op straat is. Dat komt door de kortere werkweek, het stuwmeer aan verlofdagen wegens overbelasting van de politie en de gebrekkige opleidingscapaciteit. Dat kan zo niet, met papieren agenten winnen we de oorlog niet."

Dokummerkoffie-model

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen presenteerde Heerma de CDA-aanpak voor de toekomst van de sociale zekerheid. De fractievoorzitter vond dat noodzakelijk. "Het kabinet schuift dit moeilijke vraagstuk steeds voor zich uit. De PvdA wil eigenlijk niets. Terwijl juist nu het economisch goed gaat je vooruit moet kijken, naar hoe je ook op lange termijn een duurzaam en houdbaar stelsel van sociale zekerheid kunt behouden. Sociale zekerheid mag geen sociale onzekerheid worden. Anderen zoals het CNV en de SER zijn gelukkig wel met dit onderwerp bezig. Wij komen met wat in het vaktaal het 'cappucinomodel' heet, ik zou liever zeggen het 'Dokkummerkoffie-model'. Dat model is een drietrapsraket: een basisregeling neergelegd in de volksverzekering, een collectieve aanvullende regeling in handen van sociale partners en een individuele particuliere regeling afhankelijk van eigen behoefte en persoonlijke omstandigheden. Dat is vergelijkbaar met het pensioensysteem. Daar heb je een AOW, een pensioenopbouw via je werk en daar boven kun je je oude dag verzekeren via een eigen huis of een lijfrente. In de opbouw en de verantwoordelijkheidsverdeling wijkt dat fundamenteel af van het ministelsel van de VVD. Die zegt: het minimum moet door de overheid gegarandeerd worden en de rest moet het individu maar bijverzekeren. Wij vinden dat de werkgevers en werknemers in deze ook een verantwoordelijkheid hebben."

Land-en tuinbouw

De CDA-fractie wil - over 5 jaar uitgesmeerd - 1 miljard extra uittrekken voor de herstructurering van de glastuinbouw, de vleesproduktie en de fruitteelt. "Een koude sanering is uit den boze", zegt Heerma. Verder wil het CDA dat de lastenverlichting aan elke individuele boer en tuinder ten goede komt. Volgens Heerma onderschat het paarse kabinet de problemen in de land- en tuinbouw. "In economisch opzicht is de sector van groot belang met 12% van de werkgelegenheid en 25% van de export. In sociaal opzicht is het vanwege het grote aantal gezinsbedrijven van groot belang. En de sector bepaalt ruimtelijk en ecologisch de inrichting van het platteland."
Wat het mestbeleid betreft, wil Heerma een 'haalbaar en betaalbaar' beleid. "Van Aartsen kan wel zeggen dat het beleid voor de meeste boeren geen gevolgen heeft, maar dat is kletskoek. Dertig tot veertig procent van de boeren zal de gevolgen ondervinden van een rigide mestbeleid."

Bolkestein is de baas

Tijdens het belangrijkste Kamerdebat van het parlementaire jaar zijn Heerma een aantal zaken opgevallen. "Bolkestein is de baas van de coalitie. Hij is een soort Napoleon. Hij geeft in interrupties aan tot hoe ver PvdA-fractievoorzitter Wallage mag gaan. Ik heb ook op de minister-president gelet. Die was niet steeds zo gelukkig met de opmerkingen van Bolkestein. D66 speelde helemaal geen rol in het debat. Van eenheid tussen de paarse fracties was verder weinig te merken. Het kabinet-Kok heeft het economische tij mee, het plukt de vruchten van Lubbers III. Moeilijke zaken worden gemakshalve doorgeschoven zoals de herijking sociale zekerheid en de volksgezondheid."

Smalle marges lastig

Heerma erkent dat voor het CDA de marges voor het voeren van oppositie smal zijn. "Sociaal-economisch zijn de verschillen tussen dit kabinet en het CDA op dit moment niet zo groot. De dans in het midden is groot. Naarmate het kabinet langer zit, zullen die verschillen wel groter worden. Wij hebben er voor gekozen ons op onze eigen standpunten helder te profileren en een stevige tegenbegroting neer te leggen met als kernpunten meer geld voor criminaliteitsbestrijding, land- en tuinbouw, thuiszorg, onderwijs en bijzondere bijstand, minder Melkert (gesubsidieerde)-banen en meer eigen verantwoordelijkheid en kostenbeheersing in de gezondheidszorg." Volgens Heerma zitten D66 en CDA in zekere zin in een vergelijkbare positie doordat de beide grootheden aan weerszijden van het spectrum, VVD en PvdA, de discussie grotendeels bepalen. Een andere oppositiekoers is volgens Heerma echter niet wenselijk. "Een van dikhout-zaagt-men-plankenkoers, alles afkeuren waar het kabinet mee komt, zou niet geloofwaardig zijn en ook door onze eigen achterban niet begrepen worden."

Midden in de roos

Terugblikkend op de Algemene Politieke Beschouwingen is Heerma niet ontevreden. "Het was hard werken. Ondanks de aanvankelijk sceptische reacties is het ons gelukt een paar punten op de politieke agenda te plaatsen. Met ons pleidooi voor een moderne familiepolitiek schoten we raak, midden in de roos. Dat leeft echt in het land. Ook ons voorstel voor meer handen in de klas landde goed. Ik ben weer gesterkt in mijn overtuiging dat werken aan de inhoud de beste remedie is."

CDA komt met wetsvoorstel

De CDA-fractie heeft een initiatiefwetsvoorstel 'invoering woonkostenaftrek' ingediend. Het voorstel voorziet in een compensatie na de buitensporige bezuinigingen op de Kinderbijslag voor een grotere groep mensen dan het kabinet deed. Het kabinet kwam alleen gezinnen tegemoet met huursubsidie.
Door het CDA-initiatief zijn nu ook gezinnen met kinderen met een laag inkomen (tot 42.000 gulden) en een eigen huis beter af. Het gaat om honderden guldens per jaar. Volgens de indieners Jacob Reitsma en Pieter Jan Biesheuvel gaat het om een groep van ongeveer 120.000 gezinnen die een huis bezitten met een waarde van rond de 200.000 gulden. Het CDA-voorstel voorziet in een extra woonkostenaftrek via de Inkomstenbelasting, die net zo hoog uitvalt als de compensatie die het kabinet geeft aan mensen met een huurwoning via de IHS.

Afdeling Bellingwedde winnaar en grootste stijger

In augustus is de derde contributie-ronde gestart. De besturen van de Gemeentelijke Afdelingen zijn hard aan de slag om de leden persoonlijk te vragen alsnog de contributie voor 1995 te betalen. Van september tot en met december treft u in iedere Krant informatie aan over de laatste stand van zaken in de contributie-aktie. Op deze pagina staan de top-tien van de maand september, een grafiek met een overzicht per kamerkring van betalende leden (in percentages) en een interview met secretaris De Vries van de afdeling Bellingwedde, de winnaar in de maand september. Alle gegevens tot en met 29 september 1995 zijn in kaart gebracht.

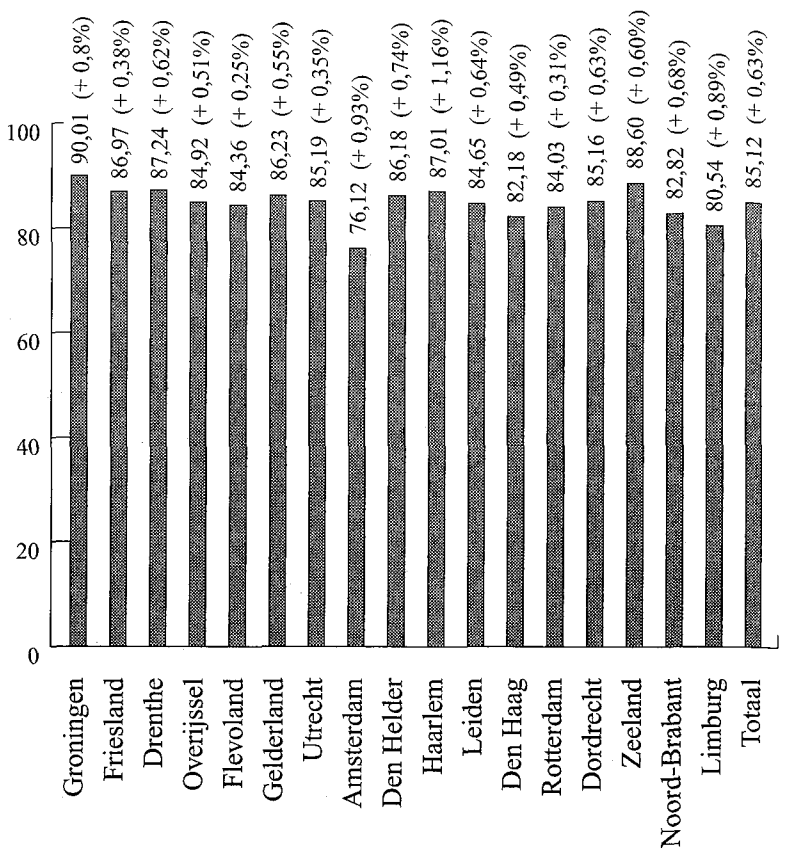

In de grafiek hierboven treft u een overzicht aan per Kamerkring van het percentage betalende leden per 29 september 1995. Tussen haakjes staat het verschil met eind augustus weergegeven. De Kamerkring Groningen scoort nog steeds het beste, met ruim 90 % betalende leden. De Kamerkring Zeeland staat weer op de tweede plaats met 88,6 %. Het landelijk gemiddelde is 85,12 %. De Kamerkring Haarlem is het meest gestegen, van 85,85% naar 87,01 %.

100% score in Bellingwedde (Groningen)

Persoonlijke benadering is geheim van succes

De secretaris van de afdeling Bellingwedde, mevr. J. de Vries, is geenszins verbaasd dat bij het innen van de contributie een 100% score is gehaald: "Dat is uitsluitend het werk van onze penningmeester, de heer Pot!" Trots meldt zij dat de Friese Gideonsbende, 37 leden, een hechte club is met zowel jonge (de jongste is midden twintig) als oudere (ver in de zeventig) leden.
Mevrouw de Vries, 50 lentes, getrouwd, moeder van drie kinderen, is al acht jaar, met hart en ziel, CDA-lid. En dat dan ook voor de volle 100%. "Liever één ding heel goed dan twee half!"

Wat is 'Het Geheim' van het succes van Bellingwedde?
Mevrouw de Vries: "We vormen een kleine afdeling in een gebied waar het CDA niet al te hoog scoort. Daar staat tegenover dat er nauwelijks verloop is en dat we het zeer goed met elkaar kunnen vinden. De een wil graag iets doen voor de ander. De bestuursvergaderingen spelen zich af in een bijzondere sfeer want die zijn altijd bij iemand thuis. En dat is direct al een stuk intiemer dan in een zaaltje. Ik denk dat die persoonlijke band een van de redenen is voor die hoge score.
Uiteraard ligt de basis van de ondersteuning in het programma van de partij. Het christelijk gedachtengoed is voor ons allemaal een bindende factor.
Maar de heer Pot, onze penningmeester, verdient alle lof! Hij is de drijvende kracht geweest achter de contributieronde. Zodra hij zag dat een van de mensen nog niet had betaald, ging hij er achteraan. Het geheim is, denk ik, zijn persoonlijke benadering. Hij belde nooit op, stuurde nooit een brief, maar ging even langs. En op een leuke manier wist hij de mensen te motiveren om 'direct' het bedrag over te maken!"

Welke Afdelingen hebben de meeste betalende leden? In augustus was de Afdeling Duiveland (Kamerkring Zeeland) de winnaar. De top 10 van Afdelingen met de beste score ziet er eind september als volgt uit:

1. Bellingwedde (Kamerkring Groningen) met 100 %. Nieuw in de top 10. Deze Afdeling is tevens de grootste stijger, vorige keer hadden zij 94,59 % betalende leden.
2. Muiden (Kamerkring Haarlem) met 98,52 %.
3. Bathmen (Kamerkring Overijssel) met 98,18 % (nieuw in de top 10).
4. Drechterland (Kamerkring Den Helder) met 97,76 %.
5. Genemuiden (Kamerkring Overijssel) met 97,67 % (nieuw in de top 10).
6. Zevenaar (provincie Gelderland) met 97,39 % (nieuw in de top 10).
7. Valkenisse (Kamerkring Zeeland) met 97,24 %.
8. Westkapelle (Kamerkring Zeeland) met 96,96 %.
9. Bennebroek (Kamerkring Haarlem) met 96,59 %.
10. Gieten (Kamerkring Drenthe) met 96,29 %.

Bellingwedde is de winnaar van deze top 10. Deze afdeling zal worden uitgenodigd voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel. Wij dagen alle andere afdelingen uit om deze score in de komende twee maanden ook te halen. Iedere maand komt er een nieuwe top 10. Iedere winnaar zal worden uitgenodigd voor een bezoek aan Brussel. Ook zal de afdeling die in de periode van eind augustus tot eind november de grootste stijging te zien geeft met het aantal betalende leden, voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel worden uitgenodigd.

Mevrouw J. de Vries en de heer Pot. (foto Noordoost)

BESTUURLIJKE REORGANISATIE

Haaglanden moet in 1998 stadsprovincie zijn

Begin oktober werd een historische mijlpaal bereikt in de totstandkoming van de stadsprovincie Haaglanden. Een ruime meerderheid van het algemeen bestuur van Haaglanden bevestigde de keuze voor de stadsprovincie. De besluitvorming moet nu zijn gericht op invoering van de Stadsprovincie Haaglanden op 1 januari 1998.

Een ruime meerderheid van het algemeen bestuur van het stadsgewest Haaglanden stemde woensdag 4 oktober in met de nota "De Instrumenten". Deze nota geeft de visie van het stadsgewest op het takenpakket en de bevoegdheden van de toekomstige stadsprovincie weer en is tevens de inbreng van het stadsgewest in de vorming van de Lex Specialis.

Een historische mijlpaal in de totstandkoming van de stadsprovincie Haaglanden. De uiteindelijke uitslag bevestigt mijn opvatting dat in Haaglanden er meer is wat ons bindt dan wat ons scheidt. De zorgvuldige, maar daarmee ook lange besluitvormingsprocedure heeft haar vruchten afgeworpen. Binnen de regio zijn ook verschillen blijven bestaan, met name over het wenselijke financiële model. Ik wil dat niet verhelen. Maar de overeenstemming overheerst toch. Ik ben daar blij mee. De keuze voor de stadsprovincie is opnieuw bevestigd. De regio wil op democratische wijze slagvaardig de regionale- en grootstedelijke kansen en problemen aanpakken. Dat getuigt van solidariteit en verantwoordelijkheid. Ik houd vast aan invoering van de stadsprovincie Haaglanden op 1 januari 1998. De besluitvorming moet daarop gericht zijn. Dat vergt een iets strakkere regie door het Rijk. Maar in dit stadium, waarbij de laatste, relatief kleine stap moet worden gezet, is dat niet erg, eerder noodzakelijk.

De uitslag bevestigt de intensieve samenwerking die in de regio de afgelopen jaren tot stand is gekomen. Dat is ook een van de grote verschillen met de processen in de andere BON-gebieden. Juist in Haaglanden functioneert de regio de laatste jaren in volle omvang op de vijf kerntaken van de ROL (Regionaal Openbaar Lichaam)-regeling. Weinig woorden, maar concrete daden. Die samenwerking op uitvoerend niveau heeft het vertrouwen gekweekt om deze stap nu te zetten. Dat signaal kunnen kabinet en Tweede Kamer niet negeren. Onze regio kan zelf aangeven hoe de nieuwe stadsprovincie, met daarbinnen sterk functionerende gemeenten, eruit moet zien. Haaglanden kan niet langer uitsluitend als afgeleide van wat in Rotterdam en Amsterdam wordt beslist, worden beschouwd.

De nood is hoog

De redactie vroeg mij in te gaan op de verschillen met Amsterdam en Rotterdam. Maar ook hier geldt eigenlijk dat de overeenkomsten veel frappanter zijn. Het proces in Haaglanden verschilt met dat van Rotterdam en Amsterdam, maar daarmee heb je de verschillen wel gehad. De drie grote steden vertonen juist veel overeenkomsten als het gaat om de grootstedelijke en regionale problematiek. Natuurlijk, er zijn de Haven en Schiphol. Maar Den Haag heeft verreweg het grootste gebrek aan ruimte. In combinatie met andere factoren - bijvoorbeeld de eenzijdige economische structuur - maakt dat de urgentie voor een stadsprovincie Haaglanden groot. Niet voor niets is eind jaren tachtig vanuit Den Haag de knellende positie van de centrumgemeente op de politieke agenda gezet. De nood was en is hier nog steeds het hoogst. Het kabinetsvoorstel over vernieuwing van de bestuurlijke organisatie is dan ook een politiek compromis waarbij het draagvlak binnen het paarse kabinet zwaarder woog dan inhoudelijke gronden. Ik betreur nog steeds het besluit Den Haag niet nu al definitief hom of kuit te geven, doch alleen impliciet de keuze voor de stadsprovincie reeds te maken. Laat niemand dit besluit anders betitelen dan als een politiek noodzakelijk compromis, dat geen recht doet aan de harde realiteit. Voorzover nog nodig zullen daarvan ook de VVD-fracties in de randgemeenten en de Tweede Kamer overtuigd raken. Grootschalige herindeling -indien politiek haalbaar - is hoogstens een alternatief voor het aanpakken van de groot-stedelijke-problematiek. Maar niet voor de aanpak van de regionale problemen zoals wij die in Haaglanden voorstaan.

mr. dr. A.J.E. Havermans
burgemeester Den Haag

Bemelmans: "Retraite om zoveel rijker terug te keren"

Het begint spannend te worden. Nog maar een paar weken en dan verschijnt het manifest van het Strategisch Beraad. De herbezinning van het CDA op zijn koers tot voorbij het jaar 2000. In de CDA-krant een interview met één van de opstellers: Marie Louise Bemelmans-Videc.

In het dagelijks leven heeft zij al een overvolle agenda. Zij pendelt heen en weer tussen Nijmegen, waar ze aan de Katholieke Universiteit verbonden is als hoogleraar bestuurskunde en Den Haag, waar ze als stafadviseur kwaliteitsbeleid de Algemene Rekenkamer haar adviezen geeft. Toch heeft mevr. Bemelmans-Videc ook nog tijd gevonden voor het intensieve werk als lid van de centrale werkgroep van het Strategisch Beraad. "Ik vind dat de christen-democratie nooit en te nimmer verloren mag gaan. Als het op een bepaald moment minder goed gaat, dan is dat juist een uitdaging om samen met anderen er de schouders onder te zetten."
De maatschappelijke ontwikkelingen vragen daar ook om: "Juist in deze tijd is - om het individu zijn vrijheid te laten beleven - een vorm van publieke moraal, van gedeeld verantwoordelijkheidsbesef onmisbaar. Er is geleidelijk dan ook meer aandacht voor sociale en publieke verantwoordelijkheid die verbonden is aan de burgerlijk-liberale vrijheden en rechten."
Zij ziet veel kansen voor het CDA. "We hebben de kans om ons goed te bezinnen. Net als in het katholieke leven, een moment van retraite. Dan trek je je even terug, maar daar word je zoveel rijker van."

Golfbeweging

Zij heeft vooral oog voor maatschappelijke trends en bewegingen: "We worden nu zo ongeveer met het uiterste aan oppervlakkigheid en pragmatisme geconfronteerd. Maar je ziet gelukkig een golfbeweging. Er komt weer ruimte voor herbezinning op uiteindelijke waarden: waar staan we, waar doen we het voor? Natuurlijk zijn we ook daarin weer gevangenen van onze tijd."
De kenmerkende veranderingen in de samenleving zijn te typeren als individualisering, secularisering en pluralisme, de versterkte internationalisering in economie en politiek en het ontbreken van waarden die als samenbindend element in de samenleving worden gezien. "Van de instituties die de bindende waarden en normen zouden moeten overdragen staat het gezin, de familie centraal. In familieverband wordt immers de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor elkaar belefd. Het is de wezenlijke kern waarin het individuele en het sociale bewustzijn zich ijkt aan wat de gemeenschap als goed en waardevol ervaart."
Door de 'discontinuiteiten' kan de burger zich onvoldoende identificeren met de politiek en de overheid. "De politieke partijen, en ook het CDA, zullen zich diepgaand moeten bezinnen hoe deze breuklijnen overwonnen kunnen worden".
Mevr. Bemelmans ziet dus nadrukkelijk een rol voor politieke partijen. "De participatie in politieke partijen is weliswaar achteruit gegaan, maar niet de maatschappelijke participatie. Mensen hebben hun engagement niet verloren, maar zoeken die in andere kanalen en instituties dan de politieke partijen. Maatschappelijke belangen zoeken uiting in 'one-issue-bewegingen', in ad hoc constellaties rond deelbelangen. De functie van de politieke partij, de deelbelangen integreren in een visie op het algemeen belang, wordt onvoldoende ingevuld. Ik vind dat politieke partijen weer de moed tot leiderschap moeten tonen. Dat zij niet vanuit instrumentele, maar weer doelgericht, dus vanuit teleologische waarden, moeten spreken. De politiek moet bereid zijn aansluiting te zoeken bij de voorkeuren van de kiezer, zonder echter in de waan van de dag te vervallen. Mensen hebben behoefte aan richtinggevende uitspraken. Behoefte aan politici die iets hardop durven te zeggen. Dat betekent het uitdragen van waarden, die verwijzen naar een politieke ideologie, die in het geval van het CDA mede religieus geinspireerd is."

Tekort aan overheid

Naast een functieherstel van de politiek door de politieke partijen zelf, pleit mevr. Bemelsmans voor een herbezinning op de rol van de overheid. "De overheid heeft veel afstand genomen, is op tal van terreinen geprivatiseerd en verzelfstandigd, maar behoudt niettemin publieke functies. We moeten weer durven erkennen dat de rol van de overheid in zicht moet blijven en dat de overheid haar rol als behartiger van het algemeen belang moet kunnen blijven waarmaken. De komende tijd zal niet alleen gekenmerkt worden door een terugtred van de overheid (met name op uitvoerende terreinen), maar tevens door een tekort aan overheid. Een overheid die veel selectiever, maar ook veel krachtiger zal moeten optreden. Dat betekent onder meer dat waar zij afstand neemt van bijvoorbeeld de uitvoering, het volstrekt helder moet zijn wie waarvoor verantwoordelijk blijft."
Tenslotte is zij een warm pleitbezorgster voor een herwaardering van het publieke ambt. "Het bijzondere van de publieke dienstverlening, of je nu ambtenaar of politicus bent of in een zorgberoep je medemens dient, zou in veel positievere termen moeten worden benadrukt. De plichten en verantwoordelijkheden en de bijzondere deugden die de publieke functies met zich mee brengen, mogen best meer benadrukt worden. In die zin mag je best weleens van de publieke ambtsvervulling als 'roeping 'spreken, veel meer dan in termen van een baan of carrière."

Mevr. M. L. Bemelmans-Videc : Politieke partijen moeten weer moed tot leiderschap tonen. (foto Mieke Schlaman)

Mevr. Bemelmans is aangenaam getroffen door de sfeer binnen het Strategisch Beraad. "Hoewel de centrale werkgroep relatief klein is, zitten er zoveel authentieke, inspirerende mensen in. Als wetenschapper vind ik het ook fascinerend om het proces van menings- en wilsvorming waar te nemen." Bescheiden vervolgt zij: "Ik leer er zelf ook van. Je bent moe als je er vandaan komt, maar dan is je dynamo ook wel weer vol."
De presentatie in de eerste helft van november van de resultaten van het Strategisch Beraad is voor haar het startschot. "Dan begint het pas. Het zou prachtig zijn als alle CDA-afdelingen met de uitkomsten van het denkwerk van het Strategisch Beraad aan de slag gaan. Dat de partij, de bestuurder in zijn of haar gemeente of mensen die waar dan ook maatschappelijk participeren er straks iets aan hebben."

DE ZONNEBLOEM

Politiek moet meer financiële zorg geven

Als het aan woordvoerder Rene Rijkers van De Zonnebloem ligt, geeft de politiek meer financiële zorg aan zieken en gehandicapten dan nu het geval is. Zijn organisatie ruimt volgens hem het puin van een falend gehandicaptenbeleid. De Zonnebloem is een grote vrijwilligersorganisatie die een schild wil zijn voor langdurig zieken, hulpbehoevenden en gehandicapten.

Het CDA wil een schild voor zwakke en kwetsbare groepen in de samenleving zijn. In die zin ligt er een brug tussen het CDA en de Nationale Vereniging De Zonnebloem. Die maakt zich sterk voor zieken en gehandicapten in ons land. Overigens is de naam niet willekeurig gekozen. De Zonnebloem houdt het oog immers altijd op de zonzijde gericht. Sinds 1949 bevordert de Zonnebloem op allerlei concrete manieren het welzijn van langdurig zieken, lichamelijk gehandicapten en hulpbehoevende ouderen, ongeacht hun levensbeschouwing. Zij organiseert bootreizen (35 weken per jaar maakt de MPS De Zonnebloem een Rijnreis), vakanties, huisbezoeken en eendagsactiviteiten.

Woordvoerder van De Zonnebloem is **Rene Rijkers** (30). De brug tussen CDA en de Zonnebloem is - voorlopig - een papieren brug maar als het aan Rijkers ligt, wil hij op korte termijn politici uitnodigen voor een gesprek. Bij de Zonnebloem, een vrijwilligersorganisatie met meer dan 1400 afdelingen, 30.000 actieve vrijwilligers en 500.000 ondersteunende leden, weet men precies wat er leeft onder de 100.000 zieken en gehandicapten en hoe de politiek daar een 'handje' bij kan helpen.

Wat treft jou als je in gesprek bent met langdurig zieken?
"Ik sta altijd weer versteld met welke lichamelijke tekortkomingen mensen in hun leven te kampen kunnen krijgen. En het treft mij dat zij ondanks alles toch weten te genieten van kleine dingen. Hun dankbaarheid naar hulpverleners is ontroerend. En zij zijn niet zelden levenslustiger dan gezonde mensen. Natuurlijk! Het is duidelijk dat langdurig zieken en hulpbehoevenden ook vaak stuk voor stuk door een hel gaan."

Ben je zelf weleens ziek geweest?
"Ernstig ziek zelfs. Ik had een ontsteking van het hart- en longvlies. Op het moment dat alles achter de rug was, kreeg ik het gevoel dat ik door de ellende mentaal sterker was geworden.

Rene Rijkers (foto Dirk Hol)

Iedereen zegt dat 'gezondheid' heel belangrijk is, maar je krijgt pas echt in de gaten hoe belangrijk dat is als je met een ziekte wordt geconfronteerd. Aan de andere kant ben ik veel weerbaarder geworden. Je laat je niet meer zo gauw uit het veld slaan."

In welke zin kan de politiek iets betekenen voor jullie 'doelgroep'?
"De politiek kan veel doen, in de eerste plaats meer financiële zorg geven aan zieken en gehandicapten. De laatste tien jaar is er in de zorgsector behoorlijk bezuinigd. Tegelijkertijd is, door de vergrijzing, de vraag naar zorg explosief toegenomen. Wij merken dat er steeds meer druk op onze organisatie komt. De Wet Voorzieningen Gehandicapten is een verkapte vorm van bezuinigen gebleken. Wij zijn de puinruimers van dat beleid. Steeds meer mensen zijn door die wet aan huis gekluisterd. Taxivergoedingen staan op een laag pitje. Uit gesprekken blijkt dat veel zieken zich door de overheid in de steek gelaten voelen.
Wij bieden vooral immateriële hulp. Voor een prettig gesprek en serieuze belangstelling zijn mensen aangewezen op het wekelijkse bezoek van een Zonnebloem vrijwilliger."

Hoe denken jullie politici te overtuigen van de noodzaak om de zorgen van langdurig zieken 'serieuzer' te nemen dan nu het geval is?
"Wij zijn geen belangenorganisatie zoals de Gehandicaptenraad. Wij hebben inmiddels het idee opgevat om onze gedachten richting Den Haag te sturen. Elke dag worden wij geconfronteerd met almaar groter wordende problemen. Wij komen bij veel mensen thuis. Het was in principe niet onze bedoeling om voor hen op de bres te springen, maar als je eens wist wat wij zien en horen, dan begrijp je dat we niet langer kunnen zwijgen. Misschien dat politici ons eens willen uitnodigen, misschien zijn wij wel goede gesprekspartners.
In die zin hebben wij een signaalfunctie, maar ook de taak om het voor onze mensen op te nemen. Wij willen echt een schild voor langdurig zieken, hulpbehoevenden en gehandicapten zijn."

CDA moet zijn politieke opvattingen toegankelijk maken voor de burgers

Danny van den Ham is 22 jaar en werkt als inspecteur bij de Amsterdamse politie. Hij is lid van de werkgroep 'rechtsstaat en veiligheid' van het Strategisch Beraad. Met name voor bijstandsmoeders, ouderen en slachtoffers moet het CDA zich meer herkenbaar presenteren. Samen met Kamervoorzitter Deetman meent hij dat het CDA moet investeren om zijn opvattingen in moderne en duidelijke woorden over het voetlicht te brengen.

Danny: "Ik denk dat het heel belangrijk is om politieke onderwerpen in moderne, toegankelijke woorden te vertalen. Je kunt ook in je taalgebruik herkenbaar overkomen. Dus ik wil voorstellen om naast het goed onderbouwde, inhoudelijke verhaal ook meer aandacht te besteden aan de vormgeving.
Het gedachtengoed van het CDA zit goed in elkaar. Wij willen als schild voor kwetsbare groepen fungeren. Solidariteit is een specifieke CDA-eigenschap. Bijstandsmoeders kunnen erop rekenen dat wij hen beschermen. Ook veel oudere mensen, die in een financieel zwakke positie verkeren, moeten weten dat ze definitief op het CDA kunnen rekenen. Voor kwetsbare groepen komt het CDA nog te onduidelijk als een herkenbaar 'schild' naar voren.
Paars schermt zeer met de werking van de markt, maar het CDA moet zich daar tegen afzetten. Van de Troonrede druipt het geloof in de markt af. Het is goed dat een christen-democratische partij daar principieel afstand van neemt. Ik denk dat de markt absoluut niet zaligmakend is. Sterker nog, veel mensen komen daardoor helemaal niet meer aan de bak. Bovendien ontwricht een 24-uurs economie het sociale leven. Ik draai veel onregelmatige diensten en kom daardoor moeilijk toe aan het bezoeken van vrienden, theater of uitgaan met mijn vriendin. Het gevaar van de 24-uurs economie is dat het ten koste kan gaan van hogere waarden als vriendschap en ontspanning.
Verder denk ik aan 'rechtvaardigheid' met betrekking tot justitie en politie, ontwikkelingssamenwerking en de kwetsbare groepen in de samenleving. Het is, bijvoorbeeld, aan slachtoffers van misdrijven niet uit te leggen als daders, vanwege vormfouten of cellentekort, op vrije voeten komen. Het belang van het slachtoffer wordt veel te vaak onderschat. De rol van het slachtoffer verdient echt extra aandacht van de overheid. Ik denk dat het CDA zich hier sterk voor moet maken."

Danny van den Ham (foto Elzebet Veenendaal)

Als het aan de politieke inhoud van het CDA-programma ligt, is de wederopstanding van de partij een kwestie van tijd, maar wie brengt ons gedachtengoed 'boordevol warmte' en succesvol aan de man?
"Veel woordvoerders van de fractie zijn mannen, goed in het pak, vijftig-plussers, maar als je jezelf een volkspartij noemt, moet je toch ook eens jongeren of vrouwen naar voren durven schuiven. Binnen de fractie denk ik daarbij aan Ank Bijleveld. Zij is een warme persoonlijkheid en is, als geen ander, in staat om ons verhaal in de media handen en voeten te geven."

Reactie Deetman

Deetman: "Danny van den Ham snijdt een aantal punten aan.
Ik ben het met hem eens wat hij zegt over de noodzaak van zorg voor elkaar en saamhorigheid (solidariteit), over de overschatting van wat geregeld en georganiseerd kan worden via de markt (dat is het vrije spel van maatschappelijke krachten) en het betrachten van gerechtigheid. Dus is aandacht voor bijvoorbeeld bijstandsmoeders, ouderen, ontwikkelingslanden geboden, en is slachtofferhulp en verzet tegen een 24-uurseconomie nodig.
Er is echter een ander punt waar wat meer over gezegd kan worden. Danny zegt dat wij ook moeten letten op de presentatie en ons op een begrijpelijke manier dienen uit te drukken opdat ons inhoudelijke verhaal voor het voetlicht komt. Dat is waar. Die kritiek moeten wij ons aantrekken. Maar er moet nog wel iets aan worden toegevoegd. Hoe wij de vormgeving ook kiezen, per saldo staat en valt de continuïteit van een politieke partij als het CDA met de kwaliteit van de inhoud van de boodschap. Daarin zal in de komende jaren geïnvesteerd moeten worden door ons gedachtengoed te vertalen in zeer concrete opvattingen over al die politieke vragen en problemen die burgers bezighouden. Politiek bedrijven is ook dienstbaar zijn aan burgers en samenleving."

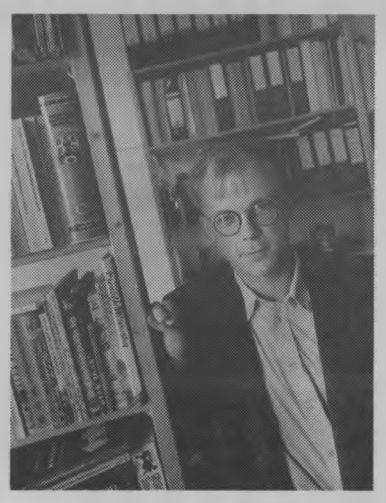

(foto Noordoost)

Paspoort nieuw lid: Jan Deinum

Naam: Jan Folkert Deinum

Geboren: 12 november 1969

Beroep: Onderwijskundig onderzoeker

***W**aarom ben je lid van het CDA geworden?*
"Ik ben christelijk opgevoed en daardoor voel ik mij tot een christelijke partij aangetrokken. De uitgangspunten van het CDA, met name het rentmeesterschap, spreken tot mijn verbeelding. Het is een optelsom van visie, houding en de wil om een christen-democratische volkspartij te zijn waardoor ik mij bij het CDA thuisvoel."

***I**s er een politicus die je bewondert?*
"Rabin van Israël. Hij heeft zichzelf moeten overwinnen om het vredesakkoord met de Palestijnen te ondertekenen. Wie de hand schudt van de oude vijand is voor mij sterker dan die een stad inneemt."

***W**elke man/vrouw neemt een bijzondere plaats in in je leven?*
"Als ik mijn vader zie, herken ik in mijzelf bepaalde eigenschappen die hij ook heeft. Zo te zien lijken we als twee druppels op elkaar, maar van binnen ben ik vooral door mijn moeder gevormd."

***B**oek:*
"Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog van dr. L. de Jong. Elk jaar, op mijn verjaardag, krijg ik een nieuw deel.

***T**heater:*
"Youp van 't Hek en Herman Finkers."

***M**uziek:*
"Ik speel trombone in een fanfareconcertorkest. Ik houd van kopermuziek."

***B**ijbelfiguur:*
"De herbergier uit Bethlehem die Jozef en Maria de deur wees. Hij kon niet anders! Zijn huis zat vol. Hij gaf wat hij had, maar hij krijgt al 2000 jaar lang de schuld dat hij Maria in een stal liet slapen. Dankzij die stal hebben we nu een prachtig kerstverhaal. Stel dat ze in die herberg was bevallen..."

***M**otto:*
"Wat jij wil dat de ander voor jou doet, doe dat ook voor hem of haar!"

Oktoberquiz

Vul de puzzel horizontaal in. In de gearceerde kolom vindt u van boven naar beneden de oplossing van deze puzzel. Stuur uw oplossing **voor 1 november** aanstaande naar: redactie CDA-Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Onder de goede inzenders worden 3 CD-bonnen verloot.

1. Hij was minister van Justitie tijdens het kabinet-Lubbers III?
2. Welke Israëlische premier ondertekent de vredesakkoorden met PLO?
3. In welk Zeeuws water zal een toltunnel worden aangelegd?
4. Welk CDA-Tweede Kamerlid is lid van de Commissie-Van Traa?
5. Wie is de nieuwe trainer van Feyenoord?
6. Wat is de naam van het in 1994 geopende otterpark in Leeuwarden?
7. Op welk eiland nam Frankrijk de eerste kernproef in 1995?
8. Welke nieuwe Walt Disneyfilm is vanaf oktober in de bioscoop te zien?
9. CDA-fractievoorzitter Heerma pleitte tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen voor moderne en consequente ...?
10. Wie werd begin oktober 1995 wereldkampioen wielrennen bij de amateurs?

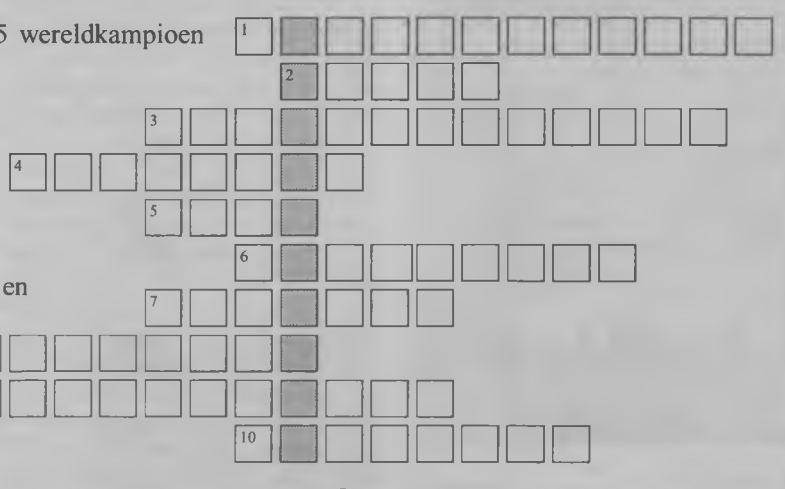

Oplossing letterdiagram

De oplossing van het letterdiagram uit de CDA-Krant nr. 6 is miljoenennota.
J. Cuijpers-Litjens uit Boxmeer, **L. de Bruijn-van Vliet** uit Waarder en **M.J. Temmink-Reesink** uit Haaksbergen hebben een CD-bon gewonnen.

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer
Meüs van der Poel

Aan dit nummer werkten verder mee:
Marianne Fennema
Eduard Slootweg

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

CDA Kraant

11e JAARGANG - Nr. 8 - 11 NOVEMBER 1995

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Er was eens een groepje strategen
op zoektocht naar echt nieuwe wegen
Wat zij toen verklaarden
Was: Slechts vaste waarden
verlenen die zoektocht de zegen.

Jos van Gennip
directeur Wetenschappelijk
Instituut/adviseur Strategisch Beraad

'Nieuwe wegen, vaste waarden' gepresenteerd

Woensdag 8 november jl. is het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' gepresenteerd. Het rapport van het Strategisch Beraad beoogt christen-democratische antwoorden te geven op de uitdagingen van de éénentwintigste eeuw.

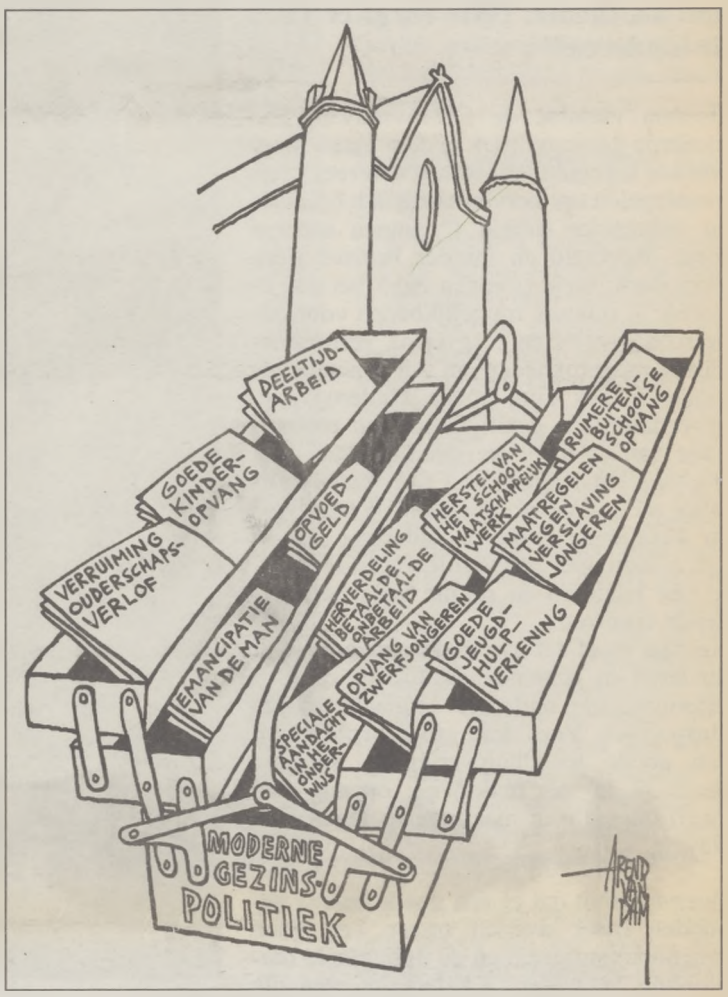

Andriessen: rapport moet leiden tot brede discussie

Het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' moet volgens Frans Andriessen, voorzitter van het Strategisch Beraad, leiden tot een brede discussie. "Voor zo'n belangrijke strategische verkenning tot na de eeuwwisseling is een breed draagvlak nodig." Pagina 3.

Heerma vult gezinspolitiek concreet in

Opvoedgeld, verruiming van buitenschoolse opvang en herstel van het schoolmaatschappelijk werk voerde fractievoorzitter Heerma o.a. op als concrete onderdelen van gezinspolitiek. Voor het Strategisch Beraad staat aandacht voor het gezin bovenaan op de agenda. Pagina 2.

Korrel

De kracht van het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' is dat het niet blijft bij vage en abstracte formuleringen, maar dat ook hele duidelijke en concrete suggesties worden gedaan zoals ten aanzien van actieve gezins- en familiepolitiek. De CDA-Tweede Kamerfractie kan hier direct mee aan de slag door binnen zes maanden met een aantal concrete wetsvoorstellen te komen. Het mag niet zo zijn dat nu Heerma het onderwerp succesvol op de agenda heeft gezet, de andere politieke partijen er mee weglopen. Het Strategisch Beraad heeft maar weer eens laten zien dat denkkracht in het CDA volop aanwezig is. Bemoedigend. Maar wel wat mee doen!

Actie contributie

Eind oktober was de stand f 8.009.424,- zie pagina 7.

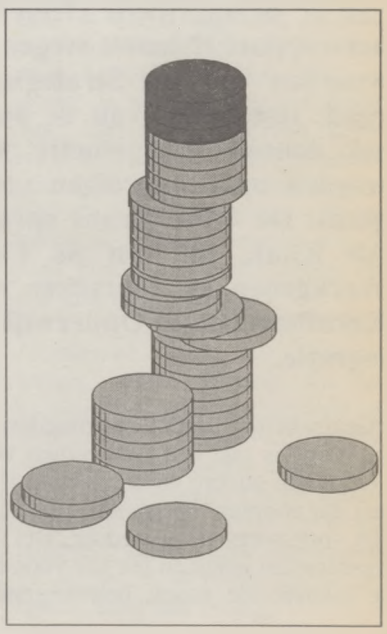

Ingezonden mededeling

DE BRON
CONFERENTIECENTRUM

Partijcongres in het groen?
Natuurlijk op "De Bron"!
Bel nu voor informatie...

☎ 0529-478777

CDA-fractie wil opvoedgeld invoeren

CDA-fractievoorzitter Heerma wil opvoedgeld invoeren, de buitenschoolse opvang verruimen en het zogenaamde schoolmaatschappelijk werk herstellen. Heerma kwam met deze concrete invulling van gezinspolitiek tijdens het mini-symposium van het CDA-Vrouwenberaad dat zaterdag 4 november jl. werd gehouden. Het symposium had als thema: 'Wie zorgt er voor de kinderen?'

Kinderen moeten alle zorg krijgen die zij nodig hebben zonder dat ouders onnodig in hun persoonlijke ontplooiing beperkt worden. *(foto ANP)*

Heerma vertelde de CDA-vrouwen hoe moderne gezinspolitiek in de praktijk moet worden ingevuld. Hij somde een reeks van maatregelen op: herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid ("mannen moeten meer onbetaald en minder betaald werk gaan doen; voor vrouwen geldt het omgekeerde"), ruimere mogelijkheden voor ouderschapsverlof en zorgverlof, verruiming van de mogelijkheden om vrij te nemen als kinderen ziek zijn, goede kinderopvang, bevorderen van deeltijdarbeid en emancipatie van de man. De overheid kan deze maatregelen volgens de CDA-fractievoorzitter niet allemaal opleggen. Werkgevers en werknemers moeten onderling afspraken maken over zorgverlof, verlof bij ziekte van kinderen en ruimte voor herintredende vrouwen.
Heerma vindt dat specifieke aandacht voor kinderen in achterstandssituaties en probleemjongeren onderdeel uitmaakt van gezinspolitiek. Voor deze groep bepleitte hij een goede jeugdhulpverlening, speciale aandacht in het onderwijs, opvang van zwerfjongeren en maatregelen tegen verslaving.

Heerma vindt dat er een goede balans gevonden moet worden tussen een goed functionerend gezin en de individuele ontplooiing van ouders. Kinderen moeten alle zorg krijgen die zij nodig hebben zonder dat ouders onnodig in hun persoonlijke ontplooiing beperkt worden. Om de verdeling zorg/arbeid te verbeteren en tegelijk meer aandacht aan opvoeding en vorming van kinderen te geven, kwam hij met drie concrete voorstellen: invoering van opvoedgeld, verruiming van de buitenschoolse opvang en herstel van het schoolmaatschappelijk werk.
De CDA-fractie wil dat er een studie wordt verricht naar de invoering van opvoedgeld. Naar Duits voorbeeld (in Duitsland kent men het Erziehungsgeld) zouden ouders met kinderen tot twee jaar maandelijks opvoedgeld moeten ontvangen. Met dit geld kunnen zij kinderopvang betalen of zelf minder buitenshuis werken. Die keuze kunnen zij zelf maken.
De buitenschoolse opvang zou verruimd moeten worden. Buiten de reguliere lesuren zouden kinderen opgevangen moeten worden, met sport- en spelactiviteiten. "Dat is goed voor kinderen die uit achterstandsgezinnen komen en voor kinderen waarvan de ouders werken."
Tenslotte zou het schoolmaatschappelijk werk hersteld moeten worden. Kinderen met leerproblemen moeten extra aandacht krijgen. Omdat blijkt dat leerproblemen vaak met de situatie thuis te maken hebben, moet bij de oplossing de thuissituatie veel meer betrokken worden.

Klink: Dam opwerpen tegen in het gedrang komen van het gezin

De aandacht voor het gezin is één van de belangrijkste elementen in het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' van het Strategisch Beraad. Het beleid van de overheid zal consequent getoetst moeten worden op de gevolgen voor het gezin. De CDA Krant sprak met Ab Klink, lid van de Centrale Werkgroep en voorzitter van de Kernthemagroep Onderwijs en Integratie.

"Gezinsbeleid", aldus de opstellers van het rapport, "is niet een miskenning van mensen die op andere wijzen leven, of van het feit dat anderen dan ouders zich ook inzetten voor zorg en opvoeding. Het is de erkenning dat gezin en familie voor de meeste mensen de meest bevredigende basis van het bestaan vormen, die grote voordelen biedt aan de maatschappij en een brug slaat tussen generaties."
"Er kunnen zich in de toekomst een tweetal ontwikkelingen voordoen die een bedreiging kunnen gaan vormen voor het gezin", zegt mr. Ab Klink. "In de eerste plaats is dat de flexibilisering van de arbeidsmarkt en aan de andere kant het verlagen van sociale waarborgen. Als deze twee ontwikkelingen op elkaar gaan inwerken, denk ik dat het gezinsleven serieus in het gedrang komt. Het zal namelijk uitlopen op een verplichting van beide ouders om gedurende lange tijd banen met elkaar te combineren, alternerend te gaan werken. Dat betekent dat zowel de band tussen de ouders als de band tussen de ouders en de kinderen een probleem gaat worden. Daar willen we een dam tegen opwerpen."
"Flexibilisering", aldus Klink, "is op zichzelf een goede ontwikkeling. Op die manier kunnen ouders zorg en werk evenwichtig verdelen, als zij dat willen. Maar laat er in elk geval één collectieve vrije dag zijn. In onze cultuur is dat de zondag. In de sfeer van sociale waarborgen willen we in elk geval niet toe naar een mini-stelsel. Het sociaal minimum mag niet zo laag gesteld worden, dat mensen in de praktijk gedwongen zijn bij wijze van spreken dag en nacht te werken om het hoofd boven water te houden. "
Het Strategisch Beraad stelt ook voor om de kinderbijslag op niveau te houden, maar wel selectiever te maken. Klink: "Het betekent dat ouders met jonge kinderen een hogere kinderbijslag krijgen. Op die manier hoeft het regelen van kinderopvang geen probleem te zijn. Tenslotte willen we ook toe naar een splitsingsstelsel, wat er op neerkomt dat een kostwinner in de sfeer van de belasting niet benadeeld wordt ten opzichte van een tweeverdiener."

Bij de moord op Rabin

Hij kwam al verder met de vrede dan menigeen voor mogelijk had gehouden. Hij, de vermoorde Yitzhak Rabin die als hoogste militair Israël in 1967 naar de overwinning leidde en misschien juist daarom in staat was het pad van de vrede op te gaan. Deze moord is een tragedie, ten eerste natuurlijk voor zijn familie en Israël. Maar ook voor al degenen, Joden en palestijnen gelijk, die niets liever willen dan in rust en vrede naast elkaar staan. Als Israël uit zijn verdoving ontwaakt, zal de vredesdraad weer moeten worden opgenomen. Door Shimon Peres en Yasser Arafat, in de geest van Rabin. Kogels en geweld lossen niets op. Het is te hopen dat alle partijen zich dat blijven realiseren, in de geest van Yitzhak Rabin.

Jaap de Hoop Scheffer, buitenland woordvoerder CDA-Tweede Kamerfractie

Lubbers kandidaat

De bekendmaking door de Nederlandse regering van de kandidaatstelling en beschikbaarheid van Ruud Lubbers voor de functie van secretaris-generaal van de NAVO is in de ogen van fractievoorzitter Heerma een goede en gelukkige ontwikkeling. Heerma hoopt op een goede en snelle afwikkeling van de procedure. Bij ter perse gaan van dit blad was nog niets bekend over een eventuele benoeming van Lubbers.

'Gouden handdruk' van Sorgdrager

Verbazing en onbegrip sprak fractievoorzitter Heerma uit in het debat over de afvloeiingsregeling van Procureur-Generaal Van Randwijck. "Dit is in het land niet uit te leggen aan iemand die wegens reorganisatie ontslagen is of aan boeren die in de Bijstand terechtkomen. Nederland is terecht in rep en roer. De getroffen regeling is onacceptabel".
Heerma vroeg zich af waarom het ontslag van Van Randwijck niet betrokken was bij de reorganisatie van het Openbaar Ministerie. Waarom was niet geprobeerd de Procureur-Generaal over te plaatsen. Waarom moet het salaris, dat voor zeven jaar lang wordt doorbetaald, in een keer worden uitgekeerd en waarom is een volledige vergoeding van rechtsbijstand onderdeel van de regeling? Er kwam op al die vragen geen bevredigend antwoord van minister Sorgdrager. Reden voor het CDA de motie van wantrouwen te steunen. Dat de regeringspartijen op de valreep toch maar weer vertrouwen in de minister uitspraken noemt Heerma "nieuw staatsrecht". "Je vraagt je na dit debat af waar dat vertrouwen op gebaseerd is. De minister is flink beschadigd."

Spoorwegen

De CDA-fractie heeft grote zorgen over de Nederlandse Spoorwegen omdat het aantal reizigers- behoudens de studenten die vanwege hun OV-Jaarkaart tegen zeer lage kosten reizen - de laatste jaren steeds verder afneemt en reizigers zeer geirriteerd raken over de vele vertragingen. Het Tweede Kamerlid Jacob Reitsma gaat zich bij de discussie in de Kamer over de verzelfstandiging van de NS er sterk voor maken dat die verzelfstandiging uiteindelijk zal leiden tot een beter produkt, dat niet ten koste mag gaan van het voorzieningenniveau in landelijke gebieden.

Zoeken naar nieuwe wegen op basis van vaste waarden

"We moeten zoeken naar nieuwe wegen, op basis van waarden die voor ons vast staan", zegt voorzitter Frans Andriessen van het Strategisch Beraad. Op woensdag 8 november jongstleden presenteerde het Strategisch Beraad zijn rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' in Perscentrum Nieuwspoort. Het rapport moet leiden tot een brede discussie. Het geeft oriëntaties voor beleid tot na het jaar 2000. De kernbegrippen van het CDA vormen de basis van het rapport, dat met medewerking van vele betrokkenen in de partij tot stand is gekomen.

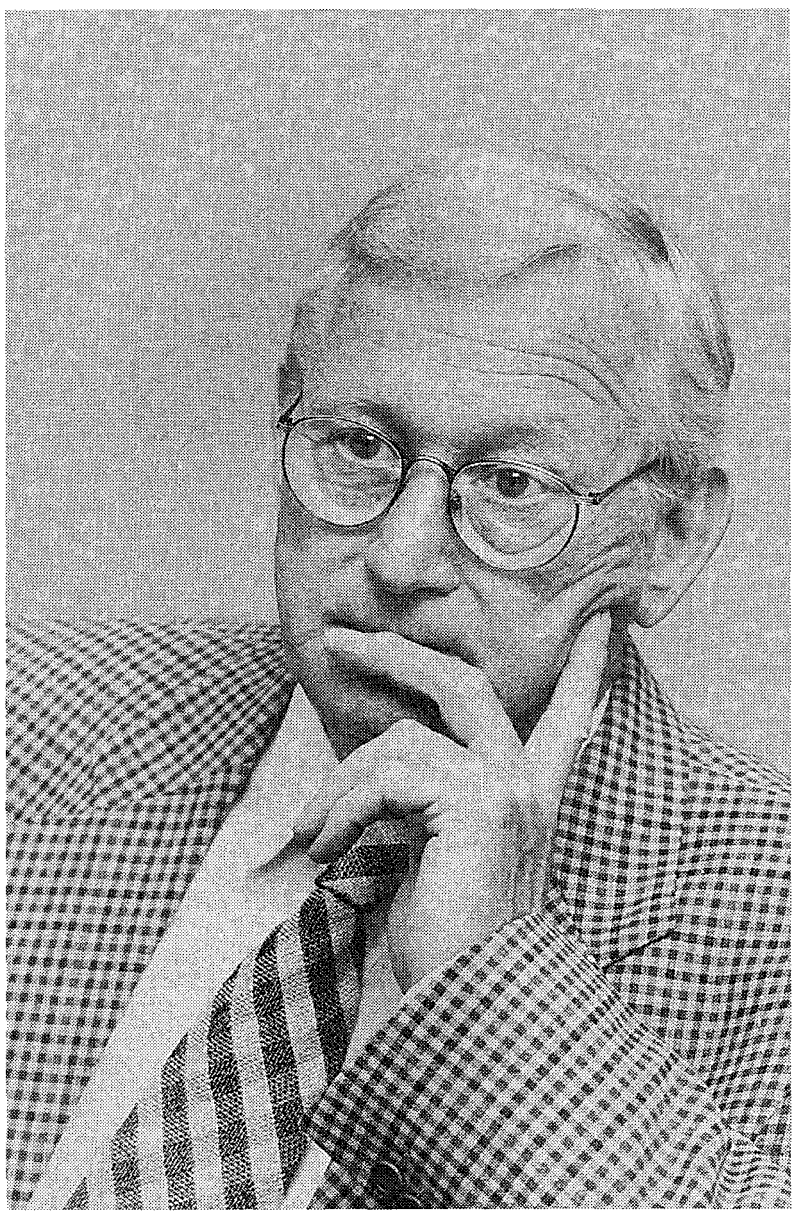

Frans Andriessen, voorzitter van het Strategisch Beraad. (foto Elzebet Veenendaal)

Volgens Andriessen is het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' vooral "een discussiestuk waarin een aantal oriëntaties voor het beleid wordt gegeven. Het is dus geen blauwdruk. We hebben de wijsheid zeker niet in pacht, integendeel. Wat we hebben geprobeerd is aan te geven hoe politiek en overheid kunnen bijdragen aan de noodzakelijke heroriëntatie".
De voorzitter van het Strategisch Beraad meent dat een partij ook wat betreft haar strategische verkenning steeds vernieuwend bezig moet zijn. "In die zin hebben we ons niet geremd gevoeld door het huidige verkiezingsprogramma. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het hoofdstuk over de sociale zekerheid waarin we hebben aangedrongen op een fundamentele herziening. We hebben een fase verder gekeken dan 1998. Als deze strategie door de partij na een hopelijk brede discussie wordt aanvaard dan zal het rapport zeker invloed hebben op het komende verkiezingsprogramma."
Andriessen benadrukt dat de Eerste en Tweede Kamerfractie steeds bij de totstandkoming van 'Nieuwe wegen, vaste waarden' betrokken zijn geweest. "In de Centrale Werkgroep en in de Kernthemagroepen zitten verschillende adviseurs van de fracties. Hun inbreng heeft zeker invloed gehad." Ook de inbreng van de CDA-achterban die dit voorjaar reacties en suggesties kon inzenden, is verwerkt in de eindversie van het rapport. "Men zal veel van de reacties herkennen in de tekst."
Het rapport is volgens Andriessen zeker geen breuk met het Program van Uitgangspunten. "De kernbegrippen uit het Program van Uitgangspunten - rentmeesterschap, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit en gerechtigheid - vormen ook de basis van dit rapport. Vanuit die principiële begrippen denken wij na over de toekomst."

Vier kardinale thema's

In een notedop legt Andriessen uit waar 'Nieuwe wegen, vaste waarden' voor staat. "We moeten zoeken naar nieuwe wegen, op basis van waarden die voor ons vast staan. Het rapport bevat eigenlijk vier kardinale thema's: de overdracht van waarden en waardencommunicatie in de samenleving, veiligheid, participatie aan de samenleving en het doorgeven van de samenleving aan de na ons komende generaties. Dan moet je denken aan problemen als milieuvervuiling en de enorme schuldenlast die wij op de schouders van onze kinderen en kleinkinderen neerleggen. Die thema's grijpen in elkaar. Sluitstuk is de rol van overheid en politiek. Die moeten uiteindelijk de voorwaarden scheppen dat mensen kunnen meedoen, zich veilig weten, en waarden kunnen overdragen zodat er echte samen-leving ontstaat. De overheid moet er verder voor zorgen dat er voor de komende generaties nog toekomst is."

Sociale en ecologische markteconomie

'Nieuwe wegen, vaste waarden' bindt de strijd aan met een aantal tendensen. Andriessen: "We bespeuren een soort heilig geloof in 'markt, markt en nog eens markt'. Daar geloven wij niet in. Natuurlijk is markt nuttig en nodig, maar negatieve aspecten van die markt - en die zijn er volop - moeten fors gecorrigeerd worden. Wij pleiten daarom voor een sociale en ook ecologische markteconomie. Sommigen zien milieubeleid als een correctie op de economie, maar waar het in feite om gaat is dat de economie ecologisch moet denken. Wij moeten de schepping bewaren en bewerken; daar moet ons beleid op gericht zijn. Vandaar ons voorstel om de lasten te verschuiven van arbeid naar verbruik en vervuiling."

Rol van de overheid

Het rapport bindt ook de strijd aan met degenen die pleiten voor een alleen maar terugtreden van de overheid. Andriessen: "Wat de rol van de overheid betreft zijn er twee hoofdlijnen. Ten eerste de lijn dat de overheid niet alles kan en moet willen regelen. Mensen moeten ook op het dragen van een eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken. Willen wij echter een echte samen-leving in vrijheid, - en dat is het tweede punt -, dan moet er op een aantal beleidsterreinen een solide en sterke overheid zijn. Neem de groeiende onveiligheid. Daar moet de overheid daadkrachtig tegen optreden. Dat moet op twee manieren gebeuren. Ten eerste is er internationale, grensoverschrijdende misdaad. Daar moeten aparte internationale regels voor komen. Wij pleiten verder in dit verband voor een Europese politiedienst en een Europees strafrecht voor bepaalde misdrijven. Ten tweede moeten politie en justitie in eigen land effectieve en nieuwe opsporingsmethoden kunnen hanteren. Daar moet wel toezicht en controle op uitgeoefend worden. Wij vinden verder dat er meer geld aan criminaliteitsbestrijding moet worden besteed. Op dit terrein pleiten wij ook voor twee gevangenen op één cel zodat gevangenen wegens celgebrek niet naar huis gestuurd hoeven te worden. "
Het gedoogbeleid op het terrein van drugs en illegaliteit is het Strategisch Beraad een doorn in het oog. "Het is tweeslachtig: iets mag niet, maar we laten het toch toe. Zo wordt het rechtsstelsel ondermijnd. We moeten het politie- en justitie-apparaat zo inrichten dat er niets gedoogd hoeft te worden. Dat kan niet van vandaag op morgen, maar het moet wel."

Wending in sociaal-economisch bestel

Het extra geld dat het Strategisch Beraad voor onder andere criminaliteitsbestrijding wil vrijmaken, wordt gevonden door de overheidsuitgaven te herijken. Centraal in deze samenhangende visie staat een 'wending in het sociaal-economisch bestel'. "Door de lastendruk wordt arbeid duur en als het ware de markt uitgeprijsd. Dat leidt tot uitsluiting van mensen. Wij stellen een fundamenteel nieuwe strategie voor om de participatie te bevorderen. Die strategie bestaat uit drie elementen. Ten eerste moeten in een langjarig program de lasten op arbeid aanzienlijk verlaagd worden, met bijzondere aandacht voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Een lage staatsschuld en een laag financieringstekort zijn randvoorwaarden voor zo'n operatie. Zo'n lastenverlaging op arbeid leidt tot een betere concurrentiepositie en meer banen. Een tweede element is dat wij vinden dat de indeling tussen ondernemers, mensen in dienstverband en uitkeringsgerechtigden minder rigide moet zijn. Mensen met een uitkering moeten die kunnen combineren met inkomen uit betaald werk. Het derde element is een herontwerp van de sociale zekerheid. Wij willen daarbij voorkomen dat mensen niets doen omdat ze minder dan het sociaal minimum verdienen. Als ze minder verdienen moet dat uit de sociale zekerheid aangevuld worden tot het sociaal minimum. Zo kunnen mensen weer aan de slag. Voorwaarde voor een uitkering is dan niet dat men geen werk meer heeft, maar dat men werk heeft. Voor mensen die geen werk meer kunnen verrichten zoals ouderen en arbeidsongeschikten komt er een aparte regeling."

Bescherming van het gezin

Ook tendensen als identiteitsverlies en schaalvergroting worden in het rapport bestreden. Andriessen: "Door de globalisering ontstaat steeds meer schaalvergroting. Daardoor komen kleine verbanden zoals gezinnen, organisaties, kleine scholen in het gedrang. Terwijl juist in kleine verbanden de overdracht van waarden het beste plaatsvindt. Daarom moet het gezin beschermd worden. Dat moet de overheid met allerlei maatregelen doen, maar daar ligt ook een rol van de samenleving. In CAO's kunnen bijvoorbeeld gezinsvriendelijke afspraken worden gemaakt over flexibele arbeidstijden. Het CDA lijkt hiermee tegen een tendens in te gaan, maar tegelijk bespeur ik een groeiende behoefte van mensen om weer ergens bij te horen."

Het Strategisch Beraad wil voorrang geven aan het leven. "Wij willen voor de medische en genetische ethiek een algemeen verbindend wettelijk toetsingskader waarbij onderzoeken en experimenten van wetenschap en praxis worden getoetst. Natuurlijk kunnen zich fatale noodsituaties voordoen, dan moet in het uiterste geval selectie van zaad- en eicellen mogelijk zijn. Maar voorop staat zoveel mogelijk: geen verandering van de erfelijke aanleg van mensen en bescherming van het leven."

Brede discussie is nodig

Het Strategisch Beraad pleit voor een andere dialoog tussen overheid en burgers. "Wij willen behoud van onze representatieve democratie waarin politici bij verkiezingen worden gekozen en worden afgerekend op hun daden. Maar democratie bestaat niet alleen uit het houden van verkiezingen. In een vroegtijdig stadium moeten mensen bij de beleidsvorming betrokken worden. Wat niet werkt, is een correctief referendum. Dat is een negatief, afwerend instrument waarbij mensen alleen maar 'nee' kunnen zeggen. Dat is te veel een uiting van een bestaand patroon, terwijl wij op zoek zijn naar nieuwe wegen om een dialoog te voeren."

Andriessen hoopt dat 'Nieuwe wegen, vaste waarden' tot een brede en diepgaande discussie zal leiden. "De christen-democratie moet nu antwoorden formuleren op de vraagstukken van de eenentwintigste eeuw. Voor zo'n belangrijke strategische verkenning tot na de eeuwwisseling is een breed draagvlak nodig."

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Informatie over de CDA-communicatiemiddelen

Het CDA informeert de leden en andere geïnteresseerden op verschillende manieren. De partij en haar gelieerde organisaties geven onder andere verschillende periodieken uit met als doel naast informatievoorziening opinievorming en bezinning op het christen-democratisch gedachtengoed, bij te dragen aan de binding en betrokkenheid van de leden bij de partij.

- **CD/Actueel** is het tweewekelijks opiniemagazine waarop men zich kan abonneren. Het voorziet de lezers van specifieke informatie en opinies betreffende de actuele (CDA)-politiek. Het dient als discussieforum voor mensen uit alle partijgeledingen. Een jaarabonnement kost f 56,-; CDJA-leden en studenten betalen f 40,-.

- **Christen Democratische Verkenningen** is het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het is een vrijplaats voor het denken binnen de christen-democratie; de politieke opportuniteit is hierin niet beslissend, maar de kwaliteit van de argumentatie. Een jaarabonnement kost f 75,-; CDJA-leden en studenten betalen f 45,-.

- **Bestuursforum** is het maandblad over christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek. Het blad wordt door de CDA-Bestuurdersvereniging uitgegeven. Een jaarabonnement kost f 40,-.

- **Vrouw en Politiek** is het kwartaalblad van het CDA-Vrouwenberaad. De leden van het Vrouwenberaad krijgen het blad gratis. Een jaarabonnement kost f 15,-.

- **Interruptie** wordt acht keer uitgegeven door het CDJA. De krant is een mix van opiniërende artikelen en 'human interest'-verhalen. CDJA-leden ontvangen het blad gratis. Een jaarabonnement kost f 20,-

Het CDA heeft tevens de mogelijkheid voor een service-abonnement. Een service-abonnee ontvangt alle CDA-bladen en daarnaast politiek-inhoudelijke publicaties als rapporten van het CDA en de gelieerde organen. Het service-abonnement zorgt ervoor dat u automatisch altijd op de hoogte bent van de meest recente politiek-inhoudelijke standpunten van het CDA. Een jaarabonnement kost f 300,-.

Voor vragen kunt u contact opnemen met onze ledeninformatie-telefoon. Deze telefoon is op werkdagen van 13.00 tot 15.00 uur bereikbaar onder telefoonnummer: 070-3424869.

Ik neem een abonnement op *):

O CD/Actueel
O Christen Democratische Verkenningen
O Bestuursforum
O Vrouw en Politiek
O Interruptie
O Service-abonnement

*) Aankruisen wat van toepassing is

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

FAUTEUILS
Leverbaar door heel Nederland

Vink Meubelen is specialist als het gaat om **passende** fauteuils. Zowel in klassieke-, moderne-, draai-, leren-, stoffen- of volautomatische fauteuils hebben wij ruime keus. Daarnaast zijn wij specialist in het maken van **aangepaste fauteuils**. Bij Vink vindt u een fauteuil die u past!

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

ANTIEK ZILVER

Unieke collectie antiek Nederlands zilver.

RIKKOERT
SCHOONHOVENS SILVERHUYS

Juweliers · Horlogers · Diamantairs · Taxateurs · Antiquairs · Edelsteenkundige F.G.A. · Edelsmeden sinds 1879

Schoonhoven: Haven 1-13 (0182) 382651 / 385820 · Lekkerkerk: Burg. Roosstraat 22 (0180) 661490

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-4353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

In Zaïre is een gezondheidsvoorlichtster nergens zonder auto

HELPEN OF BEHELPEN

GEEF VOOR VERVOER IN DE DERDE WERELD!

Dit jaar viert MIVA een belangrijk jubileum. Al zestig jaar lang geeft MIVA financiële steun voor vervoermiddelen over de gehele wereld. Ruim 1000 auto's, jeeps, vrachtwagens, boten, fietsen en bromfietsen verlichten dankzij de donateurs van MIVA het werk van hulpverleners en missionaire werkers in meer dan 80 landen. Help MIVA mensen in beweging brengen!

MIVA

MIVA brengt mensen in beweging

GIRO 272249

Vijverstraat 12, Breda

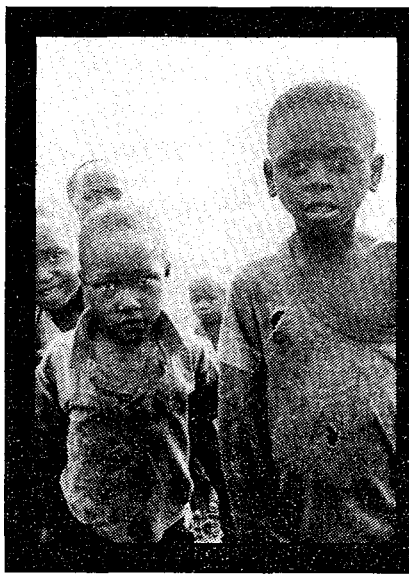

Voor f25,- geeft u ze hun familie terug.

STICHTING Vluchteling

Giro 999

Wij brengen alleenstaande kinderen en hun familie in Rwanda weer bij elkaar. Stichting Vluchteling Den Haag.

BANKSTELLEN
Leverbaar door heel Nederland

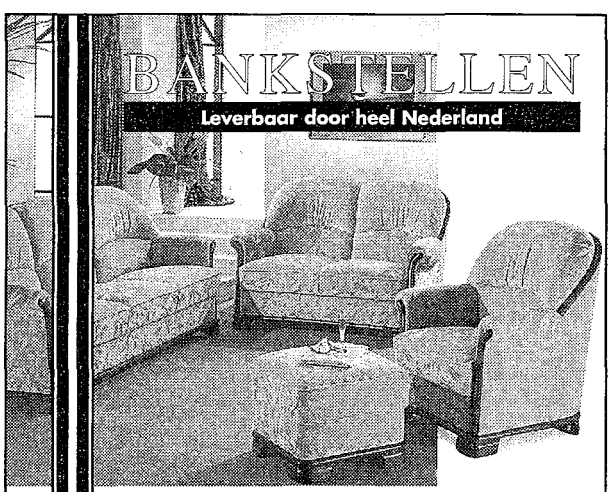

In onze collectie voeren wij diverse kwaliteitsmerken bankstellen van modern tot klassiek en evt. **aangepast** aan uw wensen. Bij Vink Meubelen staan de eigen wensen en voorwaarden waaraan een bankstel moet voldoen voorop. Naast bankstellen staan wij garant voor uw complete woninginrichting. Juist voor **senioren** zijn wij het passende adres.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

De wereld is niet in balans. Dat moet veranderen, vindt Vastenaktie. Zij kiest dan ook voor evenwicht en gelijkwaardigheid. Wereldwijd. Evenwicht tussen Noord en Zuid. Tussen mens en milieu. En gelijkwaardigheid tussen vrouw en man.
Om dat te bereiken steunt Vastenaktie ruim duizend kleinschalige sociaal-economische projecten. In Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Dit jaar richt Vastenaktie haar aandacht vooral op projecten voor en door vrouwen.
Want vrouwen hebben de talenten om met uw gaven de wereld te veranderen.
Vrouwen rekenen op uw steun. Geef die steun. Via Vastenaktie. Giro 5850.
Door hier te sparen, investeert u in een andere wereld.

Meer informatie? Bel of schrijf Vastenaktie.
Postbus 77, 2340 AB Oegstgeest. Telefoon 071 - 515 9 515

Vastenaktie maakt deel uit van de Samenwerking Vastenaktie|Cebemo

INVESTEER IN EEN ANDERE WERELD

VASTENAKTIE GIRO 5850

Nieuwe wegen, vaste waarden

- Aanzet tot een strategisch beraad binnen het CDA -

uitneembaar katern

Op 8 november jl. werd het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden- een aanzet tot een strategisch beraad binnen het CDA' gepresenteerd. 'Nieuwe wegen, vaste waarden' is een rapport van het Strategisch Beraad. Dit beraad onder leiding van prof. mr. F.H.J.J. Andriessen werd op 21 januari 1995 door het CDA-partijbestuur ingesteld. Het kreeg de taak de positie van het CDA op de middel- en lange termijn te bepalen. Het is de bedoeling dat de discussie over het rapport met 'de luiken open' wordt gevoerd. Geinteresseerden en andere maatschappelijke groeperingen moeten zoveel mogelijk bij de discussie betrokken worden. Op 1 juni 1996 vindt op de Voorjaarspartijraad de definitieve besluitvorming plaats. Die besluiten dienen als basis voor het nieuwe verkiezingsprogram.
In dit speciale uitneembare katern treft u de integrale tekst van het rapport aan De tien strategische keuzen van het CDA zijn in het slothoofdstuk opgenomen. Verder bevat het katern een handleiding voor de wijze waarop de discussie over het rapport door de leden gevoerd kan worden.

Den Haag, 8 november 1995

Aan de leden van het CDA

Het is hoog tijd voor bezinning. De vragen waar politiek en samenleving voor staan, zijn ingrijpend van karakter veranderd. De schaal waarin problemen zich aandienen, is veel groter geworden. Alles in de politiek heeft wel een Europese en zelfs wereldwijde dimensie. Tegelijk zoeken mensen zekerheid en houvast in een veranderende leefomgeving. Politiek en samenleving staan voor een nieuwe opdracht. Maar niet alleen de politieke uitdagingen veranderen van karakter.

Het is hoog tijd voor bezinning in het CDA. In de nieuwe omgeving moet het CDA zijn positie bepalen. Niet door terug te kijken, maar door de blik vooruit te richten. Voor de nieuwe wegen die wij zoeken, zijn de vaste waarden van onze partij van grote betekenis. Zó moet het CDA zijn plaats zien te verwerven in de nieuwe tijden. De positie waarin onze partij zich momenteel bevindt, moet worden gezien als een kans. Niet om bij de pakken neer te zitten, maar om de toekomst tegemoet te gaan. De tijd vraagt om strategische keuzen. Het CDA moet een partij zijn van de toekomst.

Bezinning mag niet beperkt blijven tot enkelen. Vandaar ook dit rapport. Het bevat de visie van de Strategische Beraadsgroep binnen het CDA. Het is voor ons een eer u dit rapport te mogen aanbieden. Het is een verkenning, een aanzet voor strategisch beraad dat zich nu in den brede zal gaan afspelen. Strategische oriëntatie in een vitale beweging heeft alleen kans van slagen, als meningen, waarnemingen en keuzen van onderop tot stand komen. Het CDA is een partij van mondige mensen.

Het rapport is een uitnodiging. Het is aan u om in de komende maanden, in de aanloop naar de partijraad van 1 juni 1996, de strategische keuzen van de christen-democratie te bepalen. Wij hopen dat dit rapport daartoe bruikbaar is. Wij hebben het opgesteld in het vertrouwen dat de samenleving juist nu gebaat is bij de inzet van de christen-democratie en van de christen-democraten.

In dat vertrouwen wensen wij u een vruchtbaar, open en stimulerend debat toe. In onze traditie hebben wij altijd gekozen voor de inhoud. Die keuze moeten wij nu ook samen maken.

prof.mr. F.H.J.J. Andriessen
voorzitter Strategisch Beraad

Den Haag, 8 november 1995

Aan de leden van het CDA

Politiek bedrijven betekent bezig zijn met inhoud. 1995 staat voor ons CDA in het teken van inhoudelijke discussie. Vormgeven aan onze maatschappelijke betrokkenheid. Ieder op zijn eigen plaats. Onze vertegenwoordigers in Europees Parlement, Eerste en Tweede Kamer, in Staten en Raden, zorgen voor de CDA-profilering in de actuele politiek. Nu is er ook het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' van het Strategisch Beraad. Onder leiding van prof. mr. F.H.J.J. Andriessen hebben een Centrale Werkgroep en zes Kernthemagroepen de afgelopen tijd zeer intensief gewerkt aan de totstandkoming van dit rapport. Het rapport biedt een strategische verkenning over het jaar 2000 heen. Ik ben blij met de grote inzet waarmee de leden van het Strategisch Beraad hebben gewerkt en hoop dat het rapport veel aandacht zal krijgen in en buiten onze partij.

De discussie over de middellange en lange termijnvisie van het CDA gaat de hele partij aan. Het bepalen van de koers van de Nederlandse christen-democratie is geen zaak voor enkele prominenten, maar van de hele beweging. Daarom roep ik alle leden op aan deze belangrijke discussie deel te nemen. Niet alleen de inhoud van onze boodschap maar ook de wijze waarop wij de discussie voeren moet toekomstgericht en vernieuwend zijn. De discussie wordt daarom zoveel mogelijk door onze kamerkringen zelf georganiseerd. Nadrukkelijk vraag ik u echter om ook het debat buiten de eigen CDA-kring te zoeken. Een moderne en zich vernieuwende politieke beweging sluit zich niet af. Zet de luiken open en toetst eigen standpunten met de inzichten van anderen. Zoekt ook op lokaal en regionaal niveau het gesprek met geïnteresseerden en maatschappelijke organisaties. De antwoorden van de christen-democratie op de uitdagingen van de een-en-twintigste eeuw zijn die aandacht waard. Per kamerkring zijn er een aantal discussiebegeleiders beschikbaar die de gemeentelijke afdelingen kunnen ondersteunen bij het voeren van discussies. Nadere informatie over de gekozen procedure, het tijdpad en de wijze waarop de discussie over het rapport gevoerd kan worden, treft u elders in dit katern aan.

'Nieuwe wegen, vaste waarden' tracht een samenhangend antwoord te geven op de kansen en risico's waar onze samenleving voor staat. Zoals de spoorweg aan het eind van de negentiende eeuw symbool stond voor de overgang van agrarische naar industriële samenleving, zo staat de chip symbool voor de overgang van industriële naar informatiesamenleving aan het eind van de twintigste eeuw. Opnieuw een overgang. Opnieuw zoeken naar nieuwe wegen. Opnieuw ook de indringende vraag aan de christen-democratie vanuit welke waarden wij deze nieuwe kanteling bezien. Het antwoord op die vraag moet door onze partij in haar volle breedte gedragen worden. Daarom hoop ik dat u allen actief deelneemt aan het voor de toekomst van de christen-democratie zo belangrijke debat.

J.J.M. Helgers
partijvoorzitter

Tijdtabel en procedure

9 november	Perspresentatie rapport
18 november	Partijraad in Nijmegen met o.a. parallelsessies over het rapport
tot 30 maart 1996	Discussie in de partij 'met de luiken open' op alle niveaus met leden, geïnteresseerden en maatschappelijke organisaties. Discussierondes in regionale conferenties, thema-bijeenkomsten, ronde tafelgesprekken binnen en buiten CDA-verband. Uitkomsten worden ingeleverd via de kamerkringsteunpunten bij het partijbureau.
uiterlijk 30 maart 1996	Reacties kamerkringen en gelieerde organisaties moeten binnen zijn bij het partijbureau op diskette in WordPerfect 5.1.
15 april 1996	DB en PB-vergadering
eind april	(voor de mei-vakantie) Verzending stukken aan partijraadsleden Overleg partijraadsleden met hun achterban
1 juni 1996	Partijraad, waarop definitieve besluitvorming plaatsvindt.

Inhoud:

1. Strategisch beraad: waarom? II
2. Nieuwe wegen, vaste waarden II
3. Een 'waarden'volle samenleving III
4. Een veilige samenleving V
5. Participatie door iedereen VI
6. Een duurzame samenleving VIII
7. Een solide overheid IX
8. De christen-democratie: beweging voor de toekomst X

Hoe gaat een discussie over het rapport in zijn werk? XII

CDA

1. Strategisch beraad: waarom?

Vrede, vrijheid, welvaart voor iedereen. Nederland lijkt in de tweede helft van deze eeuw alles te hebben bereikt waar het in de eerste helft aan ontbrak. Mensen van vandaag hebben meer inkomen, meer scholing en meer kansen dan vorige generaties. De wereld ligt open en biedt tot dusver ongekende mogelijkheden. Toch heeft ieder zo zijn vragen bij de stand van zaken. Want de welvaart gaat ondertussen wel ten koste van het milieu. Die welvaart en sociale zekerheid hebben armoede en werkloosheid niet kunnen uitbannen. Ondanks die vrijheid blijven er mensen uitgesloten en aan de zijlijn staan. En die vrede wordt her en der ruw verstoord door nieuwe conflicten.

De wereld verandert met fascinerende, soms beangstigende snelheid. Het beeld is vol tegenstrijdigheden. Ideologische tegenstellingen zijn naar de achtergrond geschoven, en grenzen vervagen. Maar veel mensen zijn op drift, milieuproblemen zijn nauwelijks beheersbaar en grenzen bieden geen bescherming meer tegen de internationale criminaliteit. Wereldomvattende markten bieden grote kansen; veel armere landen kunnen op eigen kracht hun economische achterstand inhalen. Maar investeringen en werk hier kunnen van de ene dag op de andere verdwijnen. Na jaren van zorg over onderontwikkeling elders, dreigt Nederland nu zelf achter te blijven. Mensen hebben ongekende nieuwe mogelijkheden om persoonlijk invulling te geven aan hun leven. Maar zij lijken daarbij ongewild een gevoel voor richting te verliezen, waarvan zij zich niet bewust waren, zo gewoon leek het: een gevoel van 'zin' van het leven, zorg voor familie en omgeving, burgerzin, een besef van saamhorigheid en solidariteit in de samenleving, en een elementaire ethiek in de onderlinge relaties. De wereld komt praktisch binnenshuis, maar de buurman, vriend en collega zijn soms onbereikbaar.
Het is de hoogste tijd voor bezinning. De veranderingen dragen kansen op een goede toekomst in zich. Om die te realiseren zijn tijdige keuzen en tijdige maatregelen nodig. De politiek laat nu de tijd door de vingers glippen, vast als ze zit tussen de noodzaak van verandering, de wens tot behoud van het bestaande en een gebrek aan visie op wat er voor in de plaats kan komen. Met argumenten als: 'de markt eist', 'de samenleving is niet maakbaar' of 'het valt niet te voorkomen', wordt de onrust verdrongen en het verlies aan kwaliteit van de samenleving gelaten aanvaard.
Politiek is nodig. Als er niet meer wezenlijk te kiezen valt, keren mensen zich af van de politiek. Daarmee gaat meer verloren dan politieke belangstelling alleen. Daarmee verliest de samenleving de mogelijkheid om noodzakelijke en belangrijke keuzen te maken voor de toekomst. Politiek gaat om keuzen over inrichting en kwaliteit van het samenleven van mensen. Dat vereist politieke profilering. De Strategische Beraadsgroep wil aan de noodzakelijke bezinning bijdragen. Waar staat het CDA voor? Hoe treedt het de uitdagingen van morgen tegemoet? De keuzen zijn steeds weer anders; tijden en vraagstukken veranderen. Maar het gaat steeds om mensen. Menselijk geluk, waardigheid, veiligheid, zorg voor elkaar. Dat zijn de constanten. Het wereldbeeld verandert, de wereldbeschouwing niet. Daar gaat dit rapport over. Het streeft niet naar volledigheid. Het is geen verkiezingsprogramma. Het is een principiële verkenning tot in de volgende eeuw. De bezinning op wat het CDA is en wat het CDA wil is in de eerste plaats een discussie van de leden van het CDA. Beoogd is daaraan een kader te bieden vanuit het Program van Uitgangspunten van het CDA. Het is tegelijk een appèl aan de Nederlandse burger om zich aan te sluiten bij een politieke overtuiging die vanuit vaste, diep verankerde waarden in de samenleving staat en aan de samenleving wil werken.

Mensen verschillen, met hun belangen en idealen, maar zij leven niet op zichzelf en voor zichzelf. (foto's Dirk Hol)

2. Nieuwe wegen, vaste waarden

Wereldwijde markten, moderne communicatie, individualisering: het dagelijks leven verandert steeds sterker. Grenzen gaan open, mensen reizen en via moderne communicatie verbreden zij hun horizon en bereik. Nieuwe technieken bieden soms onverwachte oplossingen voor milieu- en gezondheidsproblemen. Vrije handel tussen vrije ondernemingen leidt tot grensoverschrijdende concurrentie, tot internationale netwerken van grote en kleine bedrijven op zoek naar nieuwe markten. Overheid en bestuur gaan op in steeds grotere verbanden en herschikken hun taken. Behalve economie en bestuur profiteren ook andere activiteiten van nieuwe communicatiemogelijkheden: de wetenschap, de kunst, sociale en humanitaire organisaties.
Het zijn ongekende vrijheden, die de grenzeloze wereld biedt. Ze leiden niet alleen tot schaalvergroting, maar ook tot schaalverkleining. Concurrentie dwingt tot innovatie en het inspelen op de wisselende wensen van klanten in steeds grotere markten. Dat vereist inventiviteit en aanpassingsvermogen die niet gedijen in grote anonieme verbanden. Bedrijven organiseren zich niet meer in omvangrijke hiërarchische eenheden, maar opereren in flexibele netwerken. Dezelfde ontwikkeling doet zich bij de overheid voor die steeds meer 'onderhandelend' met verschillende groepen haar beleid vorm geeft. Meer ruimte is er ook voor ieder afzonderlijk; om het leven in te richten zoals hij of zij dat wil; om keuzes te maken uit leefstijlen, relatiepatronen en werkkringen.

Het is meer dan een stap in een voortgaande ontwikkeling. De veranderingen zijn een breuk. De samenleving wordt steeds dynamischer. Concurrentie en razendsnelle technologische vernieuwingen zullen dat proces blijven voortstuwen. Klassieke hiërarchische structuren passen slecht in die dynamiek; het leven wordt steeds meer van onderop bepaald en minder van bovenaf geregeld. Mensen worden mondiger. De wereld wordt steeds 'groter', maar daarin raken ontwikkelingen steeds nauwer met elkaar verweven: politiek, economisch maar ook in maatschappelijk opzicht, zoals ten aanzien van milieu en criminaliteit. Afzonderlijk verliezen landen daarop hun greep.

Markt, overheid en samenleving

De veranderingen in de samenleving zijn op zichzelf veelbelovend. Zij zijn de kroon op een eeuw van groei naar mondigheid, emancipatie en zelfontplooiing. Wie vrijheid opvat als toenemende keuzevrijheid voor wie economisch succesvoller opereert, en de overheid primair belast ziet met het scheppen van voorwaarden daarvoor, kan dit alles alleen maar toejuichen. Dan gaat het alleen maar om de vraag: hoe richt ik de economie in om aansluiting te vinden bij die zo veelbelovende dynamiek? Politiek is dan niet méér dan een kwestie van terugtred van de overheid en van de collectieve lasten die de samenleving kan opbrengen. Het politieke debat over de toekomst draait dan alleen om de economie en de markt. Maar dat is niet genoeg.

Deze veranderingen zijn immers niet alleen veelbelovend, ze bevatten ook risico's die onder ogen moeten worden gezien. Immers, de welvaart van vandaag wordt deels verhaald op komende generaties; met hoge schulden en vervuiling van het milieu. Een vervuiling die met sprongen zal toenemen naarmate ook nieuwe industriële landen als China of India hun deel in de wereldgroei opeisen, hun snelwegen aanleggen en moderne fabriekspoorten openen. Mensen hebben de vrijheid om te gaan en te staan waar zij willen, maar velen voelen zich niet veilig op straat. De samenleving is kwetsbaar voor internationale criminaliteit. Niet minder kwetsbaar - zij het op geheel andere wijze - is de samenleving geworden voor aantasting van het milieu en voor gevolgen van migratiestromen. Het zijn problemen waarbij overheden steeds minder de bescherming kunnen bieden die mensen van hen verwachten.

De dynamische economie is mooi, maar mensen zien ook dat hun banen op de tocht komen te staan. Sociale waarden komen in het gedrang, als economie, concurrentie en markt alleen voorop staan. De dynamiek van wereldwijde markten en netwerken biedt volop kansen aan hen die meekunnen. Maar zonder bijsturing raakt wie minder succesvol is achterop of haakt zelfs af. Soms treft dat hele groepen, zoals ouderen, jongeren, minderheden, allochtonen, boeren of de 'onderkant van de arbeidsmarkt'.

Dynamiek en flexibilisering bieden veel goeds, maar het is geweldig moeilijk om de tijd te vinden, de rust en de ruimte, voor aandacht in menselijke relaties. Mensen worden wereldburger, maar velen staan in die wereld meer en meer alleen. De wereld is geen dorp: geen gemeenschap waarin de mens een naam heeft, zich thuis voelt en zo nodig op kan terugvallen en waarin mensen gezamenlijk iets tot stand kunnen brengen.

De verscheidenheid in leefstijlen, ideeën en overtuigingen neemt toe. Maar het geheel wordt onoverzichtelijker en dient zich minder aan in duidelijke blokken en organisaties. Dat bergt het risico in zich dat diezelfde verscheidenheid niet meer serieus wordt genomen, op die gebieden waar zij er werkelijk toe doet, zoals het onderwijs, de media, de zorg. De mogelijkheid om in het persoonlijk bestaan keuzen te maken, groeit. Tegelijk nemen de mogelijkheden voor de samenleving af om de geschetste ontwikkelingen zodanig te beïnvloeden, dat zij aan mensen ten goede komen.

De christen-democratische visie

Voor de christen-democratie is niet de eerste vraag: hoe moet de economie zijn ingericht? Maar: wat voor samenleving is gewenst en welke waarden dienen daarin bepalend te zijn? Mensen verschillen, met hun belangen en idealen, maar zij leven niet op zichzelf en voor zichzelf. Niet naast elkaar, maar met elkaar. Mensen voelen zich aangesproken door en verantwoordelijk voor de nood, vreugde en behoeften van anderen. Zeker, creativiteit en wedijver brengen dynamiek in de samenleving. Maar samenwerking en saamhorigheid zijn minstens zo belangrijk. De dijken, Nederland, de sociale rechtsstaat zijn niet slechts door markten en wedijver tot stand gekomen, maar vooral door samenwerking en gemeenschapszin. Door mensen die zich verantwoordelijk weten voor elkaar en rentmeester zijn over het goede dat doorgegeven moet worden aan komende generaties.

Wie in de samenleving slechts twee tegengestelde polen ziet - markt of overheid, individu of collectiviteit, vrijheid of gezag - loopt vast. Wie alles bij het bestaande wil laten, komt niet verder dan een achterhoedegevecht tegen veranderingen die niet meer beheerst kunnen worden. Wie vooral markt en individu ziet, moet de verschraling daarvan bestrijden met een beroep op deugdzaamheid en burgerzin. Maar ondertussen wordt de burger overgelaten aan een concurrentiestrijd die op waarden geen 'prijs' stelt. Wie zijn heil overwegend van de overheid verwacht, verstikt pluriformiteit en dynamiek in gelijkheid en lasten. Dat resulteert op zijn best in schijnzekerheden in een omgeving die steeds beweeglijker is. Schijnzekerheden, omdat de sociale bescherming van de één dan al snel uitloopt op uitsluiting van de ander. Schijnzekerheden, omdat wéér niet valt te ontkomen aan het voortdurend beknibbelen op die sociale bescherming als het economisch tegenzit. Met als gevolg calculerend gedrag van burgers, afnemend vertrouwen in de overheid en uiteindelijk ook aantasting van solidariteit.

De overheid is meer dan een 'onderneming tot wederzijds voordeel'. Zij is een instituut dat de juiste publieke voorwaarden voor de markt en voor de welvaart moet scheppen. Zij is ook meer dan de wankele collectieve verzekeraar van allerlei risico's, die jaarlijks zó moet passen en meten met de gemeenschapsmiddelen dat de polisvoorwaarden (waarvoor zij aansprakelijk is) steeds weer herzien moeten worden. In die visie bepalen verdelingsvraagstukken de politieke agenda. De burger vertaalt dat al gauw in de vraag: wat kost het me en wat levert het op? Dan wordt eigenbelang de gemeenschappelijke noemer. Een staat die zijn legitimatie vooral zoekt in het leveren van voorzieningen, inspireert niet. De vraagstukken van morgen vragen echter juist om een geïnspireerde, gemeenschappelijke inzet van overheid, burgers en private instellingen. Economie, technologie, middelen en maatregelen kunnen problemen niet afdoende oplossen. Zonder een algemeen gedragen morele afkeuring is effectieve criminaliteitsbestrijding onmogelijk; zonder onderlinge aanvaarding van verschillen valt discriminatoire uitsluiting niet te voorkomen; zonder arbeidsethos zal het draagvlak voor de sociale zekerheid verdwijnen. Kortom, met een economisering van het publieke debat en met het wegrelativeren van publieke waarden en inspiraties is niemand gebaat. Er is behoefte aan een waardengeörienteerde politiek.

In de christen-democratie gaat het om het zoeken van nieuwe wegen, op basis van bestendige waarden. De christen-democratie wil voortbouwen op de waarden die besloten liggen in het optreden van Jezus Christus. Tweeduizend jaar geleden was Hij het die in onzekere tijden vol tegenstrijdigheden midden tussen de men-

sen stond, zich niet boven mensen verhief, maar juist een boodschap bracht van gerechtigheid, vrede en vergeving. Op knooppunten in de geschiedenis was het die boodschap die richting wees. Het zijn diezelfde waarden, het is dezelfde Persoon die inspireren om ook in deze dynamische leefwereld te werken aan een samenleving die ten dienste staat van de mens. Of deze nu sterk of zwak, oud of jong, zwart of blank, allochtoon of autochtoon is. Het geloof is niet vanzelfsprekend meer. Dat schept tegelijkertijd de mogelijkheid van een meer onbevangen omgang door mensen van vandaag met de waarden waarop het CDA zich wil oriënteren: gerechtigheid in het publieke leven en solidariteit en rentmeesterschap in een verantwoordelijke samenleving. Die onbevangenheid biedt een vruchtbare bodem voor een christen-democratisch appèl.

Centraal in de visie van de christen-democratie staat dat mensen hun vrijheid, verantwoordelijkheid en idealen alleen in samenwerking met anderen kunnen realiseren. Markt en overheid zijn nodig, maar de samenleving gaat daar niet in op. Integendeel, markt en overheid komen uit de samenleving voort. De markt zorgt ervoor dat het handelen van vrije en verantwoordelijke mensen op elkaar is afgestemd. De overheid is nodig om de samenleving bijeen te houden en conflicten te beslechten. De overheid is onmisbaar om gemeenschappelijk handelen te ordenen en daaraan zodanig richting te geven, dat publieke gerechtigheid en solidariteit het resultaat zijn. Maar de samenleving, dat zijn de mensen die in verscheidenheid, en met verschillende belangen, gezamenlijk vorm geven aan de waarden waarnaar zij leven: in gezinnen, verbanden, bedrijven en organisaties, en in het verkeer daartussen. Overheid en markt zijn beide dienstbaar aan de samenleving en de mensen daarin. Al is de gemeenschap niet mogelijk zonder een overheid die stimuleert en beschermt, zij is meer dan politiek alleen.

Bij alle verandering die nodig is, zijn mensen en hun samenleving zowel voorwaarde, ijkpunt als doel. Waar de menselijke maat ontbreekt, verliezen mensen houvast. Ook inventiviteit en aanpassingsvermogen kunnen niet gedijen in grote anonieme verbanden en in een klimaat van onzekerheid. Zij vragen juist om persoonlijke verantwoordelijkheid, een kader van zekerheid en een uitdagende omgeving. Mensen moeten zich 'thuis', veilig en niet-uitgesloten weten in de samenleving waar zij deel van uitmaken. Ieder mens telt. Daarom kiest de christen-democratie voor een samenleving waarin verantwoordelijkheid en gemeenschappelijke inzet de boventoon voeren. Zij kiest voor een sociale markteconomie, een duurzame samenleving en een overheid die gezaghebbend kan optreden op de terreinen waar bij uitstek zij te handelen heeft.
Die samenleving is mogelijk, maar zij komt er niet vanzelf. De tijd dringt om nieuwe politieke richtingen en keuzes te verkennen, ontdaan van de waan van de dag.

De Strategische Beraadsgroep meent dat christen-democratische politiek zich op vier strategische doelen moet richten: een 'waarden'volle samenleving, een veilige samenleving, een samenleving waarin iedereen participeert, een duurzame samenleving. Vijfde strategische aandachtspunt betreft de overheid als kader en 'sluitsteen' van de samenleving. Op nieuwe wegen, met vaste waarden als richtsnoer.

3. Een 'waarden'volle samenleving

Mensen willen een stempel op hun leven kunnen zetten. Maatschappelijke veranderingen bieden hier een helpende hand. Markt en reclame tonen een fascinerende verscheidenheid aan waren en stijlen. Dankzij deeltijdarbeid en flexibeler werktijden groeit de ruimte voor een persoonlijker tijdsbesteding. De dynamische omgeving daagt mensen uit hun talenten volop te benutten. Dankzij de toename van het aantal zenders valt er veel te kiezen op de televisie. De gentechnologie is de puzzel van erfelijkheid stukje voor stukje aan het oplossen. Ook de vorderingen op dat gebied vergroten keuzemogelijkheden voor mensen.

Het zijn veelbelovende veranderingen, maar niet zonder risico's. Aan zichzelf overgelaten kan vrijheid omslaan in haar tegendeel. Zonder sturing slaat verrijking om in verarming, wanneer commerciële overwegingen alles op zo groot mogelijke doelgroepen afstemmen. Zonder onderlinge solidariteit heeft economische dynamiek sociale uitsluiting tot gevolg. Flexibilisering van werk zonder meer kan uitdraaien op tijdgebrek voor de omgang met vrienden, familie en gezin. Zonder sterke organisaties heeft toenemende pluriformiteit geen weerstand tegen een doelmatigheidsstreven dat aan verscheidenheid geen boodschap heeft. Onderzoek ontdekt genen die verantwoordelijk zijn voor ziekten en gebreken, voor eigenschappen ook die wellicht minder aanvaard worden in de samenleving. Hoe kunnen mensen met die kennis omgaan en verantwoorde keuzen maken? Keuzen, die voorrang blijven geven aan het leven, of het nu gehandicapt is, ziek of erg oud, of niet goed mee kan in een dynamische samenleving.

De samenleving is niet maakbaar. Toch 'maken' mensen haar dagelijks zelf op basis van gedeelde waarden en het besef dat men op elkaar is aangewezen. Dat is de basis voor democratie, voor solidariteit in grotere en kleinere verbanden, en voor persoonlijk en collectief welzijn. Het is het belangrijkste gemeenschappelijk 'kapitaal'; de betekenis blijkt doorgaans pas waar het verdwijnt. Dat 'kapitaal' ontstaat en groeit niet vanzelf. Het vergt een voortdurende inspanning; in het onderhouden van gemeenschappelijke waarden, in het omgaan met persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid voor anderen, in het samenleven in verscheidenheid en solidariteit.

De samenleving is meer dan een zandbak; meer dan een verzameling individuen die als los zand aan elkaar hangen en toevallig in hetzelfde gebied wonen. De samenleving is niet een samenwerkingsverband rond een overheid en een markt. Ze berust op een dieper gevoelde saamhorigheid en behoefte aan gemeenschap bij mensen. Voor sommigen vloeit dit voort uit het geloof als het gevolg van de schepping van de mens naar Gods beeld - met verantwoordelijkheid en 'liefde' voor de medemens. Anderen verklaren het wetenschappelijk als het gevolg van de 'sociale natuur' en 'kuddegeest' van mensen. Feit is dat de mensen eerst in samenleving met anderen, kleur en inhoud geven aan het bestaan. Het 'ik' kan zich niet verwerkelijken en komt niet tot zijn recht, zonder het 'wij', zonder verantwoordelijkheid voor zichzelf en anderen te dragen.

Eerste taak van de overheid is dan ook om de samenleving als gemeenschap van verantwoordelijke mensen te laten functioneren. Waarden en saamhorigheid komen uit de samenleving zelf voort. De overheid moet vooral ruimte bieden, ondersteunen en beschermen. Ruimte bieden aan pluriformiteit, juist ook als die zich niet meer aandient in zeer duidelijke blokken of zuilen, met een door strakke organisaties gegarandeerde publieke inbreng. Regels moet de overheid stellen als kwetsbare gerechtvaardigde belangen in de knel komen, als kinderen sluitpost dreigen te worden, als voor het gebrekkige leven geen plek is. Van neutraliteit kan daarbij geen sprake zijn.

Oog voor maatschappelijk weefsel

Een samenleving waarin mensen zich thuis voelen, begint bij de eigen omgeving: gezin, familie, wijk, bedrijf, vereniging. Dat zijn de verbanden waarin mensen met elkaar leven en zich over en weer inzetten. Nederland kent zo ongeveer de hoogste organisatiegraad ter wereld. Het is een bont gezelschap met een zeer divers geheel van initiatieven, ontstaan rond geloof, levensstijlen, belangen of simpelweg interesses. Het typeert de Nederlandse identiteit. Ieder kan zich 'thuis' voelen omdat ieder met anderen anders kan zijn. Dit 'weefsel' van de samenleving is in de loop van de tijd verander. Het laat zich niet meer overzichtelijk in 'zuilen' opknippen. Bindingen zijn losser geworden.

Toch zal het belang van dit maatschappelijk weefsel in de toekomst alleen maar toenemen. Mondige mensen willen betrokken zijn bij de inrichting van hun leefomgeving. Vrijwilligers weten vaak meer mensen te bereiken dan ambtelijke diensten. Overdracht van waarden vindt primair plaats aan de voet van het maatschappelijk 'gebouw'. Organisaties voor internationale betrokkenheid, in de sfeer van mensenrechten, milieu en solidariteit; kerkgemeenschappen met internationale en lokale betekenis; maar ook belangenorganisaties en bedrijven; vaste of informele kaders waarin mensen voor elkaar instaan en opkomen, zich scholen, ontspannen en recreëren; tezamen houden zij de samenleving bij elkaar.

De overheid zal dit maatschappelijk weefsel moeten versterken en stimuleren. Daar is zij zelf bij gebaat, juist nu blijkt dat zij tegen de grenzen van haar mogelijkheden oploopt. Zij mag maatschappelijke en levensbeschouwelijke verscheidenheid niet ondergeschikt maken aan 'papieren' doelmatigheid. Grootschaligheid en 'rationele' planning drukken de menselijke maat en de persoonlijke inzet maar al te snel weg. Door de eigen verantwoordelijkheid van groeperingen en organisaties serieus te nemen, versterkt de overheid hun integrerend vermogen en ondersteunt zij verantwoordelijkheidsbesef. Democratie is niet alleen het tellen van koppen; het gaat ook om de kleur en de kracht van de inzet van mensen. Actieve en veelzijdige betrokkenheid van burgers in maatschappij en politiek is de ruggegraat van de democratie.

Op elkaar betrokken generaties

Gezin en familie zijn het kleinste maar ook meest duurzame verband waarin mensen zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar en hun kinderen aanvaarden. Ook al veranderen gedragspatronen en omgangsvormen, generatie op generatie blijken zij de meest levenskrachtige vorm van samenleving. De betekenis van familie en gezin voor de opvoeding van komende generaties is groot. Wat solidariteit en rechtvaardigheid inhouden, kan allereerst in gezin en familie ervaren worden. Gezinsvorming is geen vrijblijvende aangelegenheid. Vrijheid is niet van hogere orde dan de verantwoordelijkheden die partners in het leven aanvaarden jegens elkaar en jegens eventuele kinderen. Breuken kunnen soms onvermijdelijk zijn, maar niemand mag verantwoordelijkheden afschudden als een oude jas en de achterblijvers of de samenleving met de brokken opzadelen.

Het beleid van de overheid zal consequent getoetst moeten worden op de gevolgen voor het gezin. Gezinsbeleid is niet een miskenning van mensen die op andere wijze leven, of van het feit dat anderen dan ouders zich ook inzetten voor zorg en opvoeding. Het is de erkenning dat gezin en familie voor de meeste mensen de meest bevredigende basis van het bestaan vormen, die grote voordelen biedt aan de maatschappij en een brug slaat tussen generaties. Het past niet bij een vitaal gezinsleven dat de overheid partners daarin een vast patroon voorschrijft. Maar de overheid mag de ogen niet sluiten voor ontwikkelingen die een vitaal gezinsleven bedreigen, zoals de toenemende druk van overbelasting en instabiliteit waaronder gezinnen staan. Flexibilisering van arbeidstijden valt toe te juichen. Het kan ouders in staat kan stellen zorg en werk evenwichtig te verdelen, als zij dat willen. Maar het is ook wezenlijk dat zij tijd vinden voor elkaar en voor andere zaken dan produceren en consumeren alleen.

Sociale zekerheid raakt gezinnen direct. Het sociaal minimum mag niet zo laag gesteld worden, dat mensen in de praktijk gedwongen zijn bij wijze van spreken dag en nacht te werken, om het hoofd boven water te houden. Daarom wijzen wij een zogeheten ministelsel af. In een dergelijk stelsel zouden onvrijwillig werklozen vanaf de eerste dag van hun werkloosheid, waartegen zij zich individueel niet kunnen verzekeren, terugvallen op een minimale uitkering waarvan bijvoorbeeld de hypotheek niet eens te betalen zou zijn. In zo'n situatie kan het ouders met een baan nauwelijks kwalijk worden genomen dat zij beiden aan het begin van hun loopbaan alles opzij zetten om inkomen en carrière voor de toekomst veilig te stellen. Dat is immers ook de leeftijd waarop de meesten ook de zorg voor kinderen op zich nemen. Wij willen geen toekomst waarin kinderen bij thuiskomst uit school weinig meer onthaal hebben dan de koelkast en de televisie.

Veel is nodig voor een goed gezinsbeleid. Gezinsbeleid vraagt om een systeem van belastingen dat zorg van ouders voor hun kinderen mogelijk maakt en stimuleert, zonder overigens daarbij de ontplooiingsmogelijkheden van ouders zelf te beletten. Dat vergt de invoering van een splitsingsstelsel in de inkomstenbelasting, die het belastbaar inkomen van beide ouders optelt en in tweeën deelt. Gezinsbeleid vraagt om het handhaven van de zondag als collectieve wekelijkse vrije dag van mensen voor elkaar, voor ontmoeting, bezinning en ontspanning. Gezinsbeleid vraagt om het uitbreiden van zorgverlof, ten behoeve van kinderen, partner of ouders. Wij zien zorgverlof als onderdeel van de bovenwettelijke sociale voorzieningen. Het gaat om keuzemogelijkheden inzake arbeidsduurverkorting, zorgver-

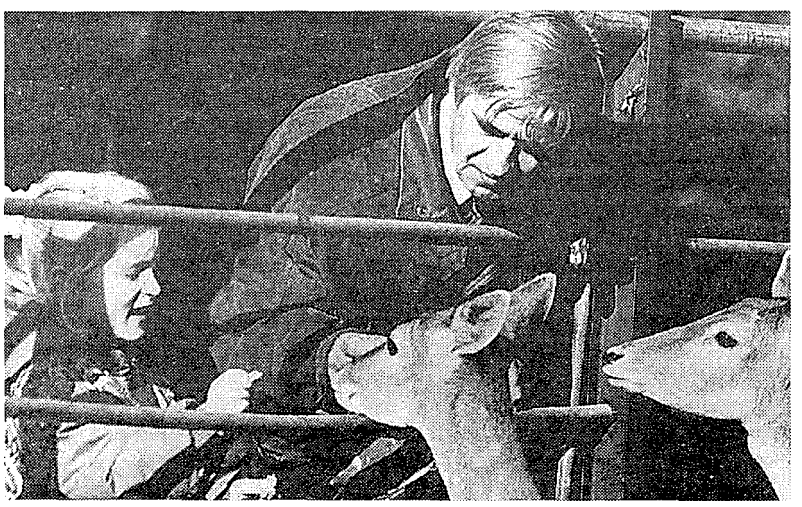

Gezin en familie zijn het kleinste maar ook meest duurzame verband waarin mensen zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar en hun kinderen aanvaarden.

loven, de hoogte en de duur van uitkeringen, pensioneringsleeftijd, e.d. Gezinsbeleid vraagt om verhoging van de kinderbijslag, zodat ouders zelf in staat zijn hun kinderopvang te organiseren. Gezinsbeleid vraagt, voor de ouder die tijdelijk stopt of mindert met werk om de kinderen zèlf op te voeden, om goede herintredingsmogelijkheden en tijdelijke voortzetting van de pensioenopbouw. De ouder die met de zorg voor de opvoeding van jonge kinderen is belast moet vrijgesteld worden van het vervullen van de verplichting tot werken, die verbonden is aan het verkrijgen van een sociale zekerheidsuitkering.

Maatschappelijke solidariteit

Zich 'thuis' voelen in de eigen omgeving is één, maar het biedt weinig houvast als men in die omgeving geïsoleerd raakt binnen de samenleving. Solidariteit is meer dan herverdeling van inkomens; het gaat vooral om de manier waarop in de samenleving wordt omgegaan met tegenstellingen. Tegenstellingen van sociale of etnische aard, leeftijdsverschillen, fundamentele verschillen in waarden. De kwaliteit van de samenleving is afhankelijk van de vraag of zij deze weet te overbruggen.

Dat betreft in de eerste plaats de omgang met de vergrijzing. Hulpbehoevendheid en passiviteit zijn al lang niet meer van toepassing op de meeste ouderen. Zij wensen, zoals ieder ander, deel te nemen aan de samenleving in al haar facetten. De samenleving heeft hun kwaliteiten en inzet ook hard nodig; op de arbeidsmarkt, in het vrijwilligerswerk, op bestuurlijk en politiek niveau. Toch worden ouderen op de arbeidsmarkt gediscrimineerd. Niet openlijk, maar in de vorm van dwang tot hoge produktiviteit, druk van steeds weer veranderende functies en een systeem van salaris- en pensioenopbouw dat het onmogelijk maakt om het de laatste werkzame jaren wat kalmer aan te doen. Arbeidsongeschiktheid en het massaal gebruik van vervroegde uittreding zijn er de gevolgen van. Meer eigen keuzevrijheid in de inrichting van het arbeidzaam leven is nodig èn mogelijk, met wellicht voor velen een minder dan volledige inzet op oudere leeftijd net zo goed als ten tijde van zorg voor kinderen. De AOW als basispensioen dient onverkort in stand te blijven. Steeds meer mensen zullen daarnaast over een aanvullend pensioen beschikken. De overheid zal echter een speciale zorg houden voor hen, die uitsluitend op de AOW zijn aangewezen en voorzieningen in de sfeer van het ouderenbeleid vooral op hen moeten richten.

Solidariteit houdt niet op bij autochtone Nederlanders. In toenemende mate dreigen bepaalde groepen vreemdelingen of Nederlanders van buitenlandse herkomst binnen de samenleving economisch en maatschappelijk geïsoleerd te raken, terwijl tegelijkertijd ook groepen Nederlanders zich geïsoleerd gaan voelen. Integratie moet de eerste prioriteit zijn. Emancipatie moet leiden tot inburgering in Nederland. Inburgering van allochtonen die kiezen voor Nederland vraagt van hen dat zij zich de waarden die aan de rechtsorde ten grondslag liggen en de Nederlandse taal eigen maken. Solidariteit is tweezijdig. Als vreemdelingen hier aanspraak hebben op bestaanszekerheid, dan mag van hen ook verwacht worden dat zij de vaardigheden verwerven om zelf in hun bestaan te voorzien. Programma's zijn nodig om allochtonen op te nemen in de reguliere arbeidsmarkt. Dat vraagt om meer laaggeschoolde banen in de dienstverlening, scholing in sociale en technische vaardigheden en de motiverende werking van succesvolle voorbeelden van integratie. Het verlagen van drempels voor kleinschalig ondernemen is ook voor allochtonen van groot belang.

Het bouwen van bruggen tussen autochtonen en allochtonen begint aan twee kanten. Het vraagt respect voor culturele eigenheid over en weer, ontplooiingsmogelijkheden voor allochtonen en hun organisaties, en gelijke behandeling van en respect voor godsdiensten. Het vraagt ook open oog voor culturele problemen. Vooral opgroeiende kinderen van allochtone ouders ervaren de breuk tussen sterk verschillende leefwerelden en culturen. Ook om die culturele kloof tussen generaties te overbruggen is het van belang dat ouders inburgeren. Bij opleidingen van leerkrachten, sociaal-cultureel werkers en anderen is hier aandacht voor nodig. Daarbij moet de deskundigheid die in de eigen kring van allochtonen is opgebouwd optimaal worden benut.

Solidariteit met vreemdelingen die tot Nederland zijn toegelaten, dwingt tegelijk tot een restrictief toelatingsbeleid. Nederland kan en mag zich niet afsluiten voor vluchtelingen. Dat houdt echter geen afwachten in, wie naar Nederland wenst te komen. De huidige verdeeldheid tussen de Europese landen leidt wel tot zo'n afwachtende en passieve houding. Het probleem van migratie wordt zo alleen maar groter en onbeheersbaarder. Een offensiever beleid is nodig; met betrekking tot de brandhaarden en oorzaken van migratie, met betrekking tot het toelatingsbeleid en de opvang in de regio en met betrekking tot landen die de eigen onderdanen niet wensen terug te nemen. Nationaal beleid op dit terrein kan uiteindelijk alleen maar tot voortgaande beperking leiden; door onderlinge afstemming van toelatings- en immigratie-eisen door de lidstaten van de Europese Unie ontstaan kansen voor een beheerst en humaan beleid.

Nergens staat de samenleving op dit moment sterker onder druk dan in steden. De tegenwoordige trek naar de stad komt van over de grens. Ondertussen zijn veel 'gegoede' stedelingen weggetrokken. Ook bedrijven verplaatsen, gesteund door technologische ontwikkelingen, hun vestigingen buiten de stad. Op die manier staan de steden voor de groeiende lasten van sociale en maatschappelijke voorzieningen, terwijl zij financieel draagvlak en plaatselijke werkgelegenheid verliezen. Om steden in staat te stellen hier zelf oplossingen voor te vinden, is een bestuurlijke structuur nodig die op de bijzondere vragen toegesneden is. Steden moeten de nodige bevoegdheden hebben om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te scheppen. Nationale regelingen moeten steden beleidsmatig en financieel ruimte geven om tot sociale vernieuwing te komen.

Waarborgen voor overdracht van waarden

De communicatie met en ontwikkeling van waarden is een vrijheidsrecht van mensen: het aanbieden van informatie, het geven van onderwijs, het verlenen van zorg, keuzevrijheid van ontvangers van diensten. De kwaliteit van de vrijheid hangt af van georganiseerde initiatieven van mensen zelf. Die mag niet worden ondergraven door een beleid dat gericht is op zogenaamde doelmatigheid maar geen boodschap heeft aan verscheidenheid.

Wij zijn daarom voorstander van scholen met een duidelijke grondslag en voldoende autonomie om aan die grondslag invulling te geven. De bestedingsvrijheid van scholen inzake personele en materiële uitgaven, waaronder die voor gebouwen, moet worden vergroot. Van scholen mag worden verwacht dat zij zich tegenover ouders via jaarverslagen verantwoorden over het onderwijsbeleid en de onderwijsresultaten. Onderwijs is altijd georiënteerd op waarden. In een samenleving en rechtsgemeenschap, die het in toenemende mate moet hebben van de morele vaardigheden van haar burgers, is het van essentieel belang dat te onderkennen.

Scholen moeten goed zijn toegerust om leerlingen met hun uiteenlopende capaciteiten zo goed mogelijk ontwikkelingsmogelijkheden te bieden. Daarvoor is een breed onderwijsaanbod nodig. Deze overweging heeft in het recente verleden geleid tot vergroting van scholen. Om toch geen massascholen te laten ontstaan, heeft bestuurlijke schaalvergroting onze voorkeur boven het samenvoegen van scholen. Die maakt het mogelijk om de voordelen van grotere bestuurlijke eenheden te benutten, zonder dat dat gepaard gaat met het opheffen van onderwijsvoorzieningen in de buurt en zonder voorbij te gaan aan de voorkeur van mensen. Deze route verdient consequentere voortzetting. Met het oog op kind en ouder verdient de kleine (basis)school meer bescherming dan tot nu toe het geval is. Binnen grotere bestuurlijke eenheden en grotere institutionele verbanden is de opdeling in herkenbare lesplaatsen naar de maat van het kind nodig. Dit vereist dat de onderwijsvoorziening regionaal gespreide lokaties en/of nevenvestigingen met een eigen karakter kan hebben.

Door de schaalvergroting nemen, voor ouders die zich niet kunnen vinden in het aanwezige onderwijsaanbod, de mogelijkheden af om een alternatieve school tot stand te brengen. Het wordt moeilijker na te gaan in hoeverre bestaande scholen nog beantwoorden aan het verlangde onderwijs. Dat wordt nog versterkt door de - ongewenste - vorming van samenwerkingsscholen, dat wil zeggen combinaties van openbaar en bijzonder onderwijs. Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven moet alleen uitgegaan worden van het aantal leerlingen dat daarmee gemoeid is. Op basis van redelijke stichtingsnormen krijgen initiatiefnemers recht op bekostiging van de beoogde onderwijsvoorziening. De inpassing van deze nieuwe voorziening zal vervolgens in het bestaande geheel moeten plaatsvinden. Dat kan op verschillende manieren: door de start van een zelfstandige school, door omzetting of aanpassing van een bestaande school, of door binnen een bestaande school een eigenstandige eenheid in te passen, bijvoorbeeld in de vorm van een nevenvestiging.

Burgerinitiatieven in de media moeten in staat worden gesteld verscheidenheid en echte keuzemogelijkheden voor mensen gezamenlijk te realiseren. Dat moet worden gewaarborgd, bij voorkeur via omroeporganisaties met leden. In omroepverenigingen hebben burgers in de media de mogelijkheid door meningsuiting en meningsvorming uitdrukking te geven aan hun eigen identiteit. Meerjarige concessies bieden de zekerheid die daarvoor nodig is. Wij hebben geen behoefte aan een publiek betaalde omroep, waarvoor mensen zonder onderscheid belasting betalen, maar die een uniforme kijk op de wereld aan de ether prijsgeeft. Een staatsomroep of één centrale bestuurlijke instantie die de omroepzaken regelt ondergraaft de verscheidenheid in het aanbieden van informatie. Omroeporganisaties moeten als selecteerders en aanbieders van zinvolle informatie volop kunnen participeren op de markt van nieuwe informatietechnieken. Technieken waardoor burgers zelf - actief - kunnen selecteren welk aanbod aan informatie en amusement ze ontvangen. Meer in het algemeen moet de overheid, indien nodig, de ontwikkeling en verspreiding van dergelijke technieken ondersteunen; ook daarbij moet het stimuleren van pluriformiteit richtsnoer zijn. Nu het mediabeleid internationaler wordt, zal ook de Europese Unie moeten optreden tegen monopolies en zal zij garanties moeten bieden voor de bescherming van een pluriform aanbod, waarin culturele identiteit tot uitdrukking kan komen.

Mensen komen tot samenwerking op basis van waarden. Zij zoeken een verhaal dat hun ervaringen zin geeft. Kerken en oude en nieuwe levensbeschouwelijke organisaties - lokaal, nationaal, Europees - bieden zo'n verhaal. Hun positie verdient bescherming tegen overcommercialisering of tegen bewuste discriminatie, willen zij niet stilaan weggedrukt worden uit het openbare leven. Zij verdienen geen mindere erkenning dan andere maatschappelijke organisaties. Zij zijn immers in tal van gevallen de echte bondgenoten bij de bescherming van een samenleving naar menselijke maat.

De menselijke maat telt bij uitstek in verzorgingshuizen, in verpleeghuizen, in de ziekenzorg. Daar krijgen mensen meer dan normaal te maken met vragen naar zingeving en waarden. Instellingen op ideële basis zijn het best toegerust om bewoners en patiënten een vertrouwde omgeving te bieden. Dat is nodig in het licht van de grote dilemma's die zich in de zorg zijn gaan voordoen.

Ooit is de christen-democratie in verweer gekomen tegen de dominantie van de markt ten opzichte van het economisch weerloze. Ook nu zijn er weer sectoren die achter dreigen te blijven in de 'afmijning' van individuele vraag en aanbod. Onderwijs, zorg, de kwaliteit van de overheid, gemeenschapsgoederen in het algemeen boeten in aan maatschappelijke waardering. Wij pleiten voor mensen die zich inzetten in deze kaders: onderwijsgevenden, zorgverstrekkenden, dienaren, zoals

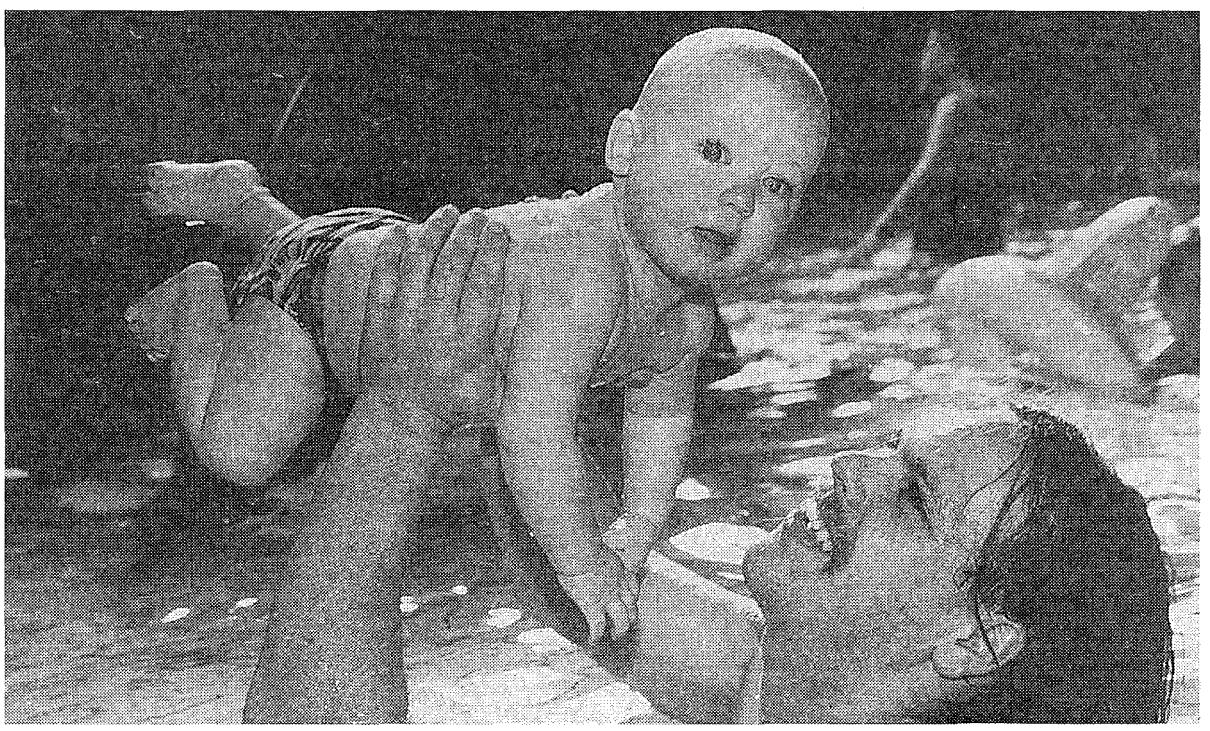

Het CDA geeft voorrang voor het leven.

ze ooit genoemd werden, van de overheid. Zij hebben evenzeer recht op een volwaardige maatschappelijke waardering als zij die in de marktsector werkzaam zijn.

Voorrang voor het leven

Solidariteit veronderstelt gemeenschappelijke normen en waarden met betrekking tot fundamentele vragen van mens en samenleving. Maar ook de modernisering van de invulling daarvan. De nieuwe technologie biedt de samenleving nieuwe mogelijkheden, maar stelt haar ook voor de ongekende opgave om op verantwoorde wijze te leren omgaan met geheel nieuwe technieken, mogelijkheden en kennis. Nergens is dat sterker het geval dan op het terrein van de nieuwe medische technologie.

De medische technologie is grensverleggend. Genetische manipulatie van planten en dieren vindt al plaats. Binnen het scala van medisch-technische mogelijkheden lijkt nu ook de mens voorwerp te worden van nieuwe toepassingen. Niet alles mag wat kan, vinden wij. Er is een humane medische techniek nodig, die in het teken staat van de voorrang van het leven voor de dood. Dat betekent dat in de behandeling de beëindiging van menselijk leven niet mag worden gezien als een 'oplossing'. De beëindiging van menselijk leven is altijd een nederlaag, waar de mogelijkheden van hulp ten leven (nog) ontbreken. Een humane medische ethiek omvat daarnaast de plicht de schepping heel door te geven. Een humane medische ethiek verplicht tot uiterste behoedzaamheid met onomkeerbare manipulaties van het menselijk erfelijk materiaal en het achterwege laten van experimenten waarbij het vrijkomen van genetisch veranderde organismen onbeheersbare gevolgen voor het leefmilieu heeft.

Bepaalde genetische manipulaties moeten onder alle omstandigheden worden voorkomen, zoals het dupliceren van mensen en het perfectioneren van de genetische aanleg of selecteren van mensen op esthetische of sociale gronden. Waar dat niet het geval is, zullen maatstaven moeten worden aangelegd die beantwoorden aan de eisen van voorrang voor het leven en harmonie met de natuurlijke omgeving. Dit betekent dat bij de beoordeling van medisch-technische ingrepen, met een open oog voor de dilemma's, preventie en reparatie zoveel mogelijk de voorkeur krijgen boven selectie en afstoting. En dat in situaties van nood beslissingen worden genomen die zoveel mogelijk harmoniëren met het leven.

Voorrang voor het leven betekent dat wij ook voor de prilste stadia van het menselijk leven een vrije beschikkingsmacht - bijvoorbeeld om de erfelijke aanleg aan te passen aan een gewenste perfectionering - afwijzen. Maar het voorkomen van een fatale noodsituatie, bijvoorbeeld als gevolg van een ernstige, erfelijk bepaalde ziekte, kan beter in een vroeg stadium worden onderkend, dan op het moment waarop zich reeds menselijk leven heeft geïndividualiseerd. Selectie van zaad- en eicellen om ernstige afwijkingen te voorkomen kan eerder worden aanvaard dan de noodgreep van abortus. Selectieve abortus dreigt uit te lopen op eugenetische screening. Steeds zal de bereidheid het leven te aanvaarden zoals het komt voorop moeten staan. Ingrijpen in de voortplanting is alleen toegestaan om erger te voorkomen.
Wij bepleiten dan ook voor de medische en genetische techniek een algemeen verbindend wettelijk toetsingskader, waarin de afwijzing van het doden en van het veranderen van de erfelijke aanleg van mensen uitgangspunten zijn. Voor elk experiment op ongeboren menselijk leven, elke verandering in het genetisch materiaal en elke uit nood geboren ingreep in het menselijk leven zal een beoordeling moeten plaatsvinden die recht doet aan de waarde van het leven en de ernst van de dreigende gevaren. De patiënt die het eigen leven als zinloos ervaart, zal op de eerste plaats moeten kunnen rekenen op levenshulp. Dat vraagt van ziekenhuizen en verpleeginrichtingen dat zij behalve op professionele ook op medemenselijke kwaliteit gericht zijn.

4. Een veilige samenleving

Mensen willen recht en veiligheid in de omgeving die hun eigen is. Zij willen hun leven inrichten in vertrouwen op een overheid die zelf aan het recht onderworpen is en het recht ook handhaaft. Zonder die elementaire zekerheid verschraalt de samenleving, keert zij zich naar binnen en gaan mensen hun omgeving en de overheid met wantrouwen tegemoet treden.

De rechtshandhaving wordt voor nieuwe vragen gesteld. Het wegvallen van grenzen, nieuwe technieken en communicatiemogelijkheden, een toenemende verscheidenheid van normen: ze bieden ongekende mogelijkheden. Maar overtredingen hebben steeds vaker grensoverschrijdende dimensies. Criminelen opereren eveneens op de vrije wereldmarkt. Daartegenover staat een overheid die soms aan een overmaat van regels en procedures gebonden is. Samenwerking tussen nationale overheden bij de rechtshandhaving en de bestrijding van criminaliteit komt moeizaam van de grond. Recht en bevoegdheden houden aan de landsgrenzen op. Nieuwe technieken verrijken het leven en verruimen de vrijheid. Collectief verliest de samenleving echter het vermogen om die vrijheid te beschermen wanneer de handhaving van recht niet gemoderniseerd wordt. Wanneer justitie en politie bewijsrechtelijk als het ware beperkt zijn tot zintuigelijke waarneming en geschrift. Wanneer de internationale grenzen opengaan voor vrijwel iedereen, behalve voor politie en justitie. De toepassing van nieuwe methoden bij het bestrijden van de criminaliteit zal terughoudend en controleerbaar moeten zijn. Maar die terughoudendheid moet de keerzijde zijn van de blijvende ambitie het recht doelmatig te verdedigen tegen inbreuken daarop. Die ambitie is niet goed verenigbaar met gedoogbeleid op tal van terreinen. De mogelijkheid de vrijheid als gemeenschap te beschermen gaat niet minder verloren, wanneer individueel belang en voordeel eenzijdig motoren van maatschappelijke dynamiek worden, terwijl de rechtsorde vraagt om gemeenschapszin, zelfbeheersing en als het erop aankomt onbaatzuchtigheid.

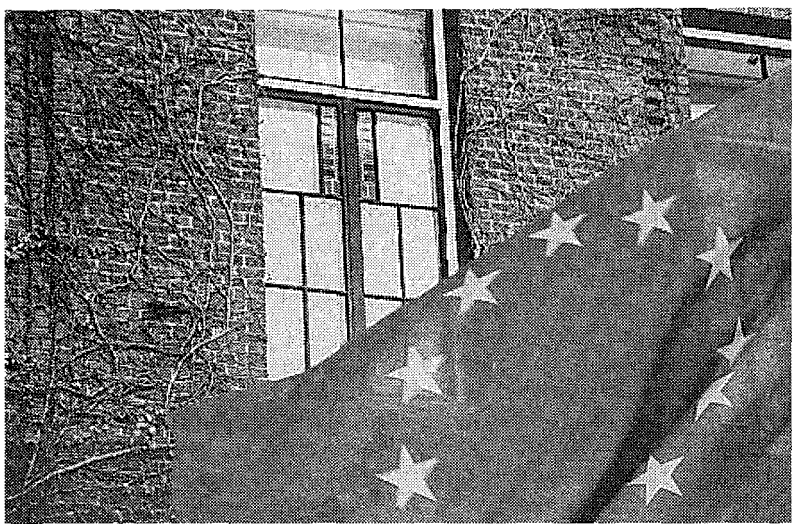

Het Europolgebouw in Den Haag.

De veranderingen in de samenleving vragen een nieuw antwoord op aloude vragen van vrijheid en gezag. Onveiligheid, criminaliteit en het beroep op de rechter nemen al jaren toe. De middelen en mogelijkheden van politie en justitie zijn daarbij op tal van punten achtergebleven. In de opvatting van sommigen zijn vrijheid en overheid met elkaar tegenstrijdig. Meer bevoegdheden en middelen bij de rechtshandhaving en bestrijding van de criminaliteit vormen in die visie een beperking van de vrijheid van mensen. De gevolgen van die opvatting zijn merkbaar: de politie moet veel vergrijpen laten liggen, de opsporing richt zich voornamelijk nog op zware misdrijven, het cellentekort wordt niet opgelost. Bevoegdheden worden niet tijdig aangepast aan nieuwe ontwikkelingen, waardoor - naar blijkt - politie en justitie zelf gaan experimenteren.

Voor ons is vrijheid wat anders dan terugtred en afwezigheid van de overheid. Vrijheid begint bij veiligheid en rechtszekerheid. De handhaving daarvan vergt de actieve aanwezigheid van de overheid. Vrijheid is niet alleen de ruimte om naar eigen inzicht te handelen. Zij is ook de bescherming door de overheid van die ruimte en van de samenleving waarbinnen de vrijheid betekenis krijgt. Bevoegdheden, beperkingen en procedures moeten een afweging zijn van die beide aspecten. Om als samenleving in vrijheid te kunnen leven, zijn duidelijke regels en de handhaving daarvan een eerste voorwaarde. Daarbij moet de overheid de verleiding weerstaan om onoirbare praktijken - zoals de verkoop, het telen of doorvoeren van drugs, de prostitutie van illegalen - omwille van de lieve vrede te gedogen. Dat is een schijnvrede, al was het maar omdat dit tot botsingen met gedupeerden leidt en met burgers die daar in hun omgeving de lasten van moeten dragen. Toegeven aan maatschappelijk ongewenste verschijnselen omdat de bestrijding daarvan moeilijk is, is geen vrijheidswinst maar verlies.

Een veilige omgeving

Veiligheid begint in de dagelijkse omgeving. Een wijk, een buurt, een werkplek en de weg erheen, die geen respect uitstraalt voor mensen, doet bij mensen het respect voor anderen verliezen. Zij moeten zich thuis kunnen voelen in hun leefomgeving. Dat vraagt om goede architectuur en vormgeving, om aantrekkelijk bouwen en kunstzinnigheid. Maar veiligheid is meer dan inrichting alleen. Een leefbare samenleving staat of valt met gemeenschappelijke inzet. Samen werken is het hart van samen leven. Woningcorporaties, wijk- en winkeliersverenigingen, sportorganisaties en kerkgemeenschappen dragen meer bij aan onderlinge betrokkenheid dan abstracte overheidsregels en maatregelen die vaak alleen papier blijven. Lokale overheden doen er goed aan in hun beleid meer aan te sluiten bij kringen waarin burgers zelf tot oplossingen komen.

Veiligheid is een inrichting van de openbare ruimte, die uitnodigt tot ontmoeting. Dat is in essentie de waarde van de straat, het plein, het publieke domein. Stations, fietspaden en parkeergarages waar je geen mens tegenkomt jagen schrik aan. Ziekenhuizen en gebouwen voor grote publieksmanifestaties moeten niet worden verbannen naar de rand van de stad. Dat leidt tot steden zonder stedelijkheid. Het plein is niet de uitgestorven binnenruimte van het winkelcentrum, maar de plaats waar de bezoekers van kerk, theater, café en de middenstand elkaar tegenkomen. Overheidsbeleid moet uit zijn op de ontmoeting tussen en kennisneming van verschillende identiteiten en bezigheden. Dat brengt leven in de brouwerij. Winkelend publiek, klokgelui, marktkooplui, de uitoefening van het ambacht, demonstraties en feestelijke manifestaties horen bij een leefbare samenleving.
Veiligheid is buurtpreventie, samenwerking tussen politie en bevolking, anti-vandalismeprojecten en voorlichting om wijk en buurt veilig te maken. Veiligheid betekent ook een betere toerusting voor politie en justitie wat betreft personeel, technische uitrusting en opsporingsbevoegdheden. Maar veiligheid is uiteindelijk niet mogelijk zonder het versterken van gemeenschappen, van onderlinge inzet en samenwerking en van voldoende werkgelegenheid.

Een cultuur van aanvaarden, niet van gedogen

Samenleven vraagt om eenduidigheid van regels en een doordacht beleid. Pas binnen door het recht getrokken grenzen is er ruimte voor vrijheid die mensen de mogelijkheid geeft eigen verantwoordelijkheid en de invulling daarvan door anderen te aanvaarden. Het samenleven van mensen in de naar godsdienst, cultuur en overtuigingen veelvormige maatschappij vereist meer dan alleen elkaar niet lastigvallen. Daar is maatschappelijke samenhang en wederzijdse aanvaarding voor nodig. Afwezigheid van die houding leidt gemakkelijk van kwaad tot erger. Een afwijkende levensstijl kan dan heftige tegenreacties oproepen. Het verwijt van fundamentalisme is dan al snel gevonden om zowel moslims als traditionele christelijke gemeenschappen buiten de zogenaamde orde van de 'verlichte' Nederlandse samenleving te plaatsen. De vrijheid, gericht op verantwoordelijkheid, moet worden verdedigd tegen zowel racistische, als tegen (anti-)religieuze en op andere manieren discriminerende onverdraagzaamheid. Aanvaarden is echter meer dan verdraagzaamheid.

Aanvaarden is wezenlijk verschillend van gedogen. Terwijl de aanvaarding van andere levensbeschouwingen lijkt af te nemen, neemt het gedogen van gedrag dat verboden is op tal van terreinen toe. Gedogen is voor de samenleving een dubbelzinnig signaal. Het wekt verkeerde verwachtingen bij de gedoogden en ondergraaft tegelijk het vertrouwen bij de burgers die verwachten dat een uitgevaardigd verbod ook wordt gehandhaaft. Voor beide kanten loopt dat op desillusies uit. Soms moet aanvaard worden dat onrechtmatige activiteiten niet van de ene op de andere dag kunnen worden beëindigd, wil de rechtshandhaving geen strijd tegen windmolens worden. Maar die praktische wijsheid slaat niet op een 'gedoogbeleid' dat bepaalde praktijken formeel (de big bussiness van koffieshops) of door niet op te treden (exploitatie van illegale prostituées uit Oost-Europa en de Derde Wereld) regel tegen de regel in laat worden.

Vernieuwing van beleid, ook ten aanzien van de drugshandel, is nodig. Het gedogen van eigen teelt, die het weer doorverkopen uitlokt, is een stap in de verkeerde richting. Een eerlijk en begrijpelijk overheidsbeleid zal moeten berusten op een keuze tussen acceptatie en bestrijding. Bestrijding van drugs moet naast het aanbod zeker ook de vraag betreffen, het gebruik ontmoedigen en verslaving bestrijden. Verslaafden mogen niet aan hun lot worden overgelaten. Wie op 'Perron 0' aankomt, weet dat er voor hem geen trein meer vertrekt. Een samenleving die denkt geld te besparen door de drugshandel de wind uit de zeilen te nemen en drugs legaliseert, schrijft verslaafden af. Indien vrijheid ook inhoudt dat mensen zich 'vrij in slavernij' mogen begeven - al is het de slavernij van een verslaving die mensen lichamelijk en sociaal te gronde richt - en indien vrijheid inhoudt dat dit geëxploi-

teerd mag worden, kunnen mensen niet duurzaam in vrijheid samenleven. Ook vrijheid is normatief: zij berust en is gericht op de vervulling van menselijke waardigheid. Vrijheid is niet: mensen aan hun lot overlaten als zij verslaafd in ellende 'willen' omkomen en dit commercieel laten exploiteren. Vrijheid is drastische verbetering van de mogelijkheden voor behandeling en uitbreiding van de instrumenten om verslaafden daartoe te brengen.

Vernieuwing van beleid is nodig op het punt van het gedogen van illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen. Hun dubbelzinnige positie - verboden maar geaccepteerd - ondergraaft het gezag van het recht. Zij leidt ook tot oneerlijke economische mededinging, zowel op de arbeidsmarkt als tussen bedrijven, en zet de noodzakelijke gastvrijheid en verdraagzaamheid ten opzichte van andere vreemdelingen onder druk. Mensen die illegaal in Nederland verblijven moeten worden teruggestuurd naar het land van herkomst. Dat geldt des te meer voor criminele illegalen. In de Europese Unie zullen afspraken gemaakt moeten worden over effectieve maatregelen tegen landen die hun onderdanen niet terug willen nemen.

Evenwicht in bescherming en handhaving

Bestrijding van criminaliteit zal steeds een ongelijke strijd zijn. De staat dient aan het recht gebonden te zijn, terwijl degenen die bestreden moeten worden zich daar nu juist aan onttrekken. Maar dat betekent niet dat de overheid de middelen, bevoegdheden en mogelijkheden moeten worden onthouden om het recht te handhaven. Veiligheid en vrijheid vragen om een overheid die aan het recht is onderworpen, maar die tegelijk het recht kan handhaven. Scheefgroei tussen de mogelijkheden van individuen enerzijds en die van de overheid anderzijds moet worden voorkomen. Om gelijke tred te kunnen houden met technische en andere mogelijkheden is regelmatige modernisering geboden van de methoden en mogelijkheden die de overheid ten dienste staan.

Terwijl de samenleving moderniseert, kan het niet zo zijn dat de overheid met ouderwetse methoden moet blijven werken. Misbruik moet voorkomen worden door adequaat en effectief, preventief toezicht op de uitoefening van bevoegdheden, op een wijze dat vormfouten niet in de weg staan aan een doeltreffende bestrijding van zware normfouten. Eerlijke procedures zijn de ruggegraat van een rechtsstaat. Maar wanneer procedures een eigen leven gaan leiden, is er reden voor herbezinning.

Rechtshandhaving omvat echter meer dan alleen bevoegdheden. Het gezag van het recht wordt ondergraven door gedogen, heenzenden en wanneer, bij gebrek aan voldoende middelen, de vraag of iemand wordt vervolgd een kwestie van beleid wordt. Een samenleving die nalaat om tijdig te investeren in de maatschappelijke infrastructuur van de rechtsorde, verliest uiteindelijk de grondslag voor zelfrespect en samenhang. Daar is meer voor nodig, dan extra middelen alleen. Op tal van punten zal het evenwicht hersteld moeten worden tussen de individuele functie van recht als rechtsbescherming en het collectieve belang bij een effectieve rechtsordening en -handhaving. Zo zal de zwaarte van procedures meer afgestemd moeten zijn op het soort zaken dat aan de orde is. Kleine overtredingen en halszaken moeten bijvoorbeeld niet alleen op verschillende wijzen worden bestraft, maar ook op verschillende wijzen berecht. Wat ons betreft moet het binnen enkele jaren afgelopen zijn met het heenzenden van verdachten en criminelen wegens gebrek aan cellen. Als er onvoldoende cellen beschikbaar zijn, zullen meerdere personen op één cel geplaatst moeten worden. Ongemak en gebrek aan privacy voor betrokkenen wegen niet op tegen het maatschappelijk belang bij veiligheid in buurten en wijken.

Het evenwicht in het recht is ook in het geding als 'omstanders' in de knel komen op het grensvlak van de legale en de illegale wereld. Waar illegaal of uit criminaliteit verkregen kapitaal vrij kan concurreren met legaal verkregen inkomen. Waar kleine ondernemers op moeten 'boksen' tegen kapitaalkrachtige criminelen en met bedreiging gechanteerd worden. Waar ouderen niet tijdig uit een onveilig geworden woonomgeving hebben kunnen wegtrekken en angst hen weerhoudt om aangifte te doen wanneer zij slachtoffer zijn geworden. Ook dat vereist maatregelen en middelen. Alleen dan kan het gezag van de overheid haar grondslag behouden en kan de continuïteit van het maatschappelijk en economische leven verzekerd blijven.
Het wegvallen van grenzen en de toegenomen mogelijkheden van internationaal verkeer en communicatie betekenen dat traditionele concepten van een soeverein nationaal recht en exclusieve nationale politie-bevoegdheden, steeds minder overeenkomen met de werkelijkheid. De enigen die in Europa nog voor de grenzen moeten halthouden, zijn politie en justitie. Regels kunnen daardoor niet behoorlijk meer worden gehandhaafd; de misdaad maakt daar gebruik van. In een internationale wereld moeten wij erkennen dat alleen in overleg en overeenstemming met anderen de regels kunnen worden vastgesteld en dat de handhaving daarvan geïntegreerd moet worden.
Een samenleving is niet mogelijk zonder overheid; dat geldt niet minder voor de zich geleidelijk organiserende Europese samenleving. De bevoegdheid tot een effectieve bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit zal in de Europese Unie georganiseerd moeten worden. Dat maakt een Europese politiedienst en een Europees strafrecht voor bepaalde delicten nodig. Geen harmonisatie van nationaal strafrecht, dat leidt tot een uniformiteit die de diversiteit doodt. Grensoverschrijdende fraude moet bijvoorbeeld niet bestreden worden door het recht in alle lidstaten gelijk te maken, maar door daar binnen de Unie aparte verbodsbepalingen voor vast te stellen. Een Europese politiedienst en een Europees strafrecht zijn alleen mogelijk wanneer de controle van het Europese Hof en het Europese Parlement verzekerd is.

5. Participatie door iedereen

Mensen willen meedoen in de samenleving. Niets is erger dan geen verantwoordelijkheid voor het eigen bestaan te kunnen dragen. Tegelijk blijven velen veelal gedwongen aan de kant. Dat is het drama van deze tijd. Economische groei, technische ontwikkelingen en internationale markten leveren meer en betere produkten, ongekende mogelijkheden en nieuwe oplossingen voor oude problemen, zoals gezondheid en milieu op. Maar de gevolgen reiken veel verder en zijn niet alleen positief. Om de bestaande werkloosheid en inactiviteit op te lossen, zijn er met de traditionele oplossingen nog decennia nodig, zo het al kan lukken. Het dwingt bovendien tot een herhaald bezuinigen op de sociale zekerheid om de kosten te beheersen. Maar voor wie aan de slag kan, is er onvoldoende werk. Zo ontstaan ook nieuwe maatschappelijke problemen: een 'onderkant' van de arbeidsmarkt, fraude, zwart werken en criminaliteit. Als mensen blijvend buitenspel raken, als hun uitzicht op een zelfstandig bestaan wordt afgekocht met een uitkering, valt de samenleving uiteen.

Dankzij technische ontwikkelingen zijn vijf miljard mensen in de wereld als het ware naast de deur komen wonen: als afzetmarkt, maar ook als arbeidsmarkt. Kapitaal, arbeid en bedrijven worden bijkans met een druk op de knop van het ene naar het andere land verplaatst. Steeds meer produkten maken deel uit van een internationale concurrentiestrijd die dwingt tot voortdurende verbetering, vernieuwing en efficiëntie. Economische dynamiek, maatschappelijke mobiliteit en internationale concurrentiekracht zijn de nieuwe trefwoorden. De omwenteling van vandaag is van eenzelfde maatschappelijke omvang en betekenis als eertijds de Industriële Revolutie. Hoofdopdracht is te verzekeren dat ook in die nieuwe verhoudingen alle mensen participeren. Maatschappelijke structuren en instituties zullen daarop moeten worden toegesneden.

Ook in Nederland zullen internationale markten de economie opstuwen in een voortdurend proces van verandering en vernieuwing. Nederland kan zich daaraan niet onttrekken; Nederland moet zich daaraan niet onttrekken. Het is een internationale samenleving in wording. De Nederlandse samenleving verandert echter in dat proces. Marktwerking en concurrentiekracht zullen het economisch leven sterker bepalen. Schaalvergroting en schaalverkleining gaan daarbij samen. Een toekomstgerichte strategie moet op beide trends inspelen. Het is niet òf markt, òf zekerheid; het is beide. Maar in dat proces van voortdurende verandering en vernieuwing betekent meedoen in de samenleving, verantwoordelijkheid dragen, gebruik kunnen maken van nieuwe mogelijkheden en kansen, meer dan ooit dat mensen via inschakeling in het arbeidsproces daarbij betrokken zijn. Wie uitvalt, dreigt achter te raken en uiteindelijk terzijde geschoven te worden. Daarom is de grootste opgave voor de komende jaren meer werk te scheppen. Participatie in een dynamische omgeving roept ook om sociale zekerheid. Maar een fundamenteel andere dan de huidige, die al beschermend mensen aan de zijlijn plaatst. Nodig is een sociale zekerheid, die mensen activeert; die mensen aanzet om aan het werk te gaan.

Concurrentiekracht en marktwerking in een 'Rijnlandse' omgeving

Meedoen in een internationale economische samenleving betekent dat de concurrentiekracht van de Nederlandse economie voortdurend op peil moet worden gehouden en versterkt. Internationaal concurrerende ondernemingen zijn de trekpaarden van de Nederlandse economie, van werkgelegenheid en welvaart. De lokale, vaak meer kleinschalige en dienstverlenende bedrijvigheid staat minder onder druk van internationale concurrentie. Deze biedt wel veel mensen werk. Dat zouden er nog veel meer moeten zijn. Want hoe meer mensen hier een baan vinden, hoe geringer het beroep op uitkeringen. Hoe lager ook de druk van collectieve lasten op de internationaal concurrerende bedrijven. Zo hangen beide nauw met elkaar samen.

Dat vereist marktwerking. Internationale ontwikkelingen leiden tot toenemende vrijheid en concurrentie. Maar ook veranderingen in de eigen samenleving vergroten de betekenis van marktwerking. De overheid kan niet meer leunen op gedetailleerde regels, sturing en controle. Zij is veel meer aangewezen op de ordening van krachtsverhoudingen en beïnvloeding van voorwaarden die de uitkomst van het maatschappelijk proces bepalen. Dat sluit aan bij de onderstroom in de samenleving: mensen willen zèlf verantwoordelijk zijn, zèlf experimenteren, zèlf ondernemen. Marktwerking is geen doel op zichzelf, maar middel om een doel te bereiken, ook voor de overheid. De overheid grijpt in waar fundamentele waarden in het geding zijn en markten worden overheerst door gevestigde belangen ten koste van hen die buitengesloten zijn: werkenden versus werklozen, monopolisten versus nieuwe starters.

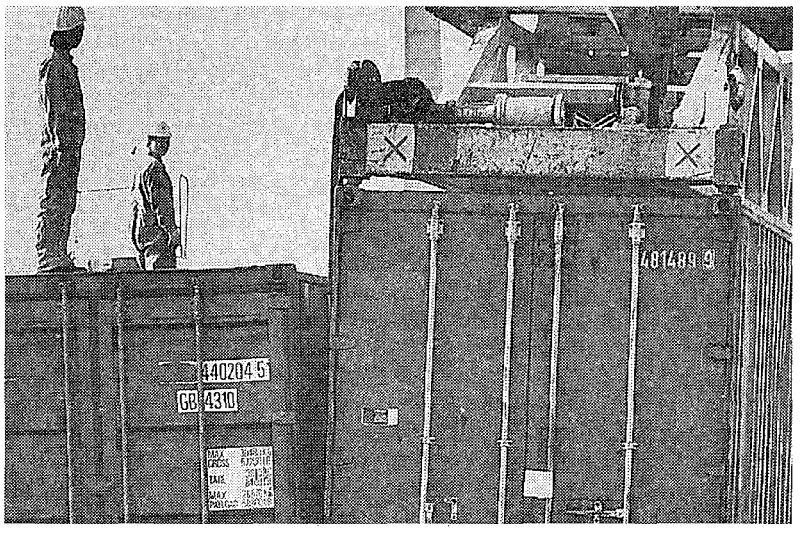

Marktwerking en concurrentiekracht zullen het economisch leven sterker bepalen.

Dat vereist ook zekerheid. Een concurrerende economie met volop marktwerking heeft een goede sociale zekerheid nodig. Zo'n economie vraagt immers om inventiviteit, het aanvaarden van risico's en aanpassingsvermogen. Deze gedijen niet in een klimaat waar onzekerheid overheerst. In onze benadering van sociale zekerheid gaat het om solidariteit in een verantwoordelijke samenleving en een overheid die borg staat dat mensen niet verkommeren. Betrokkenheid van mensen wordt gestimuleerd in een kader dat zekerheid èn uitdaging biedt. Zekerheid hoort basis te zijn voor het ontwikkelen van talenten, voor persoonlijke verantwoordelijkheid en het nemen van economische risico's. Zo is zekerheid een springplank, geen hangmat of zelfs handboei. Sociaal en economisch beleid staan in die visie niet haaks op elkaar, maar vullen elkaar aan en versterken elkaar. Maar dat vergt een vorm die past bij de eisen van deze tijd.
In een concurrerende economie die zekerheid biedt, wordt werk veel gevarieerder dan de traditionele volledig betaalde baan in dienstverband. Verschillen nemen toe in arbeidsduur, arbeidstijden en rechtspositie. Werk omvat hoog- en laagproduktieve arbeid, betaalde arbeid en maatschappelijke activiteiten. Individuele omstandigheden en wensen worden belangrijker. Collectieve regelingen worden meer stimulerend en voorwaardenscheppend dan voorschrijvend. Arbeidsorganisaties kunnen flexibeler inspelen op de wensen van hun afnemers. Werknemers krijgen meer ruimte om hun specifieke voorkeuren voor de verhouding tussen betaalde arbeid en zorgarbeid tot gelding te brengen. Ook 'self-employment', werken als zelfstandige, krijgt zo steeds meer kansen. Het arbeidsrecht moet daartoe een minder strak keurslijf vormen en persoonlijke verantwoordelijkheid en ondernemingszin aanmoedigen. Deze ontwikkeling biedt uitzicht op grotere kansen op participatie, toegespitst op individuele wensen en mogelijkheden.
In een concurrerende economie zijn maatschappelijke organisaties van essentiële betekenis voor een goede en verantwoorde sociaal-economische ontwikkeling van de samenleving. Het Rijnlandse model van overleg, solidariteit en participatie, krijgt andere taken maar blijft nodig. Oneigenlijke verstrengeling van overheid en maatschappelijk middenveld moet worden tegengegaan. Taken

van sociale partners veranderen, ook in de richting van de eigen achterban. Arbeidsverhoudingen raken meer gedecentraliseerd. Hun functies zullen veel meer faciliterend en kaderscheppend worden ten behoeve van maatwerk-benaderingen op ondernemings- en bedrijfstakniveau. Het Rijnlandse model behoeft aanpassing, maar zeker niet de slopershamer.

Concurrentievermogen

Voor alles moet de economie voortdurend nieuw werk scheppen, met nieuwe ondernemingen en nieuwe banen. Een concurrerende economie en gezonde ondernemingslust zijn eerste voorwaarden. Meer dan de helft van de nationale produktie wordt over de grens afgezet. Ondanks de harde gulden en het hoge kostenniveau blijft de Nederlandse economie dooreen genomen concurrerend. Dat moet zo blijven. Dat vergt aanpassing, vaak afschaffing van regels die binnen een overwegend nationale economie zekerheid verschaften, maar die binnen een wereldwijde markt niet meer stimulerend maar blokkerend werken op ons concurrentievermogen.

Het wegnemen van beperkingen is één element; het scheppen van de voorwaarden voor ontwikkeling een niet minder belangrijke tweede. Een moderne infrastructuur, een goed fiscaal klimaat en een toekomstgericht milieubeleid zijn onmisbaar. Dat vergt een meer investerende overheid. De basis van concurrentievermogen verschuift echter steeds meer naar de toepassing van kennis. De ontwikkeling en verspreiding, maar ook het leren toepassen van geavanceerde kennis en technologie worden daarom cruciaal. Technologische vernieuwing vraagt om investeringen - van overheid en bedrijfsleven -, om een offensieve mentaliteit, om het benutten van nieuwe kansen en mogelijkheden. Kennis vraagt tevens om goed en goed toegankelijk onderwijs, niet alleen voor jongeren, maar ook voor hen die al langer aan het arbeidsproces deelnemen. Daarbij liggen strengere selectie op vaardigheid en een betere afstemming met de behoeften op de arbeidsmarkt voor de hand. Terwille van hoogwaardige kwaliteit moeten instellingen van hoger onderwijs autonoom kunnen functioneren, met inbegrip van arbeidsvoorwaarden. Een dergelijke benadering van het onderwijs, waar ook vormen van leerrechten goed bij zouden passen, sluit aan bij de onderstroom in de samenleving: het ontwikkelen van talenten, maatwerk en eigen verantwoordelijkheid, ondersteund vanuit de gemeenschap.

Een wending in het sociaal-economisch bestel

Een op participatie gerichte concurrerende economie vergt echter meer. Nodig is niet minder dan een wending in het sociaal-economisch bestel. Het stelsel van sociale zekerheid berust nu nog op de zekerheid die nodig is in een nationale economie, waarin bescherming van de gevestigde positie, van arbeid, inkomen en loopbaan, maatschappelijke zekerheid verschaft. In een steeds dynamischer en opener economie wordt zo'n stelsel echter een barrière die mensen verhindert mee te doen. Om nu voor een uitkering in aanmerking te komen, mogen mensen niet meedoen. Dat leidt tot uitsluiting. De kosten van die uitsluiting drukken op het arbeidsinkomen, maken arbeid nog weer duurder en doen nog meer werk verdwijnen. Meer in het algemeen legt het huidige belastingstelsel de lasten op arbeid. Vrijwel nergens in de wereld is de druk van belastingen en premies op arbeid zo hoog als in Nederland; van hoog tot laag, gemiddeld en marginaal. Arbeid wordt daardoor in veel gevallen gewoon uit de markt geprijsd. Participatie wordt steeds moeilijker. Niet de netto-beloning alswel de belasting- en premiedruk is oorzaak van de hoge arbeidskosten.

Deze schaarbeweging van lasten op arbeid en uitsluiting van arbeid vraagt om een fundamentele doorbraak, niet om het bestrijden van symptomen of plannen die het sociale minimum dreigen aan te tasten. Nu wordt voorzichtig geëxperimenteerd met projecten in de collectieve sector, die een tijdelijke verlaging van de arbeidskosten mogelijk maken. Maar zolang de oorzaak van uitsluiting niet in de kern wordt aangepakt, zal de scheiding tussen deze experimentele banen en de normale arbeidsmarkt eerder groter dan kleiner worden. Het alternatief is een mini-stelsel, waarin mensen slechts verzekerd zijn van een uitkering op het minimumniveau onder voorwaarde van niet werken. Dat alternatief houdt echter de uitsluiting van arbeid aan de onderkant van de arbeidsmarkt in stand en kan de kosten alleen beheersen door het 'minimum' steeds verder naar beneden bij te stellen. Zo ontstaan èn tweedeling èn onzekere zekerheid.

Het vliegwiel van het arbeidsbestel moet weer uitdraaien op inschakeling van mensen in plaats van uitsluiting. Het doorbreken van de huidige gang steunt op twee elementen: meer banen en een activerende sociale zekerheid. Dat lukt niet van de ene op de andere dag. Het kind moet ook niet met het badwater worden weggegooid; met alle gebreken functioneert het huidige stelsel nog. Maar we moeten de oorzaken onder ogen zien van de mechanismen die thans tot uitschakeling van mensen leiden. Dat is sociale politiek. Alleen een fundamenteel nieuwe strategie zal het sociaal minimum op een adequaat niveau in stand kunnen houden. Dat vergt een veranderingsproces met drie strategische doelstellingen:

- het verminderen van de lasten op arbeid;
- een minder rigide regeling en indeling van de verschillende vormen van arbeid;
- een stelsel van sociale zekerheid dat activerend is in plaats van uitsluitend.

Lastenverlaging en lastenverschuiving

Verlaging van de lasten op arbeid is een eerste voorwaarde om het vliegwiel van het arbeidsbestel een andere kant op te laten draaien en banen te laten ontstaan. Lastenverlichting leidt tot versterking van de internationale concurrentiepositie. Binnenlands zullen arbeidsintensiteit en dienstverlening flink kunnen worden gestimuleerd. Veel van wat nu zwart of grijs gebeurt, kan wit. Dat vereist een meerjarig program voor een aanzienlijke verlaging van de lasten op arbeid, met bijzondere aandacht voor het lager betaalde segment van de arbeidsmarkt. Bepalend is het meerjarig perspectief hiervan. Het gaat om een duurzame inspanning - net als bij het milieu; niet ten koste, maar ten behoeve van toekomstige generaties. Evenwichtige publieke financiën ten aanzien van het financieringstekort en de staatsschuld zijn daarom een randvoorwaarde. Als zo'n strategie meerjarig wordt volgehouden, is het mogelijk het lagere segment van de arbeidsmarkt te ontzien als grondslag voor de financiering van collectieve uitgaven. Alleen zo krijgen lager opgeleiden kansen op doorstroming, zonder dat de groep er boven extra wordt belast.

Uitgangspunt is dat, voorzover er werk beschikbaar is, iedereen die kan ook participeert.

Uitgavenvermindering en lastenverschuiving moeten dit program mogelijk maken. Ruimte voor uitgavenvermindering vloeit voort uit spaarzaamheid, economische groei en een activerende sociale zekerheid. Gevolg hiervan zal zijn een versteviging van de concurrentiepositie en werkgelegenheid van de internationale sector, en een zeer forse uitbreiding van het aantal banen voor minder hoog gekwalificeerde mensen. Zo'n uitbreiding schept tegelijk de mogelijkheid om de sociale zekerheid fundamenteel te veranderen.

Verschuiving en verbreding van de grondslag van belastingen is het tweede element. De lastendruk rust nu vooral op arbeid. Een verschuiving naar indirecte belastingen op verbruik ligt voor de hand. Niet vooral het inkomen belasten, maar veeleer de besteding ervan. Daarbij kan een verbinding worden gelegd met een ander belangrijk maatschappelijk vraagstuk: de overbelasting van het milieu. Door de arbeidskosten te verlagen en het verbruik van eindige grondstoffen en milieubelastende activiteiten duurder te maken, gaan sociale en ecologische modernisering hand in hand. De effectiviteit hiervan is gebaat bij een brede verschuiving van lasten op arbeid naar verbruik, niet alleen naar bijvoorbeeld energie en niet voor een beperkte categorie gebruikers. Dit valt niet van de ene dag op de andere dag te realiseren. Nederland kan zo'n brede verandering niet geïsoleerd op eigen houtje doorvoeren. De Europese Unie zou het voortouw moeten nemen. Voor Europa zèlf is dit van groot belang. Alle industrielanden - zeker in Europa - kampen met deze problemen. Het milieu en de structurele werkloosheid zijn dé problemen waar alle Europese burgers mee zitten. De aard van de problemen vraagt kortom om een gemeenschappelijke oriëntatie om in dezelfde richting te werken.

'Ontschotting' van arbeid

Het huidige sociaal-economische bestel berust op een onderscheid tussen mensen die in dienstverband werken, ondernemers, en mensen die - om uiteenlopende redenen - geen betaalde arbeid verrichten. De eerste groep verwerft met premies aanspraken op inkomensgarantie, de tweede groep draagt zelf de risico's voor voortzetting van het bedrijf en de derde groep is aangewezen op pensioen, uitkering of op anderen die de kost verdienen. Het is een heldere indeling, maar het systeem gaat steeds meer wringen. De strikte regels die de categorieën begrenzen, belemmeren verandering.
Dit strikt geregelde en ingedeelde systeem heeft zijn realiteitswaarde en overtuigingskracht verloren. Een minder gereglementeerd stelsel bevat het risico dat arbeidskracht daarin wordt gereduceerd tot onbeschermde handelswaar. Maar datzelfde risico is misschien nog groter in het huidige bestel, waarin steeds meer uitwegen worden gezocht en constructies worden gevonden om het stelsel te omzeilen. Er wordt massaal werk verricht buiten de officiële kaders om. Illegalen functioneren daarbij als reservoir van onbeschermde arbeid.

Sociaal-economische verhoudingen met minder schotten tussen de verschillende categorieën activiteiten is daarom een tweede pijler van een strategie voor de toekomst. Dat geldt voor de verhoudingen tussen ieder van de drie. Mensen die op een uitkering zijn aangewezen, zouden deze moeten kunnen combineren met inkomen uit werk. Evenzo moet een geleidelijker overgang van werk naar pensioen mogelijk zijn. Mensen die een deel van hun krachten geven aan onbetaald werk, verdienen meer ruimte en waardering, onder meer in de belastingen. Tenslotte vraagt de verhouding tussen werk in dienstbetrekking en ondernemerschap om herziening. Wie ondernemer wenst te worden dient niet bureaucratische regelingen op zijn of haar weg te vinden. Dat sluit aan bij de ontwikkeling van flexibilisering en variatie van arbeid. Participatie en eigen verantwoordelijkheid zijn ermee gediend wanneer mensen de ruimte krijgen om - in ieder geval voor een bepaalde periode en met inachtneming van de eisen van arbeidsbescherming - buiten een vaste arbeidsbetrekking voor eigen risico activiteiten te ontplooien.

Herontwerp van de sociale zekerheid

Een wereld die gekenmerkt wordt door dynamiek en verandering vraagt een herontwerp van de sociale zekerheid. De mogelijkheid om deel te hebben aan de dynamiek, om te participeren moet daarin voorop staan. Mensen moeten daartoe worden 'uitgelokt', óók door een uitkering.
Met het oog daarop zal sociale zekerheid meer in termen van participatie gedefinieerd moeten worden. Van mensen mag worden verwacht dat ze, voorzover mogelijk, zelf via arbeid in een eigen inkomen voorzien.
Dat zou ook in de vormgeving van de sociale zekerheid voorop moeten staan.
Voorwaarden om voor een uitkering in aanmerking te komen moeten zijn dat betrokkene betaald werk verricht, er actief voor beschikbaar is of scholing volgt die de kans op werk vergroot. Dat kan arbeid zijn die aan inkomen minder dan het sociale minimum oplevert. Voorzover dit het geval is, vindt aanvulling tot het sociale minimum uit de sociale zekerheid plaats. Uitgangspunt is dat, voorzover er werk beschikbaar is, iedereen die kan ook participeert. Mensen moeten geholpen worden iets te doen; niet gedwongen worden om niets te doen omdat betrokkene minder verdient dan het sociaal minimum. Op die manier zijn sociale uitkeringen instrument om de participatie te bevorderen, doordat zij waar nodig het inkomen aanvullen. Werk dat nu blijft liggen omdat de arbeid te duur is, kan zo weer binnen het arbeidsbestel worden opgenomen. De inzet van mensen met talenten die het produktieniveau van het sociaal minimum (nog) niet halen, is niet minder zinvol dan de inzet van ieder ander. Integendeel: iedereen moet meedoen. Naarmate meer werk ontstaat, kan uiteindelijk een omslag worden gerealiseerd. Niet langer is dan voorwaarde voor een uitkering dat men geen werk heeft, maar dat men werk heeft en daarmee naar vermogen zo veel mogelijk in eigen onderhoud voorziet.

Langs deze lijnen moeten zowel een adequaat sociaal minimum als meer werk gerealiseerd worden. Wij schetsen hier de contouren van een nieuwe benadering. De concrete vormgeving zal een evenwicht moeten vinden tussen prikkel en dwang. Waar de aanvullende uitkering streng wordt getoetst op de beschikbaarheid voor scholing en arbeid, is er - terecht - sprake van dwang. Waar de uitkering ten dele en/of tijdelijk kan worden behouden bij het aanvaarden van (beter) betaald werk of werk anderszins voordelen geeft - zoals werkervaring, voordelen in secundaire sfeer -, is sprake van prikkel. Dit zijn vragen van uitvoerbaarheid. Doel is meedoen en het ontwikkelen van talenten en het inkomen afhankelijk maken van participatie. Daaronder

zal ook kunnen worden verstaan de zorg voor eigen kinderen en eventueel voor hulpbehoevende ouders.

Voor het vernieuwen van de samenhang tussen zekerheid en participatie is echter meer nodig. Dynamiek vergt, naast een activerende sociale zekerheid tot het niveau van het sociaal minimum, ook zekerheden boven het minimumniveau. Die kunnen tot stand worden gebracht in het kader van het overleg tussen werkgevers en werknemers binnen de bedrijfsgemeenschap. Deze afspraken zullen, waar nodig en passend binnen overwegingen van algemeen belang, publiekrechtelijk worden ondersteund door middel van algemeen verbindend verklaring. Een andere mogelijkheid is dat de wet basisregels bevat die werkgevers en werknemers kunnen aanvullen en uitwerken in arbeidsovereenkomsten. Eventueel, waar deze afspraken niet mogelijk blijken - bijvoorbeeld in de sfeer van werkloosheidsregelingen - zou de overheid kunnen voorzien in aanvullende, bovenminimale sociale zekerheid die is gerelateerd aan het laatstverdiende loon.

Werkgevers en werknemers zijn beter in staat om te voorzien in maatwerk, ook per onderneming, en in 'keuzepakketten' op gebieden zoals pensioenafspraken, zorgverlof, deeltijdarbeid en sociale zekerheidsaanspraken. Deze regelingen zullen in de regel deel uitmaken van CAO's. In dergelijke CAO's kan met afspraken over scholing ook recht worden gedaan aan 'levenslang leren', het zich telkens toerusten om met nieuwe mogelijkheden en innovaties te leren omgaan. Door premiedifferentiatie en meer gespreide verantwoordelijkheid worden de deelnemers aan het arbeidsvoorwaardenoverleg geconfronteerd met hùn belang zich in te zetten voor een zo groot mogelijke participatie.

Sluitstuk in dit stelsel vormen individuele voorzieningen: hetzij bovenop de regelingen van werkgevers en werknemers in de bedrijfsgemeenschap, hetzij als aanvulling op de basiswaarborgen van de overheid waar dergelijke regelingen niet aan de orde zijn, zoals bij zelfstandigen.
Consequentie van een herziening van de sociale zekerheid langs deze lijnen is dat inkomensvoorzieningen voor mensen die geen werk meer kunnen of hoeven te verrichten - ouderen en arbeidsongeschikten -, afzonderlijk geregeld worden. Een sociale zekerheid die gericht is op participatie, kan niet van toepassing zijn op mensen van wie niet verwacht kan of mag worden dat zij deelnemen aan de arbeidsmarkt. Dat verschil zal tot uiting moeten komen in de wijze waarop de sociale zekerheid voor deze groepen functioneert.

Participatie door iedereen

Iedereen moet een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Iedereen, mannen en vrouwen, allochtonen en autochtonen, mensen met een goede opleiding en mensen met minder scholing. Er zijn geen simpele oplossingen voor. Dat vergt een omvattende strategie. Weerbaarheid in internationale economische verhoudingen is essentieel. Er moeten in de eerste plaats meer banen komen, banen die veel meer omvatten dan de stereotype volle werkweek. Er moet ruimte zijn voor uiteenlopende arbeidspatronen en -relaties. De sociale zekerheid moet worden herontworpen zodat zij een ondersteunend en aanvullend karakter krijgt. Zo kunnen er ook in de toekomst redelijke inkomensverhoudingen bestaan, zonder dat dit de participatie schaadt. Participatie door iedereen; met minder mogen we geen genoegen nemen.

6. Een duurzame samenleving

Mensen willen wonen en werken in een schone omgeving, in een natuur die niet uitgeput raakt. Tegelijkertijd zijn zij druk bezig de integriteit van de schepping aan te tasten. Sommige problemen groeien de mens letterlijk boven het hoofd: aantasting van de ozonlaag, het broeikaseffect, de kap van het tropisch regenwoud. Zij bedreigen de basis van het bestaan: lucht, water, grond en grondstoffen. Een klein, maar rijk deel van de wereldbevolking heeft al enorme vervuiling veroorzaakt. Nu de rest van de wereld eenzelfde niveau van produktie en consumptie zal gaan bereiken, dreigt het vraagstuk vele malen groter te worden. Binnen de wereldwijde economie ontbreken vooralsnog de instrumenten voor doeltreffende oplossingen. Ieder ziet het probleem en wil er iets aan doen 'als de buurman ook maar meedoet'. Dat mag nooit een aansporing zijn het daarbij te laten, maar moet juist uitdagen tot krachtenbundeling en verbreding van inspanningen van overheden, politieke partijen, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Ondertussen groeit het aantal mensen dat de aarde moet dragen, maar door. Tegelijk gaan de economische en technologische vernieuwingen ook nieuwe mogelijkheden bieden voor het bewaren van de aarde. Die mogelijkheden moeten tot ontwikkeling gebracht en gebruikt worden.

Ons doel is het herstel van de relatie tussen bewerken en bewaren in individueel en collectief menselijk handelen. Ons doel is het realiseren van een duurzame samenleving; dat is meer dan een duurzaam milieu of een duurzame welvaart alleen.

Teveel is gedacht dat de verantwoordelijkheid om de aarde te bewerken en de taak haar te bewaren van elkaar te onderscheiden waren. Zo van: het bewerken is de opdracht van ieder afzonderlijk via de markt; het bewaren een collectieve verantwoordelijkheid via de overheid. Die gedachte blijft steken in tegenstellingen: tussen cultuur en natuur, tussen economie en milieu. Alsof die twee noodzakelijk met elkaar in strijd zouden zijn. Zo'n redenering is niet langer vol te houden. Gezien de toename van de wereldbevolking en de economische groei, is een omslag nodig. De aarde bewerken en bewaren is een opdracht die zich richt tot ieder afzonderlijk èn tot allen tezamen. Bewerken en bewaren zijn niet tegengesteld, maar liggen in elkaars verlengde. Het bewerken heeft mede het bewaren tot taak. Markt en economie gaan over verdeling van schaarste en het stimuleren van inventiviteit en aanpassingsvermogen. Het milieu hoort daar bij. Als vorm van schaarste en als object van inventiviteit. Maar het bewaren van de aarde betreft net zo goed het bewerken. Wie bewaren alleen maar ziet als behoud van de natuur in ongerepte staat, verkleint de levenskansen van een toenemend deel van de mensheid. Al bewerkend herscheppen mensen de aarde. Dat moet wel, omdat er steeds meer mensen zijn die haar bewerken.

Duurzaamheid brengt de kwaliteit van de huidige samenleving en die van komende generaties met elkaar in verband. Duurzaamheid staat geen schulden toe of risico's die de toekomst onevenredig belasten. Noch in de vorm van uitputting of onomkeerbare aantasting van natuur en milieu, noch in de vorm van het aangaan van staatsschuld om huidige consumptie te financieren. Bewerken en bewaren van de schepping vragen juist om samenhang tussen consumptie, sparen en investeren. De sleutel tot echte duurzaamheid ligt in het scheppen van zodanige voorwaarden, dat economie en milieu in elkaars verlengde liggen. Zodat het milieu als waarde op zichzelf als vanzelf in het handelen meetelt. Zodat milieubeleid als randvoorwaarde wordt omgezet in duurzaamheidsbeleid dat effect heeft in alle sectoren. Zodat het denken en handelen, dat gericht is op het 'nu', uitgroeit tot een strategie voor 'morgen'.

Bewerken en bewaren in Nederland

Het integreren van bewerken èn bewaren vergt een andere manier van produceren en consumeren. Dat gaat niet vanzelf. Wat aanvaardbaar en niet aanvaardbaar is, is niet onmiddellijk duidelijk en vergt oriëntatie, voorlichting en normen. Nodig is ook dat die milieuwaarden hanteerbaar worden gemaakt voor producenten en consumenten, en dat de beperkingen die het milieu stelt als schaarsten in het economisch verkeer een prijs krijgen. Alleen zo wordt een bewarende, duurzame inrichting van het leven een centraal en vast onderdeel in de creativiteit van mensen en de dynamiek van maatschappelijke processen. Als het niet van onderop komt, zal het bewaren slechts een van buiten komende, van 'bovenaf' opgelegde randvoorwaarde blijven.

Met betrekking tot de consumptie is een eerste vereiste een beleid van voorlichting, informatie, etikettering, milieu-keurmerken en maatschappelijke druk van consumenten en milieuorganisaties. Met betrekking tot de productie is de tegenhanger daarvan een beleid van 'milieu-auditing', aansprakelijkheid voor onnodige belasting en vervuiling van natuur en milieu, convenanten met bedrijfstakken over vervuiling en besparing, en specifieke eisen aan bepaalde bedrijfsactiviteiten. Beide zijn een noodzakelijke, maar niet voldoende basis. De overheid zal milieu-schaarsten als water, energie en grondstoffen onderdeel moeten maken van het economisch verkeer. Dat kan door gebruik te maken van een algemeen verschuiven van fiscale lasten naar verbruik en vervuiling, en van verhandelbare vervuilingsrechten. Daarmee beïnvloedt de overheid de relatieve prijzen en geeft zij een belangrijk signaal dat milieu een schaars goed is waar zorgvuldig mee moet worden omgesprongen. Het geeft een impuls om de plaats van het milieu in het produktieproces te verbeteren, vooral ook via de ontwikkeling van milieuvriendelijke technologie. Zonder internationale coördinatie gaat dat niet. In ruil voor hogere lasten op consumptie is verlichting van de lasten op inkomen noodzakelijk om afwenteling te voorkomen.

Ingebed in een bredere samenhang van beleid en mentaliteit kunnen milieubeleid en werkgelegenheid elkaar versterken. Daartoe is internationale coördinatie onmisbaar, zeker voor de open economie van Nederland. Naast terugsluizing van milieulasten naar lastenverlichting - om afwenteling te voorkomen - vereist de overgang naar een andere structuur van produceren en consumeren ook flexibiliteit en aanpassingsvermogen van werknemers en ondernemers. Herallocatie van arbeid en kapitaal naar minder vervuilende sectoren is nodig om nieuwe kansen te benutten. Nieuwe bedrijven moeten kunnen inspelen op nieuwe behoeften in de milieusector en de milieutechnologie. Nieuwe milieutechnologie betekent vaak verschuiving van grootschalige structuren naar kleinere systemen, die ook arbeidsintensiever kunnen zijn. Als Nederlandse bedrijven er tijdig bij zijn, kunnen nieuwe kansen op export, werk en participatie ontstaan.

Voor Nederland zelf is er genoeg te doen. De bevolkingsdichtheid vergt een bijzondere inspanning op een aantal terreinen. De omgang met de schaarse ruimte, de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater, de mobiliteit en kwetsbaarheid van de bodem zijn een duidelijke Nederlandse verantwoordelijkheid. Evenzo vraagt de beperking van de naar verhouding hoge energieconsumptie per hoofd van de bevolking een nationale benadering. Meer in het algemeen zal duurzaamheid onderdeel moeten zijn van het technologiebeleid, de planologie, de aanleg van infrastructuur, het bevorderen van openbaar vervoer, het mobiliteitsbeleid en het bouwbeleid. Duurzaamheid moet daardoor meer algemeen in werk en cultuur van de samenleving tot uitdrukking komen. De voortgaande ontsiering en verwoesting van het landschap moet beperkt worden door ondergrondse aanleg van infrastructurele voorzieningen, vooral ten bate van (openbaar) vervoerssystemen in de Randstad. Ontsiering kan versiering worden, wanneer bij bovengrondse werken meer aandacht uitgaat naar een architectonische vormgeving die uitstijgt boven het louter functionele. Ook al kost dat geld.

Stad en platteland

Een duurzame samenleving kent een evenwichtige balans tussen stad en platteland. De onderlinge verwevenheid en afhankelijkheid van beide leefwerelden nemen toe. De leefbaarheid van steden is een essentieel thema voor de toekomst. Een belangrijk deel van de bevolkingstoename en dus de woonbehoefte zal zich in de stedelijke omgeving voordoen. Steden moeten, naast wat in eerdere paragrafen is beschreven, investeren in samenlevingsopbouw, een herkenbare stedelijke gemeenschap, in verkleining van de afstand tussen bestuur en burger, in kleinschalige bedrijven en organisaties met een menselijke maat. Nieuwe bouwvormen, het benutten van nieuwe lokaties - ook voor de kust - en regionale strategieën zullen moeten bijdragen aan de oplossing van ruimtelijke problemen.
Maar ook de functie van het landelijk gebied gaat ingrijpend veranderen. Nieuwe technologieën als telewerken en produktiedecentralisatie bieden perspectieven voor een nieuwe economische basis voor het platteland en voor nieuwe combinaties van agrarische en niet-agrarische activiteiten. Nu strijden woningbouw, infrastructuur, industrie en landbouw met elkaar om het gebruik van de schaarse ruimte in het landelijk gebied. De niet-commerciële betekenis van natuur en landschap legt het in dat gevecht meestal af. Dat zal in de toekomst anders moeten worden. Het platteland zal, naast gebied voor produktie van voedsel, ook leverancier kunnen zijn van hernieuwbare energie en grondstoffen, zuiveraar van water en lucht, natuurbouw en recreatie. Toenemende verweving van de agrarische en

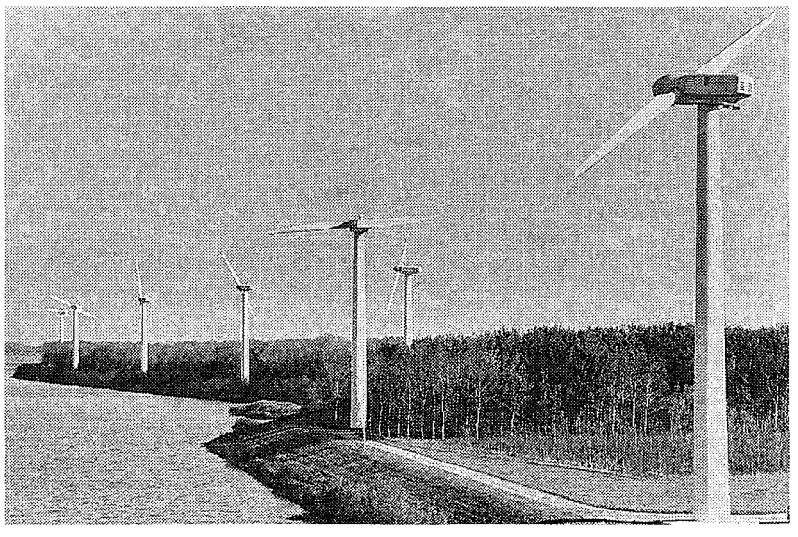

De sleutel tot echte duurzaamheid ligt in het scheppen van zodanige voorwaarden, dat economie en milieu in elkaars verlengde liggen.

natuurbeherende functie is één van de voorwaarden voor het herstel van het evenwicht tussen stad en platteland. Duurzaamheid betekent echter ook voor de Nederlandse landbouw dat de actuele milieu- en natuurproblemen moeten worden opgelost. Politiek en betrokkenen moeten wetenschappelijk onderbouwde signaleringen van de overbelasting vertalen in een duidelijke normstelling en in een tijdpad om die te realiseren. De wijze waarop dat geschiedt dient zoveel mogelijk aan de eigen verantwoordelijkheid van de agrarische ondernemers en op basis van overleg aan hen te worden overgelaten. Aldus ontstaat een duidelijk perspectief.

Duurzaamheid internationaal

Een duurzame samenleving in Nederland vaart alleen wel in een duurzame wereld. Ook de wereldeconomie behoeft oriëntatie en grenzen om duurzaamheid te bereiken. Mondiale normstelling, die ook werkelijk afdwingbaar is, is noodzakelijk. De kwaliteit van de lucht, het klimaat, internationale wateren zijn een internationale verantwoordelijkheid. Dat mag nooit een reden zijn om de noodzaak van een nationale aanpak van de specifieke Nederlandse problemen weg te moffelen. Mondiale normstelling en -handhaving op milieugebied vraagt om mondiale instituties, zoals afspraken in het kader van de Wereld Handelsorganisatie.

Het milieubeleid van de Europese Unie moet aanzienlijk versterkt worden. Het mag geen ontsnappingsmogelijkheden laten aan producenten die concurrentievoordeel behalen door zich te vestigen in lidstaten met lakse nationale regelgeving of handhaving. Het vrij verkeer van goederen en diensten zal in de toekomst meer in het perspectief van ecologische zorgvuldigheid moeten plaatsen. Waar de Europese samenwerking tekortschiet, moet Nederland creatief zoeken naar afspraken met landen met gelijke gezindheid of gelijke belangen. Dat kan breder zijn dan de Unie, zoals in OESO-verband, dat kan zijn in kleinere kring met nabijgelegen landen. Op sommige terreinen leidt de inzet van Nederlandse financiën slechts tot een marginale verbetering van het milieu in eigen land. In dat soort situaties zou internationale samenwerking het mogelijk moeten maken dat die middelen aangewend worden voor substantiële milieuverbetering in andere landen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de bestrijding van luchtverontreiniging in Midden- en Oost-Europa.

Internationale en Europese samenwerking hoeft niet noodzakelijk te leiden tot uniforme eisen. Regels moeten rekening houden met de verschillen in omstandigheden per land. In internationale samenwerking kan ook veel worden bereikt door gezamenlijke actie van bedrijven. Niet alleen vanuit ecologisch normbesef maar ook met het oog op de concurrentieverhoudingen is het dan ook noodzakelijk dat het internationale bedrijfsleven, aanmerkelijk meer dan nu, onderling bindende milieuafspraken maakt. Een samenleving is niet alleen iets van de nationale gemeenschap, het is evenzeer samenwerking op afstand wanneer het om grensoverschrijdende maatschappelijke vraagstukken gaat. Bedrijven zouden voor de elders veroorzaakte aantasting van het milieu aansprakelijk kunnen worden gesteld in het nationale recht.

Internationale duurzaamheid houdt voor ons in dat een ruimer deel van de begroting van Ontwikkelingssamenwerking wordt besteed aan milieuzorg. De besteding van ontwikkelingsgelden moet worden onderworpen aan een duurzaamheidstoets. Internationale duurzaamheid zal nooit bereikt worden, wanneer traditionele en nieuwe arme landen geen perspectief geboden worden op welvaart, groei en deelname in de wereldeconomie. Zeker hier hoeven groei en duurzaamheid niet met elkaar in strijd te zijn, maar kunnen zij elkaar juist versterken. Vertrouwen van mensen in hun eigen toekomst en in die van hun eigen samenleving is de beste voorwaarde voor een beperking van de groei van de wereldbevolking. Internationale samenwerking die participatie en duurzaamheid beoogt, moet op de eerste plaats gericht zijn op de kracht van gemeenschappen van mensen, deze versterken om zich zèlf te ontwikkelen, en niet primair op die van hun overheden.

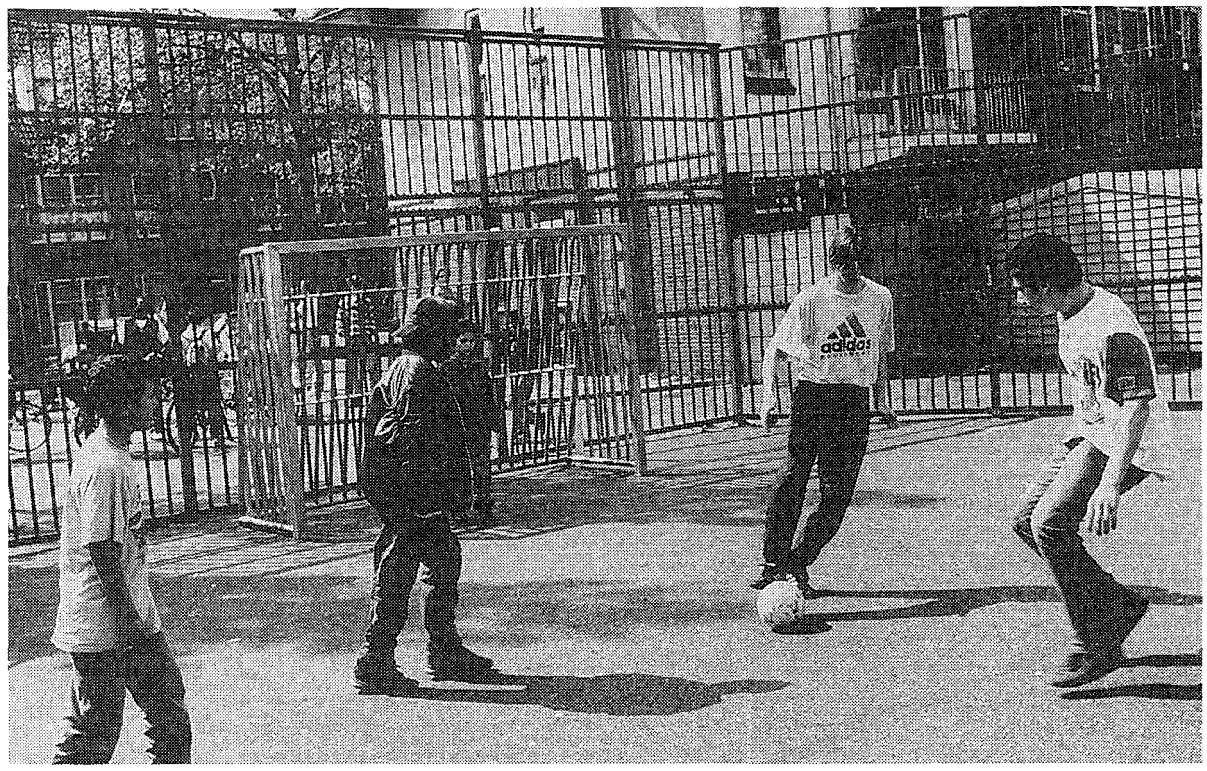

De vraag ligt op tafel wat de overheid nog wel en niet kan en moet doen.

7. Een solide overheid

Mensen willen een overheid die betrouwbaar is, die bescherming biedt, die voorziet in wezenlijke behoeften van de samenleving en die hen verder met rust laat. In de praktijk lijkt de overheid daartoe echter steeds minder in staat. In de wereldeconomie en op internationale markten neemt de zeggingskracht van de nationale overheid af. Zij heeft daar niet méér invloed op de ontwikkelingen dan een gemiddelde gemeente op de Nederlandse economie. Overheidsmacht, bestuur en recht gelden alleen binnen een bepaald gebied. Hun effect neemt af, wanneer grenzen vervagen. Overheden lijken ook steeds minder nodig voor mensen die zelf wel kiezen en de eigen zaken willen regelen. Het lijkt de kroon op een langdurige staatkundige traditie, waarin persoonlijke vrijheid en het scheppen van democratische verhoudingen het belangrijkste doel van de staat waren.

Zonder ingrijpen ondermijnt die ontwikkeling haar eigen uitgangspunten. Markten en onderlinge netwerken kunnen niet functioneren wanneer de overheid niet verzekert dat regels en afspraken worden nageleefd. Zonder overheid geen recht en vrijheid. Dan gelden het recht van de sterkste, eigenrichting, fysiek en economisch geweld. Dat is geen sombere toekomstverwachting, maar dagelijkse realiteit in tal van gebieden in de wereld.

De voortdurende veranderingen leiden nu vaak tot verwarring en tegengestelde reacties. Overheid en bestuur gaan enerzijds op in steeds grotere eenheden, maar stoten anderzijds steeds meer bevoegdheden en taken af, of delegeren die. Het bestuur wil rekening houden met de wensen onder de bevolking en schept daarvoor steeds nieuwe procedures. De discussie over inspraakmogelijkheden, verbeterde democratische controle en referenda is aan de orde van de dag. Tegelijk wordt het bestuur met het oog op betrouwbaarheid en eenvormigheid gedrongen in een dicht net van recht, regels en procedures. Burgers verwachten slagvaardig beleid en optreden. Maar in de praktijk worden beleid en uitvoering gescheiden, bevoegdheden over instanties verdeeld en beslissingen aan steeds meer eisen onderworpen. Discussies over bestuurlijke reorganisatie en vernieuwing gaan door zonder dat een einde in zicht is. Verwarring en desillusies nemen zo toe. Hoe meer overheidsbeleid vastloopt, des te meer reden hebben mensen om de eigen weg te gaan en van hun vrijheid gebruik te maken.

Christen-democratische politiek berust op het uitgangspunt dat de overheid niet de samenleving is, maar dat samen leven zonder overheid niet mogelijk is. De samenleving bestaat uit mensen, organisaties, bedrijven, verbanden en netwerken met een enorme variëteit van activiteiten, verantwoordelijkheden, wensen en belangen. Om deze in alle verscheidenheid bijeen te houden is echter een overheid als sluitsteen nodig; om ordening te scheppen in het onderling verkeer, om conflicten te beslechten, om collectief handelen mogelijk te maken en daaraan richting te geven. Die overheid is daarbij geen neutraal instrument in handen van de meerderheid van de dag. Integendeel, zij heeft een eigen opdracht: het scheppen van een rechtvaardige maatschappelijke orde, van zekerheid en zorg die nodig zijn om vreedzaam samen te leven; het versterken en beschermen van een verantwoordelijke samenleving.

De Europese Unie

De ontwikkeling van de Europese Unie zal bepalend zijn voor de mogelijkheden van de overheid in Nederland. Een hechte Europese Unie is nodig om greep te krijgen op ontwikkelingen waar Nederland geen invloed meer op heeft, om zo zelf meer ruimte en mogelijkheden van beleid te hebben. Grensoverschrijdende problemen zoals criminaliteit, milieu, migratie ontsnappen steeds meer aan de greep van de overheid. Zonder samenwerking en integratie in de Europese Unie worden zij volstrekt onoplosbaar. Zonder een effectieve Europese Unie zullen ook de stabiliteit en ordening in Europa afnemen, niet alleen op economisch en monetair terrein maar ook politiek en maatschappelijk. Dat beperkt ook de kansen en mogelijkheden voor de Nederlandse samenleving. Het gaat niet om: meer Europa, minder Nederland; een hechte Europese Unie is nodig om ruimte te hebben voor eigen beleid.

De rol en de effectiviteit van de Europese Unie zullen daarom op tal van terreinen versterkt moeten worden. Zonder voortgang van de integratie komen de vrede en welvaart die in de afgelopen vijftig jaren zijn bereikt, onder druk te staan. Nu wordt de Unie bestuurd op een wijze zoals indertijd de 'Republiek der Zeven Verenigde Provinciën'. Dat is niet meer toereikend. Daarvoor leven we te dicht op elkaar, zijn onze belangen te nauw verweven en zijn de gemeenschappelijke risico's te groot. De Europese Unie zal in staat moeten zijn om te besluiten en op te treden op het terrein van vrede en veiligheid en van politie, justitie en vreemdelingenbeleid. Als de Europese Unie daarin niet slaagt, zullen de Europese landen steeds minder invloed hebben op internationale ontwikkelingen.

Dat wil niet zeggen dat de Nederlandse samenleving moet opgaan in een Europese. Nederland behoudt zijn identiteit en vrijheid op tal van gebieden. Het is juist de taak van de Unie om de veelkleurige cultuur en identiteit van de Europese lidstaten te beschermen en te waken voor het behoud daarvan. Die veelzijdigheid is de sterke kant van Europa. De ligging van Nederland aan de rand van het Europese continent, de geschiedenis van diepe levensbeschouwelijke overtuigingen en veelkleurigheid en tolerantie, van ontdekkingsdrang, een economie van handelszin, sparen en ondernemen, een samenleving van overleg en compromis; dat zijn de kenmerken van de Nederlandse identiteit. Dat maakte en maakt Nederland bij uitstek een trait d'union tussen het zich verenigende Europa en de buitenwereld: cultureel, sociaal, economisch. De Europese Unie is er om die eigenheid te bewaren, niet te vervagen. De Europese Unie zal dan ook niet naar één nationaal model moeten worden ingericht. Ze zal moeten berusten op de kracht en de dynamiek van de pluriformiteit van de nationale samenlevingen en waarden, die de burgers in alle lidstaten delen: recht, vrede, solidariteit en duurzaamheid.

Bestuurlijke vernieuwing

Overheid en bestuur zullen moeten veranderen om hun functie blijvend te kunnen vervullen in een snel veranderende internationale en maatschappelijke omgeving. Maar dat zijn niet de veranderingen waarover het debat nu al sinds '66 gaande is. Díe veranderingen zijn gericht op een soort van overheidsbestuur dat aan het verdwijnen is: de staat als 'albedil', die via overheidsbeslissingen alles in de samenleving tracht te regelen en te sturen en zo steeds meer ieders dagelijks leven binnendringt. De veranderingen in de samenleving brengen vanzelf al mee dat de overheidsinvloed afneemt. Er ligt veeleer een andere vraag op tafel: wat kan de overheid nog wel en hoe kan zij tijdig de regels en maatregelen treffen die nodig zijn om op ontwikkelingen in te spelen?

Inzet is een overheid die de samenleving in staat stelt als samenleving van verantwoordelijke mensen te functioneren. Dat vereist een overheid die herkenbaar en bereikbaar is voor de burger. Want de afstand tussen burgers en het bestuur is nu te groot. Burgers verwijten politiek en bestuur dat zij steeds minder bereikbaar zijn voor hun zorgen. Burgers wordt, op hun beurt, gebrek aan gemeenschapszin verweten en gebrek aan begrip voor politieke afwegingen. Ten onrechte. Nederlanders blijken steeds weer politiek betrokken, wensen een verantwoorde en rechtvaardige afweging van belangen en controversiële beslissingen brengen gemoederen in beweging. Maar als politiek en bestuur dan niet adequaat beslissen en als zij discus-

sies eindeloos laten doorgaan, dan doven die gemeenschapszin en betrokkenheid. Het keren van dat proces is voorwaarde voor politieke betrokkenheid.

Daarom moet het bestuur zo worden ingericht, dat duidelijk is wie op welke beslissingen kan worden aangesproken. De discussie over bestuurlijke reorganisatie zit al jaren vast op de spanning tussen eisen van doelmatigheid - die een toenemende schaal vergen - en de behoefte van de burger aan invloed op zijn omgeving en controle op zijn bestuur. Dat laatste moet zwaarder wegen. Technische en economische ontwikkelingen leiden ertoe dat overheden minder invloed zullen hebben op de samenleving in het algemeen. Daarom zal de basis van het bestuur gezocht moeten worden in plaatselijke gemeenschappen. Zonder een herkenbaar 'eigen' bestuur, dat doeltreffend in de overheidstaak kan voorzien, gaan plaatselijke gemeenschappen verloren. Het stimuleren van plaatselijke gemeenschappen om voor de vragen van de eigen gemeenschap zelf antwoorden te vinden, moet leidraad zijn bij de bestuurlijke reorganisatie.

Dat betekent dat een ruimere mate van verscheidenheid geaccepteerd moet worden; landelijke uniformiteit en plaatselijke vitaliteit gaan moeilijk samen. Het moet mogelijk zijn dat de bevoegdheden van gemeenten met ongelijke omvang, verschillen. Die decentralisatie is echter alleen mogelijk indien de centrale of provinciale overheid in staat is om effectief grensoverschrijdende problemen te coördineren of daarover te beslissen. Zaken die een groot aantal besturen aangaan, moeten op het naast hogere bestuurlijk niveau ter hand te worden genomen; de coördinerende en integrerende rol van provincies moet worden versterkt. In de stedelijke gebieden, waar de belangen, beslissingen en bevolking van verschillende gemeenten nauw verweven zijn, zal dat echter niet meer voldoen en zal samenwerking moeten kunnen uitgroeien tot bestuurlijke integratie. Een vierde bestuurslaag is ongewenst.

Van niet minder belang is de voortgaande reorganisatie van de rechtspleging. Rechtsregels zullen ook in de toekomst een steeds toenemende betekenis hebben in het dagelijks leven door de groei van het Europese recht, de ontwikkeling van het administratief recht en de terugtred van de overheid. Voor de gewone burger dreigt de rechter tegelijk minder bereikbaar te worden door de kosten, de duur van processen, alternatieve procedures en ingewikkelde procedureregels. Aan dat proces zal een halt moeten worden toegeroepen. Rechtszekerheid en een rechter die in staat is conflicten snel en effectief te beslechten, zijn eerste vereisten om vreedzaam samen te leven. De middelen, maar ook de procedures en werkwijzen zullen op het hele terrein van de rechtspleging daaraan verder moeten worden aangepast.

Vernieuwing van de democratie

Vernieuwing van de democratie en versterking van de band tussen besluitvorming en burger beginnen bij een heldere en herkenbare bestuursstructuur. Inspraak of overleg over beslissingen is zinloos, als de resultaten ervan vervolgens door andere instanties worden genegeerd. Dan verliezen burgers hun vertrouwen in politiek en bestuur. Publiek debat begint in de eigen omgeving, in de wijk, in verbanden en particuliere organisaties, in belangengroepen. Vrijheid, politieke betrokkenheid en burgerschap betekenen niet dat ieder over alles een mening moet hebben en over alles moet beslissen. Wezenlijk is dat ieder actief kan inspelen op komende beslissingen, medestanders kan zoeken en actief het beleid kan beïnvloeden. Bepaalde rechten zoals corrigerende referenda versterken vooral de individuele mogelijkheden van burgers om besluiten te blokkeren; zij nodigen niet uit tot het actief deelnemen aan het debat en tot de beïnvloeding van besluiten.

Vernieuwing van de democratie vraagt versterking van de samenleving, van de participatie van burgers in organisaties en verbanden. De overheid kan dat bevorderen door die verbanden via advies en overleg nadrukkelijker bij de voorbereiding van beleid en besluiten te betrekken, ook al zal dit anders georganiseerd moeten zijn dan in het verleden. Opiniepeilingen en onderzoek hebben die waarde niet, want ze geven de kracht van overtuigingen niet weer.

Vernieuwing van de democratie vraagt om een kiesstelsel dat aansluit bij de manier waarop mensen hun politieke oriëntatie beleven. Partijen die uiteenlopende belangen kunnen integreren op basis van gezamenlijk beleefde politieke idealen, blijven daarbij noodzakelijk. Tegelijk bestaat er toenemend behoefte aan personen die op herkenbare wijze die idealen uitdragen. Thans dreigt dat te verschralen tot een strijd tussen de leiders van partijen. Kiezers moeten daarom meer mogelijkheden krijgen om naast hun voorkeur voor een politieke stroming, ook te kiezen voor personen die daarmee verbonden zijn. Dat vergt verruiming van de mogelijkheid van voorkeurstemmen. Een wijziging van het kiesstelsel waardoor, onder behoud van de evenredige vertegenwoordiging en recht doende aan de positie van de kleine partijen, de kiezer bij verkiezingen twee stemmen uitbrengt - één op een partij, de ander op een persoon - kan daar ook aan bijdragen. Voorts moeten provinciale en gemeentelijke verkiezingen niet alle op één en dezelfde dag gehouden worden, om zo het eigen karakter van die verkiezingen te versterken.

Vernieuwing van de democratie moet beginnen bij het begin; bij de meningsvorming en de voorbereiding van publieke besluitvorming. De ideeën die op het ogenblik de ronde doen zijn geconcentreerd op het einde van de 'pijplijn' en leiden zo tot blokkade en verstopping. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld het corrigerend referendum. Het resultaat daarvan is een bestuur dat zijn verantwoordelijkheid niet neemt, en - de handen in onschuld wassend - vraagt hoe het volk het gehad had willen hebben. Bescherming tegen inmenging door de overheid in persoonlijke belangen, moet primair gezocht worden in beperking van de taken en bevoegdheden van de overheid. Voortdurende uitbreiding van taken, terwijl tegelijkertijd de uitvoering daarvan steeds meer wordt beperkt, is een tegenstrijdig proces. Verzwaring van de collectieve besluitvorming maakt de democratie niet sterker, maar zwakker. En dat terwijl de overheid juist in staat moet zijn tijdig te beslissen, wil Nederland in een internationale omgeving overeind blijven. Ook een bestuurlijke inrichting op basis van sterk plaatselijk bestuur, vereist een landelijke overheid die effectief kan beslissen over de onderlinge betrekkingen en eventuele conflicten. Iedere burger afzonderlijk heeft belang bij besluiten die hem of haar raken, maar de samenleving heeft het recht dat de beslissingen die nodig zijn ook daadwerkelijk genomen worden. Ook om die reden is versterking van het gezag van de vertegenwoordigende organen nodig. Daarnaast zal het professionele karakter van een bestuur versterkt moeten worden.

Vernieuwing van het beleid

De overheid moet haar beperkingen in acht nemen, teneinde de samenleving in staat te stellen te functioneren. De samenleving wordt met grote maatschappelijke en economische dynamiek geconfronteerd als gevolg van de technische, economische en internationale kantelingen, opgestuwd door internationale concurrentie. Daardoor verandert de functie van de overheid. Overheidsregels scheppen zekerheid met betrekking tot activiteiten, posities en processen, die binnen de nationale economie voordeel bieden. Maar in een internationale omgeving werken zij juist nadelig uit. Dan verdelen zij de samenleving, beperken zij de participatie en binden zij burgers en ondernemingen onnodig de handen in een globale markt.

Dynamiek vereist andere vormen om burgers zekerheid te bieden. Wij verwachten dat wet- en regelgeving die zekerheid in de toekomst waarschijnlijk minder kunnen garanderen. Des te meer zal de overheid bedrijven, organisaties en personen moeten stimuleren om deze in onderlinge samenwerking te bewerkstelligen. In dat verband verdient zelfregulering meer aandacht. De overheid zal her en der terugtreden tegenover de complexiteit van maatschappelijke veranderingen, waar zij overvraagd is en taken op afstand wil zetten, uitbesteden of privatiseren. Maar steeds moet voor haar de vraag voorop staan of zich dat verdraagt met de integriteit - de weerbaarheid tegenover corruptie - en de uitoefening van de publieke functie. Vernieuwing van beleid houdt ook in dat de financiële prioriteiten in het overheidsbeleid worden verlegd. Naarmate participatie werkelijk wordt versterkt, kan meer overheidsgeld worden aangewend voor investeringen in de maatschappelijke en fysieke infrastructuur.

Een internationale gemeenschap

Samenleven houdt niet op bij de grenzen van de staat of de grenzen van de Europese Unie; thans minder dan ooit. Via de media, de markt en de bedreiging van het milieu zijn mensen steeds nauwer bij elkaar betrokken. Voor de internationale samenleving geldt hetzelfde als voor de nationale samenleving. Zonder zekerheid, stabiliteit en rechtvaardige verhoudingen, is de ontwikkeling daarvan niet mogelijk. En die internationale samenleving zal zich steeds meer moeten ontwikkelen, teneinde greep te kunnen houden op bedreigingen van het gemeenschappelijk milieu, op het gevaar van ongebreidelde economische macht, en op de risico's van oorlog, armoede en geweld. Als bovenstrooms - internationaal - geen samenwerking wordt gerealiseerd, krijgt ieder land afzonderlijk benedenstrooms met steeds meer onbeheerste processen te maken. Dat vergt net zoals bij de nationale samenleving een inzet die niet alleen bepaald wordt door: wat verdien ik ermee of wat win ik erbij. Dat betekent niet dat nationaal belang daarbij geen rol speelt. De internationale gemeenschap heeft nog vaak het karakter van een markt tussen nationale samenlevingen, een geven en nemen van belangen. Dat verleent daaraan dynamiek. De combinatie van idealisme en welbegrepen nationaal belang geeft internationale betrokkenheid een duurzaam karakter.

Hoewel honderden miljoenen in de afgelopen decennia de weg uit de armoede hebben gevonden, neemt het absolute aantal armen in de wereld nauwelijks af. Zolang zovelen van welvaart zijn uitgesloten, blijft bestrijding van armoede prioriteit; zowel in het belang van solidariteit als van duurzaamheid. Hulpverlening moet gericht worden op aanmoediging van eigen verantwoordelijkheid, eigen keuzes en de samenlevingsopbouw van de betrokken bevolking.

Het afsluiten van de samenleving voor invloed van buitenaf is als instrument uit de tijd. Het antwoord dient veeleer gelegen te zijn in de versterking van de innerlijke weerbaarheid van samenlevingen. Elders in de wereld, maar ook hier. Respect voor de mensenrechten en een bevordering van behoorlijk democratisch bestuur zullen daarom naast economische samenwerking, centrale doelstellingen moeten zijn van het buitenlands beleid. Waar de menselijke waardigheid in het geding is, mag de internationale gemeenschap niet afzijdig blijven. Zelfs als dat levens moet kosten. Ook dat is een vereiste van internationale samenwerking en de bevordering van een rechtvaardige internationale orde. De organisatie van de Verenigde Naties is uiteindelijk het aangewezen kader. Op veiligheidsgebied is Nederland het meest aangewezen op de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en de Europese Unie. Samenwerking op basis van waarden die de innerlijke weerbaarheid van samenlevingen versterken, is daarom in het Nederlands belang.

Naast krachtiger internationale samenwerking tussen staten is de wijze waarop internationale betrokkenheid van mensen vorm krijgt niet minder belangrijk. Wereldwijd in mensenrechtenorganisaties, milieubewegingen, sociale bewegingen zoals vakbonden, ontwikkelingsorganisaties. Maar ook binnen Europa zijn dergelijke vormen van maatschappelijke betrokkenheid over grenzen heen in opkomst. Vooral het belang van internationale en Europese dialoog van kerken mag hier worden genoemd. Kerken hebben gezien hun roeping speciaal talent tot verzoening en tot het bijeenbrengen van mensen op basis van fundamentele waarden. Zo kan een internationaal en een Europees ethos ontstaan. Dat biedt een draagvlak op basis waarvan regeringen weer tot samenwerking kunnen komen.

8. De christen-democratie: beweging voor de toekomst

De wereld is binnen handbereik gekomen. Grenzen vervagen, oude dreigingen wijken, de economie omspant de wereld en de techniek brengt nieuwe oplossingen voor oude problemen. De ontwikkelingen bieden mensen ongekende vrijheid om het eigen leven in te richten zoals zij dat zelf willen. Het zijn fascinerende veranderingen, soms ook beangstigend door de snelheid waarmee vertrouwde zekerheden lijken te verdwijnen.

Zonder ordening kunnen veelbelovende ontwikkelingen in hun tegendeel ontaarden. Economische dynamiek kan tot permanente uitsluiting leiden. De open wereld kan de kracht van identiteit ondergraven. Toenemende culturele pluriformiteit kan op vervlakking uitdraaien. Internationale concurrentie kan duurzaamheid aantasten. Vrijmaking van traditionele bindingen kan ertoe leiden dat mensen meer naast dan met elkaar gaan leven. Het hebben van meer keuzemogelijkheden roept de vraag op of alles wat kan ook werkelijk mag.

Temidden van al die radicale veranderingen zijn richtinggevoel en tijdig handelen nodig. Hoe kan de kwaliteit van het samen-leven worden bevorderd en versterkt? Hoe kan er voor worden gezorgd dat de uitkomst van de veranderingen positief is? Hoe kan tijdig worden aangeknoopt bij hoopgevende ontwikkelingen; bij kansen en mogelijkheden die in de wereld van morgen besloten liggen? Hoe kunnen de bedreigingen ervan in toom worden gehouden?

Politiek, overheid en samenleving zoeken naar nieuwe wegen, naar een nieuwe richting. Dat is niet een neutraal proces. Dat er geen keuzen zouden zijn, zeggen zij die het niet weten of hun bedoelingen verborgen houden. Cruciaal zijn juist een helder vertrekpunt en een helder doel. Christendemocratische politiek oriënteert zich op vaste waarden; waarden die houvast geven bij het inslaan

van nieuwe wegen. Wat voor de samenleving wezenlijk is - nu en zeker ook in de toekomst - zijn de waarden van gerechtigheid in het publieke leven, van solidariteit, rentmeesterschap en verantwoordelijkheid. Dat zijn ijkpunten uit de traditie van christen-democratisch denken.

De jaren waarin de politiek zich richtte op maakbaarheid van overheidswege liggen achter ons. Nu voeren markt en individu de boventoon. Dat is een te beperkte basis voor de toekomst. Het is hoog tijd voor een politiek die kansen biedt aan mensen, in hun verbanden en in hun gemeenschappen.

Deze verkenning is geen blauwdruk, evenmin een nieuw programma. Het gaat ons om een christen-democratische oriëntatie op vijf kernthema's voor de toekomst:

I. Hoe kan, temidden van tendensen die het 'ik' benadrukken, een pluriforme samenleving worden onderhouden van mensen die in gezinnen, ondernemingen en andere verbanden voor elkaar verantwoordelijkheid dragen en die zich solidair weten met zwakkeren en achtergestelden?
Een samenleving waarin gemeenschappelijke inzet persoonlijke ontplooiing completeert.

II. Hoe kan, in een open samenleving van vrije mensen, een nieuw evenwicht worden gevonden tussen vrijheid en gezag om te voorkomen dat onveiligheid en angst het leven gaan beheersen?
Een samenleving waarin ieder zich veilig weet.

III. Hoe kan, in een open economie die gekenmerkt wordt door verandering en dynamiek, iedereen participeren?
Een samenleving waarin mensen niet achterblijven, waarin dynamiek zèlf kern van sociale zekerheid wordt.

IV. Hoe kan, bij de noodzaak volwaardig mee te doen aan de internationale markt, een economische ontwikkeling worden bereikt die dienstbaar is aan de opdracht om de aarde te bewerken èn te bewaren?
Een werkelijk sociale èn ecologische markteconomie.

V. Hoe kan, in een omgeving waarin nationaal en internationaal machts- en krachtsverhoudingen zwaar wegen, een effectieve overheid worden behouden die beantwoordt aan de legitieme vragen en behoeften van mensen?
Een gezaghebbende overheid die optreedt op terreinen waar bij uitstek zij te handelen heeft.

Nederland staat voor belangrijke politieke keuzen. De christen-democratie loopt niet weg voor haar verantwoordelijkheid, houdt zich niet op de vlakte en vlucht evenmin in incidentenpolitiek. Politiek mag niet worden teruggebracht tot 'easy listening' op de achtergrond van de economie. Politiek begint en eindigt bij het samenleven van mensen, bij de keuzen over de inrichting en de kwaliteit daarvan. De mensen, hun relaties en gemeenschappen, zijn het kapitaal van de samenleving. Wij willen een beweging op gang helpen. Een beweging die samenhang brengt, en perspectief biedt, aan iedereen; jong en oud, rijk en arm, man en vrouw, allochtoon en autochtoon.

Dat vraagt keuzen; tien strategische keuzen van de christen-democratie:

1. Voor de kwaliteit van samen leven.
Staat noch markt kunnen in de plaats treden van een zichzelf organiserende en pluriforme samenleving. Vrijheid en persoonlijkheid komen tot ontplooiing in samenwerking, gemeenschapszin en verantwoordelijkheid voor elkaar: in gezin, familie, wijk, kerk, bedrijf of vereniging. Actieve betrokkenheid is de ruggegraat van samenleving en democratie. Dat vergt een beleid dat verbanden steunt en beschermt. Familie en gezin zijn de basis van het samenleven. Dat vergt familie-, gezinsvriendelijk beleid: door hogere kinderbijslag, door meer mogelijkheden voor zorgverlof en herintreding, door het waarborgen van de zondag als vrije dag voor ontmoeting, bezinning en ontspanning, door invoering van een splitsingstelsel in de inkomensbelasting, door sociale zekerheid die activeert, maar de verantwoordelijkheid in gezinsverband niet in de waagschaal stelt.

2. Voor waardenoverdracht en waardencommunicatie.
Een samenleving zonder waarden is waardeloos. Daarom moet de school van de ouders zijn, schaalvergroting die uniformerend werkt worden tegengegaan en ruimte worden geboden voor kleine scholen of nevenvestigingen. Daarom verdienen omroeporganisaties-met-leden steun, ook op de markt van nieuwe informatietechnieken. Daarom moeten allochtonen inburgeren en volop deelnemen aan de Nederlandse samenleving.

Nergens staat de samenleving zo onder druk als in grote steden.

bijschrift

Daarom moet er een algemeen verbindend wettelijk toetsingskader voor medische en genetische techniek komen waarin het respect voor het leven voorop staat.

3. Voor leefbare steden en een evenwichtige balans tussen stad en platteland.
Nergens staat de samenleving zo onder druk als in grote steden; nergens staat de omgeving zo onder druk als op het platteland. Steden moeten zo nodig specifiek bevoegd en financieel in staat zijn om de specifieke vraagstukken van de steden zelf op te lossen. Op het platteland moeten agrarische, milieubeschermende en natuurbeherende functies verweven worden, om zo de niet-commerciële betekenis van natuur en landschap te versterken. De mogelijkheden om de basis van de plattelandseconomie te vernieuwen en te versterken worden in een samenhangend beleid maximaal benut.

4. Voor veiligheid.
Kwaliteit van bestaan is ondenkbaar in een onveilige samenleving. Bestrijding van de criminaliteit-in-welke-vorm-dan-ook vergt versterking van politie en justitie, een evenwicht tussen bescherming en handhaving van het recht, en voldoende mogelijkheden om straffen ten uitvoer te brengen (meer cellen). Er ligt ook een eigen taak voor de Europese Unie: een Europese recherche is even hard nodig als Europese strafbepalingen voor grensoverschrijdende delicten. Wat illegaal is, mag niet gedoogd worden; of het nu de drugshandel, de eigen teelt van 'Nederwiet' of illegaal verblijf in Nederland betreft.

5. Voor een dynamische economie waarin iedereen kan participeren.
Gezonde participatie door mensen in de samenleving vereist aanmerkelijk meer banen. Concurrentiekracht, technologische vernieuwing en toekomstgerichte, ondernemende mensen en bedrijven zijn de basis daarvoor. Het arbeidsbestel moet werk scheppen, niet arbeid uit de markt prijzen. Dat vergt een consequent, meerjarig programma van lastenverlichting op arbeid om belastingen en premies drastisch omlaag te brengen, aan de 'onderkant' van de arbeidsmarkt en daar boven om doorstroming te bevorderen. Dat vraagt ook om een minder stringente indeling en regeling van arbeid en ondernemen en een andere sociale zekerheid.

6. Voor een sociale zekerheid die activeert en niet uitsluit.
Talenten van mensen moeten worden ontwikkeld en benut. Sociale zekerheid moet mensen inschakelen, niet uitschakelen; dat vergt een fundamenteel herontwerp. Uitgangspunt, ook om voor een uitkering in aanmerking te komen, moet zijn dat iedereen meedoet: werkt, actief werk zoekt, scholing volgt. Wanneer de arbeidsproduktiviteit beneden het sociaal minimum ligt, vult de overheid het verdiende inkomen aan.
Bovenminimale sociale zekerheid wordt de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers, waar nodig ondersteund door publiekrechtelijke regelingen. Persoonlijke bijverzekering vormt het sluitstuk van maatwerk. De overheid garandeert de inkomensvoorziening voor mensen die geen werk meer kunnen of hoeven te verrichten. Daarom blijft de AOW onverkort gehandhaafd.

7. Voor het duurzaam samengaan van het bewerken en bewaren van de aarde.
Zorg voor het milieu is geen randvoorwaarde voor de economie, maar dient in het hart te staan van produceren en consumeren. Dat vraagt om een andere mentaliteit, nieuwe technologie en andere produktieprocessen. Dat vraagt om inventiviteit - van planologie tot infrastructuur, van kustlokaties tot ondergronds bouwen. Het vraagt echter ook beleid dat dit bevordert: door hanteerbare informatie, door de toedeling van verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden, door maatregelen die de schaarsten in het milieu een prijs geven, en door verschuiving van de lastendruk van arbeid naar verbruik; niet zozeer het inkomen moet worden belast als wel de besteding ervan.

8. Voor een onbelaste toekomst.
Duurzaam samenleven betekent ook dat de consumptie nu niet wordt betaald met lasten in de toekomst. Daarom is terugdringing van de staatsschuld essentieel. Daarom moet meer worden geinvesteerd in de infrastructuur: de wegen en dijken, maar vooral ook het onderwijs, het wetenschappelijk en technologisch onderzoek, de veiligheid van de burger. Daarom moeten overheidsuitgaven worden herschikt, zodat recht wordt gedaan aan deze immateriële zaken.

9. Voor een hecht verenigd, effectief Europa.
De Europese Unie is nodig om een antwoord te bieden op grensoverschrijdende vraagstukken èn om eigen identiteit te kunnen behouden. Dat vraagt om een economische, monetaire en politieke Unie die in staat is de markt te ordenen, de munt te waarborgen, en effectief op te treden op het terrein van vrede, veiligheid, politie, justitie, het milieubeleid en het vreemdelingenbeleid. Dat vraagt ook om een Unie die door strikte toepassing van subsidiariteit juist ruimte laat voor nationale diversiteit.

10. Voor een solide overheid.
De overheid moet de samenleving in staat stellen samen te leven. Dat vraagt vaak om minder regels, maar het vraagt niet minder om meer overheid daar waar de samenleving beschermd moet worden of in conflicterende belangen dreigt vast te lopen. Dat vergt een herkenbare overheid, vooral op plaatselijk niveau: met meer armslag en een duidelijke eigen verantwoordelijkheid. Dat vergt een democratische overheid. Niet door te kiezen voor instrumenten die besluiten blokkeren, zoals het corrigerend referendum, maar door actieve betrokkenheid te stimuleren, door levenskrachtige politieke partijen die belangen kunnen integreren, door versterking van vertegenwoordigende organen en door een directere band tussen kiezer en gekozene. Dat vergt tenslotte een slagvaardige overheid, die in staat is haar publieke functie waar te nemen.

Vanuit een verwarrend en snel veranderend heden tracht de christen-democratie nieuwe wegen naar de toekomst uit te zetten; bruggen te slaan over tegenstellingen die de samenleving bedreigen. Daar is steun en een breed strategisch beraad voor nodig. Deze verkenning en deze keuzen beogen daar een aanzet voor te geven; voor nieuwe wegen, op basis van vaste waarden.

Hoe gaat een discussie over het rapport in zijn werk?

Kamerkring centraal

De kamerkringen organiseren zelf de discussie in hun kamerkring. Daarbij is het mogelijk dat afdelingen in clusters worden ingedeeld. Ieder cluster van afdelingen wordt dan gevraagd een bepaald gedeelte van het rapport extra uit te werken. Ook worden themabijeenkomsten en regionale bijeenkomsten georganiseerd; per kamerkring is de aanpak op de eigen situatie toegesneden.
Neem dus gerust als afdeling contact op met uw kamerkringsteunpunt: daar is alle informatie beschikbaar.

Spelregels:

- U kunt aangeven of u het eens bent met de hoofdlijn (die steeds cursief is afgedrukt) en met de gegeven uitwerking daarvan in de paragrafen.
- Als u tegen een bepaalde zienswijze of voorstel bent, wilt u dan aangeven waarom u tegen bent en welk alternatief u voorstelt.
- Bijdragen worden ingeleverd bij het kamerkringsteunpunt. Uw kamerkring geeft aan wanneer uw bijdragen binnen moeten zijn.

Vragen:

2. Nieuwe wegen, Vaste waarden:
Bent u het eens met het geschetste beeld? Zo nee, welke onderdelen ziet u anders en waarom? Welke maatschappelijke ontwikkelingen zouden volgens u nog moeten worden toegevoegd? Heeft dat gevolgen voor de benadering die in de rest van het rapport gekozen wordt? Zo ja, welke?

3. Een 'waarden'volle samenleving
Het hoofdstuk "waarden-volle samenleving" gaat vooral in op de manier waarop mensen met elkaar samenleven en omgaan. Het gaat over waarden, cultuur en identiteit.

Deelt u in hoofdlijnen de geschetste wijze waarop mannen en vrouwen, ouderen en jongeren, gezonden en gehandicapten, allochtonen en autochtonen een plaats in de samenleving zouden moeten krijgen?

* Gezinsbeleid: De betekenis van familie en gezin voor de komende generaties is groot, aldus het rapport. De overheid dient ouders in staat te stellen zorg en werk evenwichtig te verdelen. Stemt u in met de geschetste lijnen, die financieel, wat werktijden betreft en fiscaal die combinatie van zorg voor kinderen en werk mogelijk moeten blijven maken? (zie ook strategische keuze 1)

* Participatie: Het rapport legt maatschappelijke solidariteit uit als het scheppen van mogelijkheden voor participatie in de samenleving voor verschillende groepen. Geen uitsluiting, maar actief beleid om groepen van mensen te betrekken bij de samenleving. Ziet u uitsluiting ook als een belangrijk probleem? Stemt u in met de lijnen zoals geschetst ten aanzien van ouderen, allochtonen, asielzoekers en de bevolking van de grote steden?

* Waardenoverdracht vraagt om de erkenning dat mensen uiteenlopende levensbeschouwingen en meningen hebben, uitdragen en in praktijk brengen. De overheid dient borg te staan voor de mogelijkheden daartoe.
Dit heeft consequenties voor onderwijs, media en de rol van levensbeschouwing in maatschappelijke organisaties en zorginstellingen.
Bent u het eens met de voor het onderwijs geschetste lijn van schaalverkleining en met de mogelijkheden scholen te stichten of aan te passen naar de wensen van ouders?
Stemt u in met de voorkeurskeuze voor omroepverenigingen met leden in plaats van een staatsomroep?
Vindt u dat levensbeschouwelijke instellingen en zorginstellingen op levensbeschouwelijke grondslag eenzelfde positie dienen te hebben als niet-levensbeschouwelijke instellingen?
(zie ook strategische keuze 2)

* Een humane medische ethiek is nodig; een ethiek die in het teken staat van de voorrang van het leven voor de dood. Stemt u in met de wijze waarop deze keuze wordt uitgewerkt in deze paragraaf?

4. Een veilige samenleving
(zie ook strategische keuze 4)
Dit hoofdstuk gaat over veiligheid in brede zin. Veiligheid van mensen in hun leefomgeving, veiligheid van Nederland in de wereld. Maar veiligheid wordt ook gezien als rechtszekerheid en duidelijkheid over handhaving van wetten en regels.

* Stemt u ermee in dat buurt en publieke domein weer meer ruimte voor gemeenschapsvorming en ontmoeting moeten zijn? Verwacht u dat dit bijdraagt aan de veiligheid van de leefomgeving? Heeft u nog meer concrete suggesties die bijdragen aan de veiligheid van leefomgeving?

* Het rapport stelt dat er meer duidelijkheid moet komen over wat wel en wat niet mag. Er moet een einde komen aan het gedogen van bij de wet verboden praktijken. Als voorbeelden worden genoemd drugshandel en aanwezigheid en tewerkstelling van illegalen. Stemt u daarmee in of zijn er terreinen waarop deze lijn volgens u niet geldt?

* Gepleit wordt voor meer pluriformiteit in het strafrecht en het in zekere zin meer ondergeschikt maken van belangen van de verdachte aan de belangen van de rechtshandhaving. Stemt u daarmee in? Waar ligt voor u de grens van de belangen van de verdachte?

5. Participatie door iedereen
(zie ook strategische keuze 5 en 6)
In dit hoofdstuk worden de effecten op de Nederlandse samenleving aangegeven van veranderingen in de internationale economie. Het rapport stelt nieuwe wegen voor in zowel het arbeidsbestel als de sociale zekerheid om inschakeling van mensen te bevorderen.

* De kosten van arbeid, met name in de lagere lonen, moeten omlaag. Het rapport stelt voor om de kosten van arbeid te verlagen en het verbruik van eindige energiebronnen en milieubelastende maatregelen duurder te maken. Daarnaast moeten financieringstekort en staatsschuld verder omlaag om een dergelijke verlaging van arbeidskosten mogelijk te maken.
Verwacht u dat de geschetste lijn meer werk zal opleveren en er tevens toe zal leiden dat werk in de dienstverlening (oppas, huishoudelijke hulp, tuinonderhoud etc.) dat nu 'zwart of grijs' gedaan wordt officieel zal worden?

* Stemt u ermee in dat er meer mogelijkheden moeten komen voor combinaties van zorgtaken, inkomen uit een gedeeltelijke baan en (deel)inkomen via een uitkering? Welke voor- en nadelen ziet u daaraan?

* De sociale zekerheid zal moeten veranderen. Voorgesteld wordt het stelsel zo in te richten dat tegenover een uitkering maatschappelijk nuttige activiteit staat. 'Niemand moet gedwongen worden niets te doen. Zoveel mogelijk mensen moeten geholpen worden iets te doen.' Dat kan zijn een gedeeltelijke baan, gedeeltelijk inkomen uit een eigen bedrijf, zorg voor kinderen of ouderen, scholing. Stemt u met deze hoofdlijn in?

* Sociale zekerheid moet een onderscheid maken tussen mensen die weer op de arbeidsmarkt zouden kunnen terugkeren en zij die dat niet kunnen (ouderen, volledig arbeidsongeschikten). Bent u het daar mee eens? Welke voor- en nadelen ziet u?

6. Een duurzame samenleving
(zie ook strategische keuze 7 en 8)
Doel van een duurzame samenleving is volgens het rapport het herstel van de relatie tussen bewerken en bewaren. Dit hoofdstuk schetst een aantal lijnen om die doelstelling dichterbij te brengen.

* Duurzaamheid en milieubehoud moeten voorop komen te staan, in plaats van randvoorwaarden zijn. Ecologie en economie moeten twee zijden van een zelfde medaille zijn.
Dat vraagt een verschuiving van lasten naar verbruik, naar vervuiling, naar milieuschaarse goederen. Dat vraagt daarnaast investeringen in milieutechnologie. Bent u het eens met deze lastenverschuiving?

* Op het platteland zullen de agrarische en natuurbeherende functies steeds meer verwerven raken. Dat betekent, volgens het rapport, meer verantwoordelijkheid voor agrarische ondernemers. Hoe denkt u daarover?

* Het milieubeleid van de Europese Unie en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling moeten versterkt worden. Bent u het ermee eens dat daarbij onderlinge verschillen mogelijk zijn die rekening houden met de bijzondere omstandigheden per land, maar dat deze verschillen echter niet moeten leiden tot concurrentievervalsing?

* Bij ontwikkelingssamenwerking blijft armoedebestrijding nodig. Wel zal meer toetsing van projecten op duurzaamheid plaats moeten vinden. Bent u het eens met de stelling dat internationale samenwerking gericht moet zijn op duurzaamheid en participatie op niveau van gemeenschappen van mensen en niet primair op die van hun overheden?

7. Een solide overheid
In een veranderende samenleving zal ook de rol van de overheid aan verandering onderhevig zijn. Dit hoofdstuk geeft aan welke plaats de overheid vanuit de christen-democratische visie in de samenleving heeft. (zie ook strategische keuze 10)

* Onderschrijft u de keuze dat een effectievere Europese Unie nodig is, wil Nederland enige invloed kunnen houden op internationale ontwikkelingen? (zie ook strategische keuze 9)

* Bestuurlijke vernieuwing moet erop gericht zijn dat duidelijker wordt gemaakt wie waarover beslist. Ook moet duidelijk zijn of mensen tegen overheidsbeslissingen in beroep kunnen gaan of niet en zo ja, binnen welke termijn. Onderschrijft u deze keuze en kunt u aangeven op welke terreinen dat vooral geldt?

* Bij bestuurlijke reorganisatie staat initiatief van onderop centraal. Stemt u ermee in dat dit zou mogen leiden tot onderlinge verschillen in bestuursvorm tussen gemeenten of provincies?

Per kamerkring zijn een aantal 'technische discussiebegeleiders' beschikbaar die afdelingen kunnen ondersteunen bij het opzetten en voeren van de discussie binnen de CDA-afdelingen en met het bij de discussie betrekken van maatschappelijke organisaties en geïnteresseerden buiten de afdelingen.
Ook van deze personen zijn namen en adressen bij de kamerkringsteunpunten op te vragen.

Bestelwijze

Extra exemplaren van het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' zijn te bestellen op het CDA-bureau, tel. 070-3424888. Alleen de portikosten van de verzending worden in rekening gebracht.
Het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' is ook op floppy verkrijgbaar. De floppy's op Word Perfect 5.1 kosten f 5,-, (exclusief porti) en zijn te bestellen op het CDA-bureau, tel. 070-3424888

Samenstelling Strategisch Beraad

Centrale werkgroep Strategisch Beraad

Leden:
prof.mr. F.H.J.J. Andriessen, (voorzitter)
prof.mr.dr. J.P. Balkenende (secretaris)
mw. prof.dr. M.L. Bemelmans-Videc
mr. J.P.H. Donner
prof.mr. H. Franken
prof.dr. E.M.H. Hirsch Ballin (vice voorzitter)
mw. mr. P.C. Lodders-Elfferich
drs. R.M. Smit
drs. H.H.F. Wijffels

adviseurs:
drs. H. Borstlap
dr. B.R. Bot
mr. J.J.A.M. van Gennip
drs. E. Heerma
J.J.M. Helgers
dr. A. Klink
G. Kolstee (adviseur communicatie)
dr. L.M. van Leeuwen
drs. R.F.M. Lubbers
mw. J.R.H. Maij-Weggen
mw. mr. Y.C.M.T. van Rooy

De Centrale Werkgroep werd bijgestaan door zes Kernthemagroepen, te weten de kernthemagroepen: globalisering en internationalisering, onderwijs en integratie, politiek en bestuur, rechtsstaat en veiligheid, werk en participatie, medisch-ethische zaken

Het Strategisch Beraad kwam tot stand op initiatief van het Wetenschappelijk Instituut, dat tevens de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de werkzaamheden droeg.

Sprekers voor kamerkringen

Kamerkringen die leden van het Strategisch Beraad willen uitnodigen een inleiding te houden op een (leden) vergadering over het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' dienen daartoe contact op te nemen met het CDA-partijbureau, Marianne van den Griendt, tel. 070-3424813. Zij krijgen dan een spreker toegewezen.

In memoriam Jan Blüm

Het plotselinge overlijdensbericht van Jan Blüm heeft allen die hem kennen diep geraakt. Een kleine vijftien jaar heeft Jan een stimulerende rol gespeeld in de werkgroep Verkiezingsonderzoek. Onder zijn bezielende en deskundige leiding zijn er in de afgelopen jaren vele deskundige rapporten en analyses opgesteld. Nog in de week van zijn overlijden stuurde hij per fax een diepgaande analyse van de periodieke peilingen naar het CDA-Bureau.
Velen kennen hem vooral in die kwaliteit. Talloze presentaties voor het partijbestuur en voor landelijke en regionale campagneteams heeft hij gegeven. Hij deed dit altijd volstrekt belangeloos. Verknocht als hij was aan de christen-democratie en aan de mensen van onze beweging.
Jan Blüm was een scherpzinnig en origineel denker. Hij was uitstekend thuis in de sociale wetenschappen en in marketingtheorieën. Jan was ook acht jaar wethouder van de gemeente Vinkeveen en Waverveen. In die kwaliteit was hij een bevlogen politicus voor wie elke inwoner centraal stond.
Onze gedachten en gebeden gaan vooral uit naar zijn vrouw Yda en zijn kinderen Jan Jaap en Sjoerd. Wat zullen zij hem missen. Zonder hun steun had hij zijn grote inbreng niet kunnen leveren.

Kees Bremmer, oud-partijsecretaris

Nieuwe voorlichter/ woordvoerder

Rixt Meines-Westra (44) is door het Dagelijks Bestuur belast met het voorlichter-/woordvoerderschap van de partij. Zij is sinds 1994 hoofd van de Sector Verenigingszaken. Deze sector draagt nu de naam Vereniging en Informatie en is verantwoordelijk voor de in- en externe communicatie van de partij. De voorlichting/ woordvoering is als eerste uitvloeisel van de kerntakendiscussie (zie elders op deze pagina) inmiddels bij deze sector ondergebracht. Rixt Meines volgt Meüs van der Poel (35) op. Hij gaat zich in de huidige oppositiesituatie meer op inhoudelijke taken concentreren. In het bijzonder zal hij zich bezig houden met verkiezings- en marktonderzoek, gericht op de komende verkiezingen. Vanaf februari 1992 was hij partijvoorlichter. In die hoedanigheid was hij ook voorzitter van de Begeleidingscommissie van de CDA-Krant.

CDA-Partijraad

Op zaterdag 18 november aanstaande zal de Najaarspartijraad van het CDA plaatsvinden in Concertgebouw De Vereeniging aan de Oranjesingel 1 te Nijmegen. Het Huishoudelijk deel begint om 09.30 uur. Hierin zullen onder andere worden behandeld de vaststelling van de begrotingen 1996, de vaststelling van de contributieverdeling en de herverkiezing van de eerste vicevoorzitter.
Het Politiek deel vangt aan om 10.30 uur en omvat de opening door partijvoorzitter Helgers, daarna volgt een toelichting door voorzitter Andriessen van het Strategisch Beraad. Hierna gaat de Partijraad uiteen voor vier parallelsessies waarvan twee over Strategisch Beraad, een over 'modern gezinsbeleid' en een over de werkgelegenheid in Europa.
Na de lunch wordt om 14.00 uur het Politiek deel hervat met een plenaire terugkoppeling vanuit de parallelsessies over het Strategisch Beraad door J.J.A.M. van Gennip met een reactie hierop door CNV-voorzitter Westerlaken. Na o.a. het afscheid van oud-partijbestuursleden en een muzikaal intermezzo volgen speeches van de fractievoorzitters Heerma en Van Leeuwen en een discussie over de actuele politiek.
Om 16.00 uur wordt de dag gesloten.
De kosten bedragen *f* 32,50 (inclusief lunch). U kunt zich aanmelden door dit bedrag over te maken op girorekening 102.575 t.n.v. Centrale Verrekenkas CDA te Den Haag, o.v.v. najaarspartijraad 1995. Voor informatie kunt u contact opnemen met mevrouw M. Knol, telefoon 070-3424812.

Bestelprocedure brochures

Vanaf 1 november jongstleden kunnen brochures zowel schriftelijk als telefonisch worden besteld. De brochures zullen u binnen vijf werkdagen worden geleverd. De aangevraagde brochure wordt u dan vergezeld van een factuur toegezonden. Besteladres: Sdu-DOP, t.a.v. afdeling Verkoop, Postbus 30405, 2500 GK Den Haag. Telefoon: 070-3789830, fax: 070-3789783

Telefonisch spreekuur partijvoorzitter

Wilt u met partijvoorzitter Hans Helgers spreken over het CDA? Dat is mogelijk. Op dinsdag 14 november en donderdag 30 november aanstaande tussen 14.00 uur en 15.00 uur en op woensdag 13 december aanstaande van 15.00 uur tot 16.00 uur 's middags zal de partijvoorzitter telefonisch spreekuur houden. U kunt hem dan bereiken op telefoonnummer 070-3424802.

Hans Helgers *(foto Dirk Hol)*

Wat is er verschenen?

Scholing, training, kwaliteit
De nieuwe folder 'Scholing, training, kwaliteit' van het Steenkampinstituut bevat naast informatie over het Steenkampinstituut ook de adressen van de Scholingsconsulenten bij u in de regio. Onmisbaar voor het geval u van plan bent een cursus te gaan volgen of meer informatie wilt.
De folder is (gratis) te bestellen bij het Steenkampinstituut in Den Haag, telefoon 070-3424862.

Spreekbeurten

Groningen
20 november
Y. van Rooy, CDA-Zuidwolde.
7 december
A. van Ardenne, Café Leto, A. Kerkstraat 20, Groningen. Aanvang 20.00 uur.
12 december
A. Assen, Hotel Het Gemeentehuis, Bedem.
Friesland
27 november
J. de Hoop Scheffer, CDA-Boarnsterhim, Hotel Oostergoo, Nieuwe Kade 1, Grou. Aanvang 20.00 uur.
Drenthe
11 december
A. van Ardenne, Ons Dorpshuis, Hoofdstraat 54, Valthe. Aanvang 19.45 uur.
Overijssel
14 november
J. de Hoop Scheffer, CDA-Staphorst, Hotel Waanders, Rijksweg 12, Staphorst. Aanvang 20.00 uur.
16 november
A. Bijleveld-Schouten, N.H. Kerk, Westeinder, Vriezenveen. Aanvang 20.00 uur.
20 november
D. Gabor, 't Anker, Wilhelminastraat 28, Wierden. Aanvang 20.00 uur.
24 november
M. Verhagen, Motel Zwarte Water, Zwartsluis. Aanvang 16.00 uur.
30 november
J. Sonneveld, Afdeling Gramsbergen, Dorpshuis, Planetenstraat 6, De Krim. Aanvang 20.00 uur.
Gelderland
13 november
Y. van Rooy, Restaurant Korenmolen, Kanaalweg, Eerbeek. Aanvang 20.00 uur.
21 november
Y. van Rooy, Kerkhofstraat 9, Hattem. Aanvang 20.00 uur.
29 november
H. Helgers, Maranathakerk, Sparrenlaan 4, Ermelo. Aanvang 20.00 uur.
Utrecht
14 november
H. Helgers, Dorpshuis, Burg. C.B. Kentiestraat 2, Cothen. Aanvang 20.00 uur.
23 november
G. Leers, Hotel De Eikeboom, Beekbergerweg 2, Loenen. Aanvang 20.00 uur.
9 december
H. Maij-Weggen, Jaarbeurs, Utrecht. Aanvang 10.00 uur.
19 december
H. Helgers, Ons Centrum, Traay 299, Driebergen. Aanvang 20.15 uur
Zuid-Holland
13 november
C. Bremmer, Politiek Café, Trefcentrum, Phoenixstraat 66, Delft. Aanvang 16.30 uur.
R. Smits, CDA-Barendrecht. Aanvang 19.00 uur.
14 november
A. van Ardenne, De Bron, Mauritsweg 1, Ridderkerk. Aanvang 20.00 uur.
20 november
G. Terpstra, Jeugddebat, Tweede Kamergebouw, Binnenhof, Den Haag. Aanvang 13.30 uur.
21 november
H. Helgers, Hervormd Centrum Het Anker, Ankerstraat 1, Meerkerk. Aanvang 20.00 uur.
M. van der Hoeven, Verenigingsgebouw Molukse vereniging, Moordrecht. Aanvang 20.00 uur.
R. Smits, De Vijf Lelies, Kerkstraat 33, Streefkerk.
23 november
H. Helgers, Gebouw Maranatha, Burgerstraat 2, Leerdam. Aanvang 20.00 uur.
28 november
D. Gabor, Politiek Café, Pulchri Studio, Lange Voorhout, Den Haag. Aanvang 20.00 uur.
30 november
H. Maij-Weggen, Tweede Kamergebouw, Den Haag. Aanvang 20.00 uur.
M. van der Hoeven, Zaal bij Gereformeerde Kerk, P. v.d. Plasstraat, Wateringen.
1 december
H. Maij-Weggen, Voorlichtingsbureau Europees Parlement, Korte Vijverberg 6, Den Haag. Aanvang 13.30 uur.
4 december
H. Helgers, Open Hof, Rijnstraat 18, Katwijk-Binnen. Aanvang 20.00 uur.
11 december
E. Heerma, De Brug, Dunantlaan 1, Reeuwijk-Brug. Aanvang 20.00 uur.
13 december
A. van Ardenne,W. H. Spiegelzaal, Noordeindseweg 106, Berkel. Aanvang 20.00 uur.
Noord-Holland
27 november
A. van Ardenne, CDA-Heerhugowaard. Aanvang 20.00 uur.
30 november
H. Helgers, Christelijk Gereformeerde Kerk, Bakboord 72, Huizen. Aanvang 20.15 uur.
12 december
A. van Ardenne, Bavokelder, Leidsevaart, ingang Westergracht, Haarlem. Aanvang 20.00 uur.
Noord-Brabant
23 november
B. Pronk, Golden Tulip Hotel Central, Burg. Loeffplein 98, Den Bosch. Aanvang 15.30 uur.
J. de Hoop Scheffer, De Kroonenhof, Kloosterdreef 23, Eindhoven. Aanvang 20.15 uur.
25 november
E. Heerma, Agrarische Hogeschool, B. Powellstraat 1, Den Bosch. Aanvang 09.30 uur.
B. Pronk, SBI-conferentiecentrum Boschoord, Gemullehoekenweg 143, Oisterwijk. Aanvang 09.00 uur.
27 november
M. Verhagen, CDA Son en Breugel, Zaal het Veer, Veerstraat, Breugel. Aanvang 20.30 uur.
7 december
H. Helgers, Café-restaurant Marktzicht, Markt 10, Prinsenbeek. Aanvang 20.30 uur.
14 december
M. Verhagen, Café de Viersprong, Ripserstraat 4, Rips (Bakel en Milheeze). Aanvang 20.00 uur.
Limburg
21 november
R. Oomen-Ruijten, CDA-Roerdalen, Zaal de Sport, Dorpsstraat 82, Melick. Aanvang 20.00 uur
28 november
M. Verhagen, CDA-Sevenum, Café de Sevenwaeg, Markt, Sevenum. Aanvang 20.00 uur.
30 november
R. Oomen-Ruijten, Kamer van Koophandel, Raadhuisplein 18, Heerlen. Aanvang 20.00 uur.
15 december
M. van der Hoeven, Past. Habetstraat 42, Maastricht. Aanvang 14.30 uur.

Dagelijks Bestuur besluit over kerntaken CDA-Secretariaat

In de vergadering van 16 oktober jongstleden heeft het Dagelijks Bestuur van het CDA besluiten genomen over de kerntaken van het partijbureau. De inkomsten van het CDA lopen terug. Dat is met name toe te schrijven aan de lagere contributieontvangsten als gevolg van een verder afnemend ledenbestand. De maatschappelijke context waarin de politieke partijen opereren geeft nog onvoldoende aanleiding om te veronderstellen, dat in dit contribuantenverloop op korte termijn verandering optreedt.
De vanzelfsprekendheid voor de keuze van een bepaalde partij neemt af en de burger is minder geneigd zich door een lidmaatschap aan een partij te commiteren. De kosten daarentegen dalen niet. Om de partij ook financieel gezond te houden, is het dan ook onvermijdelijk, dat de financiële structuur nader onder de loep wordt genomen. In zijn begeleidende brief bij de Jaarrekening 1994 heeft de partijpenningmeester daartoe een kerntakendiscussie voor het CDA-secretariaat aangekondigd. Inmiddels is deze discussie afgerond; de daaruit voortvloeiende aanpassingen hebben ertoe geleid, dat de (meerjaren-) raming van het CDA-secretariaat fors neerwaarts is bijgesteld; de invulling van de bezuinigingen wordt met name gevonden door het terugdringen van de apparaatskosten. Deze meerjarenbegroting komt bij de behandeling van de begroting 1996 door de Najaarspartijraad aan de orde.
In de kerntakendiscussie is het primaat gelegd bij de verenigingsactiviteiten. Daarnaast wordt een zwaarder accent gelegd op de interne- en externe communicatie van de partij. Een meer integrale benadering van de communicatie, dus ook van de partijvoorlichtingen woordvoering, wordt voorgestaan. Ook wordt getracht, door middel van enkele organisatorische aanpassingen, het secretariaat nog slagvaardiger te laten functioneren.
Maar er zijn ook efficiency-maatregelen getroffen; ten aanzien van de vergaderkosten, maar ook door een heroriëntatie op de bladportefeuille. De partij zal, dat is duidelijk, rekening moeten houden met een soberder uitvoering van taken.

drs. G.H. Groenendijk, directeur partijbureau

Europa brengt mensen dicht bij elkaar

De ziekte van Alzheimer staat - gelukkig - op de Europese agenda. Voor projecten waarbij de dementerende patiënten in het middelpunt staan, is deze maand 5 miljoen uitgetrokken.

In Nederland dementeert 5 tot 10% van de 75-plussers en 15 tot 20% van de 80-plussers. Eigenlijk zijn we "dubbel" aan het verouderen. Over een paar jaar is namelijk meer dan 25% van de Nederlanders boven de 55+. Bovendien bereiken steeds meer ouderen zeer hoge leeftijden, tot boven de 80 jaar. Die verwachte stijging van 80-plussers zal ook een stijging van het aantal dementerenden met zich mee brengen. Daar komt nog bij, dat de capaciteit van de verzorgingshuizen vermindert en dat er weinig groei is in de capaciteit van de verpleeghuizen.
Maar ondanks het belang van verzorgings- en verpleeghuizen is het nog steeds zo dat meer dan 70% van de patiënten, die lijden aan een dementiesyndroom, gewoon thuis verzorgd wordt. In het begin van het proces is dat redelijk te dragen. Er komt echter een ogenblik dat de verzorging van de patiënt een 24 uurs job wordt. Dat is buitengewoon zwaar voor de verzorgers. Heel veel Nederlanders komen zo op directe of indirecte wijze in aanraking met dit probleem, want 1 op 3 tot 5 gezinnen heeft een dementerend familielid in de nabije omgeving. In Nederland is de zorg om de patiënt heen gelukkig goed geregeld. Zeker het traject van verpleeg- en verzorgingshuizen. Het ligt anders met het deel van het proces dat zich thuis afspeelt. Daar kunnen de verzorgers met grote persoonlijke problemen worden geconfronteerd. Juist daar probeert de Alzheimerstichting, waarvan ik voorzitter mag zijn, de dagelijkse problemen van de verzorgers te verlichten door bijvoorbeeld de 24-uur bemande Alzheimertelefoon.
Bezorgde partners of soms de patiënt zelf kunnen daar terecht met hun vragen. De Stichting verzorgt lezingen en gespreksgroepen over de ziekte. Het is heel belangrijk voor de verzorgers om te zien dat zij niet alleen staan in hun problemen. De laatste jaren zijn we ook druk met het opzetten, vaak in samenwerking met andere organisaties, van oppascentrales. Op die wijze kunnen de verzorgers ook eens aan zichzelf denken. Verder stimuleren en financieren wij wetenschappelijk onderzoek. We doen aan deskundigheidsbevordering, ook voor professionele verzorgers etc.

Ervaringen delen

Dit is allemaal vrijwilligerswerk, dat gedaan wordt naast de thuiszorg en alle andere professionele zorg! In Nederland wordt dus met ondersteuning van de overheid geprobeerd de thuisblijvers zo goed mogelijk te verzorgen. Dat is in een groot aantal Europese landen heel anders en veel slechter geregeld. Het zou onzin zijn om al die landen weer het wiel te laten uitvinden. Nederlanders en Engelsen, die beide een grote ervaring hebben op dit gebied, staan klaar om hun ervaring te delen met de andere landen, die nog lang niet zover zijn. Als er al iets is geregeld. Vorig jaar zijn we er in Brussel voor het eerst in geslaagd de Ziekte van Alzheimer op de agenda te krijgen. Dat heeft geresulteerd in een budget van 2,1 miljoen gulden. Deze maand zijn we erin geslaagd bijna 5 miljoen gulden uit te trekken voor kennisoverdracht, deskundigheidsbevordering, voortijdige diagnose en hulp aan de verzorgers en de patiënten. Tot nu toe is het gelukt om de projecten heel dicht bij de patiënt te houden. Geen glamourprojecten dus maar de patiënt waar het omgaat in het middelpunt. Zo moet het zijn. Europa hoeft niet ver van mensen af te staan. De Europese Unie maakt het op deze wijze mogelijk dat mensen, vrijwilligers, elkaar over de grenzen heen de hand reiken in een van de moeilijkste perioden in een mensenleven!

Karla Peijs

Zeventig procent van de demente patiënten wordt thuis verzorgd. (foto ANP)

Weinig Euro-negativisme in Nederland

Allereerst hartelijk dank voor de bloemen, brieven en telefoontjes met goede wensen die ik van velen van u mocht ontvangen naar aanleiding van de gevolgen van het auto-ongeluk dat mij op 3 oktober is overkomen. Het was fijn om te merken dat er bij zo'n nare gebeurtenis zoveel steun en vriendschap is onder CDA-vrienden overal in het land. Inmiddels vordert het herstel goed en hoop ik in de loop van november weer aan het werk te zijn. Bij zoveel bed- en huisarrest lees je meer en andere stukken dan normaal. Zo viel mijn oog op de laatste zogenaamde Eurobarometer: de laatste grote opiniepeiling over de Europese integratie. Eigenlijk ben ik het eens met Bondspresident Herzog, die bij zijn bezoek aan Nederland onlangs meldde dat hij niet geloofde in calorieën, vitamines en opiniepeilingen. Wat mij betreft zijn opiniepeilingen alleen interessant wanneer er iets heel anders uitkomt dan in het algemeen wordt gedacht.
Welnu, ik hoor en lees de laatste tijd vaak dat de Nederlandse burgers zich afwenden van de Europese integratie, dat er zeer weinig vertrouwen in 'Brussel' bestaat en dat de Nederlanders ook weinig zouden voelen voor een verdergaande samenwerking in Europa. Het opvallende is dat de laatste Eurobarometer, en die dateert van dit voorjaar, dit helemaal niet bevestigt. Ik geef een paar voorbeelden. Zo blijkt de steun van de Nederlanders voor het lidmaatschap van de Europese Unie sinds 1980 te variëren van 75% tot 85% met een uitschieter naar 90% in 1990-1991 (Nederland was toen voorzitter van de Europese Raad). Momenteel ligt de steun op 77%. Tussen de 2 en 8% van de Nederlanders heeft een diepe afkeer van de Europese Unie. Momenteel staat de barometer op 4%. Een van de kernproblemen van de Europese Unie is de noodzaak om tot een gezamenlijke buitenlandse en defensiepolitiek te komen. Ik hoor nogal eens dat de Nederlanders daar niets voor voelen. Volgens deze Eurobarometer is 78% van de Nederlanders voorstander van een gezamenlijke buitenlandse politiek en 84% voorstander van een gezamenlijke defensiepolitiek. Respectievelijk 10% en 8% van de Nederlanders voelt er niets voor en de rest (respectievelijk 12% en 8%) weet het niet. Zesenvijftig procent van de Nederlanders zegt ja tegen een Economische en Monetaire Unie (EMU) en 69% is positief over een Europese Centrale Bank (ECB). Tweeendertig procent van de Nederlanders is tegen de EMU en 15% is tegen de ECB. De overigen (respectievelijk 12% en 16%) weten het niet. Op de vraag of de Europese Unie een eigen Europese regering moet hebben die verantwoording aflegt aan het Europees Parlement en aan de Europese Raad, zegt 68% van de Nederlanders ja en 13% nee (19% heeft geen mening).
Al met al toch wel interessant zo'n Eurobarometer, waaruit blijkt dat er in Nederland heel wat meer positieve dan negatieve gevoelens over Europa bestaan. We moeten elkaar dus geen onnodig Euro-negativisme laten aanpraten.

Hanja Maij-Weggen

Hanja Maij-Weggen
voorzitter van de CDA-delegatie in de EVP-fractie in het Europees Parlement

De laatste Eurobarometer is te verkrijgen bij het voorlichtingsbureau van de Europese Commissie in Den Haag, tel. 070-3469326.

Anti-racisme in binnenlandse en buitenlandse politiek

Behoorlijk anti-racismebeleid voer je pas als je binnenlandse boodschap klopt met je buitenlandse politiek. De Europese socialisten hebben daar echter moeite mee.

Bijna alle fracties van het Europees Parlement zijn ferme tegenstanders van racisme en vreemdelingenhaat. En datzelfde geldt ook voor de Europese Raad van Ministers. Helaas is het leven een beetje moeilijker dan de leer. De Raad heeft een jaartje geleden een Raadgevend Comité tegen racisme en vreemdelingenhaat ingesteld. Het is niet duidelijk waarom, want het Europees Parlement en de Europese Commissie zijn heel creatief geweest op dat gebied. Het leek wel alsof de Raad terugschrok voor de verantwoordelijkheid om een goed beleid te formuleren en uit te voeren. Zolang deskundigen studeren hoef je in de Raad nog niets te doen.....
Maar nu ligt er dan een rapport. De Raad vindt het prachtig maar kan moeilijk een samenhangend beleid maken met al die autonome vak-Raden. De Europese Commissie kan dat beter en dus vraagt het Parlement aan de Raad om dit beleid maar aan de Commissarissen over te laten. Je kunt nu eenmaal niet alles op de lange baan schuiven. Van socialistische zijde gebruikt men zo'n debat niet primair om concrete voorstellen te doen. Ze vinden het veel leuker om breed uit te meten hoe verwerpelijk uiterst-rechtse partijen en groepjes zijn. Net alsof ze hun eigen imago willen oppoetsen totdat het glimt en schittert. Intussen hebben ze jaren lang geprobeerd een anti-racistisch beleid ten opzichte van Bosnië te verlammen. Ook in de afgelopen week was het een hele toer om ze over de streep te trekken. Na het NAVO-ingrijpen wordt er namelijk weer over de toekomst van Bosnië gedacht. Wederopbouw kan daar niet alleen materieel zijn maar moet ook het herstel van de samenleving inhouden. Donoren zullen echt willen weten waartoe hun bijdragen zullen dienen. Daarom moeten voorwaarden verbonden worden aan de besteding van de fondsen. De gegadigden (gemeenten, regio's, landen) zullen bereid moeten zijn mee te werken aan het Internationaal Tribunaal voor ex-Joegoslavië. Karadzic en zijns gelijken horen voor de rechtbank en zijn niet het juiste adres voor financiële hulp. Verder moet het recht op terugkeer van vluchtelingen worden erkend, overal waar ze weggejaagd zijn.
En zo zijn er nog een paar punten te noemen. Het valt niet mee om de socialisten daar in mee te krijgen. Als je dat meemaakt denk je wat genuanceerder over hun anti-racistisch enthousiasme. Behoorlijk beleid voer je pas als je binnenlandse boodschap klopt met je buitenlandse politiek.

Arie Oostlander

Afdelingen Angerlo en Ten Boer winnaars in oktober

In augustus is de derde contributieronde gestart. De besturen van de gemeentelijke afdelingen zijn hard aan de slag om leden persoonlijk te vragen alsnog de conritbutie voor 1995 te betalen. Van september tot en met december treft u in iedere Krant informatie aan over de laatste stand van zaken in deze aktie. Op deze pagina staan de top-tien van de maand oktober, een grafiek met een overzicht per kamerkring van betalende leden (in percentages) en een interview met bestuurders van de twee winnende afdelingen, Angerlo (Gelderland) en Ten Boer (Groningen). Alle gegevens tot en met 31 oktober jl zijn verwerkt.

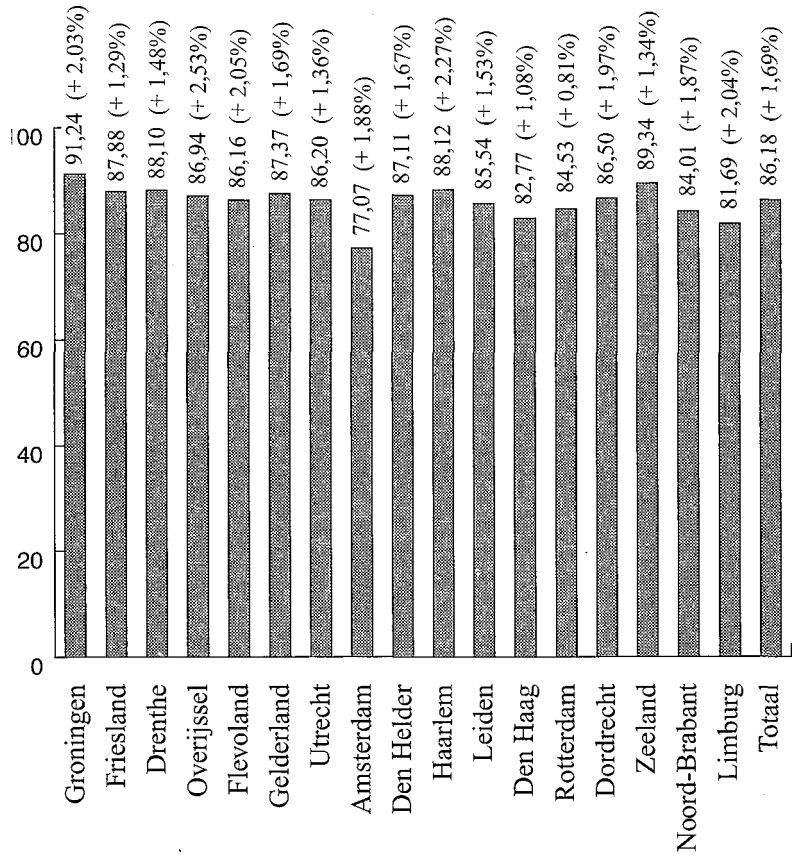

In de grafiek treft u een overzicht aan per Kamerkring van het percentage betalende leden per eind oktober 1995 (tussen haakjes staat het verschil met eind augustus weergegeven). De Kamerkring Groningen scoort nog steeds het beste, met 91,24 % betalende leden. Kamerkring Zeeland staat nog steeds op een tweede plaats met 89,34 %. Het landelijk gemiddelde is 86,18 %. De Kamerkring Overijssel is het meest gestegen, van 84,41 % naar 86,94 %.

Afdeling Ten Boer is een actieve club met onderlinge band

De afdeling Ten Boer in de provincie Groningen telt 121 leden. De ad interim-secretaris is Willem Oomkens (71), die bovendien ouderling is van de hervormde kerk. De nestor klinkt niet erg verrast als hij hoort dat alle leden van de afdeling 'gewoon' hun contributie hebben betaald.

Willem Oomkens: "We hebben hier een actieve, levendige club. We geven zelf een krant uit, CDA Lokaal. De ledenvergaderingen worden druk bezocht. Er komen vaak meer dan vijftig, zestig leden want we discussiëren over actuele onderwerpen. We peilen eerst waar de mensen het - inhoudelijk - over willen hebben. Veiligheid springt daar dik bovenuit. Vervolgens vragen we het hoofd van de politie om daar over te komen praten. Bovendien kijken we kritisch naar de vraag of het CDA-standpunt inzake de veiligheid op straat een antwoord is op de problemen. Ik kan u verzekeren dat zulke avonden niet alleen zeer informatief zijn, maar het kweekt ook een bijzondere onderlinge band. De volgende vergadering gaat over de 'C' in het CDA. Hoe verdraagt de 'C' zich in de politiek? Wat verwachten wij daarvan? En wat mogen we daarvan verwachten? Ook dan komt de helft van de leden weer opdraven."

Willem Oomkens (links) en penningmeester C. Reeze. *(foto Noordoost)*

Door persoonlijke benadering wordt partij sterker

Jan Kelderman (31) is tien jaar lid van het CDA en werkt als juridisch medewerker bij de sociale dienst van de gemeente Rheden. Hij hoeft niet lang na te denken over de sleutel van het succes want als alle 43 leden in een klap hun contributie betalen, moet er 'iets' speciaals aan de hand zijn.

Jan Kelderman: "Elk lid voelt zich met hart en ziel bij het CDA betrokken. Je merkt dat zowel in grote als kleine dingen. De vergaderingen worden druk bezocht. Ook door niet CDA-leden. We hebben weleens bewust andersdenkenden uitgenodigd om met ons mee te denken over de Algemene Beschouwingen. Man, dat liep storm. Je merkt dat de partij enorm leeft. En dat die contributie betaald wordt, is niet in het minst aan onze penningmeesteresse, Ria Kraaijvanger, te danken. Elk lid is persoonlijk benaderd. Als er vragen zijn, worden de fractieleden gewoon even thuis opgebeld. Niemand vraagt om een schriftelijke reactie want voor hetzelfde geld wip je even bij iemand binnen om toelichting te geven. Als je zo met je leden omgaat, gaat de partij natuurlijk nooit stuk. Daar worden we alleen maar sterker van. Denk je niet?"

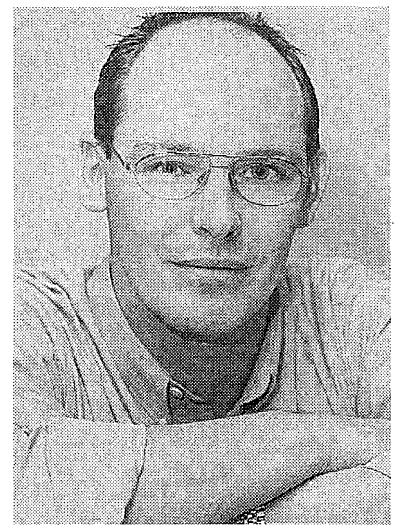

Jan Kelderman *(foto Elzebet Veenendaal)*

EUROPA

Spaanse delegatieleider zet zich al jaren in voor Europa

Abel Matutes Juan zet zich al jaren in voor Europa. Van 1986 tot 1994 was hij Europees Commissaris. Nu leidt hij de Spaanse delegatie in de EVP-fractie; een delegatie die bij de Europese verkiezingen van vorig jaar in zeteltal bijna verdubbelde.

Hoe bent u met de politiek in aanraking gekomen?
"Toen na Franco de eerste democratische verkiezingen werden gehouden meldde ik mij meteen aan als lid van de Partido Popular. Met name de uitgangspunten van vrijheid en respect voor mensenrechten, de keuze voor de vrije markteconomie en een betere herverdeling van de welvaart en meer solidariteit spreken mij zeer aan. In Spanje werd ik gekozen in de Senaat, te vergelijken met de Nederlandse Eerste Kamer, later werd ik lid van het Congres, zeg maar de Tweede Kamer. In 1986 volgde mijn benoeming als commissaris bij de Europese Commissie. Ik ben dit tot 1994 gebleven. Mijn beleidsterreinen waren onder andere financiële en economische zaken, midden- en kleinbedrijf, later transport en de Noord-Zuidrelaties. Al met al was ik negen jaar Europees Commissaris. Vorig jaar was ik lijsttrekker voor de Europese verkiezingen. De verkiezingen waren zeer succesvol. We gingen de verkiezingen in met een delegatie van 17 leden, nu zijn we met 30 leden waarvan overigens twee leden geen lid zijn van de Partido Popular maar van regionale Spaanse partijen afkomstig zijn. U weet dat Spanje geen Centraal bestuurd land is, maar dat er ook een aantal autonome regio's bestaan, zoals Catalonië."

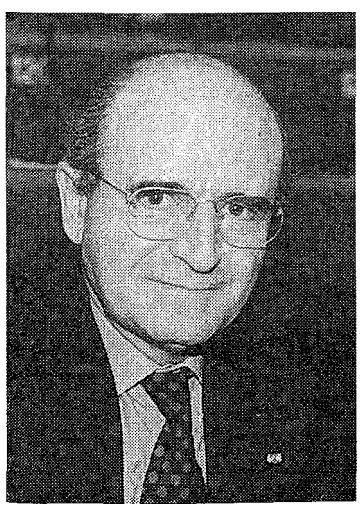

Abel Matutes Juan

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 174 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij de andere leden van de EVP-fractie aan het woord. Deze keer is Abel Matutes Juan de beurt. Hij is de Spaanse delegatievoorzitter.

Hoe ervaart u het verschil tussen Parlement en Commissie?
"Het Verdrag van Maastricht biedt het Europees Parlement verstrekkende bevoegdheden. Het is al lang niet meer zo dat het Europees Parlement alleen adviezen mag geven. De Europese Commissie blijft uiteraard het initiatief-recht houden, maar het Europees Parlement heeft via de medewetgevingsprocedure over een groot aantal beleidsterreinen een beslissend oordeel. Denk daarbij aan Europese wetten die over de interne markt gaan , milieubeleid, transeuropese (transport)netwerken en consumentenbescherming. De controlerende taak van het EP neemt toe, en dat is een goede zaak."

Welke Afdelingen hebben de meeste betalende leden? In de vorige CDA-Kranten waren de Afdelingen Duiveland (Kamerkring Zeeland) en Bellingwedde (Kamerkring Groningen) winnaar. De top 10 van Afdelingen met de beste score tot nu toe ziet er als volgt uit:

1. Angerlo (provincie Gelderland) en Ten Boer (Kamerkring Groningen) beide met 100 %. De Afdeling Angerlo is nieuw in de top 10 en tevens de grootste stijger. Vorige keer hadden zij 93,02 % betalende leden. De Afdeling Ten Boer stond al eerder in de top 10.
2. Muiden (Kamerkring Haarlem) met 98,52 %.
3. Drechterland (Kamerkring Den Helder) met 98,50 %.
4. Bathmen (Kamerkring Overijssel) met 98,18 %.
5. Genemuiden (Kamerkring Overijssel) met 97,97 %.
6. Zevenaar (provincie Gelderland) met 97,41 %.
7. Valkenisse (Kamerkring Zeeland) met 97,24 %.
8. Beek (Kamerkring Limburg) met 96,96 % (nieuw in de top 10).
9. Westkappele (Kamerkring Zeeland) met 96,96 %.
10. Leeuwarderadeel (Kamerkring Friesland) met 96,58 % (nieuw in de top 10).

De Afdelingen Angerlo en Ten Boer delen samen de eerste plaats in deze top 10. Deze Afdelingen zullen worden uitgenodigd voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel.
Wij dagen alle andere Afdelingen uit om deze score in de komende maand ook te halen. Volgende maand komt er nog één top 10, en de winnaar hiervan zal ook worden uitgenodigd voor een bezoek aan Brussel. Ook zal de Afdeling die in de periode van eind augustus tot eind november het meest gestegen is met het aantal betalende leden, voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel worden uitgenodigd.

Bij gezinspolitiek gaat het om liefde en verantwoordelijkheid voor elkaar

Ellemijn van der Veen (30) werkt als groepsleerkracht op een basisschool en studeert onderwijskunde in Utrecht. Zij is actief lid van het CDJA en gek op lezen en knutselen. Als lid van de kernthemagroep Onderwijs, kennis en integratie van het Strategisch Beraad heeft zij twee hoofdpunten op haar programma: het gezin en het sociale gezicht van de partij.

Ellemijn: "Het sociale gezicht van het CDA komt te weinig uit de verf. We zitten te zeer op de harde lijn. De hoogte en bescherming van de uitkeringen heb ik altijd erg belangrijk gevonden. Ik denk dat het ook heel belangrijk is dat we weten hoe mensen hun leefsituatie ervaren. Er wordt te weinig van gedachten gewisseld met uitkeringsgerechtigden. Een aantal CDA-afdelingen pakt dat nu gelukkig op. Er worden wijkavonden georganiseerd. Huis aan huis komt een briefje in de bus: 'Beste mensen, volgende week donderdagavond om acht uur zitten wij in het clubhuis. Als u problemen heeft, kom dan alstublieft langs om te praten!' Het blijkt dat deze opstelling goed werkt. Op die manier krijg je te horen wat er onder de mensen leeft, waar de behoeften liggen, welke vragen er leven en in hoeverre het CDA iets kan betekenen. Zorg dat je als politieke partij aanwezig bent. Dat je openstaat ook voor andersdenkenden. Sta open. Vertel dat iedereen welkom is op het spreekuur van de partij. Het valt me op dat er erg weinig leden van de CDA-fractie spreekbeurten houden. Je moet het land in. Agnes van Ardenne is iemand die dat heel goed begrijpt. Zij is, helaas, een uitzondering. Zij zorgt er in ieder geval voor om in gesprek te blijven met mensen. Het sociale gezicht van het CDA staat en valt - voor een goed deel - door direct persoonlijk contact te houden met kansarmen, werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden.
De gezinspolitiek kan een sterk CDA-issue worden. Het Vrouwenberaad en het CDJA hebben al eerder een lans gebroken voor vernieuwd ouderschap en herverdeling van werk. Ik ben alleen bang dat veel mensen het gezin nog zien als: het mannetje (dat werkt), het vrouwtje (thuis) en twee kinderen. Dat beeld raakt meer en meer uit de tijd. Ik hoop dat het CDA open staat voor: betaalde arbeid voor beide partners, dat er een eerlijke verdeling komt tussen betaalde arbeid en zorg, ruimte voor andere samenlevingsvormen zoals het homohuwelijk. We moeten niet halsstarrig blijven vasthouden aan het aloude gezin. Het gaat niet meer alleen om de man-vrouw-kind relatie, maar het gaat vooral om begrippen als liefde en verantwoordelijkheid. Liefde en verantwoordelijk zijn belangrijker dan de vorm. Ik zie op school zoveel verschillende gezinssamenstellingen dat je niet meer mag uitgaan van het traditionele gezin. Gezinspolitiek draait in de allereerste plaats om liefde tussen mensen die ervoor kiezen om onder een dak te wonen. Het heeft ook te maken met woningbouwbeleid. Hoe zet je wijken op? Zorg je ervoor dat oude mensen in een buurt kunnen wonen waar kleine kinderen een speelplaats hebben. Er zijn veel opa's en oma's die het leuk vinden om op hun kleinkinderen te passen. Dat moet niet. Dat hoeft ook niet, maar het moet wel kunnen. Je moet mensen niet teveel in hokjes indelen. Het CDA heeft het gedachtengoed om mensen in de ruimte te zetten. Laten we dat dan ook doen!"

Ellemijn van der Veen *(foto Elzebet Veenendaal)*

Radio en televisie

Op de zaterdagen 25 november en 9 december aanstaande kunt u naar de CDA-uitzending luisteren op Radio 5 tussen 18.02 uur en 18.12 uur.
Televisie-uitzendingen van het CDA zullen plaatsvinden op donderdag 16 november aanstaande op Nederland 2 om 09.05 uur, op vrijdag 17 november op Nederland 3 om 21.52 uur en op donderdag 7 december op Nederland 2 om 17.21 uur.

Verschijning CDA-Krant

De eerstvolgende CDA-Krant verschijnt op zaterdag 16 december aanstaande.

(foto Elzebet Veenendaal)

Paspoort: Riet Spekman-Burgmeijer

Naam: Riet Spekman-Burgmeijer

Geboren: 25 november 1955

Beroep: Leidster op een peuterspeelzaal plus een 'heleboel' vrijwilligerswerk

***W**aarom bent u lid van het CDA geworden?*
"Ik ben er ingerold. Gevraagd om secretaresse van het bestuur van de afdeling Nieuwmeer te worden. De gezinspolitiek van het CDA spreekt mij aan. Ik ken de kracht en de waarde van het gezin. Er is nog een tweede reden om CDA te stemmen en dat is het rentmeesterschap voor de schepping waar we ons verantwoordelijk voor moeten voelen. Verder wil ik mij wel inspannen voor de kinderopvang en betere verlofregelingen voor werkende moeders."

***W**elke politicus spreekt u aan?*
"Erica Terpstra. Ik heb respect voor haar ontwikkeling in de politiek. Zij is iemand die haar 'slechte nieuws' zo brengt dat ik er begrip voor heb."

***W**elke mensen hebben uw leven gevormd?*
"Niet alleen mijn ouders en mijn man, maar ook mijn drie kinderen. Zij hebben mij meer zelfvertrouwen gegeven. Als moeder moet je voor je kinderen opkomen en daardoor ga je dingen doen die je anders nooit had gedurfd."

***B**oek:*
"Humor en romantiek 'Shanna' van Kathleen Woodiwiss."

***F**ilm:*
"Pretty woman."

***M**uziek:*
"Jaren zestig-muziek. Ik ben ooit met school een weekend naar Londen geweest en daar hebben we de musical 'Hair' gezien. Nog altijd vind ik dat prachtige muziek en af en toe licht klassiek bijvoorbeeld André Rieu."

***T**heater:*
"Phantom of the Opera."

***B**ijbelfiguur:*
"Jozef. Ik ben altijd diep onder de indruk van zijn trouw aan Maria geweest. Hij bleef bij haar ondanks die zwangerschap van 'wie weet wie'. Wat zal hij gedacht hebben? 'Zwanger van de geest... ja, ja!' Hoeveel mannen zouden niet zijn opgestapt?"

***M**otto:*
"Proberen om altijd optimistisch, met respect voor ieder mens, en met veel humor in het leven te staan."

Tegenstellingen

Vul de tegenstelling verticaal in. In de gearceerde kolom vindt u dan van links naar rechts de oplossing van deze puzzel. Stuur uw oplossing voor 1 december aanstaande naar: redactie CDA-Krant, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Onder de goede inzenders worden 3 CD-bonnen verloot.

1. iets
2. niemand
3. moeilijk
4. in
5. waardeloos
6. oneven
7. veel
8. lomp
9. ziek
10. begin
11. slordig
12. weinig
13. samen
14. slap
15. mals
16. namaak
17. dom
18. rijk
19. voor
20. arm
21. dun
22. laatste
23. oud

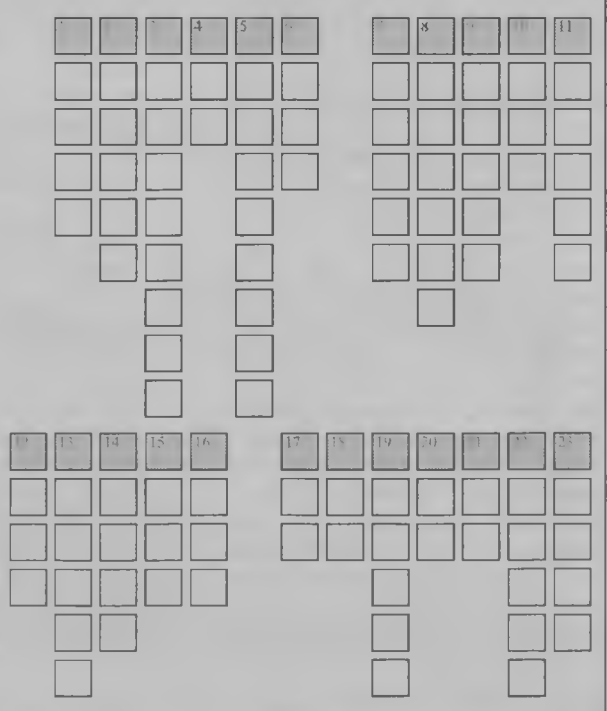

Oplossing Oktoberquiz

De oplossing van de oktoberquiz uit de CDA-Krant nr. 7 is IRT-enquête. **A.J. van de Vliert** uit Hoogeveen, **H. Nieboer** uit Assen en **Pieter W. Vis** uit Naaldwijk hebben een CD-bon gewonnen.

Ik word lid van het CDA, omdat:

O niemand voor zichzelf leeft. Het CDA doet een beroep op mensen om voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen.
O ik in deze tijd de christen-democratie levend wil houden. Het CDA ontleent zijn inspiratie aan idealen en hecht waarde aan traditie.
O het CDA een partij is met oog voor de toekomst.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer

Aan dit nummer werkten verder mee:
Dick Aanen
Marianne Fennema
Eduard Slootweg

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans

Lay-out:
Martin van Schaik
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.

CDA Krant

11e JAARGANG - Nr. 9 -16 DECEMBER 1995

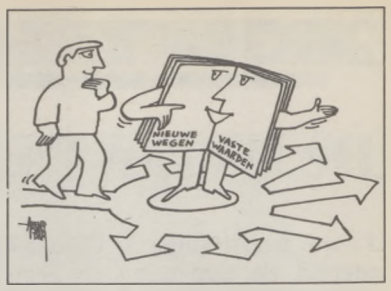

'Nieuwe wegen, vaste waarden' is een rapport dat opzien baarde. 'Vernieuwend, inspirerend en markant' luidde het oordeel in de krant. Christen-democratie blijft van grote waarde!

***Hans Helgers,** partijvoorzitter*

Heerma en Helgers bouwen 'moderne hoeksteen'

Op de CDA-Partijraad van 18 november jl. bouwden fractievoorzitter Heerma en partijvoorzitter Helgers op aansporing van het CDJA samen een 'moderne hoeksteen'. Op de foto groeten zij de Partijraadsgangers. Een impressie van de Partijraad staat op pagina 7.

Kerstmis 1995

In deze maanden is het vijftig jaar geleden, dat christenen, hier, in Duitsland, in België, op zoveel andere plaatsen in Europa, zich weigerden neer te leggen bij de overmacht van het kwaad. Juist in de morele ontreddering, verwoesting, de nieuwe totalitaire dreiging zagen zij een uitdaging, een opdracht, en niet een berusting. Juist in die maanden rond Kerstmis '45 is het geweest, dat in dikwijls slecht verwarmde, half verwoeste, nauwelijks gemeubileerde werkkamers en vergaderzaaltjes de blauwdrukken zijn gemaakt voor een halve eeuw herstel, vrijheid, verzoening. Het Kerstprogram van de CVP, de oprichting van de KVP, de aanzetten tot een nieuwe politieke formatie in Duitsland juist op basis van principes, die een vorig regime had willen wegvagen: dat was aan de orde een halve eeuw geleden, voorbij de ontsteltenis, de wanhoop....

Opnieuw staan we voor de vraag, of de waarden, die zovele eeuwen onze samenleving doordesemd hebben, in de wereld van morgen voldoende kracht zullen hebben voor een nieuwe richting- en zingeving. " Tweeduizend jaar geleden was Hij het die in onzekere tijden vol tegenstrijdigheden midden tussen de mensen stond, zich niet boven de mensen verhief, maar juist een boodschap bracht van gerechtigheid, vrede en vergeving", zo staat het in 'Nieuwe wegen, vaste waarden'.

Kerstmis 1995 is niet alleen een tijd om te herdenken. Ook nu de tijden zien als een kans, een roeping. Naar de toekomst kijken, dat betekent ten diepste of we weer ruimte weten te maken voor herstel van het Ideaal in ons leven, in ons samenleven, ook in de politiek.

Christenen en politiek, in deze dagen: ze hebben het weer niet gemakkelijk. Niet gemakkelijk, of kansloos? Alleen politiek, die niet gedreven wordt door het Ideaal is kansloos. Bij de opening van het parlementaire jaar zongen we die woorden, die zo tekenend zijn voor een op macht en populariteit gedomineerde politiek: "taal zal alleen verwoesting zaaien en van ons doen geen daad beklijft". Maar dat Lied van het Licht geeft ook een ander perspectief: zoeken "of ergens al de wereld daagt, waar mensen waardig leven mogen en elk zijn naam in vrede draagt"!

Werken aan dat Ideaal, daar staan zo velen ook in onze kring voor; zovelen, die een politieke beweging willen, die gericht is op waarden, gemeenschap en toekomst. Hen en allen van die goede wil wensen wij in dat perspectief een gezegend en zalig Kerstfeest; een nieuw jaar van moed, verantwoordelijkheid en hoop.

Jos van Gennip

Redactie en uitgever wensen u een zalig kerstfeest en een gelukkig 1996

Twaalf actieve CDA-ers over 1995 en 1996

Kerstmis is vaak een moment om na te denken over het afgelopen jaar en plannen te maken voor het volgende. Twaalf actieve CDA-ers kijken terug op 1995 en spreken hun wens uit voor het nieuwe jaar. Pagina 8 en 9.

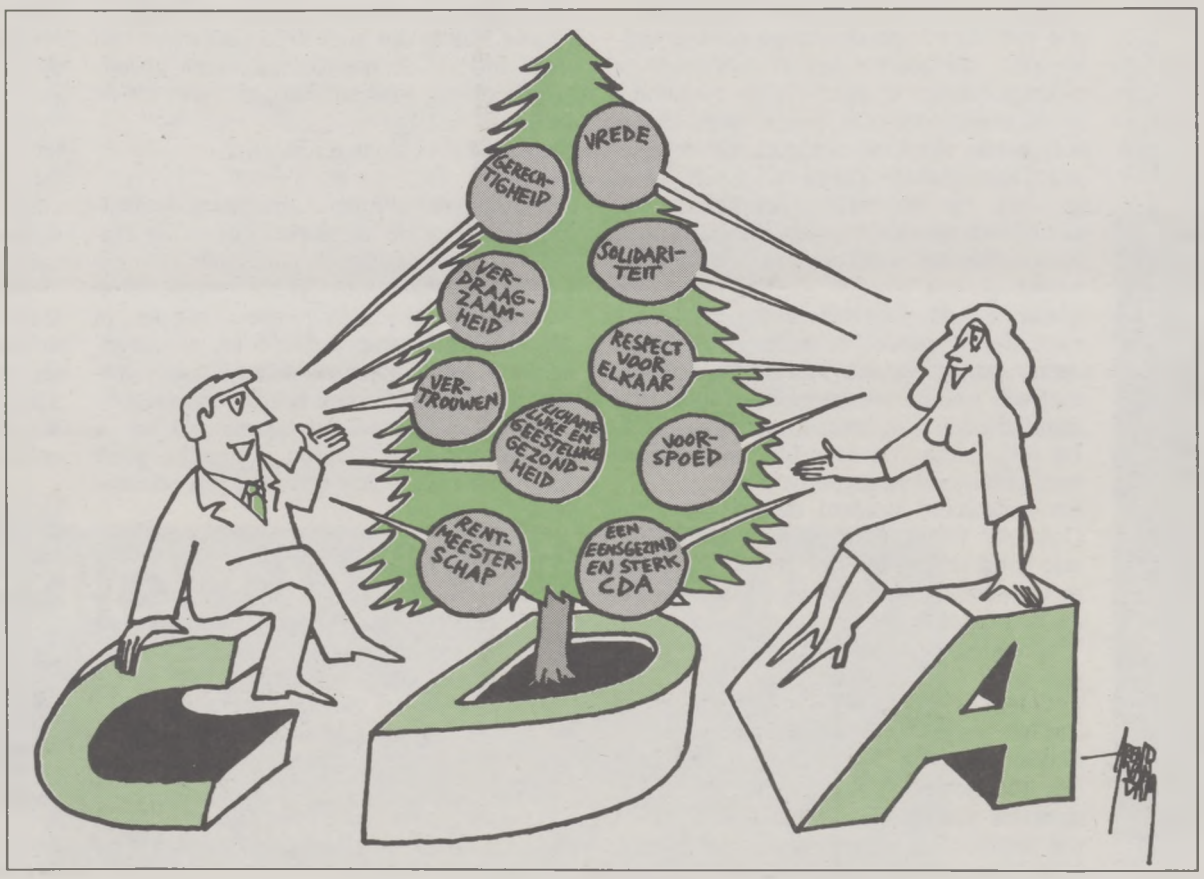

Actie contributie

De eindstand van de aktie is f 8.081.892,- zie pagina 14.

Ingezonden mededeling

DEBRON
CONFERENTIECENTRUM

Partijcongres?
Natuurlijk op De Bron!
Bel nu voor informatie...

☎ 0529-478700

De les van Paars

Paars heeft volgens CDA-Eerste Kamerlid en oud-minister Ernst Hirsch Ballin een duidelijke les voor het CDA in petto. "Ook in de politiek doe je er goed aan elkaar ondanks verschillen van opvatting te accepteren. Dat geldt zowel voor mensen binnen een partij als voor partijen onderling. Die acceptatie was er niet altijd in de verhoudingen binnen en tussen partijen tijdens het derde kabinet-Lubbers. Een rustige omgangsvorm die zich richt op zaken en niet op personen is altijd het beste."

Hirsch Ballin blikt desondanks en ondanks het voor hem zoals hij het zelf noemt "niet erg vrolijke slot" (Hirsch Ballin trad terwijl hij demissionair was af vanwege de IRT-affaire, red) met plezier terug op Lubbers III. "Ik heb bepaald niet kniezend mijn werk als minister gedaan. En dat gold ook voor mijn collega's. Door de bank genomen was de sfeer goed in het kabinet, er was een grote mate van collegialiteit. Met Elske ter Veld bijvoorbeeld heb ik heel wat vrolijke momenten meegemaakt. Als de persoonlijke verhoudingen niet zo goed waren geweest was het kabinet vroegtijdig gevallen en had het de rit niet uitgezeten. Want er waren enorme problemen. Denk maar aan de WAO-crisis. Het was soms wandelen langs de afgrond. Het kabinet-Kok heeft het in dit opzicht veel gemakkelijker. Het heeft te maken met meevallers terwijl Lubbers III vooral moest bezuinigen. Eigenlijk is Kok c.s. nog niet echt op de proef gesteld. Er wordt veel gesproken over de goede sfeer in het paarse kabinet, maar blijft die sfeer ook zo goed als het echt tegen gaat zitten? Onderlinge verhoudingen worden veel meer op de proef gesteld als het tegenzit."
De oud-minister vindt dat het kabinet-Lubbers III een veel te negatief stempel opgedrukt heeft gekregen. "Er zijn een aantal structurele problemen aangepakt. Er werd een financiële sanering doorgevoerd. De ongebreidelde groei van het aantal WAO-ers is teruggebracht, er is fors geïnvesteerd in de infrastructuur. Op het gebied van de Europese samenwerking werd het Verdrag van Maastricht gesloten. Op mijn terrein, dat van Justitie, werd flink geïnvesteerd, bijvoorbeeld in nieuwe gevangenissen. Er kwam meer aandacht voor wetgeving tegen vormfouten en voor de positie van het slachtoffer."
Hirsch Ballin vindt het huidige kabinet niet veel dualistischer dan het vorige. "Ook tijdens Lubbers III was er wel degelijk dualisme. De coalitiefracties waren soms zeer kritisch. Op mijn eigen terrein herinner ik mij bijvoorbeeld de pittige kritiek die ik kreeg toen er in Amsterdam een ernstige crimineel werd heengezonden. Dat was bepaald dualistisch. En is dit kabinet nu zo dualistisch? Kijk naar de debatten over Srebenica en de paspoortfraude in de Nederlandse Antillen. Dat is toch niet dualistisch? Nee, dit kabinet is eigenlijk een gewoon kabinet, net als het vorige."

Ernst Hirsch Ballin *(foto Hans Hordijk)*

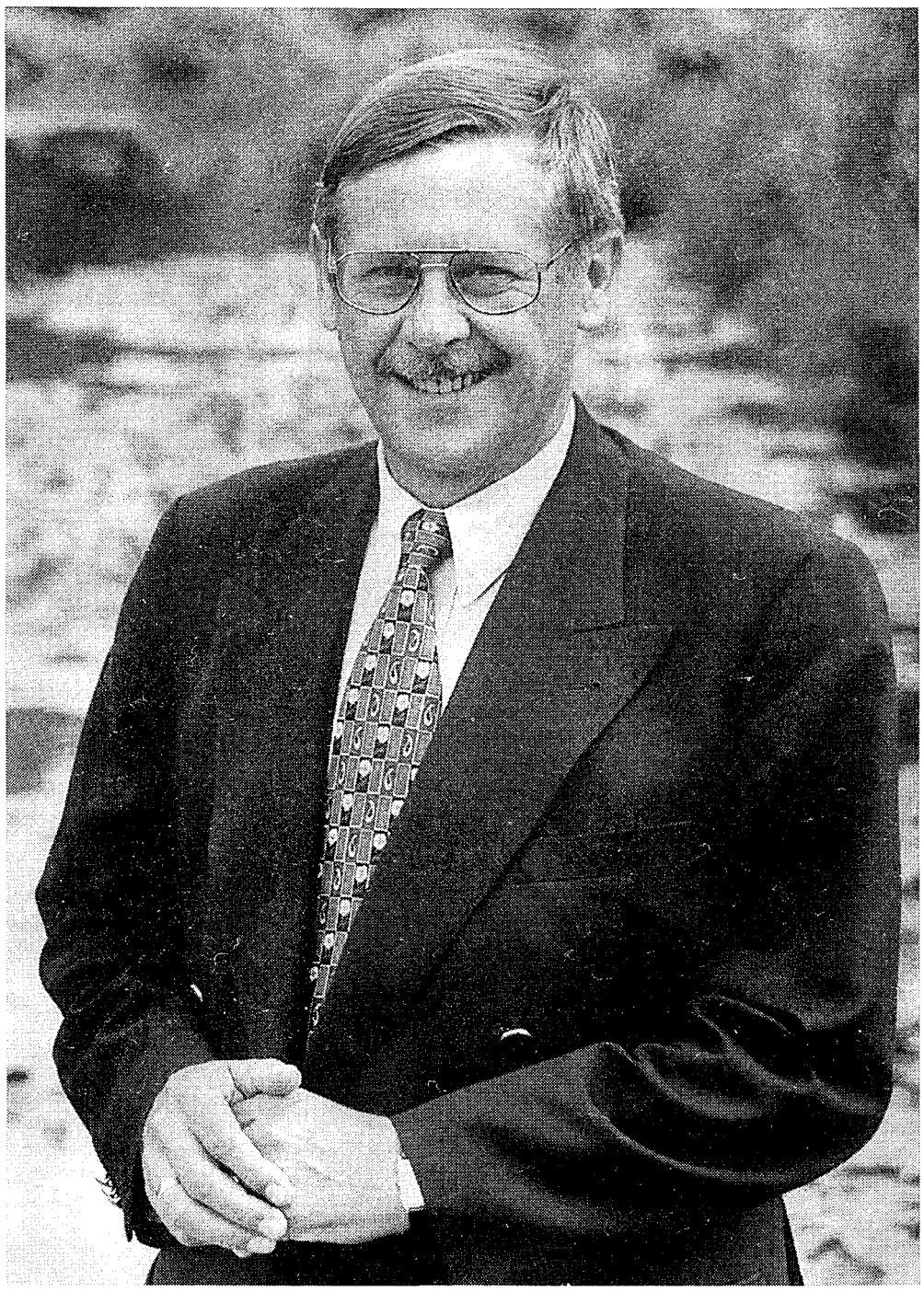

(foto Dirk Hol)

Artikel 23 van de Grondwet

Vrijheid van onderwijs is een groot goed. Dit grondrecht is vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet. Ronduit verbazingwekkend zijn de recente uitlatingen van VVD-vice-premier Dijkstal om dit artikel te schrappen. "Het is niet meer van deze tijd. Het is een recht dat volkomen wordt geaccepteerd in Nederland. Daarom heeft het geen grondwettelijke verankering meer nodig", aldus de liberale bewindsman over artikel 23.

Nog los van het gebrek aan deugdelijkheid die aan de uitspraak ten grondslag ligt - immers wat zou er dan al niet meer geschrapt kunnen worden - is het gedachtengoed onthullend. De functionaris die de uitspraken doet, is namelijk de minister van Binnenlandse Zaken die tevens belast is met de verantwoordelijkheid voor Grondwetszaken. Van een dienaar van de Kroon zou toch een andere houding verwacht mogen worden. Een houding, een verantwoordelijkheidsbeleving, die waakt over de Grondwet in onze gedecentraliseerde eenheidsstaat, in een samenleving met een traditie van verscheidenheid, van minderheden naar levensovertuiging.
De uitspraken van deze liberale bewindsman getuigen van incompetentie.
Een geïsoleerd incident, de uitspraken van Dijkstal? Te vrezen valt van niet! De liberale jongerenorganisatie JOVD - één van de drijvende krachten achter paars - was er als de kippen bij om Dijkstal bij te vallen.
"Bijzondere scholen dienen, als instellingen waar leerplichtonderwijs kan worden gevolgd, geheel te worden afgeschaft", aldus het credo van de liberale jongeren.
Ook bij de PvdA zijn er vooraanstaande leden die hetzelfde denken als de huidige minister van Binnenlandse Zaken. Christen-democraten dienen zeer waakzaam te zijn. Voor een wijziging van de Grondwet dient een tweederde meerderheid te zijn. Die is in de huidige samenstelling aanwezig. Daarom heeft het CDA, met steun van het GPV, de SGP en de RPF, begin december in de Kamer de volgende motie ingediend: "De Kamer, gehoord de beraadslaging, van oordeel, dat artikel 23 van de Grondwet de basis legt voor het unieke Nederlndse onderwijsbestel waarin openbaar en bijzonder onderwijs elk hun eigen plaats hebben en de financiële gelijkstelling van beide is verzekerd; spreekt uit, dat de uitspraak van de minister van Binnenlandse Zaken dat artikel 23 niet meer van deze tijd is, de waarde van deze grondwetsbepaling miskent, en gaat over tot de orde van de dag."
De motie is niet aangenomen.

Oude tegenstellingen beheersten de Balkan opnieuw de afgelopen jaren. De drama's van het afgelopen jaar staan ons nog helder op het netvlies. Waar vreedzaam in families, in dorpen, in gemeenschappen, in steden werd samengeleefd en samengewerkt, heerst diepe onderlinge haat. Miljoenen zijn van huis en haard verdreven.
Het vredesakkoord dat tussen partijen in het Amerikaanse Dayton is bereikt, geeft hoop. Maar er is nog een lange en onzekere weg te gaan.

Wij bidden om vrede op aarde, ook in het voormalige Joegoslavië. Mag de bereikte overeenstemming in Dayton een teken van hoop zijn en het vooruitzicht op het nieuwe jaar 1996 vreedzaam zijn.
De laatste dagen van dit jaar zijn aangebroken. Ik wens u gezegende kerstdagen toe en voor u en uw gezins- en familieleden een voorspoedig 1996. Ik hoop dat het vooral een gezond jaar mag zijn en voor de Nederlandse samenleving een goed en veilig jaar.

Een politiek-historische route

Siebold Hartkamp is burgemeester van Sneek. Voor de fijnproevers zou hij een politiek-historische route in deze Friese stad willen propageren.

Siebold Hartkamp: "In het centrum van Sneek, op het stemmige Schaapmarktplein, staat een parmantig standbeeld van prof. Pieter Sjoerds Gerbrandy, de strijdvaardige minister-president in de Londense periode. Zijn Geuzennaam 'de rode advocaat van Sneek' dankte hij aan zijn radicale sociale denkbeelden en zijn non-conformisme - minder aan zijn Indië-politiek, denk ik. De man heeft me altijd gefascineerd; ik ben als jong student nog op zijn begrafenis (op Oud Eik en Duinen?) geweest. Ik was toen iets in de studentenvereniging en Gerbrandy was (uiteraard) erelid. Sneek zou naast een monumentenwandeling en een architectuurroute ook wel een politiek-historische stadswandeling kunnen ontwerpen: vlak achter het leuke beeldje van de onafhankelijke Gerbrandy staat het geboortehuis van een al even origineel en eigenzinnig man, Sam(uel) de Wolff, socialistisch denker en voorman, publicist, na de oorlog - hij overleefde Bergen-Belsen - hoogleraar conjunctuurleer in Jeruzalem. Vorig jaar nog kon ik, samen met Felix Rottenberg en vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap, een gedenksteen bij het huis onthullen. Sam de Wolff richtte - tot ergernis van zijn vader - in 1897 met zes anderen de SDAP-afdeling Sneek op. Van het Schaapmarktplein wandelende langs C&A (Clemens en August Brennikmeyer startten ooit hun wereldconcern met een lappenwinkeltje in Sneek) komen we even later rechts op de Singel bij de burelen van het Sneeker Nieuwsblad. Hier begon Pieter Jelles Troelstra in 1892 zijn journalistieke loopbaan. Ook de opvolger van de SDAP, de PvdA had wortels in Sneek: de latere prof. Banning, één van de oprichters, bewoonde 7 jaar één van de hervormde pastorieën. Hij had in de kerkpolitiek een roemruchte voorganger: de Sneker predikant ds. Bogerman was voorzitter van de 'Dordtse Synode' in 1618. Ze hebben in Sneek een scholengemeenschap naar hem genoemd. De bijdrage aan de nationale politiek vanuit Sneek beperkt zich overigens niet tot het verleden: 2 van 75 senatoren zijn Snekers; Joeke Baarda (CDA), die onze stadsontwikkeling leidt en dr. Kees Zijlstra, de milieuspecialist van de PvdA. De fractievoorzitter van GroenLinks in de Senaat, Wim de Boer, begon zijn politieke loopbaan in de gemeenteraad van Sneek. Dat deed ook oud-staatssecretaris (en oud-minister) van Binnenlandse Zaken Dieuwke de Graaff-Nauta, ooit gepokt en gemazeld op hetzelfde trotse rococo-stadhuis als waar ik werken mag. De redactie van de CDA-Krant vroeg me of ik voor dit eindejaarsnummer iets te bespiegelen of te dromen had. Wel: stel je eens voor, dat al deze mensen uit verschillende tijden, situaties en levensbeschouwingen, maar met één sterke gemeenschappelijke belevenis, namelijk: 'Sneek', om één tafel konden zitten om te praten over wat zij echt wezenlijk vonden in hun leven. Wat zou ik zo'n gesprek tussen Baarda, Banning, de Boer en Bogerman, de Graaf en Gerbrandy, Troelstra, de Wolff en Zijlstra graag notuleren. Ik ben ook benieuwd wie de leiding zou nemen."

Siebold Hartkamp voor het standbeeld van Gerbrandy *(foto Peter Wouda)*

'Nieuwe wegen, vaste waarden'

Til Gardeniers-Berendsen, die vorig jaar de Evaluatiecommissie voorzat, is blij met het in november gepresenteerde rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' dat volgens haar een duidelijk sociaal gezicht heeft. Er moet echter nog veel veranderen in het CDA, maar herstel kost nu eenmaal tijd. Over fractievoorzitter Heerma is zij tevreden: "Ik voel me goed bij Heerma als politiek leider, en ik weet dat ik daar niet alleen in sta."

Til Gardeniers is blij met het begin november gepresenteerde rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. "Het is een inhoudelijk sterk stuk waar een goede discussie over mogelijk is. Die discussie moet er toe leiden dat we in juni 1996 op de Voorjaarspartijraad een aantal speerpunten kunnen vaststellen die de basis zijn voor het volgende verkiezingsprogramma. Er zitten elementen in het rapport die nog wel tot hele pittige discussies zullen leiden zoals de ecotax. We moeten ons veel milieubewuster gaan gedragen. De invoering van die ecotax is eigenlijk ontwikkelingssamenwerking in het eigen gezin."
Een ander punt in het rapport waarover de maatschappelijke discussie al is gestart, betreft het herontwerp van de sociale zekerheid. Voorwaarde voor het krijgen van een uitkering is dat men werk heeft, actief werk zoekt of scholing volgt. Als men werkt maar minder verdient dan het sociaal minimum, moet het bedrag tot dat minimum worden aangevuld. Gardeniers: "We moeten het minimumloon niet heilig verklaren. Over de hoogte van het sociaal minimum hoeft men niet zo bevreesd te zijn. Dat sociaal minimum wordt jaarlijks in begrotingswetten vastgelegd. En de Tweede Kamer beoordeelt daarbij het kabinet zeer kritisch. Het sociaal minimum neemt dus eigenlijk de functie van het minimumloon over. Dat sociaal minimum zal overigens wel voor een wat andere vertaling van de Bijstandswet zorgen. Voor geestelijk gehandicapten, die minder zwaar belast werk verrichten is de voorgestelde regeling een uitkomst. Werkgevers hoeven hen niet meer het minimumloon te betalen, hun inkomen wordt wel aangevuld tot het sociaal minimum. Ook voor allochtonen werkt zo'n nieuw systeem positief uit: ze komen eerder aan het werk, leren eerder de taal en burgeren sneller in. Veel allochtonen willen ook zelf kleine bedrijfjes starten. Daar kunnen ze in dit systeem steun en scholing voor krijgen. Het goede aan dit voorstel is ook dat het leeftijdsdoorbrekend is. Participeren in de samenleving door betaald en onbetaald werk is ontzettend belangrijk."
Gardeniers erkent dat het systeem ook het risico van fraude in zich draagt. "Er moet een controle-systeem opgezet worden. Maar dat is geen punt."

Gardeniers vindt dat 'Nieuwe wegen, vaste waarden' een duidelijk sociaal gezicht heeft. In het rapport van de Evaluatiecommissie werd geconstateerd dat het CDA zijn sociale gezicht verloren had en dat de partij meer sociaal profiel moest krijgen.

(foto Mieke Schlaman)

Gardeniers: "'Nieuwe wegen, vaste waarden' vertoont een duidelijke sociale samenhang. De Evaluatiecommissie was heel kritisch over de presentatie van het verkiezingsprogramma in 1994, die presentatie was te technologisch. De samenhang ontbrak. Er wordt in 'Nieuwe wegen, vaste waarden' heel helder gemaakt waar wij naar toe willen. Daarbij worden de gevolgen van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende groepen in de samenleving goed onder de loep genomen. En dat is heel belangrijk."
Gardeniers zei ruim een jaar geleden op de Najaarspartijraad dat zij vond dat het afgelopen moest zijn dat leden elkaar met het rapport van de commissie-Gardeniers om de oren sloegen om hun gelijk te halen. Nu, ruim een jaar later constateert zij dat haar wens grotendeels is vervuld. "Na een evaluatie hoort er een nieuwe lijn uitgezet te worden. Natuurlijk moet worden nagegaan of de aanbevelingen van onze commissie zijn uitgevoerd, maar dat moeten wij niet als commissie gaan doen. Veel mensen uit de afdelingen hebben mij geschreven dat zij weer in de toekomst van het CDA geloven en dat zij zich blijven inzetten voor de partij. Daar ben ik erg blij mee want een partij wordt gedragen door de leden. Daarom kunnen afdelingen ook zo boos worden als zij buiten de besluitvorming worden gehouden."
Volgens Gardeniers kost verandering en vernieuwing echter tijd. Zij kan moeilijk voorspellen of het CDA bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen weer voldoende hersteld is, maar is ervan overtuigd dat "VVD en PvdA de prijs zullen betalen voor het wisselen van de wacht."
Til Gardeniers vindt dat CDA-fractievoorzitter Heerma duidelijk in zijn nieuwe rol is gegroeid. "Op de Partijraad in Nijmegen had hij een goed verhaal. Met het luide applaus bracht de zaal hem dat ook over: Goed gedaan, man! Met een voorman van een politieke partij - welke partij dan ook - is nooit iedereen tevreden, er zijn altijd critici, maar de overgrote meerderheid steunt hem. En hij krijgt ook altijd steun buiten de partij. Waar het in wezen om gaat is dat een voorman gesteund moet worden door de mensen die de partij niet los willen laten. Vergeet niet, een leiderswisseling is nooit gemakkelijk voor de nieuwe man. Mensen, ook de eigen leden moeten weer wennen aan zo'n nieuwe leider. Leiderschap moet groeien. Van Agt maakte in 1981 plaats voor Lubbers. De eerste peilingen waren voor Lubbers helemaal niet gunstig, maar hij kreeg tot de volgende verkiezingen de kans om zich waar te maken. Dat heeft hij ook gedaan. Wat Heerma betreft, hij straalt iets uit wat zeer velen in onze partij aanspreekt. Je vertrouwt Heerma je laatste dubbeltje toe. En vertrouwen is het allerbelangrijkste in de politiek. Ten tweede: je kan zien dat Heerma altijd op de problemen afgaat, ook als hij werd weggehoond. Dat deed hij al als wethouder in Amsterdam; hij bezocht de moeilijkste wijken zelf. Ten derde: hij kent zijn zaken, hij weet waar hij over praat en doet zijn huiswerk. Ik voel me goed bij Heerma als politiek leider, en ik weet dat ik daar niet alleen in sta."
Maar of Heerma lijsttrekker moet worden bij de volgende verkiezingen, wil Gardeniers niet zeggen. "De partij moet straks uitmaken wie lijsttrekker wordt."

Ziekenfonds en bejaarden

Het CDA-Tweede Kamerlid Gerrit de Jong betreurt het dat de PvdA op het laatste moment haar steun aan verhoging van de inkomensgrens voor 65-jarigen voor toetreding tot het ziekenfonds heeft ingetrokken. "Wij verdenken de PvdA ervan goede sier met het voorstel tot verhoging te hebben willen maken met in het achterhoofd de hoop dat het voorstel toch geen meerderheid zou krijgen."
Verhoging van de inkomensgrens, nu ligt die grens op 31.500 gulden en na verhoging op 38.200 gulden, zou een eind hebben gemaakt aan de onrechtvaardigheid van de wet van Otterloo.
Bij de behandeling van de wet van Otterloo had het CDA destijds afgedwongen dat de wet zou worden herzien per 1 januari 1996. Vooral de gedwongen overgang uit het ziekenfonds naar een particuliere verzekering leidde tot veel ongenoegen en irritatie. Het CDA heeft er toen gelijk al voor gepleit mensen beneden de 65 jaar met eenzelfde inkomen voor de ziektekostenverzekering gelijk te behandelen. De minister wilde niet garanderen dat een dergelijke oplossing per 1 januari 1997 in werking zou kunnen gaan. De CDA-fractie wilde een forse verhoging van de inkomensgrens die nu helaas niet is doorgegaan. Ook vindt de fractie dat zo snel mogelijk een eind moet worden gemaakt aan de toelating tot het ziekenfonds van mensen met een groot vermogen of hoge lijfrente.

Winkeltijdenwet

"De Winkeltijdenwet is de lakmoesproef van dit paarse kabinet geweest. Met voldoening stel ik vast dat die proef niet is geslaagd. Wij hebben in ieder geval gelijk gekregen met onze opvatting dat Nederland niet toe is aan een louter door de markt aangedreven maatschappij", aldus Ries Smits. Hij behandelde voor het CDA de Winkeltijdenwet in de Tweede Kamer. Het kabinet wilde in principe de winkels op alle zondagen open en door de week tussen 22.00 uur 's avonds en 06.00 uur 's morgens gesloten. Met de mogelijkheid dat gemeenten kunnen afwijken. Het CDA was van meet af aan geen voorstander van een volledig door commerciële motieven ingegeven zevendaagse 24-uur economie. Flexibilisering door de week was voor het CDA bespreekbaar maar verdere openstelling op zondag, dat op grond van bestaande wetgeving al mogelijk was, heeft het CDA pertinent afgewezen.
Smits: "Wij breken een lans voor één bijzondere dag, één dag van rust, ontmoeting en bezinning en hebben daarom gepleit voor handhaving van de huidige situatie. Toen bleek dat daar geen meerderheid voor te krijgen was hebben we voor het PvdA-amendement gestemd dat een beperkte winkelopenstelling voorstelt van 12 zondagen. Voorgestemd dus om erger te voorkomen."

Onderwijsvrijheid

De CDA-fractie is ingenomen met het resultaat over de interpellatie van minister Dijkstal van Binnenlandse Zaken over artikel 23 van de Grondwet, dat handelt over de vrijheid van onderwijs. Op grond van dit artikel kunnen ouders zelf scholen stichten (zoals protestantse, katholieke-, joodse of antroposofische scholen) en wordt gelijke behandeling van openbaar en bijzonder onderwijs door de overheid gewaarborgd.
Dit alles als resultaat van de onderwijspacificatie van 1917. Geïnterpelleerd door fractievoorzitter Heerma bevestigde minister Dijkstal bij herhaling dat hij niet van plan is het artikel uit de Grondwet te schrappen. PvdA, VVD en D66 onderschreven deze opvatting volledig.

Ingezonden mededeling

VAN TRIEST FOURAGES B.V.
Hoogeveen
Meer dan 30 jaar specialist in ruw veevoer

Peter Pex: Zeg toch maar ja tegen Turkije

Vanuit handelspolitieke overwegingen is een douane-unie tussen de Europese Unie en Turkije een makkelijke zaak. De economische voordelen zijn evident. Maar de democratisering en mensenrechten in Turkije vormen een punt van zorg. Peter Pex maakte deel uit van een EVP-delegatie en bezocht Turkije. Hij vroeg zich af: "Als ik ja zeg tegen de douane-unie wordt de situatie met betrekking tot de mensenrechten dan verbeterd of is het beter om nee te zeggen en de druk op Turkije te handhaven?"

Het laatste half jaar heb ik mij beziggehouden met het afwegingsproces tussen de voor- en nadelen van het sluiten van een douane-unie tussen de Europese Unie en Turkije. Puur vanuit mijn handelspolitieke werkzaamheden en contacten is het natuurlijk een gemakkelijke zaak. De economische voordelen op korte termijn voor de Europese Unie en op langere termijn voor Turkije zijn evident. De Europese Unie is de grootste handelspartner van Turkije. Turkije vormt een markt van 65 miljoen inwoners en heeft een brugfunctie naar de markten van het achterland met in totaal 400 miljoen consumenten. De Europese Unie heeft haar invoerrechten voor produkten uit Turkije reeds afgeschaft. Turkije kent echter hoge tariefmuren die op 1 januari aanstaande kunnen worden afgebroken wanneer tot de douane-unie wordt besloten.
Het aangaan van de douane-unie is een zeer belangrijke betrekking tussen staten. Daarbij is van groot belang de wijze waarop deze staten met elkaar omgaan, ook met betrekking tot belangrijke zaken als de State of Law en de handhaving van de mensenrechten. Democratisering en mensenrechten in Turkije vormen een punt van grote zorg. Vandaar dat het Europees Parlement, dat het laatste woord heeft ten aanzien van de douane-unie, grote bezwaren daartegen heeft geopperd en eisen heeft gesteld ter zake van het verbeteren van de grondwet en een aantal andere wetten die de vrijheid van meningsuiting en de bescherming van de mensenrechten beperkten. De Turkse regering heeft het afgelopen half jaar een aantal verbeteringen aangebracht in de wetgeving. Met name het beruchte artikel 8 van de anti-terrorismewet is aangepast. De aanpassing is in onze ogen nog steeds onvoldoende, maar heeft toch al aan meer dan 140 mensen de vrijheid gegeven. De druk van het Europees Parlement heeft geholpen.
Tenslotte heb ik mij daarom de vraag gesteld: "Als ik ja zeg tegen de douane-unie wordt de situatie met betrekking tot de mensenrechten dan verbeterd of is het beter om nee te zeggen en de druk op Turkije te handhaven?"

Binnenlandse situatie

Om antwoord op die vraag te vinden heb ik mij aangesloten bij een delegatie van de EVP-fractie naar Turkije. Turkije verwacht van de Europese Unie een acceptatie als Europees land. Men vindt daar dat men vijfenveertig jaar lang de vrede heeft helpen bewaren in het kader van het NAVO-lidmaatschap en dat men nu een buffer vormt tussen het islamitisch fundamentalisme en het Westen. Tenslotte wijst men op de hulp die Turkije heeft geboden tijdens de Golfoorlog. Turkije ziet zichzelf als een Europees land en wil graag als Europees beschouwd worden door de lidstaten van de Europese Unie. Om met een van de Turken te spreken: 'Turkije zou niet langer het meest Westelijke deel van het Midden-Oosten moeten zijn, maar het meest Oostelijke deel van Europa.'
De binnenlandse politieke situatie van Turkije is ingewikkeld. Turkije kent nog maar vijftig jaar een democratie met een meer-partijenstelsel. In die vijftig jaar is de democratie een aantal malen onderbroken door militaire coups. Er dus weinig traditie met betrekking tot het democratisch handelen. Vanuit het militarisme is er ook weinig traditie op het gebied van het handhaven van mensenrechten. De partij van mevrouw Çiller en ook de Moederlandpartij, de zusterpartij van de christen-democratie in de Europese Unie, willen best verdergaan met de democratisering. Zij verdienen onze steun. Het gevaar is groot dat als wij onze steun aan de democratische krachten in Turkije onthouden, dat wordt gezien als een Europese afwijzing, iets wat het omdraaien van de gezichten naar het Oosten tot gevolg kan hebben. Het gevaar van fundamentalisme is groot, vooral wanneer de economische situatie in Turkije niet zal verbeteren. Aan alle kanten wordt samenwerking met de Europese Unie gezien als een voorwaarde voor een verwestelijking van de samenleving en een eenvoudiger acceptatie van de universele rechten van de mens en de Westerse democratische bestuursvorm. Ik ben dan ook tot de conclusie gekomen dat ik maar ja moet zeggen tegen Turkije. Niet uit groot enthousiasme, maar omdat er op dit moment geen beter alternatief is. Zeker is dat nee zeggen de situatie van de mensenrechten en de democratisering zal verslechteren. Als we daarentegen ja zeggen is er een kans dat de Turkse democratie en de mensenrechtensituatie zullen verbeteren. Bovendien behalen we dan een groot economisch voordeel voor het Europees bedrijfsleven en ook voor het Nederlands bedrijfsleven dat de grootste investeerder in Turkije is.

Een ombudsman voor de Europese burgers

De Europese Unie beschikt sinds een half jaar over een Europese ombudsman. Een van de belangrijkste redenen voor de instelling was de klacht dat Europese burgers die schade ondervonden als gevolg van het werk van één van de Europese instellingen, met die schade vaak van het kastje naar de muur werden gestuurd of nog erger: helemaal geen reactie kregen op hun klachten.

Het Europees Parlement, en met name onze EVP-fractie, had al jaren aangedrongen op de instelling van een ombudsman, maar de boot werd even zovele jaren afgehouden. Het is de verdienste van het Nederlandse voorzitterschap in 1991 dat de benoeming van een ombudsman definitief mogelijk werd gemaakt.

Daarna heeft het nog tot 1995 geduurd voordat de ombudsman werkelijk werd benoemd. Een benoeming die uiteindelijk plaatsvond door het Europees Parlement. De functie-eisen waren ook niet gering. De betrokkene moest het niveau hebben van een 'internationale rechter', aldus één van de eisen. De gelukkige werd tenslotte de Fin Jacob Söderman, die in eigen land al ervaring had opgedaan als ombudsman. Finland kent zelfs al een ombudsman sinds 1919, dus de Finnen kunnen bogen op een zeer lange traditie op dit vlak. De inmiddels benoemde ombudsman moet zijn bevoegdheden helemaal onafhankelijk uitoefenen. De heer Söderman staat dus niet onder het gezag van de Europese Commissie of van het Europees Parlement. Hij mag ook geen enkele andere functie vervullen, zodat hij nooit twee petten op zal hebben. Hij is er eenvoudigweg voor de burgers van Europa. Dat is zijn enige exclusieve taak. Waarover kunnen de burgers nu klachten indienen? Wel, dat is niet ingewikkeld. Wanneer men zich benadeeld voelt door één van de instellingen van de Europese Unie, en dan gaat het om eenentwintig instellingen (zoals de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Europese Rekenkamer, de Europese Investeringsbank) dan kan men een brief sturen naar de Europese ombudsman.
De ombudsman zal de klacht beoordelen en inlichtingen inwinnen bij de instelling waarover geklaagd wordt. Deze instelling is verplicht om alle relevante informatie te verstrekken. De ombudsman is weer verplicht om binnen drie maanden een eerste reactie te geven aan de burger die geklaagd heeft. Zo wordt voorkomen dat zaken eindeloos lang gaan duren.
Natuurlijk zijn we allemaal benieuwd naar het eerste jaarverslag van de nieuwe Europese ombudsman, al was het alleen maar om na te gaan over wie en wat er nu eigenlijk het meest geklaagd wordt. De ombudsman ontlast overigens het Europees Parlement een beetje. De Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement ontvangt per jaar meer dan duizend klachten van Europese burgers en dat is veel. Onze CDA-Europarlementariër Peter Pex is coördinator, dat wil zeggen eerste woordvoerder in deze Commissie. Nu de ombudsman zijn werk is begonnen zal deze Commissie wellicht iets minder klachten ontvangen.
Al met al is het voor de burgers van Europa een belangrijke vooruitgang, men heeft nu twee invalshoeken om zijn beklag te doen. Bij het Europees Parlement of bij de ombudsman en in zware gevallen kan men natuurlijk terecht bij het Europese Hof van Justitie. U kunt altijd bij één van de tien CDA-Europarlementariërs terecht om u de weg te wijzen, zodat u uw klacht bij het juiste adres kunt deponeren.

Hanja Maij-Weggen (foto Mieke Schlaman)

Hanja, R.H. Maij-Weggen
voorzitter CDA-delegatie in het Europees Parlement

Europarlementariërs bij gouden jubileum Indonesië

Janssen van Raay in Indonesië.

Jim Janssen van Raay was in 1992 de initiatiefnemer voor het oprichten van de European Parlement Indonesia Friendship Association. In augustus 1995 reisde hij met een delegatie van vijftien Europarlementariërs naar Indonesië. Het hoogtepunt was het bezoek aan Jakarta. Zij vierden de vijftigste onafhankelijkheidsdag van Indonesië mee.

Op 5 mei 1994 waren de Japanse concentratiekampen aan de beurt, en aan mij was de eer in Wageningen de herdenkingsrede te mogen uitspreken. Ik greep de kans aan om te pleiten dat Koningin Beatrix aan de vijftigste viering van Indonesië's onafhankelijkheidsproclamatie op 17 augustus 1995 door Haar aanwezigheid luister zou bijzetten. Bij die gelegenheid waren naast Prins Bernhard, de militaire top en de veteranenorganisaties aanwezig, en ik kreeg na afloop alleen maar bijval.
Groot was mijn verbazing toen het paarse kabinet besloot de Koningin niet op de dag zelf, maar drie dagen later te laten gaan. Zogenaamd om de gevoelens te ontzien. Wier gevoelens eigenlijk? Zoals zovelen in Indië waren in mijn naaste omgeving mensen omgekomen door de ontberingen van de Japanse kampen, vermoord in de bersiap tijd en gesneuveld tijdens de politionele acties. Ikzelf ken niemand die tegen het Koninklijk bezoek bezwaar zou hebben gemaakt, maar indien er al gevoelens gekwetst zouden zijn, denkt paars dan werkelijk die te ontzien door het bezoek drie dagen uit te stellen? Als het paars ernst is, kan het beter het gecajoleer van de landverrader Princen staken. Daardoor worden gevoelens gekwetst, ook de mijne.
Het Europese Parlement was in ieder geval wel in Jakarta bij de viering van het gouden jubileum.
In 1992 had ik het initiatief genomen tot oprichting van de European Parlement Indonesia Friendship Association, EPIFA, als tegenwicht tegen de krachtige anti-Indonesië lobby van de Portugezen, maar bovendien om de betrekkingen tussen Indonesië en Portugal te normaliseren. Wij gingen met een groep van vijftien Europarlementariërs uit zes politieke partijen en zes lidstaten op 10 augustus naar Indonesië om via een omweg de viering te kunnen meemaken. Omdat we via Singapore per ferry naar het eiland Batam wilden om Indonesië binnen te komen, hadden we en passant de dertigste onafhankelijkheidsdag van Singapore op 9 augustus kunnen meemaken. Als honorair consul-generaal van Singapore was het mij met pijn en moeite gelukt tribunekaartjes voor de parade te krijgen en iedereen was onder de indruk van de manifestatie. →

De EVP-fractie wenst u een zalig kerstfeest en een gelukkig 1996

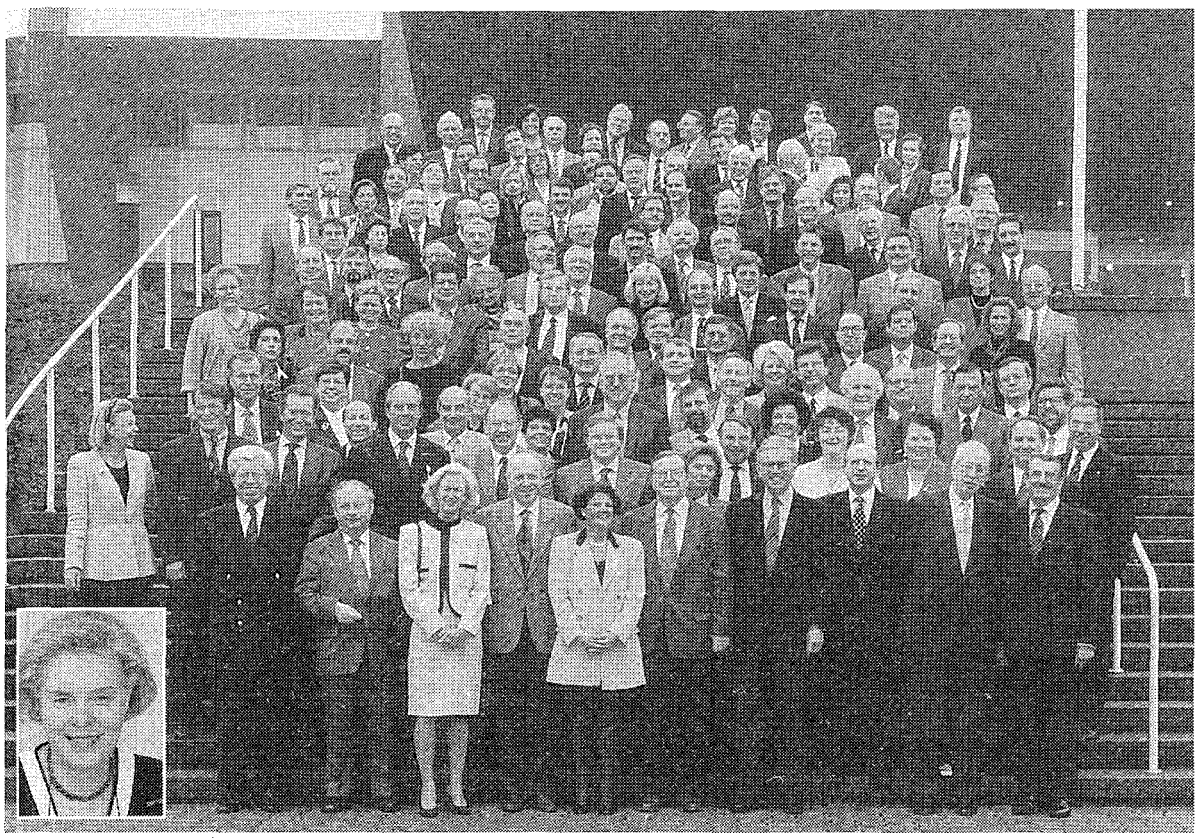

(Hanja Maij-Weggen staat helaas niet op de foto vanwege het auto-ongeluk). (foto Mieke Schlaman)

In Finland heeft de Kerstman een eigen postbus

Ritva Laurila is in 1932 te Helsinki geboren. Zij is lid van de Kansallinen Kokoomus partij. Haar partij is in maart 1995 toegetreden tot de EVP. De Kansallinen Kokoomus is een volkspartij die haar beleid stoelt op het christen-democratisch gedachtengoed en is uitgesproken pro-Europees.

U bent nu bijna een jaar lid van het Europees Parlement. Wat zijn uw eerste indrukken?
"Ik ben heel blij met de toetreding van de Kansallinen Kokoomus tot de EVP. Niet alleen vind ik ons gedachtengoed het beste terug bij de EVP maar de christen-democraten vormen ook een grote partij in Europa. Ook dat is van belang in een parlement met 626 leden. We doen veel samen met andere kleine delegaties. De samenwerking met collega-parlementariërs zoals met Hanja Maij-Weggen, Arie Oostlander en Karla Peijs verloopt uitstekend. Ik voel mij hier thuis en als een vis in het water.
Toch heb ik ook mijn bedenkingen. De bevoegdheden van de Europese Unie op het beleidsterrein van milieubescherming zijn nog volstrekt onvoldoende. Milieuvervuiling trekt zich niets aan van landsgrenzen. Alleen een grensoverschrijdende en dus Europese aanpak kan volstaan.

Ritva Laurila

Wie is wie?

De EVP-fractie telt 173 leden. Zij zijn afkomstig uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie. De tien Nederlandse christen-democraten komt u in deze krant regelmatig tegen. In deze rubriek laten wij andere leden van de EVP-fractie aan het woord. In deze aflevering spreken wij met Ritva Laurila. Zij is delegatievoorzitter van de delegatie uit Suomi.

Finland en Finse tradities horen bij Europa. Ik noem de volgende traditie: Wist u dat de kerstman uit Finland komt? In het Fins heet hij Joulupukki. Je kunt hem gewoon schrijven. Hij woont in het plaatsje Korvatunturi. Als je een brief stuurt naar Joulupukki, Korvatunturi in Suomi-Finland, krijg je gegarandeerd antwoord. De Kerstman heeft een eigen postbus in Korvatunturi. Echt waar!"

De relatie tussen burgers en politici moet soepel verlopen

Riet van der Rijst is de vraagbaak en het kamerkringsteunpunt van Utrecht. Janny Schouwerwou is de verenigingsconsulent voor de Kamerkring Utrecht vindt. Zij hebben veel contact met politici ebn burgers.

Haar eerste politieke les kreeg **Riet van der Rijst** van haar vader die vertelde over het rode vaandel. Na de oorlog kreeg zij politieke voorlichting van Marga Klompé (KVP), Hannie van Leeuwen (ARP) en de onvergetelijke freule Wttewaal van Stoetwegen (CHU). Zij leerde dat alles politiek is, maar dat politiek niet alles is.
Riet van der Rijst: "Ik notuleer, verzend, houd de boel bij, noem maar op. Op papier ben ik bureaumedewerkster. Formeel is de secretaris van het dagelijks bestuur mijn baas. Op dinsdag en vrijdagmorgen ben ik altijd bereikbaar, maar voor de rest mag ik mijn eigen tijd indelen. Om de files te vermijden begin ik voor dag en dauw. Tussen zeven en negen uur is het lekker rustig en dan kan ik bergen werk verzetten.
In feite ben ik bezig met dienstverlening. Je wordt gebeld met vragen: 'Heb je dit of dat voor me?' Vooral in verkiezingstijd staat de telefoon roodgloeiend. Ik heb ontdekt dat ik een maatschappelijke functie heb. Misschien niet 'maatschappelijk' maar dan toch dienend naar de leden toe. Je bent een vraagbaak, maar mensen vinden het ook nodig om - over de partij - tegen mij te schelden. Bij de provinciale verkiezingen kregen mensen uit Den Haag het op hun brood. 'Waar moet ik dan op stemmen?' Ik legde uit dat provinciale verkiezingen niets met landelijke politici te maken hebben. Ik vroeg vaak: 'Heeft u de foto van onze lijsttrekker weleens goed bekeken? Renate van Westerlaken. Een fantastische vrouw.' Een boze man riep: 'Ja, ja, dat is best een leuk meisje!' Waarom stemt u dan niet op dat leuke meisje? Bovendien heeft zij erg goede ideeën.
Ik werk graag op de achtergrond. Door met mensen te praten kan ik iets voor de partij doen. En niet alleen voor de partij, ook voor de leden. Jonge mensen vragen om 'stukken' voor een scriptie. Ik heb weleens gevraagd: 'Waarom schrijf je een scriptie over het CDA?' Nou, mevrouw, dat is echt de interessantste partij van Nederland."

Janny Schouwerwou (40) werd juf, CDA-raadslid in Nieuwegein en is, voor de Kamerkring Utrecht, verenigingsconsulent.
Janny Schouwerwou: "Ik heb verschillende afdelingen in Utrecht op het idee gebracht om wijkbezoeken te organiseren. In Leusden loopt dat systeem als een trein. De eerste avond had men gehoopt op veertig mensen. Het zaaltje was te klein want er kwamen honderdvijftig mensen op af! Mijn belangrijkste taak als verenigingsconsulent is het leggen van contacten tussen passieve en actieve politieke mensen. Er moet een intensieve, persoonlijke band gesmeed worden tussen politici en hun achterban. Hoe zoeken zij contact met mensen die de drempel niet over durven? Ik wijs politici erop dat de vergadertafel niet heilig is. Veel mensen vinden vergaderen niet leuk! Daar moet je op inspelen.
Ik heb het CDJA weleens geadviseerd om - bij wijze van werving - een bioscoopbezoek te organiseren. Schindlers List was net uit. Ik zei tegen de voorzitter: 'Zorg jij voor de kaarten. En maak een afspraak om later in de week, met elkaar, over die film te discussiëren.'
Als ik bij de politiek betrokken had moeten worden via begrotingen en de financiële handel en wandel van de gemeente was ik er nooit ingestapt. Op het moment dat er ergens een burgemeester 'gematst' werd nadat hij te hard had gereden, sprong ik overeind. Dat vond ik spannend en toen ontdekte ik dat politiek met je hele doen en laten te maken heeft. Niet alleen de verkeersdrempels of de verkeerslichten op de hoek van de straat, maar 'alles' staat in het teken van politiek. En daar kun jij, als je dat wilt, invloed op uitoefenen.
Ik vind het heel belangrijk dat de drempel zo laag mogelijk wordt gemaakt. Er wordt te veel tegen politici opgekeken. De afstand is echt te groot. De relatie tussen raadsleden, burgemeester, wethouders en burgers moet zo soepel mogelijk verlopen. Het moet zijn alsof je allemaal buren van elkaar bent."

Janny Schouwerwou en Riet van der Rijst. (foto Elzebet Veenendaal)

→ De omweg voerde ons naar Batam, economisch omhoog gestuwd door de samenwerking tussen Johore, Singapore en de Riouwarchipel, het hartje van Borneo om het herbebossingsprogramma onder leiding van onze beroemde landgenoot dr. Willy Smit te aanschouwen. Ook bezochten we het 'back to the jungle'-programma van de orang oetans. Op Ambon had de protestantse gemeente uit het liedboek de melodie van het Europalied uitgezocht, zodat wij uit volle borst in het Maleis dit stuk van Beethoven's negende symfonie meezongen. Oost-Timor was politiek het belangrijkste. Daar benutte ik de gelegenheid om met gouverneur Soares en parlementsvoorzitter Parada de procedure te bespreken die zij namens het Oosttimorese volk voor het Permanente Hof van Arbitrage hebben aangespannen tegen Portugal, dat zichzelf nog steeds als het kolonisator beschouwt.
In Bali beantwoordde de militaire commandant van de oostelijke regio openhartig onze vragen over mensenrechten en veiligheid.
Maar het hoogtepunt was natuurlijk Jakarta. Ik had voor alle Europarlementariërs een uitnodiging losgewurmd om in het stampvolle parlementsgebouw de Pidato ke Negara - zeg maar troonrede - van Suharto aan te horen ter opening van het nieuwe parlementaire jaar. Wij uit de Europese Unie waren de grootste parlementaire delegatie, het Congres uit Washington DC was ook goed vertegenwoordigd, evenals buurland Australië, maar de blijde verrassing was zonder twijfel een Nederlands en Maleis sprekende delegatie uit Suriname onder leiding van Lachmont. Op de 17e augustus zelf maakten wij op het plein voor de Istana Presiden het vlaggenceremonieel mee. 's Avonds was er de ontvangst ten paleize, waar de Koningin helaas ontbrak en de Nederlandse ambasadeur, de vriendelijke Paul Brouwer, door zijn aanwezigheid ongetwijfeld onbedoeld gevoelens kwetste.
17 augustus 1995, Selamat malam, yang mulia Bapak Presiden. Kenalkan. Saya Sekretaris Jenderal EPIFA. Silakan duduk (gaat u zitten). Zo kon ik persoonlijk Suharto gelukwensen met het vijftigste jaar van de Hari Raya Proklamasi ke Merdekaan, de onafhankelijkheid van Indonesië.

In onze collectie voeren wij diverse kwaliteitsmerken bedden en slaapkamers evt. **aangepast** aan uw wensen. Bij Vink Meubelen staan de eigen wensen en voorwaarden waaraan een bed of slaapkamer moet voldoen voorop. Juist voor **senioren** zijn wij het passende adres.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

De wereld is niet in balans. Dat moet veranderen, vindt Vastenaktie. Zij kiest dan ook voor evenwicht en gelijkwaardigheid. Wereldwijd. Evenwicht tussen Noord en Zuid. Tussen mens en milieu. En gelijkwaardigheid tussen vrouw en man.
Om dat te bereiken steunt Vastenaktie ruim duizend kleinschalige sociaal-economische projecten. In Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Dit jaar richt Vastenaktie haar aandacht vooral op projecten voor en door vrouwen.
Want vrouwen hebben de talenten om met uw gaven de wereld te veranderen. Vrouwen rekenen op uw steun. Geef die steun. Via Vastenaktie. Giro 5850. Door hier te sparen, investeert u in een andere wereld.

Meer informatie? Bel of schrijf Vastenaktie.
Postbus 77, 2340 AB Oegstgeest. Telefoon 071 - 515 9 515

Vastenaktie maakt deel uit van de Samenwerking Vastenaktie|Cebemo

INVESTEER IN EEN ANDERE WERELD

VASTENAKTIE GIRO 5850

Sinds I 1887
IN OMNIA PARATA

UITVAARTVERZORGING

Innemee

piëteitsvolle uitvaartverzorging ook vanuit het buitenland

- alle formaliteiten • verzorging advertenties
- eigen rouwkamers • eigen rouw/volgauto's
- unieke uitvaartpolis naar individuele wensen

dag en nacht bereikbaar

Het exclusieve archiefsysteem van Innemee
Wat u vandaag voor de toekomst kunt regelen, geeft dan een zorg minder voor de nabestaanden.

- Innemee geeft de mogelijkheid in te schrijven in haar archiefsysteem, waarbij uw specifieke persoonlijke wensen vastgelegd worden
- financiële regelingen vooraf alsmede overname van bestaande polissen mogelijk
- de inschrijving is geheel gratis.

Hooikade 43-46 Den Haag
070 - 360.39.05

OPVANGHUIS
voor moeder èn kind

Wilt u meebouwen?
Word dan lid,
tel. (033) 463 82 12
of stort een gift
op postbank 2585780.

Landelijk dienstencentrum
Arnhemseweg 23,
3811 NN Amersfoort

VERENIGING TER BESCHERMING VAN HET ONGEBOREN KIND VBOK

De Papoea's van Irian Jaya

Een klein volk verwikkeld in een strijd op leven en dood

U leest het goed: op leven en dood.
Of niet soms?

De Stichting Hulp aan Papoea's in Nood kent sinds haar oprichting in 1972 een breed scala van concrete doelstellingen, zowel op voormalig Nieuw Guinea als op Papua New Guinea. Met puur vrijwilligerswerk komen o.m. gelden beschikbaar voor kinderverzorgingstehuizen, schoolgelden, alsmede gevangenen- en vluchtelingenhulp.

- **Nieuwkomers nemen de beste** baantjes in.
- **Buitenlandse maatschappijen kappen de tropische regenwouden en plunderen de bodemschatten van West-Papoea. De grote winsten verdwijnen naar het buitenland.**
- **Eeuwenoude, ongeschreven rechten op de grond worden anno 1995 van nul en geen waarde geacht. De Papoea's worden van de eigen grond verdreven.**
- Culturele en vrijheidslievende uitingen van de Papoea's worden niet gewaardeerd.
- Tienduizenden gevluchte Papoea's leven al vele jaren in grote vertwijfeling en diep onder het bestaansminimum in buurland Papoea New Guinea.

Help de Papoea's overleven.
Help de Papoea's aan een toekomst in eigen land

Info: Stichting Hulp aan Papoea's in Nood
Secr. Koopsweg 7
8085 RD DOORNSPIJK tel.: (0525)-661065

☐ Ik word lid van **Pax Christi** en ontvang vier keer per jaar de kwartaalkrant **'Pax Christi communicatie'** en betaal f 45,- •)

☐ Ik word lid/abonnee en betaal f 125,-. Afgezien van **'Pax Christi communicatie'** kan ik aanspraak maken op andere publikaties die **Pax Christi** gedurende een jaar uitgeeft.

☐ Stuur mij eerst meer informatie.

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Postcode: _____

Telefoon: _____

Beroep: _____

Geboortedatum: _____

Deze bon opsturen aan **Pax Christi**, postbus 19318, 3501 DH Utrecht.
Wacht met betalen tot u een bevestiging ontvangt met acceptgirokaart.

• *Voor wie dit bedrag een bezwaar is, bestaat de mogelijkheid voor een steunlidmaatschap à f 25,-.*

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

ZILVER KOOP JE IN SCHOONHOVEN

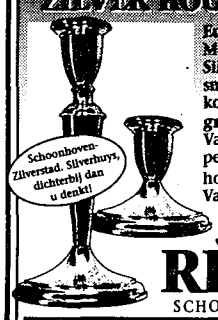

Echt zilveren Schoonhovense 'Pilaar' kandelaar. Met het meesterteken van het Schoonhovens Silverhuys en vervaardigd door onze eigen zilversmeden. Het grote en het kleine model zijn fraai te kombineren en identiek van stijl.

groot model ca. 19 cm.
Van ~~435,-~~ voor **325,-**
per paar **598,-**

klein model ca. 7 cm.
Van ~~360,-~~ voor **165,-**
per paar **298,-**

hoge 3-lichts-kandelaar.
Van ~~1490,-~~ voor **980,-**

Telefonisch te bestellen: 0182-382651/385820. Bij ziekte niet bestelde niet verzonden.

RIKKOERT
SCHOONHOVENS SILVERHUYS
Vrijdag koopavond.

Juweliers · Horlogers · Diamantairs · Edelsteenkundige G.G.A. · Taxateurs · Antiquairs · Edelsmeden sinds 1879

Schoonhoven: Haven 1-13, telefoon (0182) 38 26 51 / 38 58 20.
Lekkerkerk: Burg. Roosstraat 22, telefoon (0180) 66 14 90.

Luxe familiehotel Grossfeld

Droomvakantie nèt over de grens

in 't bergstadje Bad Bentheim (bij Oldenzaal)

Aan de zonzijde van het romantische kasteel met haar dromerige slottuin. Het best geoutilleerde hotel ter plaatse met zijn zeer comf. slaapk. met ligbad/douche, toilet, telefoon, lift, kl.-tv, gevr. ontbijttafel en gastr. diner. Groot binnenzwembad (29° C), sauna, solarium, zonneterras, kegelbanen en gezellige Konditorei ,,Princess''. Eigen parkeerterrein. Tevens weekendarrangem.
6-DGS. ARRANGEMENT H.P. SLECHTS DM 440 p.p.

Inl./prosp.:
Tel./fax: 053-4353246 of rechtstreeks 09-49-5922-828

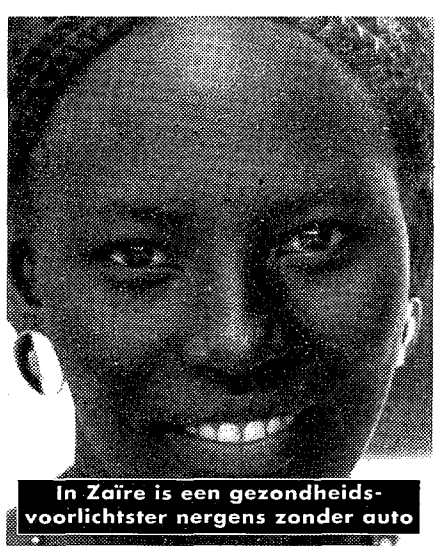

HELPEN OF BEHELPEN

GEEF VOOR VERVOER IN DE DERDE WERELD!

Dit jaar viert MIVA een belangrijk jubileum. Al zestig jaar lang geeft MIVA financiële steun voor vervoermiddelen over de gehele wereld. Ruim 1000 auto's, jeeps, vrachtwagens, boten, fietsen en bromfietsen verlichten dankzij de donateurs van MIVA het werk van hulpverleners en missionaire werkers in meer dan 80 landen. Help MIVA mensen in beweging brengen!

MIVA

MIVA brengt mensen in beweging

GIRO 272249
Vijverstraat 12, Breda

"Laat dat gevoel maar groeien van: We zijn er weer"

"Laat het geval maar groeien van 'We zijn er weer'. En naarmate dat gevoel zal groeien zullen ook anderen gaan zeggen: 'Ze zijn er weer'. Zo hoort dat." Zo besloot Frans Andriessen, voorzitter van het Strategisch Beraad zijn inspirerende toespraak tijdens de CDA-Partijraad van 18 november jl. Een staande ovatie viel hem ten deel. Ook anderen waren optimistisch over de kansen op herstel van het CDA. Fractievoorzitter Heerma meldde "vertrouwen te hebben in de oogst" en CNV-voorzitter Westerlaken noemde het CDA "een beweging van de toekomst."

In gebouw 'De Vereeniging' heerste zaterdag 18 november een optimistische sfeer. Tien dagen daarvoor was het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' gepresenteerd; een rapport dat goed was ontvangen. De Partijraad stond voor een belangrijk deel in het teken van het discussierapport. Andriessen, WI-directeur Van Gennip en CNV-voorzitter Westerlaken wijdden hun toespraken aan 'Nieuwe wegen, vaste waarden' en in twee bijeenkomsten discussieerden honderden CDA-ers over de belangrijkste thema's. Deze discussies werden op vernieuwende wijze gevoerd. Een voor en een tegenstander van een duidelijke stelling kruisten de degens en voor- en na de discussie werd gemeten of de aanwezigen voor of tegen de stelling waren. Een discussievorm die de levendigheid ten goede kwam.

Andriessen: "We zijn er weer". (foto's Dirk Hol)

Geen visie VVD

Partijvoorzitter Helgers opende de Partijraad met een tekstgedeelte uit Lucas 1: "De geringen heeft hij verheven. Wie rijk was heeft hij met lege handen weggestuurd." Vervolgens sprak hij de aanwezigen toe. Helgers noemde het rapport "inspirerend, vernieuwend en markant" en riep de aanwezigen op het debat ook buiten CDA-verband aan te gaan. Helgers stelde vast dat zowel PvdA als CDA met belangrijke rapporten antwoorden proberen te vinden op de uitdagingen van na 2000. Hij miste nog een visie van de VVD. "Dat is jammer en opvallend. Jammer omdat ons zo de kans ontnomen wordt om kennis te nemen van hetgeen de liberalen voor ogen staat over een wat langere tijdshorizon. En opvallend want het is hopelijk niet illustratief voor de nieuwe VVD-koers: eigen visie inruilen voor maximale aansluiting bij kiezerswensen." De partijvoorzitter pleitte voor een interactieve partijcultuur. "Een cultuur en structuur die het leden mogelijk maakt mee te praten, mee te denken en mee te beslissen. Het lidmaatschap moet toegevoegde waarde hebben." Helgers sloot zijn speech af met de woorden. "Wij geloven in het wonder van een rechtvaardige samenleving, dwars tegen alle trends in. Dat geloof maakt christen-democraten onverslaanbaar!"

Terugtredende overheid achterhaald

Vervolgens nam een gedreven Frans Andriessen de hoofdthema's van 'Nieuwe wegen, vaste waarden' door: de waardenvolle samenleving ("Wij pleiten voor het gezin. En dat is geen nostalgie"), de veilige samenleving ("Die gedoogcultuur hoort niet. Die moeten we niet gedogen"), participatie door iedereen ("Solidariteit met participatie en niet met uitsluiting. Wij garanderen voor al diegene die niet meer aan het arbeidsproces kunnen deelnemen een sociaal minimum dat deze samenleving waardig keurt voor deze mensen. Daar staan wij voor en dan is het minimunloon voor mij een techniek, een ijkpunt. Trouwens, wie krijgt dat nog?"), de duurzame samenleving ("Laten we niet al te mismoedig denken dat al het beleid alleen maar internationaal kan. Er kan misschien best ook iets nationaal.") Volgens Andriessen bevat het rapport veel nieuws. "Nieuw is de aanvaarding van de trendbreuk als iets positiefs waarmee we verder kunnen. Nieuw is de noodzaak van de omslag in de mentaliteit ten aanzien van het gezin, ten aanzien van de rechtshandhaving, ten aanzien van participatie en ten aanzien van ecologische economie." Aan het slot van zijn betoog ging hij in op de rol van de overheid. "Naar de volgende eeuw hebben wij behoefte aan een gezaghebbende overheid. Een betrouwbare overheid. Een herkenbare overheid en natuurlijk last but not least een democratische overheid. Het stokpaardje van de almaar terugtredende overheid is achterhaald. Ach weet u, stokpaardjes als ze al draven, draven ze door. Maar bij mij doet het vaak meer denken aan een hobbelpaard dat pas op de plaats maakt."
Nadat Andriessen vanwege zijn eerder gememoreerde slotwoorden op een staande ovatie was getrakteerd viel de Partijraad in deelsessies uiteen om te praten over het rapport, over Europa en over gezinspolitiek.

Waarschuwingen

's Middags deed WI-directeur Van Gennip verslag van de discussies die 's morgens over 'Nieuwe wegen, vaste waarden' hadden plaatsgevonden. Van Gennip benadrukte dat het in de partijdiscussie moet gaan om een mentaliteitsverandering. "We hebben niet zomaar een paar stellingen het land in willen slingeren."
Daarna was het woord aan CNV-voorzitter Westerlaken die eveneens inging op 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. Positief noemde hij de aandacht voor het sociale weefsel, het herontwerp van de sociale zekerheid, de aandacht voor de noodzakelijke cultuuromslag, de veiligheid en het belang van identiteit. Voor wat betreft het hoofdstuk over Participatie had hij twee waarschuwingen in petto. "Leg het perspectief niet te ver weg, fixeer niet alle aandacht op de onderkant van de samenleving." En: "de politiek is niet betrouwbaar gebleken bij de vaststelling van het sociaal minimum. Daarom is er een wettelijk minimumloon." Wat de duurzame samenleving betreft pleitte hij voor echte keuzes. Als het niet in Europees verband kan, moet Nederland maar een eigen beleid voeren. "We moeten niet achter de Europese boom gaan staan."
Westerlaken besloot zijn enthousiast ontvangen toespraak met de vaststelling dat het CDA met dit rapport "een beweging van de toekomst is."

Niet 5 voor 12

Tijdens de Partijraad werd niet alleen gesproken over het rapport van het Strategisch Beraad. er werd ook afscheid genomen van een flink aantal partijbestuursleden. Onder de vertrekkende bestuursleden waren Hans Franken (voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut) en Toos Jongma-Roelants, voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad. Zij kregen van partijvoorzitter Hans Helgers een eerste exemplaar van het CDA-horloge waarover Helgers voor alle duidelijkheid meldde dat "het niet op 5 voor 12 staat."
Dat het voor het CDA zeker geen 5 voor 12 is, werd ook duidelijk in de toespraak van Luck van Leeuwen, de fractievoorzitter van het CDA in de Eerste Kamer. Hij begon zijn speech met de wens dat "de discussies over personen eindelijk voorbij zijn nu er goed en inhoudelijk over 'Nieuwe wegen, vaste waarden' kan worden gesproken." Van Leeuwen blikte vooral terug op de Algemene Beschouwingen in de Senaat. Duidelijk werd dat de CDA-Eerste Kamerfractie oppositievoeren helemaal niet erg vindt. Van Leeuwen: "Wij genieten er zelfs van."

Helgers overhandigde CDA-horloges aan Hans Franken en Toos Jongma.

Moderne hoeksteen metselen

Voordat fractievoorzitter Heerma de Partijraad ging toespreken was het tijd voor het - bijna traditionele - ludieke moment. CDJA-voorzitter Jack de Vries riep partijvoorzitter Helgers en fractievoorzitter Heerma op samen van stenen een 'moderne hoeksteen' te metselen, daarmee verwijzend naar de gezinspolitiek. Op de stenen stonden tekens van mannen, vrouwen en mogelijke gezinsvormen. Nadat Heerma fysiek de handen uit de mouwen had gestoken ging hij er vervolgens verbaal tegenaan. Hij legde het paarse kabinet op de pijnbank. "Ik heb in het afgelopen jaar nog geen bepaalde karakteristiek kunnen ontdekken. Het ontbreekt deze coalitie, hoe vriendelijk de bestuurders ook zijn, aan een kompas en een uitgezet bestek. Een visie op overmorgen ontbreekt. (...) Ik zou collega Wolffensperger bij deze gelegenheid willen uitnodigen binnenkort eens publiek uit te leggen waar paars en het paarse elan nou feitelijk uit bestaan. En wat ik eigenlijk nog belangrijker vind: dat hij eens uiteenzet waar D66 voor staat in deze coalitie."
Heerma hekelde paars vanwege de bewering dat men niet pluchevast zou zijn terwijl intussen Sorgdrager, Schmitz, Patijn en Voorhoeve ondanks grove fouten wel blijven zitten. De CDA-fractievoorzitter gaf nog eens duidelijk aan dat een referendum er niet hoeft te komen. "De VVD-senaatsfractie tegen, PvdA-minister Melkert tegen, Dijkstal tegen, Wiegel tegen, PvdA zeer verdeeld, CDA tegen en toch invoeren? Is dat waar de Nederlandse samenleving op zit te wachten?"
Heerma die tijdens de Algemene Beschouwingen in oktober furore maakte met zijn pleidooi voor gezinspolitiek ging ook nu op dit thema in. "Er is hier sprake van een Haags taboe, een taboe van de vierkante kilometer rond het Binnenhof. Nogal wereldvreemd. Maar een hardnekkig taboe." Hij kreeg de lachers op zijn hand met de constatering dat minister Sorgdrager niet praat over het gezin, maar over het 'primaire milieu'.
Hoe Heerma tegen het herstel van het CDA aankijkt werd duidelijk in zijn slotwoorden. "Het is eerst ploegen, dan zaaien en dan oogsten. Een andere volgorde is er niet. "(...)" Ook hier geldt het woord van Prediker: "Wie steeds op de wind let zal niet zaaien; wie steeds naar de wolken kijkt zal niet maaien: ik heb vertrouwen in de oogst."

In de wandelgangen worden veel contacten onderhouden.

Gezinspolitiek

Daarna was het de beurt aan de Partijraadsgangers die hun zegje konden doen over de meest uiteenlopende politieke onderwerpen. Heerma gaf steeds antwoorden op de vragen en opmerkingen. Het slotakkoord van de Partijraad werd gevormd door een discussie over de door het CDJA ingediende resolutie over gezinspolitiek. Deze werd unaniem aanvaard. In de resolutie staat dat gezinspolitiek betrekking heeft op alle duurzame samenlevingsverbanden waarin onderlinge trouw, zorg en geborgenheid centraal staan. Ook andere duurzame samenlevingsvormen dan het traditionele gezin kunnen aanspraak maken op dezelfde rechten en plichten en bij adoptie-overwegingen is het belang van het kind doorslaggevend.

* * * Kerstm

De moord op premier Rabin is voor velen een grote schok geweest in 1995. El ment om na te denken over het afgelopen jaar en plannen te maken voor het ve 1995? Met wie zouden zij het kerstdiner willen gebruiken en waarover zou het

Naam: **Elma Eshuis Roxs** (1953)
Beroep: Gemeenteraadslid Nuenen, sectielid commissie Buitenland CDA-Vrouwenberaad
Provincie: Noord-Brabant

Kerstlied: "Stille Nacht, Heilige Nacht, 'gevoelig' gespeeld door een strijkersensemble."

100 kerstpakketten: "Voor mensen die behalve alleen, ook eenzaam zijn. En ik geef die pakketten met een schouderklopje, een zoen en maak een praatje."

Hoogtepunt 1995: "Een bezoek met mijn man aan een van de nationale parken in Amerika. Ik was diep onder de indruk van de grootsheid van de natuur en dan, daarnaast, de nietigheid van de mens."

Dieptepunt 1995: "De moord op Rabin."

Kerstdiner met: "Ruud Lubbers en Desmond Tutu. Lubbers is een sterke persoonlijkheid. Op mijn achttiende heb ik hem voor het eerst ontmoet en sinds die tijd heb ik hem altijd gevolgd. Tutu is een man met een hele warme, positieve uitstraling. Ik zou het met hen over alle oorlogen in de wereld willen hebben: in de zakenwereld, in kerken en op scholen, in de politiek en binnen duizenden gezinnen. Goed, een conferentie in Genève met als uitkomst een wapenstilstand. Maar ik wil dat zij op zoek gaan naar echte vrede. Vrede is niet de afwezigheid van oorlog! Als ieder mens de vrede in zijn hart vindt, kan de grote wereldvrede echt beginnen. En dan drink ik nog een glas rode wijn met Lubbers en waag ik een dansje met Tutu."

Nieuwjaarswens: "Liefhebben is Gods kerstsignaal en mijn ideaal voor 1996."

Naam: **Albert van der Meer** (1943)
Beroep: Werkzoekend SPD'er, lid CDA basisgroep Sociale Zekerheid, bestuurslid CDA afdeling Rijssen
Provincie: Overijssel

Kerstlied: "Ere zij God. Een eerbetoon aan onze Schepper."

100 kerstpakketten: "Voor asielzoekerscentra. Deze mensen zijn ver van huis en haard verdreven en kunnen een beetje warmte goed gebruiken."

Hoogtepunt 1995: "Ik ben op de SPV-dag (Stichting Philadelphia Voorzieningen) in Amersfoort geweest. Bereslecht weer, maar de deelnemers hadden zo verschrikkelijk veel lol dat ik daar echt door was geroerd."

Dieptepunt 1995: "Een afwijzing op de sollicitatie voor stadswacht op grond van mijn leeftijd."

Kerstdiner met: "Jan Pronk. Een man naar mijn hart. Bij een glas rode wijn zou ik hem vragen: 'Hoe bereiken we dat we wereldwijd een steentje kunnen bijdragen aan vrede en gerechtigheid? En op welke manier kunnen we concreet hulp bieden?' Ik zie Jan Pronk als een idealist. Hij probeert met hart en ziel er het allerbeste van te maken in de wereld. Een man die zijn emoties durft te tonen."

Nieuwjaarswens: "Gezond blijven. Lichamelijk en geestelijk. En ik hoop dat de werkgelegenheid 'aangepakt' wordt, met name voor de mensen ouder dan 45 jaar."

Naam: **J.Z.C. (Hannie) Pelleboer** (1923)
Beroep: Juriste, lid PCOB, oud-statenlid
Provincie: Gelderland

Kerstlied: "Komt allen tezamen. Kathleen Ferrier zong het zo mooi: 'Oh, come all you faithfull'."

100 kerstpakketten: "Aan verkeersslachtoffers; mensen die, buiten hun schuld om, levenslang gehandicapt zijn. Het idee dat een dronken man of vrouw 'zomaar' een leven kan verwoesten, is verschrikkelijk, is ondraaglijk, en ik weet waar ik over praat."

Hoogtepunt 1995: "De - volkomen onverwachte - onderscheiding waarmee ik Ridder in de Orde van Oranje Nassau werd."

Dieptepunt 1995: "Het afscheid van de Staten op 29 maart. Je neemt niet alleen afscheid van je werk, maar ook van een grote vriendenkring, die er de laatste, moeilijke jaren na de dood van mijn man en mijn zoon, altijd was."

Kerstdiner met: "Jaap de Hoop Scheffer. Ik zou graag met hem willen praten over de situatie in Bosnië. Hoe kunnen 'wij' daar als VN nog iets betekenen? De Hoop Scheffer zal niet het verlossende antwoord kunnen geven, maar hij is de aangewezen man die mij daarover kan voorlichten. Ik denk dat je wel troepen moet sturen. Je moet de jongens vantevoren precies vertellen hoe de vork in de steel zit. Zeg eerlijk dat je niet veel kunt doen, al red je maar een of twee mensen... maar dan is je missie toch geslaagd."

Nieuwjaarswens: "Dat ik zonder veel narigheid met een goede gezondheid het jaar mag doorbrengen. En ik wens dat het CDA weer een grote, eensgezinde, sterke partij wordt."

Naam: **Johannes Kooistra** (1970)
Beroep: Afgestudeerd Neerlandicus, werkzoekend, landelijk algemeen bestuurslid CDJA
Provincie: Friesland

Kerstlied: "Hoor de engelen zingen d' eer."

100 kerstpakketten: "Voor de straatkinderen van Colombia. Zij hebben helemaal niets. Zij groeien op in een omgeving van lijmsnuivers en cocaïnegebruikers, zonder toekomst. Eigenlijk moet je daar 1000 pakketten naartoe sturen."

Hoogtepunt 1995: "Dat een aantal Arabische leiders op de begrafenis van Rabin aanwezig was, vond ik een teken van hoop op vrede in het Midden Oosten."

Dieptepunt 1995: "Plannen voor een gendercentrum in Utrecht."

Kerstdiner met: "Hans Wijers, minister Economische Zaken. Ik zou met hem weleens diepgaand willen spreken over zijn opvattingen over de marktwerking. 'Hoe is het mogelijk dat u zo'n heilig geloof heeft in die onpersoonlijke markt?' Ik geloof niet dat het bij marktwerking alleen zou moeten blijven. Het meest efficiënte voor de economie is vaak niet het allerbeste (voor de mens). Ik vind dat bedrijven zeker de winstgevende hun verantwoordelijkheid moeten nemen en goed voor hun personeel moeten zorgen."

Nieuwjaarswens: "De wens van de engelen. Welbehagen in mensen. Vrede op aarde."

Naam: **Hans Demmers** (1952)
Beroep: Politievoorlichter Flevoland district Almere
Provincie: Flevoland

Kerstlied: "De herdertjes lagen bij nachte."

100 Kerstpakketten: "Voor Artsen Zonder Grenzen, want onder zeer moeilijke en gevaarlijke omstandigheden helpen zij duizenden slachtoffers van oorlogen en hongersnoden."

Hoogtepunt 1995: "Open huis van het bureau, waarbij de collega's vol enthousiasme alle facetten van het politievak overbrachten aan het publiek. De mooiste werkdag van het jaar."

Dieptepunt 1995: "De onmacht om vrede te bewerkstelligen in het voormalig Joegoslavië."

Kerstdiner met: "Enneüs Heerma. Liefst een ontspannen gesprek over verwachtingspatronen van je achterban en kritieken van kranten, radio en televisie op de functie van CDA-fractieleider. Je woont niet alleen in een glazen huis maar je staat bovendien in de schijnwerpers. Hoe ga je om met de beeldvorming? Hoe beïnvloedt het werk je privéleven? Wat doet het met je karakter? Ik zou graag weten wanneer hij echt zichzelf is want hij moet in de plooi blijven. Het zou, al met al, een heel lang diner worden."

Nieuwjaarswens: "Politieke steun uit Den Haag om een inhaalslag te maken voor extra politie in Almere want het korps blijft achterlopen bij de explosieve groei van de stad. In het algemeen hoop ik op een jaar met minder agressie en meer verdraagzaamheid."

Naam: **Iris Chitaroe** (1963)
Beroep: Juriste, voorzitter CDA Initiatiefgroep Vluchtelingenbeleid
Provincie: Noord-Holland

Kerstlied: "Felize Navidad."

100 Kerstpakketten: "Ik wil 'passende' cadeautjes geven aan ouderen in verpleeghuizen waaruit blijkt dat zij nog steeds een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij."

Hoogtepunt 1995: "De toespraak van de Koningin op 5 mei waarin zij ons vraagt 'waakzaam' te zijn voor het gevaar van het nationalisme, racisme en intolerantie en ons oproept tot waakzaamheid."

Dieptepunt 1995: "Dat de Verenigde Naties haar doelstelling, door gebrek aan politieke consensus, niet kon waarmaken: geen schending van de mensenrechten en geen volkerenmoord."

Kerstdiner met: "Willy Claes. Willy Claes had in mijn ogen een grote nationale en internationale politieke carrière. Hij had het vrij ver geschopt: tot secretaris generaal van de NAVO! En dan krijgt hij ineens een geweldige klap in het gezicht. Ik zou hem willen vragen: 'Hoe voelt het als je zo ver bent gekomen om op zo'n manier diep te vallen? Waar en hoe vindt hij energie om daar - politiek - bovenop te komen?' Ik denk dat er wilskracht en levensvisie nodig is om een dergelijke klap te boven te komen."

Nieuwjaarswens: "Ik hoop dat de internationale politiek het vertrouwen herwint in de

is 1995 * * *

ar brengt mooie maar ook verdrietige momenten. Kerstmis is vaak een mo-de. De CDA-Krant benaderde twaalf actieve mensen. Hoe kijken zij terug op prek dan moeten gaan? Zij spreken ook hun persoonlijke wens uit voor 1996.

NAVO en de VN. En dat Serviërs, Bosniërs en Moslims in vrede samen mogen leven."

Naam: **Ria Papac** (1945)
Beroep: Hoofdverpleegkundige, CDA-raadslid Spijkenisse, voorzitter CDAV Zuid-Holland.
Provincie: Zuid-Holland

Kerstlied: "Komt allen tezamen ontroert mij want ik zie dit lied als een uitnodiging voor alle mensen, ongeacht kleur of klasse, om bijelkaar te komen en de geboorte van Christus te vieren."

100 Kerstpakketten: "Voor mensen die enkel een inkomen hebben uit de AOW en dat geld vaak ook nog aan hun kleinkinderen geven."

Hoogtepunt 1995: "Mijn bezoek met leden van de Kamerkring Dordrecht aan Israël waarbij ik via gesprekken met diverse politici en bezoeken aan musea een indruk van het Joodse volk heb gekregen."

Dieptepunt 1995: "De moord op Rabin. Dat de tweespalt tussen links en rechts zo moest escaleren."

Kerstdiner met: "Erica Terpstra. Zij brengt zo eenvoudig een verdeling tussen professionele zorg en mantelzorg/vrijwillige zorg. Hoe doet zij dit eigenlijk zelf als zij in een situatie zou staan van zorg voor gezin met kinderen, parttime baan en dan ook nog die mantelzorg geven? En dit alles met een krappe beurs. Hoe ziet haar verdeling van zorgtaken er dan uit?"

Nieuwjaarswens: "Ik zou willen dat wij allemaal met respect naar onze naasten omzien."

Naam: **Jan Willem Wits** (1968)
Beroep: Perschef Aartsbisdom Utrecht
Provincie: Utrecht

Kerstlied: "Nu sijt wellecome."
100 Kerstpakketten: "De Vierde Wereld oftewel de arme kant van Nederland."

Hoogtepunt 1995: "Mijn huwelijk. Het vredesverdrag van Bosnië."

Dieptepunt 1995: "De IRT-enquête en de val van Srebrenica. Beide gebeurtenissen deukten het vertrouwen in keurige, competente en niet corrumpeerbare ambtenaren. Omdat een goed functionerend en controleerbaar politie- en legerapparaat essentieel zijn voor een democratie kan Nederland weleens wat meer 'gezond wantrouwen' jegens de overheid (zoals in Amerika) gebruiken."

Kerstdiner met: "Donner, Hirsch Ballin en Andriessen. Ik zou met hen willen praten over de vraag of 'we er inderdaad weer zijn'. Ik denk dat iedereen, die zich bij het CDA betrokken voelt, zich afvraagt of het CDA weer terug is op de aloude plaats: een politieke beweging waar niemand omheen kan. Andriessen constateerde iets wat er nog niet is, maar door het te zeggen, probeer je over te dragen dat het inderdaad gebeurt. De crisis binnen het CDA wordt zowel overschat als onderschat. We hebben echt wel iets vertellen. Toch is er iets wezenlijks veranderd. De secularisatie heeft met enkele decennia vertraging nu ook binnen de politiek plaatsgevonden. Dat was onontkoombaar en dat is onherroepelijk. Bij het dessert mag Elco Brinkman erbij komen zitten."

Nieuwjaarswens: "Er is veel vraag en behoefte aan nieuwe waarden. Ik hoop alleen dat de structuren, waarbinnen die waarden kunnen worden gevoed en gesocialiseerd, snel van de grond komen. Nu de zelfbeschikking en, om met Hirsch Ballin te spreken, de zelfgenoegzaamheid hun hoogtepunt hebben bereikt, krijgt deze meer en meer de gestalte van een dieptepunt."

Naam: **Wessel Bakker** (1947)
Beroep: Melkveehouder
Provincie: Drenthe

Kerstlied: "Mary's boy child Jesus Christ van Harry Belafonte."

100 kerstpakketten: "Voor de heer Broersma. Hij is LTO-voorzitter van de afdeling Leek en hij organiseert activiteiten voor collega's in Roemenië. Vaak stuurt hij landbouwmaterialen die hier staan te verroesten, maar daar goud waard zijn. En die kerstpakketten kunnen ze daar ook goed gebruiken."

Hoogtepunt 1995: "De meest gewone dingen want als die wegvallen, zit je gelijk in een dieptepunt."

Dieptepunt 1995: "Het overlijden van mijn zus eind januari."

Kerstdiner met: "Jan Pronk. Hij moet mij maar eens iets vertellen over de positie van de boeren in West Europa ten opzichte van de collega's in de Derde Wereld. Ik heb het gevoel dat de markt voor boeren uit Afrika -ondanks de GATT overeenkomst- moeilijk toegankelijk is. Er is altijd voor gepleit dat koffieboeren, landbouwboeren en suikerboeren wat gemakkelijker de wereldmarkt op konden. Ik ben benieuwd wat daarvan terecht komt. Mijn gevoel zegt dat de collega's in de Derde Wereld nog altijd het onderspit delven en ik hoop dat Pronk iets voor die jongens kan doen!"

Nieuwjaarswens: "Een gezond en vreedzaam 1996."

Naam: **Ada Boerma** (1947)
Beroep: Wethouder te Winschoten
Provincie: Groningen

Kerstlied: "In een stampvolle kerk het Ere zij God."

100 kerstpakketten: "Leger des Heils. Waar nood is daar is het Leger."

Hoogtepunt 1995: "Na jaren van grote tekorten heb ik na een geslaagde kerntakendiscussie binnen twee jaar een sluitende begroting kunnen presenteren."

Dieptepunt 1995: "De moord op Rabin."

Kerstdiner met: "Hans Wijers, minister van Economische Zaken. Ik zou met hem willen praten over de gevolgen van de winkelsluitingswet. Je kunt niet bij economie alleen leven. De zogenaamde winst zou weleens ten koste kunnen gaan van sociale verbanden. Wat gebeurt er in de gezinnen van de ondernemers en werknemers in die sector? Wanneer ontmoeten de mensen elkaar nog? Ik ben bang dat de zondag als rustpunt in de samenleving wegvalt. Voor veel christenen is de zondag bovendien een speciale dag. Ik ben benieuwd wat hij daar onder vier ogen op te zeggen heeft."

Nieuwjaarswens: "Vrede in je relatie thuis en op wereldniveau."

Naam: **Ria van Aggel-Zuidgeest** (1941)
Beroep: Ik heb een stomerij en ben wethouder in Stramproy
Provincie: Limburg

Kerstlied: "Op dinj vant joar van de Mooshoofpaadzengers."

100 kerstpakketten: "Naar Bojanowo in Polen, waar nog veel noodlijdende gezinnen wonnen. Stramproy heeft met Bojanowo een vriendschapsband."

Hoogtepunt 1995: "De verheugende mededeling van mijn dochter dat ik oma was geworden."

Dieptepunt 1995: "De tweede overstroming in Limburg."

Kerstdiner met: "Staatssecretaris van Vondervoort. Ik zou het met van Vondervoort weleens willen hebben over de zin en de noodzaak van een herindeling. De burgers en de raad van Stramproy willen het liefst naar Weert, maar het college wil graag samen met Hunsel en Thorn. De emoties lopen hier hoog op. De burgemeester schermt regelmatig met de woorden van de staatssecretaris, maar misschien dat een goed kerstdiner wat helderheid brengt in deze moeilijke zaak."

Nieuwjaarswens: "Een vredig en voorspoedig 1996 voor u allen."

Naam: **Wim van Gelder** (1942)
Beroep: Commissaris van de Koningin Zeeland en onder andere voorzitter Roosevelt Stichting
Provincie: Zeeland

Kerstlied: "Oh, come all ye faithfull, gezongen door Mahalia Jackson."

100 kerstpakketten: "Asielzoekerscentrum."

Hoogtepunt 1995: "Persoonlijk de ontmoeting met president Clinton. Voor Zeeland het besluit van de WOV, de tunnel onder de Westerschelde."

Dieptepunt 1995: "Elke schending van mensenrechten en alle militaire conflicten."

Kerstdiner met: "Na mijn lunch met vicepresident De Klerk zou ik graag het kerstdiner gebruiken met Nelson Mandela, de andere Nobelprijswinnaar.
Ik zou met hem de mogelijkheid willen bespreken van een New Deal-aanpak, zoals president Roosevelt die na 1933 in de Verenigde Staten invoerde. Ik ben net terug uit Zuid-Afrika en ik zie zo verschrikkelijk veel overeenkomsten tussen de situatie in Zuid-Afrika nu en de VS toen, dat ik de Roosevelt Foundation heb voorgesteld om een conferentie in Zuid-Afrika te organiseren. Ze hebben grondstoffen, techniek, kennis, maar de schoen wringt bij de attitude: 'Het lukt ons toch niet!' Dat was precies de vicieuze cirkel die Roosevelt destijds met zijn New Deal doorbrak."

Nieuwjaarswens: "Ik hoop dat het CDA loskomt van het beeld dat christelijke politiek een sociologisch bindmiddel is. En laat zien dat het een partij is met een politieke boodschap waar de maatschappij naar snakt en waarin mij het rentmeesterschap, de solidariteit en de gerechtigheid het allermeest aanspreekt."

Werkgroep Modern Gezinsbeleid ingesteld

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in september jongstleden bepleitte fractievoorzitter Heerma meer aandacht voor familie en gezin. Hij lanceerde het plan een minister voor familiezaken in te stellen.
Binnen onze maatschappij is er behoefte aan aandacht voor het - moderne - gezin. Modern, wil zeggen dat het beleid aansluit bij de eisen van deze tijd, zoals: maatschappelijke participatie van alle gezinsleden, werk, onderwijs, maatschappelijke organisaties; aandacht voor alle leefverbanden waarin gezinsleden zorg voor elkaar dragen, dit conform het Program van Uitgangspunten.
Voor het CDA is het essentieel het thema van het moderne gezinsbeleid uit te werken, op de politieke agenda te houden en het maatschappelijke debat over dit thema te leiden.
Daarom is de Werkgroep Modern Gezinsbeleid ingesteld. De Werkgroep bestaat uit de volgende leden:
mw. H.J. Nap-Borger, voorzitter CDA-Statenfractie Overijssel (voorzitter);
B.J. Schouten, oud wethouder gemeente Utrecht, raadslid;
mw. C.W.M. Jongma-Roelants, CDAVB;
mw. M. van der Doorn, Zoetermeer, directrice gastouderorganisatie;
mw. drs. R.E.J. Bisseling, afdelingsvoorzitter Voorburg;
drs. M. Kastelein, CNV;
mw. P.C.B.J. Lammers, coördinator vrijwilligerswerk ouderenzorgcentrum;
dr. A. Mohammed, internist, Zoetermeer;
mw. M.J.Th. Martens, voorzitter afd. Nijmegen, studiesecretaris Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties;
mw. drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten, Tweede Kamerfractie;
mw. M. Luimstra-Albeda, Eerste Kamerfractie;
dr. A. Mosterd, wethouder Putten;
mw. A. Immink, Dronten, CDJA;
dhr. G. Karssenberg, CDJA;
mr. J.J.A.M. van Gennip, directeur Wetenschappelijk Instituut CDA;
drs. M. Jansen, Wetenschappelijk Instituut CDA;
drs. J.W. Wiggers, Secretariaat CDA (secretaris).

'Confrontatie met de toekomst'

In het kader van de discussie rond het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' organiseert het CDA op zaterdag 3 februari 1996 te Nijmegen een dag voor christen-democraten van morgen. De bijeenkomst gaat over vraagstukken waar we de komende tien tot twintig jaar voor zullen staan en staat daarom in het teken van 'Confrontatie met de toekomst'.
Een dag waarop je met andere christen-democraten (met de benen af en toe op tafel) in verschillende vormen kunt nadenken over indringende vragen waar we de komende jaren voor komen te staan. De dag is niet bedoeld om nieuwe punten in het volgende verkiezingsprogramma te formuleren, maar de inzet is wel om oplossingsrichtingen te schetsen voor dilemma's binnen themavelden als
- Duurzaamheid en economische ordening
- Individu en samenleving
- Democratie en participatie
- Massacultuur en kennisoverdracht
- Regionalisering en Europese integratie

Het programma begint om 10.00 uur met verschillende workshops. Bewust is gekozen om geen bekende sprekers uit te nodigen, maar om juist de bijdragen van de deelnemers zelf centraal te stellen. In de middag zal een arena-debat plaatsvinden waarna je als deelnemer wordt uitgedaagd zelf keuzes te maken met behulp van een interactief voting system. Uiteraard is er tijdens de dag volop gelegenheid om kennis te maken met andere CDA'ers uit alle geledingen van de partij. De dag eindigt rond 17.00 uur.

Je kunt je inschrijven door onderstaande bon in te zenden voor 15 januari 1996. De inschrijving vindt plaats op volgorde van binnenkomst.

Achternaam: .....

Straat: .....

Postcode/plaats: .....

Telefoonnummer: .....

Geboortedatum: .....

Speciale interesses/deskundigheden:

O Wenst gebruik te maken van de kinderopvang voor ..... kinderen in de leeftijd van ..... jaar.

Bon sturen naar: CDA, t.a.v. Ron van Duffelen, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Na aanmelding krijg je een acceptgiro en een programmabundel toegezonden.

Hans Franken onderscheiden

Op woensdag 29 november jongstleden nam prof. mr. Hans Franken afscheid als voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA tijdens de conferentie 'Democratie en elektronische communicatie'. Na afloop heeft professor Franken uit handen van minister Dijkstal van Binnenlandse Zaken de onderscheiding Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw ontvangen.
Prof.mr. Hans Franken is in het dagelijks leven hoogleraar Encyclopedie tot de Rechtswetenschap en Informaticarecht aan de Rijksuniversiteit Leiden en hoogleraar Informatica en Recht aan de Rijksuniversiteit Groningen. Eerder was hij onder andere lid van de Raad van State (1983-1987). Hij vervult tal van maatschappelijke en politieke functies.
Drs. R.F.M. Lubbers volgt professor Franken op als voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Actie opzeggers

Ruim 4700 leden die in 1995 het lidmaatschap van het CDA hebben opgezegd, hebben begin december een brief van Partijvoorzitter Helgers en het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' ontvangen. In zijn brief vraagt Helgers om het besluit om het lidmaatschap van het CDA te beëindigen, nog een keer te heroverwegen.

CDA-huis gesloten

Tijdens de kerstvakantie is het CDA-huis gesloten. De CDA-

Telefonisch spreekuur partijvoorzitter

Wilt u met partijvoorzitter Hans Helgers spreken over het CDA? Dat is mogelijk. Op woensdag 17 januari 1996 zal de partijvoorzitter 's middags tussen 14.30 uur en 15.30 uur telefonisch spreekuur houden. Regelmatig houdt hij telefonisch spreekuur. Datum en tijd worden in de CDA Krant vermeld. U kunt hem bereiken op telefoonnummer 070-3424802.

Hans Helgers (foto Dirk Hol)

december, 6 januari en 20 januari aanstaande.

Een nieuw jaar; een nieuw CD/Actueel

Dit is de laatste uitgave van de CDA Krant in deze vorm. Een maand geleden besloot de CDA Partijraad het opiniemagazine CD/Actueel en de CDA-Krant samen te voegen tot een nieuw tijdschrift dat ter wille van de continuïteit de naam CD/Actueel zal dragen. CD/Actueel zal in 1996 met uitzondering van recesperioden tweewekelijks verschijnen. Het blad wordt zeven keer per jaar naar alle leden gezonden. In deze ledennummers zal extra veel informatie staan over partij-activiteiten en het werk van de CDA-fracties in Eerste en Tweede Kamer en de CDA-delegatie in het Europees Parlement. Ook het nieuws uit de kamerkringen wordt - zoals nu gebruikelijk is - in de ledennummers opgenomen. De eerste uitgave van CD/Actueel verschijnt op 20 januari, het eerste ledennummer op 17 februari 1996.

Wat is er verschenen?

Nieuwe positie CDA in het politiek spectrum
Op woensdag 13 december staan de televisie-uitzendingen van het CDA op Nederland 2 in het teken van de nieuwe positie van het CDA in het politiek spectrum. Voor de uitzendingen op 13 december en de daaropvolgende uitzendingen op 20 december, 27 december, 3 januari, 10 januari, 17 januari en 24 januari aanstaande kunt u om 09.05 uur kijken naar de televisie-uitzending van het CDA op Nederland 2.
De daaropvolgende uitzendingen zullen plaatsvinden op woensdag 27 december om 19.52 uur op Nederland 1; op dinsdag 2 januari 1996 om 09.05 uur op Nederland 2; op dinsdag 16 januari om 22.54 uur eveneens op Nederland 2; op woensdag 17 januari en donderdag 1 februari beide om 09:05 uur op Nederland 2; op vrijdag 2 februari om 21.52 uur op Nederland 3 en op vrijdag 16 februari om 09.05 uur op Nederland 2.
Op de radio zendt het CDA uit op Radio 5 van 18.02 uur tot 18.12 uur en wel op de zaterdagen 23

'Christelijke politiek en democratie'
Deze week heeft het Historisch Comité Christen-Democratie het boek 'Christelijke Politiek en Democratie' gepresenteerd. Het eerste exemplaar werd maandag 11 december jl. overhandigd aan mr. J.P.H. Donner.
Centraal in 'Christelijke Politiek en Democratie' staat de bijdrage van de christen-democratie aan de discussies over democratisering van de politiek. In hoeverre valt voor de toekomst een betekenisvolle bijdrage van de christen-democratie te verwachten op dit gebied? Diverse jonge wetenschappers proberen in deze bundel op die vraag een antwoord te geven. Indien het CDA een oorspronkelijke bijdrage wil leveren aan de grote debatten over democratie en democratisering zal eerst het nodige denkwerk moeten worden verricht.
Het boek staat onder redactie van H.J. van de Streek (vz), H.M. Th. D. ten Napel en R.S. Zwart. Het wordt uitgegeven door Sdu Koninginnegracht en kost f 34,50.

Eerste deel geschiedenis KVP
Op zaterdag 16 december is het eerste deel van de geschiedenis van de KVP verschenen. Het boek heet 'Katholieke Volkspartij 1945-1980, band 1 'Herkomst en groei (1945-1963). Tijdens de laatste vergadering van de Partijraad van de KVP op 4 oktober 1980 is het besluit genomen de geschiedenis te beschrijven. Auteur is prof. dr. J.A. Bornewasser. In het eerste deel wordt een ontwikkelingsschets gegeven van de R.K. Staatspartij als erflaatster en vervolgens van het ontstaan en de groei van de KVP. Als geen andere partij heeft de KVP een stempel gedrukt op de naoorlogse politiek. De auteur gaat uitvoerig in op de groeiende kloof met de PvdA, sinds 1946 de vaste door C.P.M. Romme gewenste rege-

Sdu-DOP, t.a.v. afdeling Verkoop, Postbus 30405, 2500 GK Den Haag. Telefoon: 070-3789830, fax: 070-3789783

Tineke Lodders herkozen als vice-voorzitter

Tineke Lodders-Elfferich is op de CDA-Partijraad van 18 november jl. herkozen als eerste vice voorzitter van het CDA. De Partijraad koos verder mevrouw K. van Nieuwenhuijzen-Bovee uit Lepelstraat en mevrouw H.W.M.J. Weerts-Drummen uit Eijsden tot leden van het Partijbestuur.

Hirsch Ballin: Nederland is niet gediend met risicomijdend gedrag

De verhoren inzake de parlementaire enquêtecommissie-Van Traa naar de opsporingsmethoden van politie en justitie zijn voorbij. CDA-Eerste Kamerlid en oud-minister Hirsch Ballin van Justitie moest zelf verschijnen voor de commissie. Hij hoopt dat de enquête in ieder geval oplevert dat de politie verdergaande bevoegdheden krijgen om zware criminele organisaties te ontmantelen, vanzelfsprekend met een goede controle op die bevoegdheden. Hirsch Ballin blikt terug.

Wat is uw indruk nu de verhoren achter de rug zijn?
"Een definitief oordeel kan ik pas geven nadat het eindrapport is uitgekomen. Er waren in de Tweede Kamerfractie bij de instelling van de commissie destijds wel wat twijfels of deze enquête geen afbreuk zou doen aan de effectiviteit van politie en justitie. Ik persoonlijk had geen probleem met het onderzoek. Ik had en heb niets te verbergen. Een paar zaken zijn mij de laatste maanden wel opgevallen. Ten eerste de berichtgeving in de media. Er is te veel een beeld geschetst alsof het met politie en justitie overal mis zou zijn. Dat beeld is onjuist. Op een enkele plaats zijn er afkeurenswaardige zaken gebeurd, maar er is toch geen sprake van dat de politie op grote schaal in drugs handelt of zomaar drugs doorlaat. Mijn tweede waarneming betreft het doorlaten van drugs waarbij wel erg veel op een hoop wordt gegooid. Er zijn verschillende vormen van 'doorlaten'. Op het moment dat een rechter-commissaris het goed vindt dat de telefoon van een crimineel wordt afgetapt, hoort men over criminele activiteiten. Dan kun je niet altijd onmiddellijk ingrijpen. Dat is in zekere zin iets doorlaten. Maar dat is iets heel anders dan het doorlaten met de bedoeling een informant te laten doorgroeien in een criminele organisatie. Daartussenin zit het doorlaten van drugs in de haven, met de bedoeling beter zicht te krijgen op de transportlijn. Dat is zeer verdedigbaar.
Een derde punt dat mij is opgevallen is dat deskundigen van meet af aan tijdens de enquête een zeer ernstig beeld hebben geschetst van de georganiseerde criminaliteit. Terwijl in de voorgaande jaren toch regelmatig mensen twijfelden aan de ernst van die georganiseerde misdaad. Ik hoop dat de enquête in ieder geval oplevert dat het idee 'het valt allemaal wel mee met die georganiseerde misdaad, en dat we wel kunnen volstaan met ouderwetse opsporingsmethoden definitief verdwijnt. Je moet de politie verdergaande bevoegdheden geven om zware criminele organisaties te ontmantelen. Vanzelfsprekend moeten die bevoegdheden wel goed gecontroleerd worden."

Heeft deze enquête zuiverend gewerkt zoals sommige krantencommentatoren beweren?
"Het is te vroeg om dat te zeggen. Als je terugkijkt naar de IRT-zaak moet je oppassen dat de afkeuring van de werkzaamheden van twee Haarlemse CID-rechercheurs niet de realiteit vertroebelen. De realiteit was en is, en dat heeft de commissie-Wierenga terecht geconcludeerd, dat de twijfel over de opsporingsmethode dankbaar is aangegrepen om de verstoorde verhoudingen tussen politiekorpsen in het ressort Amsterdam te maskeren en het IRT-team Noord-Holland/Utrecht van zo'n honderd man naar huis te sturen. Als je constateert dat er een of misschien zelfs twee of drie rotte appels zijn hoef je niet een hele boom om te hakken. Tenzij die boom je op een andere manier in de weg zit."

Hirsch Ballin moest zelf verschijnen voor de commissie. (foto ANP)

Hoe moet de commissie-Van Traa deze gordiaanse knoop nu doorhakken? Moet het aansluiten bij de conclusies van Wierenga of toch de IRT-methode afkeuren?
"Je kunt een aantal zaken combineren. Minister Sorgdrager van Justitie heeft terecht gezegd dat je de methode niet in het algemeen kunt veroordelen. Een goede methode kan echter verkeerd worden toegepast. Die conclusie moet je ook gewoon durven trekken. Die conclusie heb ik trouwens al eind 1993 getrokken. Maar als een paar rechercheurs verkeerd bezig zijn, moet je dan patsboem per persbericht een heel team naar huis sturen? De politieke problemen ontstonden niet toen de procureur-generaal en de officier van justitie zeiden dat we moesten stoppen met de methode omdat er te weinig controle op was. De problemen ontstonden toen mensen zich daar meester van maakten en een heel team naar huis stuurden en anderen weer zeiden: 'Dit is een cover up voor corruptie bij de Amsterdamse politie'."

Hoe moeten opsporingsmethoden in de toekomst nu gecontroleerd gaan worden?
"Het kernpunt is dat de politie dit soort opsporingsfuncties moet verrichten in eenduidige ondergeschiktheid aan het Openbaar Ministerie. Het OM kan die functie niet goed vervullen als het vragende partij is ten opzichte van korpsbeheerders bij de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Het zal moeilijk blijven in dit soort delicate kwesties de controle adequaat uit te oefenen als het beheer ook van de gespecialiseerde recherche gespreid is over een groot aantal burgemeesters. Dat was ook het probleem bij het IRT-drama. Het is veel te eenzijdig om nu achteraf te zeggen dat het Openbaar Ministerie te weinig greep had op de situatie. Dat kun je niet los zien van die ingewikkelde organisatie met beheer door verschillende burgemeesters."

Een veelgehoorde opvatting is dat de regie ontbrak bij politie en justitie, dat politie en justitie gerund werden door informanten in plaats van andersom en dat er koppen moeten rollen na het uitkomen van het rapport van de commissie-Van Traa. Deelt u die opvattingen?
"Het lijkt er inderdaad sterk op dat politie en justitie gerund werden, maar voor een definitief oordeel moeten we het rapport van de rijksrecherche Van Traa c.s. afwachten. Wat het koppen rollen betreft; er moet natuurlijk de bereidheid zijn personele consequenties te verbinden aan het falen en feilen. Dat heb ik altijd gevonden, daar verschilden Van Thijn en ik ook van mening over. Het hoort ook bij personeelsbeheer om je steeds af te vragen of de juiste man of vrouw op de juiste plaats zit. Het gaat echter niet in de eerste plaats om koppenrollen. Het gaat om drie dingen. Een: Onze samenleving kan het bestaan van misdaadorganisaties waarvan de hoofdfiguren zich onaantastbaar maken niet accepteren. Twee: je moet de organisatie van politie en justitie zo inrichten dat ze met hun opsporingstaak overweg kunnen. Drie: als je de opsporing goed hebt georganiseerd is politieke en rechterlijke controle beter mogelijk, met als vraag: draagt dit bij aan het functioneren van onze rechtsstaat."

Ziet u het eindrapport met een gerust hart tegemoet?
"Dat moet blijken. De openbare verhoren hebben ook een aantal nadelen gehad. Mensen worden voorzichtig om maar vooral geen verwijten te krijgen. En met alleen maar risicomijdend gedrag is Nederland niet gediend. We mogen niet teruggaan naar het stadium van tien-twaalf jaar geleden toen leidinggevende criminelen als wijlen Bruinsma steeds buiten schot bleven. Daar is ons land niet mee geholpen. We moeten door op de ingeslagen weg van moderne opsporingsmethoden, maar met meer controle."

LAND- EN TUINBOUW

Naast veel vragen ook perspectief voor agrarische ondernemers

Pe Miedema uit Heeg is onder andere voorzitter van de LTO Commissie Veehouderij. Hij kent als geen ander het wel en wee in de land- en tuinbouw. In een paar zinnen schetst hij de situatie rond het mestbeleid. Hij geeft commentaar op de paragraaf 'Een duurzame samenleving' in het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. Naast zijn vele vragen ziet hij ook perspectief voor agrarische ondernemers.

Pe Miedema (53): "Als het over het mestbeleid gaat, willen de ministers De Boer van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Van Aartsen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) met 150 kilometer per uur naar huis rijden, maar de boeren kunnen niet harder dan 120 kilometer. Toch, als het dan echt niet anders kan, kunnen wij best een stapje harder. In de grond van de zaak willen wij namelijk dezelfde kant op als de ministers. En als zij nu eens 135 gingen rijden, dan doen wij dat ook.

De overheid stelt wat betreft het mestbeleid te strenge normen. Op basis van het huidige inzicht worden normen vastgesteld tot 2008. Wij willen wel dezelfde kant op als de minister, maar de normen voor fosfaat en stikstof liggen absoluut te hoog. Wat de stikstof betreft, ligt er een Europese richtlijn van 180 kilo per hectare. Dat is een heel hoog doel. Dat doel is niet te realiseren zonder dat je boeren financieel de nek omdraait. Ik vind het verdrietig dat we nu een gevecht hebben over de laatste 15 kilo, terwijl ik - met anderen - zeg: 'Laten we samen de richting pakken! En kijken hoe ver we met elkaar kunnen komen.'

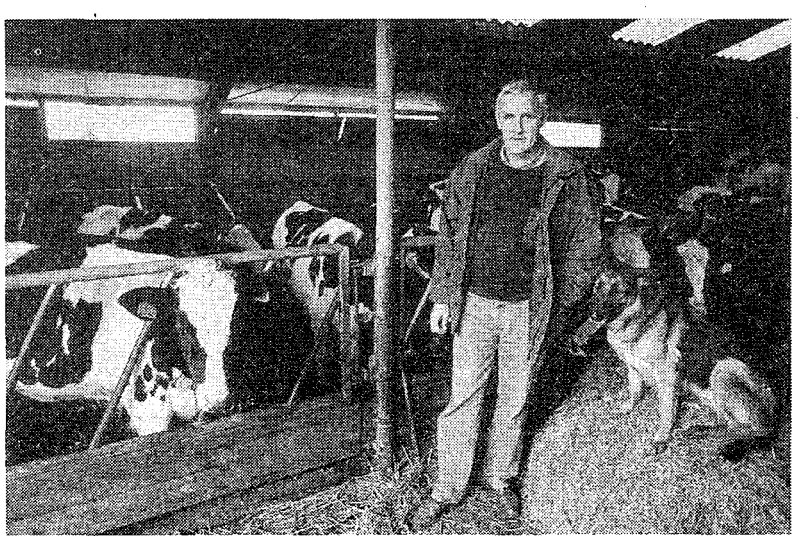

Pe Miedema uit Heeg (foto Noordoost)

De overheid en de land- en tuinbouw hebben een gezamenlijk probleem wat zij samen moeten oplossen. De verschillen zijn niet zo groot, maar als de ministers onze praktische normeringsvoorstellen als uitgangspunt zouden nemen, komen we er vast wel uit."

Duurzame samenleving

In het rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden' van het Strategisch Beraad vindt Pe Miedema de paragraaf over 'Een duurzame samenleving' nog niet direct een riem onder zijn hart.
Miedema: "Ik vind het mooi geschreven, maar ik mis de praktische invulling. Onder het kopje 'Stad en platteland' heb ik iets onderstreept: 'Politiek en betrokkenen moeten wetenschappelijk onderbouwde signaleringen van de overbelasting vertalen in een duidelijke normstelling en in een tijdpad om die te realiseren.' Ik ben het hier helemaal mee eens, maar waar blijft de praktische vertaling? In het mestbeleid hebben politiek en betrokkenen samen de normen gesteld, maar over welke normen praten we dan?
Ik moet eerlijk zeggen dat het een prima discussiestuk is. De doelen zijn duidelijk maar ik blijf me zorgen maken over de realiseerbaarheid. Het 'moet' via een Europees milieubeleid maar langs welk traject komen we tot dat doel? Bovendien vind ik dat Nederland een aparte positie heeft. Kunnen we, onder die Europese richtlijnen, nationaal onze gang gaan? Nederland is een intensief landje. Daarom moet er ruimte zijn om eigen oplossingen te kiezen. Een praktisch voorbeeld is de mineralenboekhouding. De overheid ziet dat nauwelijks zitten, maar wij vinden dat een prachtig instrument. Gelukkig lees ik in het rapport dat ondernemers moeten kunnen ondernemen. In ieder geval mogen de agrarische ondernemers onder eigen verantwoordelijkheid, en op basis van overleg, de normstelling realiseren. Daar ben ik het uiteraard mee eens. Dat biedt - naast alle vragen die ik heb - volop perspectief."

Spreekbeurten

Friesland
31 januari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Sneek, Hotel Hanenburg, Wijde Noorderhorne 2, Sneek. Aanvang 20.00 uur.

Overijssel
18 december
A. Bijleveld-Schouten, lid Tweede Kamer, CDA-Almelo. Aanvang 20.00 uur.
23 januari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Nieuw-Leusen, Hervormde Kerk, Dommelerdijk 102, Nieuwleusen-Zuid. Aanvang 20.00 uur.

Gelderland
18 januari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Nunspeet, Restaurant "Veld en Boszicht", Spoorlaan 42, Nunspeet. Aanvang 20.00 uur.

Flevoland
7 februari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Noordoostpolder, De Ontmoeting, Europaplein 42, Emmeloord.

Zuid-Holland
15 januari
A. van Ardenne, lid Tweede Kamer, Provinciehuis Zuid-Holland, Prinses Beatrixlaan 15, Den Haag. Aanvang 10.00 uur.
25 januari
H. Helgers, partijvoorzitter, CDA-Graafstroom, Het Dorpshuis, Stadhoudersplein 8, Ottoland. Aanvang 20.00 uur.
1 februari
R. Smits, lid Tweede Kamer, CDA-De Lier. Aanvang 20.00 uur.
6 februari
R. Smits, lid Tweede Kamer, CDA-Schipluiden. Aanvang 20.00 uur.
8 februari
R. Smits, lid Tweede Kamer, CDA-Charlois/Feyenoord. Aanvang 20.00 uur.

Noord-Holland
9 januari
K. Peijs, lid EP, Het Nieuwe Kafé, Eggertstraat 8, Amsterdam. Aanvang 20.00 uur.

Noord-Brabant
18 december
N. Dankers, lid Tweede Kamer, CDA-Someren, Zalencentrum Centraal, Wilhelminaplein 3, Someren.
5 februari
N. Dankers, lid Tweede Kamer, "De Muizenval", Dijk 7, Eersel. Aanvang 20.00 uur.
8 februari
N. Dankers, lid Tweede Kamer, Hotel West Einde, Steenweg 1, Helmond. Aanvang 20.00 uur.
14 februari
H. Helgers, partijvoorzitter, Hotel Mercure, Stationsplein 14, Breda.

GIRO 999

Voor bijna 20 miljoen gulden aan hulp in 45 landen

De vervallen kostschool van Marare is opgeknapt en biedt nu onderdak en leslokalen aan teruggekeerde Mozambicaanse vluchtelingenkinderen. Dit voorjaar zijn 20 ton Nederlandse pootuien onder Bosnische vluchtelingen met een eigen moestuin gedistribueerd. In het Pakistaanse Nasir Bagh gingen ook dit jaar vluchtelingenkinderen naar school. Dankzij steun van Stichting Vluchteling. Dankzij uw hulp.

Stichting Vluchteling werkt in 45 landen wereldwijd. En zet zich ook in 1996 in voor vluchtelingen wereldwijd. Met uw steun.

STICHTING Vluchteling - Den Haag
STADHOUDERSLAAN 28, 2517 HZ DEN HAAG

Giro 999 voor hulp aan vluchtelingen wereldwijd

STOFFERING

Leverbaar door heel Nederland

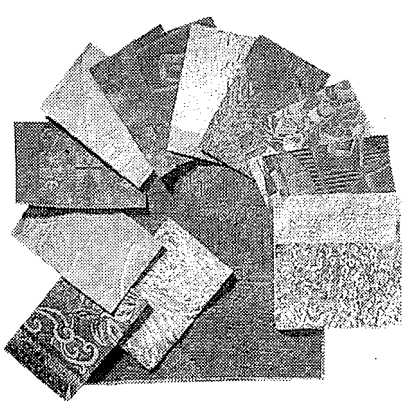

Vink Meubelen bezit een eigen stoffeerafdeling van diverse merken en kwaliteiten **meubelstoffen**. Ook voor het **opnieuw bekleden** van uw meubels bent u bij ons op het juiste adres en kunnen wij u voorzien van deskundig advies en gedegen vakmanschap.

Ook inruil!

Vink Meubelen

de meubelzaak die bij u past!

Halvinkhuizerweg 109, 3882 LA Putten, telefoon 0341 - 354812

DIJKSTAL TWIJFELT... MAAR U TOCH NIET?

ALLE CDA-ERS ZIJN ONTZETTEND NODIG OM MEE TE BOUWEN AAN DE VERENIGING VOOR OUDERS, CHRISTELIJK ONDERWIJS EN OPVOEDING.

OUDERS & COO

OUDERS & COO IS DE OUDERORGANISATIE VAN DE CHRISTELIJKE SCHOLEN EN IS ONTSTAAN DOOR OMZETTING VAN DE OPCO IN EEN ZELFSTANDIGE LANDELIJKE VERENIGING. IN DE KOMENDE TIJD WORDT HARD GEWERKT AAN DE VERDERE OPBOUW VAN DEZE NIEUWE CHRISTELIJKE VERENIGING VOOR OUDERS.
VOOR 26 GULDEN 50 (25 GULDEN BIJ MACHTIGING) BENT U AL LID OF DONATEUR. MAAR NOG BELANGRIJKER VOOR DE VERENIGING IS DAT U OOK ACTIEF WORDT EN MEEBOUWT AAN DIT INITIATIEF.
VOOR MEER INFORMATIE: TEL. 0343-513434.
OM LID OF DONATEUR TE WORDEN KUNT U DE BON INZENDEN.
BENT U AL LID OF DONATEUR? ATTENDEER DAN ANDEREN OP OUDERS & COO.

Ouders & COO

Ja, ik meld me aan als
■ lid
■ donateur

naam:.....
adres: .....
postcode/plaats: .....
telefoon .....
geboortedatum
(i.v.m. ledennummer): .....
giro- of banknummer: .....
geboortedatum oudste kind: .....
geboortedatum jongste kind: .....

Ik machtig Ouders & COO tot wederopzegging het jaarlijks verschuldigde bedrag af te schrijven van:
reknr. datum handtekening

Plaats: .....
Datum: .....
Handtekening: .....

Knip uit of kopieer en zend deze bon in een ongefrankeerde envelop aan:
OUDERS & COO,
Antwoordnummer 1037,
3970 VB Driebergen.

Niet de markt en overheid zijn bepalend, maar de mensen

Kort voor de kerstdagen schuiven de nieuwe vice-voorzitter van Pax Christi, Havermans (ook burgemeester van Den Haag), en IKON-pastor, ds. Grandia, aan tafel bij fractievoorzitter Heerma. Buiten, in de nevel, zie je nog net de kalende bomen op Het Plein van Den Haag. Binnen, in de rook van het sigaartje van Enneüs Heerma, praten de drie mannen over de waarde van de 'C' in de CDA-politiek. Uitgangspunt voor het gesprek is o.a. de passage, in het rapport van het Strategisch Beraad 'Nieuwe wegen, vaste waarden': "De christen-democratie wil voortbouwen op de waarden die besloten liggen in het optreden van Jezus Christus. Tweeduizend jaar geleden was Hij het die in onzekere tijden vol tegenstrijdigheden midden tussen de mensen stond, zich niet boven de mensen verhief, maar juist een boodschap bracht van gerechtigheid, vrede en vergeving."

Heerma: "Er was een slager in Amsterdam die zijn vader nog altijd dankbaar is vanwege diens gevecht voor de winkelsluitingswet. Nu kan de winkel om 18.00 uur (en op zondag) nog dicht, maar straks? De slager sprak mij aan: 'Heerma, hoe moet dat straks met mijn gezin? Heb ik nog tijd voor een uurtje ontspanning? Hoe zit dat? En 's avonds naar een vergadering.'
Ik heb verdriet van de discussie over de Winkelsluitingswet. Als ik de motivatie hoor van VVD en D66 vind ik dat getuigen van geestelijke armoede. D66 zegt dat het 'de tijd' is om 7 dagen lang te kunnen winkelen. Voor mij is het de enige dag van ontmoeting, bezinning, rust. In alle culturen van de wereld is er, naast het werken in het zweet uws aanschijns, een dag van afstand. Moet Nederland dat in een tijd van modernisme van zich afwerpen? Ik heb andere dromen en andere idealen."

Havermans: "De zondag is de enige dag waarop je je met andere dingen - dan met werk, economie of markt - kunt bezighouden. Los van de zondagsheiliging, is het van grote waarde dat je er die dag voor elkaar bent! Je bent wel erg onverstanding bezig als je zo'n rustdag ter discussie stelt."

Grandia: "De sabbat is een prachtig stuk wetgeving van het unieke volk Israël in een samenleving waar je maar door moet gaan. Een mens moet van ophouden weten. God zelf weet van ophouden. Er is een moment om te genieten van de aarde en op adem te komen. Een wandeling op zondagmiddag door Amsterdam is een feest. Dan komen de grachten op adem... Ik moet er niet aan denken dat je vrijheid opgaat aan consumptie. Dan heeft de markt op alle dagen van ons leven de macht gekregen."

Concreet maken

Grandia: "Toen ik die passage in 'Nieuwe wegen, vaste waarden' las over de christen-democratie die wil voortbouwen op de waarden die besloten liggen in het optreden van Jezus Christus, dacht ik: "Mooie woorden, maar als het gaat over vrede, gerechtigheid en vergeving, mis ik de koppeling tussen de beweging van 'Mozes, de profeten, Jezus' die opkwamen voor mensen die voortdurend weggedrukt worden (en analyseerden waardoor dat gebeurde) en de uitgangspunten van het rapport waarin de sociale markteconomie wel erg sterk omarmd wordt. Ik vind het geweldig dat het CDA zich laat inspireren door het optreden van Jezus, maar ik dacht tegelijkertijd: 'Maak nu eens wat meer duidelijk wat de link is tussen dat optreden en wat je er concreet mee doet."

Heerma: "We proberen een analyse te maken met een doorkijk van tien, vijftien jaar en de vraag is: 'Welke oriëntatie heb je dan nodig?' Het is een discussiestuk waarover we in de partij, met de mensen in het land, de komende maanden veel zullen praten. Er zitten uitdagingen in: 'Hoe ga je met economie en ecologie om?' Economisering. Socialisering. Het lijkt soms alsof we in een tijd leven waarin alleen telt wat materiële waarde heeft. Daarnaast hoort een socialisering. Wij willen, bijvoorbeeld, mensen - die buiten de boot vallen - niet afkopen met een uitkering. De kernvraag is: 'Wat voor een samenleving willen wij voor onze kinderen?' In de paarse geest draait het om de markt (dat verbindt vragen met het aanbod) en als de markt het niet kan, moet de overheid het doen. Maar ik geloof niet in de verantwoordelijkheidsverdeling van het spel van vrije krachten. Er is een samenleving vol mensen waar ook verantwoordelijkheid ligt. Ik probeer die, onder andere, op te roepen met de discussie over de familie- en gezinspolitiek."

Havermans: "Ik was gisteravond in een van de oude stadswijken van Den Haag om te komen tot een veiligheidsplan. Je zit om de tafel met de woningbouwvereniging, met scholen, politie en vooral met bewoners. Mensen hebben behoefte aan houvast, aan kaders, aan normstelling, zekerheid. Het is niet zo dat de overheid bepalend is voor de maatschappij. Het is de maatschappij die bepaalt wat de overheid behoort te doen.
Als wij praten over oppositievoeren, kiezers winnen (wat hard nodig is) dan denk ik dat je dat eigenlijk niet moet doen door je af te zetten tegen degenen die op dit moment het beleid bepalen. Je kunt veel beter zeggen van waaruit jij opereert, wat jij vindt dat zou moeten gebeuren, om die middelpunt vliedende krachten, die zich aandienen, tegen te gaan. Dat kan vanuit de christelijke waarden waar onze maatschappij voor het overgrote deel nog steeds op berust. In een stad als Den Haag proef je dat bij al die mensen die actief zijn in scholen, bejaardentehuizen, sportverenigingen en vrijwilligerswerk. Zij doen dat vanuit de solidariteitsgedachte."

Te optimistisch?

Grandia: "Het rapport is me toch ook een beetje te optimistisch. Ik lees, bijvoorbeeld: 'Overheid en markt zijn beide dienstbaar aan de samenleving en de mensen daarin.' Wie zegt dat? Als je kijkt naar hoe de markt functioneert, kun je toch niet tot de conclusie komen dat die markt een organisatie is ten dienste van de mens? Het is een gedachte waarin ik een stuk liberalisme lees waar je 'u' tegen zegt. Het CDA kiest voor een sociale markteconomie. Ik denk dat de sociale markteconomie haar sociale gezicht de laatste jaren verloren heeft. Wat mij fascineert is - en de Amerikaanse bisschoppen stellen in hun brief 'Economische rechtvaardigheid voor allen' dezelfde vraag - 'Hoe werkt de markt destructief? Hoe werkt de markt uitsluitend?' Ik mis in het rapport de kritiek op de markt! De markt heeft namelijk een heel wreed gezicht. Ik vraag me af of het CDA zich nu niet terugtrekt op oude waarden als het gezin, vrijwilligersorganisaties in de hoop daarmee een correctie tot stand te brengen. Is dat dan eigenlijk geen capitulatie voor wat die markt (ook internationaal) allemaal met ons doet? Een markt die ongelooflijk veel mensen (een aantal van hen kom ik tegen in mijn werk als IKON-pastor) uitsluit! Waar blijft dan, zeker vanuit de beweging van Jezus, de kritiek op zo'n meedogenloze markt?"

Havermans: "In het kader van de Habitatconferentie 1996 in Istanbul, waar ik bij betrokken ben, was ik in Equador. Op de dag, die ik 'over' had, bezocht ik in een Indiaans dorp, een gemeenschap die naast een berg rottende bananen leefde, volstrekt gedesoriënteerd, helemaal uit het lood geslagen. Het waren mensen die generaties lang niets anders hadden gedaan dan bananen kweken die uitgevoerd werden naar Europa. Bananen waren hun bron van inkomsten. Plotseling besloot de EG dat er uit Zuid-Amerika geen bananen meer mogen binnenkomen. Op hetzelfde moment weet zo'n gemeenschap niet waar zij heen moet. De grond wordt onder hun voeten weggehaald. Mondiaal zijn dat (markt) verantwoordelijkheden die wij ook hebben. In kleiner verband spelen deze zaken zich ook in Nederland af."

Heerma: "Christen-democraten kennen als geen ander de imperfectie van de markt en zij weten ook de grenzen van de maakbaarheid van de samenleving door de overheid. We benadrukken dat we niet teruggaan naar de warmte van het oude nest, het gezin. Als je nadenkt over de vraag: 'Welke samenleving wil je voor je kinderen?' en 'Heeft de overheid dan niet de taak de samenleving bijeen te houden en perspectief te bieden?', dan moet je wel kijken naar de sociale cohesie. Vanuit die gedachtengang moet je in ieder geval over familie en gezin praten. We praten over de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. We willen niet terug. We willen een herbezinning over de vraag: 'Wat zijn verantwoordelijkheden?' De verantwoordelijkheid alleen bij de markt leggen - dus alleen markt en overheid - dat betekent dat de mens wordt vermorzeld. Op het marktplein blijft tweederde van de mensen overeind want als je sterk bent, gezond en je hebt een goede opleiding dan red je het wel. Eenderde redt zich niet en wordt ook niet door de markt bediend en dan zijn die andere netwerken van belang. Er is dus nadrukkelijk gekozen voor het gemeenschapsdenken.
Andriessen zei op de Partijraad van 10 juni: 'De markt is een middel, geen doel.' Wij vinden de markt absoluut geen gouden kalf."

Grandia: "Dat veronderstelt dat je die markt wel als middel kunt gebruiken."

Heerma: "Ja, dat past in de traditie van de christen-democratie. Het is een allocatiemiddel."

De heren (van links naar rechts) Heerma, Havermans en Grandia 'rond de tafel' over de waarde van de 'C' in de CDA-politiek. *(foto Dirk Hol)*

Afdeling Muiden winnaar in november, Angerlo grootste stijger

In augustus is de derde contributieronde gestart. Vanaf september heeft u iedere maand in deze krant informatie over deze aktie aangetroffen. In november was de Afdeling Muiden de winnaar van de top-tien. De Afdeling Angerlo heeft in de periode van eind augustus tot en met eind november de grootste stijging van het aantal betalende leden behaald, namelijk 6,98%. De contributie-aktie is inmiddels afgesloten.

Afdeling Muiden vormt een sterke ploeg

Veehouder Gerrit Ruiter (45) is part-time secretaris van de afdeling Muiden. Muiden is de winnaar van de top-tien in de maand november. In een licht Amsterdams accent vertelt hij over de 69 gulle betalers.

Ruiter is pas vier jaar CDA-lid en treedt als het ware in het voetspoor van zijn vader die jarenlang KVP-wethouder in de gemeente was. Na de dood van zijn vader meldde hij zich aan als lid. Hij heeft drie kinderen (22, 20, 16).
"Het CDA leeft sterk onder de mensen. Met elkaar vormen we een sterke ploeg. We hebben in Muiden vier grote partijen en de discussies kunnen hevig oplaaien. Dat merk ik zelfs thuis aan tafel. Mijn dochter is GroenLinks en mijn vrouw D66, er wordt dus soms een stevig politiek robbertje gevochten. Maar de leden staan pal voor de partij. Zelfs nu de contributie is opgetrokken van 36 naar 66 gulden. Verschillende leden betaalden al jaren 50 gulden en die komen in wezen 16 gulden tekort. En daar doen wij niet moeilijk over. Je kunt mensen van zestig, zeventig jaar niet lastig vallen voor zo'n peuleschil. Zo van: 'Meneer, u moet nog 16 piekies betalen.' Zo zijn wij niet getrouwd!"

Er is bijna sprake van een 'systeem-Angerlo'

Er is bijna sprake van het 'Systeem-Angerlo'. Opnieuw viel deze afdeling in de prijzen. In oktober werd deze afdeling eerste in de top-tien. In de periode van eind augustus tot en met eind november behaalde deze afdeling de grootste stijging van het aantal betalende leden. In augustus 93,02% betalende leden, eind november 100% betalende leden. Een stijging van 6,98%.

Fred de Mooij (vader van drie kinderen) is al tien jaar voorzitter van de CDA-Afdeling. "In 1985 hadden we veel leden die sympathiseerden met het CDA, maar 'vergaten' de contributie te betalen. Al met al liep onze schuld behoorlijk op. We stonden op een goed moment 700 gulden bij het CDA-Den Haag in het rood. Om daar een eind aan te maken, hebben we een 'schoningsoperatie' doorgevoerd. Iedereen die drie jaar niet betaald had, werd persoonlijk benaderd met de vraag: 'Wilt U betalen?' Van de 75 leden bleven er toen 35 over. De drijvende kracht achter deze aktie was toenmalige penningmeester Theo Brouwer. Met die kleine doch buitengewoon gemotiveerde groep zijn we weer aan het opbouwen geslagen. Twee keer per jaar is er een vergadering. Bovendien zijn we zeer op elkaar betrokken. We komen elkaar niet alleen op straat of in het werk tegen, maar ook in de kerk. En allicht dat we het dan ook even over de partij hebben."

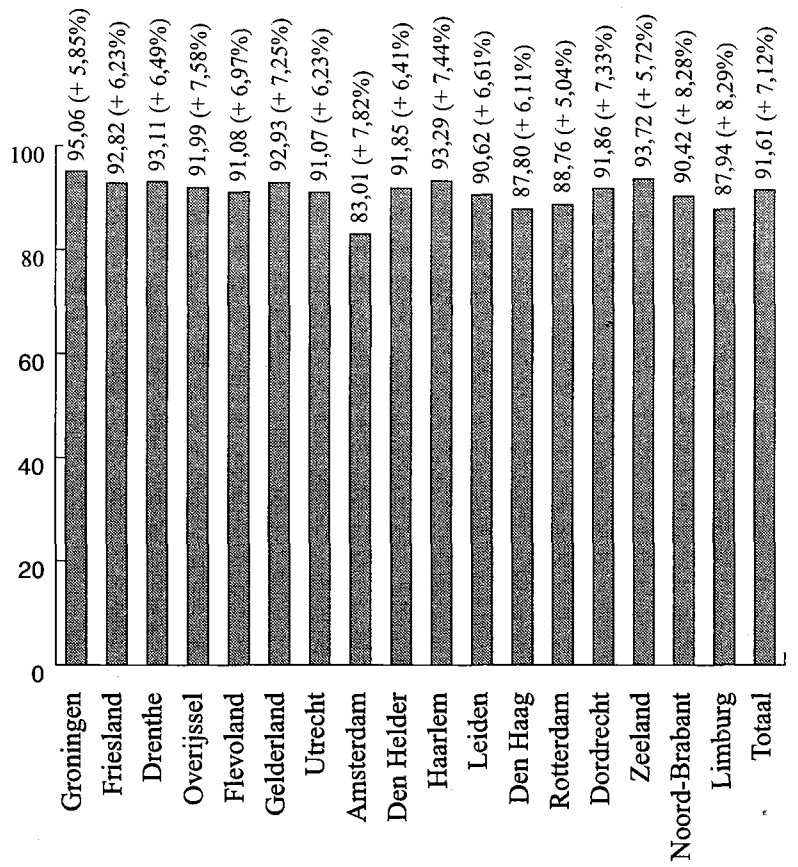

In de grafiek treft u een overzicht aan per Kamerkring van het percentage betalende leden per eind november 1995. Opgemerkt moet worden dat de schoning van het ledenbestand hierin is meegenomen. Het percentage is daarom voor alle Kamerkringen en het landelijk CDA fors gestegen ten opzichte van eind oktober 1995. De Kamerkring Groningen scoort nog steeds het beste, met 95,06 % betalende leden. Zeeland staat ook nog steeds op een tweede plaats met 93,72 %. Tussen de haakjes staat de stijging sinds eind augustus weergegeven.

Welke Afdelingen hebben de meeste betalende leden? In de vorige CDA-Kranten waren de Afdelingen Duiveland, (Kamerkring Zeeland), Bellingwedde (Kamerkring Groningen), Angerlo (provincie Gelderland) en Ten Boer (Kamerkring Groningen winnaar. De top 10 van de maand november ziet er als volgt uit:

1.Muiden (Kamerkring Haarlem) met 98,52 %.
2.Drechterland (Kamerkring Den Helder) met 98,50 %.
3.Beek (Kamerkring Limburg) met 98,46.
4.Zevenaar (provincie Gelderland) met 98,19 %.
5.Bathmen (Kamerkring Overijssel) met 98,18 %.
6.Genemuiden (Kamerkring Overijssel) met 97,97 %.
7.Valkenisse (Kamerkring Zeeland) met 97,24 %.
8.Westkappele (Kamerkring Zeeland) met 96,96 %.
9.Leewarderadeel (Kamerkring Friesland) met 96,58 %.
10.Lochem (provincie Gelderland) met 96,40 % (nieuw in de top 10).

Muiden is de winnaar van deze top 10 en zal daarom worden uitgenodigd voor een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel.

PARTIJVOORZITTER

CDA moet zijn potentieel verzilveren

De kerstperiode is bij uitstek een periode om terug te blikken op de afgelopen periodie en vooruit te blikken op de dingen die komen gaan. Komend jaar februari ben ik een jaar in functie als partijvoorzitter. Een boeiend, maar geen gemakkelijk jaar.
Een jaar dat zich kenmerkte door verkiezingen voor Provinciale Staten, maar ook door grotere en kleinere incidenten rond ons CDA. Ons beeld naar buiten is nog steeds niet optimaal. Dat blijkt onder andere uit de peilingen onder kiezers. Maar daarnaast zie ik ook veel goede en positieve ontwikkelingen. In het groot op landelijk niveau, maar vooral ook in het klein, op het niveau van de lokale afdelingen. En daar liggen juist de wortels van onze partij. Bij mijn aantreden zag ik het als mijn belangrijkste opdracht de contacten met de partijbasis opnieuw vorm en inhoud te geven. Parafraserend op de commissie-Gardeniers zou je kunnen zeggen dat die wortels te lang droog hadden gestaan en weer dringend water(aandacht) nodig hadden.
Trefwoord bij deze opdracht was luisteren. Luisteren in plaats van uitleggen. Vragen stellen in plaats van vragen beantwoorden. Nieuwsgierig zijn naar de werkelijkheid achter de vele nota's en overlegvergaderingen. Er is bewust gekozen voor een korte communicatielijn met onze achterban. Communicatie met zo weinig mogelijk filtering en ruis. Dat is aangeslagen in onze partij. In de afgelopen periode heb ik met zo'n 200 voorzitters van de gemeentelijke afdelingen gesprekken gevoerd. In deze, besloten en daardoor openhartige, ronde tafelgesprekken komt een grote schat aan sturingsinformatie naar boven. Beelden over hoe onze partij in en door de basis beleefd wordt. Positief en kritisch naar elkaars functioneren durven kijken op alle niveaus. Zijn onze afdelingen voldoende extern gericht? Slagen we er in om de maatschappelijke betrokkenheid van burgers te mobiliseren? Hoe kunnen we aantrekkelijk worden voor jongeren? Houden we allen maar 't-p-v' (toespraak-pauze-vragen) bijeenkomsten waardoor aspirant-leden meteen afhaken? Hoe kijkt de basis aan tegen het functioneren van onze kamerkringen en het landelijk CDA? Wat is de sterkte/zwakte analyse van onze partij, ook op lokaal niveau? De bijeenkomsten dienen zeker ook om van elkaars fouten en successen te leren. Er zijn gemeentelijke afdelingen die dwars tegen alle trends in gewonnen hebben bij de laatste raadsverkiezingen, die ledenwinst kennen en een goed florerende jongerenclub.
Ook in 1996 hoop ik weer met vele lokale collega-voorzitters te kunnen discussiëren in rondetafelbijeenkomsten. Daarnaast zijn we afgelopen jaar van start gegaan met een telefonisch spreekuur. Gebleken is dat dit voorziet in een duidelijke behoefte van leden om zo rechtstreeks mogelijk hun standpunten en gevoelens te verwoorden in de richting van 'Den Haag'. Ook dit zijn voor mij als voorzitter waardevolle momenten om te vernemen wat onze gewone leden denken over allerhande zaken. Bovendien zijn er tal van informele 'huiskamergesprekken' en besloten 'ronde tafelgesprekken' geweest. Soms met alleen CDA-leden, maar veel meer in gemengde groepen van leden, oudleden en niet-leden. Omdat de doorgewinterde CDA-bestuurders de weg naar de partijleiding (gelukkig) meestal zelf snel genoeg kunnen vinden, ligt het accent bewust op 'gewone' leden zonder bestuurlijke functies. De onderwerpen variëren van inhoudelijke zoals het sociale gezicht, onveiligheid en ouderen, tot interne partijzaken zoals de kwaliteit van onderlinge communicatie en de contributieregeling.
Een partij met 100.000 leden moet eigenlijk geen commercieel marktonderzoekbureau nodig hebben. In potentie heb je immers 200.000 ogen en oren die kunnen zien en horen wat er leeft onder onze bevolking. Het is alleen zaak dat je die potentie optimaal gebruikt. Dat je zorgt dat die bron van informatie zo snel en zo betrouwbaar mogelijk aangewend wordt om politiek verantwoordelijken van relevante informatie te voorzien. Dan weten onze bestuurders (op alle niveaus) ook wat er leeft onder onze burgers en kunnen hierop inspelen met hun beleid. 100.000 leden kunnen echter ook nog eens 100.000 ambassadeurs zijn. Honderdduizend monden om CDA-standpunten uit te dragen. Dat vraagt dan wel dat onze leden die standpunten kennen en bij de voorbereiding ervan maximaal betrokken zijn. Hier ligt de kern voor de uitdaging die ons te wachten staat. Een politieke partij moet burgers de kans geven om hun betrokkenheid met de samenleving te laten zien. Nederlandse burgers zijn niet ongeïnteresseerd. Ze vragen wel waar voor hun geld. Aan ons als Christen-Democraten is het te laten zien dat het lidmaatschap van het CDA een goede en effectieve manier is om invloed uit te oefenen, informatie te geven en te krijgen en als het even kan dat ook nog in een gezellige en aangename omgeving. Het lidmaatschap van ons CDA moet weer een zekere 'meerwaarde' krijgen. De moeite waard zijn. Dat vraagt een partijstructuur en -cultuur die interactief is. Een partij die maximaal op communicatie en meedoen is ingesteld. De christen-democratie in Nederland heeft dat potentieel in handen, het is aan ons dat te verzilveren!

Hans Helgers, partijvoorzitter

Hans Helgers (foto Dirk Hol)

Je moet het ouders mogelijk maken hun kinderen een hechte en veilige basis te geven

CDA-Tweede Kamerlid Ank Bijleveld vertelt over gezinspolitiek: "Ik vind het geweldig goed dat het Enneüs (Heerma) gelukt is om dit onderwerp op de politieke agenda te krijgen. Natuurlijk vindt Bolkestein het ook een goed thema. Alleen kleurt de VVD het verhaal anders in dan wij. Wij proberen vooral de verantwoordelijkheid voor elkaar, over de generaties heen, goed tot uitdrukking te brengen."

Het Tweede Kamerlid Ank Bijleveld, getrouwd, moeder van een dochter, schreef voor 'ons' de notitie over gezinspolitiek. De belangrijkste passages zet zij -op een zonnige maandagmorgen- even op een rij. Op de achtergrond zingt een meisje van een jaar of twee. "Als je om je heen kijkt, zie je een toenemend individualisme en een afnemend normbesef. Een van de vragen die je dan stelt is of de sociale samenhang (dat is ons uitgangspunt) nog wel voldoende aanwezig is. En als je daar iets aan wilt doen, is het van belang je te richten op de kleinste eenheden waarin mensen samenleven."

Drie thema's

In de notitie draait het om een drietal thema's.

"De overheid moet zich richten op randvoorwaarden zodat mensen 'duurzaam' voor elkaar en de kinderen kunnen kiezen. In de eerste plaats moet je denken aan het sociaal economisch terrein. Melkert heeft al een nota over arbeid en zorgtaken geschreven. De vragen zijn: 'Hoe zit het met de financiële combinatie arbeid- zorgtaken?' en 'Hoe zit het met onze inkomensstructuur?'

Het tweede thema waar wij naar kijken is het gezin als opvoedingssituatie. Hoe staat het met de normen en waarden? Hoe kun je proberen -in overleg met het onderwijs- een aantal zaken beter te regelen?

Enneüs heeft de 'verlengde schooldag' bij het Vrouwenberaad gepresenteerd. De meeste ouders kunnen hun kinderen zonder al te veel problemen opvoeden. Maar als de ouders allebei (gedeeltelijk) werken, kunnen zij in problemen komen bij de verdeling tussen arbeid/zorgtaken. Er dient dus ruimte te komen voor buitenschoolse opvang al of niet op school. Wat daar ook belangrijk aan is, is dat kinderen uit -min of meer- problematische gezinnen en kinderen uit gezinssituaties waar weinig financiële middelen zijn, de mogelijkheid hebben om ook op school te blijven. Zij kunnen dan huiswerkbegeleiding krijgen, meedoen aan culturele activiteiten, muziekles of sport. Het grote voordeel is dat je geen onderscheid maakt tussen kinderen uit de verschillende klassen.

Het derde thema gaat over de zorgkant. Zorgen voor elkaar over de generaties heen."

Geen nostalgie

Ank Bijleveld licht graag het woord 'gezin' toe. We leven nagenoeg in het jaar 2000 en er zijn bijna evenveel samenlevingsverbanden.

"Voor onze werkdefinitie gaan we uit van die verbanden waarin mensen in duurzaamheid en verantwoordelijkheid met elkaar samenleven. We willen niet terug naar oude verhoudingen.

Andriessen zei het op de Partijraad heel treffend: "Er is geen sprake van nostalgie!" Het CDA werkt aan een eigentijds beleid. Dat is een politiek die recht doet aan de verlangens, ambities en mogelijkheden die ieder individu heeft. Mensen die niet in een gezinsverband leven, moeten zich ook kunnen herkennen. Ik denk, bijvoorbeeld, aan homoseksuele mensen want het CDA accepteert niet dat zij een zekere achterstelling zouden ervaren. Daarom wil ik niet in definities terechtkomen. Een modern gezinsbeleid doet geen afbreuk aan alleenstaanden en andere samenlevingsverbanden."

Ank Bijleveld *(foto Elzebet Veenendaal)*

Het kind

Uiteraard wordt veel aandacht besteed aan de positie van het kind. De kinderen vormen de generatie van de toekomst.

Ank Bijleveld: "Geborgenheid is, zeker in de eerste jaren, verschrikkelijk belangrijk. Je moet het ouders dus mogelijk maken om het kind die hechte, veilige basis te bieden. Nu is het lang niet altijd zo dat wat volwassenen goed vinden kinderen ook goed vinden. Dat is een discussie die we ook moeten voeren. Je moet in je beleid ook rekening houden met kinderen in problematische gezinssituaties."

Werken aan een samenleving in dienst van God en de mens

Majoor Bosschardt is 82 jaar. Zij stemt altijd CDA en woont in het hart van Amsterdam. En is sinds mensenheugenis het gezicht, de stem en het geweten van het Leger des Heils. De CDA Krant sprak met de majoor over het Leger, het CDA en de waarde van het kerstfeest. "Als ik zie hoeveel mensen daar elke dag moed, troost en vertrouwen uit putten, is de geboorte van Christus een zegen voor de wereld geweest."

Rond de kerstdagen puilt de agenda van majoor Bosschardt uit. Op kerstavond bezoekt zij een opvangcentrum van het Leger des Heils in Utrecht. In Nieuwegein leidt zij de kerstnachtdienst. Op Eerste Kerstdag 'doet' ze 's morgens een dienst in Amsterdam en 's middags is er kerstfeest in een bejaardencentrum. De bedoeling is dat ze dat viert met twee mensen die ze in een kroeg heeft leren kennen en sinds de Tweede Wereldoorlog nooit meer Stille Nacht hebben gezongen. Verder ziet ze het wel.
"Ik hoop dat ik op Tweede Kerstdag tijd heb om met een stukkie krentebrood met roomboter 'rustig' uit te blazen."

Het feest van een wonder

Ze vertelt graag over haar grote liefde. Het Leger is haar lust en haar leven. Af en toe lopen de bedoelingen van het Leger des Heils en het CDA een klein eindje met elkaar op.
Logisch dat zij haar stem altijd aan het CDA heeft gegeven.
"Het werk van het Leger des Heils is nauw verbonden met het kerstverhaal. We vieren het feest van een wonder. God heeft ons Zijn zoon gegeven, de redder der wereld. In Jesaja 9 staat het heel duidelijk:'Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven en men noemt hem wonderbare Raadsman, sterke God, Eeuwige Vader, Vredevorst.'
Het is niet alleen een mooi verhaal, maar een werkelijkheid voor miljoenen. Als ik zie hoeveel mensen daar elke dag moed, troost en vertrouwen uit putten, is de geboorte van Christus een zegen voor de wereld geweest.
Veel mensen hebben hun geloof verloren. De ontkerstening is ook niet voor niets gekomen. Ik vind dat een zorgelijke zaak. Normen worden verlegd; waarden vervagen. Soms heb ik zelfs het gevoel dat het CDA de 'C' even vergeet. Vroeger logeerde ik weleens bij vrienden in Mook, toevallig de buren van mevrouw Tineke Lodders. Gelukkig hoorde ik haar vertellen dat het CDA nadrukkelijk aandacht wil schenken aan het gezin en wil voortbouwen op de normen en waarden die besloten liggen in het optreden van Jezus Christus. Waarden die ons tot en met vandaag inspireren om te werken aan een samenleving die ten dienste staat van God en mens.

De verloren mens zoeken en helpen

Zo werkt het Leger des Heils in grote lijnen ook. Wij zoeken en helpen de verloren mens. De redding is in God, maar ik zeg erbij dat het Leger - hier en daar - een middel is om dat aan de mensen duidelijk te maken. Het Leger redt natuurlijk niet, maar probeert mensen uit de goot te halen, probeert mensen op de been te helpen als ze aan de alcohol zijn en we runnen crisiscentra voor verslaafden. Het Leger is - net zo goed als de kerk - een middel in Gods hand om mensen duidelijk te maken waar zij de echte redding en bevrijding kunnen vinden.
Ik ben nog altijd dankbaar dat ik binnen het Leger des Heils heb mogen werken. Het gevoel van 'hier ben ik op mijn plaats' heb ik vanaf het begin gehad. Ik wilde de straat op om mensen kennis te laten maken met het Evangelie. Het is werk waar ik veel plezier aan heb beleefd. Daarom komt het ook positief over. Mensen die met een chagrijnig gezicht een blijde boodschap vertellen, komen ongeloofwaardig over.
Dat geldt toch ook voor de politiek? Ik heb mij nooit hoeven op te offeren. Het Leger des Heils zit als een jas om mij heen. Ik ben er helemaal thuis.

Majoor Bosschardt *(foto Elzebeth Veenendaal)*

Altijd CDA

Ik stem altijd CDA. Het gedachtengoed van de partij sluit voor een goed deel aan bij mijn principes. Een grote christelijk partij is toch beter dan een paar kleinere. Ik zeg altijd heel eerlijk tegen mensen: 'Ik stem op een christelijke partij. Dat is echt het verstandigste!'

Hoe men ook samenleeft, men herkent de waarde van een veilig thuis

Ciel Meewis is de 23-jarige vice voorzitter van het CDJA. Zij vindt het heel goed dat het CDA de gezinspolitiek op de politieke agenda heeft gezet. "Hoe men ook leeft, men herkent de waarde van een veilig thuis." Het CDA moet de gezinspolitiek nu wel snel invullen, want "anders koppen andere partijen de bal in het doel."

Ciel Meeuwis is geboren in Limburg, getogen in een gezin met twee broers en een zus, studeert (notarieel recht, Europese studies) in Amsterdam en speelt in haar vrije tijd graag piano.
Ciel Meewis: "Ik hoefde geen huissleutel mee naar school te nemen en als ik thuiskwam, trof ik niet alleen de koelkast aan.
En mijn vader kwam mij ook wel eens uit school halen."
Vrijuit praat zij over diverse samenlevingsvormen. Volkomen logisch dat zij de gezinspolitiek een sterk CDA-speerpunt vindt.
"Het gezin is het grote thema van deze tijd. Ontzettend veel mensen voelen zich daartoe aangetrokken. Hoe men ook samenleeft, men herkent de waarde van een veilig thuis. Toen Heerma tijdens de Algemene Beschouwingen, de minister voor familiezaken, op de agenda zette, pikte links en rechts het op. Niet alleen Winnie Sorgdrager (D66), maar ook Bolkestein (VVD) en Pim Fortuyn schreef er zelfs een boek over (De verweesde samenleving). Iedereen is er direkt bij betrokken, heeft er een mening over en beseft dat daar aandacht voor moet komen. We leven in een geindividualiseerde samenleving. Ook het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft rapporten geschreven waaruit blijkt dat de meerderheid van de mensen wil trouwen en graag kinderen wil hebben. Als mensen zo'n duidelijk signaal geven, moet het CDA daar natuurlijk wel op inspelen.
Het gevaar is alleen groot dat nu Heerma de voorzet heeft gegeven, andere partijen de bal in het doel koppen. We moeten ons idee over de gezinspolitiek snel verder invullen. Het strategisch beraad heeft daar in 'Nieuwe wegen, vaste waarden' ook aandacht voor gevraagd.
Mijn uitgangspunt is dat Het Kind centraal moet staan. Onze verantwoordelijkheid is dat kinderen binnen een veilige, warme, sfeer op moeten kunnen groeien. Onderlinge trouw, zorg en geborgenheid moeten daarbij centrale begrippen worden. Volgens mij zijn dat begrippen die naadloos passen in het christen-democratisch gedachtengoed.
Ik zou mede daarom het recht op kinderopvang wettelijk willen regelen. De zorgtaken moeten verdeeld kunnen worden. Dat kan als je werk maakt van een flexibele arbeidsmarkt en je zou moeten streven naar meer deeltijdbanen. En dan kunnen ouders of opvoeders hun werktijden zo indelen dat zij zelf voor hun kinderen kunnen zorgen.
Ik kan niet in de toekomst kijken, maar als ik later getrouwd ben en kinderen heb, zou ik graag, part time, een paar jaar als (kandidaat) notaris willen werken. Tegelijkertijd zou ik het erg leuk vinden om voor mijn gezin te kunnen zorgen.
Vergeet ook niet dat de Verenigde Naties vorig jaar heeft uitgeroepen tot het Jaar van het Gezin, misschien is het iets voor het CDA of voor Nederland om dat in Europees verband te doen..."

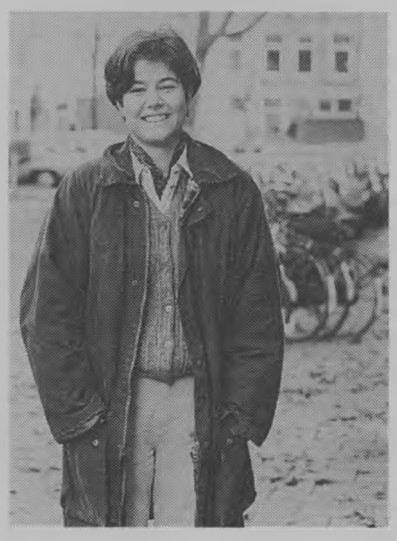

Ciel Meewis *(foto Elzebet Veenendaal)*

Paspoort nieuw lid

Naam: Hetty den Boer-Heijkoop.

Geboren: 31 december 1945 te Giessendam

Beroep: Vroeger kraamverzorgster, nu huisvrouw (moeder van drie kinderen en oma van een kleinkind).

***W**aarom bent U lid geworden van het CDA?*
In de eerste plaats vanwege de 'C'. Ik ben Nederlands Hervormd opgevoed en ga nog altijd naar de kerk. Verder heeft Arie Slob, onze verenigingsconsulent in de kamerkring Dordrecht, een bijzondere rol gespeeld.
Hij is heel actief. Organiseert uitstapjes naar de Tweede Kamer, Brussel en (binnenkort) Straatsburg en -als klap op de vuurpijl- zijn we dit jaar met een hele groep CDA-ers naar Israël geweest. Ik weet niet zo veel van politiek, maar ik weet wel dat ik mij in het CDA ontzettend thuisvoel.

***I**s er een politicus die u bewondert?*
Van Agt was een leuke, spontane vent. En met Elco Brinkman heb ik op school gezeten. Daardoor heb je toch een speciale band met zo'n man.

***B**oek:*
Ik lees bitter weinig, maar als ik 's ochtends, bij het ontbijt, het Algemeen Dagblad niet gelezen heb, is de dag niet goed

***F**ilm:*
The Sound of Music.

***M**uziek:*
Andre Rieu, koormuziek en Nederlandstalige liedjes.

***B**ijbelfiguur:*
In het voorjaar was ik dus in Israel. Wat mij toen echt ontroerd heeft, was het moment dat ik, op een vroege zondagmorgen, aan het meer van Galilea stond. Ik heb toen gedacht aan het verhaal van die vissers die niets hadden gevangen en pas nadat Jezus had gezegd:'Gooi het net eens aan de andere kant uit...' scheurden hun netten. Zoveel vis zat er in.

***f**l. 1.000.000,=*
Stichting Philadelphia. Gehandicapte mensen reageren echt dankbaar op alles wat ze krijgen. Bij elk schouderklopje zie je ze zo tevreden glimlachen, dus laat staan als ze ineens zoveel geld krijgen.

***1**996:*
Vrede, maar of we die krijgen, weet ik niet. Dat zou het mooiste zijn, maar eer we een wereld hebben zonder oorlog, naderen we het eind der tijden, denk ik. Maar ik hoop op vrede.

1995 in een notedop

Beantwoord de vragen over belangrijke gebeurtenissen in 1995. Plaats de letters uit de rechtsboven groen genummerde vakjes in volgorde in op onderstaande balk. Deze balk vormt de oplossing van de puzzel.
Stuur uw oplossing voor **15 januari 1996** naar: CDA-Redactie, Postbus 30453, 2500 GL Den Haag. Onder de goede inzendingen worden drie CD-bonnen verloot.

1. Wie leidde de onderzoekscommissie naar de aanleg van de Betuwelijn?
2. Welke natuurramp trof een groot deel van Oost-, Midden- en Zuid-Nederland begin dit jaar?
3. Op 4 februari jl. werd de CDA-partijvoorzitter geïnstalleerd. Wat is zijn naam?
4. Wie voerde voor het CDA de lijst voor de Eerste Kamerverkiezingen aan?
5. Welke organisatie hield in Kopenhagen een internationale conferentie over sociale ontwikkelingen?
6. Anneke Assen trad op 26 april toe tot de Tweede Kamer voor het CDA. Wie volgde zij op?
7. Op 5 mei vierde Nederland vijftig jaar bevrijding. Hoe wordt zo'n jubileum genoemd?
8. Welke wet op onderwijsgebied werd begin juni door de Eerste Kamer afgeschoten?
9. Wat is de naam van het Nederlandse VN-bataljon dat Srebrenica moest verlaten?
10. Aan welk land bracht Koningin Beatrix in augustus jl. een staatsbezoek?
11. Wie heeft voor het CDA zitting in de parlementaire enquetecommissie die de opsporingsmethoden van politie en justitie onderzoekt?
12. Hij was minister van Justitie in het kabinet-Lubbers. Daarna was hij voor het CDA lid van de Tweede Kamer. Dit jaar verruilde hij zijn zetel in de Tweede Kamer voor een zetel in de Eerste Kamer. Wat is zijn naam?
13. De Koningin was in de VS aanwezig bij de opening van een tentoonstelling van een Nederlandse schilder. Komend voorjaar komt deze tentoonstelling naar Nederland. Wie is die schilder?
14. Het Strategisch Beraad presenteerde begin november zijn rapport 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. Wie is de voorzitter van deze commissie?
15. Wat is de naam van de wet, die onlangs door de Tweede Kamer is behandeld en de openstelling van winkels 's avonds en op zondag regelt?
16. Welke CDA-Europarlementariër is door de Nederlandse vereniging tot Bescherming van Dieren uitgeroepen tot Dierenbeschermer van het jaar?

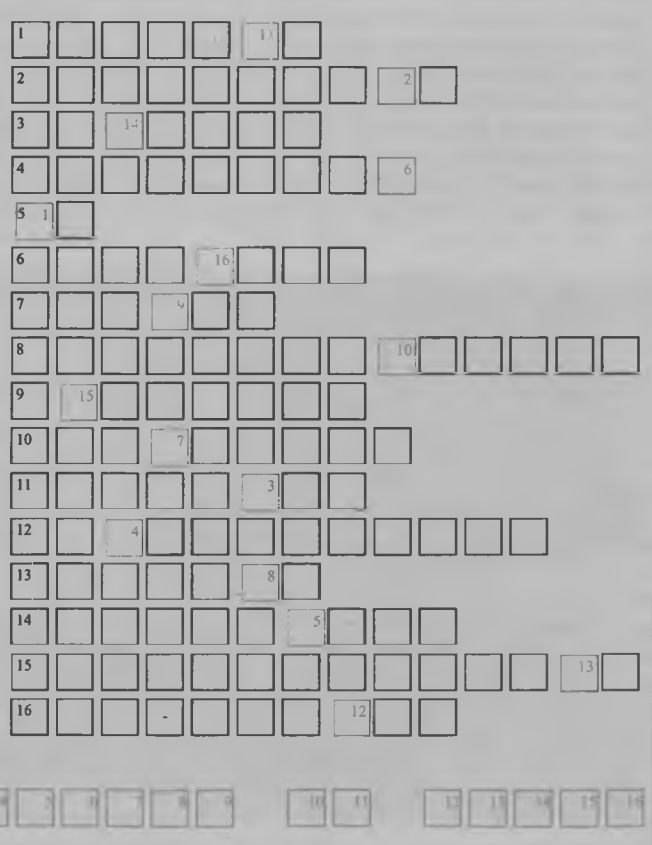

Oplossing puzzel

De oplossing van de novemberpuzzel uit de CDA-Krant nr. 8 is 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. **A.J. Böke** uit Gelselaar, **N. Hakkert-van Leersum** uit Haaften en **E. Ouweneel** uit Alblasserdam hebben een CD-bon gewonnen.

Ik word lid van het CDA, omdat:

O niemand voor zichzelf leeft. Het CDA doet een beroep op mensen om voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen.
O ik in deze tijd de christen-democratie levend wil houden. Het CDA ontleent zijn inspiratie aan idealen en hecht waarde aan traditie.
O het CDA een partij is met oog voor de toekomst.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....Woonplaats:.....

U kunt deze bon uitknippen en in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-ledenadministratie, Antwoordnummer 1700, 2501 WB DEN HAAG

Colofon

De Begeleidingscommissie CDA Krant werkt onder verantwoordelijkheid van het CDA.

Leden Begeleidingscommissie:
Cees Baan
Rixt Meines
Marcel Meijer

Aan dit nummer werkten verder mee:
Marianne Fennema
Eduard Slootweg

Eindredactie/redactie-secretariaat:
Marcel Meijer
Heleen Veringa-Loomans
Andrea Vleeschouwer-van Wissen

Lay-out:
Martin van Schaik

Druk:
B.D.U. B.V.

Advertentie-acquisitie:
BDU Speciale media produkties
Postbus 67, 3770 AB Barneveld
Tel: 03420-94262, fax: 03420-17486

Redactie-adres:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag
Tel: 070-3424888, fax: 070-3643417

De rubriek Europa verschijnt onder verantwoordelijkheid van de CDA-delegatie in het Europees Parlement.